

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÜSKÜP MERKEZ VE ÇEVRESİ TÜRK AĞIZLARI
(İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)**

DOKTORA TEZİ

ELİFNUR YILDIZ YALÇINDAĞ

Tez Danışmanları

DOÇ. DR. HÜSEYİN DURGUT

PROF. DR. ŞABAN DOĞAN

ÇANAKKALE-2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**ÜSKÜP MERKEZ VE ÇEVRESİ TÜRK AĞIZLARI
(İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)**

DOKTORA TEZİ

ELİFNUR YILDIZ YALÇINDAĞ

Tez Danışmanları

DOÇ. DR. HÜSEYİN DURGUT

PROF. DR. ŞABAN DOĞAN

ÇANAKKALE-2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Elifnur YILDIZ YALÇINDAĞ

25.02.2022

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nin XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Balkanlarda hakimiyet kurmasıyla Anadolu'dan gelen Türkler bu bölgeye yerleştirilmiştir. Böylece Balkan ülkelerinde yaşamakta olan topluluklar Türk dili, kültürü, tarihi, mimarisi, örf ve âdetleriyle sentezlenmiştir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki yaklaşık 550 yıllık hakimiyeti süresi boyunca bölgede yaşayan Türkler, Boşnaklar, Arnavutlar, Yetişkinleri Slav dillerini konuşan Türk topluluklar (Pomaklar, Torbeşler), Makedonlar, Çingeneler vb. birlik ve beraberlik içerisinde yaşamlarını sürdürmüştür.

Balkan savaşlarıyla birlikte Türklere karşı yapılan zulmün neticesinde Müslüman Türk halkının büyük bir kısmı Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Kuzey Makedonya ve civarında da bu savaşlardan etkilenmiş birçok Türk, memleketini; malını mülkünü geride bırakarak Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Kuzey Makedonya'da kalan Türkler ise azınlık durumuna düşmüşler ve yıllarca din, dil, eğitim, sosyal, siyasal, ekonomik vb. haklarından mağdur olmuşlardır. Balkan Savaşlarından sonra bölgede kurulan Sırp-Hırvat, Sloven Krallığı döneminde Türk halkına ana dil eğitimi ve öğretiminde birçok baskı yapılmış, Türk halkının Türkçe eğitim hakları ellerinden alınarak Sırpça eğitim almaları için baskı uygulanmıştır.

Günümüzde Türkçe eğitim hakkı Türk halkına geri verilmiştir. Türkçe, Kuzey Makedonya'da yaygın olarak konuşulmaktadır. Ülkede birçok Türk köyü bulunmaktadır. Kuzey Makedonya'nın bazı şehir ve köylerinde Türkçe bilinmektedir. Çalışmamızı ihtiva eden Üsküp Merkez ve çevresinde de Türkçe yaygın bir şekilde konuşulmaktadır.

Türkçe'nin yaygın olarak konuşulduğu bir ülke olan Kuzey Makedonya'nın birçok şehrinde ağız çalışmaları yapılmasına rağmen, Türklerin büyük bir çoğunluğunun ve birçok etnik grubun yaşadığı Kuzey Makedonya'nın başkenti olan Üsküp'le ilgili kapsamlı bir dil çalışması yapılmaması dikkat çekmektedir. Yapılan dil çalışmaları, bölgenin dil özellikleriyle ilgili birkaç makaleden ibarettir. Bu sebeple yapmış olduğumuz bu çalışma, Kuzey Makedonya'nın Türk ağızları açısından incelenmemiş bir bölgesi olan Üsküp'ün dil

özelliklerinin derli toplu olarak ele alınıp bir sonuca bağlanması açısından büyük bir önem arz etmektedir.

Çalışma giriş, inceleme (ses, şekil bilgisi), sonuç, metinler, sözlük olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, Makedonya'nın tarihi ve günümüzdeki durumu ele alınmıştır. Daha sonra Üsküp'ün tarihi ve günümüzdeki durumu incelenmiş, Üsküp Türk ağızlarının Rumeli ağızlarındaki yerine değinilmiştir.

İnceleme kısmında metnin ses bilgisi (ünlü ve ünsüzlerin özellikleri, ünlü ve ünsüz değişimleri, ses olayları), şekil bilgisi (yapım ve çekim ekleri, bunların fonksiyonları, haber ve tasarlama kipleri) ele alınmıştır. Ses bilgisi kısmında örnekler genel olarak eş zamanlı ele alınmış, gerekli durumlarda Eski Türkçe ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Şekil bilgisi kısmında eklerin işlevinin anlaşılması için örnekler, cümleler hâlinde verilmiştir. Her iki bölümde de özel açıklamalar dipnotlarda verilmiştir.

Sonuç kısmında, Üsküp ve civarında yaşayan Türk ağzının belirgin ses ve şekil bilgisi özellikleri maddeler hâlinde açıklamalarıyla sıralanmıştır.

Metinler kısmında kaynak kişilerden ses kayıt cihazıyla kaydetmiş olduğumuz derlemelerin çeviri yazıya aktarımıyla oluşturulan metinler yer almaktadır.

Sözlük kısmında, ölçünlü Türkçeden farklı olan ve Balkan dillerinden geçmiş Makedonca, Sırpça, Arnavutça, Boşnakça vd. kökenli sözcüklerin anlamları ve hangi dile ait olduğu belirtilerek sıralanmıştır.

Çalışmalarım sırasında bana kılavuzluk eden, başarılı bir tez olması için yardımlarını benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Hüseyin Durgut'a şükranlarımı sunarım.

Katkılarından dolayı eş danışmanım Prof. Dr. Şaban Doğan'a teŖekkür ederim. Üsküp'e gitmeden önce derleme yapacağım bölge hakkında detaylıca bilgi aldığım, Üsküp'le ilgili kaynakların birçoğuna ulaşmamı sağlayan değerli hocam Doç Dr. Ertuğrul Karakuş'a yardımlarından dolayı Ŗükranlarımı sunarım. Tezin yazımı esnasında yardımlarına başvurduğum değerli hocam Doç. Dr. Ahmet Turan Türk'e teŖekkür ederim. Katkılarından dolayı Doç. Dr. Abdülkadir Atıcı ve Doç. Dr. Bülent Hünerli'ye teŖekkürü bir borç bilirim.

Üsküp'e bağlı köylere ulaşmamı sağlayan, köylerde yaptığım derleme esnasında yanımda bulunan ve süreci daha da keyifli hâle getiren halam Muradiye Ŗen, kaynım Orhan Yalçındağ'a teŖekkürü bir borç bilirim. Ayrıca derleme yaptığım alanda Türkçe konuşan kaynak kişilere ulaşmamda sıklıkla yardımlarına başvurduğum Nezir Ali, Davut Ali, Nebi Ali, Suzan Ali'ye teŖekkür ederim. Tez yazım sürecinde yardımına başvurduğum sevgili arkadaşım Arş. Gör. Melike Özevren'e teŖekkür ederim. Bu yorucu ve stresli süreçte yanımda olan, tezimi en sağlıklı şekilde bitirmem için büyük destek veren annem ve kardeşlerime teŖekkür ederim. Son olarak tez önerimi sunduğum günden itibaren maddî manevî desteklerini benden esirgemeyen ayrıca Slav dilleriyle ilgili birçok soruma cevabı olan değerli eşim Habip Yalçındağ'a teŖekkür ederim.

Elifnur YILDIZ YALÇINDAĞ

Çanakkale, Ocak 2022

ÖZET

ÜSKÜP MERKEZ VE ÇEVRESİ TÜRK AĞIZLARI (İNCELEME-METİNLER-SÖZLÜK)

Elifnur YILDIZ YALÇINDAĞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin DURGUT

İkinci Danışman: Prof. Dr. Şaban DOĞAN

27.01.2022, 845

Çalışmamız, Batı Rumeli ağızlarından biri olan Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerin çeviri yazıya aktarımıyla; metnin ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenmesini kapsamaktadır.

Çalışma giriş, inceleme (ses, şekil bilgisi), sonuç, metinler, sözlük olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, “*Makedonya’nın geçmişi ve günümüzdeki durumu*” başlığı altında; Makedonya’nın tarihi ve günümüzdeki durumu ele alınmıştır. Daha sonra “*Üsküp*” başlığı altında Üsküp’ün tarihi ve günümüzdeki durumu incelenmiş, Üsküp Türk ağızlarının Rumeli ağızlarındaki yerine değinilmiştir.

İnceleme kısmında metnin ses bilgisi (ünlü ve ünsüzlerin özellikleri, ünlü ve ünsüz değişimleri, ses olayları), şekil bilgisi (yapım ve çekim ekleri, bunların fonksiyonları, haber ve tasarlama kipleri) ele alınmıştır. Ses bilgisi kısmında örnekler genel olarak eş zamanlı ele alınmış, gerekli durumlarda Eski Türkçe ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Şekil bilgisi kısmında eklerin işlevinin anlaşılması için örnekler, cümleler hâlinde verilmiştir. Her iki bölümde de özel açıklamalar dipnotlarda verilmiştir.

Sonuç kısmında, Üsküp ve civarında yaşayan Türk ağzının belirgin ses ve şekil bilgisi özellikleri maddeler hâlinde açıklamalarıyla sıralanmıştır.

Metinler kısmında kaynak kişilerden ses kayıt cihazıyla kaydetmiş olduğumuz derlemelerin çeviri yazıya aktarımıyla oluşturulan metinler yer almaktadır.

Sözlük kısmında, ölçünlü Türkçeden farklı olan ve Balkan dillerinden geçmiş Makedonca, Sırpça, Arnavutça, Boşnakça vd. kökenli sözcüklerin anlamları ve hangi dile ait olduğu belirtilerek sıralanmıştır.

Ekler kısmında Üsküp Merkez ve Çevresine ait çeşitli fotoğraflar yer almaktadır. Kaynakça kısmında, tezimizi yazdığımız süre içerisinde atıf yaptığımız tüm kaynak eserler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Batı Rumeli Ağızları, Üsküp Ağızları, ses bilgisi, şekil bilgisi

ABSTRACT

SKOPJE CENTRAL AND SURROUNDING TURKISH DIALECTS (RESEARCH, TEXTS, DICTIONARY)

Elifnur YILDIZ YALÇINDAĞ

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Doctoral Thesis Department of Turkish Language and Literature

Co-supervisor: Doç. Dr. Hüseyin DURGUT

Co-advisor: Prof. Dr. Şaban DOĞAN

27.01.2022, 845

Our study comprises the phonetic and morphological examination of the texts transferred into written form which we have compiled from the Skopje Central and its surroundings that is one of the Western Rumelian dialects

The study consists of five parts including introduction, analysis (sound, morphology), conclusion, texts, dictionary.

In the introduction, under the heading "Macedonia's past and present situation"; The history of Macedonia and its current situation are discussed. Then, under the title of "Skopje", the history and current situation of Skopje is examined, and the position of Skopje Turkish dialect in Rumelian dialects is mentioned.

In the analysis part, phonetic information of the text (vowel and consonant features, vowel and consonant changes, phonetic events), morphology (derivational affixes and inflectional suffixes, their functions, indicative and design modes) are discussed. In the phonology section, examples were generally handled simultaneously, and when necessary, comparisons were made with Old Turkish. In the morphology section, examples are given in sentences to understand the functions of prefixes and suffixes. In both sections, special explanations are given as footnotes.

In the conclusion part, the distinctive phonetic and morphological features of the Turkish dialect living in and around Skopje are listed with specified explanations.

In the texts section, there are texts created by translating the compilations that we recorded with a voice recorder from the source people.

In the dictionary part, the words which are different from the standard Turkish language and derived from Macedonian, Serbian, Albanian, Bosnian etc. are listed by giving their meanings, origin and the language they belong to.

In the appendix, there are various photographs of the center of Skopje and its surroundings. In the bibliography section, all the reference works that we cited during the time of writing our thesis are given.

Keywords: Dialects of Western Rumelia, Dialects of Skopje, phonetics, morphology

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ÇALIŞMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ	xiii
ÇALIŞMADA KULLANILAN İŞARETLER.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xviii
TABLolar DİZİNİ.....	xix

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Tezin Konusu.....	1
1.2. Tezin Amacı	1
1.3. Yöntem.....	1
1.4. Problem Durumu.....	8
1.4.1. Geçmişten Günümüze Kuzey Makedonya	8
1.4.2. Üsküp.....	19
1.4.3. Batı Rumeli Ağızlarına Genel Bir Bakış	42

İKİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ

2.1. Ünlüler.....	47
2.1.1. Ünlü Türleri	47
2.1.2. Uzun Ünlüler.....	51
2.1.3. İkili Ünlüler.....	59
2.1.4. Ünlü Uyumu	62
2.1.5. Ünlü Değişmeleri	78
2.1.6. Ünlü Düşmesi	92
2.1.7. Ünlü Türemesi	94
2.1.8. Karşılıklı Benzeşme	96
2. 2. Ünsüzler	97
2.2.1. Ünsüz Türleri	97
2.2.2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması.....	114
2.2.3. Ünsüz Uyumu	115
2.2.4. Ses Olayları.....	116
2.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler	136
2.2.6. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişme:	137
2.2.7. Ünsüz Benzeşmeleri	138
2.2.8. Aykırılışma.....	144
2.2.9. Ünsüz İkizleşmesi	145
2.2.10. Ünsüz Tekleşmesi	146
2.2.11. Ünsüz Düşmesi	146
2.2.12. Ünsüz Türemesi	150
2.2.13. Erime.....	152
2.2.14. Büzülme	155
2.2.15. Derilme	155
2.2.16. Hece Kaynaşması.....	156
2.2.17. Hece Tekleşmesi	157

2.2.18. Göçüşme (Metatez).....	157
2.3. Vurgu.....	159
2.3.1. Kelime Vurgusu.....	159
2.3.2. Cümle Vurgusu.....	160

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ

3.1. İsimler.....	161
3.1.1. İsim Yapımı Ekleri.....	161
3.1.2. İsim Çekim Ekleri.....	177
3.2. Sıfatlar.....	201
3.2.1. Niteleme Sıfatları.....	202
3.2.2. Belirtme Sıfatları.....	202
3.3. Zarflar.....	205
3.3.1. Yer Zarfları.....	205
3.3.2. Zaman Zarfları.....	206
3.3.3. Durum Zarfları.....	206
3.3.4. Azlık-Çokluk Zarfları.....	207
3.3.5. Soru Zarfları.....	208
3.4. Zamirler.....	208
3.4.1. Şahıs Zamirleri.....	209
3.4.2. Dönüşlülük Zamiri.....	212
3.4.3. İşaret Zamirleri.....	215
3.4.4. Soru Zamirleri.....	218
3.4.5. Belirsizlik Zamirleri.....	218
3.5. Fiiller.....	219
3.5.1 Fiil Yapımı Ekleri.....	219

3.5.2 Fiil Çekimi	229
3.5.3. Şekil ve Zaman Ekleri.....	240
3.5.4. Birleşik Çekim	312
3.5.5. Birleşik Fiiller	332
3.5.6. Sıfat-Fiiller.....	335
3.5.7. Zarf-Fiiller	337
3.6. Edatlar	341
3.6.1. Ünlem Edatları.....	341
3.6.2. Bağlama Edatları.....	352
3.6.3.Son Çekim Edatları.....	364

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER.....	368
METİN I.....	368

BEŞİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜK	754

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ.....	817
KAYNAKÇA.....	834
EKLER.....	I

ÇALIŞMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ

ÜNLÜLER İÇİN KULLANILAN İŞARETLER		IPA KARŞILIKLARI
a	/a/ ünlüsü	ɑ
ā	uzun /a/	ɑ:
á	/a/-/e/ arası ünlü	ɐ
â	/a/-/o/ arası ünlü	ɑ̃
e	/e/ ünlüsü	ɛ
ē	uzun /e/	ɛ:
è	kapalı /e/	e
ê	/e/-/ö/ arası ünlü	ɛ̃
ı	/ı/ ünlüsü	ɯ
ī	uzun /ı/	ɯ:
í	/ı/-/i/ arası ünlü	ɨ
i	i ünlüsü	i
ī	uzun /i/	i:
o	/o/ ünlüsü	ɔ
ō	uzun /o/	ɔ:
ó	/o/-/ö/ arası ünlü	ɔ̃
ò	/o/-/u/ arası ünlü	u
ö	/ö/ ünlüsü	œ
ō	uzun /ö/	œ:
u	/u/ ünlüsü	u
ū	uzun /u/	u:
ú	/u/-/ü/ arası ünlü	ʊ
ü	ü ünlüsü	y
ū	uzun /ü/	y:

ÜNSÜZLER İÇİN KULLANILAN İŞARETLER		IPA KARŞILIKLARI
b	Ötümlü, çift dudak, patlayıcı	b
c	Ötümlü, ön damak-diş eti	ɖ
C	Titreşimi /c/ ile /ç/ arasında olup /c'/ye yakın olan ünsüz	ɟ
Ç	Titreşimi /c/ ile /ç/ arasında olup /ç'/ye yakın olan ünsüz	ɟ
d	Ötümlü, diş, patlayıcı	d
ɖ	Düşmek üzere olan /d/ ünsüzü	ɖ
D	Titreşimi /d/ ile /t/ arasında olup /d'/ye yakın olan ünsüz	ʈ
f	Ötümsüz, diş dudak, sızıcı	f
F	Titreşimi /f/ ile /v/ arasında olup /f'/ye yakın olan ünsüz	ɸ
g	Ötümlü, ön damak, patlayıcı	ɡ
G	Titreşimi /g/ ile /k/ arasında olup /g'/ye yakın olan ünsüz	ɡ̊
g̊	Art damak /g/ si	ɡ̊
g̊	Art ünlülerle kullanılan ön boğumlanmalı /g/ ünsüzü	ɡ̊
ɟ	/g/-/c/ arası ünsüz	ɟ
g̊	Düşmek üzere olan /g/ ünsüzü	ɡ̊
g̊	Ötümlü, arka damak, sızıcı	ɣ
h	Ötümsüz, gırtlak, sızıcı	h
ɦ	Nefesli /h/ ünsüzü	ɦ
ħ	Hırıltılı ve ötümsüz art damak /h/ ünsüzü	ħ
ħ	Düşmek üzere olan /h/ ünsüzü	ħ
j	Ötümlü, diş-damak, ön damak, sızıcı	ʝ
k	Ötümsüz, ön damak, patlayıcı	c
ķ	Ötümsüz, art damak, patlayıcı	k
ķ̊	Art ünlülerle kullanılan ön boğumlanmalı /k/ ünsüzü	c̊

ƙ	/k/-ç/ arası ünsüz	k'
ķ	Düşmek üzere olan /k/ ünsüzü	ķ
K	Titreşimi /g/ ile /k/ arasında olup /k'/ye yakın olan ünsüz	Ƒ
l	Ötümlü, ön damak, akıcı	l
ĺ	Art ünlülerle kullanılan ön boğumlanmalı /l/ ünsüzü	ĺ
ļ	Düşmek üzere olan /l/ ünsüzü	ļ
m	Ötümlü, çift dudak	m
ṃ	Düşmek üzere olan /m/ ünsüzü	ṃ
n	Ötümlü, diş eti	n
ŋ	Ötümlü, art damak	ŋ
ṅ	Düşmek üzere olan /n/ ünsüzü	ṅ
p	Ötümsüz, çift dudak, patlayıcı	p
r	Ötümlü, diş eti, titreşim	r
ṛ	Düşmek üzere olan /r/ ünsüzü	ṛ
s	Ötümsüz, diş eti, sızıcı	s
S	Titreşimi /s/ ile /z/ arasında olup /s'/ye yakın olan ünsüz	
š	Düşmek üzere olan /s/ ünsüzü	š
ś	Ötümsüz, diş eti, ön damak, sızıcı	ś
Ś	Titreşimi /š/ ile /j/ arasında olup /š'/ye yakın olan ünsüz	z
t	Ötümsüz, diş eti, patlayıcı	t
T	Titreşimi /d/ ile /t/ arasında olup /t'/ye yakın olan ünsüz	ṭ
ṭ	Düşmek üzere olan /t/ ünsüzü	ṭ
tš	Diş eti	
v	Ötümlü, diş dudak, sızıcı	v
V	Titreşimi /f/ ile /v/ arasında olup /V'/ye yakın olan ünsüz	ϕ
ṽ	Düşmek üzere olan /v/ ünsüzü	ṽ

y	Ötümlü, ön damak, akıcı, yarı ünlü	j
y	Düşmek üzere olan /y/ ünsüzü	ǰ
z	Ötümlü, dış, sızıcı	z
Z	Titreşimi /s/ ile /z/ arasında olup /z/'ye yakın olan ünsüz	
ẓ	Düşmek üzere olan /z/ ünsüzü	ž

ÇALIŞMADA KULLANILAN İŞARETLER

İŞARETLER	
-	Ünlüler üzerinde uzunluk işareti
˘	Art ünlüler üzerinde yarı incelme işareti
◦	Düz ünlüler üzerinde yarı yuvarlaklaşma işareti
˙	Geniş ünlüler üzerinde yarı daralma işareti
˘	Diftong
˘	Ünsüzlerin üzerinde telaffuz noktasının öne kaydığını gösteren işaret
◦	Ünsüzlerin altında düşmek üzere olduğunu gösteren işaret
˘	Vurgu işareti
˘	Ulama işareti
+	İsim kök ve gövdelerine gelen eki gösterir.
-	Fiil kök ve gövdelerine gelen eki gösterir.
<	Gelişmenin yönü
>	Gelişmenin yönü
/.../	Sesbirim (fonem)
[...]	Alt sesbirim (alafon)
{...}	Üst biçimbirim
[...]	Alt biçimbirim

SİMGELER VE KISALTMALAR

Alm.	Almanca
Ar.	Arapça
Arn.	Arnavutça
bk.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DLT	Divânu Lügâti't-Türk
Der.	Derleyen
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
ET	Eski Türkçe
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
İng.	İngilizce
İsp.	İspanyolca
İt.	İtalyanca
Lat.	Latince
Mac.	Macarca
Mak.	Makedonca
Rum.	Rumca
S.	Sayı
s.	sayfa
Srp.	Sırpça
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDED	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK	Türk Dil Kurumu
ÜMÇTA	Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzları
vb.	ve benzeri
Yun.	Yunanca

TABLolar DİZİNİ

Tablo no	Tablo adı	Sayfa No
Tablo 1:	Ünlüler	51
Tablo 2:	Ünsüzler	113
Tablo 3:	İyelik Eklerinin Şeması	185
Tablo 4:	Hâl Eklerinin Şeması	200
Tablo 5:	Zamir Kökenli Şahıs Eklerinin Şeması	236
Tablo 6:	İyelik Kökenli Şahıs Eklerinin Şeması	240
Tablo 7:	Geniş Zaman Çekiminin Şeması	250
Tablo 8:	Şimdiki Zaman Çekiminin Şeması	259
Tablo 9:	Bilinen Geçmiş Zaman Çekiminin Şeması	268
Tablo 10:	Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekiminin Şeması	276
Tablo 11:	Gelecek Zaman Çekiminin Şeması	281
Tablo 12:	Emir Çekiminin Şeması	287
Tablo 13:	İstek Çekiminin Şeması	290
Tablo 14:	Şart Çekiminin Şeması	296

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Tezin Konusu

Tezimizin konusu, Batı Rumeli Ağızlarında yer alan Kuzey Makedonya'nın başkenti olan Üsküp şehrini coğrafi, nüfus durumu bakımından tanıtmak, Üsküp bölgesinde yaşayan Türkler hakkında bilgi vermek, derlediğimiz metinlerden yola çıkarak Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarını ses, şekil bilgisi açısından inceleyip değerlendirmek, Türkiye Türkçesinden farklı olan kelimeleri ve diğer Balkan dillerinden Üsküp Türk Ağzına geçmiş olan kelimeleri bir sözlükte derlemek, bulduğumuz tüm verileri sonuç kısmında maddeler hâlinde açıklamalarıyla ortaya koymaktır.

1.2. Tezin Amacı

Üsküp Merkez ve Çevresi daha önce derli toplu bir biçimde ele alınmamıştır. Çalışmamızın amacı; Kuzey Makedonya Türklerinin büyük bir oranının yaşadığı Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarını ses ve şekil bilgisi açısından incelemek, Üsküp Ağızlarının Makedonya'da çalışılan diğer bölge Türk ağızlarıyla benzer ve farklı olan yönlerini ortaya çıkarabilmek, çalışmalar bakımından eksik kalan bir bölgenin, yaptığımız tezle eksiklerini giderebilmektir. Çalışmamızın bir diğer amacı, Anadolu ve Rumeli Ağız çalışmalarına katkı sağlayabilecek bir değerlendirme yapabilmektir.

1.3. Yöntem

Çalışmamız üç aşamadan oluşmaktadır.

Birinci aşama: Literatür araştırması. Kuzey Makedonya'ya gitmeden önce yaklaşık beş ay boyunca bölge hakkında dil, din, tarihî, coğrafi, kültürel, iktisadî vb. konularda çeşitli eserleri okuyup bölgeyi derinlemesine tanıdık. Kuzey Makedonya ve civarında yapılmış olan Türk ağzları çalışmalarını (doktora, yüksek lisans tezleri, makale, bildiri, sesler, çevren

dergileri vb. çeşitli kaynaklar) inceledik, kaynakları detaylıca okuduk. Ağız derleme teknikleri hakkında kaynak taraması yaptık. Son olarak derleme yapacağımız kaynak kişiler için bölgedeki gelenek, görenek, örf, adetler, tüccarlık, askerlik, savaş, toplumsal sorunlar, câmiler, çeşmeler, köy, gençlik, tarih, edebiyat, din, ırk, siyasi, felsefi vb. çeşitli konularda uygun sorular ihtiva eden soru formu hazırladık.

İkinci aşama: Derleme yaparken sorulacak soruların elimizde toplu bir şekilde bulunması için bir anket hazırladık. Bu anketi hazırlarken Hakan Akca'nın "*Ağız Araştırmalarında Derleme Konuları ve Kaynak Kişilere Yöneltilcek Sorular*" isimli makalesinden ve Metin Ekici'nin "*Halk Bilgisi (Folklor) & Derleme ve İnceleme Yöntemleri*" isimli kitabından faydalandık. Makedonya Üsküp bölgesine gidip merkez ve çevresinde seçilen kişilerin yaş gruplarına, kültürel bilgi ve donanımlarına göre hazırlamış olduğumuz soruları sorup verilecek cevapları ses kayıt cihazına kaydettik. Konu seçiminde halk bilgisi ve folklorle ilgili sorular tercih edilmiştir. Derlediğimiz konuların içeriğinde:

1. Yöreyle ilgili sorular,
2. Günlük hayatla ilgili sorular (tarla işleri, kışlık hazırlıklar, yöresel kıyafetler, hamur yapımı, dua ve beddualar ...vb.)
3. Gelenek- göreneklerle ilgili sorular (kız alma, çeyiz hazırlığı, kına ve düğün âdetleri, lohusalık, albastı inanışları, ad koyma, çocuğun kırklanması, diş bulguru, sünnet âdetleri, asker âdetleri, bayram âdetleri, maniler, türküler, atasözleri...vb.)
4. Meslek grupları ile ilgili sorular (bakırcılık, dericilik...vb.)
5. Üsküp'te bulunan Osmanlı Mimarî eserler

ile ilgili sorular bulunmaktadır.

02.07.2019-23.08.2019 tarihleri arasında Kuzey Makedonya'nın başkenti olan Üsküp şehrinde tarafımızca derleme yapılmıştır. Bu süreçte ilk olarak Üsküp'e bağlı köy ve beldelerden 40 yaş ve üstü kaynak kişilerden derleme yapılmıştır. Kaynak kişilerin Üsküp Türk Ağız özelliklerini göstermesi hususu dikkate alınmıştır. Bazı kaynak kişiler, ses kaydı

alırken çekindikleri için konuşmalarına ölçünlü Türkçe ile başlayıp sonrasında Üsküp Türkçesi ağızıyla devam etmişlerdir. Biz, bu kişileri de Üsküp ağız özelliklerini göstermesi hususunu dikkate alarak metinlerimize dahil ettik. Bununla beraber kaynak kişilerin, uzun süre yurtdışında bulunmamış olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca gelenek ve görenekler (kız alma, çeyiz hazırlığı, kına ve düğün âdetleri, lohusalık, albastı inanışları, ad koyma, çocuğun kırklanması, diş bulguru, sünnet âdetleri, asker âdetleri, bayram âdetleri, maniler, türküler, atasözleri...vb.), yemek kültürü vb. konular hakkında bilgi alabilmek ve söz konusu konularla ilgili kelimeleri sözlülüğe aktarabilmek için birçok kadın kaynak kişiden tarafımızca ses kaydı alınmış ve bu kayıtlar çeviri yazıya aktarılarak metinlere dahil edilmiştir.

Üsküp'e bağlı Karşiyaka olarak da bilinen Aşağı Batinci (Luboş), Aşağı Koliçan, Dırjilavo, Pagaruşa, Studeniçan, Svetova, Yukarı Batinsi köylerine gidilip kaynak kişilerden tarafımızca derleme yapılmıştır. Ayrıca Hasanbeg, Luboten, Orta Konyare (Güreler), Saray, köylerinden de derleme yapılmıştır. Bu köyler, etnik yapı olarak birbirinden farklıdır. Derleme yaptığımız köyleri etnik yapı olarak aşağıdaki tabloda ayırdık:

Tablo1: Üsküp'e Bağlı Derleme Yaptığımız Köyler

Türklerin Yaşadığı ve Türkçe Konuşulan Köyler:	Arnavutların Yaşadığı Kısımî Olarak Türkçe Konuşulan Köyler:	Yetişkinleri Makedonca konuşan Türklerin Yaşadığı kısımî olarak Türkçe Konuşulan Köyler:
-Orta Konyare (Güreler) Köyü	-Studenıçan Köyü: Daha çok yaşlılar Türkçe konuşmaktadır. -Batinsa Köyü iki kısma ayrılmaktadır: Yukarı Batinsa: Arnavut olup kısımî olarak Türkçe konuşanlar yaşamaktadır.	-Svetova Köyü -Aşağı Koliçan Köyü -Pagoruşa Köyü -Dırjilavo

	Aşağı Batinsa (Luboş): Boşnaklar yaşamaktadır. -Luboten Köyü: Genellikle yaşlılar Türkçe konuşmaktadır. -Saray -Hasanbeg	

Yetişkinleri Makedonca konuşan Türklerin yaşadığı köylerde daha çok genç nesil Türkçe konuşmaktadır. Orta yaşta Türkçe konuşanlar, Üsküp Merkez'den söz konusu köylere gelin olarak gelen Türklerdir.

Üsküp Merkez'de Gazi Baba Mahallesi, Çayır Mahallesi, Butel Bölgesi, Saat Kule Mahallesi, Muhacır Mahallesi, Dükkancık Mahallesi, Serova Mahallesi, Türk Çarşısı, Bit Pazarı, Tophane (Topansko) Mahallesi, Şutka Mahallesi'ne gidilip kaynak kişilerden tarafımızca derleme yapılmıştır. Bu mahalleler Türklerle Arnavutların ve Çingenelerin yaşadığı mahalleler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Derleme yaptığımız mahalleleri etnik yapı olarak aşağıdaki tabloda ayırdık:

Tablo 2: Üsküp Merkezde Derleme Yaptığımız Mahalleler

Türklerin ve Arnavutların Yoğun Olarak Yaşadığı Mahalleler:	Genelde Çingenelerin Yaşadığı Kısmî Olarak Türkçe Konuşulan Mahalleler:
-Gazi Baba Mahallesi -Çayır Mahallesi -Butel Bölgesi -Saat Kule Mahallesi -Muhacır Mahallesi -Dükkancık (Tükkancık) Mahallesi -Serova Mahallesi -Türk Çarşısı	-Tophane (Topansko) Mahallesi -Şutka Mahallesi

-Bit Pazarı	

Harita 1: Üsküp'ün Haritası

Yukarıdaki harita, Üsküp'e bağlı mahalleleri göstermektedir. Bu mahallelerden bazıları derleme yaptığımız bölgeler içerisinde. 2 numara, Gazi Baba Mahallesi; 4 numara Çayır, 6 numara, Butel ve 10 numara; Saray'dır ve söz konusu bölgelerden birçok kaynak kişiyle tarafımızca derleme yapılmıştır.

Üsküp'e bağlı köylerden Türklerin yaşadığı köy olan Orta Konyare (Güreler) Köyü'nden 6, Arnavutların yaşadığı Türkçe konuşulan köylerden 19, yetişkinleri Makedonca konuşan Türklerin yaşadığı Türkçe konuşulan köylerden 8 olmak üzere toplam 33 kaynak kişiden derleme yapılmıştır.

Üsküp Merkezde Türk mahallelerinden 63, Çingene mahallelerinden 10 kişi olmak üzere toplam 73 kaynak kişiden derleme yapılmıştır.

Köylerden ve mahallelerden toplam 106 kaynak kişiden derleme yapılmıştır. Biz, bu 106 kaynak kişinin tamamını tezimize alamadık. Bunun çeşitli sebepleri vardır; Kaynak kişilerin ses kayıtları dinlenmiş ve bunların birkaçında bazı hususlar dikkati çekmiştir. Kaynak kişilerin bazıları Üsküp Türk Ağzı özelliklerini göstermeyip Standart Türkiye Türkçesine yakın bir Türkçeyle konuşmaktadır. Bunun birden fazla sebebi vardır; televizyondaki Türk kanallarında yayınlanan Türkçe dizilerin etkisi, birkaç yıl Türkiye’de ya da başka ülkelerde yaşamış olmak vb. Yukarıda bahsedilen hususlardan bir diğeri ise bazı kaynak kişilerin ağızda bulunan takma diş dolayısıyla çıkarmış olduğu seslerin algılanamamış olmasıdır. Bazı kaynak kişilerin tezimizde yer almayışının bir diğer sebebi ise derleme yapılan ortamda birden çok kişinin bulunması ve bu kişilerin de konuşmaya katılarak gürültü yapmış olmalarıdır. Söz konusu sebepler dolayısıyla tezimizde 71 kaynak kişinin ses kayıtlarını deşifre edip metnimizi oluşturduk.

Üçüncü aşama: Tezimizin yazım aşamasıdır. Kaynak kişilerden almış olduğumuz ses kayıtları tarafımızca incelenmiş; ağız özelliklerini gramer yönü açısından en iyi yansıtan kayıtlar, metnimizi oluştururken kullanılmak üzere tercih edilmiştir. Bu ses kayıtları tarafımızca tekrar tekrar dinlenmiş ve tespit edilen transkripsiyon işaretleriyle çeviri yazıya aktarılmıştır.

Tezimiz giriş, inceleme (ses, şekil bilgisi), sonuç, metinler, sözlük, olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, “*Makedonya’nın geçmişi ve günümüzdeki durumu*” başlığı altında; Makedonya’da Türkler, Yücel Teşkilatı ve Yücel Olayı, Makedonya’nın bağımsızlığı, Makedonya’nın isim sorunu ve AB üyeliği ele alınmıştır. Daha sonra “*Üsküp*” başlığı altında Üsküp’ün coğrafi yapısı ve iklimi, Üsküp’te etnik yapı ve nüfus, Üsküp’ün ekonomik durumu, Üsküp’ün tarihî eserleri ve Üsküp’ün tarihi incelenmiştir. Üçüncü olarak “*Üsküp’te Türkçe eğitim*” başlığı altında Üsküp’te Osmanlı döneminde Türkçe eğitim ve Üsküp’te Osmanlı döneminden sonra Türkçe eğitim konularına değinilmiştir. Son olarak “*Batı Rumeli ağızlarına genel bir bakış*” başlığı altında Batı Rumeli ağızlarının doğu Rumeli ağızlarından

ayrılan sekiz özelliği verilmiş, Üsküp Türk ağızlarının Rumeli ağızlarındaki önemi vurgulanmıştır.

İnceleme kısmında metnin ses bilgisi (ünlü ve ünsüzlerin özellikleri, ünlü ve ünsüz değişmeleri, ses olayları, vurgu), Şekil bilgisi (yapım ve çekim ekleri, bunların fonksiyonları, sıfatlar, zamirler, zarflar, fiiller, haber ve tasarlama kipleri, edatlar) ele alınmıştır. Ses bilgisi kısmında örnekler genel olarak eş zamanlı olarak incelenmiş, gerekli durumlarda Eski Türkçe ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Şekil bilgisi kısmında eklerin işlevinin anlaşılması için örnekler cümleler hâlinde verilmiştir. Her iki bölümde de özel açıklamalar dipnotlar aracılığıyla yapılmıştır. Üsküp ağzını konuşan dört farklı etnik grup bulunmaktadır. Bu etnik grubun içerisinde; Türkler, Arnavutlar, yetişkinleri Makedonca konuşan Türkler (Balkanlarda Torbeş olarak adlandırılmaktadır) ve Çingeneler yer almaktadır. Söz konusu grupların konuştuğu Üsküp Türkçesi bazı küçük farklılıklar haricinde aynıdır. Bu sebeple yukarıda bahsi geçen etnik grupları ayrı ayrı ağızlara bölmedik (a ağzı, b ağzı ...gibi). Etnik gruplar arasındaki küçük farklılıkları sonuç kısmında birkaç maddeyle ifade ettik.

Sonuç kısmında, Üsküp ve civarında yaşayan Türk ağzının belirgin ses ve Şekil bilgisi özellikleri maddeler hâlinde açıklamalarıyla sıralanmıştır.

Metinler kısmında ise “*Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*” isimli kitapta yer alan Ahmet Bican Ercilasun’un “*Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri*” isimli yazısında düzenlemiş olduğu “*Ağız transkripsiyon harfleri*” dikkate alınmıştır. Söz konusu transkripsiyon harflerinde yer almayan bazı sesler tarafımızca oluşturulmuştur. Çalışmamızda tespit edilen tüm seslerin IPA (International Phonetic Alphabet) karşılıkları verilmiştir. Ses kayıt cihazıyla kaydedilen derlemeler, çeviri yazıya aktarılmış ve bunun neticesinde metinler kısmı oluşturulmuştur. Metinler her bir kaynak kişide tekrardan başlamak üzere her beş satırda bir numaralandırılmıştır.

Sözlük kısmında, Makedonya Üsküp Türk Ağızlarında ölçünlü Türkçeden farklı olan ve Balkan dillerinden geçmiş Makedonca, Sırpça, Arnavutça, Boşnakça kökenli sözcükler vd. anlamları ve hangi dile ait olduğu belirtilerek sıralanmıştır. Sözlüğümüz, Üsküp Türk ağzında kullanılan kelimelerin kaybolmadan kayıt altına alınması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca Rumeli ağızlarıyla yapılan bazı ağız çalışmalarında kadın kaynak kişilerin azlığı sebebiyle birçok konuyla ilgili kelimelerin tespit edilemediği ve sözlüğe eklenemediği görülmektedir. Derleme yaptığımız kaynak kişilerin birçoğunun kadın olması; gelenek ve görenekler (kız alma, çeyiz hazırlığı, kına ve düğün âdetleri, lohusalık, albastı inanışları, ad koyma, çocuğun kırklanması, diş bulguru, sünnet âdetleri, asker âdetleri, bayram âdetleri, maniler, türküler, atasözleri...vb.), yemek kültürü vb. ile ilgili kelimeleri tespit etmemize ve Üsküp Türk ağzlarının kapsamlı bir sözlüğünü hazırlamamıza yardımcı olmuştur. Ekler kısmında Üsküp Merkez ve çevresine ait çeşitli fotoğraflar yer almaktadır. Kaynakça kısmında, tezimizi yazdığımız süre içerisinde atıf yaptığımız tüm kaynak eserler verilmiştir.

1.4. Problem Durumu

1.4.1. Geçmişten Günümüze Kuzey Makedonya

Makedonya, tarihî süreç içerisinde birçok uygarlığa beşiklik etmiştir. Tarihî süreçte Makedonya’da Traklar, İllirler, Romalılar, Hun Türkleri, Avarlar, Slavlar, Bulgarlar, Kıpçaklar, Peçenekler ve Osmanlı Devleti hakimiyet sürmüştür. Bu imparatorluklardan Makedonya’da en uzun hakimeyet kuranları Roma, Bizans ve Osmanlı Devletidir.

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Makedonya, isminin anlamını yansıtmaktadır. Fransızca “macedoine” kelimesi “karışık, türlü, muhtelif parçalardan oluşmuş yamalı bohça; sebze veya meyve salatası” anlamlarına gelmektedir (Hamzaoğlu, 2000:3).

Makedonya, birçok medeniyeti bünyesinde barındırmış ve burada yaşayan insanlar, bu medeniyetlerin zengin kültürleriyle sentezlenmişlerdir. Tarihsel süreçte Makedonya toprakları, Bulgaristan ve Yunanistan'ın topraklarını da içermekteydi.

Yunan asıllı oldukları öne sürülen Makedonlar (Yunanca Makedones), milâttan önce 1200'lerden sonra bugünkü Selânik'e yakın Aigai civarına yerleşmeye başladı. II. Filip zamanında (Philippos, m.ö. 359-336) Makedonya, Balkanların en büyük gücü haline gelerek Yunan şehirlerinin önemli bir kısmını hâkimiyeti altına aldı. Büyük İskender (III. Alexandros, m.ö. 356-323) babasının işgal politikasını sürdürdü, Anadolu'ya geçti ve Hindistan'a kadar ilerledi. Sonraki dönemde Makedonların Yunan şehirleri üzerindeki egemenliği gittikçe zayıfladı. Makedonya Kralı V. Phillipp'in Roma İmparatorluğu'na karşı başlattığı Makedonya savaşları (M.Ö. 214-205, 200-196, 171-168) sonunda Makedonya Krallığı ortadan kaldırıldı ve Makedonya Roma'nın hâkimiyeti altına girdi. Milâttan sonra 395'te Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'nda kalan Makedonya, milâttan sonra III. yüzyıldan itibaren Sarmat ve Cermen kavimlerinin akınlarına sahne oldu, Gotlar tarafından yağmalandı. VI. yüzyılın sonlarına doğru Slav kavimleri ve Avarlar Selânik önlerine kadar ilerledi ve Makedonya'da Slav kavimleri yerleşmeye başladı. Ancak VIII. yüzyılda Bizans İmparatorluğu tarafından Makedonya eyaleti tesis edilerek bölge daha sıkı bir kontrol altına alındı. IX. yüzyılda Makedonya Bulgarlar'ın yönetimine girdi. 1018'de Bulgar Krallığı'nın ortadan kaldırılmasıyla yeniden Bizans idaresine geçti. Sırp Kralı Stefan Duşan zamanında (1331-1355) Sırp Krallığı topraklarına katıldı (Hacısalıhoğlu, 2003: 438, 439).

Sırp Krallığı'nın Makedonya'daki hakimiyeti uzun sürmemiştir. Osmanlı Devleti 1371'de yapılan Çirmen Muharebesi'nde II. Haçlı ordusunu yenilgiye uğrattınca buradaki Sırp hakimiyeti sona ermiştir.

Makedonya'da Türkler

Makedonya'daki Türk varlığı Osmanlı Dönemi'nden çok daha öncesine dayanmaktadır. Yusuf Hamzaoğlu Makedonya Türklüğünü üç ayrı döneme ayırmıştır (Hamzaoğlu, 2000).

1. Osmanlı Öncesi Makedonya Türklüğü (378-1370)
2. Osmanlı Dönemi Makedonya Türklüğü (1371-1912)
3. Osmanlı Sonrası Makedonya Türklüğü (1912 sonrası)

Biz de Makedonya Türklüğünü tarihsel açıdan ele alırken Yusuf Hamzaoğlu'nun yapmış olduğu bu tarihsel sınırlandırmadan yararlandık.

1. Osmanlı Öncesi Makedonya Türklüğü (378-1370)

Makedonya'da ilk Türk varlığı, Hun Türklerinin IV. yüzyılda bu bölgeye gelmesiyle başlamaktadır. Hun Türklerinden sonra bu bölgeye Avarlar, Bulgarlar, Kıpçaklar ve Peçenekler gelmişlerdir. Söz konusu Türk kavimleri IV. asırdan VIII. asra kadar Orta Avrupa'ya ve Balkanlara yerleşerek Türk kültürünün yayılmasını sağlamışlardır. Bulgar Türkleri zamanla Slavlaşırken Peçenek Türklerinden Bizans'a sığınanlar Hristiyanlaşmışlardır. Balkanlara gelen son Şamanist Türk kavmi olan Kumanlar da zamanla Hristiyanlığı kabul etmişlerdir.

Bölgeye gelen Kuman Türkleri Vardar Kıyılarına ve Ohri Ovasına Peçenek Türkleri de Karaferye'ye yerleşmişlerdir. Vardar kıyısına yerleşen Kuman Türklerine Rumların Vardariyot (Vardarlı) dedikleri bilinmektedir (Çayırılı, 2013: 3-54). Ayrıca Makedonya'da "Kumanova" isminde bir şehir vardır. Bu ismin de Kuman Türklerinin etkisiyle bu bölgeye verilmiş olduğu düşünülmektedir.

Balkanlara Anadolu'dan ilk göçler, Moğollardan kaçıp Bizans'a sığınan İzzeddin Keykavus aracılığıyla 1261 yılında yapılmıştır (Tufan, 2008: 41).

2. Osmanlı Dönemi Makedonya Türklüğü (1371-1912)

1367'de Balkan dağlarının güneyi Osmanlı hakimiyeti altına alınmıştır. Böylece güney Balkanlara Türkler hızla yerleşmeye başlamıştır. Bizans İmparatorunun oğlu ve Selanik Valisi Manuel'in bölgedeki faaliyetleri üzerine harekete geçen Osmanlı birlikleri batı Makedonya'da başarılı hareketlerde bulundu.

Aynı yıllarda Osmanlı/Türk Akıncı Beylerine Kumanların yardım ettikleri bilinir. Bu yardımlarından dolayı bu Türk boyuna yardımcı anlamına gelen Pomaga veya Pomak sıfatı verildi (Çayırılı, 2013).

Balkanlarda Osmanlı hakimiyeti gün geçtikçe hızlanmaya devam etmiştir. 1372'de Köstendil, 1380'de İştîp, 1382'de Manastır ve Pirlepe, 1385'te Ohri Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1389'da Balkan devletleri, ittifak yaparak Osmanlı Devleti'ne karşı III. Haçlı ordusuyla saldırmışlardır ve böylece I. Kosova Savaşı yapılmıştır. Bu savaşın sonucunda III. Haçlı ordusu ağır bir yenilgi almış ve Trakya, Bulgaristan ve Makedonya Osmanlı hakimiyeti altına girmiştir (Oktay, 2003: 127).

Balkanlarda hızla ilerleyen Osmanlı Devleti, fethettiği bölgelerde düzenli bir iskan politikası başlatmıştır. Bu bölgelere Anadolu'dan Türk, Çerkez gibi Müslüman toplulukları getirmiştir. Bu Müslüman topluluklar, yerleştikleri bölgelerdeki Hristiyanları dil, din ve kültür açısından etkilemiştir. Böylece birçok Hristiyan kendi rızasıyla Türk dilini öğrenmiş ve İslamiyeti kabul etmiştir.

Osmanlı Devleti bir taraftan iskan politikasını uygularken diğer taraftan Balkanlardaki fetih ilerleyişine devam etmiştir.

1396 Niğbolu zaferi ile Türklerin Balkanlardaki hâkimiyeti daha da artmıştır. 1402 yenilgisinden sonra Selanik gibi bazı şehirler tekrar Bizans tarafından ele geçirilmiştir. Daha sonra I.Mehmet döneminde bazı başarılar kazanılmıştır. II. Murat döneminde Türk fetihleri yeniden hız kazanmış ve 1430 yılında Selanik şehri geri alınmıştır (Çayırılı, 2013).

XV. ve XVI. yüzyıllarda Osmanlı Devleti doğudan batıya fetih hareketlerini genişletmiş, en geniş sınırlarına ulaşmıştır. XV. yüzyılın sonlarında Yavuz Sultan Selim, Osmanlı Devleti'nin topraklarını doğu yönünde genişletirken, XVI. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman batı yönünde genişletmiştir.

XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hakimiyeti zayıflamaya başlamıştır. Bunun en önemli sebebi 1683'te başlayan II. Viyana Seferi'nin Osmanlı Devleti'nin aleyhine neticelenmiş olmasıdır. Bu olayın neticesinde Avusturya, Venedik, Rusya, Lehistan gibi devletler Osmanlı Devleti'ne saldırmış ve böylece toprak kayıpları başlamıştır (İnbaşı, 2003: 16).

XIX. yüzyılda vilayet-i selâsenin sınırları Selânîk, Manastır ve Kosova vilâyetleri içinde yer alıyordu. Kosova vilayetinin merkezi Üsküp'tü ve sadece güney bölgeleri eski Makedonya sınırları içine giriyordu. Makedonya ismi güneyde Ege denizi ve Aliakmon (Bistrica) nehrine, kuzeyde Şardağı, Üsküp Karadağı (Skopska Crna Gora), Kozjak ve Osogovo dağlarına, doğuda Mesta (Nestos) nehrine ve batıda Korab, Jablanica, Mokra ve Pindos dağlarına kadar uzanan bir bölgeyi içermekteydi (Hacısalihoğlu, 2003:439).

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu buhranlı süreçten Balkanlar da nasibini aldı. Bu süreçte Müslüman nüfusu diğer etnik gruplara göre baskın durumdaydı. XIX. yüzyılın sonlarına doğru bölgede Türkler, Slavca konuşan Müslümanlar (Pomaklar ve yetiştirilen Makedonca konuşan Türkler), Slavlar, Rumlar, Arnavutlar, Sırp, Boşnaklar, Yahudiler, Çingeneler vd. topluluklar bulunmaktaydı.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra yapılan Ayastefanos Antlaşması ile kurulan Büyük Bulgaristan, Makedonya'yı da büyük ölçüde içine almaktaydı. Aynı yıl imzalanan Berlin Antlaşmasıyla Büyük Bulgaristan üçe bölündü. Bunun neticesinde Tuna vilayetini içeren kısım Bulgaristan Prensiği kabul edildi. Güney bölgesi ise Doğu Rumeli

adında özerk bir bölge hâline getirildi. Makedonya bölgesi ise reformlar karşılığında Osmanlı Devleti'ne bırakıldı. Ayastefanos Antlaşmasını geçersiz kılan Berlin Antlaşması , Makedonya'daki Bulgarların tepkisine, Kresna ve Razlog isyanına yol açtı. Sofya'da bulunan bir grup Makedonyalı öğrenci, Makedonya'nın özerkliğini elde etmek amacıyla "İç Makedon İhtilâl Örgütü'nü (VMRO) kurdu. Bu örgüt, 1898'den itibaren silâhlı çete hareketine başladı ve 1903 yılında İlinden İsyanı'nı başlattı. Bu isyan, Osmanlı Devleti tarafından bastırıldı (Hacısalihoglu, 2003:440).

Bu örgütün kurulmasından sonra Makedonya'da hiçbir şey eski hâline dönmedi. Çetelerin Makedonya Müslümanlarına olan acımasız katliamları ve zulmü artarak devam etti. Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti süresince bu bölgede dirlik ve beraberlik içerisinde yaşayan Müslümanlar ve Hristiyanlar yaşanan bu acı olaylardan sonra eski barış ve huzura uzun bir süre kavuşamadılar.

Makedonya'daki etnik çatışmaları ve çetelerin saldırılarını durdurmak amacıyla 1906'da Selanik'te Jön Türkler tarafından "Osmanlı Hürriyet Cemiyeti" kuruldu. Bu cemiyet, 1907 'de "Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti" ile birleşti ve çetelerin yaptığı baskınları takibe başladı. 1908'de İngiliz ve Rus yönetimi, Osmanlı'nın Makedonya'daki hakimiyetini kaldırmak için yeni bir reform paketi hazırladı. Jön Türkler bu reform paketinin hazırlanmasıyla, mevcut rejimin Osmanlı Devleti'nin haklarını savunamaması gerekçesiyle II. Abdülhamid rejimine karşı isyan etti. Bu isyan, "Jön Türk İhtilali" adıyla tarihe geçti. Bu olayın neticesinde II. Meşrutiyet ilan edildi (Hacısalihoglu, 2003).

Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu burhan hâli, Balkanlarda tam bağımsızlığını isteyen devletleri ve onlara bu gayelerine ulaşmaları için yardım eden Rusya'yı iyice cesaretlendirdi.

1908 yılında Bulgaristan tam bağımsızlığını ilan etti. Bulgaristan, tam bağımsızlığından aldığı güçle Makedonya'daki soydaşlarının zorla Türkleştirildiğini iddia etti ve diğer Balkan devletleri ile Rusya'nın büyük desteğiyle 1912'de ittifak kurarak Osmanlı Devleti'ne karşı I. Balkan Savaşı'nı başlattı. (Hacısalihoglu, 2003: 441).

Balkan Savaşı'nın neticesinde 22 Ekim'de Priştine ve Yeni pazar, 24 Ekim'de Koçana ve İştip, 30 Mayıs 1913 Londra Antlaşmasıyla Gelibolu Yarımadası dışındaki tüm Trakya, Edirne dahil olmak üzere Bulgaristan'a bırakıldı. II. Balkan Savaşı sürecinde Edirne ve Kırklareli geri alınmıştır (Okur, 2006: 615-616).

3. Osmanlı Sonrası Makedonya Türklüğü (1921 Sonrası)

Londra Antlaşmasıyla Osmanlı Devleti Makedonya'daki hakimiyetini tamamen kaybetmiştir. Bu süreçte çetelerin türlü işkencelerine ve zulmüne maruz kalan Müslümanlar, yıllarca yaşam sürdürdükleri memleketlerinden malını ve mülkünü geride bırakarak göç etmek zorunda kalmıştır.

Balkan Savaşları süresince (1908-1923) Balkanlardan 300.000 Müslümanın göç ettiği kaynaklara geçmiştir. Daha sonra 1. Dünya Savaşı ve 1918'de Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı döneminde de Müslümanların üzerindeki hak ve özgürlüklerin kısıtlanması sebebiyle 120.000 kişinin bölgeden göçtüğü tahmin edilmektedir (İlbeği, 2005: 191).

1931 yılında çıkarılan "Zirai Islahat Kanunu" bölgede göçün artışını hızlandırmıştır. Bu kanunla arazi ve çiftliklerini bedelsiz olarak kamulaştırılan Türkler, çiftçilikten de yoksun bırakılmıştır (Çavuşoğlu, 2014).

Aynı yıllarda çeşitli sebeplerle Balkan ülkelerinden Türkiye'ye göç edemeyen Türkler de vardır. Bunlar, rejimin baskısına boyun eğmek zorunda kalmışlardır.

1936 yılında Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye arasında Balkan Paketi imzalanmıştır (Karakuş, 2017: 12). Balkan Paketi, Balkanlarda kalan Türk azınlığa herhangi bir ayrıcalık tanımamıştır.

1943 yılında Makedonya Halk Kuruluş Antifaşist Kurulu (ASNOM), Makedonya'nın Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Karadağ ve Bosna Hersek'le birlikte kurulacak olan Yugoslavya'nın altı cumhuriyetinden biri olmasını kararlaştırdı. 2 Ağustos

1944 yılında toplanan ASNOM, Makedonya Devleti'nin kuruluşunu ilan etti (Hacısalihoglu, 2003: 442).

1940'lı yılların başında Makedonya'da Türk halkının hakkını savunmak amacıyla aydın kesim birleşerek bir teşkilat hâlinde çalışmalar yapmıştır. Bu birleşik hareket tarihte "Yücel Teşkilatı" olarak bilinmektedir.

Yücel Teşkilatı ve Yücel Olayı

Yücel Teşkilatı, 1942'de kurulmuştur. Teşkilatın kurulma sebebi, yıllardır devam eden bazı uygulamalar, Vardar Makedonya'sının Bulgaristan'a bırakılması, Rus tehdidi ve komünizmin etkin olmaya başlamasıdır. Bu teşkilat gittikçe genişlemiş, II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve bölgeye komünizmin hakim olmasıyla teşkilat üyeleri bu komünist organlara yerleştirilmiştir. Komünist yönetim, Türkleri Büyük Arnavutluk peşinde olanlara karşı bir denge unsuru olarak kullanmak istemiş, Türkleri kullanamayacağını anlayınca Yücel Teşkilatı'nın faaliyetlerine son vermiştir (Ağanoğlu, 2003:19-26).

Teşkilatın ileri gelen aydınları, birçok kültürel faaliyete ön ayak olmuşlardır. 23 Aralık 1944 tarihinde "Sesler" dergisinin temelini oluşturan "Birlik" gazetesini çıkarmıştır (Nureddin, 2008: 63). Ayrıca Üsküp radyosunda ilk Türkçe yayını ve Türkçe eğlence programını Yücel teşkilatının üyeleri düzenlemiştir. Teşkilat, ilk Türk öğretmen kurslarını organize etmiş, bu kurslarda öğretmen yetiştirmiştir. Ayrıca Makedonya Türkleri arasında Atatürkçülüğü yaymış ve onlara Türkiye sevgisini aşılamaaya çalışmıştır (Ağanoğlu, 2003: 24).

Yücel teşkilatının amacı, Türk halkının hak ve özgürlüklerine sahip çıkmaktır. Teşkilat bu gayesine Türk tarih, Türk kültür ve geleneklerine bağlı kalarak ulaşma hedefindedir. Fakat komünist rejim teşkilatın bu gayesini gerçekleştirmeye fırsat vermemekte kararlıdır.

Yücel Teşkilatı'nın üyeleri rejimle ilk olarak 1945 yılında karşı karşıya kalmıştır. Komünist yönetim, Eylül 1947'de bir ihbarı gerekçe göstererek tutuklamalara ve

soruşturmalara başlar. Zamanın ileri gelen Türk aydınları, bir gecede vatan haini ilan edilip hüküm giyerler. 1948 yılında Makedonya’da yaşayan Türkleri Makedonya Halk Devleti’ne karşı organize etmek, devlet düzenini yıkmaya yönelik eylem hazırlığında olmak gibi asılsız iddialarla yargılanan Yücelcilerin dördü idama, yüzden fazla mensubu da hapis cezasına çarptırılmıştır (Ağanoğlu, 2003: 19-26).

Yücel Olayı’nın neticesinde Makedonya’dan birçok aydın göç etmiştir. Bunun yanında 1952 yılında Türkiye ile “Serbest Göç” anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmadan itibaren 1967 yılına kadar Yugoslavya’dan Türkiye’ye 200.000 civarında Türk göç etmiştir (Yücelden, 1968:12-16).

Bu süreçten günümüze kadar göçler, çeşitli sebeplerden dolayı aşamalı olarak devam etmektedir.

Makedonya’nın Bağımsızlığı

Yugoslavya’nın dağılmaya başlamasıyla 8 Eylül 1991’de yapılan referandum neticesinde 17 Eylül 1991’de Makedonya, Yugoslavya’dan bağımsızlığını ilan etti.

Makedonya’nın bağımsızlığını ilan ettikten sonra karşılaştığı en büyük iç sorun, Makedonlar ile Arnavutlar arasındaki etnik çatışmadır. Bu çatışma neticesinde Arnavutların 1995’te Kalkandelen’de kurduğu Arnavut Üniversitesi Makedonya hükümeti tarafından yasal dışı ilan edildi. 1996 yerel seçimlerinden sonra Arnavut bayrağı yasaklandı. Bu olayların neticesinde Arnavut Milli Kurtuluş Ordusu (UÇK) isimli örgüt kuruldu ve Makedonya’da yaygın faaliyet gösterdi, Makedon birlikleriyle çatıştı. 2001 yılında NATO’nun devreye girmesiyle Makedon hükümeti, Arnavut dilinin, yönetiminin genişlemesini, polis teşkilatına daha çok Arnavut alınmasını, Arnavutların yüksek öğretim haklarının genişletilmesini kabul etti. Bunun karşılığında Arnavutlar, silahlarını NATO birliklerine teslim etti ve yaşanan iç çatışma sona erdi (Hacısalihoglu, 2003:443).

Günümüzde Makedonya

Ege Makedonya'sı (Yunanistan'da), Vardar Makedonya'sı (bugünkü bağımsız devlet) ve Prin Makedonya'sı (Bulgaristan'da) şeklinde üçe bölünmüştür (Çayırılı, 2016).

Makedonya Cumhuriyeti, Balkanlarda Arnavutluk, Kosova, Sırbistan, Bulgaristan, Yunanistan ile sınırı bulunan bir Balkan ülkesidir. Ülkenin başkenti Üsküp'tür. Ülkenin yüzölçümü 25.333 km², nüfusu 2.077.000'dir (2019). Etnik olarak karışık olan Makedonya'da günümüzde Makedon, Türk, Arnavut, Sırp, Boşnak, Rom, Ulah, Yetişkinleri Slav dillerini konuşan Türkler yaşamaktadır.

2002 yılında ve 2011 yılında nüfus sayımları yapıldı. Ancak 2011 yılında yapılan sayım sonuçlanamadı. Çünkü normalde 15 gün içerisinde yapılması gerekirken 13 gün süren sayımları hükümet, teknik sebepler gerekçe göstererek iptal etti.

Makedonya Devlet İstatistik Ofisi (2005)'ne göre 2002 yılında yapılan son sayımlarda Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin toplam nüfusu 2.083.286'dır. Türklerin sayısı ise 77.959'dur (Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Enstitüsü, 2021).

Devlet İstatistik Kurumunun, nüfus sayımının 2021 yılının Nisan ayında yapılması teklifine Başbakan Zoran Zaev olumlu yanıt verdi. Nisan 2020 tarihleri arasında yapılması planlanan nüfus sayımı, 12 Nisan'da yapılacak erken parlamento seçimleri nedeniyle ertelendi (Yeni Balkan, 2019). 2021 yılı 1-21 Nisan tarihleri arasında yapılması planlanan nüfus sayımının COVID 19 sebebiyle halkın aşılınması süreci için 5-30 Eylül tarihine resmen ertelendiği açıklandı. Başbakan Zaev, yurtdışı kayıtlarının geçerli olacağını ve yurtdışında yaşayan vatandaşların kayıtlarına 30 Eylül'e kadar devam edeceklerini belirtti (Time-Balkan, 2021). Bu sefer bir önceki seçimlerde gerçekleşmeyen bir talep, bu seçimlerde kabul edildi. Buna göre Kuzey Makedonya'da yaşayan vatandaşlarla birlikte gurbetçi vatandaşlar veya çifte vatandaşların da sayıma dâhil edilmesinde karar kılındı. Onlar da internet üzerinden sayıma dahil edildiler.

2011'deki nüfus sayımının çeşitli bahanelerle iptal edilmesi sebebiyle 2021 sayımlarında MATÜSİTEB önderliğinde Makedonya'daki Türk siyasîleri, hukukçuları ve akademisyenleri tarafından Türkleri temsil eden bir seçim çalıştayı düzenlendi. Bunun neticesinde bir sonuç bildirgesi yayımlandı ve çalıştaya katılanlar tarafından imzalandı. Bu sonuç bildirisinde MATÜSİTEB, Türk Demokratik Partisi (TDP), Türk Milli Birlik Hareketi (TMBH) ve diğer tüm kurum ve kuruluşların önde gelenleri Makedonya'da yaşayan Türk nüfus oranının %7 oranında olduğu kabul edilmektedir (Time-Balkan, 2021).

Seçim çalıştayının neticesinde yayımlanan sonuç bildirisinde Makedonya'daki Türk nüfusu oranının, burada yaşayan Türklerin dil, eğitim, ekonomi, istihdam gibi haklarına ve özgürlüklerine nasıl bir katkı sağlayacağı ifade edilmiştir.

Kuzey Makedonya'da 5 Eylül 2021 tarihinde başlayan nüfus sayımı neticelenmiştir. Devlet İstatistik Ofisi Başkanı Apostol Simovski, nüfus sayımında 1,832,696 kişinin nüfusa kaydedildiğini duyurmuştur. Sayımın detaylı sonuçları, 2022 yılının Mart ayında açıklanacaktır (Balkan News, 2021).

Günümüzde Makedonya'da Türkler, Batı Makedonya'nın Gostivar, Kalkandelen (Tetovo), Ohri, Struga, Manastır (Bitola), Kırçova, Debre bölgelerinden başka başkent Üsküp (Skopje) ile Doğu Makedonya'nın Köprülü (Veles), Valandova, Ustrumca, Radoviş, İştip bölgelerinde yaşamaktadırlar (Yaşar, 1996: 68).

Makedonya'nın İsim Sorunu ve AB Üyeliği

Tarihsel süreç içerisinde Yunanistan ve Bulgaristan kendi toprakları içerisinde "Makedonya" topraklarını bulundurmıştır. Bu yüzden günümüzdeki Makedonya toprakları "Vardar Makedonyası" olarak bilinmektedir. Bulgaristan'ın toprakları içinde bulunan Makedonya, "Prin Makedonyası" olarak bilinirken; Yunanistan'ın toprakları içerisinde olan Makedonya "Ege Makedonyası" olarak bilinmektedir.

Eski Makedonya olarak bilinen bölgede yukarıda ismi zikredilen üç devlet mevcuttur. Günümüzde “Vardar Makedonyası” olarak bilinen Makedonya Cumhuriyeti’ne kendi topraklarında eskiden “Makedonya” isimli bölgenin var olması sebebiyle Bulgaristan ve Yunanistan, AB ve NATO üyeliğinde veto uygulamaktadır.

Başta Türkiye Cumhuriyeti olmak üzere birçok devlet, Makedonya’yı “Makedonya Cumhuriyeti” ismiyle tanıırken, Yunanistan kendi sınırları içinde “Makedonya” topraklarının bir kısmının bulunduğu gerekçesiyle ülkenin isminin değiştirilmesini talep ediyordu. Makedonya, 1991 yılında bağımsızlığını ilan etti ve ismini “Makedonya Cumhuriyeti” olarak belirledi. Yunanistan, bu ismi kabul etmediği için Makedonya Avrupa Birliği (AB) ve NATO’ya üye olamıyordu. İsim sorununu çözmek amacıyla Yunanistan ve Makedonya arasında yapılan müzakereler neticesinde bir anlaşmaya varıldı. Buna göre Makedonya’nın ismi “Kuzey Makedonya Cumhuriyeti” anlamına gelen “Republika Severna Makedonij” olarak değiştirildi (Anadolu Ajansı, 2018).

Makedonya Cumhuriyeti, 2018 yılında ismini “Kuzey Makedonya Cumhuriyeti ” olarak değiştirmiş ve bunun neticesinde Yunanistan ile AB üyeliği konusunda veto problemini ortadan kaldırmıştır. 2020 yılında dil, etnik kimlik, azınlık meselesi ve tarihî bazı sıkıntıları masaya yatıran Bulgaristan, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti’nin AB üyeliğini veto etmiştir. Bu problem iki ülke arasında çözüme kavuşturulamamıştır.

1.4.2. Üsküp

Üsküp’ün Coğrafi Yapısı ve İklimi

Üsküp, Kuzey Makedonya’nın büyük ve en gelişmiş şehirlerinden biridir. Vardar Nehri şehrin ortasından geçmektedir ve şehri ikiye bölmektedir. Vardar’ın doğu tarafında genellikle Müslümanlar (Arnavutlar, Türkler, yetişkinleri Makedonca konuşan Türkler, Boşnaklar, Çingeneler) yaşamaktadır. Vardar’ın batı tarafında genellikle Hristiyanlar (Makedonlar, Sırlar, Rumlar, Ulahlar) yaşamaktadır.

Üsküp, nemli bir iklime sahiptir. Şehirde yazlar sıcak ve nemli; kışlar soğuk geçmektedir. Üsküp'ün kuzeyinde Şar Dağları vardır. Bu dağların arkasında Kosova yer almaktadır.

Şehirdeki, yollar aracılığıyla Kosova-Priştine'ye, Selânik ve Ege Denizi'ne, Niş ve Belgrad'a, Sofya ve İstanbul'a gidiş sağlanabilmektedir. Şehrin denizden yüksekliği 220-340 m. civarındadır (Hoca, 1986: 122).

Üsküp'te Etnik Yapı ve Nüfus

Tarihsel süreçten itibaren birçok devletin başkentliğini yapmış olan Üsküp şehri geçmişte olduğu gibi günümüzde de birçok etnik grubu bünyesinde barındırmaktadır. Üsküp şehri günümüzde büyük oranda Arnavutlara ve Makedonlara ev sahipliği yapmaktadır. Azınlık konumunda bulunmalarıyla birlikte Türkler, yetişkinleri Makedonca konuşan Türk toplulukları, Boşnaklar, Sırlar, Çingeneler, Ulahlar da Üsküp'te yaşayan etnik grubun içinde yer almaktadır.

Makedonya Devlet İstatistik Ofisi (2005)'ne göre 2002 yılında yapılan son sayımlarda Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin toplam nüfusu 2.022.547'dir. Türklerin sayısı ise 77.959'dur. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin başkenti Üsküp'ün toplam nüfusu ise 506.926'dır. Üsküp'te Makedonlar 338.358 kişiyle Üsküp'ün %66.75'ine denk gelmektedir. Makedonlardan sonra 103.891 (%20.49) ile Arnavutlar ikinci büyük etnik grubu oluşturmaktadır. Romanlar 23.475 kişiyle Üsküp'teki toplam nüfusun %4.63'üne denk gelmektedir. Nüfus olarak az bir orana denk gelen etnik grubun içinde 14.298 (%2.82) kişiyle Sırlar, 8595 (%1.70) kişiyle Türkler, 7585 (%1.50) kişiyle Boşnaklar, 2557 (%0.50) kişiyle Aromaniler'dir (Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Enstitüsü, 2021).

“2019 Temmuz-Ağustos ayında derleme yaptığımız bazı kaynak kişilerin ifadelerine göre; Üsküp'te ve Kuzey Makedonya'daki bazı Türkler yapılan son nüfus sayımında, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin yaptığı baskı ve haksızlıklardan dolayı kendilerini nüfusa Arnavut olarak kaydettirmişlerdir. Böylece Arnavutların nüfus oranı fazla gösterilmiştir. Bu

politika, gözlemlerimize göre güçlü olanla bir olup ümmet bilinciyle ayakta kalabilmek ve bazı vatandaşlık haklarından yararlanabilmek için Türkler tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu düşünce bir anlamda onların azınlık olmasına ve böylece Türkçe eğitim haklarının elinden alınmasına sebep olmuştur” (Y. Yalçındağ, 2021:41).

Üsküp’ün Ekonomik Durumu

Üsküp, Kuzey Makedonya’nın başkenti ve en büyük şehridir. Kuzey Makedonya, Yugoslavya’dan ayrıldıktan sonra ülkenin tamamında olduğu gibi Üsküp’te de ekonomik büyüme yavaşlamıştır.

Günümüzde Üsküp’te işsizlik oranı yüksektir. Bu sebeple Avrupa ülkelerine ve Türkiye’ye göç yaşanmaktadır. Halk arasındaki etnik gruplaşmaların neticesinde iş alımlarında bazı kayırmaların yaşandığı bilinmektedir. Üsküp’te etnik nüfusun karışık olduğu bilinmektedir. Nüfusun büyük bir çoğunluğunu Makedonlar ve Arnavutlar oluşturmaktadır. İş alımlarında daha çok Makedonlara ve Arnavutlara öncelik tanındığı bilinmektedir.

Üsküp’ün Tarihî Eserleri

Osmanlı Devleti 14. yüzyılın ikinci yarısında Balkanlarda fetih hareketlerine başlamıştır. Balkanların göz bebeği konumunda olan Üsküp şehri, bir uç beyi olan Yiğit Paşa tarafından kesin olmamakla birlikte 1392 yılında fethedilmiştir. Osmanlı Devleti’nin hakimiyetinden önce Üsküp tarihsel süreç içinde; İllirler, Romalılar, Bizanslar, Peçenekler, Uzlar, Sırlara ev sahipliği yapmış bir şehirdir. Üsküp, hakimiyeti altında bulunduğu söz konusu topluluklar zamanında da başşehir olarak kabul edilmiş gözde şehirlerdendir.

Üsküp’ün fethedilmesinden sonra şehrin fatihi ve uç beyi Yiğit Paşa tarafından bölgeye Türkmen, Arnavut gibi Müslüman topluluklar yerleştirilmiştir. Bu süreçte Üsküp’te

Türk-İslam mimarisinin en gözde örnekleri inşa edilmeye başlanmıştır. Bu mimari eserlerin içinde; camiler, medreseler, hamamlar, köprüler, tekkeler, hanlar bulunmaktadır. Yerli ve yabancı turistlerin uğrak mekânı olan Üsküp'te inşa edilen hanlar, konaklama açısından birçok imkânı barındırmıştır. Osmanlı döneminde inşa edilen bu mimarî eserler, döneminin kaliteli yaşamı ve kültür seviyesini de gözler önüne sermektedir.

Bu mimari eserlerin bazıları günümüze kadar ulaşmışken, birçoğu günümüze kadar ulaşamamıştır. Bunun bazı sebepleri vardır. Bunlardan ilki 1689 yılında Avusturyalı Piccolomini şehri yaktırıştır. Bu süreçte birçok eser tahrip olmuştur. Ayrıca Tito döneminde bazı eserler imar projeleri sebebiyle yıktırılmıştır.

Söz konusu sebeplerle yıktırılan en önemli camilerden biri Üsküp'teki Yelenkapan Camii'dir. Caminin bânisi hakkında bilgi yoktur. 25 Şâban 1313 (10 Şubat 1896) tarihinde düzenlenmiş vakfiyede cami isminin Yelenkapan, evkaf defterinde ise Ceylan Çavuş şeklinde kaydı mevcuttur. Cami, Mart 1975'te yıktırılmıştır. II. Bayezid'in kızlarından birinin oğlu olduğu tahmin edilen Mehmed Bey'in yaptırdığı, Taşköprü'nün batı yanında yer alan Burmalı Cami (Karlı-ili Beyi Mehmed Bey Külliyesi) 1925'te yıktırılmış, yerine orduevi ve posta binası inşa edilmiştir (İnbaşı, 2012). Söz konusu iki camii hakkında derleme yaptığımız kaynak kişilerin birçoğu bize bilgi verdi. Bu camilerin birçok kaynak kişi tarafından tekrar tekrar anlatılması öneminin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

1963 depreminde de birçok mimari eser yıkılmış, büyük bir çoğunluğu da hasar görmüştür. Hasar gören bu eserler, aslına uygun olarak onarılmıştır. Bu eserlerin bir kısmı UNESCO tarafından koruma altına alınmıştır. 2003'te Üsküp Büyükşehir Belediyesi tarafından Üsküp Taşköprüsü'ne yapılan restorasyonda kitâbesi ve mihrâbiyesi yıktırılmıştır (İnbaşı, 2012).

Üsküp Kalesi

Üsküp kalesi tahmini olarak VI. yüzyılda Romalılar döneminde inşa edilmiştir . Kalenin alt tarafı Roma döneminden kalma kesme taşlardan oluşmaktadır. Osmanlı Döneminde ise kalenin üst kısmı moloz taşlarla inşa edilmiştir (Özer, 2006: 372). Kale, Vardar Nehri'nin doğu tarafında şehre hakim bir tepe üzerinde bulunmaktadır.

Üsküp Kalesi'nin eski çağlardan beri bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. 1953 ve 1967 yıllarında yapılan arkeolojik kazı çalışmaları neticesinde kalenin X. yüzyılda mevcut olduğu anlaşılmıştır (Bogoyeviç, 2008: 438).

Evliya Çelebi'ye göre, Üsküp kalesi 1446'da II. Murat tarafından tamir ettirilmiştir (Evliya Çelebi, 2001: 555). Osmanlı Dönemi'nde onarılan kale, Türk kalesi görünümünü elde etmiştir. 1963 yılında yaşanan depremde büyük hasar gören kale, sonraki yıllarda onarılarak günümüzdeki görünümüne sahip olmuştur.

Türk Çarşısı

“Üsküp çarşısı”, halk arasında “Türk çarşısı” olarak isimlendirilmektedir. Türk çarşısının batısında Vardar nehri, kuzeyinde Serova ırmağı ve kuzeydoğusunda Bitpazarı bulunmaktadır (Şahabi, 2010: 193-194). Çarşı, kentin yollarının kesiştiği işlek bir bölgede kurulmuştur. Türk çarşısında; çarıkçı, kuyumcular, ayakkabıcılar, kıyafet dükkanları, hediyelik eşyaların satıldığı dükkanlar, berber, çantacılar, lokantalar ve çay bahçeleri bulunmaktadır. Türk çarşısının içinde Bedesten, Kapan Han, Sulu Han, Kurşunlu Han, Çifte Hamam, Davut Paşa Hamamı ve Şengül Hamamı gibi Osmanlı Dönemi'nden kalma önemli tarihî yapılar bulunmaktadır.

Türk Çarşısı 1689'da yapılan Osmanlı-Avusturya Savaşları dönemindeki büyük yangında ağır tahribata uğramış, sonraki dönemde onarılmıştır. Yine 1963 depreminde çarşıdaki dükkanların birçoğu yıkılmıştır. Daha sonra bu dükkanlar onarılmıştır.

Üsküp Çarşısı'nın büyük ve merkezî olan bölümüne Kapalı çarşı, örtülü çarşı ve karanlık çarşı denildiği bilinmektedir. Üsküp Türk Çarşısı'nda bazı zanaatların yapıldığı dükkanlar bulunmaktadır. Bu zanaat isimleri, çarşıdaki bazı sokakların ismi olarak geçmektedir. Mesela; Kürkçüler, Kazancılar, Tüfekçiler, Dericiler, Boyacılar Sokağı (Bogoyeviç, 2008: 256)

Bedesten

Üsküp Bedesteni, Türk Çarşısı'nın içinde bulunmaktadır. Bedestenin giriş kapısında bulunan kitabeye göre bedesten, İshak Bey tarafından XV. yüzyılın ortalarında yaptırılmıştır.

Günümüzde bulunan bedesten, XV. yüzyılda yapılan eski bedestenin temel duvarları üzerine inşa edilen bir yapıdır (K. Bogoyeviç, 2008: 265).

Evliya Çelebi Üsküp Bedesteni hakkında; “*Bir bezzâzistânı var kim binâsının vasfında diller kâsır ve kalemler kâsirdir. Hemân gûyâ iki balı demir kapulu kubâblar ile mebnî bir kal'a-i kavîdir. Cümle hâcegileri her bâr müsâfirine buhûr yakup gülâb ve anber ve amber-i ham ve kâzî ve kâfûr ve sünbül-i Hindî ve sünbül-i Hitâyî râyihasında âdemin demâğı şıkka olur*” diye bahsetmiştir (Evliya Çelebi, 2001: 290).

Fatih Sultan Mehmed Köprüsü (Taşköprü)

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü, Vardar Nehri'nin üzerinde bulunmaktadır. Köprü'nün inşa edildiği tarih hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bazı araştırmacılar köprüyü Fatih Sultan Mehmet'in inşa ettirdiğini kabul ederken bazıları II. Murat'ın inşa ettirdiğini kabul etmektedir. (detaylı bilgi için bk. İnbaşı ve Kul, 2018: 66; Sâlih Âsım Bey, 2004: 38, Özer, 2006: 164-165). Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Fatih Sultan Mehmet Köprüsü hakkında “...*merhûm ebu'l feth Sultan Mehmed Han'ın medine-i mezbûre de nehr-i mezbûrun üzerinde bina eyledüğü cısr-i kebiri...*” bilgi vermiştir. Buna göre, köprü 14 gözlüdür ve dört gözün tamir edildiğinden bahsetmektedir (Evliya Çelebi, 2001: 558). 1689 Avusturya-Osmanlı Savaşı döneminde köprü yarıya kadar yıkılmış ve köprü'nün kitabesi yok edilmiştir (İlter, 1993: 21). Köprü 1963 depreminde de hasar görmüş ve sonrasında tamir edilmiştir.

Sultan Murad (Hünkâr) Camii

Caminin kapısında bulunan kitabeye göre cami 136/37 yılında II. Murat tarafından inşa edilmiştir. Cami, 1537 yılında yanmış ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında, 1538-1542 yılları arasında yeniden inşa edilmiştir (Ayverdi, 1956: 153-154). Camide bulunan ikinci kitabeye göre Avusturya- Osmanlı Savaşları dönemindeki yangın sebebiyle cami tahrip olmuş, daha sonra 1712 yılında onarılmıştır. Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde Sultan Murat Camii hakkında “... *bunlardan Saat kulesi dibinde Hünkâr Camii tarihi Sultan Murad bin Mehmed tâbe serâhu fi seneten erbain ve semane mie 840...*” şeklinde bilgi vermektedir (Evliya Çelebi, 2001: 555).

Arasta (Paşa Yiğit Bey) Camii

Yiğit Paşa tarafından yaptırıldığı düşünölen Arasta Camii, Türk Çarşısında Bedesten ve Kurşunlu Han arasında bulunmaktadır. Lidiya Kumbaracı Bogoyeviç'e göre cami, arasta adını Üsküp Çarşısı'nın içinde bulunan Arasta Çarşısı'ndan almaktadır (K. Bogoyeviç, 2008: 157). Arasta Camii, 2014 yılında Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilip ibadete açılmıştır.

Gazi İshak Bey (Alaca) Camii

Osmanlı döneminde kalan en eski camilerden biri olan Alaca Camii, Bit Pazarı'nda bulunmaktadır. Cami, medrese, han ve çift hamamdan meydana gelen bir külliye'dir. Günümüzde cami dışındaki yapıları mevcut değildir. Gazi İshak Bey (Alaca) Camii Paşa Yiğit'in oğlu veya evlâtlığı İshak Bey tarafından inşa edilmiştir. Bina 842 (1438-39) yılında yapılmıştır (K. Bogoyeviç, 2008: 61-73).

İsa Bey Camii

İsa Bey Camii, Sultan Murat Camii ve Saat Kulesinin kuzeyinde yer almaktadır. Caminin giriş kısmında bulunan kitabede, caminin İsa Bey'in vasiyeti üzerine Sultan II. Mehmet'in emriyle yaptırıldığı bilgisi yer almaktadır (İnbaşı ve Kul, 2018). Caminin kitabesine göre İsa Bey, caminin inşaatı sırasında vefat etmiştir, ayrıca caminin inşaatı 1475 yılında tamamlanmıştır (Ayverdi, 1956: 155, 156).

Yahya Kemal'in annesi Nâkiye Hanım'ın mezar taşı 1960'lı yılların başına kadar bu caminin bahçesinde bulunmaktadır. Daha sonra bu taş bilinmeyen kişiler tarafından yok edilmiştir. Ertuğrul Karakuş tarafından caminin avlusunun arkasında taş yığınları arasında bir mezar taşı bulunmuştur. Bu mezar taşı, kitabesindeki bilgilere göre Yahya Kemal'in annesi Nâkiye Hanım'a aittir. Mezar taşının caminin bahçesinde bulunduğu önceki yeri boş

durmaktadır. Bu yerin boş kalmaması amacıyla 2014 yılında Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi kapsamında Makedonya’da görevlendirilen Türkologların maddi destekleriyle bir mezar taşı diktirilmiştir (Karakuş, 2014: 135).

Mustafa Paşa Camii

Mustafa Paşa Camii, kitabesinden anlaşılacağı üzere 1492 yılında Mustafa bin Abdullah tarafından yaptırılmıştır. Mustafa Paşa tarafından yaptırılan külliye içinde medrese, imaret, mektep, su kemeri ve türbe bulunmaktadır. Mustafa Paşa’nın yapıtına ait olan vakıfnameden, camiye bağlı bir imaretin var olduğu anlaşılmaktadır (Detaylı bilgi için bk. Kumbaracı, 1969:31). Günümüzde külliye içinde geriye cami, türbe ve su kemeri kalmıştır. Savaşlar, deprem gibi çeşitli olaylardan etkilenen cami, birçok defa tadilat geçirmiştir. Caminin, TİKA tarafından tekrar tadilatı yapılmıştır. Caminin bahçesinde Mustafa Paşa’nın türbesi ve kızının sandukalı mezarı yer almaktadır (Karakuş, 2018).

Yahya Paşa Camii

Yahya Paşa Camii, 1503 yılında Yahya Paşa tarafından yaptırılmıştır. İshak Bey Camii’nin kuzeyinde bulunmaktadır. Caminin külliye içinde olduğu bilinmektedir. Külliye içinde imaret, mektep, medrese, hamam, zaviye, ahır, fırın, yemekhane ve Şey Lütfullah Efendi türbesinin olduğu bilinmektedir. Günümüzde sadece cami ve türbe kalmıştır (Karakuş, 2018).

Evliya Çelebi, Yahya Paşa Camii hakkında; “*Aşağı şehir içinde Yahya Paşa Camii, vezir, damad-ı Sultan Bayezid’dir. Caminin bab-ı ulyası kemeri üzere hatt-ı celi ile bu tarih yazılmıştır:*

Leysetü’l –vega ellezi kad sar ismihü Yahya,

Bi’l hayri ömr-i cemian li’l-abid ve’s-sacid,

Lemma semiat itmamehu fi saat-i mübarekeh,

Fegultu fi tariha: li'llahi haze'l mescid 908.

Bir kubbe-i âli ve bir minare-i ulyaya malikdir ki minaresi İstanbul'un Ayasofya minaresine benzer. Üstad-ı bina icra-i sanat idüb bu caminin harim-ı aziminin ta vasatında çınar ve servi dirahıtları sayesinde pür maktûr bir hafz-ı müsenna inşa idüb bırakmışdır ki, çeşm-i ibret sanat-ı önünde hayıflanır.” diye bahsetmiştir (Evliya Çelebi, 2001: 289).

Müezzin Hoca (Dükkâncık) Camii

Kitabesinde verilen bilgiye göre cami, 1549-50 yılında Muslihuddin Abdülgani tarafından inşa edilmiştir. 1963 depreminde büyük hasar gören cami, 2003-2007 tarihlerinde Makedonya Cumhuriyeti İslam Birliği'nin girişimi ile yurt içi ve yurt dışından olan hayırseverlerin yardımlarıyla yeniden inşa edilmiştir. Cami, XVII. yüzyıl arşiv belgelerinde, Müezzin Hoca Camii olarak kaydedilmiştir (İnbaşı ve Kul, 2018).

Hacı Balaban Camii

İnşa ediliş tarihi bilinmeyen bu cami, yapı özelliklerine bakıldığında XV. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Camiyi yaptıran kişinin kim olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte camiyi yaptıranın Türk şair ve hattat Dülgerzade Mehmet Efendi'nin babası Muhyiddin Dülgerzade tarafından yaptırılmış olabileceği düşünülmektedir (Karakuş, 2018).

Beyhan Sultan Türbesi

Beyhan Sultan II. Bayezid'in kızı olarak kaydedilmiştir. Beyhan Sultan'ın türbesi, Sultan II. Murat'ın bina ettiği caminin güneyindedir. Türbe, kapısının üstündeki kitabeye göre 964/1556-1557 yıllarında yapılmıştır (K. Bogoyeviç, 2008: 55).

Mustafa Paşa Türbesi

Mustafa Paşa Camii'nin bahçesinde bulunan Mustafa Paşa Türbesi, 1519 yılında yaptırılmıştır. Mustafa Paşa'nın kızı Ümmi Hatun'a ait olan mermer sanduka türbe yakınlarında bulunmaktadır (Karakuş, 2018).

Yiğit Paşa Türbesi

Yiğit Paşa, Üsküp'ün fatihidir. Yiğit Paşa Türbesi, 1963 depremine kadar Yiğit Paşa (Meddah) Camii avlusunda bulunmaktaydı. Türbenin yakınında Yiğit Paşa Camisi, Meddah Baba Medresesi ve mezarı vardı (Karakuş, 2018). Günümüzde söz konusu yapılar tadilat edilmiştir.

Alaca Camii (Deli Paşa) Türbesi

“Paşa Bey Türbesi”, “Deli Paşa Bey Türbesi”, “Deli Paşa Türbesi” veya “Alaca Camii Türbesi” gibi isimlerle anılan bu cami, Yahya Kemal'in doğduğu mahallede bulunmaktadır (Karakuş, 2018). Alaca Camiinin yanında bulunan Deli Paşa türbesi, kapalı ve altıgen bir biçimde inşa edilmiştir. Türbe, çini süslemeleriyle Türk-Müslüman mimarisinin en gözde örneklerinden biri sayılabilir.

Gazi Baba (Âşık Çelebi) Türbesi

Türbede ünlü edebiyatçı/tezkireci olan ve Üsküp'te kadılık yapmış olan “Kadı Baba”, “Gazi Baba” olarak da anılan “Âşık Çelebi”nin yattığı bilinmektedir (Karakuş, 2018). Gazi Baba Türbesi, Gazi Baba Mahallesi'nin şehre hakim bir tepesinde bulunmaktadır. Türbenin bu mahallede bulunması, mahallenin de ismini etkilemiştir.

Saat Kulesi

Kulenin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 1230/1814 yılında Üsküp nâzırı Ali Hıfzı Paşa zamanında burada bulunan kulenin yerine yarısı taştan, yarısı ağaçtan olmak üzere kule yapılmış. Bu kule 1320/1902 yılında Üsküp Belediyesi tarafından yenilenmiştir. Kulenin ağaç kısmı bozularak Selanik tuğlasıyla örülmüş ve İsviçre'den bir saat getirilip kuleye konulmuştur. Kulenin eski çanı olduğu gibi bırakılmıştır (Sâlih Âsım Bey, 2004: 37). Günümüzde Saat Kulesine TİKA tarafından tekrar tadilat yapılmıştır. Saat Kulesi, bulunduğu mahalleye adını vermiştir.

Rufâî Tekkesi

Rufâî Tekkesi, Şeyh Hacı Mehmed Baba tarafından 1817 yılında yaptırılmıştır (Üskübi, 1985: 100).

Rufâî Tekkesi, Gazi Baba Mahallesi'nin girişinde, Tefeyyüz Okulu'na yakın bir konumda bulunmaktadır. Tekkenin yanında bulunan bir evde yaşayan Şeyh Hacı Mehmed Baba'nın soyundan geldiklerini söyleyen varisler, tekkenin bakımı ve temizliği ile ilgilenmektedirler.

Çifte Hamam

Çifte Hamam, Türk Çarşısı'nın içinde bulunmaktadır. XV. yüzyılın ortalarında İsa Bey tarafından yaptırılmıştır. İsa Bey, Üsküp'te yaptırdığı cami, medrese ve tekkenin ihtiyaçlarını bu hamamdaki gelirden karşılamıştır. Çifte Hamam, 2002 yılından itibaren sanat eserlerinin sergilendiği bir mekândır. Günümüzde bu hamam Makedonya Ulusal Sanat Galerisi'nin bir parçasıdır (K. Bogoyeviç, 2008: 316, 329).

Davut Paşa Hamamı

Davut Paşa Hamamı, Vardar Nehri'nin sol tarafında, Üsküp Kalesi ile Türk Çarşısı arasında bulunan alandadır. Hamam, Taş Köprü'nün 100 metre ilerisindedir. Türk-İslam eserlerinin en gözde örneklerinden birisidir.

Davut Paşa Hamamı, XV. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti idaresinde yüksek görevde bulunan Davut Paşa tarafından yaptırılmıştır. Hamamın yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir (K. Bogoyeviç, 2008: 331).

Kapan Han

Kapan Han, XV. yüzyılın ortasında İsa Bey tarafından yaptırılmıştır. Bu yapı XVII. yüzyılda "İsa Bey Hanı" olarak anılmaktadır (Kumbaracı, 1969: 41-42). Bu han, İsa Bey'in vakfidir. Merhum İsa Bey'in vakıfnâmesinde kervânsaray adıyla geçmektedir (Sâlih Âsım Bey, 2004: 40). Toptancının getirdiği mallar, bu handa "kapan" adı verilen terazilerle tartılıyormuş. Bu yüzden han, bu ismi almıştır (Kumbaracı, 1969). Kapan Han, Türk Çarşısının içinde bulunmaktadır. Yapının planı, Kurşunlu ve Sulu Han'a benzemektedir. Hanın bahçesinde bir şadırvan bulunmaktadır. Günümüzde Kapan Han'ın her odası bir dükkan olarak kullanılmaktadır.

Kurşunlu Han

Kurşunlu Han'ın Müezzîn Hoca el-Ma'deni (Muslihuddin Abdul Gani) tarafından inşa edildiği düşünölmektedir. Han, Yahya Kemal'in Üsküp'te yaşadığı dönemde hapishane olarak kullanılmıştır. Kurşunlu Han, uzun bir süre Makedonya'nın çeşitli yerlerinden gelen tarihî eserlerin sergilendiği bir müze olarak kullanılmıştır. 2016 yılında Makedonya ile Türkiye arasında yapılan bir anlaşma ile Kurşunlu Han, Üsküp Yunus Emre Enstitüsü'nün kullanımına tahsis edilmiştir (Karakuş, 2018: 119-121).

Eski Han/ Sulu Han

İshak Bey'in vakfiyesinde “Yeni han”dan farklı olarak “Eski han” ismiyle başka bir han vardır. Eski Han, İshak Bey tarafından inşa edilmiş ve sonrasında “Sulu han” ismiyle meşhur olmuştur (İnbaşı ve Kul, 2018: 83). Sulu Han, doğu-batı yönünde hafif eğimli bir arazinin üzerinde kurulmuştur. Kare şeklinde olan han, iki katlı ve avluya bakan cepheleri revaklıdır. Doğü ve batı cephesinde birer girişı bulunan binanın zemin katında 28 oda bulunmaktadır (Özer, 2006: 132). Günümüzde Sulu Han; resim sergisi, müze vb. uygulamalarda kullanılmaktadır.

1.5. Üsküp'ün Tarihi

Üsküp'ün tarihi yaklaşık iki bin yıl öncesine dayanmaktadır. Şehrin adı Skupi'den gelmektedir. Bu ismi İilir kabilesi koymuştur. Eski Üsküp olarak bilinen Skupi, bugünkü Üsküp'ün yaklaşık üç kilometre kuzeybatısındaki “Aşağı Vodno” ve “Nerez” semtleri arasında kurulmuştur. Bu şehir, M.Ö. IV. ve V. yüzyılda İlliryalıların hakimiyetinde bulunmuştur. Üsküp, IV. yüzyıl sonlarında Dardanlar tarafından ele geçirilmiş daha sonra Romalıların hakimiyeti altına girmiştir (Özer, 2006: 12).

M. 517’de meydana gelen “Dardania Zelzelesi” olarak bilinen deprem ile eski Skupi’nin bulunduğu bölge terk edilmiştir. Daha sonra burada yaşayan halk, göç ettikleri bölgenin güneydoğusundaki Vardar Nehri’nin sol tarafında bulunan Serova çayırlarına yerleşmişler ve günümüzdeki Üsküp’ü yaşam alanı olarak kullanmaya başlamışlardır.

M. 696’da Skupi ismiyle bilinen şehir, Slavlar tarafından ele geçirilmiş ve şehrin adı Skoplje (Skope, Skopija) olarak değiştirilmiştir (Hoca, 1986: 122).

Çar Samoil, 976-1014 tarihleri arasında Makedonya Devleti’ni kurmuş ve bölgenin tamamını hakimiyeti altına almıştır. Şehir, 976-1025 yılları arasında Bizans Devleti’nin hakimiyeti altına girmiştir (Demirkent, 1992). 1050’den itibaren Tuna’yı geçen Peçeneklerle 1065’e doğru Balkanlara gelen Uzlar bölgede baskı kurdu ve derin izler bıraktı (İnbaşı, 2012: 377).

Üsküp, bu süreçte başkent olarak kabul edilmiş ve hakimiyeti altına girdiği devletlerin göz bebeği olan bir şehir hâline gelmiştir.

Sırp Devleti, XII. yüzyılda bağımsız olmuştur (1282-1321). Daha sonra Sırp Devleti’nin kralı II. Milutin Üsküp’ü ele geçirerek başkent yapmıştır. Böylece şehir, Bizanslıların elinden çıkmış ve 110 yıl boyunca devam edecek olan Sırp hakimiyeti altına girmiştir (Hoca, 1986).

Orhan Bey döneminde (1326-1359) Balkanlara fetihler düzenlenmeye başlamıştır. Bu süreçten itibaren Balkanlarda Osmanlı Devleti, yaklaşık 520 yıl hakimiyet sağlamıştır.

Orhan Bey’in oğlu Süleyman Paşa tarafından Balkan seferlerinin planlı bir şekilde ilerlemesi için “uç”lar oluşturulmuştur. Söz konusu “uç”ların yardımlarıyla bu bölgedeki fetihler hız kazanmıştır (Yücel, 1985: 69). I. Murat döneminde Balkanlardaki fetih

hareketleri hızlanmış ve bunun neticesinde 1361’de Edirne, 1363’te Filibe Osmanlı hakimiyeti altına alınmıştır (İnalcık, 1973: 10).

Bu fetihler neticesine Anadolu’da yaşayan Türkmenler, Balkanlarda iskan etmeye başlamıştır. Söz konusu iskan faaliyetleriyle Balkanlarda Türklük ve Müslümanlık hızla yayılmaya başlamıştır.

Balkanlarda fetih hareketleri, 1372’de Köstendil, 1380’den Vardar’ın sol tarafındaki İştib, 1382’de Manastır ve Pirlepe ve 1385’te Ohri, 1385’te Sofya, 1386’da Niş’in Osmanlı hakimiyeti altına girmesiyle hız kazanmıştır (İnbaşı, 2015: 1513). Bu fetihlerden sonra bölgeye yerleştirilen Türkler sayesinde nüfusta Müslüman oranı ezici üstünlükte olmaya başlamıştır.

1389 yılında meydana gelen Kosova Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti büyük bir zafer kazanmıştır, fakat I. Murat, savaşın sonunda şehit edilmiştir (Haydar, 1328: 32-33).

I.Murat’ın Kosova Savaşı’nın sonunda şehit edilmesinden sonra Osmanlı Devleti’nin idaresini Yıldırım Bayezid devralmıştır. Yıldırım Bayezid zamanında (1389-1402) Balkanlarda Osmanlı hakimiyeti; Makedonya, Sırbistan, Arnavutluk, Bosna’ya kadar ilerlemiştir (Emecen, 1992: 37).

Bu süreçte Balkanlardaki fetihler, Yıldırım Bayezid’in görevlendirdiği uç beyleri sayesinde artmaktadır. Bu beylerden biri Yiğit Paşa’dır. Geçmişten beri hakimiyeti altına girdiği kavim ya da devletler tarafından sosyal hayatın göz bebeği konumunda olan Üsküp, kesin olmamakla birlikte 6 Ocak 1392 tarihinde Üsküp’e uç beyi olarak tayin edilen Paşa Yiğit Bey tarafından fethedilmiştir (İnbaşı, 2015).

Üsküp fethedildikten sonra bölgeye Türkmenler yerleştirilmiştir. Buraya yerleşen Türkmenler, bölgedeki halkın Türklüğü benimsemesinde yardımcı olmuştur. Türkmenler, Balkanlara gelirken, dilleri, kültürleri ve dinlerini beraberinde getirmişlerdir. Böylece bölgede Türkçe, Türk kültürü ve İslamiyet hızla yayılmış ve benimsenmiştir. Müslüman nüfusun bölgeye yerleştirilmesiyle Balkanlarda cami, han, hamam gibi ilk Türk-İslam eserlerinin temelleri atılmıştır.

Yiğit Paşa'nın uç beyliğinin sona ermesinden sonra yerine onun himayesindeki İshak Bey, Üsküp'e uç beyi olarak tayin edilmiştir (1414-1439). İshak Bey, uç beyliği süresince Balkanlarda birçok fetihle bulunmuştur. İshak Bey'in ölümü üzerine yerine oğlu İsa Bey uç beyi olarak tayin edilmiştir (1439-1463). İsa Bey, uç beyliği süresince birçok fetihle bulunmuş, ayrıca Fatih Sultan Mehmet zamanında da uç beyliğini sürdürmüş, Sırbistan'ın fethine katılmıştır (Özer, 2006: 15).

Fatih Sultan Mehmed, Belgrad seferi sırasında kalenin kuşatılması için kullanılan topları Üsküp'te döktürmüştür. Bu mahalle daha sonra "Tophane Mahallesi" olarak anılmaya başlanmıştır (Salih Asım Bey, 1327: 2). Söz konusu mahalle günümüzde de Tophansko Mahalla (Tophane Mahallesi) olarak bilinmektedir. Bu mahallede etnik olarak iki farklı grup yaşamaktadır. Mahallenin bir kısmında çingeneler yaşarken diğer kısmında çoğunluğu Arnavutların oluşturduğu Müslümanlar yaşamaktadır. Biz, bu mahallede Türkçe konuşan Çingene ve Arnavutlardan ses kaydı aldık.

1600'lü yılların başına kadar Üsküp'te Osmanlı hakimiyeti devam etmiştir. II. Viyana Kuşatması'ndan sonra Avusturyalı General Piccolomini 25-27 Ekim 1689 tarihinde Üsküp'ü işgal etmiştir. Bu süreçte Üsküp'te yaşayan Müslüman ve gayri müslim halk, Sofya ve Belgrad'a göç etmiştir. Müslüman halkın bir kısmı İstanbul'da Eyüp civarına yerleşerek Üsküp Mahallesi'ni kurmuştur. 1690'da Mora Seraskeri Koca Halil Paşa ile Kırım Hanı Selim Giray Kaçanik Boğazi'nda ve Kosova'da Avusturyalıları yenerek Üsküp'ü tekrar Osmanlı topraklarına katmıştır (İnbaşı, 2012: 378).

Üsküp Sancağı 19. yüzyıla kadar Rumeli Eyaleti'nin bir bölgesiydi. 1868 yılında Üsküp Sancağı, yeni kurulan Prizren Vilayeti'ne bağlandı. Daha sonra da 1877 yılında kurulan Kosova Vilayeti'ne bağlandı. 1888 yılında Üsküp, Kosova Vilayeti'nin merkezi oldu (Ağanoğlu: 2000).

Avusturyalılardan geri alınmasından sonra 1912 Sırp işgaline kadar Üsküp 227 yıl Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altında kalmıştır. Bu 227 yıl süresince Üsküp'te yaşayan Müslüman ve gayri müslim halk, birlik ve beraberlik içerisinde yaşamlarını sürdürmüştür.

Sırp işgalinden sonra Üsküp, 10 Ağustos 1913'te yapılan Bükreş Antlaşması ile Manastır, Priştine, İştıp gibi Türk şehirleriyle birlikte Sırbistan'a verilmiştir. Bu süreçte Müslüman Türk kesimden 752 aile Üsküp'ten göç etmiştir. 1915 yılında Bulgarlar tarafından işgal edilen şehir, 1918'de tekrardan Sırlara verilmiştir. II. Dünya Savaşı, tüm dünyayı kasıp kavururken Balkan ülkelerini de etkilemiştir. Nisan 1941'den sonra Üsküp, Almanların müttefiği olan Bulgaristan'a bırakılmıştır. 1945 yılında Alman istilası sona erdikten sonra Balkanlarda Yugoslavya Federatif Cumhuriyeti kurulmuş ve Üsküp, Makedonya Cumhuriyeti'nin idare merkezi olmuştur (İnbaşı, 2012: 377-381).

1963 yılında Üsküp'te büyük şiddetli bir deprem meydana gelmiştir. Bu depremle birlikte Osmanlı döneminde inşa edilen Türk İslam kültürünün en güzel örneklerinden olan cami, han, hamam gibi tarihî eserlerin birçoğu yıkılmış, büyük bir kısmında da hasar meydana gelmiştir. Bu tarihî eserlerden hasar görenleri sonraki dönemlerde tadilat edilmiştir.

Yerleşim yeri olarak kullanılmaya başlandığı ilk dönemlerden beri Üsküp, hakimiyeti altına alındığı birçok devlet tarafından başkent ilan edilmiştir. Bu da şehrin, geçmişten günümüze süregelen önemini gözler önüne sermektedir. Şehir, ticaretin göz bebeği konumunda olmuştur. Bu sebeple tarihî çarşıları, pazarları geçmişte olduğu gibi günümüzde de çevre şehirler arasında önemli bir yer arz etmektedir. Aynı zamanda Balkan

ülkelerinin birçoğuna giden yolların üzerinde bulunan Üsküp'te rahatça konaklama yapılabilmesi için birçok han inşa edilmiştir. Günümüzde bu hanlardan Kapan Han, Sulu Han, Kurşunlu Han hâlâ ayakta durmaktadır.

Üsküp'ün büyüklüğü, 17. Yüzyılda Avusturyalı muhabirlerin yazılarında kaydedilmiştir. Bu yazılarda, güzelliği ve konutlarının sayısı 10-12.000 civarındadır. Üsküp, bu dönemde Prag ile kıyaslanmıştır (Zdraveya, 1983:95).

Yugoslavya'nın dağılmaya başlamasıyla 8 Eylül 1991'de yapılan referandum neticesinde 17 Eylül 1991'de Makedonya, Yugoslavya'dan bağımsızlığını ilan etmiştir. Böylece bu ülke, "Makedonya Cumhuriyeti" adını almış ve ülkenin başkenti Üsküp olmuştur.

Üsküp'te Türkçe Eğitim

Üsküp'te Osmanlı Döneminde Türkçe Eğitim

Üsküp'te Osmanlı döneminde Türkçe eğitim veren birçok medrese açılmıştır. Bu medreselerde Kur'an-ı kerim eğitimi verilirken Türkçe, Tarih, Coğrafya gibi dersler de verilmiştir. Söz konusu medreselerden bazılarının isimleri şöyle verilebilir; Üsküp'ü fetheden Yiğit Paşa tarafından 1397 yılında yaptırılan "Meddah Medresesi", 1438 yılında yaptırılan "Hünkâr Medrese", Yiğit Paşanın oğlu İshak Bey tarafından yaptırılan "Alaca Medrese", 1460 yılında yaptırılan "İsa Bey Medresesi", 19. Yüzyılda yaptırılan "HümaşaSultanî", 1890 yılında Faik Paşa döneminde yaptırılan "Ünasi Rujdiye", bu medresenin adı Sırp-Hırvat-Sloven krallığı döneminde "Kralica Mariya"olarak değiştirilmiştir. 1903 yılında yaptırılan "Rujdiye Askerî Mektebi", 1903 yılında açılan yetiştiği "IV. İdadiye" (Abbas, 1999:291).

Üsküp'teki 1885'ten sonra açılan iptidaî mektepler; "Faik Paşa", "Yahya Paşa", "Meddah", "Hafız Mahmud" ve "Şükriye Enas" iptidaîyeleridir. Bu okullarda 60'ı kız, toplam 570 öğrenci öğrenim görmüştür (Asimov, 1983:55-67).

“Üsküp İdâdisi” diğeri adı “Sultanî” olan okul 1889 yılında eğitime başlamıştır. Söz konusu okulda 1893 yılına kadar 61 öğrenci varken, 1900 yılında bu sayı 283’e çıkmıştır (Kodoman, 1991:119-120).

Üsküp, münevverlerin yetiştirildiği bir şehir olma özelliğini taşımaktadır. Üsküp’te doğup büyüyen meşhur Türk şairimiz Yahya Kemal de Üsküp İdâdisi’nde eğitim görmüştür. Ertuğrul Karakuş’a göre İdâdi, günümüze kadar maalesef ulaşamamıştır. Söz konusu İdâdi, Islahhane Parkı olarak da bilinen Üsküp Şehir Parkı yakınlarında bulunmaktaydı ve 1963 yılına kadar Öğretmen Okulu olarak faaliyet görmüştü (Karakuş, 2018:100).

Kosova vilayetinin merkezi 1888 yılında Priştine’den Üsküp’e verilmiştir. Üsküp’te 1897 yılında Üsküp Sanayi Okulu açılmıştır. Söz konusu okulda birçok dersane, sanat sınıfı, yatakhane ve yemekhane bulunmaktaydı. Okula kabul edilen öğrenciler yetim ve kimsesizdi. Varlıklı olan bazı öğrenciler belli bir ücret karşılığında okulda eğitim görebiliyordu. Okulda Kur’an eğitiminin yanında Türkçe, Tarih, Coğrafya dersleri de öğretiliyordu. Bunun yanında öğrencilere kunduracılık, terzilik, marangozluk, oymacılık, müretteplik ve müzik sanatları öğretiliyordu. Üsküp Sanayi Okulu 1912 yılında meydana gelen Balkan Savaşı’na kadar faaliyetlerini sürdürmüştür (Eren, 1968: 41-47).

Balkan Savaşlarının sebep olduğu göç ve bölgedeki insanların görmüş olduğu eziyet, eğitime olan ilgilerinin azalmasına sebep olmuştur. Bu da ülkedeki okuma-yazma bilmeyenlerin oranını arttırmıştır. Okullardaki Türkçe eğitime olan talep azalınca Türkçe eğitim veren okullar bir bir kapatılmaya başlanmıştır.

Makedonya’nın 1912 yılında Osmanlı Devleti’nin hâkimiyetinden çıkmasından sonra Türklerin eğitim sorunları da başlamıştır. Türkler, çocuklarını Sırp okullarına göndermek istemedikleri için yönetimin tepkisine maruz kalmışlardır. Türkler, 1914 yılında Türkiye ile Sırbistan arasında yapılan anlaşmaya uyulmasını istemişlerdir. Bu doğrultuda Sırp eğitim kurumları Türk okullarında Türk dilinde din dersine girecek olan öğretmenlerin

Türkçe derslerine de girmesine karar vermiştir; ancak din dersini veren öğretmenlerin Türkçe derslerinde yeterli bilgiye sahip olmaması Türkçenin öğretimini zorlaştırmıştır (Abbas, 1998: 284-285). Böylece Sırp yönetiminin izlediği siyasi propagandanın ilk adımı atılmış ve bu adım Türkçenin öğretiminde olumsuz etkiye sebep olmuştur.

Üsküp'te Osmanlı Döneminden Sonra Türkçe Eğitim

Balkan savaşından sonra birçok Müslüman Türk, memleketlerinden göçe mecbur bırakılmıştır. Bunu fırsat bilen Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı yöneticileri, Türk nüfusun azlığından istifade ederek Türk okullarını tamamen kapatmış ve bu okullarda eğitim gören çocuklarını, Sırp okullarına gitmeye mecbur bırakmıştır. Bu politikanın amacı; Türk azınlığın dilini, dinini, kültürünü kaybederek asimile olmasına sebep olmaktır.

“İsa Bey Medresesi” daha çok dinî eğitim verilmiştir. 1924'te açılan “Büyük Kral Aleksander Medresesi” nde dersler sadece Sırpça verilmiştir. Medresede eğitim 8 yıl sürmüştür ve 1. Sınıftan 4. Sınıfa kadar Türkçe eğitim alınabilmiştir (Abbas, 1998:286).

Türkler, Latin harfleriyle anadilinde okuma hakkını 1944'te kazanmışlardır (Bugariç, 1997:182). Böylece Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde Türkler Türkçe eğitim hakkını geri almışlardır. Bu hakkın geri alınmasıyla birlikte Türkler birkaç okulda kısıtlı da olsa Türkçe eğitim almaya başlamışlardır.

Arif Ago'ya göre 1947 yılından itibaren ilkokul öğretmen kadrosu yetiştirilmesi için Makedonca eğitim veren 3, Arnavutça eğitim veren 1 ve Türkçe eğitim veren 1 öğretmen okulu Üsküp, Manastır ve İştip'te kurulmuştur (Ago, 1996). Aynı yıllarda Yugoslav hükümeti, Arnavutluk'un kendi topraklarına katılacağını beklemiş, bu beklenti Arnavut milliyetçiliğinin artmasına ve Makedonya'da Türkçe eğitimin aksamasına sebep olmuştur (Çayırılı, 2013).

Orta Öğretimde 1971-72 yılında açılan “Tsvetan Dimov”da Türkçe eğitim verilmiştir. Bunun yanında “Üsküp Yosip Broz Tito Lisesi”nde de bir dönem Türkçe eğitim verilmiştir. Günümüzde Yosip Broz Tito Lisesinde her yıl Türkçe eğitim veren iki sınıf açılırken “Tsvetan Dimov”da bir sınıf açılmaktadır.

Üsküp’te “Kliment Ohridski” nin 1976-77 yılında açılmasıyla Türkçe Yüksek Öğrenimi başlamıştır. Daha sonra “Sveti Kiril ve Metodi Üniversitesi” Filoloji fakültesi açılmıştır.

1996 yılında Üsküp’te anaokulu olarak;“Bratstvo i Edinitvo” ve “Oktomvri” okulları eğitim vermekteydi. Söz konusu okullarda yalnızca birer sınıfta Türkçe eğitim verilmiştir (Ago, 1996: 7-9).

Günümüzde Üsküp’te yüksek eğitim derecesinde “Sveti Kiril Metodi Üniversitesi” ve “Uluslararası Balkan Üniversitesi”nde Türkçe eğitim verilmektedir.

Üsküp “Petar Zdravkovski-Penko” ve Güreler Köyü’nde ilkokulunu bitiren Türk çocukları ya günümüzdeki adıyla “Yaşar Bey” olarak adlandırılan “Yane-Sandanski” ya da “Tefeyyüz” de eğitimlerine devam etmektedirler. Bu okullarda dokuz yıllık Türkçe eğitim verilmektedir. Türk okullarında öğrenci sayısının düşük olma nedenlerinden biri kimi ailenin ekonomik, siyasi vb. nedenler sebebiyle çocuklarının birinci sınıftan başlayarak Arnavutça ya da Makedonca öğrenmelerine izin vermiş olmasıdır (Ago, 1996: 12).

Söz konusu sorunun diğer sebebi, Üsküp’te Türkçe eğitim veren iki lise “Üsküp Yosip Broz Tito Lisesi” ve “Tsvetan Dimov” dışında başka lise bulunmamasıdır. Öğrenci, Makedonca ya da Arnavutça eğitim veren bir liseye gittiğinde bu dilleri bilmediği için zorlanmaktadır. Bir diğer sebep de bu öğrenciler Türkçe eğitim veren okulda eğitim aldıktan sonra Makedonca ve Arnavutça bilmediği için iş bulamamaktadır. Ayrıca Makedonlar ve Arnavutlar kendi soyundan olan insanları işe almaktadır. Bu sebeple sadece Türkçeye hâkim

olan Türkler, iş bulamamakta ve işsizlik yüzünden Türkiye ya da Avrupa ülkelerinden birine göç etmek zorunda kalmaktadır. (Y. Yalçındağ, 2021: 45).

Tefeyyüz İlköğretim Okulu, kesin olmamakla birlikte 1884 yılında Osmanlı Devleti tarafından “Tefeyyüz İptidai Okulu” ismiyle kurulmuştur. 1919/20 yılında “Tefeyyüz” Yugoslavya Krallığı döneminde “Osman Çikiç” adıyla eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmüştür. Osmanlı Devleti’nin Üsküp’ten çekilmesinden sonra Tefeyyüz İlköğretim Okulu, Türk azınlık okulu hâline gelmiştir. Okul, 1944 yılından sonra “Tefeyyüz” adını geri alarak eğitim ve öğretime devam etmiştir. Osmanlı döneminde faaliyete geçen Tefeyyüz Okulu, Sırp Krallığı, Bulgar işgali, Yugoslavya Cumhuriyeti ve Bağımsız Makedonya süreçlerini yaşayarak çevresindeki Türkler ile ayakta kalabilmiş, köklü bir kurumdur (Tefeyyüz, 2021).

2019 Temmuz ve Ağustos ayları süresince Üsküp Merkez ve çevresinde yaptığımız alan çalışmasında, Tefeyyüz’ün geçmişten günümüze önemini koruyan ve faaliyetlerini devam ettiren bir okul olduğunu gözlemledik. Merkezde derleme yaptığımız, daha çok 50’li ve 60’lı yaşlarda olan kaynak kişiler Eski Tefeyyüz’de 8 yıllık Türkçe eğitimini tamamlamıştır. Bununla birlikte 30, 40 yaşlarında olan kaynak kişiler eğitimlerini, Eski Tefeyyüz yıkıldığı için Gazi Baba Mahallesi’ne inşa edilen Yeni Tefeyyüz’de tamamlamışlardır (Y. Yalçındağ, 2021: 45).

Tefeyyüz, “Osman Çikiç” adıyla eğitime devam ederken Sırp tarafından “Mehmed Sokoloviç” ve “Vuk Karaciç” isimli iki okul Üsküp’te yaşayan Türk çocukları için eğitime açılmıştır. “Mehmed Sokoloviç” isimli okul, Osmanlı döneminde “İptidai İrfan” olarak bilinen okulun binasında eğitime açılmıştır (Kaya, 1999: 149).

Günümüzde Tefeyyüz İlköğretim Okulu, bünyesindeki öğrencilere 9 yıllık Türkçe eğitimi vermektedir. Tefeyyüz’deki öğrenciler spor, müzik, yabancı dil alanlarında birçok ödül almışlardır.

Türkçe eğitim veren okullar, 1955 yılına kadar 1. Sınıftan 4. Sınıfa kadar eğitim verirken 1955'ten sonra sekizinci sınıfa kadar eğitim vermeye başlamışlardır. Öğretmenler, 3 aylık düzenlenen kurslar yardımıyla eğitim vermişlerdir. Kurslar Kuzey Makedonya'nın her tarafında düzenlenmiş ve bunun sayesinde birçok öğretmen yetiştirilmiştir. (Abbas, 1998: 292).

“Üsküp’e bağlı Türk topluluklarının köyleri olan Aşağı Koliçan, Svetova, Pagaruşa, Dırjilovo, Elova’da yaklaşık 10 yıl öncesine kadar Türkçe eğitim verilmemektedir. Köyde yaşayanlar ulaşım, ekonomik şartların yetersizliği, çetin kış mevsimi ve buna bezer birçok zorluğa göğüs gererek, çocuklarının Türkçe eğitim almasını sağlamışlardır. Bu süreçte Üsküp Merkez’de bulunan tek Türkçe eğitim veren Tefeyyüz İlköğretim Okulu’na minibüs kiralayarak çocuklarının zorlu kış şartları altında her gün okula gidiş gelişini sağlamışlardır. Neyse ki son 10 yıldır bahsi geçen bu köylerde Türk öğretmenler tarafından çocuklara Türkçe eğitim verilmektedir. Bu öğretmenler, büyük bir mücadele vererek Tefeyyüz’de 9 yıllık Türkçe eğitim almışlar ve ardından Türkçe yüksek eğitim görmüşlerdir. Bu nedenle yeni nesil, Standart Türkiye Türkçesine yakın bir dille Türkçe konuşmaktadır” (Y. Yalçındağ, 2021: 47).

1.4.3. Batı Rumeli Ağızlarına Genel Bir Bakış

Türkiye Türkçesinde ağızlar; Anadolu ağızları ve Rumeli ağızları olarak ikiye ayrılmaktadır. Rumeli ağızları da kendi içinde Doğu Rumeli ağızları ve Batı Rumeli ağızları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Batı Rumeli ağızları; Bulgaristan’ın batısındaki Vidin, Lom, Sofya, Köstendil; Makedonya’nın kuzeyindeki Üsküp, Kumanova, Kalkandelen, Gostivar vd. Kosova, Arnavutluk, Sırbistan, Bosna-Hersek bölgesini içine almaktadır (Nemeth, 1983). Çalışmamızı ihtiva eden Üsküp Türk Ağızları, Batı Rumeli ağızları içerisinde yer almaktadır.

Rumeli ağızları içinde doğudan batıya doğru gidildikçe dil etkileşimi artmaktadır. Bunun sebebi, Bulgaristan ve Yunanistan Türklerinin belli bölgelerde toplanıp yoğun Türk

nüfusu içinde yaşaması, buna karşılık Makedonya ile Kosova Türklerinin Türk nüfusunun daha az bulunduğu bölgelerde diğer etnik gruplarla bir arada yaşıyor olmasıdır. Bu sebeple Makedonya ve Kosova Türkleri yazı dillerinde büyük oranla Türkiye Türkçesinin ölçünlü diline bağlıyken, konuşma dilini ifade eden ağızlarında Slav dilleri ile Arnavutçanın etkisi göze çarpmaktadır (Günşen, 2010: 466).

Rumeli ağızlarının tasnifi meselesi Gyula Németh, Mefkûre Mollova, Ahmet Günşen tarafından ele alınmıştır (Németh, 1983; Mollova 1996; Günşen: 2012).

Batı Rumeli ağızlarını Doğu Rumeli ağızlarından ayıran 8 madde, Gyula Németh'in "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine" isimli makalede belirtilmiştir¹. Bu maddeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Doğu Rumeli ağızlarında sözcük sonundaki /ı/, /u/, /ü/ sesleri, Batı Rumeli ağızlarında çok heceli sözcüklerde /i/ biçiminde görülmektedir.
2. Doğu Rumeli ağızlarında öğrenilen geçmiş zaman eki {-mXş} biçiminde görülürken; Batı Rumeli ağızlarında sadece [-miş] biçimi görülmektedir.
3. Doğu Rumeli ağızlarında ilk heceden sonra görülen /i/ sesi, Batı Rumeli ağızlarında bazı durumlarda kurallı olarak /ı/ya dönüşmüştür.
4. Eski Türkçede /ö/ ve /ü/ seslerinin /o/ ve /u/ sesleri ile karşılanması Batı Rumeli ağızlarında dar alanda yaygındır.
5. Büyük ünlü uyumu kuralının dışına çıkan kullanımlar yaygındır.
6. Eski Osmanlıcadaki /ö/ sesi Batı Rumeli ağızlarında sıkça kullanılan bazı sözcüklerde /ü/, /w/ ve /u/ sesleri ile karşılanır.
7. Batı Rumeli ağızlarında iki ünlü arasında bulunan /g/ sesi sızıcılaşmamış, korunmuştur.

¹Doğu Rumeli ağızlarının karakteristik özellikleri için bk. Ahmet Günşen. Doğu Trakya Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler, Turkish Studies, 2008, S: 3/3, s. 402-470

8. Batı Rumeli ağızlarında şimdiki zaman eki [-y], [-ay], [-ey], [-iy] biçimlerinde görülmektedir (Nemeth, 1983).

Yukarıda sıralanan maddelerin tamamı Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarında tespit edilmiştir.

Gürer Gülsevin'e göre Batı Rumeli Türkçesinin Doğu Rumeli Türkçesine göre ayırıcı özelliği olarak verilen söz konusu ağız özelliklerinden çoğu Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerinin saklanmış şekilleridir (Gülsevin, 2009: 61). Gürer Gülsevin ayrıca tarihî Batı Rumeli ağızlarının arkaik-periferik özelliklerinden hareketle EAT'nin yapısı hakkında bazı tespitlerde bulunmuştur (Gülsevin, 2015: 1-12).

Üsküp Türk Ağızları, Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinin devamı niteliğindedir. Söz konusu ağızlarda Eski Türkçenin ve Eski Anadolu Türkçesinin bazı kalıntıları tespit edilmiştir. Bunun yanında tarihsel süreç içerisinde bölgeye Kuman-Kıpçak Türkleri yerleşmiş, bunun bazı etkileri Üsküp Türk ağızlarında da karşımıza çıkmıştır; sözcük başında /o/ > /u/ ve /ö/ > /ü/ değişimi; sözcük sonunda /ğ/ > /v/ değişimi gibi. Üsküp, Balkan coğrafyasında etnik karışıklığın yoğun olduğu bir bölgede bulunmaktadır. Bu etnik grupların içerisinde Slavlar ve Arnavutlar baskındır. Söz konusu durumun neticesinde Slav dilleri ve Arnavutçanın etkisi Üsküp ağızlarında sıklıkla görülmektedir².

Batı Rumeli ağızları içinde bulunan Makedonya ağızları üzerine birkaç detaylı çalışma haricinde başka çalışma yapılmamıştır.

Makedonya Türk ağızlarıyla ilgili ilk çalışmalar, XX. yüzyılın başlarında yapılmıştır. 1965 yılında "Sesler" dergisi yayına başlamış ve sonrasında Üsküp "Aziz Kiril ve Metodiy Üniversitesi" Filoloji Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 1976'da kurulmuş, nihayetinde bölgeyle ilgili çalışmalar artmıştır. İlerleyen süreçte bölgeyle ilgili yüksek

² Detaylı bilgi için bk. Ahmet Günşen. Dil Etkileşimi Açısından Makedonya ve Kosova Türk Ağızları, Turkish Studies, 2009, S: 4/8, s. 225-254.

lisans, proje ve doktora çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar; Arif Agon'un "*Makedonya Güneybatı Türk Ağzları*" projesi; Nazim İbrahim'in "*Vrapçište Türk Ağzı*" Sevin Alil'in "*Radoviş ve Yöresindeki Türk Ağzları*", Oktay Ahmed'in "*Resne Türk Ağzı*" yüksek lisans tezleri; yine Nazim İbrahim'in "*Valandova Türk Ağzları*" Oktay Ahmed'in "*Ohri ve Prespa Yöresindeki Türk Ağzlarının Morfosentaksı Üzerine*" isimli doktora tezi çalışmalarıdır.

Makedonya ve çevresi hakkında yazılan Türk dili ve Türkçe Eğitimi makalelerinden bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

Olivera Yaşar Nasteva'nın "*Gostivar Türk Ağzı*", Hamdi Hasan'ın, "*Kalkandelen Türk Ağzı, Kocacık Türk Ağzı*"; Galip Çağ'ın "*Makedonya Yer İsimlerinde Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Hakimiyeti Sırasında Türk Yerleşimine Dair İzler*", Oktay Ahmed'in "*1875'te Türkçenin Makedoncaya Olan Etkisi: G. Pulevski'nin Üç Dilli Sözlüğü*", Oktay Ahmed'in "*Güneybatı Makedonya Türk Ağzlarında Çekimsiz Fiillere Genel Bir Bakış*", Oktay Ahmed'in "*Makedonya Türk Ağzları: Geçmişi ve Bugünkü Durumu*", Oktay Ahmed'in "*Makedonya Türk Ağzlarında Şimdiki ve Geniş Zamanın Bugünkü Morfolojik Durumu*", Oktay Ahmed'in "*Makedonya'nın Ohri-Prespa Yöresi Türk Ağzlarında Kipler*", Oktay Ahmed'in "*Pulevski'nin sözlüklerinden hareketle XIX. Yüzyıl Makedonya Türkçesinin Bazı Ses Özellikleri*", Oktay Ahmed'in "*Makedonya Türk Ağzlarında İki Sesin Durumu Üzerine- "Ö" Ünlüsü ve "H" Ünsüzü*", Oktay Ahmed'in "*Resne ve Yöresi Türk Ağzlarında Ünsüzlerin Kalın ve İnce Varyantlarının Kullanımı*", Oktay Ahmed'in "*Verbs in Turkish Dialects in Macedonia Made with Words Entered Via Macedonian Language*" Erdoğan Boz'un "*Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları*", Victor Friedman'ın "*Makedonya ve Civar Bölgelerde Balkan Türkçesi*", Şükrü Haluk Akalın'ın "*Makedonya'da Eğitim Dili Olarak Türkçe*", Elifnur Yıldız Yalçındağ'ın "*Üsküp'te Türkçe Eğitimi ve Türkçenin Genç Nesil Tarafından Öğrenilmesi Üzerine*".

Makedonya ve çevresinde çalışmalarıyla sık sık karşımıza çıkan kişi "Oktay Ahmed" dir. Üsküp'ün, fonetik, morfolojik ve sentaktik açıdan bağımsız olarak tek bir makalede incelendiğini tespit ettik. Söz konusu çalışma, Oktay Ahmed'in "*Üsküp Türk Ağzında Kip Ekleri*" isimli makalesidir.

Bugüne kadar Üsküp Türk ağızları üzerine kapsamlı bir dil çalışması yapılmamıştır. Bu da Batı Rumeli ağızlarındaki büyük bir eksikliği karşımıza çıkarmaktadır. Çünkü Üsküp, Kuzey Makedonya'nın başkenti ve etnik olarak en karışık bölgelerinden biridir. Bu sebeple bu bölgede yapmış olduğumuz 2 ay süren derlemenin ardından yaklaşık 2 buçuk yıl süren inceleme ve sözlük çalışmasının Rumeli ağız araştırmaları içindeki büyük bir eksikliği gidereceği düşüncesindeyiz.

İKİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ

2.1. Ünlüler

Ölçünlü Türkçede sekiz ünlü fonem bulunmaktadır. Bu ünlüler; boğumlanma bölgelerine göre kalın ve ince ünlüler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır; dudakların durumuna göre düz ve yuvarlak ünlüler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır; çenenin açıklığına göre dar ve geniş ünlüler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.1.1. Ünlü Türleri

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarında ölçünlü Türkçede bulunan /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ ünlülerinin yanında anlam ayırt etmeyen başka ünlüler de bulunmaktadır. Ünlü türleri; *alofon ünlüler*, *uzun ünlüler* ve *ikili ünlüler* olmak üzere üç ayrı başlıkta incelenecektir.

Alofon Ünlüler

Alofon, bir ses birimin anlam farkı meydana getirmeyen alt seslerine denmektedir. Alofon, alt ses birim olarak da bilinmektedir ve “[...]” işareti içinde gösterilmektedir. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarında, Ölçünlü Türkçede var olan /a/, /e/, /ı/, /i/, /o/, /ö/, /u/, /ü/ ünlüleri yanında başka seslerin etkileri ve bazı ses değişimleriyle oluşmuş alafon ünlüler de bulunmaktadır. Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde [â], [á], [ã], [è], [é], [í], [ó], [ò], [ú] alafon ünlüleri tespit edilmiştir.

[á]: Bu ünlü /a/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Boğumlanma noktası /a/ ile /ı/ ünlüleri arasında olan bu ünlü, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde beş yerde geçmektedir.

ķaynám “kaynım” XIX-61

açák “açık” LXVIII-50

yardám “yardım” XX-5

yakán “yakın” XXXIV-14

ámā “ama” VIII-91

[á]: Bu ünlü /a/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Türkçe ve yabancı asıllı kelimelerde ön /a/’yı belirtmek için kullanılan bu işaret, yeteri kadar önlüleşmemiş ve /e/>/a/ değişimi ile oluşmuş bir ünlüdür (Günşen, 2000:18). Boğumlanma noktası /a/ ile /e/ arasında olan bu ünlü, ÜMÇTA’daki Türkçe sözcüklerde karakteristiktir.

arkadaşlárım “arkadaşlarım” VII-114

dántel “dantel” XIV-72

yapardı “yapardı” XXII-127

zámanımda “zamanımda” XXIV-112

anadolidá “Anadolu’da” XXV-91

kiráz “kiraz” XLIII-46

sávaş XXII-58

cám XXXV-68

[â]: Bu ünlü /a/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Boğumlanma noktası /a/ ile /o/ arasında olan bu ünlü hafif yuvarlaklaşmıştır. İncelemiş olduğumuz ÜMÇTA’ya ait metinlerde beş yerde tespit edilmiştir.

sâlte “sadece” II-103

pâtladi “patladı” XXIII-26

âsan “Hasan” V-1

sâğuk “soğuk” LXXI-215

âtobus “otobüs” II-117

[ê]: Bu ünlü /e/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Tarihî metinlerde sıklıkla karşımıza çıkan bu ünlünün, boğumlanma noktası /e/ ile /i/ arasında olup /i/ ye daha yakındır. ÜMÇTA’da bir kaynak kişide çokça görülen bu ünlü, diğer kaynak kişilerde 10 yerde tespit edilmiştir.

yédide “yedide” XII-59

èvet “evet” XXXIX-63

yétmiş “yetmiş” XII-62

şey “şey” XLI-47

şentürk “şentürk” XXXVI-4

yèni “yeni” XLV-38

déydilar “diyorlardı” XLV-78

kèndi “kendi” LXXI-94

[ê]: Bu ünlü /e/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Boğumlanma noktası /e/ ile /ö/ arasında olan hafif yuvarlaklaşmış bir ünlüdür. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bir yerde tespit edilmiştir.

gêçmiş “geçmiş” XLV-138

[ı]: Bu ünlü /ı/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Orta damak veya yumuşak damağın /i/ ye yakın bir noktasında meydana gelen, /ı/ ve /i/ arasında bulunan artılılaşmış bir /i/ ya da incelmış bir /ı/ sesidir. (Günşen, 2000: 20-21). Üsküp ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu ünlü birkaç yerde tespit edilmiştir.

çıkarırsın “çıkarırsın” VII-60

kıymet “kıymet” XXXVII-30

kızden “kızdan” XVII-7

kısmet “kısmet” XVII-3

saçlı “saçlı” XXI-120

[ó]: Bu ünlü /o/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Boğumlanma noktası /o/ ile /ö/ arasında olan ünlüdür. Üsküp ağızlarında karakteristik değildir. Sadece bir yerde tespit edilmiştir.

gól “gol” (İng. goal) LXVIII-8

[ò]: Bu ünlü /o/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. Boğumlanma noktası /o/ ile /u/ arasında olan bir ünlüdür. Kelime içindeki daraltıcı etkisi olan ünlü ve ünsüzlerin birbirilerini etkilemesi neticesinde meydana gelmiştir. ÜMÇTA’da üç yerde geçmektedir.

sò_uk “soğuk” IX-9,10

çòk “çok” XX-60

[ú]: Bu ünlü /u/ asıl ses biriminin dal ses birimidir. /u/ ile /ü/ arasında bir ünlüdür. Bazı örneklerde art damak /k/ ve /g/ ünsüzlerinin arthılaştırıcı etkisiyle oluşmuştur. ÜMÇTA’da 6 yerde geçmektedir.

dö‘kiydúlar “döküyorlardı” XXIII-25 kúsür “kúsur” XXXVIII-92

çocúklarım “çocuklarım” XIII-6 túrbenin “türbenin” XXX-56

büyúk “büyük” XXI-127

súriye “Suriye” XII-30

Tablo 1: Ünlüler

	Düz Ünlüler			Düz-Yuvarlak Ünlüler		Yuvarlak Ünlüler		
	Geniş	Yarı Geniş	Dar	Geniş	Dar	Geniş	Yarı Geniş	Dar
Art Ünlüler	a	â	ı	â		o	ó	u
Yarı Art Ünlüler	á		í			ó		ú
Ön Ünlüler	e	é	i	ê		ö		ü

2.1.2. Uzun Ünlüler

Zeynep Korkmaz’a göre boğumlanma süresi normal bir ünlünün boğumlanma süresinden daha uzun olan ya da normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlüye “uzun ünlü” denir (Korkmaz, 1992:156). ÜMÇTA’da uzun ünlüler, birincil uzun ünlüler ve ikincil uzun ünlüler olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır. Birincil uzun ünlülerin anlam ayırıcı özellikleri bulunmaktadır. İkincil uzun ünlüler bazı ses olaylarının etkisiyle

meydana gelmiştir. Bu uzunluklar tam uzunluk değil; ölçünlü Türkçedeki ünlülerin söyleminden biraz daha uzun olan yarım uzunluktur. Uzun ünlülerin ölçünlü Türkçede olduğu gibi ÜMÇTA'da da anlam ayırıcı özellikleri bulunmamaktadır. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerdeki ünlü uzunlukları, kaynak kişinin söylemine göre değişmektedir.

Birincil Uzun Ünlüler

Ana Türkçede birincil uzun ünlüler Türkmence ve Yakutçada korunmuş, diğer Türk lehçelerinde genel olarak normal süreli olmuştur. Bunun yanında birincil ünlü uzunluğuna birçok lehçe ve ağızda düzensiz ve dağınık olarak rastlamaktayız. Birincil uzun ünlüler kısalmış olduğu bazı dil ve lehçelerde fonetik izler bırakmıştır. Oğuz grubu lehçelerinde /p/, /ç/, /t/, /k/ ötümsüz patlayıcı ünsüzle biten aslî uzun ünlülü bir kelime ekleşme sırasında /b/, /c/, /d/, /g/, /ğ/ ye dönerek ötümlüleşir (Tekin, 1995:38). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de birincil uzun ünlülere rastlanmıştır. Tespit edilen bu kelimelerde herhangi bir ses olayı yaşanmamıştır. Aynı kelimeleri farklı farklı kişiler uzun ünlülü biçimde kullanmıştır. Bu da tespit edilen kelimelerin birincil uzun ünlü olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

*vār (<var) LII-84, LIII-9, LXI-50

*yōḡ (<yok) LXI-46

İkincil Uzun Ünlüler

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde en çok ikincil uzun ünlüler görülmektedir. Bu uzun ünlüler çoğunlukla erime veya hece kaynaşması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Erime Sonucunda Ortaya Çıkan Uzun Ünlüler

Sözcüğün iç sesinde zayıflayan bir ünsüzün düşmesiyle birlikte geriye bir ünlü bırakması olayına “erime” denir. Ünsüz düşmesi yaşanan kelimedede herhangi bir uzun ünlü kalmazken erime olayında eriyen ünsüzün yanındaki ünlü uzar. ÜMÇTA’da akıcı-ötümlü /n/, sızıcı ötümlü /ğ/, sızıcı-ötümsüz /h/, akıcı-ötümlü /r/, akıcı-ötümlü /l/, patlayıcı-ötümsüz /k/, akıcı-ötümlü /y/ ünsüzlerinin erimesi sonucunda bu ünsüzlerin yanındaki ünlü uzamıştır.

/n/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

Üsküp ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /n/ ünsüzünün erimesi ile oluşan ünlü uzunluğuna pek rastlanmamıştır.

sōra (<sonra) IX-12

sōram (<sonra) XLI-38

/ğ/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde sızıcı-ötümlü /ğ/ ünsüzünün erimesiyle meydana gelen birçok ünlü uzunluğu tespit edilmiştir.

dōri (<doğru) XLIX-72

so_ān (<soğan) VIII-48

sālīk (<sağlık) I-43

būdāy (<buğday) IX-39

bālīyo (<bağlıyor) IV-45

ōli (<oğlu) XLV-273

īne (<iğne) VII-77

yāmur (<yapmur) XV-69

/h/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde sızıcı-ötümsüz /h/ ünsüzünün erimesiyle meydana gelen örnekler tespit edilmiştir.

aķısar (< Akhisar) XLV-370

topāne (< tophane) II-62

/r/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /r/ ünsüzünün erimesi ile meydana gelen ünlü uzunluğu nadirdir.

ātık (< artık) XXXV-82

çalğicilā (< çalgıcılar) XXXVIII-127

bī (< bir) X-51

/l/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /l/ ünsüzünün erimesi sonucunda ünlü uzunluğu meydana gelen iki örnek tespit edilmiştir.

bēkī (< belki) LXIX-39

māzemeleri (< malzemeleri) XII-32

/k/ > /g/ > /Ø/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde patlayıcı-ötümsüz /k/ ünsüzünün erimesi ile ünlü uzunluğu meydana gelen bir örnek tespit edilmiştir.

yō (<yok) LXIX-5

/y/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /y/ ünsüzünün erimesi ile ünlü uzunluğu meydana gelen birkaç örnek tespit edilmiştir.

taḫṣīle (<taksiyle) XII-51

ḳızīlen (<kızıyla) XVII-2

iyīdi (<iyydi) XII-59

Hece Kaynaşması (Contratcion) Sonucunda Ortaya Çıkan Uzunluklar

Üsküp ağızlarında iç seste iki ünlü arasında bulunan /r/, /ğ/, /h/, /y/ ünsüzlerinin erimesiyle bu ünsüzlerin yanında bulunan ünlü, diğer hecenin ünlüsüyle bir araya gelip ünlü uzamasına yol açmıştır. Hece kaynaşmasıyla ünlü uzunluğu ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde karakteristiktir.

dātılırdı (<dağıtılırdı) XXVI-81

erīm (<eriğim) XVIII-59

misafirlīmız (<misafirliğimiz) XX-56

dā (<daha) LXXI-23

tatlılını (<tatlılığını) XLI-123

çarşı (<çarşığı) XXV-36

dedin (<dediğin) XXVI-10

burā (<buraya) VIII-35

çocuklāmlen (<çocuklarımla) LIII-22

Ünlü Ünlü Kaynaşması (Ünlü Birleşmesi) Sonucunda Ortaya Çıkan Uzunluklar

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde yan yana gelen bazı kelimelerde, ünlü kaynaşması neticesinde ünlü uzunluğu meydana gelir ve bu iki ayrı kelime tek bir kelime gibi telaffuz edilir. Bu ünlü uzunlukları ÜMÇTA'da karakteristik değildir.

tōkā (<te o kadar) XLI-136

nī işlen (<ne işle) IX-12

Ünlü Ünsüz Kaynaşması Sonucunda Ortaya Çıkan Uzunluklar

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde yan yana gelen bazı kelimelerde, ünsüzle başlayan ikinci kelimenin ünsüzü erir, bunun sonucunda ünlü uzunluğu meydana gelir ve bu iki kelime tek bir kelime gibi telaffuz edilir.

nāpalım (<ne yapalım?) XLV-347

nāpak (<ne yapalım?) XII-38

nāpıcan (<ne yapacaksın?) XIV-18

nāpıyōs (<ne yapıyoruz?) LXI-54

nāpam (<ne yapayım?) L-84

Alıntı Kelimelerde Uzunluklar

Alıntı kelimelerdeki ünlü uzunlukları, Türkçe kelimelerde olduğu gibi çeşitli ses olaylarının neticesinde gerçekleşmiştir. ÜMÇTA'da da alıntı kelimelerin bazılarında çeşitli ses olayları neticesinde ünlü uzunlukları meydana gelmiştir.

Ünlü ve Ünsüz Erimesi Sonucunda Meydana Gelen Uzunluklar

Ünsüz düşmesi yaşanan kelimedede herhangi bir uzun ünlü kalmazken erime olayında eriyen ünsüzün yanındaki ünlü uzar. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerdeki bazı alıntı kelimelerde /h/ ve /l/ ünsüzlerinin erimesi neticesinde ünlü uzunluğu meydana gelmiştir. Bu ses olayının tespit edildiği örnekler şöyledir:

/h/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde /h/ ünsüzünün erimesi neticesinde meydana gelen ünlü uzunluğu birçok alıntı kelimedede tespit edilmiştir.

māmure (Ar. māḥmūr) XLVII-70

māfettiler (Ar. maḥv+et-) XXXV-6

mākeme (Ar. maḥkeme) LXXI-131

māfoldu (Ar. maḥv+ol-) LXIII-17

ķāveler (Ar. ḳahveler) XXII-69

ķāvaltıda (Ar. ḳahve + altı) VII-77

bācemizi (Far. bāḡçe) XVII-21

āfız (Ar. ḥāfız) VII-110

tarīte (Ar. tarih) XLII-79

sabālīga (Ar. ṣabāḥ) VIII-79

ītiyārlandım (Ar. iḥtiyār) XXI-2

silā (Ar. silāḥ) XL-67

teravīden (Ar. terāviḥ) XXXI-60

īya (Ar. ihyā) XXXV-127

/l/ erimesi ile meydana gelen ünlü uzunlukları

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde /l/ ünsüzünün erimesi neticesinde meydana gelen ünlü uzunluğu bir alıntı kelimedede tespit edilmiştir.

māzemeleri (Ar. mā lazima) XII-32

Hece Kaynaşması (Contratcion) Sonucunda Ortaya Çıkan Uzunluklar

Üsküp ağızlarında bazı alıntı kelimelerin iç sesinde iki ünlü arasında bulunan /ğ/, /h/ ünsüzlerinin erimesiyle bu ünsüzlerin yanında bulunan ünlü, diğer hecenin ünlüsüyle bir araya gelip ünlü uzamasına yol açmıştır.

şāne (Far. šāhāne) IV-8

hatırladımız (Ar. ḥatr) LXXI-20

rātılık (Ar. rāḥat) XXVIII-98

Büzülme Sonucunda Meydana Gelen Uzunluklar

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde Arapça alıntı kelimelerin birçoğunda büzülme neticesinde ünlü uzunluğu meydana gelmiştir.

mākağ (Ar. muḥağğak) XXVII-55

māfaza (Ar. muḥāfaza) XXXV-227

māsebeci (Ar. muḥāsebe + ci) XXVIII-52

mācır (Ar. muḥācir) XL-2

mällenin (Ar. maħalle + nın) XXX-35

rāt (Ar. rāħat) LIV-6

Vurgu ve Tonlamadan Kaynaklanan Uzun Ünlüler

Üsküp ağızlarında kaynak kişilerde birbirinden farklı olarak kelimeler, alçalan veya yükselen tonla söylenmiştir. Alçalan veya yükselen tonla söylenen hecede uzunluk meydana gelmiştir. ÜMÇTA’da tonlamadan kaynaklı uzun ünlüler karakteristiktir.

ellē (<elle) XIV-16

yēşil (<yeşil) XVII-16

yārdım (<yardım) XIV-20

yakmāylar (<yakmıyorlar) XIX-65

yaşındā (<yaşında) XV-1

kesilīy (<kesiliyor) XV-97

2.1.3. İkili Ünlüler

Günay Karaağaç’a göre iki ünlü sesin aynı hecede kullanılması ikili ünlüleri meydana getirmektedir. İki ünlülü heceyi oluşturan seslerden en az biri ünlüdür. İkili ünlüler; ünlü+yarı ünlü biçiminde yükselen ikili ünlüler; yarı ünlü +ünlü biçiminde alçalan ikili ünlüler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Karaağaç, 2013: 106). ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde yükselen ikili ünlü ve alçalan ikili ünlü örnekleri şöyledir.

Yükselen İkili Ünlüler

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde akıcı-ötümsüz /h/ ve sızıcı-ötümlü /ğ/ ünsüzlerinin yutulması sebebiyle yükselen ikili ünlüler meydana gelmiştir. Yükselen ikili ünlüler çoğunlukla Arapça alıntı kelimelerde görülmektedir. Bölgemizde ia, ua, oa, ea yükselen ikili ünlülerin örnekleri tespit edilmiştir.

ia:

senja (Ar. seniḥa) XLVII-4

imtīan (Ar. imtiḥān) LX-155

ua:

muaḳḳaḳ (Ar. muḥaḳḳaḳ) II-237

tuaf (Ar. tuḥaf) VI-72

mūasebeci (Ar. muḥāsebe + ci) XXVIII-73

zuál (Ar. zuḥal) XLV-220

mūabetın (Ar. muḥabbet + ın) XXXI-51

oa:

poaḳalar (< poḡaḳa) XXI-157

soan (< soḡan) XVIII-21

ea: ÜMÇTA’da bu ikiz ünlü tek örnekte tespit edilmiştir.

teatero³ (İt. teatro) XXIII-10

Alçalan İkili Ünlüler

Üsküp Ağızlarında akıcı /h/, sızıcı /ğ/, akıcı /y/, sızıcı /v/ ünsüzlerinin yutulması sonucunda alçalan ikili ünlüler meydana gelmiştir. Bölgemizde ej, aj, ou, aj, ae, au, öü alçalan ikili ünlülerin örnekleri tespit edilmiştir.

³ İtalyancada “teatro” biçiminde kullanılan kelime, ölçünlü Türkçede “tiyatro” olarak adlandırılmaktadır. Örneklendirmede kelimenin Türkçe kullanımı esas alınmıştır.

ei:

dejl (<değil) XXII-14

senejs (<seneyiz) VII-24

türkiyej (<Türkiye'yi) XV-14

aj:

vallaaj (Ar. vallahi) XXIII-55

bayaj (<bayağı) XXXI-32

allaımıza (Ar. Allah) XXXV-16

aşaj (<aşağı) XII-20

duvajni (<duvağını) XLI-30

ou:

İouşa (Rum. lohu'sa) XXIV-89

doum (<doğum) XXVIII-78

douyos (<doğuyoruz) XXV-10

toum (<tohum) XII-93

souk (<soğuk) XXV-181

yourt (<yoğurt) XVIII-131

aj:

sabaj (<sabahı) XXI-155

cajller (Ar. cāhil) XXXVIII-68

saşaj (<sarsıyor) XXV-132

aşaj (<aşağı) XLVI-11

ajrette (Ar. āḥiret) XXV-151

saip (Ar. şāhib) XLVI-110

sajbindan (<sahibinden) XXVI-49

bajis (Ar. baḥş) XLIX-124

boşnajn (<Boşnağın) XII-74

ae:

ilae (Ar. ilāhe) XXXV-229

burae (<buraya) IX-2

au:

yaut (Far. yā + ḥōd) XX-17

daulerlen (davullarla) I-90

austos (<ağustos) XXVI-28

yau (Ar. ya + hū) II-132

saurlarda (Ar. saḥūr) XXVII-162

kaun (kavun) II-426

lausa (Rum. lohu'sa) XLI-109

saure (Ar. saḥūr) VI-73

yaudi (Ar. yehūdī) LIX-20

arnautlarle (<Arnavutlarla) XIV-40

öü: ÜMÇTA'da bu alçalan ikiz ünlüyle bir örnek tespit edilmiştir.

söüt (<söğüt) XLV-159

2.1.4. Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu, Türkçe veya alıntı kelimelerde damak (önlük-artlık) ve dudak uyumu (düzlük-yuvarlaklık uyumu) olarak görülmektedir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde her iki uyumun korunduğu ve bozulduğu durumlar metinlerde tespit edilmiştir.

Damak Uyumu (Önlük-Artlık Uyumu)

Önlük-artlık olarak da bilinen damak uyumunda bir sözcük art ünlüyle başlıyorsa sözcüğün diğer ünlüleri de art ünlülü olmak zorundadır. Aynı şekilde sözcüğün ilk hecesi ön ünlüyle başlıyorsa sözcüğün diğer ünlüleri de ön ünlülü olmak zorundadır. Anadolu

ağızlarının birçoğunda damak uyumu Ölçünlü Türkçeden daha kuvvetlidir. Bunun yanında Rumeli ağızlarında damak uyumu yer yer ya da tamamen kaybolmuştur (Gülensoy, 1984:99). ÜMÇTA'da da uyumun bozulduğu durumlar çokça görülmektedir bunun yanında az da olsa bazı eklerin Ölçünlü Türkçeden farklı olarak uyuma girdiği tespit edilmiştir.

1. Ölçünlü Türkçede damak uyumunun dışında kalan [-yor] şimdiki zaman eki, Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde çoğunlukla [-y], [-ay], [-ey], [-iy] biçiminde görülmektedir ve önlük artlık uyumu bazı kelimelerde korunmuştur.

geçey (<geçiyor) XLV-186

evleniy (<evleniyor) XXXIII-22

geliy (<geliyor) XXVIII-67

yaşaysıķ (<yaşıyoruz) XIX-64

bilmeym (<bilmiyorum) XXXIV-92

deydi (<diyordu) XXV-20

oynay (<oynuyorum) I-10

istiy (<istiyor) I-37

işliyi (<çalışıyor) VIII-87

çıkay (<çıkıyor) XII-19

2. Birleşik kelimelerde hece kaynaşması sebebiyle damak uyumunun korunduğu örnekler, bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde tespit edilmiştir.

nāpalım (<ne yapalım?) XLV-347

nāpak (<ne yapalım?) XII-38

nāpıcan (<ne yapacaksın?) XIV-18

nāpıyōs (<ne yapıyoruz?) LXI-54

nāpam (<ne yapayım?) L-84

nāķıt (<ne vakit) XIII-14

3. İlerleyici benzeşmeyle Türkçe ve alıntı sözcüklerde damak uyumu oluşmuştur.

vaqıt⁴ (Ar. vaqt) XIII-24

astanada (Far. haste + hâne) XLI-110

mācırısık (Ar. muhācir) XL-18

küsür (Ar. kusūr) XXXIV-23

4. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde [i-] ek fiilinin görülen geçmiş zaman kipinin ekleşmemiş hâlinde önlük-artlık uyumunun korunduğu durumlar tespit edilmiştir. Ek fiilin uyuma girdiği hâli [u-] bölgemiz ağızlarına ait metinlerde bir kaynak kişide tespit edilmiştir. Söz konusu kullanım Üsküp ağızlarında karakteristik değildir, bireysel söylemden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ek fiilin uyuma girdiği hâli [ı-] bölgemiz ağızlarına ait metinlerde üç kaynak kişide tespit edilmiştir.

yok_udu (< yok idi) XIV-34, 35, 37, 38, 56

var_ıdı (< var idi) XIV-56, LIII-22,28; LXII-22,72

Damak (Önlük-Artlık) Uyumunun Bozulması

Tarihsel süreç içerisinde Türkçede var olan damak uyumu, Batı Rumeli ağızlarında sağlam değildir. Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp Türk ağızlarında da damak uyumu çoğunlukla bulunmamaktadır. Sözcüklerin kökündeki ünlülerin kullanımında belli bir uyum bulunurken, gövdelere eklenen eklerin birçoğunda önlük-artlık uyumu yoktur. Batı Rumeli ağızlarının genelinde olduğu gibi ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de bazı eklerin sadece ön ünlülü biçimleri, bazı eklerin de sadece art ünlülü biçimleri olduğundan ekleşme sırasında damak uyumu bozulmaktadır.

1.ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde teklik ve çokluk 1. şahıs iyelik eklerinin yalnızca art ünlülü biçimleri vardır. Bu nedenle söz konusu ekler ön ünlülü kelimelere eklendiğinde damak uyumu bozulur.

⁴ Arapçada “vaqt” biçiminde kullanılan kelime, ölçünlü Türkçede “vakit” olarak adlandırılmaktadır. Örneklendirmede kelimenin Türkçe kullanımı esas alınmıştır.

evım (<evim) XLIII-18

beşığım (<beşığim) XLV-232

şardeşim (<kardeşim) XLVI-34, 35

gelinım (<gelinim) XXIV-69

güveğimiz (<güveyimiz) XXIV-85

gençlerimiz (<gençlerimiz) XXVI-92

elimızden (<elimizden) XXV-78

birbirimizi (<birbirimizi) XXVIII-13

yemeklerimizden (<yemeklerimizden) XXVI-27

işimiz (<işimiz) XXXIV-45

2. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde teklik 2. şahıs iyelik eki düz-ön ünlülü kelimelere genellikle düz-art ünlü [+ (1)n] biçimiyle eklenmiştir. Bölgemizde çokluk 2. şahıs iyelik eki düz-ön ünlülü kelimelere genellikle düz-art ünlülü [+ (1)nız] biçimiyle eklenmektedir. Bu da damak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

evine (<evine) VI-107

birınız (<biriniz) XL-56

işine (<işine) II-257

eşiniz (<eşiniz) XLVII-2

3. Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde teklik 3. şahıs iyelik eki art ünlülü kelimelere [+si] ve [+i] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir. Bu da damak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

şoşusını (<kokusunu)II-355

babası (<babası) IV-48

şızı (<kızı) XXIV-135

dükkanı (<dükkanı) XXXIII-107

başkasi (< başkası) XIV-59

fazlası (< fazlası) XV-9

ablası XVII-1

kaynanası (< kaynanası) XVIII-5

4. ÜMÇTA'da ilgi eki ön ünlülü kelimelere genellikle [+ım], [+ın], [+nın] art ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

benım (< benim) XXXVII-12

gelinın (< gelinin) XIX-34

bızım (< bizim) XXXVIII-94

komşının (< komşunun) XXIII-11

senın (< senin) IV-26

gecenın (< gecenin) XXV-42

kapının (< kapının) XII-26

işçinın (< işçinin) XXVI-106

sirkenın (< sirkenin) XVIII-54

dedenın (< dedenin) XXIX-41

5. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yükleme hâli eki art ünlülü kelimelere genellikle [+i], [+yi], [+ni] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

dünyayı (< dünyayı) II-445

lānayı (< lahanayı) XVIII-26

savaşı (< savaşı) II-477

kıymayı (< kıymayı) XVIII-30

baklavayı (< baklavayı) XIV-26

şarkıyı (< şarkıyı) XIX-43

oni (< onu) XI-12

buni (< bunu) XI-12

sofrayı (< sofrayı) XVIII-84

barağayı XXV-83

6. Bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahıs eki ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde genellikle ön ve düz [-di], [-ti] biçimleriyle görülmektedir. Bu da ünlü uyumunun bozulmasına sebep olur.

çığırılırdı (< çağırılırdı) XIX-12

aldi (< aldı) XXI-15

okunuydi (< okunuyordu) XX-4

durdi (< durdu) XXII-3

doğdi (< doğdu) XXI-108

olmadi (< olmadı) XXV-164

bırakti (< bıraktı) II-10

değişti (< değişti) III-52

yapti (< yaptı) VII-23

çıktı (< çıktı) XII-32

düşti (< düştü) XIV-76

koştı (< koştu) XV-72

7. Öğrenilen geçmiş zaman eki Eski Türkçe Dönemi eserlerinden itibaren tarihî metinlerde [-miş] ön, düz, dar biçimiyle görülmektedir. Söz konusu ek Batı Rumeli ağızlarında da aynı biçimde görülürken bu ağızlardan biri olan Üsküp ağızlarında da genellikle ön, düz, dar [-miş] biçimiyle görülmektedir. Gürer Gülsevin'e göre Batı Rumeli Ağızlarında öğrenilen geçmiş zaman ekinin tek varyantlı görülmesi, ekin eski şeklini korumasıyla ilgilidir (Gülsevin, 2017: 35-40).

başlamışım (< başlamışım) XXV-3

gürmişiniz (< görmüşünüz) XXVIII-19

yapmamışık (< yapmamışız) XXVI-52

kalmiş (< kalmış) XXIX-40

olmamıştır (< olmamıştır) XXVII-32

yaşamışık (< yaşamışız) XXX-39

geçinmişim (< geçinmişim) XXV-26

bulmuşlar (< bulmuşlar) XXV-40

olmuştur (< olmuştur) XXVI-113

konuşamazmış XXVI-115

8. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bazı örneklerde gelecek zaman 1. teklik şahıs ve 1. çokluk şahıs eki kullanımı önlük-artlık uyumunu bozmaktadır.

tanıştırıcım (< tanıştıracacağım) XXXIII-1 okuyacıs (<okuyacağız) XLIX-212

alacım (<alacağım) XXXIV-75 okuyacım (<okuyacağım) XLIX-209

yapacıs (<yapacağız) XLV-187 koyacıs (<koyacağız) LIV-11

çıkarıcım (< çıkaracağım) XXXIII-30 yaşayacım (< yaşayacağım) XLVI-202

anlattırıcım (< anlatacağım) XXXIII-96 olacıs (<olacağız) LXVII-83

9. ÜMÇTA'da /l/ ve /r/ ile biten ünsüzlerden sonra geniş zaman eki düz ve ön ünlülü kelimelerde [-ır] yerine [-ır] biçiminde görülür.

koverırım (< koyveririm) LXIV-11 anlattırabilırım (<anlatabilirim) II-228

indirırım (< indiririm) II-118 bilırım (< bilirim) XI-26

verırım (< veriririm) XLV-1 gösterırım (< gösteririm) LXXI-177

yükletırırım (< yükletirim) II-118 üşenırım (< üşenirim) VIII-66

pişırırım (< pişiririm) XXI-44 verırım (< veriririm) XXXV- 193

10. Zeynep Korkmaz'a göre vasıta ve beraberlik ifade eden son çekim edatı "ile" /n/ ünsüzü ile genişletilmiş ve ek [+lan], [+len] biçimini almıştır (Korkmaz, 2018: 33). Vasıta

hâli eki ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde art ünlülü bazı kelimelere ön ünlülü [+nen], [+len] biçimiyle eklenir.

naylonlen (< naylonla) XVII-13

çocuklen (< çocukla) XXIV-74

ablalarımnen (< ablalarım) XXI-56

arabaylen (< arabayla) XXXV-57

ağşamnen (< ağşamleyin) XXXV-57

tuzunnen (< tuzuyla) XLI-89

ilaçlarlen (< ilaçlarla) XXXV-55

oğlavaylen (< oklavayla) XXV-135

dinimnen (< dinimle) XXXV-227

onunnen (< onunla) XXVIII-63

11. İsimden isim yapım eki {+II+} ve {+IIk+} ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde art ünlülü bazı kelimelere {+li+} ve {+lik+} ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

ayırli (< hayırlı) XXXV-225

fuğaralık (Ar. fuğarā) II-354

camli (< camlı) XXXVIII-148

sabāliki (< sabahlık) VIII-61

burmalı (< burmalı) XLII-31

arnavutlik (< Arnavutluk) LXVIII-6

ızli (< hızlı) XXIX-25

yaşli (< yaşli) XXXIII-42

suli (< sulu) XXXIII-68

ğapali (< kapalı) XXXIV-3

12. Zaman eklerinin üzerine eklenen çokluk 3. şahıs eki [+lar], [+ler], Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde ön ünlülü kelimelere genellikle [+lar] biçiminde eklenmektedir.

gömdilar (< gömdüler) LXVIII-4

gönderiylar (< gönderiyorlar) LXXI-42

çalışiylar (< çalışıyorlar) LXIX-13

vermeydilar (<vermiyorlardı) II-21

derdilar (< derlerdi) LXXI-53

kestilar (<kestiler) II-54

okudilar (< okudular) XXXIV-51

evlendilar (< evlendiler) XXXIV-51

büyüdilar (< büyüdüler) XXXIV-51

indilar (< indiler) XXXIV-86

13. Üsküp ağızlarında çokluk 1. şahıs eki {-sık}, bazen isimlerin üzerine bazen de geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman eklerinin üzerine eklenerek damak uyumunu bozmaktadır.

dökiysık (<döküyoruz) XVII-44

diysık (< diyoruz) XIX-26

edeysık (< ediyoruz) XVII-73

içiyısık (<içiyoruz) XXVIII-48

düncesısık (< döneceğiz) XVII-10

istemeSsık (< istemeyiz) XXXV-126

insanlarıysık (< insanlarıyız) XXXV-4

yapaysık (< yaparız) XXXVIII-99

dĩlsık (< değiliz) XL-95

karşılaniysık (< karşılanıyoruz) XLI-32

14. Yönelme hâl eki ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bazı ön ünlülü kelimelere [(y)a] biçimiyle eklenmiştir.

askeriyeya (<askeriyeye) LXXI-69

türkiyeya (<Türkiye'ye) XLVI-7

türkçeyaya (< Türkçeye) XLVI-222

kapıkuleyaya (<Kapıkule'ye) II-269

şeyaya (<şeye) XXVIII-87

15. Bulunma hâl eki, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bazı ön ünlülü kelimelere [+da] art ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

tepsida (<tepside) XXXV-175

evda (<evde) LXI-18

saşsida (saksıda) VIII-79

benda (<bende) XXV-171

cāmida (<camide) XXXIV-123

avlida (<avluda) XL-112

16. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ayrılma hâli eki bazı ön ünlülü kelimelere art ünlülü [+dan], [+tan] biçimleriyle eklenmiş, bu da damak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

dilimizdan (<dilimizden) XLIX-74

berberliktan (<berberlikten) LX-71

taşsıdan (<taksiden) XLII-6

küpridan (<köprüden) XLVI-282

korķıdan (<korkudan) XLIX-97

gelmektan (<gelmekten) VI-19

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ayrılma hâli eki birkaç art ünlülü kelimeye ön ünlülü [+den] biçimiyle eklenmiş bu da damak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

gelişinden (<gelişinden) LXVIII-2

ķızden (<kızdan) XVII-7

dokuzunden (<dokuzundan) XLIII-7

beşinden (<beşinden) LXVIII-45

yemeklerimizden (<yemeklerimizden) XXVI-27

gemiklerinden (<kemiklerinden) XXVII-76

17. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ünlüyle biten birden fazla heceli kelimelerde damak uyumu bozulmuştur.

kapı (< kapı) XXV-4

geçim (< geçim) XXXIV-43

saygı (< saygı) XXX-40

parçeleri (< parçaları) XXXV-159

bazı (< bazı) XXVII-21

razi (< razı) XXVII-24

bayagi (< bayağı) XXVIII-85

çarşıda (< çarşıda) XXXI-5

komşu (< komşu) XXXIII-86

dolu (< dolu) XXXVIII-34

18. İsimden isim yapım eki [+cı+] Üsküp ağızlarında art ünlülü kelimelere [+ci+] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

ayvancı (< hayvancı) XXV-37

çaycılar (< çaycılar) XXXI-61

yardımcısı (< yardımcısı) XXIX-60

aķıncılardan (< akıncılardan) XXXV-125

kemancı (< kemancı) XXXVIII-128

onunci (< onuncu) XLIII-1

alıcı (< alıcı) XLV-60

altıncılar (< altıncılar) XLVI-70

yalancı (< yalancı) XLVI-318

camcıya (< camcıya) XLVIII-7

19. Dilek-Şart eki [-se] ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ön ünlülü bazı kelimelere [-sa] art ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

içecinissa (< içecekseniz) XXXVII-36

içsa (< içse) I-51

yapmışsa (<yapmışsa) L-127

istersa (< isterse) II-411

gelsa (< gelse) XLIV-109

oliysa (< oluyorsa) XLIX-112

20. [+dir] bildirme eki ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ön ünlülü bazı kelimelere [+dır] art ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

içindir (< içindir) XLIX-10

senedir (< senedir) LIV-30

terbiyedir (< terbiyedir) L-77

eyidir (< iyidir) LIV-50

üyledir (< öyledir) LI-31

küçügidir (< küçüğüdür) LV-6

konuşmuştur (< konuşmuştur) LXVIII-14

hanedırlar (< hanedırlar) LVII-9

21. Ettirgenlik eki [-dir-], [-tir-] Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde ön ünlülü kelimelere [-dir-], [-tir-] art biçimiyle eklenmiştir. Bu da damak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

evlentirmişler (evlendirmişler) LXXI-120

yüklettirdilar (<yüklettirdiler) II-162

biriktirmiş (< biriktirmiş) LXXI-229

gezdirdim (< gezdirdim) LXIX-63

yenilettirdilar (<yenilettirdiler) II-95

endriylar (< indiriyorlar) XLI-37

evlendirecekler (< evlendirecekler) LIV-81

yetiştirebilirse (< yetiştirebilirse) XVIII-101

22. İsimden isim türeten {+sIz} eki ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ön ünlülü kelimelere genellikle [+sIz] biçiminde eklenmektedir.

ķorkısisZ (<korkusuz) XVIII-106

bissız (<bizsiz) XXVI-82

şübēsız (<şüphesiz) XIX-79

gömlęksız (<gömlęksiz) XXVI-153

işsız (<işsiz) XXIII-77

evsızlar (<evsizler) XXVII-68

misafırsız (<misafırsız) IV-17

etsız (<etsiz) XVII-34

abersız (<habersiz) XXVII-149

dāvetsız (<davetsiz) XXVII-150

23. Ölçünlü Türkçede önlük-artlık uyumunun dışında kalan [-yor] şimdiki zaman eki, Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarında çoğunlukla [-y], [-ay], [-ey], [-iy] biçiminde görülmektedir ve damak uyumu bazı kelimelerde korunduğu gibi bazı kelimelerde de bozulmuştur.

anlaşiy (<anlaşıyor) XLIX-54

çıkariy (<çıkاریyor) L-30

ķonuşiy (<konuşuyor) XLIX-79

ķalिय (<kalıyor) LII-6

oliydi (<oluyordu) XXVII-13

taķıliy (<takılıyor) XXVII-13

yapıliy (<yapılıyor) XXVIII-27

ķoyuliy (<koyuluyor) XXVIII-27

duriy (<durur) XXX-59

oturiys (<oturuyoruz) XXXI-15

24. Soru eki bazı art ünlülü kelimelere eklendiğinde damak uyumunu bozmaktadır.

duydun mi? LXXI-89

açtı mi? LIV-11

birâğalım mi? (<birakalım mı?) XXXIII-97

olur mi? XLIII-57

anladın mi? LVII-14

Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Düzlük-yuvarlaklık uyumu olarak da bilinen bu uyum, bir kelimedede düz ünlülerden (/a/, /e/, /ı/, /i/) sonra düz ünlüler (/a/, /e/, /ı/, /i/); yuvarlak ünlülerden (/o/, /ö/, /u/, /ü/) sonra düz-geniş (/a/, /e/) veya dar-yuvarlak (/u/, /ü/) ünlülerin gelmesiyle oluşur. ÜMÇTA'da dudak uyumunun korunduğu ve bozulduğu kelimeler metinlerde tespit edilmiştir.

buraya II-67

koıacan (<koyacaksın) XXXI-93

koıuşuydular (<koıuşuyorlardı) II-3

üyledır (<öyledir) XXXIII-7

okuyılar (<okuyorlar) XXVIII-102

gütürsünlar (<götürsünler) XXXIV-101

Dudak Uyumunun Bozulması

1. Görülen geçmiş zaman teklik üçüncü şahıs eki Eski Türkçe Dönemi eserlerinden itibaren tarihî metinlerde [-di] düz, dar biçimiyle görülmektedir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de söz konusu ek genellikle yuvarlak ünlülü kelimelere [-di] düz, dar biçimiyle eklenmiştir ve bu kullanım dudak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur. Üsküp Ağızlarında görülen geçmiş zaman ekinin tek varyantlı görülmesi, ekin eski şeklini korumasıyla ilgilidir.

oldi (<oldu) XXIV-17

koıulurdi (koyulurdu) XXVI-10

oķunurdi (< okunurdu) XXIV-105

olurdi (olurdu) XXIX-65

büyüdi (<büyüdü) XXV-61

gütürürdi (<götürürdü) XXX-49

gördi (<gördü) I-9

tutundi (<tutundu) II-121

üldi (<öldü) XXIV-180

duydi (<duydu) XXXI-124

2. Tarihî Türk lehçelerinde öğrenilen geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs eki [-miş] biçiminde görölmektedir. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde de söz konusu ek genellikle yuvarlak ünlü kelimelele [-miş] düz biçimiyle eklenmiştir.

oķumışım (< okumuşum) XXX-44

küçükmiş (<küçükmüş) XXXIII-141

unutmuşım (<unutmuşum) XXI-9

ķorķmış (<korkmuş) XXXIV-111

ülmüş (<ölmüş) XXXIII-25

tutmuş (<tutmuş) XXXV-41

bulmuşlar (<bulmuşlar) XXV-40

oturmuş (<oturmuş) XXXI-12

olmuştur (<olmuştur) XXVI-113

gürmüşlar (<görmüşler) XLV-40

3. Üsküp ağızlarında dar-yuvarlak ünlü ile biten kelimelerde söz konusu ünlü çoğunlukla düzleşmektedir ve bu da dudak uyumunun bozulmasına sebep olmaktadır.

doğriliğ (<doğruluk) XXXV-236

ürtileri (<örtüleri) II-287

doli (< dolu) XXXVIII-34

ķorķiylen (<korkuyla) VII-135

ötüri (<ötürü) LXIII-9

ķomşı (<komşu) XXXIII-86

küpriden (<köprüden) XLV-357

uyki (<uyku) LVII-32

4. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde yüklem hâli eki yuvarlak ünlüyle biten kelimelere genellikle [+i], [+yi], [+ni] düz biçimiyle eklenmektedir. Bu da dudak uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

oni (<onu) VII-45

oğuli (<okulu) XXVI-108

buni (<bunu) VII-105

suyi (<suyu) XVII-44

5. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yuvarlak ünlülü kelimelerden sonra soru eki genellikle “mi?” düz biçimindedir.

korur mi? (<korur mu?) XXVII-111

olur mi? (<olur mu?) XLIII-57

bugün mi? (<bugün mü?) XXXIX-52

duydun mi? (<duydun mu?) LXXI-89

gördünüz mi? (<gördünüz mü?) LXXI-173

bu mi? (<bu mu?) LXI-27

6. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde teklik 3. şahıs iyelik eki, yuvarlak ünlülü bazı kelimelere düz biçimiyle eklenmiş ve dudak uyumu bozulmuştur.

obürüsi (<öbürü) I-59

dörusi (<doğrusu) XXIII-30

küprüsi (<köprüsü) II-168

koğusi (<kokusu) XXXIII-166

ürgüsi (<örgüsü) XXXV-30

müftüsi (<müftüsü) XXXVII-52s

2.1.5. Ünlü Değişmeleri

Ahmet Caferoğlu, Anadolu ve Rumeli ağızlarındaki ünlü değişmelerini detaylıca ele almıştır (Caferoğlu, 1964: 1-33). Ünlü değişmeleri; *ünlü incelmeleri*, *ünlü kalınlaşması*, *ünlü daralması*, *ünlü genişlemesi*, *ünlü yuvarlaklaşması*, *ünlü düzleşmesi* başlıkları altında incelenmiştir⁵.

Ünlü İncelmesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /l/, /m/, /n/, /y/ akıcı ünsüzleri ve /ç/, /g/, /k/, /p/ patlayıcı ünsüzlerinin inceltici etkisi sebebiyle bu ünsüzlerin yanındaki art ünlüler, incelenmiştir. Bölgemizde görülen incelme örnekleri şöyledir:

/a/ > [á]: Bu incelme örnekleri derlediğimiz metinlerde birkaç örnekte tespit edilmiştir.

zámanımda (<zamanımda) XXIV-112 sávaş XXII-58

yapárdı (yapardı) XXII-127

/a/ > /e/: Bu incelme örnekleri derlediğimiz metinlerde birkaç örnekte görülmüştür.

evratlar (<avratlar) II-456

oreye (<oraya) XXVIII-48

deyre (Ar. dā'ire) LIII-10

makedonnarle (<Makedonlarla) L-156

onunne (<onunla) XXV-93

⁵ bk. Erdoğan Boz, Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003, C 5, s. 1-12.

/ɫ/ > [f]: Bu inceleme örneklerine ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde iki örnekte rastlanmıştır.

ķızden (<kızdan) XVII-7

ķismet⁶ (Ar. ķismet) XVII-3

/i/ > /i/: Bu inceleme örneklerine ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde sıklıkla rastlanmıştır.

altmışden (<altmıştan) LII-79

zamansi (<zamansı) XXXIII-65

bayagi (< bayağı) LVIII-5

tapınıydım (<tapınıyordum) XLIII-41

yataķi (<yatağı) IV-64

doğranmiş (<doğranmış) XXXIII-61

/o/ > [ó]: Üsküp ağızlarında bu incelmenin bir örneği tespit edilmiştir.

gól (İng. goal) LXVIII-8

/w/ > [ú]: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu incelmenin iki örneği görülmüştür.

búgün (<bugün) VII-81

súriye (<Suriye) XII-30

⁶ Arapçada “ķismet” biçiminde kullanılan kelime, ölçünlü Türkçede “ķismet” olarak adlandırılmaktadır. Örneklendirmede kelimenin Türkçe kullanımı esas alınmıştır.

/u/ > /ü/: Bölgemize ait derlediğimiz metinlerde bu incelmenin iki örneği tespit edilmiştir.

küsür (Ar. kusūr) II-463

dölü (<dolu) XXXIII-74

/u/ > /i/: Bu inceleme örneklerine ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde sıklıkla rastlanmıştır.

doğri (<doğru) XLVI-43

tapi (<tapu) XLVI-62

soyi sopi (<soyu sopu) LX-18,19

doli (<dolu) LXIV-32

/a/ > /i/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu incelmenin bir örneği tespit edilmiştir. Söz konusu değişimiz /ç/'nin inceltici etkisiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz.

çığırdık (<çağırdık) LIII-25

/ı/ > /ü/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu incelmenin bir örneği tespit edilmiştir.

kunduracüydı (<kunduracıydı) LX-32

Ünlü Ünsüz Değişimi

/i/ > /y/: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerdeki bazı alıntı kelimelerin ortasında bulunan /i/ ünlüsü yarı ünlü olan /y/ ünsüzüne dönüşmektedir.

ayle (Ar. 'aile) LVII-24

deyre (Ar. dā'ire) LIII-10

dayre (Ar. dā'ire) LXXI-49

Ünlü Kalınlaşması

Üsküp ağzlarında patlayıcı /k/, /ç/, /g/, /t/ sızıcı /s/, /h/ ve akıcı geniz /n/ ünsüzlerinin etkisiyle ön ünlülerin kalınlaştığı tespit edilmiştir. Bölgemizde görülen kalınlaşma örnekleri şöyledir:

/e/ > /a/

türça⁷ (<Türkçe) XXXVIII-89

öğretmennar (<öğretmenler) XLIX-150

halva⁸ (Ar. ḥalva) XXXIX-62

astanada (<hastanede) XLI-109

küçücağ (<küçücek) LXV-49

⁷ Bölgemiz ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde “Türkçe” kelimesi “Türça” ve “Turçe” biçimleriyle görülmektedir.

⁸ Arapçada “ḥalva” biçiminde kullanılan kelime, ölçünlü Türkçede “helva” olarak adlandırılmaktadır. Örneklendirmede kelimenin Türkçe kullanımı esas alınmıştır.

/i/ > [á]: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu kalınlaşma bir kelimedede tespit edilmiştir.

zára (Far. zīrā) XXXV-191

/i/ > [í]: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu kalınlaşmanın iki örneği görülmüştür.

oradağı (<oradaki) LXVIII-94

hıç (<hiç) XIV-64

/i/ > /i/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu kalınlaşma örnekleri sıklıkla tespit edilmiştir.

sezinirsem (<sezinirsem) XXIV-158

pişik (<pişik) II-483

evlentirmişlar (<evlendirmişler) LXXI-120

cepine (<cebine) LXII-36

annesinle (<annesiyile) XLV-371

istedigin (<istediğın) LX-96

gemiklerinden (<kemiklerinden) XXVII-76

askerliğı (<askerliğı) XXXVI-24

ö > /o/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu kalınlaşmanın iki örneği görülmüştür.

dort⁹ (<dört) XLI-82

ķorseme (<ķorseme) II-36

/ü/ > [ú]: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu kalınlaşmanın örnekleri nadirdir.

büyük (<büyük) XXI-127

/i/ > /u/: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu kalınlaşmanın bir örneği tespit edilmiştir.

çeişitdur (<çeişittir) XXIX-13

Ünlü Daralması

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde patlayıcı /ç/,/t/ akıcı /l/, /n/, /m/, /y/ ve sızıcı /s/, /v/ ünsüzlerinin daraltıcı etkisiyle geniş ünlü bazı kelimelerde ünlü daralması meydana gelmiştir. Ünlü daralması Batı Rumeli Türk Ağızlarının karakteristik özelliklerindedir. Bölgemizde görülen daralma örnekleri şoyledir:

/a/ > [â]: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu daralmanın bir örneği görölmüştür.

âmâ (<ama) VIII-91

⁹ “dört” kelimesi metinde on üç farklı yerde “dort” olarak kullanılmıştır. Metindeki yaygın kullanım “dört” biçimindedir.

/a/ > /ı/: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde bu daralmanın iki örneği tespit edilmiştir.

utanğıç (utangaç) XXVII-159

çığıram (<çağırayım) LI-28

/e/>[é]: Bazı kelimelerin ilk hecelerinde /e/ > /i/ ünlü değişmesi meselesinde EAT /i/leşme tarafındadır. Bu kelimelerdeki /i/ ünlüsü günümüzde Anadolu Ağzlarının birçoğunda kapalı [é] bazılarında /i/ olarak görülmektedir (Timurtaş, 1976: 335). Batı Rumeli Ağzlarından Kuzey Makedonya'nın diğer ağzları taranmış ve bu ünlü ilk hecede genellikle /i/ olarak tespit edilmiştir (Hasan 1983, Eckmann 1962, Eckmann 1960, Ahmed 2001, Ahmed 2005, Alil 2001, İbrahim 1997, İbrahim 2007, Ago 1998). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ses üç örnekte kapalı [é] biçiminde görülürken, çoğunlukla /i/ biçiminde görülmektedir.

këndi (<kendi) LXXI-94

évet (<evet) XXXIX-15

yèni (<yeni) XLV-38

/e/> /i/: Batı Rumeli Ağzlarında olduğu gibi bu ağzlardan biri olan Üsküp Ağzlarında da /e/>/i/ değişimi sıklıkla görülmektedir.

pişin (<peşin) I-10

ivde (<evde) LVIII-2

sikiz (<sekiz) I-7

dimek (<demek) XIX-1

kindi (<kendi) XLIV-60

yidi (<yedi) II-386

bilki (<belki) XLV-1

/o/ > [ô]: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde bu daralmanın birkaç örneği tespit edilmiştir.

çòcuk (< çocuk) XLIV-4

çòk (< çok) XX-66

sò_uk (< soğuk) IX-10

oròç moròç (< oruç moruç) LIV-56

/o/ > /u/: Hakan Aydemir'e göre Kıpçak dillerinde olduğu gibi Gagauzcada, Kuzeydoğu Bulgaristan, Güneydoğu Bulgaristan ve Makedonya ağzlarının birçoğunda */*v/ / *w/* veya ikincil */*ğ/ / *g/* ile */v/ / /w/* önünde bir */*o/ > /u/, /ö/ > /ü/* değişimi görülür. Yani birincil sayılan */ğ/ / /g/*'nin sızıcılaşarak kaybolması sonucunda kendinden önceki geniş yuvarlak ünlü daralır ve */o/ > /u/*'ya */ö/ > /ü/*'ye döner (Aydemir, 2005a: 29). Gagauzcada olduğu gibi Balkanlarda yaşayan diğer Türk gruplarının konuştuğu Türkçede de Kıpçak dillerinin etkisi vardır (Hünerli, 2019: 64). Yukarıda bahsi geçen ünlü daralmasının örnekleri Üsküp Merkez ve Çevresine ait incelediğimiz metinlerde tespit edilmiştir. Bu görüşten yola çıkarak Makedonya ağzlarından biri olan Üsküp ağzlarında da Kıpçak etkisinin devam ettiğini söyleyebiliriz.

kuğureç (< kokoreç) XLV-102

pantul (< pantolon) LI-17

kuuşma (< konuşma) XLI-2

/ö/ > /ü/: Hakan Aydemir'e göre bu ses değişimi XIII. yüzyıldan itibaren Balkanların doğu bölgelerine ve Dobruca'ya göç edip oraya yerleşen Kuman-Kıpçaklar getirmiş olabilir. Balkanlara sadece Oğuz kabilelerinin değil, Kuman Kıpçakların (Tatarların) yerleştiği ve bunların dil ve etnik anlamda birbirleriyle temas ettikleri söylenebilir (Aydemir, 2005:39). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu daralmanın örnekleri sıklıkla tespit edilmiştir. Daralmanın genellikle ilk hecede meydana geldiği tespit edilmiştir.

süğer (<söver) LXIV-53	süs (<söz) XX-48
ütüri (<ötürü) XLV-184	ümrimde (<ömrümde) XXII-125
ürtülü (<örtülü) LIX-34	küti (<kötü) LIV-8
üderdi (<öderdi) LIX-47	üvüdün (<öğüdün) XXXV-143
übeklersın (<öbeklersin) LXIV-17	üylecene (<öylece) LXIV-54
güçmen: (<göçmen) II, 273	gürsün (<görsün) VII, 105
gürmişınız (< görmüşsünüz)XXVIII-19	

Oktay Ahmed'e göre de Üsküp Ağızlarında ön seste /ö/ ünlüsü yoktur bunun yerine /ö/ > /ü/ değişimine uğramış kelimeler vardır (Ahmed, 2012-17). Bu çalışmaların yapıldığı yıl ile derleme yaptığımız 2019 yılı arasında zaman farkı vardır. Bu süreçte Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarının çeşitli sebeplerle ölçünlü Türkçeye etkileşim içinde olduğunu derleme yaptığımız metinlerde görmekteyiz. Bölgemiz ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde ön seste /ö/ > /ü/ değişimi mevcutken ön seste /ö/'nün korunduğu örnekler de bulunmuştur.

görüşıydık (< görüşüyorduk) XLI-12	öncedir XLII-23
böyle XLIV-43	öyle XLV-8
özel XXXVII-61	öpmekler XXXIX-53
önce XXXIX-54	ödül XL-47
önemli XLI-73	öğretmenler XLV-161

/ö/ > /i/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu daralmanın birkaç örneği bulunmaktadır.

ildi (<öldü) LXX-7

biyle (<böyle) XLIX-92

iyle (<öyle) LXX-21

‘gizlerini (<gözlerini) XLVIII-38

biyik (<büyük) XLVIII-9

/a/ > /i/: Bu daralmanın ÜMÇTA’da bir örneği tespit edilmiştir.

çığırđık (<çağırđık) LIII-25

Ünlü Genişlemesi

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde nadir örneğine rastlanan bu genişleme, düzdar ve yuvarlak-dar ünlülerin genişlemesi şeklinde tespit edilmiştir. Bölgemizde görülen genişleme örnekleri şöyledir:

/ı / > [â]: ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bu genişlemenin birkaç örneği tespit edilmiştir.

yardâm (<yardım) XX-5

yağân (<yakın) XXXIV-14

ğaynâm (<kaynım) XIX-61

açâğ (<açık) LXVIII-50

/ı / > /a/: ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu genişlemenin birkaç örneği görülmüştür.

ğaraşık (<karışık) XXXIX-47

argatlar (<ırgatlar) XI-19

tanardım (<tanırdım) XXV-61

/i/ > [á]: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu genişlemenin bir örneği görülmektedir.

zára (Far. zīrā) XXXV-191

/i/ > /e/: Bu genişlemeninin örnekleri ÜMÇTA'da birkaç örnekte tespit edilmiştir.

endırıylar (<indiriyorlar) XLI-37

endık (<indik) LXXI-181

enmiş (<inmiş) XXXVII-72

endirecek (<indirecek) II-293

endi (<indi) XXXIV-8

/u/ > /o/: Bu genişlemenin örneklerine Üsküp ağızlarında birkaç yerde rastlanmıştır.

boğdaylen (<buğdayla) XLI-36

tağonyasını (Rum. takunya) XXXV-104

ostaci (<usta) XLIX-125

dovasımi (Ar. du'a) XXXVIII-73

osantırdım (<usandırdım) LIX-89

ķoferda (Srp. kufer) LX-70

/o/ > /a/: ÜMÇTA'da bu genişlemenin bir örneği tespit edilmiştir.

oķaydım (<okuyordum) XL-49

Ünlü Yuvarlaklaşması

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde dudak ünsüzleri /b/, /p/, /m/'nin ve dış-dudak ünsüzü /f/'nin etkisiyle bazı düz ünlü kelimelerde yuvarlaklaşma meydana gelmiştir. Yuvarlaklaşmanın bir diğer sebebi de kelimedeki düz ünlülerin yanında yuvarlak ünlülerin de bulunmasıdır. Üsküp ağızlarında ünlü yuvarlaklaşması karakteristik değildir, birkaç örnekte görülmüştür.

/a/ > [â]: Bölgemiz ağızlarında bu yuvarlaklaşmanın örnekleri nadirdir.

pâtladi (<patladı) XXIII-26

âsan (<Hasan) V-1

sâlte (<sadece) II-103

/a/ > /u/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu yuvarlaklaşmanın örnekleri nadirdir.

kopururdık (<koparırdık) LIII-30

babuçi¹⁰ (<babacık) XLVI-189

/e/ > /ê/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu yuvarlaklaşmanın bir örneği tespit edilmiştir.

gêçmiş (<geçmiş) XLV-138

¹⁰ Victor Friedman'a göre [-çe], [+çi] Sırpça küçültme ve sevgi anlamına gelen kelimeler türetir. (Detaylı bilgi için bk. Victor Friedman, Makedonya ve Civar Bölgelerde Balkan Türkçesi. Türkler, 2002. Cilt: 20, sayfa: 455-463.

/i/ > /u/: Bölgemiz ağızlarında bu yuvarlaklaşmanın birkaç örneği tespit edilmiştir.

furun (<fırın) II-356

sarmusağ (<sarımsak) XXXV-157

bunar (<pınar) XXXV-110

/i/ > /ü/: ÜMÇTA'da bu yuvarlaklaşmanın iki örneği tespit edilmiştir.

seküz (<sekiz) XXXIII-75

üşte (<işte) XXI-71

Ünlü Düzleşmesi

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde birden fazla heceli kelimelerde ilk hecedeki yuvarlak ünlüden sonra düzlük-yuvarlaklık uyumunun sıklıkla bozulduğu ağızlara ait metinlerde tespit edilmiştir. Bunun yanında akıcı yarı ünlü /y/ sesinin düzleştirici etkisiyle de bazı yuvarlak ünlüler düzleşmiş ve uyum bozulmuştur. Ayrıca bazı eklerin düzleşme eğilimi göstermesi de düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur. Bölgemizde yuvarlak ünlülerin düzleşmesi karakteristiktir.

/ü/ > /i/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu düzleşme örnekleri sıklıkla tespit edilmiştir.

küpri (<köprü) XXIII-65

üli (<ölü) XLII-63

biyik (<büyük) XLVIII-9

bitin (<bütün) XX-35

ötüri (<ötürü) LXIII-9

küpriden (<köprüden) XLV-357

ülileri (<ölüleri) XXIX-53

küti (<kötü) LIV-8

ürtileri (<örtüleri) II-287

/u/ > /ı/: Üsküp ağızlarında “maksım¹¹” kelimesi hariç bu düzleşme örnekleri nadir olarak tespit edilmiştir.

sındırma (<sundurma) XXXIII-135

maksım (<Ar. ma‘şüm) I-9

/ö/ > /e/: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait metinlerde bu düzleşme karakteristik değildir. Kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

eğretmen (<öğretmen) XLIX-16

şofer (<şoför) LXVIII-20

/ö/ > /i/: ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu düzleşmenin birkaç örneği vardır.

‘gizlerini (<gözlerini) XLVIII-38

iyle (<öyle) XLIX-12

ildi (<öldü) LXX-7

iteye (<öteye) XXXVIII-96

biyle (<böyle) XLIX-92

/u/ > /a/: ÜMÇTA’da bu düzleşmenin bir örneği tespit edilmiştir.

¹¹ “maksım” kelimesine ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde sıklıkla rastlanmaktadır. Oktay Ahmed’e göre Üsküp Türk ağızında ve Makedonya’daki bazı ağızlarda rastlanan “maksım” kelimesi Ar. “ma’süm” kelimesinden gelmiş ve “taksim edilmiş, bölünmüş, ayrılmış” anlamından “çocuk” anlamını almıştır (detaylı bilgi için bk. Oktay Ahmed, Üsküp Türk Ağızındaki “maksım” kelimesi üzerine, Birlik, s.14, Üsküp 1996).

oğaydım (<okuyordum) XL-49

2.1.6. Ünlü Düşmesi

1. Birden fazla heceli kelimelerde akıcı veya yarı ünlü bir ünsüz ile akıcı, yarı ünlü, sızıcı ya da patlayıcı arasında bulunan ve açık bir heceden sonra gelen açık orta hece ünlüleri genellikle düşer (Atmaca, 2017:83). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /k/, /l/, /m/, /r/ akıcı ünsüzleri, /y/ yarı ünsüzünden sonra gelen açık orta hece ünlüleri düşmüştür.

/a/ düşmesi

orda (<orada) LXVII-90

burda (<burada) XXXIV-120

bulmaç (<bulamaç) XXXV-156

numreyle (<numarayla) LV-36

/e/ düşmesi

nerde (<nerede) LXVII-65

ilerde (<ileride) XLVI-186

nerden (<nereden) XXXV-125

diyceklar (<diyecekler) II-111

bekleyceklar (<bekleyecekler) II-40

/ı/ düşmesi

yokarda (<yukarıda) LIX-30

dışarda (<dışarıda) IV-71

ayaklarımı (<ayaklarımı) I-92

/i/ düşmesi

iyce (<iyice) LXXI-126

dağka (<dakika) I-6

ünlerne (<önlerine) XXXV-161

içerde (<içeride) XXXVIII-27

2. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yarı ünlü /y/ ünsüzünden sonra gelen yükleme eki düşmüştür. Bu kullanım bölgemizde karakteristik değildir. Tek bir kaynak kişinin metninde tespit edilmiştir.

sofráy ünlerne, bütün tepsi buyrun oturun, yeyin. “Sofrayı önlerine buyurun, oturun, yiyin.” XXXV-160

3. Ölçünlü Türkçede “için” şeklinde olan son çekim edatı ÜMÇTA'da on farklı yerde başındaki ünlü düşmüş ve “çin” biçiminde tespit edilmiştir.

onun çin biraz gençleri dā dā çabuk turçeyi anlatıyorlar. “Onun için gençler Türkçeyi biraz daha çabuk anlatıyorlar.” LXI-20

4. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bir alıntı sözcüğün orta hecesinde vurgusuzluktan dolayı ünlü düşmesi meydana gelmiştir.

amelyat (Ar. ‘ameliyyāt) I- 2

2.1.7 Ünlü Türemesi

Türkçede ünlü türemesi genellikle akıcı ve sızıcı ünsüzler çevresinde meydana gelen ses olayıdır. Bu ses olayı daha çok Türkçeye yabancı dillerden alınan kelimelerde görülmektedir (Karaağaç, 2015: 95). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bazı kelimelerin önünde, içinde ve nadir de olsa sonunda ünlü türemesi tespit edilmiştir.

Ön Seste Türeme

Ön seste türeme ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde karakteristik değildir. Kuzey Makedonya'da bulunan şehir adlarında ön ses türemesi tespit edilmiştir. Dil ucu-diş ünsüzü /s/ ile başlayan kelimelerin önünde ünlü türemesi tespit edilmiştir.

/i/ türemesi: Üsküp ağızlarında bu ünlü türemesinin örnekleri nadirdir.

istruğa (Mak. Struga) XXVI-19

istasyon (Fr. station) XV-52

iskele (İt. scala) LXVII-75

işadet (Ar. şahādat) II, 214

/u/ türemesi: ÜMÇTA'ya ait derleme yaptığımız metinlerde bu ünlü türemesinin bir örneği vardır.

ustrumişsa (Mak. Strumişsa) XXIX-25

İç Seste Türeme

ÜMÇTA'ya ait metinlerde alıntı sözcüklerde ve Türkçe sözcüklerde tespit edilmiştir.

/a/ türemesi: Bölgemizde bu ünlü türemesinin örnekleri “alamanya” kelimesinde tespit edilmiştir.

alamanya (<Almanya) III-21

/i/ türemesi: Bölgemiz ağızlarında alıntı ve Türkçe sözcüklerde bu ünlü türemesi birkaç örnekte tespit edilmiştir.

tiren (Fr. train) II-284

gülimekle (<gülmekle) L-65

filimler (Fr. film) XXXVII-68

şehir (Far. şehir) LX-50

zikir (Ar. zikr) XXXVIII-97

/ü/ türemesi: Bölgemizde bu ünlü türemesinin örnekleri nadir olarak görülmüştür.

ümüri (<umr) I-21

küfüretti (Ar. kufr) II-487

/u/ türemesi: Bölgemizde bu ünlü türemesinin bir örneği tespit edilmiştir.

zulum (Ar. zulm) LXVII-15

/ı/ **türemesi:** ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ünlü türemesinin birkaç örneği vardır.

ıayıb da oldı (Ar. ğayb) XXVII-68

sabır (Ar. şabr) XXV-170

hayırlı (Ar. ğayr) XXXV-225

akıllı (Ar. 'aql) XLVI-211

birazıcıık XLVII-54

Son Seste Türeme

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde son seste türeme gerçekleşen tek bir örnek tespit edilmiştir.

artıgını (artıkın) XLII-13, L-173

2.1.8. Karşılıklı Benzeşme

Seslerden her birinin diğeriini etkilediği benzeşmeye “karşılıklı benzeşme” denir (Karaağaç, 2015: 67). Söz konusu benzeşmenin derlemiş olduğumuz metinlerdeki örnekleri şöyledir:

öbürü (<o biri) XIV-12

şüyle (<şu ile) XXIII-75

böyle (<bu ile) XIV-23, 24

öyle (<o ile) XXIII-78

2. 2. Ünsüzler

Ünsüzlerden ötümlü ve ötümsüz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ötümlü ünsüz, gürültülü ünsüzdür; ötümsüz ünsüz ise gürültüsüz ünsüzdür. Dillerde ötümsüz ünsüzlerin ötümlü çiftleri, ötümlü ünsüzlerin de ötümlü çiftleri olabilir: /k/-/g/, /p/-/b/, /t/-/d/, /ç/-/c/ vb. (Karaağaç, 2015: 33). Ünsüzler; çıkış yerlerine ve çıkış biçimlerine göre sınıflandırılmaktadır. Çıkış yerlerine göre ünsüzler; damak, diş ve dudak ünsüzleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Çıkış biçimlerine göre ünsüzler; patlamalılar, sürtünmeliler ve sürtünmesizler olmak üzere üç grupta incelenmektedir.

2.2.1. Ünsüz Türleri

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde ölçünlü Türkçede bulunan ünsüzlerin yanında ölçünlü Türkçeden farklı olan ve anlam ayırıcı özelliği olmayan ünsüzler de tespit edilmiştir. Söz konusu ünsüzler şunlardır: /b/, /c/, [C], /ç/, [Ç], /d/, [d̥], [D], /f/, [F], /g/, [g̊], [ˈg], [g̊], [g], [G], /ğ/, /h/, [h̊], [h], [h̊], /j/, /k/, [k̊], [k̊], [k̊], [K], /l/, [l̊], [l], /m/, [m̊], /n/, [n̊], [n̊], /p/, /r/, [r̊], [r̊], /s/, [s̊], [S], [t̊], /ş/, [Ş], /t/, [t̊], [T], /v/, [v̊], [V], /y/, [ẙ], /z/, [z̊], [Z]. ÜMÇTA'da bulunan /b/, /c/, /ç/, /d/, /f/, /g/, /ğ/, /h/, /j/, /k/, /l/, /m/, /n/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /v/, /y/, /z/ ünsüzleri ölçünlü Türkçede bulunan ünsüzlerle aynı özellikleri gösterir.

Ölçünlü Türkçede bulunmayan ünsüzler; *normal boğumlanmalı ünsüzler*, *zayıf boğumlanmalı ünsüzler* ve *yarı ötümlü ünsüzler*, *yarı ötümsüz ünsüzler* başlıkları altında incelenecektir¹².

Ölçünlü Türkçede Bulunmayan Ünsüzler

Normal Boğumlanmalı Ünsüzler

¹² Detaylı bilgi için bk. Korkmaz, Zeynep. Nevşehir ve Yöresi Ağzları. s. 106. 1994.

[ğ] ünsüzü: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen bu ötümlü-patlayıcı- art damak ünsüzü, art ünlülerle birlikte kullanılmıştır.

buğdāy (< buğday) X-5	çocuğa (< çocuğa) XII-49
ağaninkileri (< ağaninkileri) XI-20	değiştirmişlar (< değiştirmişler) XIII-10
doğurmuşım (< doğurmuşum) I-4	sağ (< sağ) II-123
yorganını II-80	yağ (< yağ) VI-103
kağağı (< kapağı) VII-60	soğan (< soğan) VIII-11

/g/ ve [ğ] Korunması:

Batı Rumeli ağızlarında içerisinde /g/, [ğ] bulunduran birçok kelime yapım eki ve çekim eki aldığıında iki ünlü arasında kalan /g/ ve [ğ] ünsüzleri korunur. Bu seslerde sızıcılaşma, yutulma vb. ses olayları gerçekleşmez (İğci, 2013: 1726). Batı Rumeli ağızlarının karakteristik özelliği olan söz içi /g/ ve [ğ]'nin korunması Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarında da karakteristiktir¹³.

yağmur (< yağmur) XXXIII-136	doğruldi (< doğruldu) XXXIII-46
cigerler (< ciğerler) XLI-71	eger (< eğer) LIII-24
dügmeler (< düğmeler) XLVI-104	soğuğı (< soğuğu) XXXIII-63
çağırdı (< çağırıldı) L-141	direge (< direğe) XLVI-105

¹³ Söz içi /g/ ünsüzünün korunması ile ilgili ayrıca bk. Hazai, György (1960). Rumeli Ağızlarının Tarihi Üzerine. TDAY Belleten, Aknara. s. 206.

değiştirdilar (<değiştirdiler) LXIII-16	doğri (<doğru) LXIV-35
çaķmađi (<çaķmađı) LXV-9	çocuğum (<çocuğum) LXVI-2
oluğı (<oluğu) LXVI-25	olduğu (<olduğu) LXVII-18

[‘g] ünsüzü: ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen bu ünsüz titreşimi bakımından /g/ ile /c/ arasında bulunmaktadır. Cahit Başdaş’a göre Anadolu’da Erzurum, Rize, Trabzon ve Malatya-Akçadağ yöresi ağızları ile Kosova Türk ağızlarında ince (çoğunlukla düz) ünlüler yanında bulunan kelime başındaki ve hece başındaki patlayıcı damak ünsüzlerinin /g/, /k/, titreşim noktası düzenli bir şekilde öne kayarak kısmen sızıcılaşmış ve yarı patlayıcı birer diş eti ünsüzü olan /c/, /ç/’ ye dönüşmüştür (Başdaş, 1999:6). Batı Rumeli Ağızlarına ait Kosova ağızlarında bu ses /c/¹⁴ biçiminde görölürken ÜMÇTA’ya ait metinlerde bu ünsüz [‘g] biçiminde görölmektedir. [‘g] ünsüzü Üsküp Merkez ve Çevresine ait incelediğimiz metinlerde 6 farklı kişide 11 yerde tespit edilmiştir. Bu ünsüz bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir. Kosova ağızlarının etkisiyle Üsküp ağızlarında göröldüğu düşüncesindeyiz.

‘gelirse (<gelirse) XXIII-20	‘getirecim (<getireceğim) XXII-87
‘gürey (<görüyor) XXIII-53	‘gizlerini (<gözlerini) XLVIII-38
‘güreceksın (<göreceksin) XXII-88	‘geliy (<geliyor) XLIX-144

[‘g] ünsüzünün kelime içinde kullanıldığı iki örnek Üsküp ağızlarında tespit edilmiştir.

¹⁴ Kosova Türk Ağızlarında g>c değişimi karakteristiktir. bk. Jable, Ergin, Kosova Türk Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük) s. 11, 2010. ; İğci, Alpay, Vıçıtırın-Kosova Türk Ağzı, s.33, 2010.

süpür' ge (< süpürge) LIII-26

han' gi (<hangi?) II-88

[ğ] ünsüzü: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen bu ötümlü-ön damak ünsüzünün telaffuz noktası öne gelmiştir. Art ünlülü kelimelerle birlikte kullanılan bu ünsüz, incelmeyi belirtmek için kullanılmıştır. ÜMÇTA'da bu ünsüz “gavur”, “tezgah” kelimeleri hariç işlek değildir.

ğavurçe (<gavurca) II-317

rüzgâr (<rüzgar) XLVI-98

tezgâta (<tezgahta) XXXIV-2

[h] ünsüzü: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen bu nefesli, sızıcı ünsüz işlek olarak kullanılmamaktadır.

arhadaşlarım (< arkadaşlarım) XXX-45 hayrına (< hayrına) LX-147

burhaneddin (< Burhaneddin) XXXIV-1, 71

feyzullaḥi (< Feyzullahi) LXVIII-19

[h] ünsüzü: Bu hırıltılı, sızıcı, ünsüzün, Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde daha çok özel isimlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bölgemizde işlek olarak kullanılmayan bir ünsüzdür.

ḥristiyanlar (< hristiyanlar) LXVIII-85 ḥaḫan (< Hakan) LI-23

oĥri (< Ohri) XXVI-1

ĥırvatistanda (< Hırvatistan'da) LIV-19

[k] ünsüzü: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen bu patlayıcı-ötümsüz art damak ünsüzü art ünlülerle birlikte kullanılmıştır.

çocuklarım (< çocuklarım) LI-26

çabuĥ (< çabuk) XXII-43

kovaymışlar (< kovuyorlarmış) XLI-94

bıraĥmadıĥ (< bırakmadık) XX-11

oĥuydım (< okuyordum) XXVIII-72

ĥařıĥlen (< kaşıkla) XVII-31

aĥřamdan XXXIII-146

baĥlava XXXV-18

ĥızardı (< kızardı) XXXV-160

inanmaĥ XLV-273

[k] ünsüzü: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen bu ötümsüz-patlayıcı ön damak ünsüzünün telaffuz noktası öne gelmiştir. Kendisinden sonra art ünlü bulunduran hecelerle birlikte kullanılan bu ünsüz, incelmeyi belirtmek için kullanılmıştır.

dükkanlar (< dükkānlar) XXI-164

hikāye (< hikāye) XXVI-154

ĥāĥıtta (< kāĥıtta) XXI-145

nikā (< nikāh) XXVII-13

bekarlık (< bekārlık) XXIV-28

ĥaselerde (< kāselerde) XXVIII-31

ĥafir XLV-261

mekān XLV-296

ĥāt (< kaĥıt) XLVI-135

imkānsız LX-33

[‘k] ünsüzü: ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen bu ünsüzün titreşim noktası /k/ ile /ç/ ünsüzü arasındadır. Nimetullah Hafız’a göre bu ünsüz değişimleri, Yugoslavya’da sadece Kosova ağızlarında oluşmaktadır. Sırp, Hırvat ve Arnavut dillerine geçen Türkçe kelimelerde de aynı ünsüz değişimleri görülmektedir. Buna göre ince ünlülerden önce gelen /k/’ler /ç/ ve /g/’ler /c/ olmaktadır (Hafız 1996: 226). Kosova Türk ağızlarında /k/ > /ç/ şeklinde bir ünsüz değişmesi yaşanırken Batı Rumeli Ağızlarından olan ÜMÇTA’da bu ünsüzlerin tam değişimleri az da olsa görülmektedir. Bunun yanında değişimin ara merhalesi olan ve titreşimi /k/, /ç/ arasında kalan [‘k] ünsüzü tespit edilmiştir. Bu ötümsüz-patlayıcı [‘k] ünsüzünün telaffuzda patlayıcılığı artmıştır.

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu ünsüz kelime başında 2, kelime ortasında 14 olmak üzere 8 farklı kişide 16 yerde tespit edilmiştir.

‘ki (<ki) LXVIII-72

tür‘kçe (< Türkçe) LXVI-21

‘küçük (< küçük) XXXVIII-34

es‘ki (< eski) LXVIII-25

tene‘keylen (< tenekeyle) XLVIII-5

i‘kiden (< ikiden) XXXIV-20

as‘ker (< asker) LX-126

[Í] ünsüzü: Üsküp ağızlarında tespit edilen ötümlü-akıcı ön damak ünsüzü [Í] art ünlülerle birlikte kullanılmıştır. Bu ünsüz, inceltmeyi belirtmek için kullanılmıştır.

meselā (< mesela) LXXI-145

Ílafını (<lafını) VI-58

Íāzım (< lazım) I-5

Íāna (<lahana) XVIII-24

sülalemdir (<sülalemdir) II-23

evlādım (<evladım) XXI-7

kemał LX-30

sülalesi LXII-12

Áflen (<lafla) LXV-16

normal LXVI-10

[ŋ] ünsüzü: Geniz-damak ünsüzü [ŋ]¹⁵ ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde iki farklı kelimedede tespit edilmiştir. Bu ünsüz bölgemiz ağızlarına ait metinlerde karakteristik değildir ve bireysel söylemden kaynaklandığı düşünülmektedir.

yaŋlız (<yalnız) XLIX-109 yanglız

peŋe (<Fr. peigne) XXI-102

[r] ünsüzü: Titrek, ötümlü, akıcı ünsüz olan [r]'nin /r/ ünsüzünden farkı titrekliliğinin kuvvetli olmasıdır. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ünsüz tek bir örnekte tespit edilmiştir ve bu ünsüzün bireysel söylem neticesinde kullanıldığı düşünülmektedir.

rus (<Rus) XVI-8

[ʈʂ] ünsüzü: Batı Rumeli Ağızlarının tümünde görülen [ʈʂ] ünsüzü yalnızca yabancı kelimelerde değil, aynı zamanda Türkçe kelimelerin son eklerinde de görülmektedir (Friedman, 2002: 778). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ünsüz, Slav dillerinin etkisiyle yabancı kökenli kelimelerde ön ve iç seste tespit edilmiştir. Bu ses bölgemiz ağızlarında karakteristiktir.

¹⁵ Detaylı bilgi için bk. Alpay İğci (2018). Türk Dilinin [ŋ] Sesinin Batı Rumeli Ağızlarındaki Durumu, Dil Araştırmaları, s. 223-257.

tişgara (İsp. cigaro) II-303, 304

tişanişsa (Srp. tiganitsa) XXI-86

polişiya (Fr. police) VII-2,3

tişentarda (İng. center) XXIII-9

Zayıf Boğumlanmalı Ünsüzler

Zayıf boğumlanmalı tabiri ünsüzün erime ve yutulmadan önceki safhasını göstermek için kullanılmaktadır. /r/, /l/, /n/ gibi ünsüzlerin zayıf boğumlanmalı /r̥/, /l̥/, /n̥/ biçimlerinin de bulunması, bu ünsüzlerin birden değil, zamanla bir aşınma evresinden geçtikten sonra düştüklerini göstermektedir (Korkmaz, 1994:106). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde [d̥], [h̥], [k̥], [l̥], [m̥], [n̥], [r̥], [ş̥], [t̥], [y̥], [z̥] zayıf boğumlanmalı ünsüzleri tespit edilmiştir.

[d̥] ünsüzü: Patlayıcı- ötümlü dil ucu-diş ünsüzü olan /d/ zayıf boğumlanmalı şekliyle [d̥] ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilmiştir.

burda (<burada) XXV-88

kağar (<kadar) XXVIII-41

zamanımızda (<zamanımızda) XXVII-89

yaşında (<yaşında) XXXI-1

sekizde LXVII-22

şimdi (<şimdi) LXIX-85

yetmişde LXIX-84

kağdı LXX-20

[h̥] ünsüzü: Ötümsüz-sızıcı /h/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [h̥] ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde sıklıkla tespit edilmiştir.

ihtiyārlimizi (<ihtiyarlığımızı) XXVI-7

hazırladılar (<hazırladılar) XXVIII-79

hocayla (<hocayla) XXVII-16

hamama (<hamama) XXX-4

hepsi (<hepsi) LXX-6

hayati (<hayatı) LXXI-30

hafta (<hafta) LXXI-206

hastalığım (<hastalığım) I-70

[k] ünsüzü: Ötümsüz-patlayıcı /k/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [k] ÜMÇTA'da tespit edilmiştir.

gezdik (<gezdik) XXXVI-27

yapmazdık (<yapmazdık) XLIII-75

beyenecekler mi (<beğenecekler mi?) XLI-8

yersık (<yeriz) VIII-71

çevrilecek (<çevrilecek) LXIV-13

doğsan XX-3

altındaydık XX-27

alacaksın XXII-37s

[l] ünsüzü: Ötümlü-akıcı /l/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [l] Üsküp ağızlarında tespit edilmiştir.

belki (<belki) LXIV-7

ediyler (<ediyorlar) LXVII-26

şeyler (<şeyler) LXV-24

yapmışlar (<yapmışlar) LXVIII-12

nasıl XXII-28

yerler XXII-107

yapaım XXIII-26

geldik XXIII-54

kaıkacağ XXIII-45

olsun XXVI-19

[m] ünsüzü: Ötümlü akıcı dudak /m/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [m] ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç yerde tespit edilmiştir.

perşembe (<perşembe) XXIV-102 atırlamaym (<hatırlamıyorum) XLII-63

bırakmaymışlar (<bırakmıyorlarmış) XXXIII-13 yapam (<yapayım) XXXI-109

benim (<benim) XXIV-80 anlatırım XXXIII-36

[ŋ] ünsüzü: Ötümlü-akıcı /n/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [ŋ] ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilmiştir.

bunları (<bunları) XXIV-206 sonra (<sonra) XXVII-12

babamın (<babamın) XXV-1 onlara (<onlara) XXX-11

üçüncüsünün (<üçüncüsünün) XXXIII-8 onun XXXIV-9

ükümetten (<hükümetten) XXXIV-48 gün XLII-7

çünkü XLV-84 ordan (<oradan) XLVI-280

[r] ünsüzü: Ötümlü-titrete, akıcı /r/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [r] ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde sıklıkla tespit edilmiştir.

bindirdiler (<bindirdiler) XXX-8 dayanırım I-52

mağsımları (<masumları) XXXI-54 gelmişler (<gelmişler) XXXIV-25

doğtörlerin I-10 şeyler VI-28

isteyler (<istiyorlar) II-226 okudılar (<okudular) IV-106

bakmaydılar (< bakmıyorlardı) VII-132

bırakmaymışlar (< bırakmıyorlarmış) XXXIII-12

[ş] ünsüzü: Ötümsüz, sızıcı /s/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [ş] ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç yerde tespit edilmiştir.

herkeş (< herkes) XXXIII-43

gideyş (< gidiyoruz) LXIX-64

sülemeyš (< söylemiyoruz) XXV-84

toplaniyš (< toplanıyoruz) LXXI-168

koyacış (< koyacağız) XVII-70

yanlış (< yalnız) XXV-7

[t] ünsüzü: Ötümsüz, patlayıcı /t/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [t] bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde sıklıkla tespit edilmiştir.

tarafıt (< tarafta) LXXI-116

yapmiştık (< yapmıştık) XX-3

nâkııt (< ne vakit) XIII-14

izmetkâr (< hizmetkâr) XXIII-57

vakııt XXV-27

işte XXV-95

serbeşt XXVI-104

taştan XXXV-259

vermiştilar LIX-45

ortaktır LXIX-45

[v] ünsüzü: Ötümlü, sızıcı ünsüz olan /v/ nin zayıf boğumlanmalı hâli [v] ÜMÇTA'ya ait metinlerde beş yerde tespit edilmiştir.

savaş (< savaş) XXXIII-156

şvetova (<Svetova) LXV-44,45

eşet (< evet) VIII-42, XV-39

[y] ünsüzü: Ötümlü, akıcı yarı ünlü olan /y/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [y] ÜMÇTA'ya ait metinlerde sıklıkla tespit edilmiştir.

oşunuydi (<okunuyordu) XX-4

yıkaycam (<yıkayacağım) I-40

dolduruşık (< dolduruyoruz) XVII-24

büyle (< böyle) XXII-92

süylemişim (< söylemişim) VII-66

oşutuyular (<okutuyorlar) VIII-21

yapmaym (< yapmam) VIII-84

oynaydi (< oynardı) XV-82

dolduruşık (< dolduruyoruz) XVII-24

şılıy (< kılar) XXII-107

[z] ünsüzü: Ötümlü, sızıcı /z/ ünsüzünün zayıf boğumlanmalı hâli [z] ÜMÇTA'ya ait derlediğımız metinlerde birkaç yerde tespit edilmiştir.

şonuşuyş (< konuşuyoruz) XXII-46

şorşiyş (< korkuyoruz) XXXI-126

demeş (< demez) XXV-43

birazşık (< birazşık) XLII-100

Yarı Ötümlü Ünsüzler

ÜMÇTA'ya ait incelediğımız metinlerde tespit edilen yarı ötümlü ünsüzler şunlardır:
[C], [D], [G], [V], [Z].

[C] ünsüzü: Yarı ötümlü, diş eti-damak ünsüzü [C]'nin titreşimi /c/ ile /ç/ arasında olup /c/'ye yakındır. Bu yarı ötümlü ünsüzün ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç örneği vardır.

iCbir (<hiçbir) X-2

üC (<üç) XVIII-89

[D] ünsüzü: Yarı ötümlü, diş-diş eti ünsüzü [D]'nin titreşimi /d/ ile /t/ arasında olup /d/'ye yakındır. Bu yarı ötümlü ünsüzün ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tek bir örneği vardır.

aDı (<altı) XXXIII-37

[G] ünsüzü: Yarı ötümlü, damak ünsüzü [G]'nin titreşimi /g/ ile /k/ arasında olup /g/'ye yakındır. Bu yarı ötümlü ünsüzün ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde üç örneği vardır.

dikmeG için (<dikmek için) VII-108

yemeG (<yemek) XXXVIII-9

ekmeG için (<ekmek için) XXI-12

[V] ünsüzü: Yarı ötümlü, diş-dudak ünsüzü olan [V]'nin titreşimi /f/ ile /v/ arasında olup /v/'ye yakındır. Bu yarı ötümlü ünsüzün ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde 3 örneği vardır.

iV (<ev) VIII-27

eVamım (<evhamım) XXXV-187

eV VIII-45

[Z] ünsüzü: Yarı ötümlü, diş-diş eti ünsüzü [S]'nin titreşimi /s/ ile /z/ arasında olup /z/'ye yakındır. Bu yarı ötümlü ünsüzün Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde birçok örneği vardır.

birazZ (<biraz) VIII-3

sekiZ (<sekiz) XVI-2

korķisiZ (<korkusuz) XVIII-106

yannıZ (<yalnız) XVII-51

aZ VIII-13

maydanoZ VIII-50

unutmaZ X-32

gelmeyiZ XIV-5

işsiZ XVIII-108

aliyZ (<alıyoruz) XVIII-134

yetişmeZ (<yetişmez) XIX-8

üvüdürüZ (<öğütürüz) XIX-19

Yarı Ötümsüz Ünsüzler

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen yarı ötümsüz ünsüzler şunlardır: [Ç], [F], [K], [S], [Ş], [T].

[Ç] ünsüzü: Yarı ötümsüz, diş eti-damak ünsüzü [Ç]'nin titreşimi /c/ ile /ç/ arasında olup /ç/'ye yakındır. Bu yarı ötümsüz ünsüzün Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde iki örneği vardır.

miloşeviÇin (<Miloşoviç'in) LX-56

iÇbi (<hiçbir) VIII-96

[F] ünsüzü: Yarı ötümsüz, dış-dudak ünsüzü [F]'nin titreşimi /f/ ile /v/ arasında olup /f/'ye yakındır. Bu yarı ötümsüz ünsüzün ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde “ev” kelimesi hariç birkaç örneği vardır.

eFde (<evde) XXIX-58

çoFsunlar (<kovsunlar) XLI-92

keFser (<Kevser) XXXV-111

kaFamı (<kafamı) XLIII-52

pılaF (<pilav) XIX-45

zeFkfen (<zevkle) XXII-123

[K] ünsüzü: Yarı ötümsüz, damak ünsüzü [K]'nin titreşimi /g/ ile /k/ arasında olup /k/'ye yakındır. Bu yarı ötümsüz ünsüzün bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde tek bir örneği vardır.

gütürmeK için (<götürmek için) XXVII-160

[S] ünsüzü: Yarı ötümsüz, dış-dış eti ünsüzü [S]'nin titreşimi /s/ ile /z/ arasında olup /s/'ye yakındır. Bu yarı ötümsüz ünsüzün ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde birçok örneği vardır.

yapılmaS (<yapılmaz) XV-45

tuS (<tuz) XVIII-71

biraS (<biraz) XVII-39

torunlarımıS (<torunlarımız) XXVI-59

kıS (<kız) XLIII-16

deriS (<deriz) XLIV-12

keseyS (<keseriz) XLIV-42

gidiyS (<gideriz) XLV-72

yanlıS (<yalnız) XLVI-317

işleyemeS (<çalışamaz) XLIX-27

[Ş] ünsüzü: Yarı ötümsüz, dış eti-damak ünsüzü olan [Ş]'nin titreşimi /ş/ ile /j/ arasında olup /ş/'ye yakındır. Bu yarı ötümsüz ünsüzün ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç örneği vardır. Bu örneklerin çoğunlukla sayı isimleri olduğu tespit edilmiştir.

altmiŞ (< altmış) XXXIV-116

beŞ (< beş) XL-62

maaŞ (< maaş) XL-81

yetmiŞ (< yetmiş) XLVI-1

üş (< üç) VIII-55

iŞ XXII-66

[T] ünsüzü: Yarı ötümsüz, dış-diş eti ünsüzü olan [T]'nin titreşimi /d/ ile /t/ arasında olup /t/'ye yakındır. Bu yarı ötümsüz ünsüzün bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde birkaç örneği vardır.

ādeTi (< ādeti) XXI-162

grupçiTan (< Grupçi'dan) XXXV-118

Temek (< demek) XXIX-87

mileT_jçin (< millet_jçin) XLIX-139

Tablo 2: Ünsüzler

	Süreksiz				Süreкли				Zayıf Boğumla mmalı Ünsüzler					
	Patlayıcı				Sızıcı				Akıcı					
	Ötüml ü	Yarı Ötümlü	Yarı Ötümsü z	Ötümsü z	Ötüml ü	Yarı Ötümlü	Yarı Ötümsü z	Ötümsü z	Burun Akıcıları	Ağız Akıcıları	Yanaklı	Titrek	Nefesli	
Çift Dudak	b			p					m					m̥
Diş-Dudak					v	V	F	f						v̥
Diş-Diş eti	d	T	T	t	z	Z	S	s	n	l, l̥	r, r̥		y	d̥, l̥, n̥, r̥, s̥, t̥, y̥, z̥
Diş-eti-ön damak	c	Ç	Ç	ç	j		Ş	ş						
Ön Dama k	g, g̣, g̣̣	K	K	k, ḳ, ḳ̣	ğ			h	ñ					k̥
Art Dama k	ğ			ķ					ŋ					
Gırtlak								h, b̥						h̥

2.2.2. Ünlü-Ünsüz Uyumunun Bozulması

Ölçünlü Türkçede ön damak ünsüzleri ön ünlülerle, art damak ünsüzleri art ünlülerle birlikte kullanılmaktadır. Bu kullanım ünlü-ünsüz uyumunun olduğunu göstermektedir (Ercilasun, 1983: 104). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde genellikle ünlü-ünsüz uyumu bulunmaktadır. Bazı ses olaylarının neticesinde söz konusu uyumun bozulduğu durumlar da tespit edilmiştir.

arkadaşlarım “arkadaşlarım” VII-114	cám XXXV-68
yapardı “yapardı” XXII-127	zámanımda “zamanımda” XXIV-112
kiráz “kiraz” XLIII-46	çocúklarım “çocuklarım” XIII-6
sávaş XXII-58	büyúk “büyük” XXI-127
çıkarırsın “çıkırırsın” VII-60	saçlı “saçlı” XXI-120
türbenin “türbenin” XXX-56	kıızden “kızdan” XVII-7

Ölçünlü Türkçede olduğu gibi ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde alıntı kelimelerde ünlü-ünsüz uyumsuzluğu görülmektedir.

rüzgar (<rüzgar) XLVI-98	kaselerde (<käselerde) XXVIII-31
tezgāta (<tezgahta) XXXIV-2	mekan XLV-296
bekarlık (<bekārılık) XXIV-28	sülalesi LXII-12
kafir XLV-261	normal LXVI-10
kemal LX-30	İaflen (<lafla) LXV-16

2.2.3. Ünsüz Uyumu

Ünsüzlerin ötümlülük-ötümsüzlük ilişkileri doğrultusunda yan yana gelerek ses birlikleri oluşturmasına *ünsüz uyumu* denir. Ünsüz uyumu hem Türkçe kökenli kelimeleri hem de alıntı kelimeleri ilgilendirmektedir. Ünsüz uyumuna uymayan alıntı kelimelerin telaffuzu oldukça zordur. Bu sebeple söz konusu kelimeler, ana dili Türkçe olanların beyin ses kod sisteminin verdiği emirler doğrultusunda ünsüz uyumlu hâle getirilmeye çalışılır (Coşkun, 2010: 80). Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde ünsüz uyumu genellikle korunmuştur.

Ünsüz Uyumunun Bozulması

Bölgemiz ağzlarına ait metinlerde ünsüz uyumunun bozulduğu bazı durumlar da tespit edilmiştir.

ÜMÇTA'da bazı ses olayları neticesinde ünsüz uyumsuzluğu meydana gelmiştir.

1.Kelime içerisinde ötümlü ünsüzün kullanılması gerektiği yerde ötümsüz ünsüz; ötümsüz ünsüzün kullanılması gerektiği yerde ötümlü ünsüz kullanılmıştır.

bırağtık (< biraçtıktı) LXIII-10

atdıktan (< attıktan) XXXV-170

ayağdaşlarımlen (< ayaktaşlarımla) II-13

evlentirdi (< evlendirdi) XL-33

evlentirdım (< evlendirdim) XLV-51, 345

soğakda (< sokakta) XLVIII-36

uyantırırdı (< uyandırırđı) XLV-153, 155

gıtdık (< gıttık) XXVIII-120

kullantırıy (< kullandırır) XVII-66

altmışden (< altmıştan) LII-79

çeşitdur (< çeşittir) XXIX-13

tokmağız (< tokmağız) LXXI-222

soğağda (< sokakta) XLVIII-36

2.2.4. Ses Olayları

Bir dildeki sözcüklerin hepsi yaşadıkları süre içerisinde ses bakımından aynı kalamaz. Bazı sözcüklerde zaman içerisinde birtakım ses değişimleri meydana gelir. Ses değişimleri *değişiklik* ve *gelişme* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. *Ses değişikliği*, sözcükteki bir sesin yerini genellikle başka bir sese bırakmasıdır. *Ses gelişmesi*, sözcükteki bir sesin yerini gelişme yolu ile kendisinden türemiş başka bir sese bırakmasıdır. Gelişme yoluyla olan ses değişimleri genellikle azdır. Ses değişimlerinin çoğu ses değişikliği neticesinde ortaya çıkmaktadır (Ergin, 2009: 78).

Üsküp Merkez ve Çevresindeki derlediğimiz metinlerde tespit ettiğimiz ses olayları şunlardır:

Ötümlüleşme

Ünsüzler söylenirken ses telleri büzülüp kısalsın ve sesin oluşumuna ünlünün etkisi olmazsa ötümsüz ünsüzler oluşur. Ötümsüz ünsüzlerde gürültü kuvvetlidir. Ünsüzler söylenirken ses telleri büzüşmezse ve çıkarılan ünsüzün üzerinde ünlünün büyük katkısı bulunursa ötümlü ünsüzler oluşur. Ötümlü ünsüzlere güçsüz ünsüzler de denir. Ötümsüz ünsüzlerin ses yolunu genişleterek ötümlü ünsüzlere dönüşmesine “*ötümlüleşme*” denir (Karaağaç, 2013: 682). ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ötümlüleşme ön ses, iç ses ve son seste görülmektedir. Bölgemize ait metinlerde /ç/ > /c/, /k/ > /g/, /k/ > /ğ/, /ş/ > /j/, /t/ > /d/, /p/ > /b/, /s/ > /z/ ötümlüleşme örnekleri tespit edilmiştir.

/ç/ > /c/ değişimi: ÜMÇTA'da karakteristik olmayan bir ses değişimidir. Bireysel söylemden kaynaklandığı düşünölmektedir. Bu değişim bölgemize ait metinlerde ön ve son seste görölmektedir.

cocuğunu (< çocuğunu) XXIX-97 genc (< genç) XXXIII-109

/k/ > /g/ değişimi: Ön seste ön damak /k/ ünsüzü Eski Türkçeden itibaren tarihsel gelişimi içerisinde sıklıkla kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde ön damak /k/ ünsüzü ötümlüleşerek /g/'ye dönmüştür. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu değişim ön seste tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarında bu değişimin birkaç örneği vardır.

gemikler (< kemikler) IV-131 güzügecek (< gözükecek) XXXIII-138
giramitlerden (< kiremitlerden) XV-80 güzügiy (< gözükiyor) XLII-72

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ön seste ötümlüleşmenin gerçektelemediği ve ötümsüz ünsüzün tarihî metinlerdeki eski şeklini koruduğu birkaç örnek tespit edilmiştir.

kölünde (< ET kö) IV-34 kerek (< ET kergek) XXXV-195

keliylar (< ET kel-) XII-91

/k/ > /ğ/ değişimi: ÜMÇTA'da bu değişim ön ve iç seste tespit edilmiştir. Bölgemize ait metinlerde bu değişimin bırak- fiili haricinde birkaç örneği vardır.

ğavanozlarda (<kavanozlarda) XVII-38

bırağarsıķ (<bırakırız) XLI-81

ğaptılar (<kaptılar) XXXV-6

bırağaysın (<bırakıyorsun) XLV-27

bırağaym (<bırakırım) XXVIII-54, 55

ğavanoza (<kavanoza) XXXVIII-29

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ön seste ötümlüleşmenin gerçekleşmediği ve ötümsüz ünsüzün tarihî metinlerdeki eski şeklini koruduğu iki örnek tespit edilmiştir.

ķorseme (<ET kör-) II-36, 443

ķardaş (<ET karındaş) VI-2, VIII-2

/p/ > /b/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişim ön, iç ve son seste tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin örnekleri “bunar” kelimesi hariç nadirdir.

bunar (<pınar) LIX-94

ķayıb da oldī (<kayıp) XXVII-68

şübe (<şüphe) XLV-257

yabacan (<yapacaksın) LXVII-77

/s/ > /z/ değişimi: Üsküp ağızlarında bu değişim iç ve son seste tespit edilmiştir.

herkez (<herkes) XLV-174

virzen (<versen) XLIX-111

otobüzü (<otobüsü) II-116

domatizle (<domatesle) L-36

/ʃ/ > /j/ değişimi: Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin örnekleri son seste ve genellikle sayı isimlerinde tespit edilmiştir.

yetmij (< yetmiş) IX-1

bej (< beş) II-42

altmij (< altmış) LXIII-1

yarij (< yariş) VI-88

bajbakan (< başbakan) IV-44

rujdi (< Rüştü) XLI-153

/t/ > /d/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ötümlüleşme olayı iç seste birkaç kelimedede tespit edilmiştir.

dağıdiys (< dağıtıyoruz) LXXI-12

unudursan (< unutursan) XLIV-98

devledin (< devletin) XXXIV-35

zekādını (< zekātını) XXXIII-115, 117

unudur (< unuttur) VIII-93

Ali Akar'a göre Türk dilinin tarihî ses değişimi içinde en önemlilerinden biri /t/ > /d/ ötümlüleşmesidir. Oğuz yazı dilleri ve ağzları bu değişmeyi düzenli bir şekilde takip ederken Kıpçak ve Karluk lehçelerinde ön ses ötümsüzlüğü korunmuştur. Türkiye Türkçesinde 13. yüzyıldan itibaren ön seste bazı kelimeler ötümsüz hâlini korumuştur (Akar, 2013:62). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bazı kelimelerin ön sesinde /t/ > /d/ ötümlüleşmesinin gerçektelemediği ve ötümsüz ünsüzün tarihî metinlerdeki eski şeklini koruduğu örnekler tespit edilmiştir.

tedigımız¹⁶ (< ET te-) LX-22

temincek (< ET timin) XL-110, XLVI-125

tüşer (< ET tüş-) XLIX-86

tikenli¹⁷ (< DLT tiken) XXXIII-53

Yarı Ötümlüleşme

Yarı ötümlüleşme, ötümlü ve ötümsüz ünsüzlerin çeşiti sebeplerle yarı ötümlü ünsüzlere dönüşmesi olayıdır. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde yarı ötümlüleşme iç ses ve son seste görülmektedir. Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde /ç/ > [C], /k/ > [G], /t/ > [D], /v/ > [V], /z/ > [Z] yarı ötümlüleşme örnekleri tespit edilmiştir.

/ç/ > [C] değişimi: Üsküp ağızlarında yarı ötümlüleşmenin gerçekleştiği değişimdir. Bölgemize ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin örnekleri nadirdir.

iCbir (< hiçbir) X-2

üC (< üç) XVIII-89

/k/ > [G] değişimi: Yarı ötümlüleşmenin gerçekleştiği değişimdir. Bu ses olayı bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde genellikle ulama sebebiyle meydana gelmiştir.

Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin birkaç örneği vardır.

¹⁶ bk. A. Von Gabain, Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın), TDK Yayınları, Ankara, 2007. ss. 299

¹⁷ Ahmet Bican Ercilasun., & Ziyat Akkoyunlu (2014). Kaşgarlı Mahmud- Divanu Lugati't Türk, Giriş-Metin

Çeviri-Notlar-Dizin. TDK Yayınları, Ankara. ss. 879.

dikmeG_ için (< dikmek_ için) VII-108

yemeG (< yemek) XXXVIII-9

ekmeG_ için (< ekmek_ için) XXI-12

/t/ > [D] değişimi: ÜMÇTA'da yarı ötümlüleşmenin gerekleştiği değişimdir. Bölgemize ait metinlerde bu değişimin bir örneği tespit edilmiştir.

aDı (< altı) XXXIII-37

/v/ > [V] değişimi: ÜMÇTA'da yarı ötümlüleşmenin gerekleştiği değişimdir. Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin iki örneği tespit edilmiştir.

iV (<ev) VIII-27

eVamım (< evhamım) XXXV-187

/z/ > [Z] değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yarı ötümlüleşmenin gerekleştiği değişimdir. Bölgemize ait metinlerde bu değişimin birok örneği vardır.

ķorķisiZ (<korkusuz) XVIII-106

yannıZ (< yalnız) XVII-51

maydanoZ VIII-50

yetişmeZ (< yetişmez) XIX-8

yannıZ (< yalnız) XVII-51

gelmeyiZ XIV-5

üvüdürüZ (<öğütürüz) XIX-19

aliyZ (<alıyoruz) XVIII-134

işsiZ XVIII-108

unutmaZ X-32

aZ VIII-13

Eklerde Ötümlüleşme

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /t/ > /d/ ötümlüleşmesi, görülen geçmiş zaman eki, bulunma hâli ve bildirme eklerinde birer örnekte tespit edilmiştir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir.

gıtdık (< gittik) XXVIII-120

soğağda (< sokakta) XLVIII-36

çeşıtdur (< çeşittir) XXIX-13

Ulamanın Etkisiyle Ötümlüleşme

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ötümsüz /k/, /p/, /t/ ünsüzleri yanındaki kelimeyle ulama gerçekleştirdiğinde bu ötümsüz ünsüzler ötümlü hâle gelir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde cevher fiilin eklenmesi neticesinde ulamanın sıklıkla meydana geldiği ve böylece ötümlüleşmenin oluştuğu tespit edilmiştir. ÜMÇTA'da bu ötümlüleşmenin birçok örneği vardır.

yoğ_ımiş (< yokmuş) VI-3

bağmağ_ıçin (< bakmak_ıçin) VI-4

çocuğ_ıçin (< çocuk_ıçin) VII-130

çoğ_idi (< çoktu) LXVII-54

esab_et (< hesap_et) X-7

ucuzluğ_idi (< ucuzluktu) X-28

gelmeyeceg_idim (< gelmeyecektim) XXXV-250

söyleyeceg_idim (< söyleyecektim) XXXV-266

merag_ıçin (< merak_ıçin) XVIII-67

2.3.2. Ötümsüzleşme

Ötümlü ünsüzlerin ses yolunu darlaştırarak ötümsüz ünsüzlere dönüşmesine “*ötümsüzleşme*” denmektedir (Karaağaç, 2013: 682). Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde ötümsüzleşme ön, iç ve son seste görülmektedir. Bu ses olayı bölgemiz ağzlarına ait metinlerde karakteristik değildir. Bölgemize ait metinlerde /b/ > /p/, /c/ > /ç/, /d/ > /t/, /z/ > /s/, /v/ > /f/ ötümsüzleşme örnekleri tespit edilmiştir.

/b/ > /p/ değişimi: ÜMÇTA’da bu ses değişimi birkaç örnekte ön ve iç seste tespit edilmiştir.

pen (< ben) XXIX-79

cepine (< cebine) LXII-36

cepe (< cebe) LXII-76

/c/ > /ç/ değişimi: ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ön ve iç seste tespit edilmiştir.

güçüne (< gücüne) LXII-37

çämileri (< cämileri) XXXIV-100

çepini (< cebini) IV-153

İsimden isim yapım eki {+çe} ET’de ötümsüz biçimiyle karşımıza çıkmaktadır (Gabain, 2007: 43). Bölgemiz ağzlarında bu değişim genellikle dil adı yapan {+CA} ekinde kullanılmıştır. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bazı kelimelere eklenen söz konusu

ekte /ç/ > /c/ ötümlüleşmesinin gerçekleşmediği ve tarihî metinlerdeki eski ötümsüz biçimin korunduğu örnekler tespit edilmiştir.

ğavurçe (< gavurca) II-317, XLIX-177

ingilizçe (< İngilizce) LVII-27

makedonçe (< Makedonca) LVII-26

/d/ > /t/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişim iç seste birkaç örnekte tespit edilmiştir.

evlentirdım (< evlendirdim) XLV-51

uyanır (< uyandır) II-305

/v/ > /f/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu değişim tek bir örnekte, iç seste tespit edilmiştir.

ķāfaltılık (< kahvaltılık) XLI-83

/z/ > /s/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişim iç ve özellikle son seste birçok yerde tespit edilmiştir.

ingilizçe (< İngilizce) LVII-27

bis (< biz) I-36

is (< iz) LXXI-104

ķıs (< kız) II-26

yannıs (< yalnız) XXVI-105

Eklerde Ötümsüzleşme

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /z/ > /s/ ötümsüzleşmesi, şimdiki zaman çokluk 1. şahıs, geniş zaman teklik 2. şahıs olumsuzluk, gelecek zaman çokluk 1. şahıs eklerinde tespit edilmiştir. Söz konusu eklerin /s/'li biçimi görülürken /z/'li biçimi de yaygın olarak görülmektedir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristiktir.

ķılays (<kılarız) XXXI-62

yatays (<yatarız) XXXI-62

ķalamassın (< kalamazsın) LXIII-31

geliys (< geliriz) XXXI-59

yiyes (<yeriz) XXXI-62

gidecis (< gideceğiz) I-71

gideys (< gideriz) XXXI-59

uyamays (< uyumayız) XXXI-59

ayıramassın (< ayıramazsın) LIX-57

Yarı Ötümsüzleşme

Yarı ötümsüzleşme, ötümlü ve ötümsüz ünsüzlerin çeşitli sebeplerden dolayı yarı ötümsüz ünsüzlere dönüşmesi olayıdır. Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde /ç/>[Ç], /k/ > [K], t/ > [T], /v/ > [F], /z/ > [S] yarı ötümsüzleşme örnekleri tespit edilmiştir.

/ç/>[Ç] değişimi:

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu yarı ötümsüzleşmenin gerçekleştiği iki örnek tespit edilmiştir.

miłoŝeviÇin (<Miloŝoviç'in) LX-56

iÇbi (<hiçbir) VIII-96

/k/ > [K] değişimi: Yarı ötümsüzleşmenin gerçekleştiği değişimdir. Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin bir örneği tespit edilmiştir.

gütürmeK için (<götürmek için) XXVII-160

t/ > [T] değişimi: ÜMÇTA'da yarı ötümsüzleşmenin gerçekleştiği değişimdir. Bölgemize ait metinlerde bu değişimin iki örneği vardır.

mileT için (<millet için) XLIX-139

ādeTi (<ādeti) XXI-162

/v/ > [F] değişimi: ÜMÇTA'da yarı ötümsüzleşmenin gerçekleştiği değişimdir. Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin örnekleri nadirdir.

eFde (<evde) XXIX-58

ķoFsunlar (<kovsunlar) XLI-92

/z/ > [S] değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yarı ötümsüzleşmenin gerçekleştiği değişimdir. Bölgemize ait metinlerde bu değişimin birçok örneği vardır.

yapılmaS (<yapılmaz) XV-45

torunlarımıS (<torunlarımız) XXVI-59

tuS (<tuz) XVIII-71

derıS (<deriz) XLIV-12

gidiyS (<gideriz) XLV-72

işleyemeS (<çalışamaz) XLIX-27

yapılmaS (<yapılmaz) XV-45

keseyS (<keseriz) XLIV-42

biraS (<biraz) XVII-39

kıS (<kız) XLIII-16

yanlıS (<yalnız) XLVI-317

Süreklileşme

Süreksiz ünsüz olan patlayıcı ünsüzlerin sürekli olan akıcı ve sızıcı ünsüzlere dönüşmesine süreklileşme denir. Süreklileşme; akıcılaşma ve sızıcılaşma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde sızıcılaşma ve akıcılaşma örnekleri tespit edilmiştir.

Akıcılaşma

Akıcılaşma, süreksiz olan patlayıcı ünsüzlerin sürekli olan akıcı ünsüzlere dönüşmesi olayıdır. ÜMÇTA'ya ait metinlerde /ğ/ > /y/, /h/ > /y/, /n/ > /y/ akıcılaşma örnekleri tespit edilmiştir.

/ğ/ > /y/ değişimi: ÜMÇTA'da bu değişimin bir örneği görülmüştür.

aşayi (<aşağı) II-187

/h/ >/y/ değişimi

şayit (Ar. řāhid) XXXIX-45

günāya (Far. gunāh) XXXV-87

müyim (Ar. muhimm) LX-53

sayi (Ar. sahih) XXXV-124

sayibi (< sahibi) XIX-3

ilayi (Ar. ilāhī) LXV-4

/n/ >/y/ değişimi

prizreyde (< Prizren'de) LXIX-65

Sızıcılaşma

Süreksiz olan patlayıcı ünsüzlerin sürekli olan sızıcı ünsüzlere dönüşmesi olayıdır. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /c/ >/j/, /ç/ >/ř/, /ç/ >/j/, /d/ >/z/, /g/ >/ğ/, /ğ/ >/v/, /k/ >/h/, [k] >[h], /p/ >/f/, /y/ >/ğ/, /y/ >/v/ sızıcılaşma örnekleri tespit edilmiştir.

/c/ >/j/ değişimi: Bu değişim ötümlü, süreksiz, patlayıcı /c/ ünsüzünün ötümlü, sürekli, sızıcı /j/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. ÜMÇTA'da bu değişimin birkaç örneği vardır.

nije (< nice) I-16

hoja (< hoca) II-194

nijeyim (< niceyim) I-44

mejbur (< mecbur) IV-84

/ç/ > /ş/ değişimi: Bu değişim ötümsüz, süreksiz, patlayıcı /ç/ ünsüzünün ötümsüz, sürekli, sızıcı /ş/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin birkaç örneği tespit edilmiştir.

iş (<hiç) VI-30

geşti (<geçti) V-27, XLV-373

uştuğ (<uçtuk) XXXIX-5

/ç/ > /j/ değişimi: Bu değişim ötümsüz, süreksiz, patlayıcı /ç/ ünsüzünün ötümlü, sürekli, sızıcı /j/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu değişim tek bir örnekte tespit edilmiştir. Sadece “üj” kelimesi yedi farklı yerde kullanılmıştır.

üj (<üç) II-271, 345, 394

/d/ > /z/ değişimi: Bu değişim ötümlü, süreksiz, patlayıcı /d/ ünsüzünün ötümlü, sürekli, sızıcı /z/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. ÜMÇTA'da bu sızıcılığa tek bir örnekte tespit edilmiştir. Bu değişimin kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

tazilat (Ar. ta^cdilat) LXVII-47, 50

/g/ > /ğ/ değişimi: Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu değişim bir kelime tespit edilmiştir.

süger (ET sög-) LXIV-53

/ğ/ > /v/ değişimi: Bu değişimin Kıpçakça etkisi ile ilgili olduğu düşünülmektedir (bk. 1.1.5.3. Geniş Ünlülerin Daralması, /o/>[ô], /u/; /ö/>/ü/). J. Eckmann ve M. Mansuroğlu, Edirne ağzında özellikle /ğ/ > /v/ yanında /o/ > /u/ değişimi meydana geldiğini vurgulamıştır (Eckmann ve Mansuroğlu, 1959: 115). Semih Tezcan'a göre /o/>/u/, /ö/>/ü/ değişimi bazen /g/'ye dönmüş olan /v/ önünde, az da olsa /y/ önünde görülmüştür (Tezcan, 1977: 62). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin birkaç örneği vardır.

düvünle (< düğünle) XLVI-306

üvüdün (< öğüdün) XXXV-143

düvmeleri (< düğmeleri) XXXVIII-148

/k/ > /h/ değişimi: Bu değişim, ötümsüz, süreksiz, patlayıcı /k/ ünsüzünün ötümsüz, sürekli, sızıcı /h/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. /k/ > /h/ değişimi ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tek bir örnekte tespit edilmiştir. Sadece “haçan” kelimesi altı farklı yerde kullanılmıştır.

haçan (<ET kaçan) I-76, 88, 89

[k] > [h] değişimi: ÜMÇTA'da bu değişim tek bir örnekte tespit edilmiştir.

arhadaşlarım (< arkadaşlarım) XXX-45

/p/ > /f/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin bir örneği tespit edilmiştir.

eglif (< eğilip) IV-69

/y/ > /ę/ değişimi: Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin tek bir örneği tespit edilmiştir.

mağdonozuni (< maydanozunu) XLI-69

/y/ > /v/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin örnekleri vardır.

küvden (< köyden) LIV-82

düvelim (< diyelim) VIII-85

Süreksizleşme

Akıcı ve sızıcı olan sürekli ünsüzlerin patlayıcı olan süreksiz ünsüzlere dönüşmesinden dolayı süreksizleşme olayı meydana gelmektedir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /f/ > /p/, /h/ > /g/, /j/ > /c/, /h/ > /k/, /h/ > [k] süreksizleşme örnekleri tespit edilmiştir.

/f/ > /p/ değişimi: Bu değişim ötümsüz, sürekli, sızıcı /f/ ünsüzünün ötümsüz, süreksiz, patlayıcı /p/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin tek bir örneği tespit edilmiştir.

paytonlen (< faytonla) XXXV-262

/h/ > /ğ/ değişimi: Bu değişim ötüksüz, sürekli, sızıcı /h/ ünsüzünün ötümlü, süreksiz, patlayıcı /g/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. Bölgemiz ağızlarında bu değişimin bir örneği görülmüştür.

günāğlaşsın (< günah) X-4

/j/ > /c/ değişimi: Bu değişim ötümlü, sürekli, sızıcı /j/ ünsüzünün ötümlü, süreksiz, patlayıcı /c/ ünsüzüne dönüşmesiyle meydana gelmiştir. Bölgemiz ağızlarında bu değişimin bir örneği tespit edilmiştir.

candarma¹⁸ (İt. gendarme)

/h/ > /k/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin bir örneği tespit edilmiştir.

kristiyan (< Hristiyan) XXXIV-97

/h/ > [k] değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin bir örneği tespit edilmiştir.

¹⁸ İtalyancada “gendarme” biçiminde kullanılan kelime ölçünlü Türkçede “jandarma” olarak adlandırılmaktadır. Örneklendirmede Türkçedeki kullanım esas alınmıştır.

bağış (Far. bağış) XLI-139

Ağızlaşma

Geniz veya gırtlak seslerinin ağız seslerine dönüşmesi olayına *ağızlaşma* denir (Karaağaç, 2013: 77). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /n/ >/g/, /n/ >/l/ /n/ >/z/ ağızlaşma örnekleri tespit edilmiştir.

/n/ >/g/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde “peynir¹⁹” kelimesinin iç sesinde bu süreksizleşme örneği tespit edilmiştir. Bu kelime bölgemize ait derlediğimiz metinlerde “pengir” biçimiyle dört farklı yerde geçmiştir. Burada iç seste /ng/ yan yana kullanılmıştır. Kelime Anadolu ağızlarında “pendir” biçimiyle kullanılmıştır; Emirdağ- Af. ; Akçakoca –Bo. ; -Ml.; Birecik-Ur.; -Gaz.; -Krş.; -Ada. Burada da /nd/ sesinin yan yana kullanıldığı tespit edilmiştir (Derleme Sözlüğü, 2019: 3428).

peygir²⁰ (<peynir) XXXVIII-103

pingir (<peynir) XVII-58

pengir (<peynir) XXIV-132, XLIV-49, XXXVIII-77

/n/ >/l/ değişimi: Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin tek bir örneği tespit edilmiştir.

filcanda (<fincanda) XXVIII-10

¹⁹ Farsçada “penīr” biçiminde kullanılan kelime, ölçünlü Türkçede “peynir” olarak adlandırılmaktadır. Örneklendirmede kelimenin Türkçe kullanımı esas alınmıştır.

²⁰ Bu kelime bölgemize ait metinlerde bir yerde geçmektedir. Kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

/n/ > /z/ değişimi: Bølgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin tek bir ørneęi tespit edilmiştir. [-ken] zarf fiil ekinde gørølen bu değişimin bireysel søylemden kaynaklandığı dūřunølmektedir.

uyurkez (< uyurken) XXIV-9,10

Diş Dudaksillaşma

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /h/ > /f/, /ę/ > /v/ diş dudaksillaşma ønekleri tespit edilmiştir.

/h/ > /f/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin tek bir ørneęi tespit edilmiştir.

furdalar (< hurdalar) XVIII-92

/ę/ > /v/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin birkaç ørneęi vardır.

düvünle (< düğünle) XLVI-306

üvüdün (< öğüdün) XXXV-143

düvmeleri (< düğmeleri) XXXVIII-148

Dişsileşme

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /m/ > /n/ dişsileşme örneği tespit edilmiştir.

/m/ > /n/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin tek bir örneği tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir. Söz konusu kullanımın bireysel söylemden kaynaklandığı düşünülmektedir.

geniyler (< gemiler) LXVIII-54

Damaksillaşma

Damak sesi olmayan bir sesin ön damak veya art damak sesi hâline gelmesi olayına damaksillaşma denir (Karaağaç, 2013: 263). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /h/ > /ğ/ damaksillaşma örnekleri tespit edilmiştir.

/h/ > /ğ/ değişimi: Bölgemiz ağızlarında bu değişimin birkaç örneği vardır.

yağudi (< Yahudi) II-167

toğumi (< tohumu) II-432

soğbet (< sohbet) XXXI-56

mağkemelik (< mahkemelik) LXXI-133

Genizsileşme

Geniz ünsüzlerinin yanlarındaki herhangi bir ünsüzü kendilerine benzeştirmesi olayına *genizsileşme* denir (Karaağaç, 2013: 430). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /l/ > /n/ genizsileşme örnekleri tespit edilmiştir.

/l/ > /n/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin genellikle vasıta hâli ekinin ekleşmesi sırasında gerileyici benzeşme neticesinde meydana geldiği tespit edilmiştir.

abimne (< abimle) XXXV-5

tereyağiyen (< tereyağıylan) XXXV-148

tuzunnen (< tuzuyla) XLI-89

onunnen (< onunla) XXVIII-63

aķřamnen (< aķřamleyin) XXXV-57

parasıyna (< parasıyla) XLIV-11

dinimnen (< dinimle) XXXV-227

bunnar (< bunlar) XIV-69

Dudaksıllaşma

Dudak ünsüzleri yanında bulunan ünlü ve ünsüzlerin yuvarlaklaşması veya dudak ünsüzüne dönüşmesi olayına *dudaksıllaşma* denir (Karaağaç, 2013: 338). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /n/ > /m/ dudaksıllaşma örnekleri tespit edilmiştir.

/n/ > /m/ değişimi: Üsküp ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin örnekleri nadirdir.

ķurřumli (< kurşunlu) LXXI-98

ķurřum (< kurşun) II-482

2.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasındaki Değişmeler

/l/ > /r/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin birkaç örneği vardır.

birassa (Ar. bi'l-hāssa) LXVII-54

verespitlerlen (Fr. vélocipedé) XXV-138

pertek (< peltek) XXII-48

suvarsız (< sualsız) LXVII-38

/r/ > /l/ değişimi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin “tülbe” kelimesi hariç bir örneği tespit edilmiştir.

biladeri (< biraderi) XXXIV-77

tülbe²¹ (< türbe) LXVIII-82

2.2.6. Süreksiz Ünsüzler Arasındaki Değişme:

/g/ > /c/ değişimi: Ön ve iç seste /g/ > /c/ değişimi Kosova Türk ağızlarının karakteristik özelliğidir. Üsküp Türk Ağzlarında bu değişimin az da olsa varlığından ve değişim merhalesinde /g/ ile /c/ arasında bir ünsüz olan [‘g]’ nin varlığından bahsetmiştik (bk. 1.2.1.1. Normal Boğumlanmalı Ünsüzler/ [‘g] ünsüzü).

Kuzey Makedonya'nın kuzeyinde bulunan diğer iller Kalkandelen, Kumanova ve Vrapçište Türk ağızlarıyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş; bu değişim /g/ > /c/ ve değişimin ara merhalesi [‘g] ünsüzü ile ilgili herhangi bir tespit bulunamamıştır²². Bölgemiz ağızlarında değişimin tam anlamıyla yaşandığı tek bir örnek tespit edilmiştir. Bu değişim de ön seste tespit edilmiştir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu değişimin meydana geldiği tek bir örnek vardır.

cümrük (< gümrük) XXXIV-45

²¹ ÜMÇTA'da “türbe” kelimesi “tülbe” biçiminde 24 farklı yerde kullanılmıştır.

²² Detaylı bilgi için bk. Hamdi Hasan, Kalkandelen Türk Ağzı, Sesler, Sayı 173, Üsküp, 1983. s. 103-131. János Eckmann, Kumanova (Makedonya) Türk Ağzı, Nemeth Armağanı. Haz: J. Eckmann, A.S. Levend, M. Mansuroğlu, Ankara: 1962, TDK yayınları, s. 111-144.

/k/ > /ç/ değişimi: Kosova’da ve Makedonya’nın batısındaki bazı ağızlarda ince ünlü kelimelerde k > ç (çüpek, çeçi, çelime; içi, aşçer, ziçır; ilç, diç-) ve g- > c- (cün, cibi; hanci, cülce) değişmesi olur (Hafız, 1985: 127-129). Kuzey Makedonya’nın kuzeyinde bulunan diğer iller Kalkandelen ve Kumanova Türk ağızlarıyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş; bu değişim /k/ > /ç/ ve değişimin ara merhalesi /‘k/ ünsüzü ile ilgili herhangi bir tespit bulunamamıştır. Bu da demek oluyor ki Kuzey Makedonya’da Üsküp’te bu değişimin nadir de olsa örneği ve ara merhalesindeki ünsüzler mevcuttur. Kuzey Makedonya’nın batısındaki bazı bölgelerle kuzeyinde Üsküp, Kosova Türk ağızlarıyla etkileşim içerisindeyiz diyebiliriz. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu değişimin meydana geldiği tek bir örnek tespit edilmiştir. Değişim ön seste tespit edilmiştir.

çölne (< Köln) XXXIV-52

2.2.7. Ünsüz Benzeşmeleri

İç seste yan yana bulunan, boğumlanma noktası birbirine yakın olan iki ünsüzden biri diğer ünsüzü kendine benzetir. Bu olaya “*ünsüz benzeşmesi*” denir. Ünsüz benzeşmesi yerlerine göre “*yakın benzeşme*” ve “*uzak benzeşme*” olarak ikiye ayrılmaktadır. Benzeşmeler yönlerine göre “*İlerleyici benzeşme*”, “*gerileyici benzeşme*” ve “*karşılıklı benzeşme*” olmak üzere üçe ayrılır. Benzeşmeler güç ve sınırlarına göre “*tam benzeşme*” ve “*yarı benzeşme*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde söz konusu benzeşmelerin örnekleri tespit edilmiştir.

Yakın Benzeşme

Bir sözcükte yan yana bulunan iki sestem birinin kendi çıkış yer veya biçimini diğerine benzetmesi olayına “*yakın benzeşme*” denir (Karaağaç, 2015: 65). Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlemiş olduğumuz metinlerde yakın benzeşme örnekleri şöyledir:

bunnar (<bunlar) XIV-69

onnara (<onlara) IV-13

insannar (<insanlar) XXXVIII-133

odullardan (<odunlardan) VI-108

olların (<onların) XXV-34

aqşamnen (<akşamleyin) XXXV-57

bilmessin (<bilmezsın) XLV-375

yannız (<yalnız) LXIX-94

pembe (<Far. penbe) XLV-18

atmassen (<atmazsan) XII-19

Uzak Benzeşme

Bir sözcükte birbirinden uzakta bulunan ve birbirinin aynı veya benzeri olmayan iki sestem birinin kendi çıkış yer veya biçimini diğerine benzetmesi olayına “uzak benzeşme” denir (Karaağaç, 2015: 66). ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde uzak benzeşme örneği tespit edilememiştir.

İlerleyici Benzeşme

Günay Karaağaç’a göre sözcük içindeki seslerden birinin kendinden sonra gelen sesi etkileyerek çıkış yeri ve biçimi bakımından tamamen ya da kısmen benzetmesine “ilerleyici benzeşme” denir (Karaağaç, 2013: 121).

a.Tam Benzeşme: Sözcüğün içindeki iki sestem birincisinin, ikinci sesi tamamen kendine benzetmesine “ilerleyici tam benzeşme” denir. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde /l/ > /n/, /r/ > /n/, /l/ > /s/ ilerleyici tam benzeşmenin örnekleri tespit edilmiştir.

/l/ > /n/: ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu ilerleyici benzeşmenin birçok örneği vardır.

bunnar (<bunlar) XIV-69

annatıram (< anlatırım) II-271

onunna (< onunla) XXXIII-125

binniler (< binliler) XXXIV-40

insannar (< insanlar) XXXVIII-133

tütünnerde (< tütünlerde) XXV-96

onnara (< onlara) IV-13

yāsinnēr (< yāsınler) XV-50

onnari (< onları) XIV-15

onnar (< onlar) XIV-37

bunnar (<bunlar) XIV-69

/r/ > /n/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ilerleyici tam benzeşme “sonra” kelimesinde “sonna” biçimiyle sıklıkla kullanılmıştır.

sonna (< sonra) XXXVIII-4,9

/l/ > /s/: Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu ilerleyici tam benzeşmenin bir örneği tespit edilmiştir.

müssüman (< Müslüman) XXXV-101

b.Yarı Benzeşme: Sözcüğün içindeki iki sestten birincisinin, ikinci sesi kendisine yakın boğumlanma noktası olan bir sese benzetmesine “ilerleyici yarı benzeşme” denir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /l/ > /n/ ilerleyici yarı benzeşme örnekleri tespit edilmiştir.

/l/ > /n/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu gerileyici yarı benzeşme, vasıta hâl ekinin ekleşmesi sırasında meydana gelmiştir. Bölgemizde bu yarı benzeşme örnekleri bir kaynak kişide tespit edilmiştir.

abimne (< abimle) XXXV-5, 50

ağşamnen (< ağşamleyin) XXXV-57

dinimnen (< dinimle) XXXV-223

Gerileyici Benzeşme

Sözcük içinde yan yana gelen iki ünsüzden sonraki ünsüzün önceki ünsüzü kendisine benzetmesine “gerileyici benzeşme” denir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde gerileyici benzeşme örnekleri tespit edilmiştir.

a.Tam Benzeşme: Sözcüğün içindeki iki sesteki ikincisinin, birinci sesi tamamen kendine benzetmesine “gerileyici tam benzeşme” denir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /k/ > /ç/, /n/ > /ş/, /l/ > /n/, /n/ > /l/, /n/ > /r/, /ş/ > /s/, /z/ > /s/ gerileyici tam benzeşme örnekleri tespit edilmiştir.

/k/ > /ç/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu gerileyici tam benzeşme “Türkçe” kelimesinde birkaç yerde “Türççe, Turççe” biçimiyle tespit edilmiştir.

türççe (< Türkçe) II-300

turççe (< Türkçe) II-317

/n/ > /ş/: Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu gerileyici tam benzeşmesinin tek örneği vardır ve bu sözcük birkaç yerde kullanılmıştır.

işşallā (< inşallah) LXVII-59

/l/ > /n/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu gerileyici tam benzeşmenin bir örneği tespit edilmiştir.

yannız (< yalnız) LXIX-94

/n/ > /l/: ÜMÇTA'ya ait metinlerde bu gerileyici tam benzeşmenin örnekleri sıklıkla görülmektedir.

odullardan (< odunlardan) VI-108

yasiller (< Yasinler) IV-154

ķoyuller (< koyunlar) VI-99

olların (< onların) XXV-34

zamallardan (< zamanlardan) VI-97

bullari (< bunları) XXV-154

allatırıydi (< anlattırıyordu) V-7

ķoyullar (< koyunlar) II-79

/n/ > /r/: ÜMÇTA'ya ait metinlerde bu gerileyici tam benzeşmenin örnekleri nadirdir.

sorra (< sonra) III-45,56

/ş/ > /s/: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu gerileyici tam benzeşmenin bir örneği görülmüştür.

etmisselar (< etmişeler) LXVII-74

/z/ > /s/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu gerileyici tam benzeşmenin birçok örneği tespit edilmiştir.

atmassen (< atmazsan) XII-19

qalamassın (< kalamazsın) LXIII-31

dokunmassın (< dokunmazsın) X-34

ayıramassın (< ayıramazsın) LIX-57

bilmesse (< bilmezse) IX-31

bilmessin (< bilmezsin) XLV-375

oturmassık (< oturmayız) XXVIII-26

bissız (< bizsiz) XXVI-82

gelmessin (< gelmezsin) XXV-80

bulamassın (< bulamazsın) XXIII-76

kullanmassınız (< kullanmazsınız) XIX-18

olmasse (< olmazsa) VI-74

b. Yarı Benzeşme: Sözcüğün içindeki iki sestten ikincisinin, birinci sesi kendisine yakın boğumlanma noktası olan bir sese benzetmesine “gerileyici yarı benzeşme” denir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /n/ > /m/ gerileyici yarı benzeşmenin örnekleri tespit edilmiştir.

/n/ > /m/: ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu gerileyici yarı benzeşmenin birkaç örneği vardır.

ambara (Far. anbār) XLV-150

bomboni (< bonbonu) XLI-38

kümbette (Far. gunbed) XV-17

pembe (< Far. penbe) XLV-18

ambara (Far. anbār) XLV-150

çarşamba (Far. çār + şenbe) XXI-79

2.2.8. Aykırılışma

Bir kelimedeki seslerin çıkış yeri ya da çıkış biçimi bakımından birbirinden uzaklaşmasına “aykırılışma” denir. Aykırılışma genellikle /r/, /l/, /m/, /n/, /z/, /s/ gibi akıcı ve sızıcı seslerin tekrarını önlemek amacıyla ortaya çıkmıştır (Karaağaç, 2013:119,120). Aykırılışmalar yerlerine göre “*yakın aykırılışma*” ve “*uzak aykırılışma*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

Yakın Aykırılışma

Bir sözcükte yan yana bulunan ve birbirinin aynı ya da yakın boğumlanma vasfı taşıyan iki sestem birinin kendi boğumlanma yer veya biçimini diğerinden ayırıp başka bir sese dönüşmesi olayına “*yakın aykırılışma*” denir (Karaağaç, 2015: 64). ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde yakın aykırılışmanın örnekleri tespit edilememiştir.

Uzak Aykırılışma

Bir sözcükte birbirinin uzağında bulunan ve birbirinin aynı ya da yakın boğumlanma vasfı taşıyan iki sestem birinin kendi boğumlanma yer veya biçimini diğerinden ayırıp başka bir sese dönüşmesi olayına “*uzak aykırılışma*” denir (Karaağaç, 2015: 64).

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde uzak aykırılışmanın birkaç örneği mevcuttur.

/r/ > /l/:

biladeri (Far. birāder) XXXIV-77

zerzele (< zelzele) XXXIII-126

/n/ > /l/:

filcanda (< fincan) XVIII-10

2.2.9. Ünsüz İkizleşmesi

Bir ünsüzün uygun bir vurgulama ile tekrar edilmesine “*ünsüz ikizleşmesi*” denir (Demircan, 2015: 95) .

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde iç seste bulunan sızıcı /s/, akıcı /l/, sızıcı /ş/ ünsüzleri boğumlanmalarını tekrar ederek ikizleşmiştir. Bölgemiz ağızlarına ait metinlerde ünsüz ikizleşmesinin birkaç örneği tespit edilmiştir.

nissanda (< nisanda) XV-58

eşşek (< eşek) LXII-77

elli (ET elig) XVIII-8,9

aşşā (< aşığı) VI-74

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde “ama” kelimesi Arapçadaki orijinal biçimi olan “amma” şekliyle kullanılmıştır.

amma (Ar. amma) XXXIII-156, 157

2.2.10. Ünsüz Tekleşmesi

İç seste yan yana gelen boğumlanma noktası bakımından aynı olan iki ünsüzün birinin düşmesi olayıdır. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde ünsüz tekleşmesi olayının meydana geldiği birkaç örnek tespit edilmiştir.

lezzetli (Ar. lezzet) VII-46

mu_abet (Ar. muḥabbet) XXXI-50

muhabet (Ar. muḥabbet) VI-103

teşekür (Ar. teşekkur) XLIII-74

evelçe (Ar. evvel) LIII-23

ķuvetliler (Ar. ķuvvet) XVII-105

2.2.11. Ünsüz Düşmesi

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bazı ünsüzler düşmüş ve erimede olduğu gibi sözcükte herhangi bir ünlü uzunluğu bırakmamıştır. Bölgemiz ağızlarında ön, iç ve son seste ünsüz düşmesi görülmektedir. Metinlerde sızıcı, ötümsüz ünsüz /h/, patlayıcı-ötümsüz ünsüz /k/, akıcı-ötümlü ünsüz /n/, akıcı-ötümlü ünsüz /r/, patlayıcı-ötümsüz ünsüz /t/, akıcı-ötümlü ünsüz /y/ düşmesi tespit edilmiştir.

Ön Seste Ünsüz Düşmesi

/h/ Düşmesi: Batı Rumeli Ağzlarında ön seste /h/ düşmesi karakteristiktir²³.

²³ bk. Gyula Nemeth, Bulgaristan Türk Ağzlarının Sınıflandırılması. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten, 28-29 (1980-1981), 1983. 113-167.s

Batı Rumeli Ağızlarından biri olan Üsküp ağzlarında da ön seste /h/ düşmesi karakteristik olarak görülmektedir.

Günümüzde ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ön seste /h/ ünsüzünün durumu karışıktır. Ölçünlü Türkçede sızıcı-ötümsüz /h/ ünsüzü ile başlayan kimi kelimeler, bölgemiz ağzlarında ön seste /h/ ünsüzünü düşürmüştür. Bunun yanında bazı kelimeler ön seste /h/ ünsüzünü korumuştur. Ayrıca ölçünlü Türkçede ön seste /h/ ünsüzü bulunmayan bazı kelimelerde, bölgemiz ağzlarına ait metinlerde ön seste /h/ ünsüzü türemiştir.

azırlaylar (< hazırlıyorlar) XVII-45	enis (< henüz) XXXIII-59
astanada (< hastanede) XLI-109, 110	apse (Ar. ħabs) XXXIII-104
ususi (< hususi) XLI-113	epsisi (< hepsi) LII-74
er (< her) XLIV-39	aķaret (< hakaret) LXVII-10

İç Seste Ünsüz Düşmesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde iç seste sızıcı-ötümsüz /h/ ünsüzü, patlayıcı-ötümsüz /k/ ünsüzü, akıcı-ötümlü /n/ ünsüzü, akıcı-ötümlü /y/ ünsüzü düşmüştür.

/h/ düşmesi: Bölgemiz ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde iç seste /h/ düşmesi nadir olarak görülmektedir.

Áamacun (< lahmacun) XLIV-39	şübe (< şüphe) XLV-257

/k/ düşmesi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde iç seste /k/ ünsüzünün düştüğü birkaç örnek tespit edilmiştir.

türçe²⁴ (< Türkçe) XLV-26

satacasınız (< satacaksınız) LXIX-39

yazacaksınız (< yazacaksınız) LXIX-38

küçüklüden (< küçüklükten) LXXI-216

/n/ düşmesi: Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde iç seste /n/ düşmesi nadir olarak tespit edilmiştir.

kırkıdan (< kırkıdan) XXVI-130

işallah (< inşallah) XXVII-23

/y/ düşmesi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde iç seste /y/ ünsüzünün düştüğü örnekler tespit edilmiştir.

üle (< öyle) I-47

büle (< böyle) III-36

ülecene (< öylecene) LX-41

sülesın (< söylesin) LXVI-3

hadi (< haydi) LXVII-12

²⁴ “Türkçe” kelimesi ÜMÇA'da “Türçe” biçimiyle 133 yerde tespit edilmiştir. Kelime aynı zamanda “turçe”, “tür'kçe”, “türççe” biçimleriyle de metinlerde görülmektedir.

Son Seste Ünsüz Düşmesi

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde son seste sızıcı-ötümsüz /h/ ünsüzü, sızıcı-ötümlü /r/ ünsüzü ve patlayıcı-ötümsüz /t/ ünsüzü düşmüştür.

/h/ düşmesi: Bölgemiz ağızlarında son seste /h/ düşmesi birkaç örnekte tespit edilmiştir.

saba (< sabah) XXXIX-38

inşalla (< inşallah) LII-23

tespilar (Ar. tesbîh) XV-50

/r/ düşmesi: ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde son seste /r/ düşmesi “bir” ve “hiçbir” kelimelerinde sıklıkla meydana gelmiştir.

bi²⁵ şey (< bir şey) LII-58

içbi (< hiçbir) LIV-26

/t/ düşmesi: Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde son seste /t/ düşmesi birkaç örnekte tespit edilmiştir.

serbes (< serbest) LVII-3

direk (< direkt) XXIX-64

abdes (< abdest) LX-125

²⁵ Bölgemize ait metinlerde “bir” kelimesi “bi” şeklinde sıklıkla kullanılmıştır.

2.2.12. Ünsüz Türemesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ön seste sızıcı-ötümsüz /h/ ünsüzü, iç seste patlayıcı-ötümsüz /k/ ünsüzü, sızıcı-ötümlü /v/ ünsüzü, sızıcı-ötümlü /y/ ünsüzü, son seste akıcı-ötümlü /m/ ünsüzü ile akıcı-ötümlü /n/ ünsüzü türemiştir.

Ön Seste Ünsüz Türemesi

Zeynep Korkmaz'a göre ünlü ile başlayan bazı kelimelerin ön hecelerindeki vurgusuz ve zayıf kelime başı ünlüleri, ses değerlerini korumak için /h/, /v/, /y/ gibi boğumlanma noktaları zayıf olan ünsüzler türetmiştir (Korkmaz, 1992: 119).

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ön seste sadece /h/ ünsüzünün türediği örnekler tespit edilmiştir.

/h/ Türemesi

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ön seste /h/ türemesi bazı kelimelerde tespit edilmiştir²⁶.

haslında (< aslında) XXXIII-38

hatarım (< atarım) XX-79

hapansız (< apansız) L-187

hağıllıymiş (< akıllıymiş) XXXIII-150

hayrım (< ayrım) XVIII-106

hamin (< āmin) XXVIII-78

²⁶ /h/ ünsüzünün türemesi ile ilgili detaylı bilgi için bk. Osman Nedim Tuna, "Altay Dilleri Teorisi", Türk Dünyası El Kitabı, 2002, s. 19; Gürer Gülsevin, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında #h Sesi Üzerine", TDAY-Belleten 2001/I-II, 2003, s. 129; Emin Kalay, "Edirne İli Ağızları, İnceleme-Metin" Ankara 1998.

hadedini (< ādet) XIX-40

hasıl (< asıl) XXXIII-71

İç Seste Ünsüz Türemesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde iç seste patlayıcı-ötümsüz /k/ ünsüzü, akıcı-ötümlü /y/ ünsüzü türemiştir.

/k/ Türemesi: Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde iç seste /k/ türemesi nadirdir.

kaymağçına (Arn. kaymaçına)

/y/ Türemesi:

katliyam (< katliam) LXXI-83

şayir (Ar. şā'ir) LXVIII-93

Son Seste Ünsüz Türemesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /m/ ünsüzü bazı kelimelerin son sesinde türemiştir.

/m/ Türemesi: Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde /m/ ünsüzü son seste birkaç kelimedede türemiştir.

zarem (Far. zīrā) XL-105

sankim (< sanki) XLVI-30

sōram (< sonra) XLI-10

barem (< bari) XXXVIII-5

2.2.13. Erime

Erime, bir sözcüğün iç sesinde zayıflayan bir ünsüzün düşmesi neticesinde ardında uzun bir ünlü bırakması olayıdır. Ünsüz düşmesinde kelimedeki herhangi bir uzun ünlü kalmazken erime olayında eriyen ünsüzün yanındaki ünlü uzar. ÜMÇTA'da /n/, /ğ/, /h/, /r/, /l/, /k/, /y/ ünsüzlerinin eridiği örnekler tespit edilmiştir.

/n/ erimesi

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /n/ erimesinin meydana geldiği örnekler nadirdir.

sōra (<sonra) IX-12

sōram (< sonra) XLI-38

/ğ/ erimesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde sızıcı-ötümlü /ğ/ erimesinin meydana geldiği birçok kelime tespit edilmiştir.

ōlanlar (< oğlanlar) IV-18

ōretmen (< öğretmen) XIV-13

sālīk (<sağlık) I-43

būdāy (< buğday) IX-39

īne (<iğne) VII-77

dōrusi (<doğrusu) XXIII-30

dōdi (<doğdu) XVIII-15

yāmur (<yağmur) XV-69

/h/ erimesi

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde sızıcı-ötümsüz /h/ ünsüzünde erimenin meydana geldiği birçok örnek tespit edilmiştir.

günālarımı (<günahlarımı) XIV-52

tēlikeli (<tehlikeli) XXV-139

bāçemizi (<bahçemizi) XVII-21

bōçalıklar (<bohçalıklar) XIX-37

tarīte (<tarihte) XLII-79

sabālığa (<sabahlığa) VIII-79

ānım (<hanım) IV-152

sarōş (<sarhoş) XXV-174

ķāveler (<kahveler) XXII-69

ķāvaltıda (<kahvaltıda) VII-77

ītiyārlandım (<ihtiyarlandım) XXI-2

silā (<silah) XL-67

teravīden (<teravihten) XXXI-60

ītiyār (<ihtiyar) XXXIV-121

īya (<ihyâ) XXXV-127

aķīsar (<Akhisar) XLV-370

/r/ erimesi

ÜMÇTA'da akıcı-titrete /r/ ünsüzünde erimenin meydana geldiği örnekler nadirdir.

ātık (< artık) XXXV-82

bī (< bir) X-51

çalgicilā (< çalgıcılar) XXXVIII-127

/l/ erimesi

ÜMÇTA'da akıcı-ötümlü /l/ ünsüzünde erimenin meydana geldiği örnekler nadirdir.

bēkī (<belki) LXIX-39

nasī (<nasıl) VII-8

māzemeleri (<malzemeleri) XII-32

/k/ erimesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde patlayıcı-ötümsüz /k/ ünsüzünün eridiği örnekler nadir olarak görülmektedir.

yō (<yok) LXIX-5

/y/ erimesi

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde akıcı-ötümlü /y/ ünsüzünün eridiği birkaç örnek tespit edilmiştir.

taḫṣīle (< taksiyle) XII-51

ḳızīlen (< kızıyla) XVII-2

iyīdi (< iyiydi) XII-59

būle (< böyle) VII-50

2.2.14. Büzülme

Osman Nedim Tuna'ya göre iki ünlü arasındaki sürekli ünsüzün, ünlülerin açıklığı sebebiyle bu ünlüler ile birlikte büzülüp tek bir uzun ünlü hâline gelmesine “büzülme” denir (Tuna, 1986: 42). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde büzülmenin birçok örneği tespit edilmiştir.

yördum (< yoğurdum) XIV-19

anlattına (< anlattığına) LXXI-114

yört (< yoğurt) XVII-60

yaptımız (< yaptığımız) XLIX-24

ḳayınlām (< kayınlarım) I-82

arkadaşlām (< arkadaşlarım) XV-79

ḳādını (< kâğıdını) II-416

merām (< merağım) XIV-77

hatırladımız (< hatırladığımız) LXXI-20

ḳārdılar (< çağırdılar) IV-76

2.2.15. Derilme

Osman Nedim Tuna'ya göre derilme, bir ünlüden sonra gelen sürekli ünsüzün ve bu ünsüzden sonra gelen ünlünün aşama aşama ilk ünlünün üstünde toplanıp erimesi ve bir uzun ünlü hâline gelmesidir (Tuna, 1986: 42). Büzülme sözcüğün iç sesinde meydana gelirken, derilme sözcüğün son sesinde meydana gelmektedir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birçok derilme örneği tespit edilmiştir.

aşā (< aşığı) X-12

nerē (< nereye) XXIV-161

ķā (< kadar) XII-51

ütē (< öteye) XL-23

bayā (< bayağı) XVIII-9

ekşimī (< ekşimiğı) XVII-63

burā (< buraya) VIII-35

zenginlī (< zenginliğı) XXIII-30

dā (< daha) XXXVII-13

vallā (< vallahi) XXXIX-5

ayā (< ayağı) XXXIX-49

arabā (< arabaya) XLI-35

2.2.16. Hece Kaynaşması

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yan yana gelen iki kelimedede tespit edilmiştir. İkinci sözcüğün ön sesindeki akıcı-ötümlü /y/ ünsüzü ve sızıcı-ötümlü /v/ ünsüzü, ilk kelimenin son sesindeki ünlü ile kaynaşmış ve bunun sonucunda hece kaynaşması meydana gelmiştir. Bölgemiz ağızlarında hece kaynaşmasının meydana geldiğı birkaç örnek tespit edilmiştir.

nāpıcan (< ne yapacaksın?) XIV-18

nāpalım (< ne yapalım?) XIII-2

nāķıt (< ne vakit) XIII-26

nāpak (< ne yapalım?) XII-38

nāpam (< ne yapayım?) L-84

Ölçünlü Türkçede hece kaynaşmasına uğramış bazı kelimeler ÜMÇTA'da hece kaynaşması gerçekleşmemiş hâliyle kullanılmaktadır.

pazar ertesi (> pazartesi) II-510, XLV-256

cuma ertesi (> cumartesi) XXIV-103

2.2.17. Hece Tekleşmesi

İç seste yan yan bulunan ve boğumlanma noktası bakımından birbirinin aynı ya da benzeri olan iki heceden birinin söylenmemesi olayına hece tekleşmesi denir (Korkmaz, 1994: 100). Bölgemiz ağızlarında şimdiki zaman ve gelecek zaman eklerinin kullanımında hece tekleşmesi meydana gelmiştir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde hece tekleşmesinin meydana geldiği örnekler yaygın olarak görülmektedir.

peki (< pekiyi) XXXIII-106

emekliç (< emeklilik) LIX-8

söyleyim (< söyleyeyim) XXI-120

şincik (< şimdıcik) XLII-6

deyim (< diyeyim) III-9

geliym (< geliyorum) XLVII-72

deym (< diyorum) XLVII-1

isteym (< istiyorum) XLIX-41

okuyacıs (< okuyacağım) XLIX-212

yapacıs (< yapacağız) LI-54

2.2.18. Göçüşme (Metatez)

Söylemi kolaylaştırmak için yan yana bulunan ya da birbirine yakın olan sesler arasında yer değişikliği meydana gelebilir. Bu olaya “göçüşme”²⁷ denir. Bu ses olayında göçüşmenin meydana geldiği seslerde boğumlanma noktası açısından herhangi bir değişiklik yaşanmaz.

²⁷ Detaylı bilgi için bk. Hasan Eren, Türk Dillerinde Metathese. 1953, s. 161

Yakın Göçüşme

İç seste yan yana gelen iki ünsüzün birbirileriyle yer değiştirme olayıdır. Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde yakın göçüşmenin meydana geldiği örnekler nadir olarak tespit edilmiştir.

/l/ > /n/:

yanlıs (<yalnız) XLVI-192

/n/ > /r/:

sorna (<sonra) LI-15

/p/ > /s/:

tespi (<tepsi) XXXVIII-161

Uzak göçüşme

Bir sözcükte birbirine uzak olan ünsüzlerin yer değiştirmesi olayıdır. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde uzak göçüşmenin meydana geldiği tek bir örnek tespit edilmiştir.

nalet (<lānet) XLVI-41

2.3.Vurgu

Vurgu, kelimedeki bir hecenin diğer hecelerden daha fazla belirtilmesi demektir (Üçok, 2007: 126). Sözcüklerde en az bir hecede bulunan vurgu, sözcükteki hece sayısı birden fazla olduğunda yer değişikliği gösterebilir. Vurgu; sevinç, korku, şaşkınlık, kızgınlık, neşe, hayret gibi duygularımızı dile getirmemizi sağlar. Ayrıca vurgu; emir ve isteklerimizi ifade etmemizi sağlamaktadır (Coşkun, 2010: 198). Türkçede söz vurgusu son hecede bulunur ve anlam ayırıcı olarak iki yerde kullanılır. Bunlardan birincisi yer adlarıdır. Yer adlarında vurgu ilk hecede bulunmaktadır. İkincisi ise kişi ekleri ile iyelik ekleridir. Türkçe iki ek arasında ayırım olması için kişi eklerinin üzerinde bulunması gereken vurguyu bir önceki heceye alır. İyelik ekleri ise vurgulu kalır (Karaağaç, 2013: 843). Vurgu, kelime ve cümle vurgusu olmak üzere iki ayrı başlıkta ele alınmaktadır.

2.3.1. Kelime Vurgusu

Ölçünlü Türkçede olduğu gibi ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de vurgu genellikle son hece üstündedir.

ülkeler'de (<ülkelerde) II-29

yoğar'dan (<yukarıdan) XIX-52

git'tik (<gittik) XIV-22

büyü'gi (<büyüğü) XXII-120

küçük'lar (<küçükler) XVIII-85

tat'li (tatlı) XXVIII-76

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde hece kaynaşması neticesinde kelimelerin son hecedeki vurgusu kaynaşmanın meydana geldiği hecenin üstüne gelmiştir.

'nāpalım (<ne yapalım?) XIII-2

'nāqıt (<ne vakit) XIII-26

2.3.2. Cümle Vurgusu

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde cümle vurgusu, soru ekinin kullanılması yerine sözcüğün son hecesinde nefesli bir söylem şeklinde gerçekleşmiştir. Bu kullanımın Slav dillerinin etkisiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz. Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde cümle vurgusu birçok örnekte tespit edilmiştir.

yağın'da? (<yakında mı?) XXIX-54

anladın? (<anladın mı?) LXXI-152

bilir'sın? (<bilir misin?) XXIX-55

çay? (<çay mı?) LXIX-43

askerliği? (<askerliği mi?) XXXVI-24

benım? (<benim mi?) LI-35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ

3.1.İsimler

İsimler, evrendeki canlı cansız tüm varlıkları, insan zihnindeki soyut ve somut tüm kavramları karşılayan sözlere dir. İsimler, nitelikleri, dildeki görevleri, şekil yapıları vb. özelliklere göre sınıflandırılmaktadır (Korkmaz, 2014: 229).

3.1.1. İsim Yapımı Ekleri

İsim veya fiil köklerinden ya da gövdelerinden yeni bir isim türeten eklerdir. İsim yapım ekleri; İsimden isim yapım ekleri ve fiilden isim yapım ekleri olmak üzere iki ayrı başlıkta incelenmiştir.

İsimden İsim Yapım Ekleri

İsim kök ve gövdelerinden yeni isimler türeten eklerdir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen isimden isim yapım ekleri şunlardır:

{ +lık + }, { +lik + }, { +luk + }, { +lük + }

Türkçede eskiden beri işlek olarak kullanılan bu isimden isim yapım eki, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de işlek olarak kullanılmıştır. Bölgemiz ağzlarında ekin [+lık+] biçimi bazı ön ünlülü isim kök ve gövdelerine eklenerek önlük-artlık uyumunu bozmuştur. Ekin [+lik+] biçimi Ölçünlü Türkçede olduğu gibi ön ünlülü isim kök ve gövdelerinden sonra eklenmiştir. Üç kelimedede art ünlülü isim kök ve gövdelerine ön ünlülü [+lik+]

biçimiyle eklendiği görülmüştür. Ekin [+luğ+], [+lük+] biçimi bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde yaygın değildir.

gelinlik (< gelinlik) VII-129

çavuşluk (< çavuşluk) IV-59

iyilik (< iyilik) X-15

ucuzluk (< ucuzluk) X-29

arnavutluk (< Arnavutluk) LXVIII-6

küçüklükte XXIV-113

fuşaralık (< fukaralık) II-354

kütülük (< kötülük) XXXIII-155

{ +çX+ }, { +c1+ }, { +cü+ }

Ölçünlü Türkçede meslek isimleri türetme, bir ismin bildirdiği işle ilgili “kimse” anlamı veren isimler türetme, adlara gelerek alışkanlık isimleri türetme gibi işlevleri vardır. (Korkmaz, 2014: 125). ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de ekin bu işlevleriyle kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu ek, birkaç art ünlülü isme [+çi+] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir. Bu da önlük- artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

pamukçılar (< pamukçular) LIX-2

gözlükçüyüm LVIII-1

kebabçılar (< kebabçılar) LIX-37

yardımcı XXVIII-68

inatçıydı LXXI- 214

dünürçüler XLVII-48

maranğosçu²⁸ (<marangoz) XXVII-174

kunduracıydı²⁹ (<kunduracıydı) LX-32

{+IX+}

İsimden isim yapım eklerinden olan [+lı+], [+li+], [+lu+], [+lü+] Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanıldığı gibi ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de işlek olarak kullanılmıştır. Bu ekin [+li+] biçimi, bölgemize ait derlediğimiz metinlerde yuvarlak ünlülü ve art ünlülü isim kök ve gövdelere eklenmiş, önlük-artlık ve düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur. Ekin bu kullanımı bölgemize ait metinlerde karakteristiktir. Ekin diğer ünlülü biçimi ÜMÇTA'da yaygın değildir.

canlı LXV-30

doğumlu XXIV-15

güçli (<güçlü) LXVII-65

ürtülü (<örtülü) II-97

suli (<sulu) LXXI-98

kosovalı (<Kosovalı) LIII-3

{+sXz+}

İsimden isim yapım eki olan [+sız+], [+siz+], [+suz+], [+süz+] isimlerden isim yapar. Ayrıca bu eki almış sözcüklerin birçoğu sıfat göreviyle kullanılmaktadır. Bu ek, eklendiği isimde olumsuzluk ifade eder. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait

²⁸ Ölçünlü Türkçede “marangoz” biçimiyle kullanılan kelime, ÜMÇTA'da meslek ismi yapan [+çu+] isimden isim yapım eki eklenerek kullanılmıştır.

²⁹ Ölçünlü Türkçede “kunduracı” biçimiyle kullanılan kelime, ÜMÇTA'da “kunduracı” biçimiyle görülmüştür. Bu kullanımın kaynak kişinin söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

derlediğimiz metinlerde ekin sıkça kullanılan biçimi [+sız+]’dır. Ölçünlü Türkçede olduğu gibi art ünlülü isimlere eklenirken ön ünlülü isimlere de sıklıkla eklenir. Bu sebeple önlük artlık uyumu birçok kelimedede bozular. Ekin [+sız+], [+suz+], [+süz+] biçimi ÜMÇTA’da nadir olarak görülmektedir.

işsiz (< işsiz) XXIII-77

işsiZ (< işsiz) XVIII-108

biletsiz (< biletsiz) II-321

yoksuZluk³⁰ (< yokluk) XLIV-111, II-25

şübēsiz (< şüphesiz) XIX-79

oğulsuz II-27

terbiyesizlik (< terbiyesizlik) XXIII-35

sütsüz IX-42

{+ki+}

Aitlik, bağlılık, bulunma ifade eden bu ek ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu işlevleriyle sıfat ve zamir görevi gören kelimeler türetmiştir.

bızımikleri (< bizimikleri) XLIX-135

burdaki (< buradaki) XI-23

taftaki VIII-36

erkenki³¹ (< erken) XXIV-101

³⁰ Ölçünlü Türkçede “yokluk” biçimiyle kullanılan kelimenin üzerine ÜMÇTA’da yokluk eki [+suz+] eklenmiştir. Kelime bölgemize ait metinlerde iki yerde geçmektedir.

³¹ Ölçünlü Türkçede “erken” biçimiyle kullanılan kelimenin üzerine ÜMÇTA’da [+ki+] eklenmiştir. Bu kullanımın kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

{ +cXk+ }, { +çık+ }, { +çik+ }

Türkçede sevgi ve küçültme ifade eden ek aynı işlevlerle ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de kullanılmıştır³². Bölgemize ait derlediğimiz metinlerde yuvarlak-art ünlülü birkaç kelimeye ekin düz-ön ünlülü biçimi olan [+cik+] eklenmiştir. Bu kullanım, ÜMÇTA'da karakteristik değildir.

birazcık XLII-101

hamurcıklar (< hamurcuklar) XXVIII-55

birasçık (< birazcık) XLVI-73

şincik (< şimdıcik) XLII-6

atuncuk (< hatuncuk) XXVII-72

gazocik (< gazozcuk) LIV-42

küçücük XLIV-119

ipçik XXX-54

{ +cek+ }

Zarf görevi gören kelimeler türeten ek, ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de bu işleviyle kullanılmıştır.

şincek (< şimdicek) XLII-41

şimdicek XLVI-77

şindicek (< şimdicek) XLVI-9

temincek³³ XLVI-125

³² Ekin Türkçede kullanımı hakkında detaylı bilgi için bk. Sema Aslan. Türkiye Türkçesinde Küçültme ve Pekiştirme Kavramları ve +Cik Eki Üzerine. 2002: 224-228.

³³ Eskicil biçimini korumuştur. ET'de "timin" biçimi kullanılmaktadır.

{+CA+}

Millet isimlerinden dil isimleri türeten, sıfat görevi gören kelimelerden isim türeten bu ek, aynı işlevlerle ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de görülmüştür. Bölgemize ait metinlerde millet isimlerinden dil isimleri türetirken bu ek, art ünlülü kelimelere ön ünlülü biçimiyle [+çe+] eklenmiş ve önlük-artlık uyumunu bozmuştur. Bunun yanında ötümlü ünsüzle biten bazı dil isimlerine ötümsüz biçimi [+ça+], [+çe+] eklenmiş ve ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

Álatince (<Latince) XXXIII-89

makedonçe (<Makedonca) XXXVIII-9

nice XXXIV-43

arnavutçe (<Arnavutça) XLV-26

yavaşça XXXIII-67

makedonça (<Makedonca) XLV-183

{+dAş+}

Ölçünlü Türkçede eşlik, ortaklık, bağlılık ifade eden bu ek ÜMÇTA'da da aynı işlevlerle kullanılmıştır.

şardaşı³⁴ “kardeş” XXXVIII-157

arşadaşlarımız LXIII-14

şardeş LX-162

³⁴ ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde “şardeş” kelimesi hem ölçünlü Türkçedeki biçimiyle hem de eskicil “şardaş” biçimiyle sıklıkla kullanılmıştır.

{ +XncX+ }

Sıra sayı isimleri ve yapan ek, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tüm şekilleriyle kullanılmıştır.

altıncı XII-8

sekizinci LVII-19

dokuzuncide (< dokuzuncu) LI-6

sonuncu XXXIX-61

beşinci LII-61

üçüncü XXVI-95

{ +an+ }

ET'de kuvvetlendirme, bağılılık ve çokluk ifade eden ek (Gabain, 2007: 44), ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde iki farklı yerde tespit edilmiştir.

oğlan XXVI-24

kızana XLVI-150

{ +leyin+ }

Zaman isimlerine eklenip zaman zarfı görevinde kelimeler türeten ek, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bir kelimedede tespit edilmiştir.

sabāleyin (< sabahleyin) XXXIII-161

{ +çāz + }

Eklendiği isme sevgi, acıma, küçültme gibi anlamlar katan ek, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tek kelimedede görölmüştür.

ķıŝçāz (< kızcağız) LXVIII-22, XXIII-57

{ +er + }, { +şer + }

Bu ek, üleştirme sıfatı görevinde kullanılan kelimeler türetmektedir. Ek, “beŝer” kelimesindeki hece bölünmesi sırasında [+şer+] biçimine girmiş ve ünlü ile biten sayı isimlerine [+şer+] olarak eklenmiştir (Korkmaz, 2014: 121). Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanılan ek, ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç kelimedede görölmüştür.

birer XXIV-130

üçer II-71

ikişer XXXIII-113

dörder LIX-62

{ +aç + }

Eklendiği kelimeye büyütme ve küçültme anlamı katan bu ek, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bir kelimedede görölmüştür.

baķraç (< bakır + aç) XXXV-240

{ +In+ }

Bu ek zaman bildirme anlamı taşıyan isimlere eklenir ve bu isimlerin zarf görevinde kullanılmasını sağlar (Korkmaz, 2014: 129). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ekin bu işleviyle kullanıldığı birkaç örnek tespit edilmiştir.

yazın LIV-77

temin (> demin) LX-160

kışın LVIII-17

{(+I)l+ }

Benzerlik ifade eden bu ek, isimlerden isim ve sıfat görevi gören kelimeler türetir. İşlek bir ek değildir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ekin kullanıldığı örnekler nadirdir.

yeşil XIV-28

kızıl XXIV-209

{ +man+ }

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, tek bir kelimedede görülmüştür.

koçaman VI-101

{+sAl+}

Arapça [+î] nispet ekinin yerini tutmak için Latin kökenli [+Al+] “nispet bildirme, ait olma” anlamındaki ekin Türkçede “ulus” vb. kelimelere getirildikten sonra [+sal+] biçiminde yanlış ayrılmasıyla oluşmuştur (Korkmaz, 2014: 139). İşlek bir ek değildir³⁵. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, tek bir kelimedede görülmüştür.

kimyasal XXII-97

{+(U)z+}

İkizlik bildiren bir ektir (Gabain, 2007: 46). İşlek bir ek değildir. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç kelimedede görülmüştür.

göğüslen (ET kögüz) XLV-146

boynuzlen (< boynuzla) LX-6

{+çe+}

Slav dillerinin birçoğunda görülen bu ek, eklendiği kelimeye küçültme anlamı katar. Bölgemizde bu ek, Türkçe kelimelere eklenmiştir. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bu isimden isim yapım eki birkaç kelimedede tespit edilmiştir.

³⁵ Ekin kullanımı hakkında detaylı bilgi için ayrıca bk. Zeynep Korkmaz, Türkçede -l eki (-al/-el, -ıl/-il, -ul/-ül; -sal/-sel). Türk Dili Üzerine Araştırmalar C. I içinde, TDK Yayınları, Ankara 2005b, ss. 133-138.

daireçe (< dairecik) LXXI-63, 64

topçe (< topçuk) XXIV-108

Fiilden İsim Yapım Ekleri

Fiil kök ve gövdelerinden isim türeten eklerdir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen fiilden isim yapım ekleri şunlardır:

{-em+}

İşlek olmayan bir fiilden isim yapım ekidir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, bir kelimedede görülmüştür.

dönem XVIII-110

{-ce+}

Dönüştür fiillerden soyut isimler türeten bu ek, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde birkaç kelimedede görülmüştür.

düşüncem LXXI-83

eğlence XXVII-126

{-ga+}

Fiil kök ve gövdelerinden isim ve sıfat türeten bu ek, işlek değildir. Bazı kelimelerde ekleşme sırasında ekte bulunan /g/ ünsüzünün düştüğü görülmektedir. Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde bu ekin bulunduğu kelimeler azdır.

bölgelerinde LXVII-82

dalgali (< dalgalı) L-125

{-ğıç+}

Fiilden isimler türeten bu ek, işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek nadir olarak görülmüştür.

utangiç³⁶ (< utangaç) XXVII-157

başlangıçta (< başlangıçta) LIV-12

{-Gan+}

Genellikle /l/, /n/, /r/, /ş/ ile biten fiil çatılarına eklenerek onlardan alışkanlık ve huy sıfatları yapan ektir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ekin eklendiği birkaç kelime tespit edilmiştir.

³⁶ Ölçünlü Türkçede “utangaç” biçiminde görülen bu kelime, ÜMÇTA'ya ait metinlerde bir kaynak kişide “utangiç” biçiminde görülmüştür. Bu kullanımın kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

sokulganiz (< sokulganız) XLVI-243

çalışkan XLVI-193

{-gu+}, {-k1+}, {-gi+}

Fiil kök ve gövdelerinden somut ve soyut isimler türeten bu ek, ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç kelimedede {-gu+}, {-k1+}, {-gi+} biçimiyle görülmüştür.

sorgusuz LXVII-38

bilgi XLV-293

baskı LXVII-18

sevgi XXXVIII-162

{-gun+}

Tek heceli fiil köklerinden sıfatlar türeten işlek bir ektir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek birkaç kelimedede görülmüştür.

yorgun II-145

uygun XXIII-75

durgun XXXI-75

{-1+}, {-i+} {-u+}

Genellikle tek heceli fiillere eklenip onlardan soyut-somut isim ve sıfat türeten işlek bir ektir. Zeynep Korkmaz'a göre ET'de fiilden isim türeten -(I)g/ -(U)g ekinde bulunan /g/ ünsüzün Güney-Batı Türk lehçelerine uzanan tarihi gelişimi içerisinde erimesiyle [-I+], [-U+] fiilden isim yapım ek meydana gelmiştir (Korkmaz, 2014: 153). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, yukarıda bahsi geçen işlevlerle birkaç kelimedede görülmüştür.

ölü XIV-70

yazi (<yazı) XII-29

dizi XXIX-94

veri LXII-29

{-XcX+}

Fiil kök ve gövdelerine eklenip onlardan isim ve sıfat türeten çokluk, aşırılık, devamlılık ifade eden işlek bir ektir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, birkaç kelimedede görülmüştür.

alıcı LXII-48

koruyuculari (<koruyucuları) XXVI-97

gürici (<görücü) XII-63

gürücüyle (<görücüyle) XXX-1, 2

yyici XVII-41

{-ık+}

Tek ve çok heceli fiillere eklenip onlardan isim ve sıfat türeten işlek bir ektir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ekin sadece [-ık] biçimi birkaç yerde tespit edilmiştir³⁷.

karışık XXXIII-151

qabarık XXVII-88

³⁷ Ekin Anadolu ağızlarında kullanımı için bk. Ahmet Buran, -Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı, TDAY Belleten, Ankara 1996b, ss. 11-18

sarmaşık XXVI-137

açık XXXI-61

{-(ı)m+}, {-(i)m+}, {-(ü)m+}

Fiil köklerinden isim türeten işlek bir ektir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ekin kullanıldığı birkaç kelime tespit edilmiştir.

bölüm XXVIII-73

yapımı LXX-8

ölüm XXVIII-115

seçimleri XXIX-90

{-mAcA+}

Fiil kök ve gövdelerine eklenen bu fiilden isim yapım eki ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde iki kelimedede görülmüştür.

bulmaca XXXV-158

bilmece XLIV-93, 94

{-maç+}

Bu ek genellikle yiyecek adları türetmiştir. Bu eki alan kelimeler, fiilden isim türeten ve sıfat olarak kullanılan [-mA] ekinin “aş” ismiyle oluşturduğu sıfat tamlamasından meydana gelmiştir (Korkmaz, 2014: 161). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, yiyeceklerle ilgili bir kelimedede görülmüştür.

bulmaç (< bulamaç < bulama aş) XXXV-156

{-mAn+}

Fiil kök ve gövdelerine eklenerek onlardan isim türeten, işlek olmayan bir ektir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, birkaç kelimedede görülmüştür.

öğretmendır (< öğretmendır) XLVI-275

duman (ET *tu- “kapatmak”)³⁸ II-216

göçmen LVII-20

değirmen (ET *teğir-)³⁹ XXXV-142

{-mur+}

Tek heceli fiillere eklenerek onlardan isim türeten bu ek, işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek tek bir kelimedede görülmüştür.

yağmurlar XLII-88

yāmur (< yağmur) XV-69

yağmur (< yağmur) II-362

³⁸ bk. A. Von Gabain, Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın), TDK Yayınları, Ankara, 2007. ss. 302

³⁹ Clauson, 1972: 486

{-tI+}, {- (I)ntı}

Fiil gövdelerine gelerek onlardan soyut ve somut isimler türeten bu ek çok işlektir. Hamza Zülfikar'a göre bu ek, [-n] dönüşlü çatı ekiyle [-tı] ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir (Zülfikar, 2011: 133). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, birkaç kelimedede görülmüştür.

toplanti (<toplantı) XIX-63

sıkıntı LXI-36

{-t}

Fiil kök ve gövdelerine eklenerek onlardan isim ve sıfat türeten bu ek, işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek tek bir kelimedede görülmüştür.

yoğurt (<yoğurt) XXXVIII-168, 171

3.1.2. İsim Çekim Ekleri

İsim çekim ekleri, cümlede isimler ve fiiller arasında geçici olarak anlam bağı kuran eklerdir⁴⁰. İsim çekim eklerini; çokluk eki, iyelik ekleri, aitlik eki, hâl ekleri olmak üzere dört ayrı başlıkta inceledik.

⁴⁰ İsim çekim eklerinin Anadolu ağızlarındaki durumu için bk. Ahmet Buran, Anadolu Ağızlarında İsim Çekim Ekleri, TDK Yayınları, Ankara 1996b.

Çokluk Eki

İsmlere çokluk özelliği veren bu ek, Türkçede ön ünlülerden sonra [+ler], art ünlülerden sonra [+lar] biçiminde eklenir. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde isimlere ve zamirlere eklenen çokluk eki, Türkçede olduğu gibi ön ünlülü kelimelere [+ler], art ünlülü kelimelere [+lar] biçimiyle eklenir.

onlari (<onları) I-33

dügmelerle (<düğmelerle) XLVI-104

insanlar XXXVII-16

pareler (<paralar) XLIX-126

komşılar (<komşular) XXXV-246

bunlar LII-101

Türkçede sayı ile kurulan sıfat tamlamasında, tamlanan çokluk eki almazken ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde birkaç örnekte tamlanan çokluk eki almıştır. Bu kullanım Batı Rumeli Ağzlarıyla etkileşim içinde olan Slav dillerinde ve Arnavutçada yaygındır.

üç çocuklarım (<üç çocuğum) LI-26

iki kızlar (<iki kız) IV-19

üç tane amcalar (<üç tane amca) LXI-39

Türkçede belirsizlik sıfatıyla kurulan sıfat tamlamasında, tamlanan çokluk eki almazken ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bir örnekte tamlanan çokluk eki almıştır. Söz konusu kullanım yukarıda bahsi geçen etkileşim doğrultusunda meydana gelmiştir.

birkaç insanlar (<birkaç insan) XV-20

İyelik Ekleri

Sahiplik ve aitlik bildiren iyelik ekleri eklendikleri isimlerin hangi şahsa ait olduğunu belirtirler.

Teklik 1. Şahıs

Ölçünlü Türkçede teklik 1. şahıs iyelik eki $[(+1)m]$, $[(+i)m]$, $[(+u)m]$, $[(+ü)m]$ biçiminde görülür. Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp ağızlarında 1. teklik şahıs iyelik eki ön, düz ünlülü kelimelerde genellikle $[(+1)m]$ art biçimiyle kullanılmıştır. Bu sebeple önlük-artlık uyumu bozulmaktadır. Batı Rumeli Ağızlarından biri olan ÜMÇTA'da da ekin bu kullanımı karakteristiktir. Bölgemiz ağızlarında ekin $[(+i)m]$, $[(+u)m]$, $[(+ü)m]$, $[(+m)]$ biçimleri nadir de olsa görülmektedir.

em benim işlerim**im**ı baķamadi insanlarlen “Hem benim işlerimi insanlarla bakamadı.”

II-119

işte fotoğraf**ım** e ne ki çok küçük yaştan beri burda “İşte fotoğrafım çok küçük yaştan beri burada” LX-14

gelin**ım** ayridır. “Gelinim ayridır” XXIV-69

çocuğ**um** işliyor ya, işley. “Çocuğum çalışıyor ya çalışıyor.” LXVI-2

nasıl tanıştık o_jidi koms**ım** bir akrabamdı benim. “Tanıştığımızda o benim komşumdu, bir akrabamdı.” LIV-73

süt**üm** yok yok. I-43

kırk senelik beş**ğim** var. “kırk senelik beşğim var.” XLV-232

benim ümrüm için oğullarım için da yeter olacak. “Benim ömrüm içinde çocuklarım için de yeterli olacaktı.” II-44

Teklik 2. Şahıs

Ölçünlü Türkçede [+ (i)n], [+ (i)n], [+ (u)n], [+ (ü)n] biçiminde görülen ek, ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de bu şekilde görülmüştür. Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp ağızlarında 2. teklik şahıs iyelik eki ön, düz ünlülü kelimelerde genellikle [+ (i)n] art biçimiyle kullanılmıştır.

bürek ne ister canın alırsın kebab onu buni. “Canın ne isterse börek, kebab onu bunu alırsın.” I-14

eşin bekler boğdaylen. “Buğdayla eşin bekler.” XLI-36

eşşek be kulakların gevşek be. “Eşek be kulakların gevşek be.” II-367
çocuğun güzel oyniy. “Çocuğun güzel oynuyor.” XLVI-210

başın sağ olsun diyecekler. IV-156

ani senin süzün gününde var imiştir mâniler. “Hanin senin sözünün gününde mâniler varmış.” XLV-228

ama nası istersen_o keyfine göre. “Nasıl istersen keyfine göre.” XXI-116

abe ben senin işine karışmam. “Abe ben senin işine karışmam.” II-258

abe sesin duriy. “Abe sesin duruyor.” XXII-28

senin yerin ama turistsin. “Senin yerin ama turistsin.” LXXI-189

Teklik 3. Şahıs

Ölçünlü Türkçede [+ı], [+i], [+u], [+ü] ; [+sı], [+si], [+su], [+sü] biçiminde görülen teklik 3. şahıs iyelik eki bölgemiz ağızlarına ait metinlerde art, düz ünlülü kelimelere genellikle [+si] ve [+i] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir⁴¹. ÜMÇTA'da ekin bu şekliyle kullanımı karakteristiktir. Ekin diğer şekilleri metinlerde az da olsa tespit edilmiştir.

mağsımların gübeği düşiy. “Çocukların göbeği düşüyor.” XLV-243

dışarda isviçrede çocuğu oturuyor orda. “Çocuğu dışarıda İsviçre’de, orada oturuyor.” XXXI-122

demiş boğazi kırmızılanmış. “Boğazi kırmızılanmış demiş.” XLV-278

ni küpüğünü çıkar ni bir şey karıştır. “Ne köpüğünü çıkar ne bir şey karıştır.” XXXV-64

iki ay soğna kocamın acosü ölu istedi evlensin. “İki ay sonra kocamın amcasının oğlu evlenmek istedi.” XV-58

söra ayri açan geldi annesi gene tekrar yaptım “Sonra ne zaman annesi geldi ayri yine tekrar yaptım.” L-111

nasreddin_oca komşusu çok zengin. “Nasrettin Hoca'nın komşusu çok zengin.”XXXV-244

ā teyzesi, ablası, halası da_ire çalışiy da_irede. “Teyzesi, ablası halası dairede çalışıyor dairede.” LXXI-62

⁴¹ Ekin EAT'deki kullanımı için bk. Gürer Gülsevin, Eski Anadolu Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı, Türk Dili, S. 46. TDK Yayınları, Ankara 1990a, ss. 187-190.

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde pekiştirme işlevi gören “bile” bağlacının üstüne teklik 3. şahıs iyelik ekinin getirildiği iki kelime tespit edilmiştir.

benim oğullarım diy iki bilesi türçeyi çok güzel kullaniylar. “Benim oğullarım diyor ikisi bile Türkçeyi çok güzel kullanıyorlar.” II-352

benim üç bilesi asker yapti. “Benim üçü bile askerlik yaptı.” XVIII-89

Çokluk 1. Şahıs

Ölçünlü Türkçede [(+1)mız], [(+i)miz], [(+u)muz], [(+ü)müz] biçiminde görülen çokluk 1. şahıs iyelik eki ÜMÇTA'da da bu şekilde görülmektedir. Bölgemize ait metinlerde ön-düz ünlülü kelimelere bu ek, genellikle [(+1)mız] art ünlülü biçimiyle eklenir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

hepimiz evle çeşmeden su doğdururdük. “Hepimiz çeşmeden su doldururdük.” LXXI-28

ben burda kılmışım çünkü okulumuz imiştir orda. “Ben burada kalmışım çünkü oklumuz oradaymış.” II-113

e bis ikimiz kaldık burda em büyük abim em ben. “Büyük abim hem ben biz ikimiz burada kaldık.” XXXIV-13

kırk iki sene kırk üç kırk üç oğlumuz var. “Kırk iki kırk üç senedir oğlumuz var.” XLV-207

almanyada bāçemiz var bin metrekare. “Almanya'da bin metrekare bahçemiz var.” VI-6

zati bizim küy**ümüz** batinsa. “Zaten bizim köyümüz Batinsa.” VI-70

ilk zamanda tabi ilk gelmekten dedeler**imiz** dedemin dedesi gelmişler burda. “İlk zamanda dedelerimiz, dedemin dedesi buraya gelmiştir.”VI-19

orda, düğün**ümüz** olmuştur. “Düğünümüz orada olmuştur.” XXIV-5

Çokluk 2. Şahıs

Ölçünlü Türkçede [(+1)nız], [(+i)niz], [(+u)nuz], [(+ü)nüz] biçiminde olan çokluk 2. şahıs iyelik eki ÜMÇTA’da [(+1)nız], [(+u)nuz] olarak görülmektedir. Düz-ön ünlülü kelimelere düz-art ünlülü [(+1)nız] eklenmektedir ve bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

şimdi sizin eş**iniz** yeni XLVII-2

sizin ütede durum**unuz** eyidir dey “Sizin ötede durumunuz iyidir diyor.” XL-85

bir**iniz** dey, sizden dey, gönüllü çıksın “Biriniz diyor, sizden gönüllü çıksın diyor.”

XL-56

siz gelirse akl**ımıza**. XXVI-175

baban**ız** esnaf gibi falan fırtız eminyetimiz yok. “Babanız esnaf gibi falan fırtız emziyetimiz yok.” LX-150

sizin dā başka yemekler**iniz**. “Sizin yemekleriniz daha başka.” XXVII-49

Çokluk 3. Şahıs

Ölçünlü Türkçede [+ları], [+leri] biçiminde olan çokluk 3. şahıs iyelik eki ÜMÇTA'ya ait metinlerde [+ları], [+ları], [+leri] biçiminde görülmektedir. Bölgemiz ağızlarında art ünlülü kelimelere [+ları], [+ları] ve az da olsa [+leri] biçiminde eklenen ek; ön ünlülü kelimelere [+leri] olarak eklenmiştir.

torun**ları** bitevi yaz idileş burda. “Torunları bütün yaz buradaydı.” XL-41

eş burda onların artık çocuk**ları**. “Eh onların çocukları artık burada.” XLII-51

teyzemin **kızları** onlar ütede gitmişlar. “Teyzemin kızları onlar öteye gitmişler.”
XLV-54

yapaydılar ne var **bâçeleri** yapar. “Bahçeleri vardı, yapıyorlardı.” L-38

kardeşleri et satardılar kaçak. “Kardeşleri kaçak et satarlardı.” LX-19

İyelik Eki Yığılması

Gürer Gülsevin'e göre Türk dilinde teklik 3. şahıs iyelik eki alan bazı kelimelerde iyelik ekinin fonksiyonu kaybolur ve kelime kalıplaşarak taban hâline gelir. Bu sebeple kelimenin üstüne tekrar teklik 3. şahıs iyelik ekinin eklendiği görülür (Gülsevin, 2011: 15). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde teklik 3. şahıs iyelik ekinin üst üste geldiği birkaç örnek tespit edilmiştir.

kış **kardeşisi** lâzım dâ bir tane ē başka mecbur yapasın iki tane. “Kız kardeşi lazım daha bir tane e mecbur iki tane yapasın.”XLVIII-45

öyledir ismisi mällenin “Mahallenin ismi öyledir.” LXVIII-13

epsi, epsisi üyle. “Hepsi, hepsi öyle” LII-74

üçüsü evet. “Üçü evet.” XXI-163

soyisi idi üyle inan ki turççe hepsi üle “Soyu öyleydi hepsi Türkçe inan ki öyle.” IV-48

herkes sen bu ikisi ay üçisi dur getireces “Herkes sen bu ikisi ay üçü dur getireceğiz.” IV-158

Tablo 3: İyelik Eklerinin Şeması

İyelik Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[+ (i)m], [+ (i)m], [+ (u)m], [+ (ü)m], [+ m]	[+ (i)mız], [+ (i)miz], [+ (u)muz], [+ (ü)müz]
2. Şahıs	[+ (i)n], [+ (i)n], [+ (u)n], [+ (ü)n]	[+ (i)nız], [+ (u)nuz]
3. Şahıs	[+ ı], [+ i], [+ u], [+ ü], [+ sı], [+ si], [+ su], [+ sü]	[+ ları], [+ lari], [+ leri]

Aitlik Eki

Aitlik eki, isimlerden zamir ve sıfat olarak kullanılan isimler yapar. Bu ekin bulunma, aitlik, bağıklık gibi işlevleri vardır. Aitlik eki [+ki], isim kök ve gövdelerine doğrudan eklendiği gibi bulunma ve ilgi hâl eklerinin üzerine de eklenebilir. Bu ek, iyelik ekleri gibi yardımcı /n/ sesini alabilmektedir (Ergin, 2009: 161, 162).

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, Ölçünlü Türkçede olduğu gibi [+ki] biçimiyle görülmüştür.

şimdiki XXII-56

şindiki (< şimdiki) XXV-188

aşāki (< aşağıki) XXIII-54

peşinki (< önceki) XXV-57

ortaki⁴² (< ortadaki) XX-53

erkenki zamanlarda⁴³ (< erken zamanlardaki)

XXIV-101

Hâl Ekleri

Hâl ekleri, ismin başka bir kelimeyle ilgi kurmak için aldığı eklere denir. Muharrem Ergin'e göre hâl kavramı, ismin kendi dışında kalan kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. Bu hâllerin çekimli biçimleri hâl ekleridir (Ergin, 2009: 129). Zeynep Korkmaz'a göre hâl kavramı, ismin cümle içerisinde yalın veya eklerle genişletildiği geçici durumdur (Korkmaz, 1992: 77). "Sözcük Türleri" isimli eserde hâl kavramı, cümle içindeki isimlerin görevinin belirlenmesine yardımcı olan dil bilgisi unsuru olarak tanımlanmaktadır (Atabay vd., 1983: 38-46). Hâl ekleri tarihsel süreç içerisinde değişiklik göstermektedir⁴⁴.

Hâl ekleri; yalın hâl, ilgi hâli, yükleme hâli, yönelme hâli, bulunma hâli, ayrılma hâli, vasıta hâli, eşitlik hâli olmak üzere sekiz başlıkta incelenmiştir.

⁴² Ölçünlü Türkçede bulunma hâl ekinin üzerine aitlik eki [+ki]'nin eklenmesiyle meydana gelen "ortadaki" kelimesi, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bulunma hâl ekini almadan aitlik ekini almıştır. Bu kullanımın kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

⁴³ Ölçünlü Türkçede zaman ifade eden "erken" kelimesi üzerine aitlik eki [+ki]'yi almaz. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde "erkenki" biçiminde kullanılan kelime tespit edilmiştir.

⁴⁴ Hâl eklerinin tarihî Türk lehçelerindeki durumu için bk. Gülsel Sev, Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

Yalın Hâl

Muharrem Ergin'e göre yalın hâl, ismin karşıladığı nesne ve kendisine tâbi olan isim dışında hiçbir münasebet belirtmeyen hâlidir (Ergin, 2009: 227). Bir isim yalın hâldeyken üzerine sadece iyelik ve çokluk ekini alabilir⁴⁵. Günay Karaağaç'a göre yalın hâl söz öbeklerinde sıfat hâli, cümlelerde özne hâlidir. İsimlerin başka bir ögeye bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelik hâlleri yalın hâlleridir (Karaağaç, 2017: 78). Hüseyin Durgut'a göre Türkçede yalın hâl eksizdir. Bu sebeple yalın olarak görülen her isim yalın hâl olarak değerlendirilmektedir. Oysa ki isimler eksiz olarak kullanılabilirdiği gibi ekli olarak da kullanılabilir. Bu yüzden her eksiz ismi yalın hâl olarak değerlendirmek doğru değildir (Durgut, 1999: 16).

yannıS a_ilede yāni **ablasi**, kardeşi, teyzesi yemeğe çağırırdılar askeri a_ilesınle beraber. “Ailede yalnız ablası, kardeşi, teyzesi askeri ailesiyle beraber yemeğe çağırırlardı.” XXVII-125

kırmızı şāmi tahtılar başıma. “Başıma kırmızı yazma taktılar.”XLV-28

kad̄ar bis o kad̄ar **inançlar** bizde yok. “Bizde o kadar inanç yok” XXXIX-47

komşılar deylım, onlar gidecek. “Diyelim komşular, onlar gidecek.” XLVI-220

İlgi Hâli

İlgi hâli, bir ismin başka kelimelerle olan ilgisini ifade eden ektir. Söz konusu ek isme belirtme, sahiplik, mensubiyet, ilgi vb. anlam kazandıran bir ektir (Karahan, 1996: 610). İlgi hâli eki ismi isme bağlarken diğer hâl eklerinin asıl fonksiyonu ismi fiile bağlamasıdır. Hâl eklerinin bu özelliğinden yola çıkarak bazı araştırmacılar bu ekin hâl eki

⁴⁵ Yalın Hâl ile ilgili detaylı bilgi için ayrıca bk. Hüseyin Durgut, Türkçede Yalın Hâl Kavramı Üzerine, TDAY Belleten, S2 (2004/2), 2006, ss. 70-78.

sayılmaması gerektiğini önermektedir (Buran, 2011: 381; Karahan, 1999: 610; Gülsevin, 2011: 16).

İlgi hâli eki bazen eksiz olduğu gibi ekli olarak da görülmektedir. Eksiz ilgi hâliyle belirtisiz isim tamlaması kurulmaktadır. Eksiz ilgi hâli kendi içinde *eksiz belirtili ilgi hâli* ve *eksiz belirtisiz ilgi hâli* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hüseyin Durgut'a göre eksiz belirtili ilgi hâli; morfolojik olarak ilgi hâli ekini almamış, lâkin oluşturduğu isim tamlaması semantik olarak belirlilik ifade eden hâldir. Eksiz belirtisiz ilgi hâlinde hem ek hem de belirlilik bulunmamaktadır. Söz konusu hâlle belirtisiz isim tamlaması kurulmaktadır (Durgut, 1999: 52-55). ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde eksiz belirtili ilgi hâlinin kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

iki ay soḡna ḡocamın acosü ölu istedi evlensin. “İki ay sonra kocamın amcasının oḡlu evlenmek istedi.” XV-58

ani senin süzüñ gününde var ĵimiştir mâniler. “Hanin senin sözünün gününde mâniler varmış.” XLV-228

nasreddin_oca ḡomşusu ḡoḡ zengin. “Nasrettin Hoca'nın ḡomşusu ḡok zengin.” XXXV-244

Ölçünlü Türkçede [+im], [+ın], [+in], [+un], [+ün], [+nın], [+nin], [+nun], [+nün] biçimleri vardır. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de ekin bu şekilleri görülmüştür. Sadece teklik 1. şahısta ilgi hâli eki, bölgemiz ağızlarında “benım” biçiminde görülmektedir. Batı Rumeli ağızlarında görülen bu özellik, söz konusu ağızlara dahil olan Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarında da bu şekilde görülmektedir.

Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde ilgi eki, ön, düz ünlülü kelimelere genellikle [+ım], [+ın], [+nın] art ünlülü biçimiyle eklenmiştir.

ben konuşuyım ama benim ortağım otuz yıl gavar. “Ben konuşuyorum ama benim otuz yıldır ortağım gavurdur.” LXXI-142

bütün bölgenin çeşmeleri burda idi. LXXI-28

her evin her evin kim olursa olsun. VI-96

ay çocuğumun oldi ikisinin de. “Çocuklarımın ikisinin de oldu.” XXV-167

senin a_ile nerden? XVII-25

yanlız tek onun çıkaymış orda. XXV-99

sonna geldilar türklar ě yaptılar bu cāmi hem aşā_ı küvün cāmī. “Sonra Türkler geldiler, hem bu cāmiyi hem de aşāğı köyün cāmisini yaptılar.” XIII-18

küynün⁴⁶ o taraflarında kalıylar. “Köyün o taraflarında kalıyorlar.” XLI-95

ülünün yılı da olur. XXVI-132

Yükleme Hâli

Yükleme hâli, ismi kendisine etki eden geçişli bir fiile bağlayan hâldir (Ergin, 2009: 231). Yükleme hâli bazen ekli biçimde görülürken bazen de eksiz biçimde görülmektedir. Hüseyin Durgut’a göre ekli yükleme hâlinde belirlilik vardır. Bu belirlilik, yükleme hâli ekiyle sağlanmaktadır. Eksiz yükleme hâli, bulunduğu ismi ek almadan geçişli fiilere bağlayan hâldir. Eksiz yükleme hâli; *eksiz belirtli yükleme hâli* ve *eksiz belirtisiz yükleme hâli* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Eksiz belirtli yükleme hâlinde geçişli fiilin nesnesi durumunda olan isim, yükleme hâli ekini almamıştır, burada belirliliği sağlayan iyelik ekidir. Eksiz belirtisiz yükleme hâlinde geçişsiz fiilin nesnesi durumunda olan isim, hem yükleme

⁴⁶ ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünsüz ile biten kelimelerden sonra {+Xn}, ünlüyle biten kelimelerden sonra {+nXn} biçimi görülmektedir. Bölgemiz ağızlarında sadece bir kelimedede ünsüzle biten kelimeye ilgi eki [+nün] biçiminde eklenmiştir. Bu kullanımın kaynak kişinin bireysel söylemi sebebiyle meydana geldiği düşünülmektedir.

hâli ekini almamış hem de belirliliğini sağlayan bir ek bulundurmamaktadır (Durgut, 1999: 59-74).

Ölçünlü Türkçede ünsüz ile biten bir kelimedenden sonra {+X} biçiminde olan yükleme hâli eki, ünlü ile biten bir kelimedenden sonra {+(y)X} biçiminde görülür. Bu ek, iyelik eklerinden sonra araya zamir /n/’si alarak {+nX} biçiminde görülür. (Yükleme hâlinin kullanımı ile ilgili bk. Karahan, 1996: 605-611). Mecdud Mansuroğlu’na göre zamirlere eklenen yükleme hâli eki [+nı], [+ni], [+nu], [nü] biçimindedir (Mansuroğlu, 2012: 505). Kemal Eraslan’a göre yükleme hâli eki, /n/ ünsüzüyle biten zamirlerden sonra {+nX} biçiminde eklenir ve yan yana gelen bu /n/’lerden biri düşer (Eraslan, 2011: 452).

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de yükleme hâli eki, Ölçünlü Türkçedeki biçimleriyle görülmektedir. Bölgemiz ağızlarında bu ek art, düz ünlülü kelimelere genellikle [+i], [+(y)i], [+ni] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir. Bu özellik Batı Rumeli Ağızlarının karakteristik özelliklerinden biridir (Nemeth, 1983).

gene koy içsın suyuni. “Suyunu içtikten sonra yine koy.” XXXV-151

bize te bunı yardım etsınlar. “Bize te bu yardımı yapsınlar.” XXXV-127

yok yok yapmamışım ni tarhanayi ni sevmem ni yapmam. “Yok yok tarhanayı yapmamışım, ne severim ne yaparım.” XXI-55

o etin suyunu aşlays, evet. “Evet, o etin suyunu haşlıyoruz.” XLV-91

ni küpügünü çıkar ni bir şey karıştır, kapat. XXXV-64

geç köprüyü tefeyyüz okuli var. “Köprüyü geçtikten sonra Tefeyyüz Okulu var.”

XXXIV-59

oni buni em kaçamamiş, kaçamamiş gidememiş türkiyede em kaldık üsküpte. “Onu bunu hem Türkiye’ye kaçamamiş, gidememiş. Hem Üsküp’te kaldık.” XXXVII-10

te benim kız da yapıy o baklavayı tatlı. “Benim kız baklavayı tatlı yapıyor.” XIV-26

aha oni yiysin suyi döküysık. “Onu yiyorsun, suyu döküyoruz.” XVII-44

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen iki örnekte yükleme hâli yönelme fonksiyonunda kullanılmıştır.

sōra soralım bu yengeyi odur boşnak. “Sonra bu yengeye soralım, o Boşnak’tır.” XV-38

şeker atam mi içine çayınızı yoksa **kendiniz** atacaksınız “Çayınıza şeker atayım mı yoksa kendiniz mi atacaksınız?” XXVI-175

Yönelme Hâli

Ölçünlü Türkçede ünsüz ile biten bir kelimedden sonra [+a], [+e] biçiminde olan yönelme hâli eki, ünlü ile biten bir kelimedden sonra [(y)a], [(y)e] biçiminde görülmektedir. Bu ek, iyelik eklerinin üzerine eklenirken araya bir zamir /n/’si alır. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de ek, Ölçünlü Türkçedeki biçimleriyle görülmektedir.

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde “Türkiye” kelimesine 6 farklı yerde; “askeriye” kelimesine bir yerde yönelme hâl eki [(y)a] art biçimiyle eklenmiştir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

çocuğa (çocuğa) XXVII-39

avaya (<havaya) XXIX-97

kendimize (<kendimize) VIII-11

türkiyeye (<Türkiye'ye) XLVI-7

ona XII-105

askeriyeye (<askeriyeye) LXXI-69

ününe (<önüne) XXII-106

üteye (<öteye) II-158

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen “oraya” kelimesindeki [(y)a] yönelme hâli eki, bulunma fonksiyonunda kullanılmıştır. Bölgemiz ağızlarına ait metinlerde hâl eklerinin birbirinin yerine kullanılması karakteristik olarak görülmektedir.

oraya taş toplardık “Orada taş toplardık.” XXX-36

Bulunma Hâli

Ölçünlü Türkçede ünlü ve ötümlü ünsüzle biten bir kelimeye [+da], [+de] biçiminde eklenen bulunma hâli eki; ünlü ve ötümsüz ünsüzle biten bir kelimeye [+ta], [+te] biçiminde eklenir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde de bulunma hâli eki, Ölçünlü Türkçedeki biçimleriyle görülmektedir.

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yönelme hâli eki bazı ön ünlülü kelimelere art ünlülü [+da], [+ta] biçimleriyle eklenmiş bu da önlük- artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

eh adapazarında giriş**ta** beş küpri beş küpridir dâ girmeden adapazara. “Adpazarı'nın girişinde, daha Adapazarı'na girmeden Beş Köprü vardır.” II-378

yoğ ev**da** arnavutça konuşuyoruz arnavutça. LXI-18

türkiye**da** altı milyon. II-382

Bölgemiz ağızlarında ötümsüz ünsüzle biten bir kelimeye bulunma hâli eki ötümlü biçimiyle [+da] eklenmiştir. Bu da ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

çıka**ys** soğa**da** oynays, maşım~~lar~~len koşays. “Çıkarız, sokakta oynarız, masumlarla koşarız.” XLVIII-36

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen bazı kelimelerde bulunma hâli eki [-da], [-de] ayrılma fonksiyonunda kullanılmıştır.

birile**ni** istanbul**da** çağırdılar. “Birilerini İstanbul’dan çağırdılar.” XXXV-69

vallâ ayatı**nda** ben çok mutluyum geçmişimi. “Vallahi ben hayatımdan, geçmişimden çok mutluyum.” XXVII-170

gidar türçe bur**da**. “Türkçe buradan gider.” LXI-26

evler**de** bir evde girerdın, on ev**de** çıkardın. “Evlerden bir eve giderdin, on evden çıkardın.” XXXVI-36

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen bazı kelimelerde bulunma hâli eki [-da], [-de] yönelme fonksiyonunda kullanılmıştır⁴⁷.

⁴⁷ Ayrıca bk. Adıye Şimşek. İskeçe İli Ağızları, Türk Dil Kurumu, Ankara: 2020.

biz teravîden sonra gidey**z** çarşı**da** çıkays. “Biz teravihten sonra gidiyoruz, çarşıya çıkıyoruz.” XXXI-60

bayrampaşada beş yıldızlı otel**de** gittik. “Bayrampaşa’da beş yıldızlı otele gittik.” XLV-82

şindi gideylar belediyede, or**da**. “Şimdi oraya, belediyeye gidiyorlar.” XXVII-13

e bur**da** girdi çalıştı. “E buraya girdi, çalıştı.” XLVII-7

tekrar dü**ndü** burda, işini bıraktı. “Tekrar buraya döndü, işini bıraktı.” LXVII-5

evlerde bir ev**de** girerdin, on evde çıkardın. “Evlerden bir eve giderdin, on evden çıkardın.” XXXVI-36

hem ben koyacim te bur**da** hem bu taraf hem bu taraf igneyle hem çıkacem pazara. “Hem ben te buraya koyacağım hem bu tarafa hem bu tarafa hem pazara çıkacağım” I-75

o genç ay dedi gidecis yunanistanda. “Ay o genç, Yunanistan’a gideceğiz dedi.” II-133

em yoğurti yavaşçe koyaysın bir taraf**ında**, gitsin o. “Hem yoğurdu bir tarafına koyarsın, o gitsin.” XXXVIII-171

Ayrılma Hâli

Türkçede ünlü ve ötümlü ünsüzle biten bir kelimeye [+dan], [+den] biçiminde eklenen bulunma hâli eki; ünlü ve ötümsüz ünsüzle biten bir kelimeye [+tan], [+ten] biçiminde eklenir. Bölgemiz ağızlarında da ayrılma hâli ekinin bu şekilleri görülmektedir.

küv**den** küve gezdiriydilar. “Köyden köye gezdiriyorlardı.” LXIX-77, 78

ā sōradan artık değişti .XLV-42

berberlik**tan** ādab bunlar da. LX-71

ben biliym dā mağsımlık**tan** evet. “Evet daha ben çocukluktan bilirim.” LXIV-45

meselā size bir geğmiş**ten** bir hatırayı anlatayım. LXV-17

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde ayrılma hāli eki bazı ön ünlülü kelimelere art ünlülü [+dan] biçimleriyle eklenmiş bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

türkiyad**an** kimse gelmemiş, türkiyed**an**. XLIX-94

var dilimiz**dan** büle var_jidi çok. “Dilimizden var, böyle çok vardı.” XLIX-74

şimdi ise bazı partid**an** nedir şimdi parlamente var. “şimdiyse bazı partiden nedir, şimdi parlementer sistem var.”LV-22

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ayrılma hāli eki birkaç art ünlülü kelimeye ve art ünlülü eke ön ünlülü [+den] biçimiyle eklenmiş bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

elli elli beş**inden** bin dokuz yüz elli beş**inden** başladılar üyle türkiyeye doğri. “Bin dokuz yüz elli beşte Türkiye’ye doğru başladılar.” LXVIII-45

beni anlay mezar**inden** çünkü o zaman biz televizyon takip ederdik, oraya da giderdi. “Beni mezarından anlıyor çünkü o zaman biz televizyon takip ederdik, oraya da giderdi.” LXVII-81

kızın kızı**den** anne anne tarafı gidiyar sereyar çeyis. “Kızdan, kızın anne tarafı giderler, çeyizi sererler.” XVII-7

Bölgemiz ağızlarında ötümsüz ünsüzle biten bir kelimeye ayrılma hâli eki ötümlü biçimiyle [+den] eklenmiştir. Bu da ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

altmış**den** biz gitmedik, biz kaldık burda. “Altmışta biz gitmedik, burada kaldık.”
LII-79

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bazı örneklerde ayrılma hâli eki, bulunma fonksiyonunda kullanılmıştır.

e elli kırk dokuz**unden** işe girmişim, seksen altısına kadar işlemişim. “Elli, kırk dokuzunda işe girmişim seksen altısına kadar çalışmışım.” XLIII-7

elli elli ellis**inden** sene bin dokuz yüz ellis**inden** türçe var idi. “Elli bin dokuz yüz elli senesinde Türkçe vardı.” LXVIII-65

altmış**den** biz gitmedik, biz kaldık burda. “Altmışta biz gitmedik, burada kaldık.”
LII-79

Vasita Hâli

Ölçünlü Türkçede vasita hâli “ile” son çekim edatı ve bunun ekleşmiş hâli [(y)le], [(y)la] biçimindedir. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde vasita hâli bazı art ünlülü

kelimelere [+ (y)le] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir. Ön ünlülü kelimelere [+ (y)le] biçiminde eklenmektedir.

onun**le** didişeriz te üyle. “Onunla didişiriz te öyle.” III-7

o oca**yla** okumuşlar türk oca**yla**. “O hocayla Türk hocayla okumuşlar.” VIII-16

iç olmassa dördüz beş yüz kişi gidiyodu**ğ** arabalar**le**. “Hiç olmazsa dört yüz beş yüz kişi arabalarla gidiyorduk.” VI-64, 67

hem ben koyacim te burda hem bu taraf hem bu taraf igne**yle** hem çıkacem pazara. “Hem ben te buraya koyacağım hem bu tarafa hem bu tarafa hem pazara çıkacağım” I-75

sabā sabā**yle** te şindi dā bira**S** olsun altı saat çıkaraci otlari bak nasıl dolmuş otlen. “Sabah, sabahleyin te şimdi daha biraz saat altı olsun otları çıkaracağım, bak nasıl otlar dolmuş.” XVII-98

“ile” son çekim edatı, arkaik vasıta hâli /n/ ile birleşerek [+lan], [+len] biçimlerini meydana getirmiştir. Daha sonra bu ek, gerileyici benzeşme yoluyla [+nan], [+nen] biçimine gelmiştir (Akar, 2013: 101). Arkaik vasıta hali /n/ kalıplaşmış ve herhangi bir fonksiyonu yoktur. Vasıta hâli “ile” ÜMÇTA’da art ünlülü bazı kelimelere ön ünlülü [+nen], [+len] biçimiyle eklenir. Bu kullanım önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

ürteyi naylon**len** ürteyi ürteyi ürteyi. “Örtüyor, naylonla örtüyor.” XVII-13

ton**len** biz çalışıysık tonlar**len**. “Biz tonla tonlarla çalışıyoruz.” XVII-13

te onun**nen** sorna üstüne dā bir yufka, o arnavut böreği. “Te onunla sonra üstüne yufka, o Arnavut böreği.” XXVIII-63

te ablalarım**len** üç ablam var. “Te ablalarım**la** üç ablam var.” XXI-56

geçen sene cāmıdan abim akşam**nen** arabay**len**... XXXV-57

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bir örnekte “ile” vasıta hâli [-na] biçiminde tespit edilmiştir.

demek düğün parası**na** buna eF yap. “Demek düğün parasıyla buna ev yap.”

XLIV-11

Eşitlik Hâli

Eşitlik hâli eki eşitlik, benzerlik, gibilik ifade etmektedir.⁴⁸ Ölçünlü Türkçede [+ca], [+ce], [+ça], [+çe] biçimleriyle görülen ek, ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de aynı biçimlerde ve işlevlerde görülmüştür.

çayır iy**ce** zarar var çayı**da**.LXXI-126

ben bence beğenmi**ym** ben. “Bence beğenmiyorum ben.” XXVII-152

aman burda aynı nice istanbul**da**. “İstanbul’da nasıl, burada da aynı.” I-14

Eşitlik eki kalıplaşma yoluyla yeni anlam ifade eden isim, sıfat, zamir ve zarf oluşturmuştur. Bu oluşum Anadolu ve Rumeli ağızlarında daha çok görülmektedir

⁴⁸ Eşitlik ekinin işlevleri hakkında bk. Vedat Uygur, Eşitlik Eki ve Eşitlik Grubu Üzerine, Türk Dili, S. 546, Ankara, 1997, ss. 547-548.

(Korkmaz, 2014: 208). Batı Rumeli ağızlarından biri olan Üsküp ağızlarında da eşitlik hâlinin kalıplaştığı kelimeler tespit edilmiştir.

hem bunca hastasın ondan sebep ben geldim kalkandelene, buraya ama gençtim. I-95

açan üylece dedim bir üç tencere getirin ki te onlan ne kaldılar. L-185

aylece kalıy burda. “Burada ailece kalıyorlar.” XLII-75

irice ben yanağında, o kâ güzel, o kâ dilber çocuk. “Yanağında irice ben, o kadar güzel, o kadar dilber çocuk.” LX-24

sonra yavaşça çevirecen. XXXIII-67

ben binlerce sefer gitmişim ben türkiyeyi bilirim. II-88

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde eşitlik eki art ünlülü iki kelimeye ön ünlülü biçimiyle [+çe] eklenmiş ve önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

şimdi çokçe, değişti bayagi değişti. VI-77

em yoğurti yavaşçe koyaysın bir tarafında, gitsın o. “Hem yoğurdu bir tarafına koyarsın, o gitsın.” XXXVIII-171

Bölgemiz ağızlarında ötümlü ünsüzle biten bir kelimeye eşitlik ekinin ötümsüz biçimi [+çe] eklenmiştir. Bu da ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

evelçe yapardılar buğdayı kıtiylar. “Evvelden yaparlardı, buğdayı katarlardı.”LIII-
23

Tablo 4: Hâl Eklerinin Şeması

Hâl Eklerinin Tablosu	
İlgi	[+ m], [+ im]; [+ n], [+ in], [+ un], [+ ün]; [+ nın], [+ nin], [+ nun], [+ nün]
Yükleme	[+ ı], [+ i], [+ u], [+ ü]; [+ (y)ı], [+ (y)i], [+ (y)u], [+ (y)ü]; [+ nu] (o ve bu işaret zamirinden sonra)
Yönelme	[+ a], [+ e]; [+ (y)a], [+ (y)e]
Bulunma	[+ da], [+ de]; [+ ta], [+ te]
Ayrılma	[+ dan], [+ den]; [+ tan], [+ ten]
Vasıta	[+ (y)la], [+ (y)le]; [+ lan], [+ len]; [+ nen]
Eşitlik	[+ ca], [+ ce], [+ ça], [+ çe]

Soru Eki

Soru eki, ismi fiile soru yoluyla bağlayan işletme ekidir. Soru eki çoğunlukla fiil işletme eki olarak kullanılmaktadır. İsim işletme eki olarak da kullanılmaktadır. Söz konusu ek, edat kökenli olup günümüzde ekleşmiştir. Soru eki, ismin teklik, çokluk, iyelik ve hâl şekillerine getirilebilen ektir (Ergin, 2009: 243).

Bölgemiz ağızlarında ön-düz ünlülü bazı kelimelerden sonra ön-düz ünlülü soru eki [+mi] gelirken art-düz ve yuvarlak ünlülü bazı kelimelerden sonra da genellikle ön-düz ünlülü soru eki [+mi] gelir. Soru ekinin yuvarlak-ön ve art ünlülü biçimleri az da olsa görülmektedir.

osmanlılardan paşalardan **mi** ne bileym nası artık. “Osmanlılardan mı paşalardan mı ne bileyim nasıl artık” XXXIV-82

yedi yaşında sekiz yaşında **mi** o zaman okula başladık. XXXIV-20

şim burda kralın kıızı **mi** bilmeym. “Şimdi burada kralın kızı mı bilmiyorum.”

üçlen iki **mi** iki buçuk **mu** üçlen üç **miydi** eh üyle. “Üçle iki mi ik buçuk mu üçle üç müydü eh öyle.” XLI-106

te söüt **mü** ne deylar o ağaçtan. “Te söğüt mü ne derler o ağaçtan.” XLV-157

yoksa eskiden kimse bilmezdi ki türk **mü** var makedonya için evet. “Makedonya’da Türk mü var eskiden kimse bilmezdi.” XX-22

iç ederleze kâ olur **mi**? “Hiç Hıdırellez’e kadar olur mu?” XXI-54

3.2. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek onların özelliklerini ifade eden kelimelere sıfat denir. Sıfatlar; *niteleme* ve *belirtme sıfatları* olmak üzere ikiye ayrılır.

3.2.1. Niteleme Sıfatları

İsmi özelliğini niteleme yoluyla ifade eden sıfatlara *niteleme sıfatları* denir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen niteleme sıfatları şunlardır:

kırmızı pasaport (< kırmızı pasaport) II-87 **kara** erik (< kara erik) XVII-41

siyrek evler (< seyrek evler) IX-14 **eski** begler (< eski beyler) XXIII-53

3.2.2. Belirtme Sıfatları

İsmi özelliklerini belirtme yoluyla ifade eden sıfatlara *belirtme sıfatı* denir. Belirtme sıfatları: *işaret sıfatları*, *sayı sıfatları*, *soru sıfatları*, *belirsizlik sıfatları* olmak üzere dörde ayrılır.

İşaret Sıfatları

İsmi önüne gelerek onu işaret yoluyla belirten sıfatlardır. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde *bu*, *şu*, *o* işaret sıfatları tespit edilmiştir.

bu bāçeler (< bu bahçeler) XXIII-56 **o** vakıt (< o vakit) LXII-65

şu dükkancılar (< şu dükkancılar) LVIII-11 **bu** eF (< bu ev) XXIV-170

şu güvegi (< şu güvey) XXIV-205 **o** yıllarda LXV-19

Sayı Sıfatları

İsimlerin önüne gelerek onları sayı yönünden belirten sıfatlara sayı sıfatları denir. Sayı sıfatları: *asıl sayı sıfatları*, *sıra sayı sıfatları*, *üleştirme sayı sıfatları*, *kesir sayı sıfatları*, *topluluk sayı sıfatları* olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

Asıl Sayı Sıfatları

İsimlerin önüne gelerek onların sayılarını belirten sıfatlardır. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen asıl sayı sıfatları şunlardır:

beş kişi LXVII-12

alti kişi (< altı kişi) LXXI-38

üç ay LXXI-2

doğuZ kilo (< dokuz kilo) I-46

Sıra Sayı Sıfatları

İsimlerin önüne gelerek onların sıra ve derecelerini belirten sayı sıfatlarıdır. Sıra sayı sıfatları, asıl sayı sıfatlarına {+IncI+}, {+ncI+} eklerinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

altıncı ayı XII-10

yedinci kuşak XXIV-205

beşinci katta XXVI-87

Üleştirme Sayı Sıfatları

İsimlerin önüne gelerek onların bölümlerini belirten sayı sıfatlarıdır. Asıl sayı sıfatlarına [+ar], [+er], [+şar], [+şer] eklerinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

birer çay XXIV-130

üçer ay II-71

ikişer can XXXIII-113

dörder talebe LIX-62

Soru Sıfatları

İsimlerin önüne gelerek onları soru yoluyla belirten sıfatlardır. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde “kaç”, “hangi”, “nasıl” soru sıfatları tespit edilmiştir.

kaç köprü oldi? “Kaç köprü oldu?” II-92

hangi kapıya girecek “Hangi kapıya girecek?” XXVI-69

nasıl bayram? III-28

Belirsizlik Sıfatları

İsimlerin belirsizliğini ifade etmek için ismin önüne getirilen sıfatlardır. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde “bir”, “az”, “birkaç”, “bazı”, “çok”, “her”, “bütün” belirsizlik sıfatları tespit edilmiştir.

bir gün XLIX-57

bazı insallar (< bazı insanlar) VI-111

az millet LXIV-12

çok dār (< çok dar) VII-28

birkaç duvar II-58

her ramazanda XV-88

bütün bōçalıkları (< bütün bohçalıkları) XIX-37

3. 3. Zarflar

Tuncer Gülensoy'a göre bir eylemin, bir sıfatın ya da başka bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelimelere "zarf" denir (Gülensoy, 2015: 581). Zarflar; yer zarfları, durum zarfları, azlık-çokluk zarfları, zaman zarfları, soru zarfları olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

3. 3. 1. Yer Zarfları

Fiillerin yerini ifade eden zarflardır. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde "yukarı", "ileri", "geri" yer zarfları tespit edilmiştir.

düniym, dolaşıym hiçbir işi beceremiyim çıkam **yukarı**. "Dönüyorum, dolaşıyorum; hiçbir işi beceremiyorum, yukarı çıkıyorum." II-230

rüzgar olsa bir defa **ileri** gideydık, kaybedeydık. "Rüzgar olsa bir defa ileri gidiyorduk, kaybediyorduk." XLVI-98

gene dündüm **geri** on sekiz gün sonra. "On sekiz gün sonra gene geri döndüm"
LXII-67

3.3.2. Zaman Zarfları

Fiillerin zamanını belirten zarflardır. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen zaman zarfları şöyledir:

gece geldi bir misafirim benim. “Gece benim bir misafirim geldi.”

sabah toplayz bibēr “Sabah biber topluyoruz”

şimdi gençlerimiz **sabā** çıkar, **akşam** gelir be çocūm. “Şimdi gençlerimiz sabah gelir, akşam gelir be çocuğum.”

peşin güriydilar kızi, begeniyidilar “Peşin görüyorlardı kıızı, beğeniyorlardı.”

evvel yoğ idi masalar, sofralar da “Evvel masalar da sofralar da yoktu.” XLV-46

sōra gideys “Sonra gidiyoruz.” XXXI-62

kışın endiriy aşāya “Kışın aşağıya indiriyor.” XLVI-29

şindi gittilar “Şimdi gittiler.” XLVI-124

3.3.3. Durum Zarfları

Fiilin durumunu ifade eden zarflardır. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen durum zarfları şunlardır:

çok güzel oldi “Çok güzel oldu.” VII-73

yavaş ūrenmişim “Yavaş öğrenmişim” XXV-65

hızli bir kere kaynattırıyn “Bir kere hızlı kaynatıyorsun.” XXXIII-67

soğugi dā **güzel** oliy “Soğugu da güzel oluyor.” XXXIII-63

büle duyaym “Böyle duyuyorum.” XXXI-30

böyle gittilar “Böyle gittiler.” XLII-93

üle demişlar “Öyle demişler.” XLVIII-40

üyle oldi “Öyle oldu.” XLVIII-33

üylece dedim “Öylece dedim.” L-185

şüyle bulabilirşın “Şöyle bulabilirsin.” XXIII-75

zaten süliym “Zaten söylüyorum.” XLVI-222

başka türlü anlattıramam. XXXIII-37

3.3.4. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiilin miktarını, ölçüsünü ve derecesini ifade eden zarflardır. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen azlık-çokluk zarfları şunlardır:

az toplaysın “Az topluyorsun.” XLV-117

çok değışti “Çok değışti.” XLV-87

biraz pembeleşiy “Biraz pembeleşiyor.” XLV-145

acidır **birazcık** LXIX-42

bayā karıştıriysın “Bayağı karıştıriyorsun.” VII-86

bayagi oldi “Bayağı oldu.” IX-15

pek yapmamışım “Pek yapmamışım.” XIV-51

sevdım **birazcık** “Birazcık sevdim.” XXIV-211

hiç girmeym “Hiç girmiyorum.” XXIV-207

işleydım **fazla** “fazla çalışıyordum.” XXIX-24

3.3.5. Soru Zarfları

Fiili soru yoluyla ifade eden zarflardır. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen soru zarfları şunlardır:

ben ramazanda ütede **ne kı̄ā** kalmışım? “Ben Ramazan’da ötede ne kadar kalmışım?” II-197

nasıl evlendirecekler? “Nasıl evlendirecekler?” LIV-81

nerde görüşelim? “Nerede görüşelim?” XXXIII-58

yok dey **niçin** demiy gelin alıcı. “Yok diyor, niçin gelin alıcı demiyor?” XLV-56

em geliysin evde **niçin** düvdılar? Hem eve geliyorsun, niçin dövdüler? XLVI- 266

3.4. Zamirler

Zamirler, kişileri veya nesnelere karşılıyan isimlerin yerine kullanılan kelimelerdir. Söz konusu sözcük türü isimleri kişi, işaret, belirsizlik ve soru yoluyla temsil etmektedir. Zamirler; “şahıs zamirleri”, “dönüşlülük zamirleri”, “işaret zamirleri”, “soru zamirleri”, “belirsizlik zamirleri” olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

3.4.1. Şahıs Zamirleri

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde şahıs zamirlerine ait örnekler şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

Ölçünlü Türkçede “ben” biçimiyle görülen teklik 1. şahıs zamiri, ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de aynı şekilde görülmektedir.

ben türkçe konuşıym. “Ben Türkçe konuşuyorum.”

ben gitmedım. “Ben gitmedim.” V-7

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde “ben” teklik 1. şahıs zamirine ilgi eki genellikle art ünlülü [+ım] biçimiyle eklenir (bk. 1.2.4.2. İlgi hâli).

benım teyzem gitmiştir. “Benim teyzem gitmiştir.” VIII-40

Bölgemiz ağzlarında teklik 1. şahıs zamirine bulunma hâli eki bir yerde art ünlülü [+da] biçimiyle eklenmiştir. Bu da önlük- artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

benda (< bende) XXV-171

Teklik İkinci Şahıs

Ölçünlü Türkçede “sen” biçimiyle görülen teklik 2. şahıs zamiri, ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de aynı şekilde görülmektedir.

bilmeysın **sen** buni. “Sen bunu bilmiyorsun.” XXV-124

bilmem **sen** nası ne dersın. “Sen nasıl dersin bilmem.” XXIX-29

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde “sen” teklik 2. şahıs zamirine ilgi eki genellikle art ünlülü [+ın] biçimiyle eklenir (bk. 1.2.4.2. İlgi hâli).

sen_m olsun. “Senin olsun.” XXXV-85

sen_m bileceğindir. “Senin bileceğindir.” LVIII-22

Teklik Üçüncü Şahıs

Ölçünlü Türkçede “o” biçimiyle görülen teklik 3. şahıs zamiri, ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de aynı şekilde görülmektedir.

o da sünnetçi yaptı. LX-58

o da eski türklerden. “O da eski Türklerden.” LXII-55

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde “o” üçüncü teklik şahıs zamirine yükleme hâli genellikle ön ünlülü [+ni] biçimiyle eklenmiştir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur (bk. 1.2.4.3. Yükleme Hâli).

oni çağırmiş idilar tetovaya. “Onu Tetova’ya çağırmişlardı.” LXVI-37

oni gömdilar. “Onu gömdüler.” LXVIII-4

Çokluk Birinci Şahıs

Ölçünlü Türkçede “biz” biçimiyle görülen çokluk 1. şahıs zamiri, ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de aynı şekilde görülmektedir.

biz burda kalıyz. “Biz burada kalıyoruz.” LXIX-17

biz işleydik. “Biz çalışıyorduk.” I-65

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde “biz” çokluk 1. şahıs zamirine ilgi eki genellikle art ünlülü [+m] biçimiyle eklenir (bk. 1.2.4.2. İlgi hâli).

te şindi **bizim** zamanımız. “Te şimdi bizim zamanımız.” II-193

bizim küyde kırk sene imamlık yapmış. “Bizim köyde kırk sene imamlık yapmış.”

XII-34

Çokluk İkinci Şahıs

Ölçünlü Türkçede “siz” biçimiyle görülen çokluk 2. şahıs zamiri, ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de aynı şekilde görülmektedir.

siz sıvı yağ deysin⁴⁹. “Siz sıvı yağ diyorsunuz.” XVIII-37

siz inanmaysınız. “Siz inanmıyorsunuz.” XXII-32

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde “siz” çokluk 2. şahıs zamirine ilgi eki genellikle art ünlülü [+n] biçimiyle eklenir (bk. 1.2.4.2. İlgi hâli).

sizin dā başka yemekleriniz. “Sizin yemekleriniz daha başka.” XXVII-49

sizin çayın bizim başka. “Sizin çayınız, bizim başka.” LXIX-41

⁴⁹ Bölgemiz ağızlarına ait metinlerde çokluk 2. şahıs zamirinin kullanıldığı cümlede fiildeki şahıs eki; teklik 2. şahıs olarak kullanılmıştır. Bu kullanım birkaç kişide görülmüştür.

Çokluk Üçüncü Şahıs

Ölçünlü Türkçede “onlar” biçimiyle görülen çokluk 3. şahıs zamiri, ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de aynı şekilde görülmektedir.

onlar yaşay. “Onlar yaşıyorlar.” XXVIII-20

onlar da isteydilar. “Onlar da istiyorlardı.” XXIX-71

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde vasıta hâli eki art ünlülü bazı kelimelere ön ünlülü biçimiyle [+le] eklenir (bk. 1.2.4.7. Vasıta Hâli).

onlarle (< onlarla) XXXIV-17

3.4.2. Dönüşlülük Zamiri

Bu zamirler yapılan işi, yapan kişiye döndüren zamirlerdir. “Kendi” kelimesinin üstüne iyelik ekleri getirilerek dönüşlülük zamirinin çekimi yapılır. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de dönüşlülük zamiri Ölçünlü Türkçede olduğu gibi “kendi” kelimesidir.

Teklik 1. Şahıs

Batı Rumeli ağızlarının karakteristik özelliği olan birden fazla heceli art ünlülü kelimelerde ilk heceden sonra gelen diğer heceler ön ünlülüdür (Nemeth, 1983). Bu özellik, Batı Rumeli Ağızlarından olan Üsküp ağızlarında da görülmektedir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde dönüşlülük zamiri, söz konusu özellikte olduğu gibi görülürken Ölçünlü Türkçedeki biçimiyle de görülmektedir.

ben kaçmağlen i kaçmağ **kendim** kaçtım, **kendim** buldum. “Ben kaçmakla kaçmak, kendim kaçtım, kendim buldum.” XLIV-8

kendimi saymamışım ki askerim. “Kendimi asker saymamışım ki” XLIX-67

ben deym kendi **kendime** deym nası en büyük doğmuşım “Ben kendi kendime nasıl en büyük doğmuşum diyorum.” XLVI-87

nası tıkmışım üyle **kendimi**. “Kendimi nasıl öyle tıkmışım.” II-158

Teklik 2. Şahıs

Ölçünlü Türkçede “kendin” biçiminde görülen zamir, ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde de genellikle bu şekilde görülmektedir. Bunun yanında iki örnekte zamirin ikinci hecesi art ünlülüdür.

sen **kendini** bilebilirsin, ben kendimi bilirim. “Sen kendini bilebilirsin, ben kendimi bilirim.” II-258

kendın bakarsın böyle bu biraz suli oluyo. “Bu böyle biraz sulu oluyor, kendin bakarsın.” XXXIII-68

Teklik 3. şahıs

Ölçünlü Türkçede “kendisi” biçiminde görülen zamir, ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde çoğunlukla aynı şekilde görülmektedir. “kendisi” zamiri, iki yerde “kendisi” biçiminde görülmüştür. Bu kullanım önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

kendisi gitmiş halki hep türkiyeye. “Kendisi ve halkı hep Türkiye’ye gitmiş.” XXIV-188

em gelin **kendisiyle**n sōra şey gürüşiy_epsiyle. “Hem gelin kendisiyle sonra hepsiyle görüşüyor.” XXXIX-32

Çokluk 1. Şahıs

Ölçünlü Türkçede dönüşlülük zamirinin çokluk 1. şahsı “kendimiz” biçiminde görülmektedir. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde çokluk 1. şahıs iyelik eki ön ünlülü kelimelere genellikle [+ (1)mız] art ünlülü biçimiyle eklenmektedir (bk. 1.2.2 İyelik Ekleri Çokluk 1. Şahıs). Bölgemiz ağızlarında bu şahıs zamiri bir yerde “kendimiz” biçiminde görülürken, genellikle “kendımız” biçiminde görülmektedir. Söz konusu kullanım önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

kendımız yapayz oni. “Onu kendimiz yapıyoruz.” XLV-149

anneciğimiz için verdik **kendimizi**. “Anneciğimiz için kendimizi verdik.” XXXV-43

kendimize kadar idare gitmem pazara. “Kendimize kadar pazara gitmem.” VIII-11

Çokluk 2. Şahıs

Ölçünlü Türkçede dönüşlülük zamirinin çokluk 2. şahsı “kendiniz” biçiminde görülmektedir. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde çokluk 2. şahıs iyelik eki ön ünlülü kelimelere genellikle [+ (1)nız] art ünlülü biçimiyle eklenmektedir (bk. 1.2.2 İyelik Ekleri Çokluk 2. Şahıs).

şeker atam mi içine çayınızı yoksa **kendiniz** atacaksınız “Çayınıza şeker atayım mı yoksa kendiniz mi atacaksınız?” XXVI-175

Çokluk 3. Şahıs

Ölçünlü Türkçede “kendileri” biçiminde görülen dönüşlülük zamirinin çokluk 3. şahsı, ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de bu şekilde görülmektedir. Bunun yanında birkaç yerde “kendileri” biçimi de tespit edilmiştir.

kendileri için işleyar “Kendileri için çalışıyorlar.” LV-21

yapay onlar ne lâzım **kendileri** “Ne lazımsa onlar kendileri yapıyorlar.” XLVII-35

kendilerine alıydılar o pareyi “O parayı kendilerine alıyorlardı.” II-497

3.4.3. İşaret Zamirleri

İşaret zamirleri, varlıkları işaret yoluyla gösterirler. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen işaret zamirleri; *bu, şu, o, bunlar, bunnar, şunlar, onlar, onnar*’dır. “Bunnar”, “onnar” ilerleyici benzeşme yoluyla meydana gelmiştir.

bu iki yüzli **bu**. “Bu, iki yüzlü bu.” XLVI-164

şu, orda okumuştur. “Şu, orada okumuştur.” XXX-47

o duruy. “O duruyor.” XXX-59

bunlar bırakmamışlar. “Bunlar bırakmamışlar.” XXXIII-14

bunnar güliylar. “Bunlar gülüyorlar.” XLIV-113

şunları türkiyeden, evet dışardan ismarlayalım deym. “Şunları Türkiye’den, evet dışarıdan ismarlayalım diyorum.” LXII-45

onlar dıldır burda. “Onlar burada değildir.” XXXI-122

onnar gene kızaylar. “Onlar gene kızıyorlar.” II-256

İşaret Zamirlerinin Vasıta Hâli ile Bağlanması

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bu ek, Ölçünlü Türkçede olduğu gibi eklenir. Bunun yanında bazı art ön ünlülü kelimelere ön ünlülü biçimiyle [+le] eklendiği görülmüştür. ÜMÇTA’ya ait metinlerde işaret zamirlerinin vasıta hâli ile çekime girdiği örnekler şunlardır:

onunla bir düğün yapay. “Onunla bir düğün yapıyor.” XXXIII-118

çünkü o çalışıyor **bunlarla** türkiyede. “Çünkü o bunlarla Türkiye’de çalışıyor.” LXI-

19

onlarla çok fena geçindik. “Onlarla çok fena geçindik.” XLVI-21

bununle çıkamaysın başa deym. “Bununla başa çıkamıyorsun diyorum.” XLVI-249

onun için kaldık biz **onunle**. “Onun için biz onunla kaldık.” LXIX-78

ben alışmışım **bunlarla**. “Ben alışmışım bunlarla.” LIV-38

e **onlarla** çalışıylar. “E onlarla çalışıyorlar.” LXIX-13

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde vasıta hâli ilerleyici benzeşme sebebiyle bazı art ünlülü kelimelerden sonra [+nan], [+na] biçiminde görülürken; bazı art ünlülü kelimelerden sonra da [+nen], [+ne] ön ünlülü biçimiyle görülmektedir (bk. 1.2.4.7. Vasıta Hâli).

em̄ **onunna** o kaldı burda. “Hem onunla o burada kaldı.” XXV-93

onunna gazıbabada ne zaman oldu zerzele, o zerzele olmuş. “Onunla Gazbaba'da ne zaman deprem oldu, o deprem olmuş.” XXXIII-125

onunne türçe te onde biz türçe ep türçe ep konuşmuş. “Onunla Türkçe, te onda biz Türkçe, hep Türkçe konuşmuşuz.” XXV-93

te **onunnen** sorna üstüne dâ bir yufka, o arnavut böreği “Te onunla sonra üstüne daha bir yufka, o Arnavut böreğidir.” XXVIII-63

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde “ile” son çekim edatı, eskicil vasıta hâli eki /n/ ile birleşerek [+lan], [+len] biçimlerini meydana getirmiştir (bk. 12.4.7. Vasıta Hâli). Bölgemiz ağızlarında art ünlülü kelimelerden sonra birkaç yerde [+lan] biçimiyle görülen ek, bazı art ünlülerden sonra [+len] ön ünlülü biçimiyle de görülmektedir.

gitti oreye, oynaydı **onlarlan**. “Oraya gitti, onlarla oynuyordu.” XLVI-207

gidiyz **bununlen**. “Bununla gidiyoruz.” LXIX-65

ben da çıkaydim **onunlen** saat üçte o zaman da. “O zaman da ben onunla saat üçte çıkıyordum.” I-86

yakın **bunlarlen**. “Bunlarla yakın.” XVII-10

çünkü orda odada **onlarlen** karşılanıysık. “Çünkü orada, odada onlarla karşılanıyoruz.” XLI-32

3.4.4. Soru Zamirleri

İsimlerin yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde “ne”, “kim” soru zamirleri tespit edilmiştir.

kim yapmış? “Kim yapmış?” LXIX-46

şin **kim** yollay seni? “Şimdi seni kim yolluyor?” LXIX-43

bu, **ne** diylar? “Bu, ne diyorlar?” XXXVI-22

kimin için istersen? “Kimin için istersin?” XXXV-19

ne yapacak? XXXIII-20

3.4.5. Belirsizlik Zamirleri

İsimlerin yerini belirsizlik yoluyla tutan zamirlerdir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen belirsizlik zamirleri şunlardır:

bū yuğoslavya zamanında, bu alti ülke **hepsi** birbirine bağlıydılar. “Bu Yugoslavya zamanında, bu altı ülke hepsi birbirine bağlıydılar.” LXIII-32

o üteden **hepsi** koyunlarla uğraşmıştırlar. “O öteden hepsi koyunlarla uğraşmışlardır.” LXVIII-43

o çekti, başladı **başkasını** götürsün. “O çekti, başkasını götürmeye başladı.” II-246

birisidir istanbulda. “Birisi İstanbul'dadır.” XL-39

biri abimle bir sınıfta. XLV-203

em dedi **biri**, **biriniz** dey, sizden deyi gönüllü çıksın. “Hem biri dedi, biriniz diyor sizden diyor gönüllü çıksın.” XL-56

gelenler **birçoğu** onda evraklar ne var. LXV-39

çoğu gelmişlar kıonyadan. “Çoğu Konya’dan gelmiş.” LXXI-118

kimi türkiyeya kimi üskübe indilar. “Kimi Türkiye’ye kimi Üsküp’e indi.” IX-17

kimisi kıaldırdi şeye. “Kimisi şeye kıaldırdi.” XIV-55

öbürü da gidiyö. “Öbürü de gidiyor.” XIV-12

3.5.Fiiller

Hareketleri karşılayan kelimelere fiil denir. Hareketler, nesnelere zaman ve mekân içindeki yer değiştirmeleri; oluşları, kılışları, kısaca her türlü faaliyetleridir. Hareketleri nesnesiz soyut olarak karşılayan fiil kök ve gövdeleri mânâlı; fakat tek başına kullanılamayan dil birlikleridir. Fiiller dilde daima çekimli şekiller hâlinde bulunmaktadır (Ergin, 2009: 280, 281).

3.5.1 Fiil Yapımı Ekleri

İsim veya fiil kök ya da gövdelerinden yeni bir fiil türeten eklerdir. Fiil yapımı ekleri; isimden fiil yapım ekleri ve fiilden fiil yapım ekleri olmak üzere iki ayrı başlıkta incelenmektedir⁵⁰.

⁵⁰ Makedonya Türk ağızlarında fiili yapım ekleri için bk. Abdullah Alili, Makedonya Türk Ağızlarında Fiil Yapım Ekleri, Üsküp, 2013, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi “Blaje Koneski” Filoloji Fakültesi Lisans Programı.

İsimden Fiil Yapım Ekleri

İsimden fiil yapım ekleri isim kök ve gövdelerine ya da fiil kök ve gövdelerine eklenerek onlardan fiiller türetir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen isimden fiil yapım ekleri şunlardır:

{+A-}

Bu isimden fiil yapım eki, genellikle tek heceli isim köklerine eklenerek onlardan geçişli ve geçişsiz fiiller türetir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ekin tespit edildiği örnekler şöyledir:

oynay (<oynuyor) I-10, 91

benzeydi (<beñiz + e) II-521

boşanmıştır (< boşanmıştır) LXVIII-44 yaşamışım (< yaşamışım) LXIX-87

{+Al-}

İsimden fiil yapım eki [+A-] ile [-l-] edilgenlik ekinin birleşmesiyle meydana gelen bu ek isim kök ve gövdelerine eklenerek onlardan fiiller türetir (Korkmaz, 2014: 173). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, birkaç kelimedede görülmüştür.

azaldılar (<azaldılar) XLVI-73

düzeldi II-58

{+Ar-}

Geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bu isimden fiil yapım eki işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, birkaç kelimedede görülmüştür.

başaracaklar LXVII-8

suvarırsık (<suvğar-⁵¹) LIII-31

sararıp (<sar(1) + ar-) XXXV-26

kararttıriy (<karartır) XVIII-51

{+dA-}

İsimlerden geçişli fiiller türeten bu ek, işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, birkaç kelimedede tespit edilmiştir.

aldandim (<al+da-) II-244

istemeym (<iz+de-) “istemiyorum” II-223

{+ı-}, {+U-}

Bu ek, ünsüzle biten isim kök ve gövdelerine eklenerek onlardan geçişli ve geçişsiz fiiller türetmiştir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, iki kelimedede tespit edilmiştir.

ağrım (<ağrım) I-18

taşıymışlar (<taşıyorlarmış) XXXIV-100

⁵¹ Clauson, 1972: 786.

{+Ik-}

İsimlerden geçişsiz fiiller türeten bu ek, işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, bir kelimedede tespit edilmiştir.

biriktirmiş (<biriktirmiş) LXXI-229

{+kür-}

İsim köklerinden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bu ek işlek değildir. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, bir yerde görülmüştür.

tükürme LIX-95

{+IA-}

İsim kök ve gövdelerine eklenerek geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bu ek işlek olarak kullanılmaktadır. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de bu ek sıklıkla görülmektedir.

bağlasaydı (<bağlasaydı) LXVII-84

hazırlay (<hazırlıyor) XXIV-43

bağlanıy (<bağlanıyor) XXXIII-68

rendeleyim (<rendeliyorum) XLV-140

temizlesin (<temizlesin) LV-31

ütüleyim (<ütülüyorum) XVII-30

hatırladımız (<hatırladığımız) LXXI-20

düzlettirmek (<düzlettirmek) XXI-11

{+lAn-}

İsimden fiil yapım eki [+lA-] ile dönüşlülük eki [-n-]' nin birleştirilmesiyle oluşan bu ek, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde birkaç örnekte tespit edilmiştir.

evlendik (<evlendik) XXIII-27

hastalandılar (<hastalandılar) XXX-60

yaşlandım XXXIII-42

{+laş-}

İsimden fiil yapım eki [+la-] ile işteşlik eki [-ş-]' nin birleştirilmesiyle meydana gelen bu ek, ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç kelimedede tespit edilmiştir.

yardımlaşma LXXI-9

bayramlaşırız XXVI-62

günāğlaşsın⁵² (<günaha girmek) X-4

{+(i)r-}

İşlek olmayan bu isimden fiil yapım eki, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde iki yerde görülmüştür.

bağıracaq (<bağıracak) I-85

⁵² Ölçünlü Türkçede bu isim, üzerine [+lAş-] isimden fiil yapım ekini almamaktadır. Bölgemiz ağızlarında bir yerde “günah” kelimesi üzerine bu isimden fiil yapım ekini almıştır.

ısırmış idi (<ısırmıştı) XV-73

{+rA-}

Hareketleri karşılayan filler türeten, işlek olmayan bu isimden fiil yapım eki, ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde birkaç yerde görülmüştür.

titredi LI-42

doğraysın (<doğruyorsun) L-32

Fiilden Fiil Yapım Ekleri

Fiil kök ve gövdelerinden fiiller türeten eklerdir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen fiilden fiil yapım ekleri şunlardır:

{-AIA-}

Necmettin Hacıeminoğlu'na göre bu fiilden fiil yapım ekinin oluşumunda iki ihtimal vardır: Bunlardan birincisi, [-A-] zarf-fiil ekiyle [+IA-] isimden fiil yapım ekinin yanlış ayrılması sonucunda oluşmuştur. İhtimallerden ikincisi, fiilden isim türeten [-Ag+] ekinin [+IA-] isimden yapım ekiyle oluşturduğu fiilin yanlış ayrılması neticesinde meydana gelmiştir (Hacıeminoğlu, 1991: 104). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, iki örnekte görülmüştür.

kovalaydılar (<kovalıyorlardı) XLIX-12 tepelesinler (<tepelesinler) II-475

{-Ar-}

Bu ek, geişsiz bazı fiillerden geişli fiiller türetir. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, iki yerde tespit edilmiştir.

kopardi (<kopardı) XII-74

çıkarcacan (<çıkarcaksın) XXI-127

{-DAr-}

İşlek olmayan bir fiilden fiil yapım ekidir. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu ekin birkaç örneği tespit edilmiştir.

gönderdilar (<gönderdiler) XXXV-250

gösterır (<gösterir) XXVI-59

{-DIr-}, {-dUr-}

Fiilden fiiller türeten bu ettirgenlik eki, fiil kök ve gövdelerine eklenerek onlardan geişli fiiller türetir. İşlek bir ek olan bu fiilden fiil yapım eki, Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde de sıklıkla görülmektedir.

dolduriydım (<dolduruyordum) L-118

öldüreceklaḡ (<öldürecekler) XXXV-46

gezdirem (<gezdireyim) II-101

karıştırdılar (<karıştırdılar) XL-106

Bölgemize ait metinlerde bu ek, ötümlü bir ünsüzle biten “evlen-” fiiline ötümsüz ünsüz biçimi olan [-tır-] biçimiyle eklenmiştir. Bu kullanım, ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

evlentırdi (<evlendirdi) XL-33

{-(ı)I-}, {-(U)I-}

Fiile eklenerek ona edilgenlik anlamı katan bu ek Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanılmaktadır. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de görülmektedir.

yapılmıştır (<yapılmıştır) II-104

yoruliy (<yoruluyor) XXXV-112

yazılmışız (<yazılmışız) X-48

gömüldü XXXV-49

{-mA-}

Fiil kök ve gövdelerine eklenerek olumsuzluk anlamı katan işlek bir ektir. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de bu ek sıklıkla görülmektedir.

olamaym (<olamıyorum) XXXV-42

gürmedım (<görmedim) XXXVIII-54

almaysın (<almıyorsun) XXXVIII-5

yemeylar (<yemiyorlar) XXXIX-64

{-n-}

Geçişli fiilere eklenerek onlardan dönüşlü fiiller türeten bu ek, Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanılmaktadır. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de bu ek, sıklıkla görülmektedir.

giyiniydılar (<giyiniyorlardı) XLV-37

öğrendim (<öğrendim) XXVIII-34

öğrendik (<öğrendik) LXIII-17

yaşlandım XXXIII-42

süsleniydilar (<süsleniyorlardı) XLV-37

söyleniy (<söylenir) XIV-24

{-(I)r-}, {-(ü)r-}

Ünsüz ile biten geçişli ve geçişsiz fiillere eklenen ve onlara ettirgenlik anlamı katan bu fiilden fiil yapım eki Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanılmaktadır. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de bu ekin kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

bitirmişim (<bitirmişim) XLVIII-6

pişiriyim (<pişiriyorum) XXXVIII-104

düşürecek XXX-55

yatırıylar (<yatırıyorlar) LXXI-148

{-(I)ş-}

Fiile eklenerek ona işteşlik ve oluş anlamı katan fiilden fiil yapım ekidir⁵³. Bu ek, eklendiği bazı kelimelere bir işin karşılıklı olarak yapılmasını ifade ederken, bazı kelimelere

⁵³ Bu ekin işlevleri için bk. Ayşe İlker, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1997.

eklendiğinde bir işi, tek kişinin yaptığı anlamı da ifade eder. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde de ek, bu işlevleriyle kullanılmıştır.

tutuştuk⁵⁴ (<tutulduk) LV-3

yetişir (<yetişir) II-18

görüſiy (<görüſüyor) XXXVIII-116

{-t-}

Geçişli ve geçişsiz fiillere eklenerek onlardan fiiller türeten bu ek Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanılmaktadır. Bu fiilden fiil yapım eki eklendiği fiillere ettirgenlik anlamı katmaktadır. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bu ek, işlek olarak kullanılmaktadır.

kapattırdılar (<kapattırdılar) II-159

düzeltiler (<düzeltiliyorlar) LXI-64

okutuyolar (<okutuyorlar) VIII-21

örtüy (<örtüyor) XIV-47

Alpay İğci’ye göre ölçünlü Türkçede [-(X)t-] ekiyle kurulan şekiller, Batı Rumeli ağızlarında genişlemiş şekliyle görülmektedir. “Anlatır-” gibi bir örnekte /t/ sesinden sonraki morfolojik yapı [-(X)r-] ettirgen çatı eki olmalıdır. Türk dilinde, bu çatı türü için çoğunlukla bu eklerden ikisi kullanılmaktadır. İşte bu iki ettirgen çatı eki, Batı Rumeli ağızlarında üst üste kullanılmıştır (İğci, 2011: 1297). ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bazı kelimelerde [-(X)t-] ettirgenlik ekinin üzerine {-Xr-} ettirgenlik eki eklenirken; bazı kelimelerde de [-(X)t-] ettirgenlik ekinin üzerine {-DXr-} ettirgenlik eki eklenmiştir. Bu kullanım, Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi bölgemiz ağızlarında da karakteristiktir.

⁵⁴ ÜMÇTA’ya ait metinlerde “tutuştuk” biçiminde kullanılan bu kelimedeki [-(u)ſ-] fiilden fiil yapan işteşlik eki, edilgenlik fonksiyonunda kullanılmıştır. Bu kullanımın kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklandığı düşünülmektedir.

anlattıracam (< anlatacağım) II-272 getirtilmişlar (< getirtmişler) XLII-66

doğrutturamadı (< doğrultamadı) LXIV-34 geçittilar (< geçirdiler) LXIII-13

yalanttıriysın (< yalan atıyorsun) XL-109

{-y-}

Bu ek ET’de [-d-] olarak görülmektedir. Tarihsel süreçte [-d-] >[-y-] değişimi neticesiyle bu ek meydana gelmiştir (Korkmaz, 2014: 189). ET’deki bu ek, daha sonra isimden fiil yapım eki [+A-] ile birleşmiş ve isimden fiil yapım eki [+Ağ-] meydana gelmiştir. Tarihsel süreçte bu ek [+Ay-] olarak kullanılmıştır (Korkmaz, 2005a: 189). ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bu ek, bir kelimedede tespit edilmiştir.

koııylar (< koyarlar) XIV-46

3.5.2 Fiil Çekimi

Fiiller, dilde isimler gibi tek başına değil; çekimli hâlde bulunmaktadırlar. Fiil ya da isim kök ve gövdelerine kip, zaman kavramlarıyla birlikte şahıs eklerinin getirilmesiyle fiil çekimi yapılmaktadır.

Şahıs Ekleri

Cümlede işi yapan kişiyi şahıs ekleri bildirir. Fiil çekimlerinde şahıs ekleri, zaman eklerinin üzerine gelir. Şahıs ekleri: zamir kökenli, iyelik kökenli ve emir ekleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Zamir kaynaklı şahıs ekleri, şahıs zamirlerinin tarihsel süreçte ekleşmesiyle meydana gelmiştir. Ölçünlü Türkçede olduğu gibi ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde de şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek kiplerinde kullanılmaktadır. Bölgemiz ağızlarında gereklilik kipi “mAk lazım” ve “mAk gerek” ile yapıldığı için zamir kökenli şahıs eklerine alınmamıştır.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen zamir kökenli teklik birinci şahıs ekleri; [-m], [-ım], [-im], [-um], [-üm]'dür.

a şimdi te onunle kalmış**ım**. “A şimdi te onunla kalmışım.” I-47

e ben gelmemiş**ım** ondan “E ben ondan gelmemişim.” II-111

çok sever**ım** yapaym kızlara “Kızlara yapmayı çok severim.” XXXV-177

o diydi doksan çeşit ezan okur**um**. “O, doksan çeşit ezan okurum diyordu.” XII-70

issi çıkarac**ım** “Sıcak çıkaracağım.” XXXIII-30

davetiyeleri verec**im** hocalara. “Davetiyeleri hocalara vereceğim.” XXXIII-143

çocuklari görüşür**üm**. “Çocuklarıyla görüşürüm.” IX-20

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen zamir kökenli teklik ikinci şahıs ekleri; [-sın], [-sin], [-sun], [-sün]'dür.

abe ne bakaysın? “Abe ne bakıyorsun?” XXII-131

sonna koyaysın bir kaşık mi iki mi ne kâ. “Sonra bir kaşık mı iki mi ne kadar koyuyorsun.” XXXV-163

sabâyile elini üpersın. “Sabahleyin elini öpersin.” XXIV-64

evvel diydılar çarşamba gecesi kesersın. “Önceden çarşamba gecesi kesersin diyorlardı.” XLV-253

ağ gün olacağsın. “Beyaz gün olacaksın.” XXXV-25

burda duymuşsundur balkan. “Burada Balkan'ı duymuşsundur.” LVII-27

ben nice gitmişim o eve kaynanami ben gürmemişim bi yemek yapsın ni süpürsün ni temizlesın. “Ben o eve çok gitmişim, kaynanamın bir kere yemek yaptığını, evi süpürüp temizlediğini görmemişim.” XVIII-100

Teklik Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde zamir kökenli teklik 3. şahıs Ölçünlü Türkçede olduğu gibi eksizdir.

hem yazay kaç cāmisi var. “Hem kaç tane cāmisi var, yazıyor.” LX-51

gidar türçe burda. “Türkçe buradan gider.” LXI-26

yeni devlet size **verecek** pareleri. “Yeni devlet size paraları verecek.” LXXI-152

almış kızına daire. “Kızına daire almış.” LXXI-61

Çokluk Birinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen zamir kökenli çokluk birinci şahıs ekleri Türk dilinde olduğu gibi [-s][-z], [-ız], [-uz], [-üz] çok az da olsa [-iz] ‘dir. Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp ağızlarında zaman eklerinin üzerine gelen çokluk 1. şahıs ekleri ön ve art ünlüyle biten kelimelere genellikle dar, art ünlülü olarak eklenmektedir. Bu kullanımın dışında çokluk birinci şahıs eki kelimelere nadir de olsa dar, ön ünlülü olarak eklenmiştir. Söz konusu kullanımların, ölçünlü Türkçenin Batı Rumeli ağızlarına etkisi sebebiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz.

büle çok gider**ız**, gelir**ız**. “Böyle çok gideriz, geliriz.” XLVII-14

size da teşekkür eder**iz**. “Size de teşekkür ederiz.” XIII-25

ya bakac**ız**, yapac**ız**. “Ya bakacağız ya yapacağız.” XXIII-72

vardi şeyde hamam önü biz ona der**iz**. “Şeyde vardı, biz ona hamam önü deriz.”

XXX-5

o eski yugoslavyayı arayac**ıs** biz. “Biz o eski Yugoslavya’yı arayacağız.” XXIX-12

düğün eyi yapmış**ız**. “Düğünü iyi yapmışız.” III-53

konusmuş**uz** çok güzel makedon dilinde. “Makedon dilinde çok güzel konuşmuşuz.” XX-40

büberleri pişirir**ıs**, soyar**ıs** üvüdür**üz**. “Biberleri pişiririz, soyrız, öğütürüz.” XIX-19

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde zamir kökenli çokluk 1. şahıs eki olarak {-sık} ekinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ahmet Günşen'e göre {-sık}, {-sUk} eki; fiil kipleri, isim fiili veya bildirme çekiminde 1. çokluk şahıs eki olarak kullanılmaktadır. Bu ekin varlığı Batı Rumeli Ağızlarını; yani Makedonya ve Kosova Türk Ağızlarını farklı kılmaktadır. Bu ek, Doğu Rumeli Ağızlarında görülürken Batı Rumeli Ağızlarının tamamında görülmemektedir (Günşen, 2017: 341). Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde ekin sadece {-sık} biçimi tespit edilmiştir.

Çokluk 1. şahıs eki {-sık}, bölgemize ait incelediğimiz metinlerde bazen isimlerin üzerine bazen de geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman eklerinin üzerine eklenmiştir (bk. Önlük-Artlık Uyumunun Bozulması, 13). Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu ek bazı bölgelerde tespit edilmiş, bazı bölgelerde tespit edilememiştir. Söz konusu ek, Üsküp'e bağlı Türklerin yaşadığı tek köy olan Güreler'de tespit edilememiştir. Bunun yanında Arnavutların yaşadığı köyler; Studeniçan, Yukarı Batinsi, Luboten'de de tespit edilememiştir. Yetişkinleri Makedonca konuşan Türklerin yaşadığı Pagaruşa ve Aşağı Koliçan köylerinde de bu ek tespit edilememiştir. Çokluk 1. şahıs eki {-sık} ÜMÇTA'ya ait metinlerde şehir merkezindeki mahallelerden Serova'da sıklıkla tespit edilmiştir. Arnavutların yaşadığı Üsküp merkeze yakın mahalle olarak kabul edilen Hasanbeg ve Saray'da bu ek, yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bunun yanında Dükkancık, Gazi Baba Mahallesi, Muhacır Mahallesi, Saat Kule Mahallesi, Çayır, Topansko ve Türk Çarşısı'nda az da olsa tespit edilmiştir.

biS isteme**Ssık** ne pare ne bi şey. “Biz ne para ne bir şey istemeyiz.” XXXV-126

turşi kendımız biz alma**Zsık**. “Biz kendimiz turşu almayız.” XLV-148

bazen çıkay**sık**, bazen geliylar öyle. “Bazen çıkıyoruz, bazen geliyorlar, öyle.”
XXVIII-50

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde zamir kökenli çokluk 1. şahıs eki [-sık] bir örnekte şimdiki zamanın rivayetine eklenmiştir.

emen çok turçe konuşuy^{sık}miş. “Hemen çoğunlukla Türkçe konuşuyormuşuz.”
XLIX-90

Çokluk İkinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen zamir kökenli çokluk ikinci şahıs ekleri; [-sınız], [-sınız] az da olsa [-sınız], [-sunuz]’ dur. Üsküp ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde diğer Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi zaman eklerinin üzerine gelen çokluk 2. şahıs ekleri ön ve art ünlüyle biten kelimelere genellikle dar, art ünlülü olarak eklenmektedir. Bu kullanımın dışında çokluk ikinci şahıs eki kelimelere nadir de olsa dar, ön ünlülü olarak eklenmiştir. Bunun yanında çokluk 2. şahıs ekinin [-sunuz] biçimi birkaç örnekte tespit edilmiştir. Bu kullanım, şimdiki zaman ekinin [-yor] biçimiyle kullanıldığı kelimelerde tespit edilmiştir. Şimdiki zaman eki Batı Rumeli ağızlarında olduğu Üsküp ağızlarında da [-y], [-ay], [-ey], [-ıy], [-iy] biçimlerinde görülmektedir. [-yor] biçimi bazı kaynak kişilerle yaptığımız derlemelerde nadir de olsa görülmüştür. Bu kullanımın ölçünlü Türkçenin Üsküp ağızlarına etkisiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz. Bir yerde [-y] şimdiki zaman ekinin üzerine [-sunuz] biçimi eklenmiştir.

siz nasi deysⁱⁿız? “Siz nasıl diyorsunuz?” L-24

benim elimi yıkar^{sın}ız. “Benim elimi yıkarsınız.” LIX-76

siz büro mu dersⁱⁿız? “Siz büro mu dersiniz?” LXXI-40

daire mi verecek^{sın}ız? “Daire mi vereceksiniz?” XXII-93

demek ki şimdī siz de kuşbaşı etleri kullanmış^{sın}ız. “Demek ki siz de kuşbaşı etleri kullanmışsınız.” XIX-44

içesⁱⁿız, bi çay. “Bir çay içesiniz” XXXI-128

sene mi yıl mi te nası deysiniz şindi? “Sene mi yıl mı te şimdi nasıl diyorsunuz?”

LIX-7

e siz otursunuz bir gece a iki gece. “E siz bir gece iki gece oturursunuz.” IV-127

siZ nē ne kōrkuysunuz ben kōrkmaym. “Siz ne korkarsınız, ben korkmam.” XV-71

Çokluk Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen zamir kökenli çokluk üçüncü şahıs eki Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi genellikle ön ve art ünlülerden sonra [-lar]’dır. Nadir de olsa bazı ön ünlülü kelimelerden sonra [-ler] biçimi de tespit edilmiştir. Bu kullanım, ölçünlü Türkçenin Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına etkisi sebebiyle gerçekleştiğini düşünmekteyiz.

papuç ne sataylar. “Ayakkabı ne satıyorlar.” XXXI-36

e sonna yine geliyalar insanlar. “E sonra insanlar yine geliyorlar.” XXXVIII-134

e temizlik yaparlar. XLVII-38

elbiseler dikerler gelinlere. “Gelinlere elbiseler dikerler.” XLVII-56

nasıl evlendirecekler? “Nasıl evlendirecekler?” LIV-81

onlar epsi gitmişlar. “Onlar hepsi gitmişler.” LXIV-19

sonra söylemişler LXVII-40

Tablo 5: Zamir Kökenli Şahıs Eklerinin Şeması

Zamir Kökenli Şahıs Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[-m], [-ım], [-im], [-um], [-üm]	[-s], [-z], [-ız], [-iz], [-uz], [üz], [-sık]
2. Şahıs	[-sın], [-sin], [-sun], [-sün]	[-sınız], [-sınız], [-sınız], [sunuz]
3. Şahıs	[-Ø]	[-lar], [-ler]

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

İyelik kökenli şahıs ekleri Türk dilinde olduğu gibi ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde de görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmıştır.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde iyelik kökenli teklik 1. şahıs eki Türkçede olduğu gibi [-m] şeklinde tespit edilmiştir.

kāvaltı yedim mi çıkaym üskübe. “Kahvaltı yiyince Üsküp'e gidiyorum.”II-13

kaldım ben vallā yalnız. “Ben vallahi yalnız kaldım.” II-453

on bir yaşında idi gürdüm. “Gördüğümde on bir yaşındaydı.” XXXVIII-173

gitsam topa o düşünmey ki kazanır. “Top oynamaya gitsem o kazanacağıı düşünmüyor.” XLVI-148

bilsam oburinden vermem. “Bilsem öbüründen vermem.” LXIX-8

Teklik İkinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde iyelik kökenli teklik 2. şahıs eki Türkçede olduğu gibi [-n] şeklinde tespit edilmiştir.

girdın mi içeri şeyire? “İçeri, şehre girdin mi?” II-379

sen dedın ki ben veramem para. “Sen dedin ki ben para veremem.” II-493

eyi yaptın. “İyi yaptın.” L-78

bağ şimdi sorsan bilmem. XLV-223

istersen istemezsen başına çare ama güzellik. “İstesen de istemesen de güzellik başına çare.” LIII-6

Teklik Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde iyelik kökenli teklik 3. şahıs eki Türkçede olduğu gibi eksizdir.

bizde çalıştı şindi. “Şimdi bizde çalıştı.” LIX-8

saba kalktı mi el üpecek çocuk. “Çocuk sabah kalkınca el öpecek.” XXXIX-50

ë Şimdi üç güne **düştü**. XXVI-124

olmasa o ben bu maaŐla içbi Şey yapamam. “O olmasa ben bu maaŐla hiçbir Şey yapamam.” XLVI-200

ta **biliyse** o kâ. “Te biliyorsa o kadar.” LVII-18

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde iyelik kökenli çokluk 1. Şahıs eki Türkçede olduğu gibi [-k] biçiminde tespit edilmiştir.

bayrampaşada beş yıldızlı otelde **gittik**. “BayrapaŐa’da beş yıldızlı otele gittik.” XLV-82

giderdik ziyâfetlere. “Ziyâfetlere giderdik.” XIX-12

demir fabrikasında **çalışıydık**. “Demir fabrikasında çalışıyorduk.” LXIII-2

inanmadı ki o kâ Şey **yapabilirsek** biz. “O kadar Şeyi yapabileceğimize inanmadı.” XL-56

a inşallâ **alırsek** orasını... “A inşallah orasını alırsak...” XXXV-12

Çokluk İkinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde iyelik kökenli çokluk 2. Şahıs eki Türkçede olduğu gibi [-nız], [-nuz], [-nüz] az da olsa [-niz] biçimlerindedir. Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi ÜŐküp ağızlarında da iyelik kökenli çokluk 2. Şahıs eki ön, dar ve art, dar

ünlülerden sonra [-nız] biçimiyle görülmektedir. [-niz] biçimini kullanan kaynak kişiler, ölçünlü Türkçenin etkisi altında kalmaktadır.

burdan nereye **ķā** **gezdiniz** siz? “Siz buradan nereye kadar gezdiniz?” XLVI-282

ben deydim **aldınız** mi gidelim. “Ben, aldınız mı gidelim diyordum.” II-489

siz **içtiniz** mi? LXIX-43

eyi **buldunuz** beni. “Beni iyi buldunuz.” XXXV-189

istanbulda **doğdunuz**, **büyüdünüz**. “İstanbul’da doğdunuz, büyüdünüz.” XLV-79

a **içtiniz** mi dışarda? “A dışarıda içtiniz mi?” I-38

biliysin nası **isterseniz** sorasınız. “Nasıl isterseniz sorun biliyorsun.” XLVII-17

Çokluk Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde iyelik kökenli çokluk 3. şahıs eki Türkçede olduğu gibi [-lar], [-ler] biçimlerindedir.

yardım **verdilar** burda. “Burada yardım verdiler.” XLVII-31

üskübi da **yaptılar** çok güzel. “Üsküp’ü de çok güzel yaptılar.” XLIX-128

bana ben **sülediler** buni oni yap. “Bana onu bunu yap diye söylediler.” XLIX-142

şindi **bilseler** ki beş yüz evron var ... “Şimdi bilseler ki beş yüz euron var.” LIX-48

Tablo 6: İyelik Kökenli Şahıs Eklerinin Şeması

İyelik Kökenli Şahıs Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[-m]	[-k]
2. Şahıs	[-n]	[-nız], [-niz], [-nuz], [-nüz]
3. Şahıs	[-Ø]	[-lar], [-ler]

3.5.3. Şekil ve Zaman Ekleri

Şekil ve zaman ekleri fiil kök ve gövdesinin belirttiği hareketi şekle ve zamana bağlayan eklerdir. Şekil ekleri fiilin hangi şekilde yapıldığını ifade ederken; zaman ekleri fiilin hangi zamanda yapıldığını ifade etmektedir.

Bildirme Kipleri

Fiildeki ortaya çıkacak olan hareketi belli bir zaman kavramıyla bildiren kiplere “*bildirme kipleri*” denir. Bildirme kipleri zaman olarak geniş, şimdiki, görülen geçmiş, öğrenilen geçmiş ve gelecek zaman olmak üzere beş zamanı bildirmektedirler.

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerdeki tüm zamanlarda bölgemiz ağzlarının karakteristik özelliklerini göstermeyen bireysel kullanımlar, zamanların şahıslarla birlikte gösterildiği tablolara eklenmemiştir.

Geniş Zaman

Geniş zaman ekleri eylemin her zaman yapıldığını veya yapılmakta olduğunu ifade etmektedir⁵⁵. Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde geniş zaman ekleri ölçünlü Türkçede olduğu gibi [-r], [-ar], [-er], [-ır], [-ur], [-ür] biçimleriyle görülmektedir. Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da /l/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere geniş zaman ekinin [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir.

Oktay Ahmed'e göre Makedonya'nın kuzey ağızlarından biri olan Üsküp Türk ağızlarında morfolojik geniş zamana çok nadir rastlanmaktadır. Geniş zamanı ifade etmek için genellikle şimdiki zaman eki kullanılmaktadır (Ahmed, 2014a: 8).

2019 yılında yaptığımız derleme neticesinde kaynak kişilerden elde ettiğimiz metinlere göre Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde geniş zaman eki, şimdiki zaman eki kadar yaygın olmasa da dikkati çeken bir şekilde kullanılmıştır. Metinlerin tamamına baktığımızda geniş zamanı ifade etmek için çoğunlukla şimdiki zaman ekinin kullanıldığı tarafımızca tespit edilmiştir.

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın tüm şahıslardaki çekimleri şöyledir:

⁵⁵ Geniş zaman ekinin detaylı kullanımı için bk. Saadettin Özçelik, Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Tespitler, Türk Dili, S. 598, Ankara, 2001. ss. 410-411.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zaman teklik 1. şahıs çekimlerinde ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünlü ile biten bir kelimedenden sonra [-r-ım], ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ar-ım], [-er-ım], [-ır-ım], [-ur-um], [-ür-üm] biçimleri görülmektedir.

dort beş yemek yaparım. “Dört beş yemek yaparım.” XLVII-22

bu cāminin ismiydi oni atırlarım yelen kapan cāmii. “Bu cāminin ismi Yelen Kapan Cāmisi’ydi onu hatırlarım.” LXXI-131

ben bir vururum onların arabasına, başlattırdım savaşı. “Ben onların arabasına bir vururum, savaşı başlatırım.” II-477

çocukları görüşürüm. “Çocuklarıyla görüşürüm.” IX-20

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /l/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere geniş zaman ekinin [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir. Daha sonra geniş zaman ekinin üzerine eklenen şahıs eki de [-ım] art ünlülü biçimlidir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

hepsini bilirım. “Hepsini bilirim.” LX-111

bazı defa gelirım buraya. “Bazı defa buraya gelirim.” LXIV-5

sen sor bilki cevabını verirım. “Sen sor, belki cevabını veririm.” XLV-1

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde düz-geniş-ön ünlülü fiilere [-er] geniş zaman ekinin üzerine [-im] teklik birinci şahıs ekinin eklendiği birkaç örnek tespit edilmiştir.

Bu kullanımın ölçünlü Türkçenin Üsküp ağızlarına etkisi sebebiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz.

içerim apī. “Hapı içerim.” VIII-65

ben te meselā severim imam bayıldı. “Mesela ben İmambayıldı severim.” XXVIII-20

Bölgemiz ağızlarında teklik birinci şahıs olumsuzluk eki [-ma-m], [-me-m] biçiminde görülmektedir.

içine koymam zeytinyağ. “İçine zeytinyağ koymam” XXVIII-56

bilmem üyle şeyler. “Öyle şeyler bilmem” XLIV-75

Teklik İkinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde teklik 2. şahıs eki ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünlü ile biten bir kelimedenden sonra [-r-sın] biçimiyle, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ar-sın], [-er-sın], [-ır-sın], [-ur-sın], [-ür-sün] biçimleriyle eklenmiştir.

biberleri koyaysın em ō kayna kaynattırırısın. “Biberleri koyarsın hem onu kaynatırısın.” VII-57

istanbulda nası başlarsın te üyle. “İstanbul’da nasıl başlarsın te öyle.” II-26

sofraya oturursun. XIX-28

gidelim bizim dernege görürsün. “Bizim derneğe gidelim, görürsün.” LXXI-103

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /l/, /n/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere geniş zaman ekinin [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir. Daha sonra geniş zaman ekinin üzerine eklenen şahıs eki de [-sın] art ünlülü biçimlidir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

sen gel**ı**rsın buraya sabāyle. “Sen buraya sabahleyin gelirsın.” II-323

dīl isen hāzır dēbil**ı**rsın yok. “Hazır değilsen yok diyebilirsın.” VII-91

üğren**ı**rsın tabi ki gençsın sen. “Öğrenirsın tabii ki gençsın sen.” XLI-51

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde düz-geniş-ön ünlülü fiilere [-er] geniş zaman ekinin üzerine [-sın] teklik ikinci şahıs ekinin eklendiği birkaç örnek tespit edilmiştir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliği değildir. Söz konusu kullanımın, ölçünlü Türkçenin Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına etkisi neticesinde meydana geldiğini düşünmekteyiz.

burdan gid**e**rsın. “Buradan gidersın.” LIX-34

çarşamba gecesi kes**e**rsın. XLV-253

Bölgemiz ağızlarında teklik ikinci şahıs olumsuzluk eki [-maz-sın], [-mez-sın], [-mez-sın] [-mas-sın] biçimlerinde görülmektedir.

deylim onu do**ğ**un**ma**ssın ki. “Diyelim ona dokunmazsın ki.” X-34

ama ol**ma**Ssın ki olamassın. “Ama olmazsın ki olamazsın.” XLII-103

var ise imkânın y**e**mezsin. LXVII-62

ne bilmezsin⁵⁶ süleyim. “Ne bilmiyorsan söyleyim.” LXIX-27

Teklik Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde teklik üçüncü şahıs eki ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünlü ile biten bir kelimedenden sonra [-r] biçimiyle, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ar], [-er], [-ır], [-ir], [-ur], [-ür] biçimleriyle eklenmektedir. Teklik üçüncü şahıs eki, ölçünlü Türkçede olduğu gibi Üsküp ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde de eksizdir.

üçüncü günī damat gider. “Üçüncü günü damat gider.” XLV-43

yazı yazar elleri. XXIV-165

şindi insan karşıdan görür. “Şimdi insan karşıdan görür.” XXV-43

kuran okur dilleri. XXIV-166

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde /l/ ünsüzüyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere, geniş zaman eki [-ır] art ünlülü biçimiyle eklenmiştir. Bölgemiz ağızlarında teklik üçüncü şahıs çekimi Ölçünlü Türkçede olduğu gibi eksizdir.

bunun tariyini bilır kardaşım. “Bunun tarihini kardeşim bilir.” XXXIII-106

şimdi gençlerimiz sabā çıkar, akşam gelir be çocūm. “Şimdi gençlerimiz sabah çıkar, akşam gelir be çocuğum.” XXVI-92

⁵⁶ ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde “bilmezsin” kelimesi, geniş zaman olumsuz teklik ikinci şahıs çekimi biçiminde kullanılmıştır. Bu ek, şimdiki zamanın şart teklik 2. şahıs çekimi fonksiyonundadır.

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde /l/ ünsüzüyle biten düz-dar-ön ünlülü birkaç fiile [-ir] geniş zaman eki eklenmiştir. Bu kullanım bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliği değildir. Bazı kaynak kişilerin bireysel söyleminden kaynaklanmaktadır.

öğretmen gelir herkes yerine geçerdi. XXX-52

ā bu okumuş türkiyede, bu bilir çok güzel. XXXVI-11

Bölgemiz ağızlarında teklik üçüncü şahıs olumsuzluk eki [-maz], [-mez], [-mas] , [-mes] biçimindedir. Bu ek, Ölçünlü Türkçede olduğu gibi üzerine şahıs eki almamıştır.

sütlē içbi şey olmaz. “Sütle hiçbir şey olmaz.” VIII-75

sonna erkeze verirse sana **kalmas** sonunda. “Sonra herkese verirse sonunda sana kalmaz.” XIX-31

ě başka gel**mez** aklıma kızım. XXVI-173

ama ist**mes** saba saba yemek. “Ama sabah sabah yemek istemez.” XXI-158

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zaman çokluk 1. şahıs eki, ünlü ile biten bir kelimedenden sonra [-r-ız] biçimiyle, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ar-ız], [-er-ız], [-ır-ız], [-ur-uz], [-ür-üz] biçimleriyle eklenmektedir.

üçer tel, üçer tel oni sararız. “Üçer tel üçer tel, onu sararız.” XXIV-48

biz er bi lafız eski türkçe böyle konuşuruz. “Biz her bir sözü Eski Türkçe böyle konuşuruz.” XII-70

biz da yaparız burda götürürüz. “Biz de yaparız burada, götürürüz.” I-58

ÜMÇTA’ya ait metinlerde /l/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiillere geniş zaman ekinin [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir. Daha sonra geniş zaman ekinin üzerine eklenen şahıs eki de [-ız] art ünlülü biçimlidir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliklerindedir.

onları pişiririz. “Onları pişiririz.” XXI-36

diydılar biz türkleri çok severiz. “Biz Türkleri çok severiz diyorlardı.” L-146

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zaman çokluk 1. şahıs olumsuzluk eki [-mayız], [-meyiz], [-mazsık]⁵⁷, [-messık] biçiminde görülmektedir.

biS istemeSsık ne pare ne bi şey. “Biz ne para ne bir şey istemeyiz.” XXXV-126

ayakğabi koymayız. “Ayakkabı koymayız.” XXI-177

turşi kendımız biz almaZsık. “Biz kendimiz turşu almayız.” XLV-148

⁵⁷ [-sık] ekinin detaylı kullanımı için bk. (5.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri, Çokluk 1. Şahıs)

Çokluk İkinci Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde geniş zaman çokluk ikinci şahıs eki ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünlü ile biten bir kelimededen sonra [-r-sınız] biçimiyle, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ar-sınız], [-er-sınız], [-ır-sınız], [-ur-sunuz] biçimleriyle eklenmektedir.

krep yaparsınız siz. XXVI-154

Bölgemiz ağızlarında geniş zamanın sıfırla nöbetleştiği iki örnek tespit edilmiştir.

e siz otursunuz bir gece a iki gece. “E siz bir gece a iki gece oturursunuz.” IV-127

kıynanam deydi dışarda doğursunuz astanede. “Kaynanam, dışarıda; hastanede doğurursunuz diyordu.” VIII-103

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde /l/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere geniş zaman ekinin [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir. Daha sonra geniş zaman ekinin üzerine eklenen şahıs eki de [-sınız] art ünlülü biçimlidir. Bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliklerindedir.

siz girersınız şeye. “Siz şeye girersiniz.” LIX-77

nereye gidesınız siz bilirsiniz. “Nereye gidesiniz siz bilirsiniz.” LXXI-190

Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde geniş zaman çokluk ikinci şahıs ekinin olumsuz çekiminin örnekleri tespit edilememiştir.

Çokluk Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde geniş zaman çokluk 3. şahıs eki ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünlü ile biten kelimelerden sonra [-r-lar] biçimiyle, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ar-lar], [-er-lar], [-ır-lar], [-ır-ler], [-ur-lar] biçimleriyle eklenmektedir.

o şekilde şey yaparlar. XLII-16

kağtıs yaprakları var ya dikenleri olduğu için kaynana dili derler. “Kaktüs yaprakları var ya dikenleri olduğu için kaynana dili derler.” XXVI-36

hem torbeşler makedonca konuşurlar. II-384

ama sevab için hepsi götürürler ekmek. “Ama sevap için hepsi ekmek götürürler.” I-57

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde /l/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere geniş zaman ekinin [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir. Bu kullanım Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarının karakteristik özelliklerindedir.

dā eski üsküpliler onlar bilirler. “Daha eski Üsküplüler, onlar bilirler.” XXXIV-121

gelini getirirler eve. “Gelini eve getirirler.” XLI-114

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait metinlerde beş kaynak kişi geniş zaman [-ır] ekinin üzerine [-ler] çokluk ekini kullanmıştır. Bu kullanımların ölçünlü Türkçenin etkisiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz. Söz konusu kullanımlar, bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir.

hediye getirirler dā ya para ya eşya ya o şey bōçalık kıyāfet o şey. “Daha hediye getirirler ya para ya o şey bohçalık kıyafet.” XXI-110

episi bilirler ğazi babayı. XXXIV-57

ayni onlar ise gelirler. XLI-150

siz giderseniz alırlar burasını. LIX-64

burda ep arnavutlar aldı ama bilirler türkçe. LXX-20

Bölgemiz ağızlarında çokluk üçüncü şahıs olumsuzluk eki [-mazlar], [-mezler] biçimindedir.

bir gün görmezler. XXVI-92

boşuna almazlar. XLVI-212

Tablo 7: Geniş Zaman Çekiminin Şeması

Geniş Zaman Ekleri		
Şahıs	Teklük	Çokluk
1. Şahıs	[-r-ım], [-ar-ım], [-er-ım] [-ır-ım], [-ur-um], [-ür-üm]	[-r-ız], [-ar-ız], [-er-ız] [-ır-ız], [-ur-uz], [-ür-üz]
2. Şahıs	[-r-sın], [-ar-sın], [-er-sın]	[-r-sınız], [-ar-sınız]

	[- ır -sın], [- ur -sun], [- ür -sün]	[- er -sınız], [- ır -sınız] [- ur -sunuz]
3. Şahıs	[- r -Ø], [- ar -Ø], [- er -Ø] [- ır -Ø], [- ur -Ø], [- ür -Ø]	[- ar -lar], [- er -lar] [- ır -lar], [- ır -ler], [- ur -lar]

Şimdiki Zaman

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zaman eki ünlü ile biten fiillerden sonra [-y] biçiminde görülürken, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ay], [-ey], [-ıy], [-iy], [-i] biçimlerinde görülmektedir.

Batı Rumeli Ağızları ve Üsküp ağızları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Ölçünlü Türkçede kullanılan şimdiki zaman eki [-yor]'un bahsi geçen ağızların hiçbirinde kullanılmadığı vurgulanmaktadır (Nemeth, 1983). 2019 yılında yapmış olduğumuz saha çalışması neticesinde derleme yaptığımız kaynak kişilerin metinlerinde dikkattimizi çeken bir husus, birçok kaynak kişi konuşmaya başlarken şimdiki zaman ekini Ölçünlü Türkçedeki [-yor] ve [-yo] biçimleri ile kullanmışlardır. Konuşmanın ortalarında genellikle [-y], [-ay], [ey], [-iy], [-i] biçimlerine çevrilen bu ek, konuşma sürerken [-yor] ve [-yo] biçimlerine dönmektedir.

Söz konusu kullanımın birden fazla sebebi olduğunu düşünmekteyiz. Konuşmanın başlarında [-yor] ile başlayıp ortalarında bu ekin [-y], [-ay], [-ey], [-iy], [-i] biçimine çevrilmesi kaynak kişinin ses kayıt cihazını görüp konuşmasını düzeltmeye çalışması sebebiyledir. ÜMÇTA'nın karakteristik özelliklerinden biri olmayan şimdiki zaman [-yor] ve [-yo] eklerinin kullanılması, ölçünlü Türkçenin Üsküp Türk Ağızlarını etkilemesi neticesinde ortaya çıkmıştır. Bunun en büyük sebebi Türk televizyon dizi ve kanallarının Üsküp'te Türkçe konuşan Türk, Arnavut, Yetişkinleri Makedonca konuşan

Türkler(Torbeşler) ve Çingeneler tarafından izlenmesidir. Bir diğer sebebi de Üsküp'ten Türkiye'ye ve Türkiye'den Üsküp'e sık sık akraba ziyaretlerinin yapılmasıdır.

10 yıl sonra ölçünlü Türkçenin Üsküp Türk Ağızlarını etkilediği gibi diğer Batı Rumeli Ağızlarını da etkileyeceği ve söz konusu ağızların kendi dil hususiyetlerini yavaş yavaş kaybedeceği kanaatindeyiz.

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zamanın tüm şahıslarda çekimi şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman ekinin teklik birinci şahıs çekimi [-y-m], [-ay-m], [-ey-m], [-iy-m], [-i-m] ve az da olsa [-iy-m] biçimleri tespit edilmiştir.

deym buraliym, buraliym diyım. “Buralıym diyorum, buralıym diyorum.” XXV-124

bayramlarda özel_o baklava yapaym. “Bayramlarda özel baklava yapıyorum.” XXVIII-33

bakaym sen ne yapacan. “Sen ne yapacaksın, bakıyorum.” XXII-131

çocuklari göreyım. “Çocukları görüyorum.” XXV-14

ben on bin alıym penziya. “Ben emeklilik maaşı on bin alıyorum.” XXV-197

işte soğani kavuriym kıymayle. “İşte soğanı kıymayla kavuruyorum.” XXVII-51

ben açan anlatırım gelinim var, kızım var güleylar. “Ben ne zaman gelinim var, kızım var diye anlatıyorum gülüyorlar.” XXIV-65

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman teklik 1. şahsın olumsuz çekimi [-ma-y-m], [-me-y-m] biçiminde görülmektedir.

ama ben ergün çalışmaym ki. “Ben her gün çalışmıyorum ki.” LXIX-30

e vallā hatırlamaym şimdi bilmeym orasını. “E vallahi hatırlamıyorum, şimdi orasını bilmiyorum.” XXX-46

gürmeym ya. “Görmüyorum ya.” XXXIII-93

Teklik İkinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman ekinin teklik ikinci şahıs çekimi [-y-sın], [-ay-sın], [-ey-sın], [-iy-sın], [-i-sın] biçimleri tespit edilmiştir. Bunun yanında birkaç örnekte [-iy-sin], [-ey-sin], [-iy-sin] biçimleri görülmüştür. Birkaç örnekte görülen bu ekler, Üsküp ağızlarının karakteristik özelliği değildir. Kaynak kişinin bireysel söylemi neticesinde meydana geldiği düşünülmektedir.

pā oturiysın süfüre kâ süfürde yeysın, içeysın. “Sahura kadar oturuyorsun, sahurda yiyorsun, içiyorsun.” XV-88

oni pişiriysın, tus koyaysın, biraz karabiber koyaysın. “Onu pişiriyorsun, tuz koyuyorsun, biraz karabiber koyuyorsun.” XXXVIII-171

ne isteysin sen oni... “Sen ne istiyorsan onu...” LIV-12

āli bilisın nası idi rāmetli babam. “Ali, rahmetli babam nasıldı bilirsin.” X-14

sıra sıra ataysın, karıştırısın. “Sıra sıra atarsın, karıştırırsın.” XVII-37

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman teklik 2. şahsın olumsuz çekimi [-ma-y-sı n], [-me-y-sın] biçiminde görülmektedir. Bunun yanında bir örnekte [-me-y-sin] biçiminde görülmektedir. Bu kullanımın, kaynak kişinin bireysel söyleminden meydana geldiği düşünülmektedir.

o koveriy kendi suyini, su koymaysın onlara. “O, kendi suyunu koyveriyor, onlara su koymuyorsun.” XVIII-57

şimdi gençleri gürmeysın kendisini almaylar. “Şimdi gençleri görmüyorsun, kendisini almıyorlar.” LXI-49

sen içmeysin. “Sen içmiyorsun.” XLIX-180

Teklik Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman teklik üçüncü şahıs eki ünlü ile biten fiillerden sonra [-y] biçiminde görülürken, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ay], [-ey], [-ıy], [-iy], [-i] eksiz biçimde görülmektedir.

obüri almış yemek yapay. “Öbürü almış, yemek yapıyor.” XVIII-102

insanlar ki biley şimdi. “İnsanlar şimdi bliyor.” XLIX-105

demek bre süley karısına. “Demek karısına söylüyor bre.” XXXV-96

ama çok lezzetli oliy çok lezzetli. “Ama lezzetli oluyor, çok lezzetli.” XLV-92

a benim kayınpederin çocuğu çalışıy ambassada. “Kayınpederin çocuğu büyükelçilikte çalışıyor.” LXIX-28

bu kapı açık sevi. “Bu, kapı açık seviyor.” XXI-118

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zaman teklik 3. şahsın olumsuz çekimi [-ma-y], [-me-y], [-mi-y] biçiminde görülmektedir. Bunun yanında bir örnekte [-mı-y] biçiminde görülmektedir. Bu kullanımın, kaynak kişinin bireysel söyleminden meydana geldiği düşünülmektedir.

o gün çalışmay. “O gün çalışmıyor.” XLVII-37

bazan yapar bazan dinlemey⁵⁸ te üyle. “Bazen yapar, bazen dinlemez te öyle.” VII-

ama tilki yenilmiy. “Ama tilki yenmiyor.” XII-97

o makineleri almıy şim. “Şimdi o makineleri almıyor.” XXII-133

⁵⁸ ÜMÇTA’ya ait metinlerde “dinlemey” biçiminde tespit edilen şimdiki zaman teklik 3. şahıs olumsuzluk eki [-mey], geniş zaman fonksiyonuyla kullanılmıştır.

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zaman ekinin teklik ikinci şahıs çekimi [-y-z], [-ay-s], [-ay-sık]⁵⁹, [-ay-z], [-ey-z], [-iy-z] biçimleri tespit edilmiştir.

biz deyz biraz dā eskilerden. “Biz biraz daha eskilerden diyoruz.” LV-16

reçel yapays kara eriğtēn. “Kara erikten reçel yapıyoruz.” XVIII-58

bazen çıkaysık, bazen geliyar öyle. “Bazen çıkıyoruz, bazen geliyorlar, öyle.”
XXVIII-50

bol zeytinle koyayz gavanoza. “Bol zeytinle kavanoza koyuyoruz.” XXXVIII-29

e te gideyz, geliy. “E te gidiyoruz, geliyor.” XLV-59

şimdi evlerde pişiriyz. “Şimdi evlerde pişiriyoruz.” XLV-120

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zaman çokluk 1. şahsın olumsuz çekimi [-ma-y-s], [-ma-y-sık], [-ma-y-z], [-me-y-z], [-me-y-s], [-mi-y-s], [-mi-y-sık] biçiminde görülmektedir.

te burda şey yapayz, biz oturmays. “Biz te burada şey yapıyoruz, oturmuyoruz.”
XLII-7

⁵⁹ [-sık] ekinin detaylı kullanımı için bk. (5.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri, Çokluk 1. Şahıs)

em biz çok çok taranayı kullanmaysık, dā az yaparıs. “Hem biz tarhanayı çok kulanmıyoruz, daha az yaparız.” XIX-24

ama şindi biz onlari yemeyz. “Ama şimdi biz onları yemiyoruz.” XXI-160

te te üyle çıplak gezmiysık biz. “Biz te te öyle çıplak gezmiyoruz.” XLIII-66

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman ekinin çokluk 2. şahıs çekimi [-y-sınız], [-ay-sınız], [-ay-sınıs] [-ey-sınız], [-iy-sınız], [-i-sınız] biçimleri tespit edilmiştir. Bunun yanında birer örnekte [-uy-sunuz], [-iy-siniz] biçimleri görülmüştür.

siz yapaysınız. “Siz yapıyorsunuz.” XLIX-190

e burda ne bağaysınız telefonlar için yapıyoruz burda. “E burada telefonlar için neyi bakıyorsanız, onu yapıyoruz.” LXI-2

o kontrolu nası deysınız siz şimdi? “O kontrol, siz şimdi nasıl diyorsunuz?” II-321

kırk sene sene mi yıl mi te nası deysiniz şindi? “Kırk sene mi yıl mı şimdi nasıl diyorsunuz” LIX-7

ne korkuysunuz ben korkmaym. “Ne korkuyorsunuz, ben korkmuyorum.” XV-71

gidisınız şindi biraz kosova, prizren tarafı. “Şimdi biraz Kosova, Prizren tarafına gidersiniz.” LXIX-60

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman çokluk 2. şahsın olumsuz çekimi [-ma-y-sınız], [-me-y-sınız] biçiminde görülmektedir.

bakmadan ben almam deym siz inanmaysınız siz annenize. “Ben bakmadan almam diyorum, siz annenize inanmıyorsunuz.” XXII-32

siz içeysınız, içmeysınız. “Siz içiyorsunuz, içmiyorsunuz.” XLIX-183

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zaman ekinin çokluk 3. şahıs çekiminde [-y-ler], [-ay-lar], [-ey-lar], [-i-lar] biçimleri tespit edilmiştir. Bunun yanında birkaç örnekte [-iy-ler] biçimleri görülmüştür.

eh şindi ep yeni isteýlar üyle yapaylar. “E şindi hep yeni istiyorlar, öyle yapıyorlar.” IX-44

şindi gideýlar belediyede, orda. “Şimdi oraya, belediyeye gidiyorlar.” XXVII-13

şimdi kızi evden aliýlar. “Şimdi kıızı evden alıyorlar.” XXXVIII-117

te üyle taşıýler. “Te öyle taşıyorlar.” II-76

dılar rasime gitme yeycekler köpekler yök. “Rasim'e gitme, köpekler yiyecek diyorlar” XV-71

ÜMÇTA'ya ait metinlerde şimdiki zaman çokluk 3. şahsın olumsuz çekimi [-ma-y-lar], [-me-y-lar] ve iki örnekte [-me-y-ler] biçiminde görülmektedir.

gidiyim, ütede vermeylar. “Gidiyorum, ötede vermiyorlar.” II-270

söra on yaşında gelmiş geriye gelmiş ama atırlamaylar. “Sonra on yaşında geriye gelmiş, ama hatırlamıyorlar.” V-24

ama bilmeyler ne o kadar bizim küvde. “Ama bizim köyde o kadar bilmiyorlar.”

XXXVIII-10

Tablo 8: Şimdiki Zaman Çekiminin Şeması

Şimdiki Zaman Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[-y-m], [-ay-m], [-ey-m] [-iy-m], [-iy-m], [-i-m]	[-y-z], [-ay-z], [-ay-s] [-ay-sık], [ey-z], [-iy-z]
2. Şahıs	[-y-sın], [-ay-sın] [-ey-sın], [-iy-sın], [-i-sın]	[-y-sınız], [-ay-sınız] [-ay-sınıs], [-ey-sınız] [-iy-sınız], [-i-sınız]
3. Şahıs	[-y-Ø], [-ay-Ø], [-ey-Ø] [-iy-Ø], [-iy-Ø], [-i-Ø]	[-y-ler], [-ay-lar] [-ey-lar], [-i-lar]

Bilinen Geçmiş Zaman

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman eki, Ölçünlü Türkçede olduğu gibi {-DI} biçimiyle görülmektedir. Diğer Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da teklik 1. ve 2. şahıslarla çokluk 1. ve 2. şahıslarda bilinen geçmiş zaman eki, ön veya art ünlülü kelime fark etmeksizin çoğunlukla [-dı], [-tı], [-du], [-tu], [-dü], [-tü] biçimlerinde görülürken; teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahısta çoğunlukla ön veya art ünlülü kelime fark etmeksizin [-di], [-ti] biçimi görülmektedir. Bu kullanım da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmaktadır.

ÜMÇTA'ya ait metinlerde bilinen geçmiş zamanın tüm şahıslarda çekimi şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zamanın teklik 1. şahıs çekiminde [-dı-m], [-du-m], [-dü-m], [-tı-m], [-tu-m] birkaç örnekle sınırlı kalsa da [-di-m], biçimleri tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarında bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs ekinin [-di-m] biçiminin kullanılması karakteristik değildir. Kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklanmaktadır.

üç buçuk sene sev**dım**. “Üç buçuk sene sevdim.” XLIII-12

ama ded**im** beñ iç inanmaym. “Ama ben hiç inanmıyorum dedim.” XLV-289

yō vallā ben gitt**im** doğri söyleym. “Yok vallahi ben gittim, doğru söylüyorum.”

XLVI-39

e Şimdi ben koy**du**m adını. “E Şimdi adını ben koydum.” I-23

ā gür**dü**m babamı ağlarken. “A babamı ağlarken gördüm.” XLVI-146

unutt**u**m nası deydilar. “Nasıl diyordum unuttum.” XLVI-136

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahsın olumsuz çekiminde [-ma-dı-m], [-me-dı-m] birkaç örnekle sınırlı kalsa da [-me-di-m] biçimleri tespit edilmiştir.

ben iç sorm**ad**ım. “Ben hiç sormadım.” LXXI-162

e te orda bırak**mad**ım em gittim iki ders em bıraktım. “Hem te orada bırkmadım gittim iki ders hem bıraktım” XLIX-19

a ben bil**med**im ki soracanız böyle Şeyleri. “Ben böyle Şeyler soracağınızı bilmedim.” XXIV-22

Teklik İkinci Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zamanın teklik 2. şahıs çekiminde [-dı-n], [-du-n], [-dü-n], [-tı-n], [-tu-n] biçimleri tespit edilmiştir.

gird**in** mi içeri Şeyire? “Şehrin içine girdin mi?” II-380

nerē koy**du**n karanfili? “Karanfili nereye koydun?” XXIV-161

gürdü*n* mi evler? “Evleri gördün mü?” XLV-378

karadenize gitt*n* mi başka hayattır. II-61

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde birkaç örnekle sınırlı kalsa da [-di-n], [-ti-n] biçimleri tespit edilmiştir. Ekin bu biçimleri bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir.

ne yed*n* ne içt*n* türkiyeda? “Türkiye’de ne yedin, ne içtin?” LXXI-227

konuştun mi o söyled*i* mi? “Konuştun mu, o söyledi mi?” XLV-309

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zamanın teklik ikinci şahsının olumsuz çekimi [-ma-dı-n] ve [-me-dı-n] ekleriyle yapılmıştır.

tanımad*n* mi insan kim verir be deym türkiyeye gene. “İnsan tanımayınca Türkiye’te yine kim verir?” XLVI-246

sülemed*n*. “Söylemedin.” LIX-22

Teklik Üçüncü Şahıs

Batı Rumeli Ağızlarının genelinde olduğu gibi söz konusu ağızlardan biri olan Üsküp ağızlarında da bilinen geçmiş zamanını teklik üçüncü şahıs eki ön veya art ünlü fark etmeksizin çoğunlukla [-di], [-ti] biçimindedir. Ekin bu şekilde görülmesi, bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliğidir.

gitti ama bitirdi vallā. “Gitti ama bitirdi vallahi.” XLVI-197

e burda girdi çalıştı. “E buraya girdi, çalıştı.” XLVII-7

dördüncü ayda çıktı. “Dördüncü ayda çıktı.” XVII-90 XLVII-7

Bölgemiz ağızlarında bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahsın [-du], [-dü], [-tu], [-tü] biçimleri az da olsa görülmektedir. Ekin bu biçimleri bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliği değildir. Bu kullanımın ölçünlü Türkçenin Üsküp ağızlarına etkisi sebebiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz.

54

düğün evde oldu, düğün de evde oldi. “Düğün evde oldu, düğün evde oldu.” XLVII-

tekrar dündü burda, işini bıraktı. “Tekrar buraya döndü, işini bıraktı.” LXVII-5

konuştu böyle. “Böyle konuştu.” XXV-149

ë şimdi üç güne düştü. XXVI-124

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahsın olumsuz çekimi çoğunlukla [-ma-di], [-me-di] biçiminde yapılmaktadır.

işte kısmet_olmadi biz da kaldık. “İşte kısmet olmadı, biz de kaldık.” XXIX-73

e gitmedi annem kaldık biz burda. “E annem gitmedi, biz burada kaldık.” LXIX-16

Bölgemiz ağızlarında bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahsın olumsuz çekimi birkaç örnekte [-ma-dı] biçiminde görülmektedir. Bu kullanım bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir.

bana kısmet olmadı. LXIII-10

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs eki [-dı-k], [-du-k], [-dü-k], [-tı-k], [-tu-k], [-tü-k] biçimlerinde tespit edilmiştir.

üdediğ yirmi dört yüro. “Yirmi dört euro ödedik.” LXIX-67

topraklar, hayvanlar birağtık bu devlete. “Toprakları, hayvanları bu devlete bıraktık.” LXIII-10

biz geçtik kolay. “Biz kolay geçtik.” X-52

okul okuduğ dört sene. “Dört sene okul okuduk.” XII-40

unuttuğ oni da alalım. “Onu almayı unuttuk.” L-31

yaptılar em dündük gene. “Yaptılar hem yine döndük.” LI-40

emorda görüştüğ te bununle tanıştık. “Hem orada görüştüğ, te bununle tanıştık.”

XXXVIII-2

Bölgemiz ağızlarında bilinen geçmiş zaman çokluk birinci şahsın [-di-k], [-ti-k] biçimleri az da olsa görülmektedir. Ekin bu biçimleri bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliği değildir. Kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklanmaktadır.

gene devam ettik beraber. LXXI-142

te verdik bir kurban. LXXI-157

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahsın olumsuz çekimi çoğunlukla [-ma-dı-k], [-me-dı-k] biçiminde yapılmaktadır. Bir örnekte bu ek, [-me-di-k] biçiminde görülmüştür.

yapmadık dün bi şey öyle. “Düğün, öyle bir şey yapmadık.” XIV-4

yok istemedik. “Yok istemedik.” XLI-9

ayır görüşmedik. “Hayır görüşmedik.” IX-2

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman çokluk 2. şahıs ekinin [-dı-nız], [-du-nuz], [-dü-nüz], [-tı-nız], [-tu-nuz] biçimleri tespit edilmiştir.

şvetova köyüne girdiniz mi? “Svetova Köyü'ne girdiniz mi?” LXV-44

eyi bul**dunuz** beni. “Beni iyi buldunuz.” XXXV-189

deym siz o ta istanbulda doğ**dunuz**, büyüd**ünüz**. “Siz İstanbul’da doğdunuz, büyüdünüz diyorum.” XLV-79

bilmeym gitt**iniz** mi. “Gittiniz mi bilmiyorum” XLVI-296

şimdi ne zaman sormuş**tunuz** siz? “Şimdi ne zaman sormuştunuz siz?” XXXIII-34

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde bir örnekte bilinen geçmiş zaman çokluk 2. şahıs ekinin [-ti-niz] biçimi tespit edilmiştir. Bu kullanım bölgemiz ağzlarında karakteristik değildir. Kaynak kişinin bireysel söylemi neticesinde meydana gelmiştir.

siz iç**tiniz** mi? LXIX-43

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman çokluk 2. şahsın olumsuz çekimi [-me-dı-nız] biçiminde tespit edilmiştir.

bi çay iç**mediniz** ya bir kâve ya. “Ya bir çay ya bir kahve içmediniz.” XXXI-128

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs çekimi [-di-lar], [-ti-lar] biçimleriyle yapılmaktadır. Bu ek, Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da ön ünlülü biçimiyle görülmüştür.

orda oturd**ılar** üç ay. “Orada üç ay oturdular.” XXV-166

büyüd**ılar** artık. “Artık büyüdüler.” XXXIV-51

bana yapt**ılar** dernek. “Bana dernek yaptılar.” XXXVIII-126

peşin oni ürt**tilar**. “Önce onu örttüler.” XLII-89

Bölgemiz ağızlarında birer örnekte çokluk ikinci şahsın [-du-lar], [-dü-ler] biçimi görülmüştür.

konuşuy**dular** çok güzel türkçe. “Çok güzel Türkçe konuşuyorlardı.” II-3

dönd**üler** gene geldi. XIV-45

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bilinen geçmiş zaman üçüncü çokluk şahıs ekinin olumsuz çekimi [-ma-di-lar], [-me-di-lar] biçiminde görülmektedir.

yok burda kal**madılar**. “Yok, burada kalmadılar.” XLVI-117

aldılar pareleri yanlıS_{em} gelmedılar*ı*ç. “Yalnız paraları aldılar hem hiç gelmediler.” XLVI-317

Bölgemiz ağızlarında bir örnekte [-ma-dı-lar] biçimi tespit edilmiştir.

iç dūn yapmadılar bana. “Bana hiç düğün yapmadılar.” XXX-8

Tablo 9: Bilinen Geçmiş Zaman Çekiminin Şeması

Bilinen Geçmiş Zaman Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[-dı-m], [-du-m], [-dü-m] [-tı-m], [-tu-m]	[-dı-k], [-du-k], [-dü-k] [-tı-k], [-tu-k], [-tü-k]
2. Şahıs	[-dı-n], [-du-n], [-dü-n] [-tı-n], [-tu-n]	[-dı-nız], [-du-nuz], [-dü-nüz],[tı-nız],[tu-nuz]
3. Şahıs	[-di-Ø], [-ti-Ø]	[-di-lar], [-ti-lar]

Öğrenilen Geçmiş Zaman

{-mİş}

Öğrenilen geçmiş zaman eki, Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da genellikle tek şekilli [-miş] biçiminde görülmektedir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliklerindedir. Bölgemiz ağızlarında birkaç örnekte öğrenilen geçmiş

zaman ekinin [-muş] ve [-müş] biçimleri tespit edilmiştir. Bu kullanım, ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde karakteristik değildir. Ölçünlü Türkçenin Üsküp ağızlarına etkisi neticesinde söz konusu kullanımlar meydana gelmiştir.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zamanın teklik 1. şahıs çekimi genellikle [-miş-im] biçiminde görülmektedir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristiktir.

ben nası büyü**miş**im annemde, bāçe yok. “Annemde ben salı büyü**miş**üm, bahçe yok.” L-39

ben ortancısı **kal**mişim yalnız. “Ben ortancası yalnız **kal**mişim.” LXVIII-48

Bölgemiz ağızlarında birkaç örnekte bu ek, [-miş-im] ve [-muş-um] biçiminde tespit edilmiştir. Bu kullanım, ÜMÇTA'da karakteristik değildir. Kaynak kişilerin bireysel söyleminden kaynaklanmaktadır. Söz konusu örneklerin geçtiği metnin tamamı incelendiğinde kaynak kişilerin çoğunlukla [-miş-im] biçimini kullandığı görülmüştür.

ē peşin de işle**miş**im tornacı. “E önceden tornacı olarak **çal**ışmışım.” LV-3

ben da doğ**muş**um burda. “Ben de burada doğ**muş**um.” XXXVI-15

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman teklik 1. şahıs olumsuzluk çekimi [-ma-miş-ım], [-me-miş-ım] biçimlerinde yapılmaktadır.

ben üyle şeyler yap**mamiş**ım. “Ben öyle şeyler yapmamışım.” XXI-114

içbir kere git**memiş**ım. “Hiçbir defa gitmemişim.” XXXVI-14

Bölgemiz ağızlarında birkaç örnekte teklik 1. şahıs eki, öğrenilen geçmiş zaman eki [-miş]'in üzerine [-im] biçiminde eklenmiştir. Bu kullanım, bölgemizde karakteristik değildir.

hiç bil**memiş**im bu maalleyle. “Bu mahalleyi hiç bilmemişim.” XLV-311

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs çekimi genellikle [-miş-ın] biçimindedir. Bir örnekte bu ek [-miş-sın] biçiminde görülmektedir.

e birisine de**ymiş**ın sen gel**miş**ın. “Birine sen gelmişsin diyormuşsun.” XXII-132

çok güzel konu**şiymiş**ın türççe. “Çok güzel Türkçe konuşuyormuşsun.” II-523

Bölgemiz ağızlarında birer örnekte öğrenilen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs çekimi [-miş-in], [-muş-sun], biçiminde tespit edilmiştir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir. Bu kullanım, kaynak kişinin bireysel söyleminden kaynaklanmaktadır.

hoş gel**miş**in. LXV-28

burda duym**muş**sundur balқан. LVII-27

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman teklik 2. şahıs olumsuz çekimi [me-miş-in] biçiminde tespit edilmiştir. Bir örnekte [-muş-un] “yok” biçiminde tespit edilmiştir.

babayı gür**memi**şin. “Babayı görmemişsin.” XLV-205

ā duym**muş**un yök. “A duymamışsın” XLVI-111

Teklik Üçüncü Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs çekimi genellikle [-miş] eksiz biçimi ile yapılmıştır. Bu kullanım Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarının karakteristik özelliğidir.

allā öyle yaz**miş** nāpaқ. “Ne yapalım, Allah öyle yazmış.” XII-38

babam da açan duymış onu... “Babam da ne zaman onu duymuş.” XLV-190

Bölgemiz ağızlarında öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs çekimi birkaç örnekte [-mış], [-muş], [-müş] biçiminde görülmüştür. Bu kullanım ÜMÇTA’da karakteristik değildir. Bu kullanımın ölçünlü Türkçenin Üsküp ağızlarına etkisi sebebiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz.

annemden kalmış bu söz bilmeym. “Bu söz annemden kalmış, bilmiyorum.” XLV-154

orda doğmuş annem. V-4

kaynanam ölmüş idi o vakıt. “O zaman kaynanam ölmüştü.” XXIV-91

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs olumsuzluk çekimi [-ma-mış] ve [-me-miş] biçiminde görülmektedir.

ā burda⁶⁰ beğenmemiş. “A burayı beğenmemiş.”XXXI-17

annem çalışmamış yalnız babam. “Annem çalışmamış, yalnız babam çalışmış.” XXVII-37

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs çekimi [-miş-ik] biçimlerinde tespit edilmiştir.

⁶⁰ ÜMÇTA’ya ait metinlerde tespit edilen “burda” kelimesindeki [+da] bulunma hâli eki, yükleme hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

eyi geçinmişik. “iyi geçinmişiz.” XXVII-24

ne demişse oni yapmışık biz. “Ne demişse biz onu yapmışız.” XXVII-155

Bölgemiz ağızlarında birer örnekte öğrenilen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs çekimi [-miş-ik], [-muş-uk] biçiminde görülmüştür. Bu kullanım ÜMÇTA’da karakteristik değildir.

oni dā evel ep fırında pişirmişik. “Onu da evvel hep fırında pişirmişiz.” XLV-120

duymuşuk. “Duymuşuz.” XLVI-226

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs olumsuzluk çekimi [-ma-miş-ik] ve [-me-miş-ik] biçiminde görülmektedir.

duymamışık. “Duymamışız.” XXVII-148

gitmemişik çoktan beri üç ay. “Çoktan, üç aydan beri gitmemişiz.” XL-98

Bölgemize ait derlediğimiz metinlerde bir örnekte öğrenilen geçmiş zaman eki [-miş]’in üzerine [-ik] çokluk 1. şahıs eki eklenmiştir.

yeni türçeyi bilmiys, niçin okula gitmemişik. “Yeni Türkçeyi bilmiyoruz, çünkü okula gitmemişiz.” LXVIII-10

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman çokluk ikinci şahıs çekimi [-miş-ınız] biçiminde yapılmaktadır. Bir örnekte [-miş-sınız] biçimi tespit edilmiştir.

kaç gün gelmişiniz? “Kaç günlüğüne gelmişsiniz?” LXIX-38

te görmüşünüz. “Te görmüşsünüz.” XXVIII-19

demek ki şimdi siz de kuşbaşı etleri kullanmışsınız. XIX-44

Bölgemiz ağızlarında öğrenilen geçmiş zaman çokluk 2. şahsın olumsuz çekimi [memiş-ınız], [-ma-miş-ınız] biçiminde tespit edilmiştir.

niçin be yememişiniz sabāyle? “Sabahleyin niçin be yememişiniz?” XLVIII-43

su mi koymamışınız deydim. “Su mu koymamışsınız diyordum.” L-83

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs çekimi [-miş-lar] biçiminde tespit edilmiştir.

kardeşimi götür**miş**lar. “Kardeşimi götürmüşler.” VIII-87

üsküplular git**miş**lar tekkeye. “Üsküplüler tekkeye gitmişler.” XLV-314

süt pitesi yap**mış**lar. “Sütlü börek yapmışlar.” XLV-115

Bu ek, bir örnekte [-miş-lar] biçiminde tespit edilmiştir.

şimdi burda kal**mış**lar işsiz. “Şimdi burada işsiz kalmışlar.” II-30

Bölgemiz ağızlarında öğrenilen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs olumsuz çekimi [-ma-miş-lar], [-me-miş-lar] biçiminde görülmektedir. Bir örnekte [-ma-miş-lar] biçimi tespit edilmiştir.

bize elle koym**amış**lar. “Bize el koymamışlar.” VI-26

niçin yetiş**memiş**lar o zamani⁶¹? “O zamanda niçin yetişmemişler?” LIV-22

o zaman aç**mamış**lar okuli. “O zaman okulu açmamışlar.” IX-6

{-Ik}

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zaman fonksiyonunda kullanılan [-ik], [-uk] eki tespit edilmiştir. Bu ek, bazen çekimli fiil bazen de sıfat fiil görevinde kullanılmıştır. A. Von Gabain’e göre Eski Türkçe döneminde, görülen geçmiş zaman ekleri [-t] ve [-d] kullanılırken; bunlardan daha az olarak [-yuk], [-yük] ekleri de kullanılmıştır. Söz konusu ekler sıklıkla sıfat, nadiren isim, çoğunlukla çekimli fiil

⁶¹ ÜMÇTA’ya ait metinlerde tespit edilen “zamani” kelimesindeki [+i] yükleme hâli eki, bulunma hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

görevlerinde kullanılmıştır (Gabain, 2007: 81). Özgür Ay'a göre {-(y)Ik} eki Türkiye Türkçesi ağızlarında görülen geçmiş zamanı değil, duyulan geçmiş zamanı ifade etmektedir (Ay, 2009: 233). Ahmet Buran'a göre {-Ik} eki, Anadolu ağızlarının çoğunda yapım eki fonksiyonunda kullanılmakta ve fiil kök, gövdelerinden isimler türetmektedir. Söz konusu ek, Gaziantep ağızında öğrenilen geçmiş zamanı ifade eden çekim eki fonksiyonunda da kullanılmaktadır (Buran, 1996). Söz konusu ek, Anadolu ve Rumeli ağızlarının bir kısmında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da öğrenilen geçmiş zaman fonksiyonunda kullanılmıştır.

karşıda yapı**ık** bilmeym. “Karşıda yapılmış bilmiyorum.” LIX-29

annem tarafı annemin tarafı onlardırlar doğ**uık** burda. “Anne tarafım, onlar burada doğmuştur.” XL-16

kendisi da tut**uık** bu astalığa. “Kendisi de bu hastalığa tutulmuş.” LX-53

benim otuz altisinde doğ**uık**. XLIII-9 “Ben otuz altısında doğmuşum.” XLIII-9

biz söra biz geli**ıkiz** burda. “Biz sonra buraya gelmişiz.” LXVIII-1

te benim da var iki çocuğum evleni**ık**. “Te benim de iki çocuğum var, evlenmiş.” LIV-52

babaannem geli**ıktır** ordan. “Babaannem oradan gelmiştir.” LXVIII-8

Tablo 10: Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekiminin Şeması

Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri		
Şahıs	Teklük	Çokluk
1. Şahıs	[miş-ım]	[-miş-ık], [-ik-iz]

2. Şahıs	[-miş-in], [-miş-sın]	[-miş-ınız], [-miş-sınız]
3. Şahıs	[-miş-Ø] [-ık-Ø], [-ik-Ø], [-uğ-Ø]	[-miş-lar]

Gelecek Zaman

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde gelecek zaman eki [-aca], [-ece], [-acak], [-ecek], [-aci] biçimlerinde görülmektedir. Eklerin bu biçimleri şahıs çekimlerine göre değişiklik göstermektedir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde gelecek zamanın tüm şahıslarda çekimleri şöyledir.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde gelecek zaman teklik 1. şahıs çekimi [-aca-m], [-ece-m], [-aci-m] biçimlerinde tespit edilmiştir.

benim alti tane çocüm var vuracam seni. “Benim altı tane çocuğum var, seni vuracağım.” XII-55

vallā dur bakalım düşünecem biraz. “Vallahi dur bakalım, biraz düşüneceğim.” XII-60

davetiyeleri verecim hocalara. “Davetiyeleri hocalara vereceğim.” XXXIII-143

Olumsuzuz

ölceem mi ölmeyecem mi evvel allādan sen süle, göster. “Ölecek miyim ölmeyecek miyim Allah’tan önce sen söyle, göster.” XXXV-276

üyle saatle anlatmayacam. “Öyle saatle anlatmayacağım.” XXXIII-147

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde gelecek zaman teklik 2. şahıs çekimi [-aca-n], [-ece-n], [-eci-n] biçimlerinde tespit edilmiştir.

alacan uylarını onların. “Onların huylarını alacaksın.” L-16

em kime gözükecen evvel kapalıydı. “Hem kime gözükeceksin, önceden kapalıydı.” XLV-45

ne vaqıt gürecin obir tarafı imiş türklerin tarafı. “Ne zama göreceksin, öbür tarafı Türklerinmiş.” XXXVII-37

Olumsuzuz

zekāt bilmeycen kime veresin. “Zekatı kime veresin bilmeyeceksin.” XXXIII-138

gitmeycen yılda bir sefer.”Yılda bir sefer gitmeyeceksin.” II-85

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zaman teklik 3. şahıs çekimi [-acak], [-ecek] eksiz biçimleriyle görülmektedir.

ne zaman çıkattiraca~~ğ~~? “Ne zaman çıkartacak?” II-357

IV-155 hemen yiyecek, içecek gidecek herkes. “Herkes hemen yiyecek, içecek, gidecek.”

Olumsuzu

ama kimse kimseyi gürmeyecek. “Ama kimse kimseyi görmeyecek.” XXXIII-113

bugün ikindide olmayacak. LXV-8

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zaman çokluk 1. şahıs ekleri [-aci-z], [-aci-s], [-eci-s] ve bir örnekte [-aca-s] biçimlerinde tespit edilmiştir.

po ne yap**aci**z te yap**aci**Z yemekler. “Ne yapacağız, yemekler yapacağız.” VII-79

biz kardeş devlet ol**acis**. “Biz kardeş devlet olacağız.” LXVII-83

yarın perşembe pazara gid**ecis**. “Yarın perşembe pazara gideceğiz.” I-71

üyle iç**eciz** birer çay. “Öyle birer çay içeceğiz.” II-318

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zaman çokluk ikinci şahıs çekimi [-aca-nız], [-ece-nız] ekleriyle yapılmaktadır.

üte gid**eceniz**. “Öteye gideceksiniz.” III-50

a ben bilmedim ki sor**acanız** böyle şeyleri. “Ben böyle şeyleri soracağınızı bilemedim.” XXIV-22

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde gelecek zaman çokluk 3. şahıs çekimi [-ecek-lar], [-acak-lar] ekleriyle yapılmıştır.

e şimdi dā biraz istirāttan döne**cek**lar. “E şimdi daha biraz sonra istirahattan dönecekler.” XXIX-100

söz kes**ecek**, beş altı erkek al**acak**lar, beyin tarafında, erkeğin tarafında. “Erkeğin, damadın tarafından beş altı erkek alacaklar, söz kesilecek.” XXXIX-7

Olumsuzuz

kal**mayca**klar gençler. “Gençler kalmayacaklar.” XLIX-33

Tablo 11: Gelecek Zaman Çekiminin Şeması

Gelecek Zaman Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[-aca-m], [-ece-m], [-aci-m]	[-aci-z], [-aci-s], [-aca-s], [-eci-s]
2. Şahıs	[-aca-n], [-ece-n], [-eci-n]	[-aca-nız], [-ece-nız]
3. Şahıs	[-acak-Ø], [-ecek-Ø]	[acak-lar], [-ecek-lar]

Tasarlama Kipleri

Zaman ifadesi bulunmayan, fakat şekil ifadesi bulunan kiplerdir. Tasarlama kipleri; emir, şart, istek ve gereklilik ifade eden kiplerdir.

Emir

Emir ekleri, üçüncü tip şahıs ekleridir⁶². Bir ifadeyi emir yoluyla bildirirler. ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde emir kipinin tüm şahıslarda çekimi şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde emir kipinin teklik 1. şahıs çekimi [-a-yım], [-e-yim] ekleriyle yapılmaktadır.

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde emir kipinin teklik ikinci şahıs çekimi eksiz olarak yapılmaktadır.

yap eyilik kötülük bul. “İyilik **yap**, kötülük **bul**.” XXXV-58

anisa **gel** kııs anneye **gel**, **gel** anneye. “Anisa gel kız anneye, anneye gel.” XLV-292

Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde emir kipinin teklik ikinci şahsının olumsuz çekimi [-ma], [-me] eksiz biçimiyle yapılmaktadır.

⁶² Emir Kipinin kullanımı için bk. Ahmet Bican Ercilasun, Türkçede Emir ve İstek kipi Üzerine, Türk Dili sayı 505, Ankara 1994, ss.3-9

şindi bak**ma** sen. “Şimdi sen bakma.” XLVI-285

tükür**me**, eski bunara tükür. “Tükürme, eski pınara tükür.” LIX-95

Teklik 3. Şahıs

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde emir kipinin teklik 3. şahıs eki genellikle [-sın], [-sun], [-sün] biçiminde görülmektedir.

vers**ın** telefonu. “Telefonu versin.” XLIX-230

onun adını als**ın** yeniden. “Onun adını yeniden alsın.” LXIII-37

gels**ın** kendi yarını gürs**ün**. “Kendi gelsin, yarını görsün.” II-228

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde emir kipinin teklik 3. şahıs çekimi bir örnekte [-sin] biçimiyle yapılmaktadır. Bu kullanım kaynak kişilerin bireysel söyleminden kaynaklanmaktadır.

allā cennedine mekân ets**in**. “Allah, mekânını cennet etsin.” XLV-296

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde emir kipinin teklik 3. şahıs olumsuz çekimi [-ma-sın] ve [-me-sın] ekleriyle yapılmaktadır.

süyle**mesin** geçin. “Geçin, söylenmesin.” LIX-3

şaşırt**masın**. LIX-23

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde emir kipinin çokluk 1. şahıs çekimi [-alım], [-(y)alım], [-elim], [-(y)elim] biçiminde görülmektedir.

bir_angi şeyler bak**alım**. “Herhangi bir şey bakalım.” XL-97

nası taray**alım** saçını? “Saçını nasıl tarayalım?” LX-103

şimdi çay iç**elim**. “Şimdi çay içelim.” LXXI-103

sibirden gelmiş bir ayıya başladık benzey**elim** artık. “Sibirydan gelmiş bir ayıya benzemeye başladık.” LX-4

Metinlerde bir örnekte bu ek [-elim] biçiminde tespit edilmiştir. Ekin bu biçimi bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir.

bandı kover**elim**, dinley**elim** diyor. “Bandı koyverelim, dinleyelim diyor.” LXV-29

Bölgemiz ağızlarında emir kipinin çokluk 1. şahıs olumsuz çekimi [-ma-(y)alım], [-me-(y)elim] biçiminde görülmektedir.

karış**mayalım** işine. XII-3

o tarafı⁶³ git**meyelim**. “O tarafa gitmeyelim.” LXXI-191

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde emir kipinin çokluk 2. şahıs çekimi [-ın], [-un] biçimleriyle tespit edilmiştir. Bir örnekte [-(y)in] biçimi görülmüştür.

gid**ın** biraz tetova taraf. “Biraz Tetova tarafına gidin.” LXIX-59

buyr**un**. LIX-37

dedim şimdi gid**ın** bekley**in** sıra. “Şimdi gidin, sıra bekleyin dedim.” LXXI-153

Bölgemiz ağızlarında emir kipinin çokluk 2. şahıs olumsuz çekimi [-ma-(y)ın], [-me-(y)in] biçiminde tespit edilmiştir.

bana artık diy vermey**in**. “Bana artık vermeyin diyor.” XXXIII-120

ķāveler taştı kusura bak**mayın**. “Kahveler taştı kusura bakmayın.” XXXIII-5

⁶³ ÜMÇTA’ya ait metinlerde tespit edilen “tarafı” kelimesindeki [+i] yükleme hâli eki yönelme hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde emir kipinin çokluk 3. şahıs çekimi [-sınlar], [-sinlar], [sunlar], [-sünler] biçimleriyle tespit edilmiştir.

bosnadan gels**ınlar** buraya, burda yaşas**ınlar** biraS. “Bosna'dan buraya gelsinler, biraz burada yaşasınlar.” XXIX-64

Baş müftüye sors**unlar**. XXXV-99

oburleri du**ğunmasınlar** bebeği⁶⁴, yaklaş**masınlar**. “Öbürleri bebeğe dokunmasınlar, yaklaşmasınlar.” XXXIX-43

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde birkaç kaynak kişi hem [-sınlar] hem de [-sinlar] biçimini kullanmıştır. Söz konusu kullanımın, ölçünlü Türkçenin Üsküp ağzlarına etkisi sebebiyle meydana geldiğini düşünmekteyiz.

gels**in** tiğanişalar. “Pişiler gelsin” XLV-72

evet büyü**mesınlar**. “Evet, büyümesinler.” XVII-107

onlar tekrar gels**ınlar**. “Onlar tekrar gelsinler.” VI-53

aylıklarını üdes**ınlar**. “Aylıklarını ödesinler.” XXII-81

⁶⁴ ÜMÇTA'ya ait metinlerde tespit edilen “bebeği” kelimesindeki [+i] yükleme hâli eki, yönelme hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

ver birer kaşık yesinlar. “Birer kaşık ver, yesinler.” XXXV-193

Tablo 12: Emir ekiminin Şeması

Emir Ekleri		
Şahıs	Teklik	okluk
1. Şahıs	[-a-yım], [-e-yim], [-e-yım]	[-alım], [-elım] [-(y)alım], [-(y)elım]
2. Şahıs	[-Ø]	[-ım], [-un]
3. Şahıs	[-sın], [-sin], [-sun], [-sün]	[-sınlar], [-sinlar], [-sunlar]

İstek

Ahmet Günsen’e göre ölçünlü Türkede olduğu gibi Batı Rumeli Ağızlarında da istek kipi işlek ve işlevliğini kaybetmiş, onun bıraktığı boşluk emir ekleriyle doldurulmuştur (Günsen, 2021: 58).Üsküp ağızlarında emir kipi ve istek kipi ek olarak da anlam olarak da çoğunlukla birbirine karıştırlmıştır (Ahmed, 2014b: 30).

ÜMTA’ya ait derlediğimiz metinlerde istek kipi teklik 1. Şahıs, 2. Şahıs ve okluk okluk 2. Şahıs ekimlerinde [-a], [-e] üzerine Şahıs ekleri alırken; teklik 1. Şahıs, okluk 1. ve 3. Şahıslarda emir kipindeki Şahıs eklerini almaktadır. Söz konusu Şahıslarda emir ve istek kipleri aynı eklerle yapılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde istek kipinin teklik 1. şahıs çekimi [-a-m], [-(y)a-m], [-e-m], [-(y)e-m] ekleriyle yapılmaktadır.

düniym, dolaşıym hiçbir işi beceremiyem çıkam yukarı. “Dönüyorum, dolaşıyorum hiçbir işi beceremiyorum, yukarı çıkayım.” II-231

gidem gazetayı bulam. “Gideyim, gazeteyi bulayım.” XXXVIII-41

ben oturam sallayam em nini süleyem. “Ben oturayım, sallayayım hem ninni söyleyeyim.” XVIII-82

bilmeym şimdi nası anlattıram. “Şimdi nasıl anlatayım, bilmiyorum.” XXI-136

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde istek kipinin teklik 1. şahıs olumsuz çekimi [-ma-(y)am] biçiminde tespit edilmiştir.

içkili olmayam ben. “Ben içkili olmayayım.” II-256

kendim yaptım unutmayam diye işte dövme. “İşte dövme, unutmayayım diye kendim yaptım.” XXXIV-29

Teklik 2. Şahıs

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde istek kipinin teklik 2. şahıs çekimi [-a-sın], [-e-sın] ekleriyle yapılmaktadır.

şindi konuşasın turçe. “Şimdi Türkçe konuşasın.” XLIX-90

mecbur diyesın. “Mecbur diyesin.” IV-160

Bölgemiz ağızlarına ait metinlerde istek kipinin teklik 2. şahıs olumsuz çekimi [-ma-(y)asın], [-me-(y)esın] ekleriyle yapılmaktadır.

yemeyesın bu çocuğumi. “Bu çocuğumu yemeyesin.” XLIV-84

e sen bir sabāyı kaçırmayasın on yedi yıl akıllara zarar. “E sen on yedi yıldır bir sabahı kaçırmayasın, akıllara zarar.” LX-34

Teklik 3. Şahıs

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde istek kipinin 3. teklik şahıs çekimi, emir kipinde olduğu gibi [-sın], [-sun], [sün] ekleriyle yapılmaktadır. İstek kipi ve emir kipi 3. şahıs çekimlerinde ek ve anlam olarak birbirine karışmıştır.

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait metinlerde istek kipinin çokluk 1. şahıs çekimi emir kipinde olduğu gibi [-alım], [-(y)alım], [-elım], [-(y)elım] ekleriyle yapılmaktadır. İstek kipi ve emir kipi çokluk 1. şahıs çekimlerinde ek ve anlam olarak birbirine karışmıştır.

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde istek kipinin çokluk 2. şahıs çekimi [-a-sınız], [-e-sınız] biçimleriyle yapılmaktadır.

bağasınız. XXIV-19

oni⁶⁵ **sorasınız** iyi bilir. “Ona sorasınız, iyi bilir.” XXXIV-123

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde istek kipinin çokluk 2. şahıs olumsuz çekimi tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde istek kipinin çokluk 3. şahıs çekimi, emir kipinde olduğu gibi [-sınlar], [sunlar], [-sünlar] biçimleriyle tespit edilmiştir. İstek kipi ve emir kipi çokluk 3. şahıs çekimlerinde ek ve anlam olarak birbirine karışmıştır.

Tablo 13: İstek Çekiminin Şeması

İstek Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk

⁶⁵ ÜMÇTA'ya ait metinlerde tespit edilen “oni” kelimesindeki [+ni] yükleme hâli eki, yönelme hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

1. Şahıs	[-a-m], [-(y)a-m] [-e-m], [-(y)e-m]	[-alım], [-elım] [-(y)alım], [-(y)elım]
2. Şahıs	[-a-sın], [-e-sın]	[-a-sınız], [-e-sınız]
3. Şahıs	[-sın], [-sun], [-sün]	[-sınlar], [-sunlar], [-sünlar]

Şart

Şart ekleri, eylemin şart şeklinde tasarlandığını ifade etmek için fiil kök ve gövdelerine eklenmektedir⁶⁶. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şart [-sa], [-se] biçimlerinde görülmektedir. Söz konusu metinlerde art ünlülü kelimelerin tamamına şart eki [-sa] biçiminde eklenmektedir. Bazı ön ünlülü kelimelere şart eki [-se] biçimiyle eklenirken, bazılarında da [-sa] biçimiyle eklenmektedir. Bu ekler fiil kök ve gövdelerine eklenirken belli bir düzen bulunmamaktadır. Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde şart kipinin tüm şahıslardaki çekimi şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şart kipinin teklik 1. şahıs çekimi [-sa-m], [-se-m] biçiminde görülmektedir.

ben **olsam** mümkün dīldır. “Ben olsam mümkün değildir.” XXXIII-6

⁶⁶ Şart eki üzerine detaylı bilgi için bk. Gürer Gülsevin, Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine, Türk Dili, Sayı 467, 1990b, ss. 276-279.

gitsam topa o düşünmey ki o kazanır. “Top oynamaya gitsem o kazanırım diye düşünmüyor.” XLVI-148

istersam sürem yüz elli da sürsem ben vermeden çorba parasını beni mümkün mi yoktur ben yola çıkam. “İstersem yüz ellide sürsem ben çorba parasını vermeden yola çıkmam mümkün değildir.” II-252

ülürsem imanımle kalırsam dinimnen. “İmanımla kalırsam dinimle ölürsem.” XXXV-18

ülsem da gelin de yapsın. “Ölürsem de gelin yapsın.” XXXVIII-75

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şart çekimi teklik 1. şahıs olumsuz çekiminde bir örnek tespit edilmiştir.

ülmesem kaynasın su ülürsem dursun. “Su ölmezsem kaynasın, ölürsem dursun.” XXXV-278

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şart kipinin teklik 2. şahıs çekimi [-sa-n], [-se-n] biçimlerinde görülmüştür. beni tutsan evde. II-364

em gitsan da türkiyē yazılacan türk. “Hem Türkiye’ye gitsen de Türk yazılacaksın.” XXIX-68

çevrilsen o bāçelerde. “O bahçelerde çevrilsen.” II-379

o ne yesen o bozmaz. XII-106

te araştırsen bu şeyde de çıķaydı bir türbe. “Te araştırsan tebu şeyde de bir türbe çıkardı.” XLII-79

Bölgemiz ağızlarında şart kipi teklik 2. şahsın olumsuz çekimi [ma-sa-n] biçiminde tespit edilmiştir.

diy bana sen zübeydecim olmasan ben kaybedecim. Zübeydeciğim, sen olmasan ben kaybedeceğim diyor. XXXIII-88

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şart kipinin teklik 3. şahıs çekimi [-sa], [-se] biçimlerinde görülmektedir.

misafir gelsa “Misafir gelse” XLIV-109

beklese ne yapacan? “Beklese ne yapacaksın?” II-423

içsa bir hap ķalacim. “Bir hap içse kalacağım.” I-51

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde bir örnekte şart eki ET'deki [-seɾ]⁶⁷ biçimiyle tespit edilmiştir.

bu çocuğumi **verseɾ** annesi. “Annesi bu çocuğumu verse” XLIV-80

Bölgemiz ağızlarında şart kipinin teklik 3. şahıs olumsuz çekimi [-me-se] biçiminde görülmektedir.

gelmese kiminlen konuşacan? “Gelmese kiminle konuşacaksın?” XXII-47

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şart kipinin çokluk 1. şahıs çekimi örnekte [-sa-k] ve [-se-k] biçimlerinde tespit edilmiştir.

çıkşak da beyaz başörtüyle çıkardık. XXVII-109

ō da komunis **dese**k öyle bi şey. “O da komunist desek öyle bir şey.” X-51

gütürmesak “Götürmesek” XLV-281

ay söyle**mesek** te bu kızi. “Ay te bu kızi söyle**mesek**.” LIV-78

⁶⁷ Detaylı bilgi için bk. Leyla Karahan. Zarf-fil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve –sA(r) Ekinin Yapısı, Türk Dili Üzerine İncelemeler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016c. s. 192-200.

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şart kipinin çokluk 2. şahıs çekimi [-sa-nız], [-se-nız] ekleriyle yapılmaktadır.

ağşamüsti gelsanız. “Akşamüstü gelseniz.” XXXIV-68

abimle de konuşsanız abim dā fazla bilir. “Abimle de konuşsanız abim daha fazla bilir.” XXXIV-26

biliysin nası isterseniz sorasınız. “Biliyorsun nasıl isterseniz sorun.” XLVII-17

siz giderseniz alırlar burasını. “Siz giderseniz burasını alırlar.” LIX-64

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şart kipinin çokluk 3. şahıs çekimi [-sa-lar], [-se-lar] biçiminde tespit edilmiştir.

nerde bulsalar yer. “Nerede yer bulsalar.” XLIX-30

yüz evro üdesalar büyük pare. “Yüz euro ödeseler büyük para.” LXXI-125

şimdi bilseler ki beş yüz evron var. “Şimdi bilseler ki beş yüz euron var.” LIX-48

Bölgemiz ağızlarında şart kipinin çokluk 3. şahıs olumsuz çekimi [-ma-se] biçiminde görülmektedir.

onlar olmasa da olmaz. XLII-8

Tablo 14: Şart Çekiminin Şeması

Şart Ekleri		
Şahıs	Teklik	Çokluk
1. Şahıs	[-sa-m], [-se-m]	[-sa-k], [-se-k]
2. Şahıs	[-sa-n], [-se-n]	[-sa-nız], [-se-nız]
3. Şahıs	[-sa-Ø], [-se-Ø]	[-sa-lar], [-se-lar]

Gereklilik

Üsküp ağızlarında morfolojik olarak gereklilik kipi bulunmamaktadır. Gereklilik ifadesi leksik olarak karşılanmaktadır. Olumlu ifadede fiilin istek kipli çekiminden önce “lâzım” kelimesi getirilir. Olumsuz ifadede ise fiilin istek kipli çekiminden önce “lâzım” kelimesi ve “değil” edatı getirilir (Ahmed, 2014b: 32).

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde gereklilik kipinin tüm şahıslarda çekimi şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde gereklilik kipinin teklik 1. şahıs çekimi “lâzım” kelimesiyle birlikte bu kelimenin yanına getirilen fiile istek kipi [-a], [-e] ve şahıs eki [-m]'nin eklenmesiyle yapılmaktadır.

ġâzım gidem ütede yük. “Yük ötede, gitmeliyim.” II-230

ġâzım eve dünem. “Eve dönmeliyim.” XLIV-117

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde gereklilik kipinin teklik 1. şahıs olumsuz çekimi tespit edilememiştir.

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde gereklilik kipinin teklik 2. şahıs çekimi “lâzım” kelimesiyle birlikte bu kelimenin yanına getirilen fiile istek kipi [-a], [-e] ve şahıs eki [-sın]'ın eklenmesiyle yapılmaktadır.

o ilaçlari **ġâzım** yapasın. “O ilaçları yapmalısın.” LX-73

sen güçlü **ġâzım** olasın. “Sen güçlü olmalısın.” LXXI-78

ġâzım yarın gidesın. “Yarın gitmelisin.” XV-75

ġâzım parēn de olsun da çıkasın dışarı. “Dışarı çıkmak için paran olmalı.” XVIII-

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde gereklilik kipinin teklik 2. şahıs olumsuz çekimi tespit edilememiştir.

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde gereklilik kipinin teklik 3. şahıs çekimi “lâzım” kelimesinin yanındaki fiile istek ve emir kiplerinin teklik 3. şahıs çekimlerinde olduğu gibi şahıs eki [-sın] ve [sun] eklerinin eklenmesiyle yapılmaktadır.

lâzım çeksın suyuni. “Suyunu çekmeli.” XVIII-45

birinci günü akşama kâ **lâzım** beklesın. “Birinci günü akşama kadar beklemeli.”
XXXI-87

lâzım beslesın onu. “Onu beslemeli.” XXXI-93

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde gereklilik teklik 3. şahıs olumsuz çekimine fiilin istek kipli çekiminden önce “lâzım” kelimesi ve “değil” edatı getirilmektedir.

içbi şey **dîl lâzım**. “Hiçbir şey lâzım değil.” XLVIII-64

Bir örnekte “lâzım” kelimesi “değil” edatının yanında fiile olumsuzluk eki [-ma] eklenmiştir.

ġâzım dġil elle doğunmasın. “Elle dokunmamalı.” LX-79

Bunun yanında bir örnekte “ġâzım” kelimesinden sonraki fiile olumsuzluk ekinin getirilmesiyle de çekimin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

ġâzım doğunmasın iç. “Hiç dokunmamalı.” XLV-247

Çokluk1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait metinlerde gereklilik kipinin çokluk 1. şahıs çekimi “ġâzım” kelimesinin yanında emir ve istek kiplerinin çokluk 1. şahıs çekiminde olduğu gibi fiile [-elim] ekinin getirilmesiyle meydana gelmiştir.

deym **ġâzım** bir bũ doğtora gidelim. “Bu doktora gitmeliyiz diyorum.” XL-97

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde gereklilik kipinin çokluk 1. şahıs olumsuz çekimi tespit edilememiştir.

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde gereklilik kipinin çokluk 2. şahıs çekimi “lâzım” kelimesinin yanındaki fille istek kipinin çokluk 2. şahıs çekiminde olduğu gibi [-e-sınız] ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

evet bu yoldan **lâzım** bines**ınız**. “Bu yoldan binmelisiniz.” XLVII-15

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde gereklilik kipinin çokluk 2. şahıs olumsuz çekimi tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde gereklilik kipinin çokluk 3. şahıs çekimi “lâzım” kelimesinin yanındaki fille emir ve istek kiplerinin çokluk 3. şahıs çekimlerinde olduğu gibi [-sınlar] ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

lâzım mecbur işles**ınlar**. “Çalışmalılar.” XLVIII-26

Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde gereklilik kipinin çokluk 3. şahıs olumsuz çekimi tespit edilememiştir.

Ek-Fiil (Cevher Fiili)

Ek fiil, isimlere eklenerek onların fiil gibi çekimlenmesini sağlar. Bu ek, aynı zamanda fiillere eklenerek birleşik fiiller oluşturur⁶⁸. [i-] fiilinin tek başına anlamı yoktur. Ayrıca yapım eki alamaz, isim veya fiil gövdesi meydana getiremez (Ergin, 2009: 314). Tuncer Gülensoy'a göre Eski Türkçede "olmak" anlamında kullanılan ve isimlerin fiilleşmesini sağlayan [i-] fiili isimlerin sonuna getirilerek ek görevi yaptığı ek-fiil adını almıştır (Gülensoy, 2015: 578).

Ek Fiilin Geniş Zaman Çekimi

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman çekiminde [i-] fiili sıfır biçimbirim şeklinde görülmektedir. Ek fiilin bu kullanımı bölgemiz ağızlarında karakteristiktir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman çekimi tüm şahıslarda şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman teklik 1. şahıs çekimi [-ım], [-im], [-um], [-üm] biçiminde tespit edilmiştir.

ben yetmiş üç yaşınday**ım**. II-35

yaşli**ym** ben biraz. "Ben biraz yaşlıyım." II-102

⁶⁸ Ek fiilin kullanımındaki kurallar için bk. Nataliya Kalaşnikova, -imek Fiilinin Yeri, Önemi, Kullanılışı ve Kullanılışındaki Kurallar, Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu, Sempozyum Bildirileri, İstanbul TÖMER, SS 64-66.

vallā ayatımda ben çok mutluyum geçmişimi⁶⁹. “Vallahi ben hayatımdan, geçmişimden çok mutluyum.” XXVII-170

ben as türküm kızım. “Kızım ben esas Türküm.” XLIII-21

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman teklik 2. şahıs çekimi [-sın], [-sun] biçiminde tespit edilmiştir.

nerelisin sen be? “Sen nerelisin be?” II-281

şimdi açtım telefon nerdesin? “Şimdi telefon açtım, neredesin?” IV-20

nerelisin? “Nerelisin?” II-304

sen maşsumsun. “Sen küçüksün.” XLVI-268

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman teklik 3. şahıs çekimi [-dır], [-dur], [-dür], [-tır], [-tur], [-tür] biçiminde tespit edilmiştir.

ufağ küçüğü burdadır. XXXI-39

⁶⁹ ÜMÇTA’ya ait metinlerde tespit edilen “geçmişimi” kelimesindeki [+i] yükleme hâl eki, ayrılma hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

bū öğretmendır. “Bu öğretmendir.” XLVI-275

budur em küçük evet. “Evet, en küçüğü budur.” LI-3

yüz yirmi ānelik bi köydür. “Yüz yirmi hanelik bir köydür.” LXV-47

vallā bir iki sene zayıftır. “Vallahi bir iki senedir zayıf.” LXX-12

te şimdi yoktur vellā otuz tane cāmi. “Te şimdi otuz tane cāmi yoktur.” II-176

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman teklik 3. şahıs çekimi sıfır biçim birim şeklinde de görülmüştür.

alırdım ama şimdi yok I-27

şimdi ev var er şey var lezzet yok. II-355

şimdi ama ne kâ güzel. “Ama şimdi ne kadar güzel” IV-149

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman çokluk 1. şahıs çekimi [-(y)ız], [-(y)iz] biçiminde tespit edilmiştir.

bu saatta iyiyiz ama yarın bilmem ne olacak. IV-22

bağlıyız içerliyiz esnaflarlen. “Esnaflarla bağlıyız, içli dışlıyız.” VI-9

tē otuz dokuz seneyiz beraber. “Te otuz dokuz senedir beraberiz.” XXXVIII-114

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman çokluk 2. şahıs çekimi [-sınız] biçiminde tespit edilmiştir.

siz nerel**is**ınız? “Siz nerelisiniz?” LXI-70

üskübün məcır maallesinde burdas**ı**nız. “Üsküp’ün Muhacır Mahallesi’nde, buradasınız.” XL-2

meraklı**is**ınız. “Meraklısınız.” XLVI-224

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin geniş zaman çokluk 3. şahıs çekimi [-dırlar], [-tırlar], [-turlar] biçiminde tespit edilmiştir.

burdad**ı**rlar. “Buradalar.” I-33

onlar beş alti haned**ı**rlar. “Onlar beş altı hanedir.” LVII-9

eyid**ı**rlar sert**ı**rlar çok. “İyiler, çok sertler.” VI-39

onlar hepsid**ı**rlar onlardan. “Onların hepsi onlardandır.” LXVIII-77

yok mağazalari dā küçü**kt**ür. “Yok, mağazaları daha küçüktür.” LXIX-94

onlar da türkçe biliylar ama arnavutturlar. “Onlar da Türkçe biliyorlar ama Arnavutturlar.” XXXIV-62

Ek Fiilin Bilinen Geçmiş Zaman Çekimi

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman çekiminde [i-] fiilinin üzerine bilinen geçmiş zaman eki getirilmektedir. Bu çekimde ek fiil, ekleşmemiş biçimiyle görülmektedir. Ek fiilin bu kullanımı bölgemiz ağızlarında karakteristiktir. Bölgemiz ağızlarına ait metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi tüm şahıslarda şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman teklik 1. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-dı] bilinen geçmiş zaman eki ve [-m] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

ben dīl **ıdım** orda sabāle geldim. “Ben orada değildim, sabahleyin geldim.” XXXI-127

ben da küçük **ıdım**. “Ben de küçüktüm.” XXXV-269

o beñ **ıdım** onbaşı gibi. “Ben onbaşı gibiydim.” XL-54

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman teklik 2. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-dı] bilinen geçmiş zaman eki ve [-n] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

ıdın dā güzel. “Daha güzeldin.” XLIX-91

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman teklik 3. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-di] bilinen geçmiş zaman ekinin gelmesiyle yapılmaktadır. Söz konusu çekimde ölçünlü Türkçede olduğu gibi şahıs eki kullanılmamaktadır.

başka o zaman dīl **idi** üyle. “O zaman başka, öyle değildi.” III-60

var **idi** o zaman. “O zaman vardı.” III-21

babam o vaqıt **idi** hep gittilar istanbula. “Babam o vakitti, hep İstanbul'a gittiler.”

L-149

titonun vaqti çok güzel **idi**. “Tito'nun zamanında çok güzeldi.” LI-7

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-dı] bilinen geçmiş zaman eki ve [-k] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

o zamān ufaḳ **ıdıḳ**. “O zaman ufaktık.” X-35

çalışırđıḳ yok **ıdıḳ** başḳa. “Çalışırdık, başka yoktuk.” VIII-95

dört kardeş **ıdıḳ** burda. “Burada dört kardeştik.” LXIII-12

pa genç **ıdıḳ** o zaman. “Pa o zaman gençtik.” LI-25

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman çokluk 2. şahıs çekimi tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin bilinen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-di] bilinen geçmiş zaman eki ve [-lar] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

geldimde var **idilar**. “Geldiğimde varlardı.” VIII-24

burda **idilar** o hocalar, o misafirler. “O hocalar, o misafirler buradaydılar.” IV-60

onlar küçüg **idilar**. “Onlar küçüktüler” II-215

onlar üle **idilar**. “Onlar öyleydiler.” IV-54

Ek Fiilin Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekiminde [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman eki gelir. Söz konusu çekimde ek fiil ekleşmemiş biçimiyle görülmektedir. Ek fiilin bu kullanımı bölgemiz ağızlarında karakteristiktir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi tüm şahıslarda şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman teklik 1. şahıs çekimi, [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman eki ve [-ım] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

on beş ay orda **imişim**. “On beş oradaymışım.” VI-116

içinden **imişim**. “İçindenmişim.” VII-6

ā yök ben dīl **imişim** üle. “Aa yok, ben öyle değilmişim.” VII-121

yok **imişim**. “Yokmuşum.” VIII-6

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman teklik 2. şahıs çekimi, [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman eki ve [-ın] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

Bölgemiz ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde bu çekim bir örnekte gelecek zamanın rivayeti biçiminde tespit edilmiştir.

sen çıkacak **imiş**ın soğağa. “Sen sokağa çıkacakmışsın.” XVIII-96

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman teklik 3. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

önceden çayırılık yer **imiş** evet. “Evet, önceden çayırılık yermiş.” XXVII-34

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çokluk 1. şahıs çekimi, [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman eki ve [-ık] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

dört sınıf **imişık**. “Dört sınıfımız.” XLIX-11

beoğrade üç dört defa **imişık**. “Belgrat'ta üç dört defayımız.” XLVIII-62

yedi familya **imişık** burda depremden evvel. “Depremden önce burada yedi aileymişiz.” XLIII-55

yüz sene beraber **imişık**. “Yüz senedir berabermişiz.” XXXVIII-114

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çokluk 2. şahıs çekimi [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman eki ve [-ınız] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

nerde **imişınız**? “Neredeymişsiniz?” XXII-117

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çokluk 3. şahıs çekimi, [i-] fiilinin üzerine [-miş] öğrenilen geçmiş zaman eki ve [-lar] şahıs ekinin gelmesiyle yapılmaktadır.

biz duymışık ki kardaş **imiş**lar birbiri. “Onlar birbirleriyle kardeşmişler diye duymuşuz.” LXVIII-99

yirmi beş sene burda **imiş**lar. “Yirmi beş sene buradaymışlar.” XLVIII-16

o kâ zengin **imiş**lar o zaman mullalar. “Mollalar o zaman o kadar zenginmişler.” XLVI-62

koyunlar var **imiş** üç bin tane koyuni var **imiş**. “Koyunlar varmış, üç bin tane koyunu varmış.” XXV-32

orda **imiş** üç kişiymişler. “Orada üç kişiymişler.” XXV-12

Ek Fiilin Olumsuzu

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde ek fiilin olumsuzu, “değil” edatının ses değişimine uğramış hâli “dîl” biçimiyle yapılmaktadır.

o zaman **dîl idi** üyle. “O zaman öyle değildi.” III-60

ben **d̄il idim** orda sabāle geldim. “Ben orada değildim, sabahleyin geldim.” XXXI-127

hem de partide biz **d̄il imişık**. “Hem de biz partide değilmişiz.” VI-24

d̄il imiřlar bűle asta. “Böyle hasta deęilmiřler.” VII-125

3.5.4. Birleşik Çekim

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde fiillerin birleşik çekimi, ölçünlü Türkçede olduğu gibi [i-] ek fiiliyle yapılmaktadır. Fiillerin birleşik çekimi hikāye, rivayet ve şart olmak üzere üç şekilde yapılmaktadır.

Hikāye Birleşik Zaman

Ölçünlü Türkçede hikāye birleşik çekimi, [i-] fiilinin üzerine bilinen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

Geniş Zamanın Hikāyesi

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın hikāye çekiminde [i-] fiili sıfır biçimbirim şeklindedir. Hikāye çekimi geniş zaman ekinin üzerine bilinen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın hikâye teklik 1. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

evet dantel yap**ardım**. XXVII-98

ben işe gid**erdim** evlât. “Evlât, ben işe giderdim.” XLIII-68

o kutuların içine doldur**urdum** igneylen. “O kutuların içini iğneyle doldururdum.”
XXIV-49

ben ne büyüt**ürdüm** benim çocuklarımı. “Ben, çocuklarımı nasıl büyütürdüm.”
XLV-175

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde geniş zamanın hikâye teklik 2. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

evlerde bir evde gir**erдің**, on evde çık**ardın**. “Evlerden bir eve giderdin, on evden çıkardın.” XXXVI-36

sendika sendika gid**erдің** birden koyardı işe. “Sendika sendika giderdin, birden işe koyardı.” XXV-193

birden iş bulurdun işten çıkaramazdı seni. “Birden iş bulurdun, seni işten çıkaramazdı.” XXV-191

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın hikâye teklik 3. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

adamlar çıkardı terāviden. “Adamlar teravihten çıkardı.” LXXI-168

peşin nijeydi, ama şimdi bu gençler yapardı buni. “Önceden başkaydı, ama şimdi bu gençler bunu yapardı.” I-35

benim annem giderdi tütün işlesin. “Benim annem tütün işlemeye giderdi.” XXV-178

orda iki gün dururdu. “Orada iki gün dururdu.” XXII-128

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın hikâye çokluk 1. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

biz tütün işlerdik. “Biz tütün işi yapardık.” XII-39

giramitlerden böyle yapardık. “Kiremitlerden böyle yapardık.” XV-80

evet kına yakardılar em dünerdık geriye. “Evet, kına yakardılar hem geriye dönerdik.” XIX-40

iki üç gece sabā karşı otururdık. “İki üç gece sabaha kadar otururduk.” XXI-83

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde geniş zamanın hikâye çokluk 2. şahıs çekimi bir örnekte tespit edilmiştir.

siz nasıl derdınız karyola etegi? “Karyola eteğine siz nasıl derdiniz?” XXI-63

Çokluk 3. Şahıs

Leyla Karahan’a göre Doğu Karadeniz ve kısmen Doğu Anadolu ağızları, doğuda Azerbaycan ve Türkmen Türkçesi, güneydoğuda Irak Türkmen ağızları, batıda Gagavuz Türkçesi ve Batı Rumeli ağızlarında çokluk eki, birleşik kipli fiillerin sonunda bulunmaktadır (Karahan, 2016b: 223). ÜMÇTA’da da geniş zamanın hikâyesinde çokluk eki kipli fiillerin sonunda bulunmaktadır. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın hikâye çokluk 3. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

gelirdilar, otururdilar, giderdilar te öyle. “Gelirdiler, otururdular, giderdiler te öyle.” XXV-52

bir arnavuğ için birağırdılar. “Bir Arnavut için bırakırdılar.” II-520

bilirdılar türççe. “Türkçe bilirdiler.” VIII-16

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye çekiminde [i-] fiili sıfır biçimbirim şeklindedir. Şimdiki zamanın hikâye çekimi, şimdiki zaman ekinin üzerine bilinen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye teklik 1. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

yanlış ben yapaydım ben. “Ben yalnız yapıyordum.” XXV-7

e genç iken pişiriydım. “Gençken pişiriyordum.” VIII-34

ben isteydım davul ama istemeylar bunlar. “Ben davul istiyordum ama bunlar istemiyorlar.” XII-65

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye teklik 2. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

yatakta **yataydın**. “Yatakta yatıyordun.” LIX-40

korğaydın alıcı da **korğay**. “Korkuyordun, alıcı da korkuyor.” LXVII-87

ne **deydın**? “Ne diyordun?” XLV-374

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye teklik 3. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

ama **biliydi** kuranı güzel. “Ama Kuran'ı güzel biliyordu.” XXXIII-93

o **oğuydi**. “O okuyordu.” XLIX-234

dā çok **tutaydi**. “Daha çok tutuyordu.” LI-36

karışmaydi üyle işlere. “Öyle işlere karışmıyordu.” VIII-108

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye çokluk 1. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

soğaқта arkadaşlarımlen lastik oynaydığ. “Sokakta arkadaşlarımla lastik oynuyorduk.” IX-34

makinamıs koyaydığ yoğurdi. “Makinemize yoğurdu koyuyorduk.” XVII-60

oturiydığ üreydığ, işleydığ el işi gideydığ gezinelım. “Oturuyorduk, örüyoruk, el işi işliyorduk, gezinmeye gidiyorduk.” XVII-49

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye çokluk 2. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

ne diydıınız şimdi? “Şimdi ne diyordunuz?” XLV-307

siz okuydıınız. “Siz okuyordunuz.” XLIX-236

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şimdiki zamanın hikâye çokluk 3. şahıs çekiminin tespit edildiği örnekler şöyledir:

eskiden a_utobüslen gidiydılar. “Eskiden otobüsle gidiyorlardı.” VI-34

26 yapıydık yufka yazıydi yazıydılar. “Yufka yapıyorduk, açıyordu, açıyorlardı.” XIV-

lo_usa yā çocuk ta yalnız bırakılmaz diydılar koyıydılar bi şey. “Lohusa da çocuk da yalnız bırakılmaz diyorlardı, bir şey koyuyorlardı.” XIV-49

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde öğrenilen zamanın hikâye çekiminde [i-] fiili ekleşmemiş hâliyle çekime girmektedir. Öğrenilen zamanın hikâye çekimi, öğrenilen geçmiş zaman ekinin üzerine [i-] fiili ve bilinen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs

ben ümrimde gürmemiş idim makine poşet yapay. “Ben makinenin poşet yaptığını ömrümde görmemiştim.” XXII-126

almış idim ölçü ikimiz için. “İkimiz için ölçü almıştım” XXVIII-28

bıkmış idim. “Bıkmıştım” XLVI-41

ben doğmamış idim o zaman. “Ben o zaman doğmamıştım.” XLVI-54

Teklik 2. Şahıs

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâye teklik 2. şahıs çekimi ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilememiştir.

Teklik 3. Şahıs

bitmiş idi su. “Su bitmişti.” LXXI-183

te birkaç âne de gitmiş idi burdan. “Te birkaç hane de buradan gitmişti.” XIV-44

annem yapmış idi, hazırlamış idi. “Annem yapmıştı, hazırlamıştı.” XXVIII-71

Çokluk 1. Şahıs

biz da azırlanmış idik ama kısmet olmadı. “Biz de hazırlanmıştık ama kısmet olmadı.” XXIX-66

burda girmiş idik makinelere. “Burada makinelere girmiştik.” XXXI-116

evlenmiş idik. “Evlenmiştik.” XLVI-257

Çokluk 2. Şahıs

Öğrenilen geçmiş zamanın hikâye çokluk 2. şahıs çekimi ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

alamın kızları da şeyi da gelmiş idiler temincek. “Demincek halamın kızları da gelmiştiler.” XLVI-125

oni çağırmiş idiler tetovaya. “Onu Tetevo’ya çağırmiştilar.” LXVI-37

ama hükümet çemberlemiş idiler bitevî şeyi burdan. “Ama hükümet buradaki bütün şeyi çemberlemişti.” X-31

Gelecek Zamanın Hikâyesi

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde gelecek zamanın hikâye çekiminde [i-] fiili ekleşmemiş hâliyle çekime girmektedir. Gelecek zamanın hikâye çekimi, gelecek zaman ekinin üzerine [i-] fiili ve bilinen geçmiş zaman ekinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

Teklik 1. Şahıs

o zaman aklıma biraz kaçıtıracak idim “Ben o zaman aklıma kaçıracaktım.” II-154

Teklik 2. Şahıs

ne yapacak idin onlarla? “Onlarla ne yapacaktın?” XLVI-292

Teklik 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zaman hikâye teklik 3. şahıs çekimine ait örnek tespit edilememiştir.

Çokluk 1. Şahıs

en sonunda kapışacak idık. “En sonunda kapışacaktık.” XV-86

biz fazla müslüman olacak idık. “Biz fazla Müslüman olacaktık.” LXIX-72

biz gidecek idık. “Biz gelecektik.” XL-84

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zaman hikâye çokluk 2. şahıs çekimine ait örnek tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zaman hikâye çokluk 3. şahıs çekimine ait örnek tespit edilememiştir.

Şartın Hikâyesi

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde şartın hikâye çekiminde fiile eklenen şart ekinin üzerine [i-] fiili /y/ olarak eklenmiş ve onun üzerine de bilinen geçmiş zaman eki eklenmiştir.

Teklik 1. Şahıs

en küçük doğsaydım deym kurtulurdum. “En küçük doğsaydım diyorum, kurtulurdum.” XLVI-88

biraz akıllı olsaydım yaşli vallā yeter idi. “Biraz akıllı olsaydım vallahi yaşlılığıma yeterdi.” II-43

koysaydım cebime ben hayatımı torunlarım da yaşayacaktı. “Cebime koysaydım ben hayatımı yaşayacaktım, torunlarım da yaşayacaktı.” II-502

Teklik 2. Şahıs

sen yirmi otuz bin evro olsaydın, giderdin burdan italyaya. “Senin yirmi otuz bin euron olsaydı buradan İtalya’ya giderdin.” LIX-47

Teklik 3. Şahıs

bıraksaydı insan da olurduk. “Bıraksaydı insan da olurduk.” XLVI-151

deseydi yok, vermezdim içbi vaqıt. “Yok deseydi hiçbir zaman vermezdim.” XLVI-250

diymiş a olmasaydı bu yıkanmak. “Bu yıkanmak olmasaydı diyormuş.” XXXV-100

Çokluk 1. Şahıs

biz burda olsaydıq ona biz fazla müslüman olacağ jdıq. “Biz burada olsaydıq biz fazla Müslüman olacaktık.” LXIX-72

Çokluk 2. Şahıs

dā güzel ramazanda gelseydınız. “Ramazan’da gelseydiniz daha güzel.” XXXIX-37

Çokluk 3. Şahıs

o vaqıt deseydılar onlar gelinüz biz gidecek idık. “O zaman gelin deseydiler biz gidecektik.” XL-84

aslında çarşı çok dā güzel olurdu çarşī alsaydılar. “Aslında çarşiyı alsaydılar çarşı çok daha güzel olurdu.” XXV-36

Rivayet Birleşik Zaman

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde rivayet birleşik zaman çekimi [-i] fiilinin üzerine öğrenilen geçmiş zaman eki [-miş]’in getirilmesiyle yapılmaktadır. Ölçünlü Türkçede sıfır biçimbirim şeklinde olan [-i] fiili, bölgemiz ağızlarında hem bu şekilde hem de ekleşmemiş şekliyle görülmektedir. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde fiillerin rivayet çekimi şöyledir:

Geniş Zamanın Rivayeti

Bölgemiz ağızlarında geniş zamanın rivayet birleşik çekimi tüm şahıslarda şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın rivayet birleşik teklik 1. şahıs çekiminde [i-] fiili sıfır biçimbirim olarak tespit edilmiştir.

çok yaparmışım. “Çok yaparmışım.” VIII-44

Teklik 2. Şahıs

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın rivayet birleşik teklik 2. şahıs çekimine ait örnekler tespit edilememiştir.

Teklik 3. Şahıs

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın rivayet birleşik teklik 3. şahıs çekiminde [i-] fiili, bölgemiz ağzlarında hem sıfır biçimbirim şekliyle hem de bu fiilin ekleşmemiş hâliyle görülmektedir.

önceden gidermiş annesi. “Önceden annesi gidermiş.” XXVII-153

burda da belki gidilirmiş katlanovaya. “Belki burada da Katlanova'ya gidilirmiş.” XXVI-149

hep verirmiş vergilerini. “Vergilerini hep verirmiş.” XXXV-110

akşamüstü annem açar **jmiş** iki kapıları⁷⁰. “Annem akşamüstü iki kapıyı açarmış.”

XXXV-115

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın rivayet birleşik çokluk 1. şahıs çekimine ait örnekler tespit edilememiştir.

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde geniş zamanın rivayet birleşik çokluk 2. şahıs çekimine ait örnekler tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde geniş zamanın rivayet birleşik çokluk 3. şahıs çekiminde [i-] fiili, bölgemiz ağızlarında hem sıfır biçim birim şekliyle hem de bu fiilin ekleşmemiş hâliyle görülmektedir.

⁷⁰ ÜMÇTA’ya ait metinlerde sayı sıfatı ile kurulan sıfat tamlamasında birkaç örnekte tamlanan çokluk eki almıştır. Detaylı bilgi için bk. (1.2.1. Çokluk Eki)

altın verir*miş*lar fakir fuğaraya. “Fakire fukaraya altın verirmişler.” XXXV-9

ğayınvalidem çocuklarlen torunlarlen gidermişler. “Kayınvalidem çocuklarla torunlarla gidermiş.” XXVI-151

Şimdiki Zamanın Rivayeti

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zaman rivayet birleşik çekiminde şimdiki zaman ekinin üzerine eklenen [i-] fiili sıfır biçimbirim şeklinde tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarında şimdiki zamanın rivayet birleşik çekimi tüm şahıslarda şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

sana benzeymişim. “Sana benziyormuşum.” XXXIII-42

ben da bilmeymişim evet. “Evet, ben de bilmiyormuşum.” XLV-251

gidelim deymişim. “Gidelim diyormuşum.” XLV-344

Teklik 2. Şahıs

e birisine deymişim sen gelmişim. “Birisine sen gelmişsin diyormuşsun.” XXII-132

çok güzel konuşiymişim türkçe. “Çok güzel Türkçe konuşuyormuşsun.” II-523

Teklik 3. Şahıs

ayağ olmaymış. “Ayak olmuyormuş.” XXX-65

işleymiş kafası. “Kafası çalışıyormuş.” XXXIII-149

o zaman begler tutaymış yerleri. “O zaman yerleri beyler tutuyormuş.” X-11

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zamanın rivayet birleşik çokluk 1. şahıs çekimi bir örnekte tespit edilmiştir.

emen çok turçe konuşuyusıkmiş. “Hemen çoğunlukla Türkçe konuşuyormuşuz.” XLIX-90

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde şimdiki zamanın rivayet birleşik çokluk 2. şahıs çekimine ait örnekler tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

ya süliman deymişlar süleyman. “Ya Süliman ya da Süleyman diyorlarmış.”

XXXIII-39

o zaman kadınlari da ferece taşıymışlar. “O zamanın kadınları ferece giyiyorlarmış.” XXXIV-100

asker alıymışlar. “Asker alıyorlarmış.” XXXIV-101

ep türççe onlar konuşıylarmış⁷¹. “Onlar hep Türkçe konuşuyorlarmış.” II-376

Öğrenilen Geçmiş Zamanın Rivayeti

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti tek bir örnekte görülmüştür. Bu kullanım bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir. Bu kullanımın kaynak kişinin bireysel söylemi neticesinde meydana geldiği düşünülmektedir.

çok okunmuşmuş. “Çok okunmuş.” XXXV-8

Gelecek Zamanın Rivayeti

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde gelecek zamanın rivayet çekimine ait tek bir örnek tespit edilmiştir.

⁷¹ ÜMÇTA’ya ait metinlerde çokluk eki, birleşik kipli fillerin sonunda bulunmaktadır. Tespit edilen bu örnekte çokluk eki, öğrenilen geçmiş zaman ekinin önüne getirilmiştir. Söz konusu kullanımın kaynak kişinin bireysel söylemi neticesinde meydana geldiğini düşünmekteyiz.

sen çıkacak **imişin** soğa. “Sen sokağa çıkacaktımsın.” XVIII-96

Şartın Rivayeti

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şart kipinin rivayet çekiminde [i-] fiili sıfır biçimbirim şeklinde tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarında şartın rivayet çekimi tüm şahıslarda şöyledir:

Teklik 1. Şahıs

olsaymışım ben işte, beni benim binde yüz kapardılar. “İşte ben olsaymışım beni yüzde yüz kaparlardı.” XLIX-141

Teklik 2. Şahıs

kırk elli yıl **olsaymışım** büle yapasın. “Kırk elli yıl olsaymışım böyle yapasın.” LXXI-159

evet **girseymişim** içeri, güresin nedir o mori çocuğüm. “Evet, çocuğüm içeri girseymişim göresin nasıldır. ” XLIII-72

Teklik 3. Şahıs

keşke dursaymış. “Keşke dursaymış.” XXXIV-100

Çokluk 1. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şartın rivayet çokluk 1. şahıs çekimine ait örnekler tespit edilememiştir.

Çokluk 2. Şahıs

ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde şartın rivayet çokluk 2. şahıs çekimine ait örnekler tespit edilememiştir.

Çokluk 3. Şahıs

olsaymışlar onlar peşinde... “Onlar önceden olsaymışlar...” LV-32

3.5.5. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, isim ya da isim soylu kelimelerin yardımcı fiillerle birleşmesi neticesinde oluşmaktadır.

İsim+Fiil Yapısında Olanlar

{et-}

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde yeterlik fiilinin yanında *et-* yardımcı fiili de tespit edilmiştir. (Et- fiili ile kurulan birleşik fiiler için bk. Sev, 2001).

eski üsküpler göç **etmiş**lar. “Eski Üsküplüler göç etmişler.” XLII-54

cënnem ateşinden mäfaza **et**. “Cehennem ateşinden kuru.” XXXV-228

yirmi bir yaşında orda vefât **etmiş**. “Yirmi bir yaşında, orada vefat etmiş.” V-6

Fiil+Fiil Yapısında Olanlar

Yeterlik Fiili

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde yeterlik fiili, ölçünlü Türkçede olduğu gibi {-A bil-} şeklinde tespit edilmiştir.

süre**bil**ırım dā ama çekmey. “Daha sürebilirim ama çekmiyor.” II-165

su at**abil**ırsın tabi şeyine göre. “Su atabilirsin tabi şeyine göre.” XXVI-158

ne gele**bil**ıy ne gide**bil**iyim. “Ne gelebiliyor ne gidebiliyorum.” XIV-82

bu görüntüyü sonra konuş**abil**iriz. “Bu görüntüyü sonra konuşabiliriz.” LXXI-172

bunlar Şimdi konuŐuyollar emen yanlış yap**abil**irler. “Bunlar Şimdi konuŐuyollar, hemen yanlış yap**abil**irler.” L-11

Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde yeterlik fiilinin olumsuzu ölçünlü Türkçede olduğu gibi {-AmA-} biçiminde yapılmaktadır.

anlaş**am**am ben. “Ben anlaŐamam” XLVI-242

sen tut**am**azsın. XLVI-302

onun için kavĐa yap**am**az adamın yanında. “Onun için adamın yanında kavĐa yapamaz.” XII-69

onlar o tarafta destek olmasa biz bi Şeye yetiş**em**ezdik. “Onlar o tarafta destek olmasa biz bir Şeye yetiŐemездik.” XX-68

gid**em**ezdilar, onlar. “Onlar gidemezlerdi.” XXIX-63

Tezlik Fiili

{-ver}

yola koy**ver**medim fazla. “Yola fazla koyvermiyordum.” VIII-20

üç sene işte çırak ondan sōra ol**aver**esın kalfa olasın. “İŞte üç sene çırak gibi oluveriyorsun sonra kalfa olursun.” XXIII-69

3.5.6. Sıfat-Fiiller

Hareket ve zaman ifadesi taşıyan bu ekler, fiillere gelerek bazen geçici bazen de kalıcı isimler yaparlar. Sıfat-fiil ekleri, üzerine isim çekim eklerini alabilmektedir⁷².

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen sıfat-fiil ekleri şöyledir:

{-An}

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu sıfat fiil [-an], [-en] biçiminde tespit edilmiştir.

altı çalış**an** alacaksınız bürodan. “Bürodan altı çalışan alacaksınız.” LXXI-39

vesika çıkart**an** gitmişler. “Vesika çıkaran gitmiş.” XXXI-22

giden gelen oliy. “Gelen giden oluyor.” XLVII-27

çalışm**ayan** insan da alacak deydim askeri ücret mi nice veriyorlar. “Çalışmayan insan da asgari ücret mi ne veriyorlar, onu alacak diyelim.” XXXIV-42

⁷² Anadolu ağızlarında kullanılan sıfat-fiil ekleri için bk. Ahad Üstüner, Anadolu Ağızlarında Sıfat-fiil Ekleri, TDK Yayınları, Ankara, 2000.

{-dik}

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu sıfat-fiil ekinin [-dik], [-duk], [-dük] biçimleri tespit edilmiştir.

şimdi yaşadığım yer butelde. XXIV-27

unutmadığım olay. XXVII-171

allah sana çok şükür, verdiğin nimetlere. “Allahım sana çok şükür verdiğin nimetlere.” XXVII-74

doğduğu yer. II-226

ben babamı gördüğüm zaman ben tşigara elimde zordan cepe koyardım. “Ben babamı gördüğüm zaman elimdeki sigarayı cebime koyardım.” LXII-75

{-miş}

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu sıfat-fiil ekinin [-miş] biçimi tespit edilmiştir.

ütülenmiş çarşafklar XXIV-45

doğranmış şeftali koyaysın. “Doğranmış şeftali koyuyorsun.” XXXIII-61

3.5.7. Zarf-Fiiller

Zarf-fiiller, fiilden türetilen adlardır. Bu ekler, üzerine isim çekim eklerini alabilmektedir. Zarf-fiil ekleri Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanıldığı gibi Rumeli ağızlarında da kullanılmaktadır⁷³. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen zarf-fiil ekleri şunlardır:

{-ıp}, {-ip}, {-up}

Bölgemize ait metinlerde bu zarf-fiil ekinin [-ıp], [-ip], [-up] biçimleri tespit edilmiştir.

sararı**ıp** solacağsın. XXXV-26

terk ed**ip** geldilar. “Terk edip geldiler.” XLVI-8

yaşanı**ıp** geçiydı vallahi. “Vallahi yaşanıp geçiyordu.” LIII-38

bāzı oturu**up** kılıyım. “Bazen oturup kılıyorum.” XIV-63

⁷³ Anadolu ağızlarında kullanılan zarf-fiil ekleri için bk. Leyla Karahan, Anadolu Ağızlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri, Türk Dili Üzerine İncelemeler içinde, Akçağ Yayınları, Ankara: 2016a, ss. 345-373.

{-mAdAn}

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu zarf-fiil ekinin [-madan], [-meden] biçimleri tespit edilmiştir.

tanı**madan** ne araysın burda? “Tanımadan burada ne arıyorsun?” XXXVI-38

çıkar**madan** evvel sarmusak, mağdanoz, biraz şeker koyarsın. “Çıkarmadan evvel sarımsak, maydanoz, biraz şeker koyarsın.” XLIV-36

tito ül**meden** evvel üç ay. “Tito ölmeden üç ay önce.” XXXVIII-11

ben gör**meden** aldım. “Ben görmeden aldım.” XLVII-52

{-ken}

Ölçünlü Türkçede işlek olarak kullanılan [-ken] zarf-fiil eki Anadolu ve Rumeli ağızlarında da işlek olarak kullanılmaktadır⁷⁴.

yıkandıktan sonra çıkar**ken** bir takonyasını çalmışlar. “Yıkandıktan sonra çıkarken bir takonyasını çalmışlar.” XXXV-104

yazar**ken** yazay, ağlay ve yazay. “Yazarken yazıyor, ağlıyor ve yazıyor.” LX-52

⁷⁴ -ken zarf-fiil ekinin Anadolu ağızlarındaki kullanımı için bk. Mehmet Aydın, Anadolu Ağızlarında –iken ~ -ken Zarf-Fiilinin Kullanımı ve Görevleri, Türk Dili, Sayı 588, 2000, ss. 639-645.

yolda bir_angi problemi olmasın gelirken. “Gelirken yolda herhangi bir problemi olmasın.” XXVI-102

{-XncA}

ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde {-XncA} zarf-fiil ekinin [-ınca], [-ince], [-unca], [-ünce] biçimleri tespit edilmiştir⁷⁵.

dişi çıkınca yapays sütlü_aç kaynattırıys. “Dişi çıkınca yapıyoruz, sütlü kaynatıyoruz.” XVIII-87

karşısında bir âlim gelince ā o zaman değişir. “Karşısına bir âlim gelince o zaman değişir.” LXV-41

eminin dedesi sōram sorunca bu maallenın adını, ismini ne koyalım. “Emin’in dedesi sonra bu mahallenin adını ne koyalım diye sorunca...” XLI-98

tito ülünce bağ siz öyle geçmez bu iş tabi. “Tito ölüncebu iş öyle geçmez tabi.” LXVII-70

⁷⁵ {-XncA} zarf-fiil ekinin Doğu Rumeli ağızlarındaki sınırlama işlevi için bk. Bülent Hünerli, Doğu Trakya Ağızlarında Arkaik Olarak Kullanılan Sınırlama İşlevindeki {-(y)XncA} Zarf-Fiil Eki, Turkish Studies, Volume 5/1, 2010, ss. 495-57

{-di mi}

ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde kullanılan {-di mi} yapısı {-XncA} zarf-fiilinin anlamını karşılamaktadır. Söz konusu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristiktir.

hiç gördi mi biraz hem birden çıkacak maşım. “Beni görünce çocuk birden çıkacak.” I- 9

güneş vurdi mi ben birden uyanırım. “Güneş vurunca ben birden uyanırım.” II-147

iftar geldi mi kızlar geliydilar. “İftar gelince kızlar geliyorlardı.” XV-91

kaynadi mi ollari ataym sularini üstten “Kaynayınca onların sularını üstten atıyorum.” XVIII-49

{-ArAk}

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde bu zarf-fiil ekinin [-arak], [-erek] biçimi tespit edilmiştir.

şindi türçe konuşarak konuşur hep. “Şimdi hep Türkçe konuşur.” XLIX-102

tanıştık tanıştık kaçarak. XVIII-1

oturdu orda geçerek. “Oradan geçerek oturdu.” I-8

3.6. Edatlar

Tek başına anlamı olmayan, cümle içinde yan yana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran sözcüklere “edat” denir. Arapça bir kelime olan edat “alet ve vasıta” anlamı taşımaktadır (Hacıeminoğlu, 1992: 5). Edatlar; *ünlem edatları* ve *bağlama edatları* olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen edatlar şunlardır:

3.6.1. Ünlem Edatları

Ünlem edatları, bir hissi anlatan, gösterme, seslenme, soru sorma, onaylama gibi ifadeleri belirten edatlardır. Ünlem edatları; *ünlemler*, *seslenme edatları*, *gösterme edatları*, *cevap edatları*, *sorma edatları* olmak üzere beşe ayrılmaktadır.

Ünlemler

Duygu ve heyecanımızı ifade etmeye yarayan kelimelere “ünlem” denir. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde tespit ettiğimiz ünlemler şunlardır:

ah

ah oldi bitti hiç hiç hiç. “Ah oldu bitti hiç hiç hiç.” I-10

ah te bu bizim. “Ah te bu bizim.” VII-12

ah bayramlar! XXXV-135

hā, ha, he

ama güzeldir **hā** çocuğuma alam. “Ha güzeldir, çocuğuma alayım.” XLV-380

ha hā yok. L-138

hā e **he** tepede. L-180

ā, ē, a, e

ā diydi sādēt nişanlanmış. “Aa Saadet nişanlanmış diyordu.” XLV-23

em **ē** veriyler yesin oni. “Hem e onu yesin diye veriyorlar.” XLV-67

a yāni boş el vermeys, ķovermeysin. “A yani boş el vermiyoruz, koyvermiyorsun.”

XLV-50

e üleydi o zaman. “E o zaman öleydi.” XLVI-82

of

ben **of of of** ben biliym ne olam ben. “Of of of ben ne olayım biliyorum.” II-416

ohoo, ohooo

ohoo ehey yooğ içbi şey. “Ohoo hey hiçbir şey yok.” II-437

ben deym yazaym **ohooo**. “Ben yazıyorum diyorum ohooo.” II-297

aman

yā **aman** ne ağrıma gideydi. “Ya aman ne ğarıma gidiyordu.” II-335

aman istemem de çok para. “Aman çok para istemem.” XXI-12

aman peşin dā başka. “Aman önceden daha başka.” I-6

yā

yā bu bakaylar telefonda yemekleri buranın da. “Ya buranın yemeklerini telefonda bakıyorlar.” XVIII-18

yā nerde var idi bizim zamanımızda lavbo, yok iştir. “Ya bizim zamanımızda lavabo nerede vardı, yoktur.” XXVII-146

yā iç kesmedim. “Ya hiç kesmedim.” XXXI-83

be, beya

ver **be** o kitabı ismail. XXXV-134

yok **be** kızım. XXXVI-40

ne **bileym** beya. “Ne bileyim beya.” XXXIV-81

ay

diym ben çıkam **ay** yürüyemiyim te o kâ. “Ben çıkayım diyorum, ay yürüyemiyorum ye o kadar.” I-30

o genç **ay** dedi gidecis yunanistanda. “Ay o genç, Yunanistan’a gideceğiz dedi.” II-133

yav

yav olmay. “Yav olmuyor.” II-149

yav isa abi niye durdurmadın ütede? “Yav İsa abi ötede niye durdurmadın.” II-244

yav diy pazara orda dükkânlar. “Yav dükkânlar pazarda, orada diyor.” II-293

Seslenme Edatları

adi, aydi, haydi, hayde, hade, hadi

sütliyaç yaptım sütli **adi** dişleri olsun beyaz pirinç gibi. “Hadi dişleri pirinç gibi beyaz olsun diye sütlaç yaptım.” VIII-106

haydi aydi zamanlar geçey nasıl? “Haydi haydi zamanlar nasıl geçiyor?” LX-98

ben deym **hayde** hayırlısı olsun niyet yapmışım hacca gideris. “Ben, hadi hayırlısı olsun, niyet ettim hacca gideceğiz diyorum.” III-10

em dey bana **ayde** gidecis çalalım kızını. “Hem bana heydi gidelim, kızını kaçırabilirim diyor.” XV-58

yok problem **hadi** selâmetle **aydi**. “Problem yok, hadi selâmetle haydi.” LXI-70

ēy, hey, ehey

tutaydi **ēy** kifli yer derdim bizim kifli yerde karalıklar var. “Hey küflü yer derdim, bizim küflü yerde karalıklar var.” XLIX-43

ēy türk zamanından kalmıştır. “Hey Türk zamanından kalmıştır.” LIV-34

ohoo **ehey** yok içbi şey. “Ohoo ehey hiçbir şey yok.” II-437

hey ne kâ cāmi var orda “Hey orada ne kadar cami var” LII-107

mori

işle **mori** işle **mori** dā çabuk. “Çalış mori daha çabuk çalış mori.” I-72

mori şindi hiç **mori** aliylar çocuklari a gideylar. “Mori şimdi hiç mori çocukları alıyorlar, gidiyorlar.” IV-81

ma

elli sekizden de altmışe kadar episi **ma** sonra kaçtilar. “Elli sekizden altmışa kadar hepsi ya sonra kaçtilar.” XI-9

uyurkez tabi ben o an bayılmışım büle **ma** çocuk, kórkmışım. “Uyurken tabi ben o an bayılmışım böyle ya çocuk, korkmuşum.” XXIV-9

bre

demek **bre** süley çarisina. “Bre demek karısına söylüyor.” XXXV-96

bre türççe yok anlaşımiym hiçbi şey. “Bre Türkçe yok, hiçbir şey anlaşımiyorum.” II-301

isa gelem mi be isa be hayde **bre**. “İsa geleyim mi be İsa hayde bre.” II-508

Gösterme Edatları

te, tē

e pa **te** ŧindi gençtık. “E yani te ŧimdi gençtik.” II-517

onunle didiŧiriz **te** üyle. “Onunla didiŧiriz te öyle.” III-7

tē verdilar kıızı, gelini da öyle yaptık niŧān. “Te kıızı, gelini verdiler; niŧanı öyle yaptık.” XIV-22

tē on sekiz sene ne ülmıŧtır kaynanam. “Te kaynanam öleli on sekiz sene olmuŧtur.” XVII-55

iŧte

iŧte kıismet tabi. XVII-5

iŧte ne biliym ben de bilmem. “Ne bileyim iŧte ben de bilmem.” XXI-152

üç sene **iŧte** çırağ gibi ondan sōra olaveresın ıalfa olasın. “İŧte üç sene çırağ gibi oluveriyorsun sonra kalfa olursun.” XXIII-69

büle, büyle, böyle

o vakıt gürmiŧim **büle** iç gürmemiŧiz. “O vakit görmüŧüm, böyle hiç görmemeŧiz.” XXV-40

önceden **büle** geniş kollar yapaydılar **büyle** evet üyle yapaydık. “Önceden böyle geniş kollar yapıyorlardı, böyle evet, öyle yapıyorduk.” XXVII-87

evvelden dīl imiştir **böyle**. “Önceden böyle değilmiş.” XXX-20

üle, üyle, öyle

üle kızları topladılar, hamama giderdik kızları. “Kızları topladılar öyle kızlarla hamama giderdik.” XXX-4

çocuğu da götürdük sefte **üyle**. “Çocuğu da ilk defa götürdük öyle.” XXX-26

o zamanlarda e **öyle** şey yapmışlar. “O zamanlarda e öyle şey yapmışlar.” XXXIV-102

Cevap Edatları

evet

evet biz şeyirde doğmuşık üsküpte, üsküpliyiz. “Evet, biz şehirde, Üsküp’te doğmuşuz, Üsküplüyüz.” II-1

evet istersan gideylar **evet**. “Evet, istersen gidiyorlar evet.” IV-87

hē, he, ehē

küçücük sapla kavak **hē** kavak, alırdık. “Küçücük sapla kavak he kavak alırdık.”

XLIV-119

hē piriñ yapar. L-96

he buyrun evrakları, yolun açık olsun serbes. “He evrakları buyurun, serbest, yolunuz açık olsun.” II-261

ē yirmi iki yaşındayken **ehē** evet. “E yirmi iki yaşındayken ehe evet.” XIV-3

hayır, āyır

hayır hayır koymamışım. “Hayır, hayır koymamışım.” XXI-113

hayır demeydik, gidiydık. “Hayır demiyorduk, gidiyorduk.” VI-105

āyır ben hızlı konuşurum, üyledir tabiyatım. “Hayır, ben hızlı konuşurum, huyum öyledir.” XXXIII-69

değil, dīl

kadınlar ayrı erkekler ayrı, bir yerde **değil** onlar. “Kadınlar ayrı, erkekler ayrı, onlar bir yerde değil.” XXXIX-27

de_ĩl nasıl ne önceden başlanıp gideydi. “Nasıl değil ne önceden başlayıp gidiyordu.” XXII-14

vallā bizim maalle bu tarafa⁷⁶ iyi **dĩl** idi. “Vallahi bizim mahalle bu tarafta iyi değildi.” XXIII-21

tabi, tabı

ě şimdi emekliyim **tabi**. XXVI-4

su atabilirsin **tabi** şeyine göre. “Şeyine göre tabi su atabilirsin.” XXVI-158

tabı o vakıt iki yıl, yirmi dört ay. “Tabi o zaman iki yıl, yirmi dört ay.” LXII-65

bizde **tabı** yoktur ekşi lāna şimdi. “Tabi bizde şimdi ekşi lahana yoktur.” XVIII-24

eh, ěh

eh ě biber, domates, dolma yetişir. “Eh e biber, domates, dolma yetişir.” XXVI-28

em **eh** oturiylar. “Eh hem oturuyorlar.” XLI-32

ěh bir gece kıslar gelir, oynaylar koyay kına üyle. “Eh bir gece kızlar geliyor, kına koyuyor, oynuyorlar öyle.” XVII-5

⁷⁶ ÜMÇA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen “tarafa” kelimesindeki [+a] yönelme hâli eki, bulunma hâli fonksiyonunda kullanılmıştır.

elbette

bağaym araba altına **elbette** bir angi şey. “Araba altına, herhangi bir şey (var mı diye) elbette bakıyorum.” II-150

tamam

siz beni gürmeyin **tamam**. “Tamam, siz beni görmeyin.” II-232

ā yok, **tamam**. “A yok, tamam.” XXIV-44

beni bitir o zaman **tamam**. “Tamam o zaman, beni bitir.” XLI-43

po

Arnavutçada “po” cevap edatı Türkçede “evet” anlamına gelmektedir. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde Türkçe konuşan Arnavut asıllı kaynak kişiler bu cevap edatını kullanmıştır. Bölgemize ait metinlerde 34 yerde geçmektedir.

ķaynana dīl **po** anām imiştir. “Kaynana değil, evet annemdir.” XLIII-34

po sizde beter be evlát. “Evet, sizde beter be evlat.” XLIII-69

oķumuş **po** evet tefeyyüzde. “Evet, evet Tefeyyüz’de okumuş.” LVIII-9

Sorma Edatları

hani

hani eski arkadaşların? LIX-93

hani be iç konuşamadım. “Hani be hiç konuşamadım.” XXII-25

hani kaç sene yok maksım bilmeym. “Hani kaç sene çocuk yok bilmiyorum.”

XXIV-92

3.6.2. Bağlama Edatları

Kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri şekil veya anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır. *Bağlama edatlar; cümle başı edatları, karşılaştırma edatları, denkleştirme edatları, sıralama edatları, sona gelen edatlar, son çekim edatları* olmak üzere altıya ayrılmaktadır.

Cümle Başı Edatları

Bir cümlenin sonuna eklenen bu edatlar, kendinden sonra gelen cümleyi kendinden önceki cümleyle bağlar.

ama, amma

ama şimdi dā başka. “Ama şimdi daha başka.” I-22

ben istemeym yaşaym ütede **ama** orda gene dedem doğmuştır, babam doğmuştır.
“Ben ötede yaşamak istemiyorum, ama orada gene dedem doğmuştur, babam doğmuştur.”

II-224

hocalari çok kesmişler **amma** var_imiş bir maalle. “Hocaları çok kesmişler ama bir mahalle varmış.” XXXIII-157

çünkü, çünkü

var bazilari biliy **çünkü** üsküpte türkler fazla var_idi. “Var bazıları biliyor, çünkü Üsküp’te Türkler fazla vardı.” XXXIV-7

evet verecim numarayı **çünkü** dîl burda. “Evet, numarayı vereceğim, çünkü burada değil.” XXXVII-74

şübelendın mi yapma **çünkü** duriy o kafanda. “Şüphelendiğin zaman yapma, çünkü o kafanda duruyor.” XLV-257

eger, eğer, ēr

eger var_ise o, yok ise yok. “Eğer o varsa yoksa yok.” LIII-24

eger ki istersın yaşayasın türkiyeda. “Eğer ki istersen Türkiye’de yaşayasın.” LVII-

13

eğer o aileden dört kişi, beş kişi varsa evde alışmassı belediye seni alıştırdı.
“Eğer o aileden dört kişi, beş kişi alışmıyorsa belediye seni alıştırdı.” LXXI-36

ēr dersenis ki kıyaslayam hangi sistem daha güzel idi ben eskısını tercih ederim.
“Eğer hangi sistem dah güzeldi derseniz kıyaslayayım, ben eskısını tercih ederim. ” XXVI-
88

ille

İlle cümle başı edatı, pekiştirme anlamı ifade etmektedir.

ya o bakar **ille** yapsın, canını yaksın. “Ya o bakar ille yapsın, canını yaksın.” XXV-
148

var **ille** bir vaķıt, şimdi de var ķaķtüs, e tıķenlisidir. “Var ille bir vakit, şimdi de var
kaktüs, e dikenlisidir.” XXVI-36

yalnız, yalnız, yalnız, yalnız, yalnız

Yalnız cümle başı edatı, pekiştirme ve kuvvetlendirme anlamı ifade etmektedir.

doli kıız var bi de dıl **yalnız** biz. “Yalnız biz değil, ok kıız var.” XLV-403

yalnız biber em dolma evet. “Yalnız biber hem dolma evet.” XVII-48

bir kıız **yannıs** amcaya gidemezdi. “Bir kıız yalnız amcaya gidemezdi.” XXXIII-72

aynı yüksek onlar **yanlıs** kendi cebine baķay. “Aynı yüksek onlar, yalnız kendi
cebine bakıyor.” XLIX-136

yoksa, yoğ ise

yoksa ben almışım yemek yapaym obürü süpürüy. “Yoksa ben almışım yemek yapıyorum, öbürü süpürüyor.” XVIII-102

şeker atam mi içine çayınızı **yoksa** kendiniz atacaksınız? “Çayınıza şeker atayım mı yoksa kendiniz mi atacaksınız?” XXVI-175

diydilar ki **yoğ ise** küpekleri var çekiylar bu küpekleri. “Köpekleri yoksa bu köpekleri çekiyorlar diyorlardı.” II-299

belki, beki

yok **belki** bilmişim ama unutmuşım. “Yok belki bilmişim ama unutmuşum.” XV-38

bi iki tane şarki **belki** ama dā fazla arnavutçe te üyle. “Bir iki tane şarkı belki ama daha fazla Arnavutça te öyle.” XXI-24

e işte kral kızi için **beki** o da anlatır, oni sorasınız iyi bilir. “E işte Kral Kızı’nı belki o da anlatır, ona sorun iyi bilir.” XXXIV-123

zaten, zate, zati, zatem

turşi kendımız biz almaZsık **zaten** turşi, kendımız yapayz oni. “Turşu biz almıyoruz zaten onu kendimiz yapıyoruz.” XLV-148

istemediaş kıızı **zate** burda. “Zaten kıızı burada istemediler.” XII-63

o **zati** hep çocukları bırakmış. “O zaten çocukları hep bırakmış.” XII-48

evet **zatem** kapıyı biliysınız. “Evet zaten kapıyı biliyorsunuz.” XXXIII-39

madem

gidecen **madem** başlamışın. “Madem başlamışsın, gideceksin.” XLVI-190

madem okumadım okul bare gidem bir zanat alıym. “Madem okul okumadım bari gideyim bir meslek alayım.” VII-114

yani, yāni

yerimiz da yok çok kıızım e **yani** öyle. “Yerimiz de çok yok kıızım, öyle yani.” XIV-55

o zamandan sonra dā kolay oldu **yani**. “O zamandan sonra daha kolay oldu yani.” XX-41

em şimdi pişman olmuşım **yāni**. “Hem şimdi pişman olmuşum yani.” XXI-67

pa

Sırpçada cümle başı edatlarından olan “pa” Türkçede “yani” anlamına gelmektedir. ÜMÇTA’ya ait derlediğimiz metinlerde Sırpçanın etkisiyle bu cümle başı edatı sıklıkla kullanılmıştır.

tābi tabi ā **pa** ben da bilmeym şimdi nası anlattıram iç bilmeym. “Tabi tabi e yani ben de bilmiyorum şimdi nasıl anlatayım hiç bilmiyorum.” XXI-135

e **pa** öyleydi ne yapacan. “E yani öyleydi, ne yapacaksın.” XXIII-25

güya, güyā

atmışlar küpriden cenaze yolliy **güya**. “Köprüden atmışlar, güya cenaze yolluyor.” LXXI-181

bikaç tane dükkān var_jdi üyle **güyā** onlar bozaylar. “Birkaç tane dükkān vardı öyle güya onlar bozuyorlar.” LXVII-87

Karşılaştırma Edatları

Karşılaştırma edatları, iki veya daha fazla kelimeyi ya da kelime grubunu birbirine bağlar. ÜMÇTA’ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen karşılaştırma edatları şunlardır:

ya/yā.....ya/yā

ya çöpçi olacak **ya** kanallarda bir angi şey kazıyacak. “Ya çöpçü olacak ya kanallarda bir şey kazıyacak.” II-27

burda **yā** var kırk ev **yā** yok hepsi kaçtilar. “Burada ya var kırk ev ya yok, hepsi kaçtı.” IX-16

ya.....ya_ut

ya mor patlıcan yap te kumpir biz deyz patates **ya_ut** ki pilaf. “Ya mor patlıcan yap, te biz patatese kumpir diyoruz yahut pilav.” XXIV-131

bizde derler **ya** bir vakt evladına nasıl çıkarsın sayip üyle lāzım usta kalfasına **ya_ut** ta çırağına çıkısın sayip çok. “Bizde bir zaman evladına nasıl sahip çıkarsan usta da kalfasına yahut çırağına öyle sahip çıkısın derler.” XXXIII-20

ne/ni.....ne/ni

ne/ni.....ne/ni bağlama edatı Ölçünlü Türkçede olduğu gibi Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağzlarına ait derlediğimiz metinlerde de işlek olarak kullanılmaktadır⁷⁷. şeyden **ne** çalışmaylar **ne** işlemeylar. “Ne çalışmıyorlar ne işlemiyorlar.” XXXIV-41

biS istemeSsık **ne** pare **ne** bi şey. “Biz ne para ne bir şey istemeyiz.” XXXV-126

ni küpüğünü çıkar **ni** bir şey karıştır. “Ne köpüğünü çıkar ne bir şey karıştır.” XXXV-64

hem/em.....hem/em

biliylar **hem** türçeyi **hem** arnavutçeyi. “Hem Türkçeyi hem Arnavutçayı biliyorlar.” LV-9

hem hoca oğlu **hem** hoca torunu kendisi da. “Kendisi de hem hoca oğlu hem hoca torunu.” LXV-5

em arnavutçe bilir **em** türçe **em** makedonçe epsinden. “Hem Arnavutça hem Türkçe hem Makedonca hepsini bilir.” LXIX-51

⁷⁷ Ekin kullanımı için bk. Tahir Nejat Gencan, Ne.....Ne Bağlacı Üzerine, Türk Dili, S. 220, Ankara, 1970, ss. 264-274.

de/da.....de/da

e yeri **de** var, mezari **da**. “E yeri de mezarı da var.” LXXI-139

bunlari **da** yapmışım onlari **da** yapmışım. “Bunları da yapmışım, onları da yapmışım” VII-63

Denkleştirme Edatları

Denkleştirme edatları birbirine denk olan iki ismi birbirine bağlar ve birbiriyle karşılaştırır.

veya

yağle **veya** tuzlen evet. “Yağla veya tuzla evet.” VI-110

ya_ut

düğünlerde yemeg yapıydım, işçi işi **ya_ut** ben yapaym sabayle akşama kār yapaydım. “Düğünlerde yemek yapıyordum, işçi işi yahut ben sabahtan akşama kadar yapıyordum.” XXV-5

biço berber **ya_utta** biço pazarda tezgāci epsi bilir. “Berber Biko yahut pazarda tezgahçı Biko hepsi bilir.” XXXIV-72

Sıralama Edatları

Tuncer Gülensoy'a göre bu edatlar, art arda gelen kelimeleri, kelime gruplarının ve cümleleri birbirine bağlar. Sıralama edatları (virgül) yerine kullanılırlar (Gülensoy, 2015: 84). ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen sıralama edatları şunlardır:

-la/-le

ğara patlıcanlarla em biber ıavuriys. “Kara patlıcanla hem biberi kavuruyoruz.”
XXXVIII-29

şimdi onlar yapaylar, çocuklarla babası. “Şimdi onlar, çocuklarla babası yapıyorlar.” XXVII-43

-ylan/-ylen

yumurteylen un, sarımsak, sirke. XLVII-24

alaylen kıs kardaşlar gideyz, yapayz bayramı. “Halayla kız kardeşler gidiyoruz, bayramı yapıyoruz.” XLVIII-28

ve

Bölgemize ait incelediğimiz metinlerde “ve” sıralama edatı birkaç örnekte kullanılmıştır. Bu edat bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir.

arnavut partileri **ve** türkiye cumūriyeti dedım. XX-58

biberi, domatezi **ve** patlicani onlari fırında pişirirşık. “Biberi, domatezi ve patlicanı onları fırında pişiririz.” XLI-74

Sona Gelen Edatlar

Sona gelen edatlar kelimelerin, kelime gruplarının veya cümlelerin sonuna gelerek onları kendinden sonra gelen kelime, kelime grupları veya cümlelere bağlar (Gülensoy, 2015). Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde tespit edilen sona gelen edatlar şunlardır:

ki

eh gezeym burda küvlerde yok **ki** nāpalım baş başka bi şey. “Eh burada köylerde geziyorum, ne yapalım, başka bir şey yok ki.” XIII-2

ē ne anladam dimek **ki** ben da. “E demek ki ben de ne anlatayım.” XIX-1

ise

ÜMÇTA'ya ait incelediğimiz metinlerde “ise” edatı, ekleşmemiş hâliyle kullanılmıştır.

o dönemde ne **ķā ise** biz dā çok soķaķta oynamişıķtır. “O dönemde ne kadarsa biz daha çok sokakta oynamişız.” XIX-69

ceza **ise** üdenecek ceza. “Ceza ise ceza ödenecek.”II-493

bile, bilem

maķsımlara **bile** bi ķāve yapasın. “Çocuklara bile bir kahve yapasın.” XXV-48

anne babaya bi kere ķalın yüksek sesle **bile** dememişıķ. “Anne babaya bir kere bile yüksek sesle dememişız.” XXVII-155

o zaman issettiler **bilem** ķardaşım,annem. “Annemle kardeşim o zaman hissettiler bile.” XV-56

değil, dīl

gençler **değil** yaşlılar da artık. XXVI-124

o māni mi **dīl** māni. “O mani mi mani değil.” XXIV-159

3.6.3. Son Çekim Edatları

İsimlerden sonra gelerek edat gruplarının oluşmasını sağlar. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde tespit edilen son çekim edatları şunlardır:

diye, deye

çok **diye** ağrım te o kâ yok. “Ağrım çok diye te o kadar yok.” I-18

korķak **diye** sonrā fereceyi atmışlar. “Korkak diye sonra fereceyi atmışlar.” X-24

bu kına gecesinde **deye** çınkanlar çintanlar giyerdik. “Kına gecesi diye şalvarlar giyerdik.” XXIV-39

doğru, doğri

şimdi çayıra **doğru** bi yerde otursan üç kişi beş kişi konuşasın türkçe. “Şimdi Çayır’a doğru bir yerde otursan üç beş kişi Türkçe konuşasın.” LXVII-11

faķultetin arkasında nedir orda üsküpten bit pazara **doğri** “Üsküp’ten Bit Pazarı’na doğru fakültenin arkasında oradadır.” II-170

alacim torunlari kızlari gidecim struğaya **doğri** “Torunları kızları alacağım, Struga’ya doğru gideceğim.” XXXIV-75

için, için, çin

bi kere kazan yemeği bizim **için** ayrı yök. “Bir kere kazan yemeği bizim için ayrı yok.” V-30

evet iş **için** gittik. “Evet, iş için gittik.” VI-14

ē onun **çin** biz yazdırdık buni. “E onun için biz bunu yazdırdık.” XIII-27

gibi

câmi **gibi** bir kare şey çizeydik em tople vuruşuydik. “Câmi gibi bir kare çiziyorduk hem topla vuruşuyorduk.” XV-81

sizin büber salçası **gibi** ama bu değişik bi şey. “Sizin biber salçası gibi ama bu değişik bir şey.” XIX-20

ķadar

taa akşama **ķadar** akşam da bindik ķamyonlara “Ta akşama kadar akşam da ķamyonlara bindik.” II-135

te ōraya **ķadar** bizim. “Te oraya kadar bizim.” XVII-112

çıkaym pazara **ķadar** lâzım ise bi şey alam. “Pazara kadar çıkıyorum, bir şey lâzımsa alayım.” XLVI-238

göre

e şimdi insanın bütçesine **göre** çocuğum. “E şimdi insanın bütçesine göre çocuğum.
” XXVI-65

ā eve **göre** burda da yenir. “A eve göre burada da yenir.” VIII-63

karşı

o biraz müslimanlara **karşı** biraz fazla idi. “ O Müslümanlara karşı biraz fazlaydı.”
XXIX-62

ona **karşı** ağlamazdım em telefonda konuşmazdım “Ona karşı ağlamazdım hem
telefonda konuşmazdım.” L-91

şeyde bilaşta var bir köy orda preşovaya **karşı** orda “Bilaş'ta Preşova'ya karşı orada
bir köy var.” LXVIII-4

başka

tefeyyüzde **başka** yoğ idi türk okulu. “Tefeyyüz'den başka Türk okulu yoktu.”
XLVII-42

allā dey sabret sabır sabırdan **başka** bi şey yok “Allah sabret diyor, sabırdan başka
bir şey yok.” XXV-170

beraber

türççe konuşurdi episinlen **beraber**. “Hepsiyle beraber Türkçe konuşurdu.” II-329

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

METİN I

Kaynak Kişi	Atifet Yaşari
Yaşı	75
Derleme Yeri	Studenıçan Köyü
Derleme Konusu	Günlük hayat, yemek tarifleri, eski âdetler, sağlık durumu

atifet atifet burda yaşari. ben mi? yetmiş beş. ben kalkandelenden burayı evlenmişim. ā bilmem, unutmışım şimdi niçi olmuşım amelyat unutmışım hep hepten. şimdi olmuştur dā beter. āmin yarabbi size de sālık, allā ayırlık versin. beş, iki üç kız sekiz tane. hep evde doğurmuşım yapayalnız, tek başına. yok yok yok şükür allahdan. orda yapaydım, orda yapaydım o şeyleri ne lāzım yapardım ne o naylon, paçavra olsun orda hep gitmeydi beş dakka ben kalkaydım ayağa gezeydım. birden, beş dakka. aman peşin dā başka şimdi ben doktora hiçbir kere gitmemişim. sikiz evlat, doqus birisi üldi. āmin şindiki bunlar doğmak ne yapaylar bunlar şindi dā annamadı diyom aman be diyom oturdu orda geçerek diyom. hiç gördi mi biraz hem birden çıkacak maksım. ama şimdi doktorlar doktorlar şimdi yok doktörların işi pişin peşin var idi ama dā başka şimdi ah oldi bitti hiç hiç hiç. onlar oynay ben diym amān aman bitti bi koloni diym içerde. yok diym dayanamaym da. aha ben cepeyi büle hiç hiç. yo yo ben ak parti. sen ak parti mi chp? ē te_o çok islāh. allah ümür versin. var, var var. her bir şey ne vermiştir allah hep episi var. var var var hep hep güzellik, güzellik istanbul san niçin burda küv. aman burda aynı nice istanbulda. bürök ne ister canın alırsın

15 kebab oni buni. hep hep çok islâh. yok yok ben yok yaparım aman ben gülden yaparım sok
kırmızı gül aha. ben al, topla. limon tozlen, limondan onlar niye o şey niye tağ gibi topluyorum
koyurum suya, atarım limon tozi, hem birağarım bir hafta. afta başına o kıpkırmızı olur ben
kerek baygınlığım var çok diye ağrım te o kâ yok. te burda şimci gene yüregim olmuştur. yedi
yedi kere. ben kocam rāmetli olsun canına diydi bana birağ be diydi hep sapsari olmuş
20 edemiysin. ben diydim ā seni birağaram, to vallā şaka yapıysem. aman budala şimdi deym
budala ne şimdi kaldım yapayalnız. aman allah te o kâ ümürü. eskiden hep hep onlar aynı
ayniydi o zaman. ama şimdi dā başka. ē ben de te şimdi nikā olmuştur çocuğum te buni işley
dışarda kâvede. ne o küçüğü beşincisi, e şimdi ben koydum adını. āmin. e şimdi bunlar dā
başka şimdi dememiştir çağ bu yöne kadar ama başlayacak şimdi yok başka çinçanlar kaftonlar
25 vostonları istemes nice şey ama eski zamanlar biz ben kendim çıkaydım altınları ben alırdım.
kıs o tarafi baba tarafi aman ben burda ne alacam. altınları, kaftonları, sabalık ne lâzım hep
yapayalnız ben çıkardım, alırdım ama şimdi yok diyim ben çıkacam diy alacam ne biyenir
dedim sen ne alacasın affedersın e sen ne alacasın al babandan onları begen al. aman bende
yoğ diyim. bende var cebim çıkaym ben te buni alam ben itiyār artık. diyim aman gene kaynay
30 diyim ben çıkam ay yürüyemiyim te o kâ iki metre yürüyemiyim. diyim ben çıkaraym çocuğumi
diye e diye alır mi aqlın diyim ā kısmet allā pişin ben arkadaş diyim ben çıkarcam. aman gene
edemeyim isi çok şimi hay bıraktım kızlan birisi şıvarzaskada, birisi almanyada, birisi burda
üsküpte izviçrede hı onları beklerim şimdi gelsin. burdadırlar burdadırlar. hiç aynı aynı hiç
hiç hiç ben yok ama hem burda bakaym yok. aynı niye peşin hālā götürüys yoksal ben ama
35 hep burda nereler hep eski vakti şimdi götürürler. peşin niyeydi, ama şimdi bu gençler
yapardı buni. ben niye istersem ben oni alacam buni alacam ama bis dā var insanlar eski
zaman. o vaktit yoğ idi kâve. o zamanda yoğ idi kâve. sade çay çay çay çay şimdi yok istiy
mısın bir kâve? a içtiniz mi dışarda? yok yok yok a hiç hiç hiç hiç yok yok yok yok yok
hiç hiç dokuz tane doğurmuşım te ben. hem var eltilerim gürümceleğim te üyle. biz doktorlara
40 hiçbir kere bizim. yok yok yok yok yok yök hiç hiç hiç burda ya yıkaycam, ordan çıkarcam
koyacağım te orda veriydim başga o zamanda yoğ idi te o kâ şimdi nice var şimdi o vaktit yoğ

idi. dā varlık yoğ idi te o kâ. alacim un yapacim ne yāne em veriyim kaşıklen buyundurmuşık.
sütüm yok yok. unlen ama te hep çocuklar hep kızlar te te böyle te allah vermiş sālık. a ben
allahtan āmin āmin hepimize sōra. ben mi? bütün gün şimdi şimdi nijeyim hasta çok çıkmam
45 burdan hiç çıkamam. evimi ağırlarım var bubreğim beş santim ayri, yüregim amelyat oluy
doğuZ kilo sekis saat amelyat oldi aman te gene oldi gene oldi te te o. ağırim var çok āmin
yārabdim yapayanlız te te üle diyim haydi diyim yap kuşluğu diyim gene bi şey. a şimdi te
onunle kalmışım. bunlar herkes almış evlatlarıni, karısını herkes girmiş kendi sobasında ben
te burda yapayanlız bütün gün bütün gece ben uyku yok. hiç ama ben uyumam yok yok
50 yok yok haplar içmem diyim büle çok zayıf şimdi nice oldum amelyat bi dört yıla kalmışım.
diyim içsa bir hap kalamam kuse uci kuyacak uyçıda yapacak beni hiç bi türlü ben da içmem.
hiç dayanırım bütün gün bütün gece hiç hiç hiç alti, kıliym sabāyi oturiym, iki beş vaqıt
kıliym onlari hiç dinmeden. āmin yārabbi te onlari yaparım. büle oturamaym çok ayağım
ama dīl allā kabul etsin. āmin, inşallah. te o kalmıştı başka şey yok. yok yok onlar yok. yök
55 be şimdiki yok kiminlen. te burda yapayanlız. yā yapılır, hatım yapılır hep yapaylar hep hep
hep. yok yok burda yemek yok. bizde de üyle yapaylar ehe yapaylar ama şimdi kimin var
kimin yok bilemezsin. ama sevab için hepsi gütürürler ekmek. kuşluk, akşamlık insanlara
erkeklere nedir orda hepsi gütürüyle. biz da yaparız burda gütürürüz. āmin. bizde vallā
kuran okuyor te bu hatim yapmıştır, obürüsi obürüsi hepsi hatim. ben başka şey verdim
60 diyim pare diyim gidemez diyim ocaye diyim. git orda ben ders ben şey düverir dā başka ama
elhamdüllā allahtan almıştırlar hepsi. on beş maksım burda var āmin. ben te bu küçüklere
hiç dayanamiym. onlar biraz nene ne yapaysın babaannem. ben dışari dışari dayanamaym
dayanamaym. ne yapasın o vaqıt başka zaman şimdi başka zaman. yök içbi şey. sekizinciye
kâ okudum aman bir defter yok, bir kalem yok yoğ idi babam hasta idi ayakları, işlemeydi.
65 ben üç kıS kardaş iki kardaşım var idi. onlar küçük ben hem kıS kardaşım dā büyük. biz
işleydik bahçe gerek hem düğünler çevre diydik gergefte yapardık. gidiydik pazarda satardık
hem gene geleces alacis harç ev için. kalmaydi sıra çıkasın oyanayasın çıkaracis koy şunda

orda ya gelecekler onlar gülme maabbet yapaydılar başka şey yoğ idi. onlari dikiydik o
çevrelere koyuyduk iki tane hâzır. o tarafi kırs kardaşım bu tarafi ben. ben gene çok şey
70 vardır bir hastalığım ki dayanamaym te bu kâ bir şey bakaym ki biniy başıma. ben gene çok
meraklıydım dâ çabuk işleyelim gene gütürem. yarın perşembe pazara gidecis. ben gideym,
sataym ben da yapacım yüz tane hem ben hem kız kardaş dügeydım kız kardaşımı işle mori
işle mori dâ çabuk yarın perşembe ha da yavaş. var idi bir babaannem o geliydi orda oturıydi
üçe kadar. hem haçan yapaydik o çevreleri biz hâzır yapaydik, işleydik onlari çevreleri büle
75 nice aligin ne yapardiler te üle. hem ben koyacım te burda hem bu taraf hem bu taraf igneyle
hem çıkacem pazara. haçan gelecim ne alacım soğan öma başka şey yetmeydi te o kâ beş
evlat babam hasta annem yok var idi ama o da edemeydi o da edemeydi. o vakıt hep ben
hayde hayde geldim burda. doğuS evlat burda ben en büyügi gelini iki kaynana, iki gürümce
yok diyem kayınpeder aha. e şindi onlar iki onlar gene istemez diler. birisi saakat, bu ayağı yoğ
80 idi yoğ idi. o kaynanam peşin ne gelmişti. gitmiş gürümceleri gürsünler o atlay ikinci kattan
aşāyi doğri. o şey taşlarda düşer hem ayağı burdan yoğ idi. e sonra iki kaynana kaynatam
dokus kocam em kayınlām niçin dayanamaysın. bana mi? yök melhem melhem bu gider
bana, bu gider melhem bana. siz içmeysınız. te ama çok lezzetliydi o vakıt erken idi
kaynatam bayıldı. ö kalk kız hanam hazır suyu yapasın. bu kayanana da yoğ idi ayağı ya o
85 yoğururdi ekmek hem diydi bana. kalk diy kalk koca adam diy bağıracağ sana. ben da
çıkdım onunlen saat üçte o zaman da. şindi bizim ben en büyügi hepisi gittiler kocam üldi
kaynım. kalmışım iki kaynım var şimdi hepisi ülmüştür. yō pusto o gelmiştir misafir üle
tanışıklen oldi ama ya o arasın beni ben aray oni hiçbir kere gelmezdi yök. haçan gelmişim
ben gelin te hepisi güler haçan düveri diyler bana cuma günü o gün gelmişim cuma gecesi
90 içerde hem kocam hem ben sabālen oynayler da_ullerlen. ben diyem bir perya diyem o şey büle
dıl idi bu koşulardan ama da yukarisi. ben diyem tu o diyem ne oynay diyem. kimdir o kocam
ise seçmemişim ben. utanırdım hiç ö desinler bana ö te büle yapaydım ayaklarımı hem genç
gelmişim on yedi yaşında. a buni aldım otuz beş yaşında. kısmet ama yoğ idi babam hiçbir
şey e bu da ya neydi üsküpte dedi te o hep yapay babam didi kızım düşün biraz dedım

95 mademiki yapay h zır versinler, yesinler sana. hem bunca hastasın ondan sebep ben geldim
kalkandelene, buraya ama gentim.  min

METİN II

Kaynak Kişi	Hüseyin İsa
Yaşı	73
Derleme Yeri	Studenîçan Köyü
Derleme Konusu	Üsküp'ün tarihi eserleri, günlük hayat, yol hatıraları, gençlik dönemi

ismimdir üseyin isa. evet biz şeyirde doğmuşık üsküpte, üsküpliyiz. depremden sonra gelimişik burda yaşıyoruz. dayılarımızdır burali annem imiştir burali ştudenîçanlı. ştudenîçanda peşin hemen yüzde ellisi altmış konuşuydular çok güzel türkçe konuşurlar evet. e sonra te şindi yaşlılar, vefat ettiler bu gençler arnavutça okū, makedonca okuylen

5 türkçe biraz zai f. var bilen yeter var bilen çünkü biz burdan. episi da çalışmışlar türkiyeye. ben bir sefer ben yirmi sekiz yıl tırcıymışım. türkiye çok güzel bi yer. yetmiş üç yaşındayız. evet allā razı olsun, teşekkür. te dokuz sene teķavede ne çıkmışım. çalıştım iç bi şey artık yeter çalışmışım. iki oğlum iki kızım vardır onlardırlar evli. torunlarım var. hepsi da burdadırlar. kızlarım şu küylerde yakındır küyü morana köyünde yaşıyo ya kızım. birisi de

10 kılķandelede. bir oğlum vefat etmiştir yirmi yedi yaşında doştlar sađ olsun. bir torun bıraktı o üç yaşında şimdi o torunum konuşmuş sızınlen. o te şindi on altı yaşındadır. onun babasi vefat etmiştir. annesi bıraktı üç yaşında evlendi başka yerde te üyle ayat yaşıyi insan. emekli te şindi iç bi şey sabāle kılķaym, kāvaltı yedım mi çıkaym üskübe okul ayakdaşlarımlen beraber ne çalışmışık tırcırlen cāmida orda caminūnünde oturiys kāvede çay içiys oynayıS

15 domino, şah bilmem tavla cāmıye gıdeyz, cāmiden çıktık mi kim ne var vakti orda kalyiz şimdi sıcak kaçayis hepimiz da evlerimize da te üyle. serinlik e sıcaktır ya. reçberliklen reçberlik yapıyor biber, domates, bostan ekiyorlar üle şeylerle. kimi var tütün tütünü çok

kullanırlar burda işlerler tütün ekerler. evet tütünü tütün, bostan üle şeyler yetişir burda çok evet. gençler vallâ te şimdi biraz işsiz. peşinden kominiz vaktında biliyorsunuz ben ep
20 ėliyetlerim var motordan otubusa kadar hep ėliyetlerim vardır benim. niçin gidiymişim
komunist, vermeydilar sorna burda en fazla ortaokula kadar üle birağardılar okusun
ortaokuldan yokari çünkü biraZ ayde ayze konuşmaym üle şeyler. var idi biraz türkleri
burda benim bitevi sülalemdir türkiyede. elli üçünden altmış dördüne kadar göç ettiler burda.
izmir, manisa, balıkesir, bursa, inigöl, bu sentlerdedırlar bizımkileri. benim amcalarım bir
25 halam yoksuzluk var imiş o zaman yetişmeymiş nereye gidecek ütede parasız. babam kalmış
o zaman kıs karşı, için burda. obür amcalarım hepisi da türkiyede, istanbulda nası başlarsın
te üle da ondan biraS okul için burda. e okulsuz nereye? ya çöpçi olacak ya kanallarda bir
angi şey kazıyacak şey onlar ne okuyabilmiştir oni bırak dışariki mulvar imiştir biraS bi şey
çıkmiş dışari başka ülkelerde okumış okuli o te şin onlar eyi yaşarlar. a oburleri ya okulsuz.
30 zor ne bak te üle. gençler için yok iş yok. şimdi burda kalmışlar işsiz. dünya şimdi geldi
yeni sistem yeni şey her şey kimse lençberlığı istemiy artık. ayni kadınlar da başlamışlar
hepisi da girmişlar okuye, okullara. ep fakultetlere nereye gidecen okul sate üle sonna
bazileri yatışiylar o makedonlar parasız okuyduler bizde yok kim ne yardım etsin. te şimdi
bunlar geliylar biraş veriylar biraz pare, aliy okulunu bitiriy ama giresın sorasın beş kere beş
35 ne kadardır biraS çıkaracak telefoni, telefonlen. yök ben yetmiş üç yaşındayım ama te oni
ne okumuşım ben te on iki yıl ne gitmişim okula ama ben onlar için ne dersin de korsemin ki
beş sefer fakulteti bitirmişim ben onlara karşı üle geliy bana. na te üle. şimdiki okullar
bilmem ben olur ki yanlış, keşke yanlış olan ben, onlar olsunlar doğru yolda ama gürmem
ben bunlarda yok iç bi şey. ildir saatta okula gitsınlar a iç bi şey yok. yüzde sekseni girirse
40 okula, yüzde oni aalsa yüzde ondan mi bekleyecekler idare olacak, yok. evet tamam ben o
zaman süreydim ben baş bosnadan saraybosnadan ne zaman oldi savaş ben iç durmaym.
mark o zaman para idi mark bej bin mark veriydiler her turda. o harcanydi biraz genç o
zaman biraz bakmazdık. beş yıl te çalışmışım bosna için ben o paraylen biraz biraz akılli
olsaydım yaşli vallâ yeter idi. benim ümrüm için oğullarım için da yeter olacak. ama genç
45 nası geliydi evet nası geliydi üle gideydi. gideydım yunanistanda çünkü şoferım bilinmez
maaşı ebedi. herkezın bilinir vardır ayri maaşı bu kadar maaşındır diyelim ben turda işliydim

yüzde on aliydım o turun parasını, ama gidiydim yunanistanda ben çünkü insanları ben arnavutçeyi, türkçeyi, makedoncayi altı yedi lisan biliy. e arnavutlarlen anlaşıydım onlar da bir dolduriydım bir depo yedi yüz marķ kalıydı cebimde o ayri. te üyle ayırırsen olurdi bir
50 anđı şey, ama biz nası geliydi üyle gideydi. bu cepten bu cebe geliydi übür cepten çıkaydi. ya te üyle o hayat imiştir bizim zamanımızda şimdi vallā gençler için biraz zor. hayir, yok. olmamıştır burda burda var idi bir iki yıl üyle çıktı birisi başladılar üsküpte şu küylerde çünkü bizim avlilarımız var. avlilar ep sarınıktılar müslimanlarda üyle. ha biraz e onlar nası buldılar ki kapılarda demirli kapılar e bırakmaydılar üsküpte ep kestilar kapıları yaptılar delik delik
55 ki senin avlinda her şeyi ne yapaysın sen avlinda gürsünlar. şubeli onlar şubeli oldılar bizim millet te. yō ben ben buraliym niye şubelisan olasın benim için. ben kendi ülkemi sevmezsem senin ülkeni mi sevecim? kendi ülkeme gidip ne yap te üyle ama o oni çabuķ gitmedi bir iki yıl sonna da düzeldi düzeldi. e bizde yok. bu moranoda biraz birkaç duvar yıktılar, açıldı üyle bi şeyler. ep üsküpte var imiştir çünkü benim dā evim vardır üsküpte. gütürem kapıyı
60 güresın çünkü ben yaşamaym üsküpte begenmeym havayı. pislik var ayni nası istanbulda deyelim bak edirneye bakmazsın. edirne, izmir, eskişeyir, denizli bilmem ne. karadenize gittin mi başka hayattır hava na te üyle. istanbul pislik eşkı bizim üsküp topāne çingeneler orde yaşaylar. çekmeceyi mi bakacan istersen büyükçekmece küçükçek e çıktın mi karşıyakaya obur tarafi başka. istanbul işhanesi erkes çalış kalabalık ne kayse te üyle te bu
65 ayattır burda. evet valla var imiştir çok avcılık bunlar ama ben dīl imişim o. ya tavşan üle şeyler kırtlar te üyle çıkaydılar dışari tavşanlar fazla. evet evet bāçesi kalmamıştır içbi şey. şū yerde bu semtte burda ben ne zaman gelmişik biz depremden sonra buraya altmış üçünde. burda sekiz_üz tane manda var idi, inekler ayri. bīrler ayni çünkü peşinden yok imiştir makinalar. deylim arman düvsünlar ep obirle atlarlen. e onda kısraklar bekleydilar çok o
70 zaman pa kısrak salte armani düver başkasi kim dü, ama ayrı ayrı te şindi benim vardır ē altmış yedisinde gitti abim avusturalyaya o burdadır. geliy her yıl te şindi üçer ay kalıy burda gene gidey üte. odur benden yaşli dā alti yaştır dā büyük bizden. o ne zaman geldi burda o sanādeydi o dā nası peşinden nasıydi burda mandalar kalıydılar. yāv dedi ne olmuş bē? ne olmuş olur çoķtān yā. geçmiş yōk kalmış vallā yirmi beş hane olabilir birer inek ne tutay
75 çıkanı e bir üç hane dört olabilir ne var fazla biraz süt içiz sataylar burda sütünü a te üyle. ya

bi ver üle çünkü girdiler bu traktörlerle. şimdi arabalarla. te üle taşıyer. yok ne begir tutaylar ne iç bi şey atlar yok değişti ya değişti ya çok değişti değişti. ben bir zaman çünkü vardı bi amaca kızım benim çeşme izmirde yüz otuz kusur kilometredir çeşme ütede çeşmededir evli gidiydim o zaman ütede onlarda da koyullar bilmem ne bakaym ben eşeklen
80 koymış yorganını şeyini giymek için yemek için hep yükliy üle o da üzerinde, koyunları kovermiş, otlaylar koyunlar o üstünde, sırtında duriy eşek te otlay da te üle e üle imiştir ama git te şimdi değişti çok türkiye değişti bak tayyip erdoğan nası geldi sis gençsınız, bilmessiniz siz üle ne güriysiniz telefonda oni ama biz yatıştık ben on sekiz yaşımı ne zaman doldurmuşim kendim çıkattırmişim pasaportumi em gitmişim türkiyē. gideydim babam
85 işlemiştir tren istasyonunda parasız imiştir benim. gitmeycen yılda bir sefer. küçük iken bilmemişim baş üle ama on sekiz yaşımı ne zaman doldurdum ben kendim çıkattırdım pasaportu. bir yıl için doksan yedi sefer salte türkiyeye ne gitmişim. beş pasaport kırmızı pasaport e yugoslav pasaporti ne. ben binlerce sefer gitmişim ben türkiyeyi bilirım. han' gi semte koyveresın salte bakam üle biliym nerdeyim. kaç peda vardır o yolun ben biliyorum
90 çıkamaym o kadar ... çok gitmişim ee üle. ütede da üle ama yatıştı dā özal zamanında yollar ne zaman oldılar bu yollar dedılar özal için ki biraz çapkın nērē? bu yollar nerē yok yok te şimdi dār o yollar. kaç küpri oldi kaç şey oldi gene dar. girdik deniz altından da geçeyz gene dar. ēvet yōk biz çekmişik ütede er şey için. buyrun hikāye. ay üle işleri ben hikāyelerlen yaşamamışım hayatımı hi' kayeler hikāyede yoktur içbi şey. cāmi e te o iki cāmi
95 nerđeler yokardaki cāmiler eski ne derlar eski zamanında ā bu birisi sonna gene yeni onları da yenilettirdılar tekrar inşaat ettiler. bak osmanlı zamanında te şimdi ben güsterecim sana. serova büyük serova üsküpte budur te şimdi ürtülü cadedir te şimdi ondan yok imiş burmalı cāmi küpri güriy mısın? taş küprisini budur osmanlılardan. o zemanday paytonlar güriysın paytoni. şimdiki üsküp ne zaman imiştir o zaman mandalarla odun taşıymışlar üsküpte satış
100 odun orta çarşıda. e budur çayır, üskübün küşesi übür tarafta yağa paşa cāmisi em kide ışaklar ilen şimdi gütürem çayıra güresin ben undan dedim böyle olsaydı gündüz sabāle yarın diyelim gezdirem sizi güsterem bu yerde neymiştir bu yerde neymişti üle bilirım yaşliyim ben biraz. eh işte burmalı cāmi, bu burmalı cāmi yıkmişlar, ben yatışmemişim, ben sālte ne

duymuşım yıkmışlar burda ofisiski dom ofisirlerin askeriyanın domiymiştir sonra yapılmıştır
105 gürecen o aynı domi da gösterecim. depremde yıkıldı o da yıkıldı. eh bu atullah hocadır. bu
hoca burali bu küyden bu türkiyede yetişmiştir, okumuştır türkiyede türkiyeden okumuştır
arabistanda atullā hoca atull hoca. bu ē var sandıklar mezar sandığı sandık ta çıkarmıştır
türkiyeden. var_idi zamanında ne zaman türkiyede cāmileri yaptılar o şeyler bilmem ne
ocalari var_idi rus ocalari ne ā çektiler üyle o zamanda bu kaçmıştır türkiyeden, gelmiştir
110 burda. bunun bunun var_imiştir medresesiç e budur o ē işte aynı o cāmi. bu torunlarımdan,
bu sarayda eski cāmilerden dā osmanlılar vaktında saray ēvet. e ben gelmemişim ondan sana
diycekler ki biz başka bi dakka ondan bende de. birden halledelim işi. yelenkapan be ama
yelenkapan. ben burda kılmışım çünkü okulumuz imiştir orda birden tefeyyüz. ben
tefeyyüzde ilkökuli dört sınıf okumuşım bu karaciş, kristiyan bu imiştir dört sınıf sonra dā
115 dört sınıf cimnaziye imiştir sonra vermeydiler ēliyet, alamazdın yoğ ise ortaokulun. tekrar
sonra girmişim ortaokuli da almışım o otobüz için çünkü süriydım ben bir yıl kullandım
atobus. bıraktım gene otobüzü insanlarla istememişim olsun işim. insanlar çok zordur
insanlarla anlaşmak vallā ben bi gün bi güne sonra gene aldım tiri, dā çok yükletirim,
indiririm mali bilmem ne salte kindi kafamlen üyle işleym çalışıym em benim işlerimi
120 bakamadi insanlarla. çünkü baş bir yıl di mi var_idi bir a_ otobüzde tepeleydiler hepisini bir
kadın kaldı, çok pare tutandı o zamana kā kimse almamış idi pareleri ep o otobüzdeymişler
kuferler edirne istanbul yolunda. dīl mi var_idi bir o şin vurdılar, hepisini üldürdiler, bir kadın
kaldı sağ. vardır bir yirmi sene yirmi beş sene önce aynı dakikada girmişik biz kapıkuleden,
beni o askeriyada almıştilar edirmede tuttılar sonra anladılar ki yok bağlantım ben ben o
125 sağlam bir kufer dolar ben gene gidem çalışam burda, budala miyim ben? o askeriyede geldi
ya isa abi ayde yolun açık olsun bak bi yolunu bak be işta bunlarla yok anlaşamaz ama
gitmedi çabuk, vurdılar burda şudenicanli bir ayakdaşımı vurdılar. şimdi giderken istanbula
vardır hem yola çekmeceye yetişmeden yemeg için benzinci. eh orda vurdılar ayakdaşımı
benim. yarım metre otus santim idi bem benim tırım te böyle yanaşı onun da tiri. çünkü ben
130 geldim idim eskişehirde ben yatıştım burda türkler için çalışıydım, getiriydım çips su_adiye
küy dīl mi izmitten vardır ē su_adiye küyünde yükletirdim ben çips, geldim burda ülkerde

endiriydim boşalttıriydim tiri. o gitmiş ilerde, almiş idi eşyalarımı dedi isa abi tekrar gidecis.
ya_u ben yoldan geliyim ama o genç ay dedi gidecis yunanistanda, denizde yıkanacis yane
devam edecis. saat on ikide geldi gecenin yani yola çıktık yola çıktık o şiyde yunanistana
135 yatıştık gittik yunanistanda kavalada kavalada yanaştırdık tirlari, girdik yıkandık taa akşama
kadar akşam da bindik kamyonlara, çünkü on ikiye kadar yunanistan koyveriy, on ikiden
sorna yunanistan tirlari koyvermez. a türkler kabul edeylar on beş dakka on ikiye girdik
türkiyē, girdik em ta çıktık ana caddeye yakın istanbul için a yanaştık var_idi vaktımız dā
birer saat diyelim bir saat bir buçuk saat uyuyaciz dedi ay beraber uyuyalım aynı bir tırda.
140 yok be dedim sen hırlaysın ne zaman uyıysın hırlaysın ben kendi ama ben gene ep dedi
kapatmamışım ben kilitleyem arabayı kilitlememişim, ümrümde kilitlememişim e açık
oturmuştur te üyle. ama onun arabasiymiştir kilitlen nasıl girmişler, ama bulgar u şileri bak o
yoli edirmeden istanbula kadar mafya bulgar mafyasi o yoli kullaniy. vurdular ayakdaşımı
yirmi beş yirmi sabit kafasından vurdular. üyle yirmi beş yirmi yedi yaşına kadar imiştir o
145 ayakdaşım oni vurdular, vurdi yan yana ama ben yorgun ni kapı kapamışım ni içi şey bela
çekmemişim bela yatağa yatmamışım. açık imiştir perdem yoğ imiştir perdeleri çekmedim
ben ki güneş doğarse ben uykisiz ama güneş vurdi mi ben birden uyanırım üyle yenliktir
uykim. ben güneş doğay ben uyanıym uyanıym bakaym aynaya onun kapısı açık, allah allah
dedim bu niye çağırmedi beni endim, çağırıy mısın be? yav olmay, ay dedim tuvalete
150 gitmiştir bakaym araba altına elbette bir angi şey çünkü tır uzun içi o şeyli gürmey, ay dedim
zera tekrar tutmuş uyki. ben da tab gidiym kamyonune bakam oni vurmuşlar te burasına tam
bir kurşun kafasına. var_imiştir ortada suğutmak için sū şey üle. o bağırmiştir o türkçe
bilmezdi, o çağırmiştir beni ama ben yorgun fazla yorgun duymamışım. ben başladım o
zaman aklımi biraz kaçittiracak idim ben bilmiym ne başlamışım bağıram u zaman gelmiş o
155 benzinciler ne işleydi isa abi be onlar taniydılar episi da beni çünkü ben er gün idim ... da
dedim vurdular be vurmuşlar be ayakdaşımı be vurmuşlar sonra geldi, polisler yetiştılar
polislerden sonra ne zaman geldi candarma eri ya polisler çekıldilar. beni götürdilar
çekmeceye ütede iki bile tiri almişim ben götürmüşim üteye. nasıl tıkmışım üyle kendimi.
tirlari yanaştırmışım içerde pulis o şeyinde candarma eri ya da ütede sonra ütede
160 kapattırdilar beni tā geldilar burda üsküpten bunlar kardeşleri ne zaman geldi o şey anladilar

ki çıktım mākemeye orda. bende yok üle şey onlar sanmışlar yapamayam ben o işi bir anğı
karişiklik olmasın bilmem. sonra koverdilar ben gittim eskişeyire yükletirem, getirdilar
başka şofer, onun kamyonuni em yüklettirdilar buraya verdilar te üle. ondan benim soğudi
atınam o iş istemeydim çekmeyi diye atınam. sonra ben dā sürebilirim sürmeg için
165 sürebilirim dā ama çekmey. başbakan bir anğı şey üğlene e zamanında payton ile taş küpri.
te ne hayat imiştir bizim zamanımızda yalnayağ bak te budur evet yoğ imiştir içbi şey yök
be yokluk be yokluk. büyük serova ayni bit pazardır, bu mustaf paşa yağudi küprüsü te şindi
bu gotedelcebnedir büyük küpri. o zaman imiştir bu yağudi küprüsü dār imiştir ama buni te
şindi yaptılar çift küpri geçüş. budur ama bu bu fakultet fakultetin arkasında nedir orda
170 üsküpten bit pazara doğru ēyy na te öyle. te bit pazarda nası satılmış bir zaman ē. bir
depremden önce bir yıl basti su üskübi bitevi üskübi evet o zaman yatıştı buraya kadar demir
küprisine, kalmadi hiç bi şey bitevi üsküp su altında. o zaman imiştir çok tēlükeli. esapla
altmış ikisinde evet esapla hemen küpriye yetişti yukariye kadar su. te şindi güre te bu
osmanli bankasi bir yıl önce altmış ikisinde, bu osmanli bankasi te şindi o akademi. yō ne
175 zaman çıkar bin dokuz yüzünde çıkardirmişlar foto ā o ē eski şu kazanciler ū cāmiler
üskübün var imiştir bak te şindi yoktur vellā otus tane cāmi. oni da küçük cāmilerlen yoktur.
yirmi kusur cāmidir. yüz yirmi yedi cāmi var imiştir ibadethanedı denılır çünkü büyük
cāmiler küçük cāmiler ma alle cāmileri bilmem ne yüz yirmi yedi cāmi var imiştir üskübün.
kalmamıştır ep yık savaşlardan bunlar yıkmiştilar bilmem ne bilmem ne ne te üle. ē o
180 cāminın yanında te buni budur ikinci savaş dünya savaşında güriy misin te bu burdaymiştir
o burmalı cāmi. ē ne kāsı karıştırdilar burda ē ama o da yıkıldı te şindi isteydilar eh te bak te
şindi su nereye kâ yatışmıştır küpride. eyy bak ā emen yukari ama üstü bitevi su altında
imiştir komple üstü. o zaman çok evler yıkıldilar çünkü dāl imiştir kuvvetli o şeyden. kerpiçli
evler yıkılıydilar su girdi mi kerpiç nerde dayanır çamur o yıkılıydi na te üle te bu ayat
185 imiştir. tetovaya giderken kalkandele tetova sorna o isim geldi tetovanın ismidir kalkandeleñ.
evet budur ayni üsküpte bu cāmide imiştir te o atullā hocanın oğlu o da imam imiştir burda.
e bu mustaf paşa yokarda kale türk konzulatının aşā dā biraz aşayi. zamanında bu da ilk

ciyan savaşı ne zaman imiştir o ondan eveli. buni bilirsiniz siz dā izelde. budur bit pazar e
bit pazar burda bak alaca cāmisi alaca cāmisinin ününde peşinden testiler var idi bardak,
190 testi, ibrikler su için toprağtan eh. te budur o yer şimdi ambulanta vardır orda küşede bit
pazarın küye te o aynı yerdir. te bu yerde. ğazi baba, benim ma allem evet şu tülbedir.
yoğarda türbe ğazi babanın türbesi te bu da ğazi baba te bu sandıklı mezar burda var imiştir
bir yedi metır bu tarafta sağ tarafında var imiştir bir taş orda. kurbanları ne keseydilar
zemanında ben atırlaym te şimdi bizim zamanımız. e burda toplen iftar için iftar vaktında ne
195 zaman olacak dolıy vakt aynı dakikada hoja ezani verecek iftar vakti burda top
patlattırdılar zemanında .bilmem vallā. nerde? hangi semtte, nerde? edirne de yök nası
edirne de ben yok geliyom edirne. ben ramazanda ütede ne kâ kalmışım ben hi hi. bak
edirnenin eski yoliylen ne gidiysın istanbula orda var orda yükleniydım ben yük
yükletiriydım, orda kalydım ben bazan iki gün sonna gümrük yapaydım. pan kapikülede a
200 ütede kalydım top yoktur. şimdi olabilir çünkü ben te dokuz sene ne çıkmışım tekavüde
sonna bir beş alti sene da önce edirneylen yok idi işim benim artık. ipsalaylen şey o zaman
da gidiydım ipsalaya ama geliydım edirne de, gümrügi yapaydım uzunküpriylen gene
çıkdım ipsalaya kestirme, çeviriydım geriye istanbul idi eski yollen uzunküpri çıkdım
yani ipsalaya çıkdım çanağkale yoluylen. ben küyleri bilirim geçmişim te üyle. ondan
205 ondan bana geliy bet ne zaman dedınız ki edirne de edirne aynı gezmişim ben bırakmamışım
yarını edirnenin. bilmeden çarşıyı bilmem kapalı çarşısını ya bilmem ne. e. evet çok güzel
yaşamışım çünkü yaşliymişim ben tam bilirim. ben geldim burda dayılarımdaymışım şu
yoğari çıkmış idim ben, tütün toplaydık gittim ben yardıma da. tütün toplaydık orda ben
zanettim ki dā yoğari biraz kayaydı toprak içbi şeyden üle kendiliginden kayaydı toprak ben
210 de ne zerzele ne zaman başladı deprem üyle ama kalkaydı toprak te buraya kadar em ben
zanettim ki benim kendi genç bilmeydım ki ne demektir deprem. ben sandım ki kayay toprak
enecek dereye obür tarafta vardır dere ben kaç yoğari doğri ben tamam çıktım burda
tumbadan bakaym küyi gidıy üteye buraya ben de oturdum sezındım var burda bir angi şey
ben durğundum orda durdum başladım işadet etmeye çekim. benim abımın gelini iki
215 maksımlen kalmış içerde odasında. misafir gelmişik ben da çabuğ çabuğ onlar küçüğü idilar.
koşarken endım aşāya ne kaldı bunları çıkam avliya gene başladı tekrar deprem olsun na te

üyle. em birden anlaşıldi ki üsküpten birden üskübi kapladı duman kapladı üyle tos. em var
jimiştir burda bi zadurğa derdilar küylüler işleydilar burda. onların var jimiştir bir traktori
büyük traktor em atları var idi emver işlemiştir atların. birden ilk yardım üskübe bu küyden
220 imiştir ilk yardım. evet studeniçandan. oni da traktörleri em tē o atların. ne anaym sonra
çıktılar gazetelerde süleydilar yazaydilar herkes gazeteciler ki studeniçan en ilk yardım sonra
burda var jimiştir vallā bilmeym kaç hane geldilar üsküpten kaçardı biz da nası aldık bak o
zamandan ben iki sefer gitmişim kendi evime altmış üçten em gitmeym ben ütede kalmiştir
benim evim çok işte üyle bakmiştir çünkü yapmişlar hep yeni ben istemeym yaşaym ütede
225 ama orda gene dedem doğmiştir, babam doğmiştir, ben kendim doğmişim istemeym
kaybettireym o yeri. doğduğu yer, o çekey beni ondan isteylar. bak benim vardır ütede çok
amca oğullarım şeyler onlar ne doğmiştilar burda onlar şimdi de arattırıylar isteylar
çıkarınsınlar pasaport ki gelsin kendi yarını gürsün o biliy o büyümiştir te orda maksımlığını
kendi hayatını maksım hayatını te orda yaşamıştır. na te üyle te oni nē anlattırabilirim başka?
230 üsküp te üyle jimiştir. sabancı makedonyada dedim şu depolar ütede cam depoları İlāzım
gidem ütede yük. dünyem, dolaşıym hiçbir işi beceremiyim çıkam yukarı. vallā dedi ben
bilmem dedi, siz beni gürmeyin tamam. çevrili oni, ben şlepe şt ordan çktım. allah allah eğ
dedim bu hiçbi şey dedim. ben gittim o şeye var idi te bu komşinin var idi bir ferik za jif. a
yüklettirdilar ütede eskişeyirde yirmi altı ton yük, ama bilecik bileciktan enesın aşāya o
235 yokuşı pamukovaya doğru tutmay frenler. hep frende frende ısındılar balatalar, kıp gece
karanlık bakaym aynada kıpkırmızı olmuşlar balatalar ayy anasını ne yapam dedim yok
duramam. bakaym bağriylar bana sür sür koyver, dedim ki yangın çıkacak yanacan dedim
mu akkak inmiş, başladım koyverdedim biraz dā serbes. var bir küv büle iki tane ışıklar ilk
ışıkları geçtim açık, ikinci ışıklarda bakaym geç gene geceden sonra polisler orda duru
240 oturam yalım çıkacak bende. ben de hiç dur baktım sağa sola yok başka araba, vurmaym
kimseye geçtim. polis arakama em ama dar yol pamukovaya doğru giri gitsi. ben bırakmıym
geri çıkıy bağriylar bana yağu dur, yanaş. ne yanaş ben durdum mi em yalım çıkacak benden,
ben devam ediyim. ee unlar gürdiler ki ben durdurmiym açtilar başka polislere, ben tamam
yetişiyim pamukovaya polisler çıkmış ünümde, durdum. yav isa abi niye durdurmadın ütede?

245 vallā dedim ben büle büle büle evrakları buyrun. ben gene aldandim bir beŞ bin beş yüz lira koydum aa içine evet çorba parasını. o yō yo ver çıkar dedi ta_oğrafi da şeyi ne kâ nası sürmüşüm çıkarttım, verdim. dedi git anlaş müdürle. o çekti, başladı başkasını gütürsün. ben gittim girdim arabaya selamün aleyküm aleyküm selām. isa abi niye bu kadar büle? bak dedim, çık dedim tükür salte balatalara buraya kadar dā soğumamıştırılar, yanarsın. ben duru
250 oturmamışım çünkü yalım çıkacak benden ondan durunmamışım iyiki ben durmamışım allah allah a dedi niye ta_oğrafi ā dedim ben türkiyeden girdim mi kapiküleden yaze ipsaladan türkiye, ben dedim değıştirmem niye istersam değıştireym istersam sürem yüz elli da sürsem ben vermeden çorba parasını beni mümkün mi yoktur ben yola çıkam, bırakmazlar polislar beni. çok doğru söyleym, verin evrakları yolun açık olsun. helāl olsun dedi sen
255 tamam. ben dedim bende yalan yoktur, ben kendi çünkü ben bırakmamışım çünkü ben sırtımda geliydılar bana var o şeyler içkili olmayam ben, yo diym ayıp be ben ismimi gürmiy misin orda, kimim ben? onnar gene kızaylar. birden kızaylar türkler bilassa biz müsliman değıl mi? abe ben senin işine karışmam. sen kendini bilebilirsin, ben kendimi bilirim ben böyle şeyler kullanmam. a sen ne istersan ver ne verecen yoktur problem, ama ayıptır bana
260 gürsün kimse ben üfleym oni dolduram o şeyi niye veriysen sen bana, benim ismim isa be ayıptır benim için duysunlar üyle şeyler bi şey. he buyrun evrakları, yolun açık olsun serbes. ben ilk sefer yasağımıştır tekasateri yok ise tir karneden hem vardır triptik kamyonun şahsiyā motorunu, veresi bilmem ne unlarsız kamyon tıkamazsın ama ben tıkarım. ben birisine dedim burda üsküpli yaşadılar burda gene çevirdilar üsküpte. onlar bırakmışlar
265 üsküpte kamyoni, açtilar telefon bana deylar isa abi çıkabilir misin sen türkiyē çünkü peşinden biz burdan götürüydik türkiyeye kilimler, bilmem neler sorna te şindi hep üteden geliylar. dedim çıkarırım be. dedi anahtari bırakmışım arabanın tekerleğinde filan yerde, git al em devam yol açık. ben de gittim, aldım hem yol kış. gideym buğaristanda bulğaristanda aliym teptigi buğar tertfikanı hem yazdırıym ben benim sorun var idi ta girem kapiküleya
270 buğarlar beni kovertisınlar sorna kapikülde ben kendi başımı eee. gidiym ütede vermeylar, bakaym studeniçanlı burda üç gün yatmışlar orda kapikülede giremeylar içbi kişi türkiyeye. yok tir karnetleri ben de gittim. isa abi biz gideciz. ee nasiydım annatram. nasiydım anlattıracam? onlar gittilar istanbula, ben taniydılar beni güçmendır kumandır dedi güçmen

müdür. em de bi sürü tak tak kafada selamun aleyküm aleyküm selam büle büle büle alcem.
275 isa abi be ben koyverırım ama ne kâ girecen edirne de ya kalayacaklar çevirtirecekler geri,
geri em ceza da lâzım. sen beni kapıkuleden salte koyver iki adım çıkam, ben içeri girem em
lâzım değildir be abicim ben becerırım işi. şaşti, ben gittim ütede istanbulda buldum er şeyi
em yatırsam. bak bunlar biras bet bana geliy bu arnavutlar. beni güriylar bu takkeylen çünkü
ben zamanımda ben hep feslen kırmızı feslen yaşamışam sorna fesi ne zaman bırakmışım,
280 takkeyi koymışım. ee te şimdi bunlar niçin konuşiyem ben türkçe bunnara geliy bet. niçin
konuşiy bu türkçe nerelisin sen be. diym ey ne alışmışım ben biliym te senin lisanını biliym
sen niçin benim lisanımı bilmeysin, ne bet geliy sana, niye be? bunlara biraz bet geliy benim
konuşmam. bana gene er lisan abe bir lisandır, bir insan niye konuşiyen. ben ilk sefer ne
zaman gitmişim almanyaya genç idim. tur geliy bana gidem ben minhene gittim minhene
285 hem endırdım yüki, ordan tiren istasyonunda imiş idi o nerde yanaştırıylar kamyonlari
bekleylar yük nerde bulacaklar ne yük bulduracaklar bu tarafta, ama ben gene ablami verdik
o zaman almanyada bu kadife o şey peşinden var imiştir te şimdi yok üyle şeylar. yatak
ürtileri bilmem ne üle şeyler duvar süsleri ne var imiştir kadifeden. aa abam ablam dedi bak
isa dil mi gidiysin üteye, üteda vardır hem dâ ucus he güzel. ben da bir kristiyan var idi
290 bitolali dedim abe nası gidem ben bu yağudi pazarına. oo gene almancayi biliydi, tut
durgundurdi bir taksi em almanca diy götür buni yağudi pazarına, ben de hiç sezinemedi
genç be düşünemedim o kadar. bindim taksiye em yetiştim götürdi o pazara, endim em derim
te şimdi yav diy pazara orda dükkânlar. derim ver buni bana, ama bana anlattılar bak sen al
ilk gittin mi sabâyile erken yavudi koyvermez almadan parani, endirecek ne var ise mümküni
295 koyverecek, şu parani alacak. ben da bu oo uu ne kâ kaç pare ben bilmam salte yazaym büle
marş kaç marş o yazay, uhuuuu ben diym üyle verdım ğazi babali biras öhüüü dedim ben
bu kadar pare yok ben deym yazaym ohooo o gene şaşay niçin çok az veriyem. istersen
çıkaym dur hayde arttırdım birkaç aldım o aldım onlari çıktım dışari. şimdi nası ben gidem
arabama ay anasını dönmiş idim ben, diydilar ki yoğ ise küpekleri var çekiyler bu küpekleri
300 bu madam madam küpekler. hay anasını bakiym kimda yok ben zannediyem bu tarafi soraym
sırpa yok, soraym makedonca yok, bre türçe yok anlaşıyam hiçbi şey. bakaym bir
çingene süpüriy çingene dedim bu çingene mecbur bilsin çingence gideym çingence soraym

biliy misin be çingence, evet ee üsküpliymiş ütede almanyada çalış. gel burayı bak işte bir paket sigara malbora sana. nerelisin? üsküpli o vakıt bir daa ma abet tşigara verdim, yaqtım
305 birer tşigara bir paket tşigara hediye üyle. istasyonına nası diylar banghof. ha te üyle ben de taksiye banghof götür beni ive, arabama kolaydır sonra. er şeyi becerecen. aç yüzünü uyantır canın ise kalırsın vallā kalırsın. sen üsküpte misin? e pa sabāyle ben dokuz buçuğ on deym üsküpte ben. arasta cāmii biliy misin nerde? a pa ben arastada orda oynarım domino orda, o ağaçlar altında ee orda bulursun beni, er gün er günim ben te orda. sorna vardır bir
310 ayaktaşalarım da orda yaşlılar aynını bilirlar. yok yok teşekkür, yō yō benim vardır, iki biledım vardır ben arabalarlen istemem ben ya kırmızıya binerim te üylen. ee orda ben kıliym üğle namazımı. peşin gel biraz sorna üğle kalabilirim bir katre ama sorna ben geliym yemek yiyem, hanım düğmesin ben yemem ütede. vallā ben te bunların abileri burda, bunun abisi bilir çok güzel türççe onunlen konuşabilırsın. ama gene yarın baķam ance annemi çağıram
315 mi ayde urdan defol be. yoo annesi da bilir ama bilir ama yav git annesine sen de eve çıkarmas annesini burda, ben bırakmam. yook ne konuşıysin sen üyle git git istersen annesiyle unu ya tam kalķandelenlidir annesi. arnavutçe da biliy hem hem arnavutçe hem ğavurçe ne çeşit istarsen. uynaym, şaka ediyim. istemeydım konuşam üyle içeciz birer çay. selāmun aleyküm aleydin, yarın acesmi nası ikinci ee tamam yook sordum çünkü var
320 türkiyedan birileri ee ben zannetim ki olmaysin yarın sabāyle. tamam tamam yok burda gelmiş gelmişlar ee götürdim annenle konuşsunlar ütede o kadınlar evet görüşmek üzere hayde. yok iştedir, o kontrolu nası deysinız siz şimdi? otobusle kim biniy bilekli biletsiz onu var ee hükümet işi aledin alēddin, alaaddin. aa odadır genç ya bunnarın abisi ama o ikiden sabāle burdadır. sen gelırsın buraya sabāyle. ni bulacan burda kāve içey, ikidendir o işte,
325 ama işe gidiy undan ben niye verem sana adres. bu gençlerin abisidir. ama vardır çoğu burda ne bilir bunlar türççe. be açan duriym büyle o zaman nereye aaa oo yukarda cāmide, ee olabilir te şındı gelmiş mı gelmemiş mı onun babalari çok güzel türççe konuşurdi. evet, acı oca çok güzel konuşurdi türççe. bizımlen abimlen ne zaman gidiydık onlara onlar ep evde konuşmazdi arnavutçe lisanı unutmaysın, türççe konuşurdi episinlen beraber. burda ben ne
330 zaman geliydım dayılarıma yaşlılar burda yaşlılar ee ihtiyār, yaşli. burdaki yaşlılar isterdilar üyle herkes türkçe konuşsun, çünkü onlar biliydılar ben türkçe konuşıym evde türkçe, okulda

türkçe. ben arnavutçe ben bilmemişim, biliydim üle çat pat ne zaman geldik buraya ben şu
kristiyan küyünde makedonca okuydum, makedonca okuydum çünkü arnavutçe bilmeydim.
maksımlar deydi maksımlar burda ne oynaydılar aa isa abi yari gavur çünkü gidiy ütede
335 makedonca okuy. yâ aman ne ağrıma gideydi. üyle imiştir zamanında çok tuhaf imiştir. sorna
burda burda peşinden üle bak bitevi yugoslavyada ne kâ vardır ocalari çıkarttırdi âfizlar
burda yetişir. burda yoktur maksım kuranı bilmesın, okusun yoktur maksım bulamassın
bulamassın. kuran episi da okurlar eyy du aci oca babasi o üyle imiştir pişkin, maksımları
talebelirini çıkattırdı âfizlar şöyle bir öğretmen kalkay okulda gidecek cämide ütede çünkü
340 var idi ayri cämının yanında orda ne yatıstırıydı imam okudiy kuran kursu okulda. geliy
ayakkabılar bakay doldi ayakkabi, ses yok içbi şey allah allâh. vuriy kapiya vuriy kapiya,
açay kapiy bakay adi buyrun gidey çok sakın burda. niçin be? e bak şindi niçin affedersiniz
ama dedi siz okulda ütede insan yetişmiş maymundan olmuş, e sizde maymun gibi yaparlar
ütede. e bizde evet insandandır üyle e insan te büle yetişir. ne düğmişim ne içbi şey o
345 kelimey, kaybettiramessın sen onun kelimesini elâl olsun. te buna dayanamiyim iç. ben üç
buçuk paket yirmi dört saatta. evet üle ama ben dün gece ben süreydım em tşigara içiydım,
bıraktım ben bıraktım ama lâzım imiştir çoktan peşin bırağam. ben ne zaman bıraktım sorna
astalandım, bilmeym nası diysınız o astalığa, kanser kanser yaçaladi benim boğazımı. ama
taze yeni, ün bin e_uro ödedım yaqtılar lazerle yaqtılar boğazımda dört yıl ünçe dört buçuk
350 yıl ne bırakmışım ben tşigarayı. diy biraz kaçırılmıştır keçilari dâ güzel diyim dâ güzel konuşiy.
o zaman ne konuşiysin be hay hay kır kafani. aa eh çünkü ya ben istemişim diyalım bak
çocuk diy benim oğullarım diy iki bileşi türççeyi çok güzel kullaniylar. televizyandan
seyrederken o lisan ne dey er şey te şin okuy ne dey nası konuşiy nerden, ee ordan. eydir
eydir eydir eydir eydir. eeeh ver o vakti o zemani ben bu zemani tepmeylen atarım.
355 bak fuqaralık var imiştir ama lezzetli hayat imiştir. şindi ev var er şey var lezzet yok.
peşinden ne zaman ele ramazanda dâ gitmeden eve çevirmeden küftelerin koqusını duyardım
eh anasını dâ küfteler azırlaniylar. şindi avliya giriym altına, ne zaman çıkattıracaq furun
ekmek ne zaman pişeydilar çünkü odunlar o furunlar eski furunlar, odun furunu ne zaman
çıkaydilar ekmekler var idi o uzun o şeyler çıkattıriylar, unlar mısırlı, mısirdan unlar

360 patlaydilar kokuşını dā uzaktan, beş yüz metre ilerisin çıkardılar, hoş gideydik furundan ki
çıkmişlar ekmeclar ey sen oni. te konuşiy a_utobuse biniy ben diym bak olsun ki yaşliym
ben kalkarım buyrun istemiyo otursun, aybıma geliy. o zaman ne zaman geliy aybına niye
konuşıysın benim içi üyle konuşma bırak bırak. ben er gün yağmur yağay, kar yağay, bilmem
ne durgunmam, ben alışmışım yola çıkam, ep yollarda ayatım imiştir. beni tutsan evde
365 istersan astalanam em çabuk ülem ee tut evde em bitti. beni bırak gezem ben, ee bre belā
kaço o ney allā güstermesın diy kaçırmiş kendi annesi içi bak o ne süz midir be. eşşek be
kulakların gevşek be. dildir süz o. anne bunun vardır alti tane maksımı ama babası bunun
dedesi on bir evlat ēvet iki dedesi dedesi, on bir evlat, iki kız, oburleri hep erkek. ülee sağlam,
ama bunun babası da almanyada çalışıydı almanyada mi isviçrede mi evet bunlar ütede
370 alıştilar bir kate türçceyle çıkıydılar babaları çekeydi üle. evet ütede türklerle zate niçin
derim ben bir iki gün em gene aynı korusun ki istanbulda. şaka oynelar koca kariyen dey
konuşma üyleyse bu erdoğan, o şey ak parti ha ne konuşması bu cehepelidir sorna konuş.
ep ya yoktur yoktur burda kovalar süksan erdoğan kütü konuşasın erdoğan için dey. bir
erkek hanımın midir? nerden? mitrovişsa dinle mitrovişsa sen deysin arnavut ama türktürlar.
375 mitrovişsada var anavutlar o zemandan dā ne zaman gitmişlar onlar çünkü benim halamın
gelini bilmem ne ep türçce onlar konuşıylarmış sorna arnavutlar indilar mitrovişsaya, şindi
arnavutlar var mitrovişsada hem kristiyanlar sırlar biliylar arnavutçeyi. yök deyimem ben
üyle biliym biliym. adapazarına gidey misin? eh adapazarında girişta beş küpri beş küpridir
dā girmeden adapazara. urda ep arnavutlar var. çevrilsen o bāçelerde dinle ne çeşit
380 konuşıylar ep arnavutça konuşıylar. girdin mi içeri şeyire? ütede gene fazla vardılar boşnak
var. bisküvi doğan bisküvi fabrika vardır adapazarında ee onlar boşnaklarındır. ütededilar
alti bin, alti milyon arnavutlar. türkiyede alti milyon. te şindi artmişlar bilmem olabilir. ba
bak çıktın mi bursa, eski bursa bulgar göçmenleri, em arnavutlar eski bursa, yeni bursaya
izmir yolunu aliy dere nedir izmir yoli ordadılar türkiyeliler. izmire gittin mi çamdibi, fevzi
385 çakmak mahallesı, bornova, karşıyağa onlardılar ep arnavut. hem torbeşler makedonca
konuşurlar islām dininindedilar. stadyum top ne oynaylar eee izmirde ep torbeştilar ep
burdan bu küvlerden. iki, yidi küy burdan hep ne kalkmiştilar hep ütededirlar. ayri oħride
dogri giderken ütede var torbeşler aynı gostivardan yokari çıktın mi debre tarafında debre

tarafında vardır torbeşler çok ütede, em strugaya yetişmeden orda vardır bu küvler torbeş
390 küvleri onlar hep ütede izmirde fazla. makedonca konuşiylar ama islâm dinindedirlar anlay
mısın. ütede türkçe konuşiylar. ee tee gürmey mısın sen bu tek rumeli koyver tek rumeli ne
aykırıylar boşnaqlar em torbeşler te onlardılar hep. rumeli, tek rumeli. evet evet gene bitola,
manastır. ee te odur eski türkçe ee te şindi ben şindi niçin niye dedim ben üç gün gideym
istanbula istanbulda gel üç gün sonna ben istanbulca konuşiym, değıstiriy çünkü birden
395 gideysın oğulda nası konuşmişik. a ben te şindi konuşiym evde nası konuşmişim. önce ama
sen istersen önce sülerım ben istersam peşin ne çeşit istersem ben aynısını ben bilırım sen
ne çeşit istersan konuş, ben seni anlarım. peşin evvela evvela eski. odur osmanlı türççesi. pa
beş yüz elli altı yıl balkanlar, tā viyeneya kâ. ya ne tarafı gezersan ne gürürsen hep
osmanlılardan ne var bi şey esas, sağlam osmanlılardan. ben niye ben dedim beni salte
400 mezarımı yaparsınız burda kapıkulede, benim osmanlı torunu beni ne bırakmışılar yetim
ütede siz ne konuşiysınız. sen bilmem ne nerden gelmişin benim osmanlı torunu. te anımın
şimdi kâve içiy nası keyiftedir kurmuşlar onlar servisler. burda bu küy türkleri severler. te
şindi bak çıktın mi vardarın obür tarafından, onlar da başladılar te şindi onlar biraz
sevmezdiler, daā soğuk ben de bana geliydi bet geliydi. a bunlar türkleri istemesınlar,
405 isteyecekler. te gittilar anlatırdım ben sana elli üçünde, altmış dordune kadar bak vardır
sutrumişa eh sutrumişanın vardır yirmi üç küy etrafında. yirmi üç küyden salte iki küyde
var imiştir karışık makedon var imiştir. yirmi bir küy sırf türk yoğ imiştir karışık. ni makedon
ni başka ni arnavut ni hiçbi şey yoğ imiştir, āma baski bıraktılar. benim ēvet. ben ümrümde
bu yetmiş üç yıl için dört sefer değışmiştir benim soyadım. çiylen, iylen, kıylen, kataylen
410 bilmem neylen bir sefer boğa, bir sefer bir sırp, bir sefer makedon, bir sefer arnavut bir sefer
bilmem ne. dā gelmişim ben çünkü yok bak ben diliym useyin bak al ben nüfus kādımı yazay
useyin u, ü benim üseyin ama ü yok bunlarda, makedonda yok. o useyin yazay. istersan
anlaysın birden ki nedir o desın ya istersa desın türk, çıkarsın nüfus kādını dildir onun o
bende kalıy, yoktur o i. onda i, ay dini ya bilmem neyini anliy mısın ne isteym deyem ekliyo.
415 diyelım buğar köyümüştür bu ep imiştir skip makedonca sikiy sikiy, of of buğar vıyle
useyinof. ee te ben dilim buğar. var useyinof ben gitmişim ben nüfus kādını yenim ben ne
ben of of of ben biliym ne olam ben istersen sen of ne istarsen ben dilim buğar. oo erif ne
tutaysın sen be. ya ya abe gene ne issedersen burda ağzından çıkacak. o kelime, o kelimeyi

tutamazsın sen, kayacak. ne kadar çolduk. ya başkası ee lâzım düşünsün. bak gençler git
420 okulda te şimdi türkçe ne okuyular a istanbulda aynı, ama ben bazı örnek örnek veriyim, bilmiy
nedir örnek. biliym ben, o beceremiy üyle şeyleri o yatışmemiş o. at begir ben soruym çok
güzel soruym ya bilmiy nedir kısrağ. o diy, beygir olamaz beygir, ne demektir kısrağ ben
anlatırım yavaştan öğrettiririm. bir kız evlenmeden odur kısrağ gibidir, dā gelin oldu mi
sorna o zaman beygirle evlenirsın. beklese ne yapacan te üyle. oo ben türkiyey, gezmişim
425 çok. oo ben nası başlaydım fındık alacam evrupa için vallā ben on beş sene çikolata fabrikası
için fındık karadenizden çekeydim. nası başlaydım düzceden ayt gez nerde yetişir fındık,
biliym ben. düzcede vardır fabrikalar. ben yok yer ne gezmemişim. ben gitmişim o şeye
kadar ka_un getirmişim yoo vallā türkiyeyi gezmişim ben, yok türkiyede gezmeden. mısır
ka_un çekeydik, getiriydik buraya ben kavunla dā küçük kavunlar. ilk sefte yeni yıl için evet
430 ütede yetiştiriyler küçük kavunlar onlar bir kiloya kadar yetişiyler bir buçuk kilo te o kadar
küçük, sekis tane yoo var kasetler üyle alti tane, beş tane te üyle koyuydik ki ezilmesınlar
üteden çekeydik tırlarlen. pırasa ne kâ çekmişim ben türkiyaden allah u alem ben da bilmiym
kaç nedir ton, çünkü pırasalar ütede çok büyük, burda yetişiydilar küçük pırasalar. şimdi
burda da getirdilar o toğumi, toğumdur o kumanaova yetiştiriy te şimdi pırasalar büyük
435 yüksek, seksan santim, bir metre te bu kadar. ütede gene sapların küklerini keseyle, büyük
olsunlar. halden çekeydim domates, şey. kışın te üyle şeyler. sorna plastiğa te bu masalardan,
şeylerden. k̄astamonudan çekeydim pılastik, k̄astamonu şey eeh karadeniz. ni yapan. ohoo
ehy yooğ içbi şey, benden artık bitti. bak gençlerden bir_angi şey bırak sen beni, bak var
var ne kâ soracan az bir yavaş yavaş yavaş yavaş. yok asan bilir güzel. oo var burda soyadını
440 bilmem. üseyini. yaşari. irfan, o aci o türkiyeden, bulundu türkiyede oturiy istanbulda oturiy.
o ne sorarsan burda bilir, konuşmaz hakli. yok, irfan konuşmaz. te oni diy yooğ konuşmaz,
konuşmaz. aa asan asan konuşur, ama babasi gibi deylim. ee te şimdi ben ama abim gelir üyle
bak. abimdir yorgun, o geliy saat beşte te şimdi gelir. o australyada yaşar. o girmez büle
şeylere, ma_abet etmez. o çök sakın alışmış ütede. o yaşamış isan k̄orseme ki yok üle çok
445 sakin. o büle konuşalım o der bu kaçıktır der, çekilir benden. te bu kadar konuşmaz kimse
bitevi yıl için. o alacak gazetelari okuyacak şey, bir_angi şey televizyanda seyredecek ama o
dünyayı gezmiştir dünyada yoktur bir yer ne gitmemiştir ne gürmemiştir. ama onunle büle
çok ağırdır. gece geldi bir misafirim benim, kayınçemin oğlu. bu gene arnavutçe bilmiy

güzeldece çat pat güriym ki uğraşy soray bana. bu söze nası deylar arnavurtçe. abe dedim
450 ne soraysın beni, konuş ingilizce o bilir dedim ingilizce, çünkü o yüksek okuldadır o
faкультetleri bitirmiştir. bu başladı em bıraktılar sonra beni ben bak onlar ingilizce konuşiylar
ben dedim ben te şimdi ne yaptım ben kendimi astım. ya neyin var? be abe dedim ben ne
anlaym te şimdi ben sizi ingilizce vardı yedi sekiz çeşit igilizce dildir bir çeşit. bu dedim bu
anasının köyü dedim, bu hep lisanları biliy. ne çeşit konuşiysan o biliy. kaldım ben vallā
455 yalnız. ee dedim nalet ben kendim aradım, kendim buldum. ee te odur kendim ettim kendim
buldum. yaaa ne yapalım. abe te hayat yetmiş üç yıl geçmişlar zaman düşüniyim bazen ne
zaman düşüniyim, oo çok gezmişim çok gürmişim. evet iftarı yecen sorna koyvecen. süfür,
ye süfürünü sō vermez evratları süfürden sonra devam et yoluna. en lezzetli istanbulda
kalasın iftar için yolda. istanbulda üyle sıkış yol, trafik herkes almiştir arabasında var, yemeg
460 için içmeg için erkes bakay yabancı plākaya hem salte amca buyrun oni buni dolduracaqlar
kamyoni. yav allah ne diyem dā çok. her sefer tutti beni iftari istanbulda, en güzel. veriylar
ama kal kal git başka yerde, çıkamaysın trafik büyük yok nereye ni yanaşasın nerde
yanaşamassın, yok nerde yanaşan otobanda yok, inigölde suyuni da havasını da dā güzel,
eskişeyir güzel, denizli, kula izmir yoқari kula küv kasaba, yüksek yetmiş kūsür kilometre
465 hep in aşāya izmir içine, yüksek yer ütede esey rüzgar şey eh. kırklareli var bir hudut ama
küçük huduttur yoқari bulğaristan içinden çıkayn, ehh ben bir sefer geçmişim o da güzel,
yoқarda küçük ama elli dörtle kışın kamyonle ben yoğ idi tır karneğim, kışın imiştir
gitmişim karadenizden buğaristanda, ordan çıkaysın ineysin aşāya eee gez gez gez, o
balkanlari gez gez ay dedim zera gittim ben ne nası kaybedirsem ayde çıktim orda bakaym
470 bir polis ane deym ben buğarcayi biliym, ha dedi budur hee şükür. yo be durdum bir küvde,
git vur zillere açmaya korқaylar. ben de burda durmuşum bağra bağra çalışiy bar bar bar
kamyoni, açmay kapiy, duriy korқaylar. geceylen yarın geceden sonra çok kurşunlar ben
yemişim bulğaristandan ehey. burda var bir dayim, onun o jantlari kalmışlar bulğaristanda.
var o borovets. istanbuldan gelirsın türk buğarlen borovets o balkan, buğaristanda be evet.
475 on alti kilometre kapişmişik onlar hiç durğunmadan otomatlarla hırr hırr ama bende findık
var idi hep kuşumlar kaldılar hep findıklar da beni tuttılar baykide. vuru tepelesınler beni,
on alti kilometre kapişmişik bırak abim da yiydi yengem da yiydi orda, kapamışık kapilari

ben birisinin arabasını o var ya çoraplarla hem a_omatlarla dra ben bir vururum onların arabasına, başlattırdım savaşı. onlar çektim çıktım ama ben biliydim ki yüküm biliym
480 kurşunlar dokunacaklar orda. iki lastikim kaldı yollarda, on_alti kilometre on_alti kilometre
ordan oraya kadar geldim, üfür lastik te kaldım te üfle. hem polisler geldiler ne ama ben
girdim o şeyle küçük cāmi unuttum ismini o şeyle oraya kadar kurşunlamışlar. sonra geçtiler
birileri burdan üsküpten verdiler pare, aldım yeni lastikler bir lastikte dokuz tane kurşun
varmış salte cant kalmış onlarla yok, te üfle gidiydim. esapla yetmiş_alti kilometre gitmişim,
485 sürmüşim o balkanlarda o hızla şaşıydılar nasıl ama pişik be yollar_çin. bakaydılar böyle
küçük gözükiydim onlara diyey bumkata bumkata be bumkata direk mum kata. sorna birisi
çin burda süleydim burda bunlar vardır te bu plastik fabrikası aşadadır nedir onlar için
süleydim orta sofya da anamız küfretti bir polis ama geldiler üç araba polisler pare niçin
vermeydim küfretti. anamı ne zaman diyim ben dayanamamışım ne bileyim şimdi manasını
490 ben anacığını ben sana istedim tabancasını o çıkardı tabancasını ellerini emen tuttum
tabancayı. yoo_ çünkü ben deydim aldınız mı gidelim yök niçin veremeyin pareyi
istemeydiler ki eeh beni. ben deydim beraber te gidicis, gelecek patron anlaşımız ne
yapmışım. ceza ise ödenecek ceza. er şey yoo niçin pare vermeydim, e küfür etti e küfür etti
benim bindi o piriller. bu başladı ağlasın bu patron, eh bu ağlaydı sorna ee dedim sen dedin
495 ki ben veremem para, ceza vermem üle çünkü onlar isteydiler pare. naçen dedi ben da bindi
pirilerim ben de dalım vermemişim içbi şey buyrun ta_ografi. sürmüş işte fazla üderim cezami
ama yo_ idi onlar istemeydiler gütersünler ütede, kendilerine alıydılar o pareyi. o zaman
çekmişim be yollarda. savaş patlaydı bosnada, ütede gene dünyanın orospularını getirdiler
en güzel ukrayna mu_krayna hep getirdiler. vardır banyalu_ka banyalu_ka sırlarda onlar
500 getirdiler büyük pareydi bitevi bosnayı soydılar. orda en güzel kadınlar nasıl geliyordu pare,
gideydi. genç_idim anasını. te viranz ondan dedim ben sana ee idiler kadınlar burda
konuşamaydım. gitti pareler te üfle nasıl ben niçin dedim birkaç yıl ben çalışmışım koysaydım
cebime ben hayatımı torunlarım da yaşayacaktı çok pare çıkaydı, çünkü bej bin mark
vereydiler turda çok vallā bilmemişim korku nedir hiç. ayte ay ay anasını gittiler te üfle.
505 anam gelmiş dedi, halam gitmiş abe üfle geliydiler, ben ne bileyim ben te anlattım. bir

doldurmak depoy yedi yüz eu_ro kalıydı be marķ. ama mazotları onların daa kuvvetli bunların yaramaydı em bunun aranbasını kırtarıydım dā güzel, dā az arcattııydı şey em pare kııaydı benim_çın iki taraftan ben ep aynı kendime zarar yapaydım. gençlık be gençlık. bunun abısını te onun için isa gelem mi be isa be hayde bre sorna yollarda biliysin sen nasıl

510 gençlerdi o zaman bindık arabaya oynaydım. te_o imiştir. yol gitmez bitmez yol hıç olmasa te üyle. bi esaplasana iki bin kıusür kilometre gideydi bir hafta içi nası biniydım burdan sabāle pazar ertesi biniydım burdan, gideydım istanbula. istanbulda yükleniydım, ordan buğaristandan gene rumunya, rumunyada sırbistana geliydım, sırbistandan hırvatistana, hırvatistandan kıııydım bosnaya, ordan gideydım banyoluğadan gümrüğü bekleydım,

515 gümrüğü gideydım bir hanğarda tııaydım orda, endiriydılar mali. nası nerden buluydılar, mühri vuruydılar ki ben geçirmişim bo şey, binbir dalavere yapaydılar vallā ama ... kıııaydı. yok bakmaydım ben gürmeydım içbi şey ne duymaydım ne gürmey işte cebimi dolduruydılar. var mi yemek için ne kıā istersan ne istersan e pa te şindi gençlık. iç be düşünmemişim bi kıatre be bir kıatre. uh be anasını. nereye gidecen be ne araysın kıalkānde

520 ütede mi kıalasıınız? halan vardır, heee tamam. birkaç gün önce almanyada var benim bir baldız kıamuter, bacanağ kıızı evliydi bir arnavuğ için bırağırdılar sorna evlenmiş bir türkle ama vallā te şindi yalandırmaym bursada. dey bursali dey ama benzemeydi, kürtlere benzeydi te şindi onlar alıylar ters bazen ben almam müsliman midir türk. bendeyim esmer, bendeyim kürt o zeman. ee geldi bakaym. allā allā çok güzel konuşıymişsin türçce başka

525 lisan dedim ben bilmem, te bu lisanımdır benim kendi lisanım ben da sen dedim nerde doğmışın almanyada ee be dedim ondan sen biraz başka. o anliy bursa için ben dedim iki yıl aftada iki sefer imişim kıaliydım bursada çekeydım mal. e becerdiniz mi ütede? ama odur kıalkāndelevi te ütede alası sizin biliy. ee te şindi gideceniz ütede onun memleketine o kıadını

METİN III

Kaynak Kişi	Nazmi Ali
Yaşı	71
Derleme Yeri	Studenica Köyü
Derleme Konusu	Günlük hayat, Studenica'daki tarım, bayram âdetleri, askerlik anıları, Tito dönemi ve Yugoslavya

nazmi alı, ali evet. yetmiş bir sen deysın genç ama ben biliyorum evet. ben burda çalıştım bi fabrika orda yanına yakın, camci camci sorna o kapadi bu bozdilar onu sonra gittim izviçreye, izviçrede çalıştım dört sene e sonra em üteye bıraktım işi geldim burda. şimdi penziyada alaym penziya şimdi bi yaşamak eyi, güzel. diyemem başga em ne ne yapar. ē

5 sorna başka bir iki ölüm var birisi o büyüğü çalışıyo izviçre a birisi burda burda dükkán var evde berber, o berber biri dā de çıkıyo ona ben penziya çalışmaym burda evde yāni na temizleym, bakaym. unuğa var. onunle didişeriz te üyle. var var acılığı yaptık ikisi gittik bi se dört sene evel gittik. işşallah hepimiz müslimanlara allā güstere üteye. çok çok güzel şaane. e başka ne deyim ā açan yazdım gideym acıya acılığa. yok o vakit kari biras asta idi

10 ben deym hayde hayırlısı olsun niyet yapmışım hacca gideris. o dedi yok ben gitmeym gitmeym niçin astayım ben olmaz onu. ban bak deym ben yapmışım niyeti hem sen yap hem allahdan inşallah gideris. ee sorna kazandım em gittik gittik ama ben çok ra_at yapmış onu yalnız onu. ben ep asta onu ama üteye ne haplar içmez ne iç hiçbi şey. çok eyi kaç gün güdürdük üteye problem degidi iç. inşalla hepimiz gideniz. āmin inşallā hikāye hikāye

15 bakarız nasıl bakarız, çay içelim biraz. kaç gün? a bugün geldiniz siz bugün. İuboten ē. onlar

konuşuyo. o dedi gelmiş misafirler orda ama ben bilmem turçe ben deym ben biliyorum ama çok az ē hadi bakarız. burda ben bu yerde. çoktan çok evvel albanyadan gelmişler onlar. şimdi ben burdayım. hep arnavutlar, türk yok yok türk. var idi ama maacır geldilar bir ef iki ef oyla başka yok. tarla nasıl deylim ekmek ekey bostanlar, inek evde, tutun ekiyor öyle bir idare çıkıyor başka çalışıyor yani var nası deyle var var böyle yaşı. çok zayıf gittilar 20 alamanya, gittilar izviçreye kimse öyle. evet var idi o zaman şimdi yok ama var idi çok ben var idim yirmi yirmi kişi orda, evde ne tutam o zaman ama küyde doli var idi doli var. evde evde her aliyon. yok imiş başka ev için. evde birisi almiş yirmi tane birisi iki on tane te üyle. kapadi yalnız yardım iderim te üyle. zor zamanlar. başka ne deym burda bayramlar hep 25 cāmilar da doli cāmi üç tane cāmi var orda üç tane çok eyi. dā bi tane şimdi başlayacak dā o tarafa dört tane olacak. evet bayram namazına sorna çıkarıs yeyz ekmek çıkarız sorna yeyz ekmek sorna gidez akrabalara, yardım yaparız. bu bayram üç gün bayram akrabalar dan giderız, yaptık bayram. ē başka ne deym nasıl bayram, em sizde üyle yaparıs te üte. nası deylim nası deylim ne hikaye? peşin hayvanlardan ey küvde yaşa yukarda yukarda ki evde 30 öyle nasıl gençler. başka ne deym nasıl? gitmişim on sekiz sene ben, on sekiz sene, yirmi sene bitirdim iki sene askerliği yirmi ee o vakıt eyi ben tek dışa deym monarişaya gittim monarişā o ne vaporlen nası deylim bi sene üte sorna silah aldım geldim yirmi gün orda gene gittim dā bi sene hem bitirdim askere. o zaman gelmiş naser rāmetli rāmetli arabiyestanda naser pula yuğoslavya peşin pula monarişā o tito tito idi o vakıt gelmiş ziyaret 35 yaptı naser. biz biz nasıl deym ona gelmiş o biz sorna gitti naser ne gitmiş bir ay sildi naser rāmetli te üyle. çok eyiydi çok kuvvetliydi yuğoslavya peşin. kim deyecek büle büle gelecek bu bu vaziyet. o vakıt çok yakın oliydi sorna ne bozdilar. nası peşin başladı bu hırvattan, em sorna sıra sıra sıra te oldi çok fenalık yapmış üteye hem k̄osovoda ha bizde yok imiş o problem yok imiş. yok yok idi ē başka k̄osovada bosnaya hırvatska çok fenalık yapmışlar 40 vallā. şimdi böyle. haçan geldi o aç deylar aç kapıyı, gelmiş fena gözler te o k̄ā. ne yapacan. yeni vallā var on sene o k̄ā. biz bizim bizim hem aha bütün küv ama yapmış yardım em başka

yerde geldilar. er şey gelmişlar yardım edey. topladık bir de yardım kim var idi getirmiş, biz çalıştık parasız ne kâ idi lâzım o kâ bitirdik. çok eyi yapmışlar gürdünüs içerde. çok eyi çok eyi. osmanlılar yok yok demedi kimse, duymadım ben. ne var osmanlı osmanlıdan ē başka

45 ne deym. peşin yaptık buna orda kıldık namazi sorra yapmış yukarda aha alt kat aha sorra üst kat. te burda başka yok orda şimdi isicaktan burda kılōZ namaz. çıkmazu yukarda te üyle dā dā serin. var ama nası deylim çok var nası deym yok yok dā fazla fazla bej bin bej bin tane var orda. yalnız eve ev var iki bin nası deylim yok iki bin. yuz unutmuşım şimdi. var var yalnız maksımlar beş bin o yokarda okula gidiyorlar hem okulda var yokarda bir gün çıkınız

50 üte gideceniz. başka ne deym hikāye hikāye hikāye geliyo ama ne ikāye şimdi. nası evlendim aa. babası anne gittiler üteye gürdi nasıl kızi em razi idiler iki taraf ta te üyle yok gürmedim onu gürmedim anne em baba gürmiş em üyle razi oldi. şimdi başka dīl dīl gürecek, değışti çok evet çok. haçan almışım onu aha. düğün eyi yapmışız sorna yaptık çok şahane bi şeydi o zaman. a şimdi başka a restorantta gelicek bakıyolar onlar o zaman yok idi üyle. nasıl alacak

55 gelini hem nasıl babası em anne biliyolar onlar ama biz yok yalnız çok güzel idi o kız o zaman biz kazandık şimdi nası diyecek onnara ama çıkmasın yaramas sorra siz siz cevap verecanız. biz biz biz ğarantı yannız anne babası biz ğarantı başka problem yok ee üyle oldi yani ē. şimdi dā güzel nası diyelim şimdi ama gene bu gençler nasıl bakaym göreyim dīl baş dīl dīl başka o sene o vakıt başka be böyle problem yoğ imiş. şimdi gider beş sene bozacak

60 nasıl deym boşanacak ne o be ayıp da. başka o zaman dīl idi üyle dā dā. ben üç tane üç tane iki olum bi kız. evlendik unuğa var eyi eyi elhamdül. birisi izviçre çalışıyo birisi orda dedim berber, kızım iskibe verdik ha ama aynı arnavut çok eyi o damat nası deylet damat damat çalışıyo o polis eyi. bir yaşamak güzel var iki kız var iki olum var kızım yaşamak güzel. he dört tane torun e te üyle şimdi bu dünya te üyle var çeşit ama gene elhamdülillah girmesın

65 başka fenalık a böyle gidecek, aç kalmasın āmin inşallah hepimiz müsliman fenalığa girmeyiz. şimdi gideriz yokarda bu cāmide.

METİN IV

Kaynak Kişi	Fevziye Çavuşolu
Yaşı	64
Derleme Yeri	Yukarı Batinsi Köyü
Derleme Konusu	Düğün âdetleri, yemek tarifleri, doğum âdetleri, diş âdetleri, sünnet âdetleri, maniler, ninni, cenaze âdetleri

haydi haydi fevziye soyadım bunun acıyla hasan asan ama çavuşoğlunu diyoılar. çavuşoğlu ben altmış dörte gideym şimdi. ehee evet kızım evet e po te kırk dört sene kırk dört sene iyi. burda yakın görduğ tamam görduğ sorna verdi anne o vakıt anne ne diyecek üyle gidecis yok nasıl sen istersin şimdi beğeniyölar, alıyölar. çok eyi çok eyi çok eyi çok eyi

5 benim hem benim tarafta çok eyi oldu ben bir kız altı kardeşleri idik bir kız ile çeyiz ile her şey bol her şey güzel. burda gene bullar halalar var dört tane benim hacim eh kayınpederi di duriydi hâlâ babanesi hâlâ dururdi o türk idi o türk idi. allâ ne vakıt o düğünü yaptılar üyle güzêl üyle şâne nasıl bu düğün yapmadi hiç köylünde üle çok güzel. ê hayde hayde şimdi bizim kızlar şimdi büyüdilar gürümcelar onlar evlendik iskide sorna halalar onlar geliılar

10 dört tane ama helal olsun üyle çok hem dindarli hem nasil diycem saygili terbiye ne kâ istersin üleydilar ama şimdi onlar vefat idilar, çocuklar var allâ şükir. e biz şimdi var bir kız halanın kızi o çok dindar e ne o şimdi var bir kız evliyecek ay ne kâ hem okumuş kuran için medreze bitirmiş imam atibi hem üretmen olmuş o kıs ema şimdi ters bakay dersin onnara burda o ıkmethanım diyorum halağ demem imran ama kıymet yanıim üyle biz diyoruz ê iyle

15 iyle yok yok evet üyle idi. e nasıl deycem ama hâlalar geliılar gidiılar bis geliyölar haciylen burda ollar hemen geliyölar haci yenge gelmiş hepimiz geliyölar şimdi diyölar siz var işaatçi

sorna gelirsın. olsun dedim kızım gelin buyrun artık misafirsız çok zor be. yalnız oturmaz insan çok eyi e şimdi iki oğlanlar var e ne olanlar ordadır. allā şükir onlar okudılar çok hem din için hocalar oldılar ikisi iki kızlar üyle. çocuklar üyle çocuklar var ama orda gene cāmiler

20 onlar baldılar te şimdi açtım telefon nerdesın? e anne dedi cāmideyim orda hocalarla onlar geleceklar şimdi ama şimdi hoca demiş seninlen geleyim halil halil be halil hoca ben sizle gelecem olsun dedim gelsın buyrunuz. allā şükir elhamdülillā bu saatta iyiyiz ama yarın bilmem ne olacak. on gün on gün ohoooo burda hep. ilk gün bu toplanmış benim kaynanam, toplanmış kızlar okumuşlar, oynamışlar burda. haydi iki gün gelmiş halalar, teyzeler üyle

25 bütün geceler on gün düğün var her akşam cümbüz cümbüz cümbüş her akşam alla alla üyle haydi sorna haydi geldilar bizi aldilar ama seni nasıl diyölar bu benim arkadaş nasıl senin digine artık gelmez nasıl yok gelmez o vakit üyle idi şimdi bambaşka idir üyle dünyalık. gittim haca ya on üç yıl var. evet. çok eyi haca ya kızım almanyada mekkeye gittik dōri dōri gittik ciddede mekkede ama türkiyede ilk gittik orda sorna gene gittik sorna te üç yıl gittim

30 umreye e ne orda bir ziyaret gittik ikimiz çocuklar getirdilar. allā razi olsun eyi haci ama hep türklerle biz orda inan ki açan gittik böyle umreye bilirdim nere gideyim şimdi bileym hayde orda mekkede üyle bileym, medinede üyle çok eyi evladım. mislimanlar nerde var allā şükir ama biz türkler ne var her yerde maşalladır. burda bambaşka burda bambaşka arnavutler çok gelmişler nasıl deycem sağisan kölünde çok bambaşka her şey ama biz neydik burda

35 batinsada batinsa o vakit şaneydi kızım ama sorna hepsi gittilar türkiyede üle bir amca çocuğı amca kızları onlar gittilar istanbuldadır zeytinburn. orda gittik gideym oturiym üle ama diyo ay haci abla diyo gel biz geliyorus orda ama başka sizde başka bizde tabi türkiyede biraz dā kendi başka. efendim buyur. üyledir dünyalık ahari kız. yemek aa ama şimdi var şimdi var ne yapıyölar düğünler için dī mi? var var ne yemekler tatlıler baklava, tulumba her şey bu ne ne getirdim şimdi her şey yapıyölar şimdi yapıyölar her şey şimdi a o vakit bambaşka idi ama şimdi hep hāzır hep hāzır. üskübe getiriyölar hemen getiriyölar hazır allā şikir e ne burda üyledir e ne burda te şimdi yapaysın bi şey hemen getirinıs, iyidir iyidir şimdi batinsa iyi oldi ama nasıl deycem var fakirlik çok gene burda var var bakaym ben te ne geldik te iyi ki ay üç ayda gidi var. çok çok anlad nasıl deycem evlat bir bir devlet yoktur bajbakan

45 güzel burda yoktur. inan ki te benim aci bālīyo daā çok türkiyeda. mori bazı kere diyorum
sen burdasın dīlsın türk yooğ be işallah türkiye gelsin burda hayde. istemem bulları bırak te
televizyon hep türçe yok biz başka başka program yok yok burda hep türçe yok yok yok
türçe turçe vallā. komşılarsa şaşıyolar ay hāci abi dedi bırakma dedim babasi üleydi. soyisi
idi üyle inan ki turççe hepisi üle. nasıl deyecem açan gitti benim kayınpeder hep büle nası
50 peglan hep ütülümüş üle gitmedi üle çabıcan üle çok üle bir çocuk bir iç iç aaa. vefat etti
bana diyo gelin hanım gümlegi hazır dīl mi pantullar hāzır babuş hāzır te yapacam. açan
gidey büle büle gidey ıslak ıslak hiç berbat hiç kimse. bir yerde yapmadi üleydi çok çok
insanlık vardılar çok. he ne bu bir amca var biz ene onlar eyidir allā şikir ama nasıl deyecem
kızlar şimdi istey bir insan evleyeceksın ama alsın hep tabi_ati evine onlar üle idılar.
55 babaanesi büle gelin hanım büle gelin hanım büle gelin hanım yok yok nasıl bu köyler
insanlar yok büle büle büle nası anlatıy inan ki üle güzel. te şimdi deyecem bazı kere deyecem
ey gidi ana dedim hey gidi ana allah mekanın cenneti versın. çok öğrendim çok iyile güzel.
ama şimdi ne yapalım ama üleydılar bu evleri bu evleri çok eyidiler eski evler nasıl deyecem
varlıg var imişlar o vakıt bambaşka çok çavuş açan gelmiş türkiyeda çavuşluk yapmış hem
60 burda dedi bütün üsküp babaanesi dedi bütün üsküp burda idılar o hocalar, o misafirler
çavuşlen gideylar gideysen burda dedi a mori kızım bana diyo babaanne altını burda gitti
pişiriyim etleri ona misafirler ne geliyolar bunlar çok eyidılar ama şimdi bambaşka oldılar
insanlar evet. nasıl yooğ nasıl. evet bak şimdi bir çocuk gelmiş dünyada şimdi annesi oturacak
yedi gün yatağta o yatağı parlak üle er şeyi nasıl deyecem toledoylen ara danteli her şey her
65 şey temis yedi insanlar ne gelecek hayırlısı olsun ölun var nasıl kurtulmuş mi gelin hanım
üyle ayde sorna ismi toplayacaksın insanlar ismi hoca koyacak. yiyecek içecek üle idi be o
vakıt hay mevlüt şimdi mevlüt ismi koyacıs salte adamlar gelecek, o yüs tane büle ne kâ çok
kalabalık üle şimdi bambaşka idi o vakıt çok eyi. bis gezdik nasıl deycem te bi şimdi hayde
sorna eglif hemen bir başka elbise giyesın gideys komşıda bir fotos büle yok büyle bülē yok
70 hayde fotos yapacıs şamiler burda e büle burda talaslen talaslen talaslen büle bülē benim bu
babaanne nasıl idi gelin hanım çıkma dışarda üle istemedi hay be dedim ne olacak hālını ben
her gün mi her gün her gün her gün mecbur duvağı yedi sene çıkarmadım. ilk gelinsın yedi

sene ne yapalacan ne yapacam ben çocuklar olsun çocuk bırak sen sensin gelin yeni gelin ayde. a şimdi yeni gelin ā şimdi aydi. ne vakıt alla alla şimdi bakaym ā siz gençleri bambaşka
75 ha o vakıt çok büyüdük çok çok güzel idik şimdi başka durum geldi. evet eve evet yok durdilar te çārdilar insanlar gene yemek büle e çocuği büle tutaylar getirecesin elbise onun şeyini bi şey çocuğın için üle üleydilar o vakıt dünyalar. evet evet yok yok yok yok yok üle üyle evet üleydi. ā evet hiç hiç hiç hiç ne sorna kırk gün sorna gidecek anneye iki afta gelin gidecek çocuklen. şimdi yapmış nası deycem dünleri e şimdi gidecek gelin anneye çocuk orda
80 kırk gün te nerdediğ üyle üyle idi er şey kızım. yooook yök korku bi şey olacak çocuk a üle ādetleriydilar. önce ne bileydilar mori şimdi hiç mori aliylar çocuklari a gideylar haydi çıkmaz dışari. evet evet evet er şey vardi vardi nasıl deycem henn ē süpürge sipürge biraz koyacak çocuklar allah allah iyle iyle şimdi yok şimdi yok. haa her gün her gün bir yumurta ene yıkayacaksın mejburlar yumurtaylen orda koyacaksın koritayle suylen ene çocuği
85 yıkayasın ene üle toplayasın ama pelenalar yok büle ahaa e dā çocuğ nasıl deycem dedilar ki dā güçlü olsun dā kuvvetli dā kuvvetli. evet evet her gün bir yumurta orda yıkayacıs üle üyle idi. yok ā nasıl yok sorna git nerde istersen gideydiñ. evet istersan gideylar evet. hem dişini açacaysen bakaysen ilk defa e sen gideysen alacaksın bir elbiseler a kış olsun erkek te üle üle nasıl üle. yok yok yok oni yok yok yok yok yok yapmıyoruz. üylē. ā üle sünnet
90 düğünleri üle yapıyoruz ama önce önce yok o davullen her şey allā gene kalabalık iki gün iki gün sünnet ider davullağ gelecekler o baklavaylen hayırlısı olsun sünnet yaptın çocuği aman aman büle toplayacak kızlar oynaylar aykırıylar üle üle ādetler geçiyoruz. asker nasıl yok önce idilar önceden idilar askerlik iki iki yıl durdilar. yok yok salte yiyecekler yok yok yok onlar yok o ādetler bizde yok evet evet kimisi her şey tabi tabi a üle üle idilar
95 üle idilar ā mori. hiç yok bilmem masal evet a ilayi yok yok a o ramazanda a o süylecem o başka. açan geliy ramazan ayde şimdi biz kızlar küçük idiklar büyle ayde

kol pite kolladım

ramazani yolladım

ramazani indeces

100 yandi pite tenceres

yan kandil yan

sin kandil sin

yaşa yaşa çarşı

bin geldi deşti topuzi

105 deşti dumbo

te büle bileym hālā başka yok. ē ne yapalım ē o vakt idi iyle. hep türççe konuşur okudılar.

bizim bababanne arnavutçe hiç konuşmadi hiç hiç hiç salte türççedir. büle evladım büle

evladım büle evladım oldu teşekkür. ninni ninni ninni kara kutu ninni bu bizim babaan oy

dedim oy anne nasıl okuyacam ben isteym arnavutçe yooook kızım o türkçe evet o türk

110 çocuğidir deyil arnavut.

hayde ninni evladım ninni

gelme kara kutu gelme

gelme bizde yemeyesın bizim bebe

bilmem nasıl dedi onlar bu ne ey gidi dünya çok bilirdi o āydi de ay dünya. üyleydilar ah.

115 kim? yok yok ahā ama yok üyle var bi şaka ama bambaşka çok. nar aaaaa yok yok yok yok

yok. eskiden çok eyi çok eyi ramazan ayında amān kızım orda cāmida kılıyo ama kadınlar

gitmeylar burda a üskübe şindi geliy gidiylar ama burda yok ama ramazan insanlar tā ki

sifirde hiç uyumadilar. yēcek içecek sorna uyacak sabā namazi kılacak öle yatacak ama ünce

idi dā güzel. hep komişlar topliylar allah allā ne kā güzel üyle idi şindi yok evladım şindi

120 nasıl yok iftarlar yapıyolar nasıl yok sen bir gün sana beni aracağsın bi gün bizde iftarde üle.

hep gezdik hep gezdik hep gezdik allā şikir ama şindi bakaym var ama banbaşka burda. a

üskübe hālā dā çok devam ediyo üsküp ama oni kalmışlar ne kalmışlar eski üsküpli var hālā
üsküpte āma şindi çoktan gelmişlar nasıl deycem mu_acirler gelmişlar hep küylünde
banbaşka şindi ama gene üsküp cāmiler toplaylar çok çok iyle siz de. evet evet yok yok yok
125 cāmide yok geliylar evde yok burda yok a üskübi bilmeym burda yok burda yok. bayramda
yapıyorum pirinçlen ē tavuklen yapıyorum yāni biliysin yāni etlen yāni yapıyorum. paça
yapıyorum ē_o paça osmanli o vakit yapmışlar. e siz otursunuz bir gece a_iki gece. ben
yapacam size. eh şindi nasıl baklava oğur o koreler yapay yufkaylan eğ onlar yapam otus
yufka bir tepsi beş yufka koyam ya gene beş yufka yağ gene beş yufka iyle hepsi e sorna
130 kesecen büyle fāk fāk fāk hep büle büle büle kesecen evet. e sorna gene yağlen e ne koyacam
fırnada fırnada pişirecek ee şindi ne yapalım kaynasın etini et ama gemikler kaynasın evet
kaynacaklar ee sorna o etine bakaysın kaynamışlar ē tamam. şindi üç yumurta e dört kaşık
un, tus, sarımsak üç tane ama yapa evet koyacaksın hem biraz sirke sirke onu e nedir
yoğurtlen evet dedim yoğurtlen evet hep çakrılacaksınız bak bak bak ene koyasın tencerede
135 ene biraz ē su yetine koyacasın orda en orda kaynayasın kaynayasın lık lık lık lık sorna
çıkarcaksın. ehh buni şindi bu paçaya çıkarcaksın ee şindi çıkarsın büle fāk fāk fāk fāk
hep hep hep tersi ama yok hepsi büle varsa orda bu ne koyacaksın heep o paçasi orda bitti.
ene ollara her yerde hep paçe sorna etini alacaksınız hep üstine ba ba ba ba yapacaksınız ama o
su yetine ilkte unuttum koyacaksınız fırnada suyi kaynar, o etine koyacaksınız paçaya e paça ta
140 ki büle yapsın hep büle hepsi bitirsin içsin o suyi suyi içsin ene sorna açacaksınız e sorna
koyasın paçaya bu ezoz e nasıl deycem koyasın bu ne yaptık ne kaynadi evet sos sorna
koyarsın biraz biraz yağ kaynayasın biber, paça biber biraz koyasın ene oni fāk fāk biraz toz
biberle ene yapacaksınız fāk fāk ne koyacaksınız ben orda yaptım iki sefer şindi ne geldim
hocalar geldilar izmirde o geldi bizim hoca orda diyanetle geldi hocalar hanımı geldi hepsi
145 dur dedim yapacam ben bu paçaya bunlari yapsın, siz gelin sarmaylen oni buni ama ben
yapacam paça. yaptım, o çıkardi resmi ay aci teyze dur bakacis ne yapmış ē dedim biz
osmanli büle yedik o vakit e şindi banbaşka ay aci teyze koyduk orda ene sorna aldık yok
üle yēcis yok dedim size ver parçalen büle koydum tabaklar e sorna ne dedi allah razi olsun
biz bu bu yemedik. şindi ama ne kā güzel mayhoş geliyo sarımsaklen biraz sirkeylen üle

150 mayhoş. evet ama çok iyi ya sorna orda tatli isteysin baklava bunun şekerpare bileysin şekerpare ene ollar hep büle yapaysın bayramda her şey. açan gelecek insanlar herkes yesin. üle bizim âdetlerimiz oldu. ē cenazede kızım gelecek hoca ānım yıkayacak, yapacak hep âdetleri nasıl çepini yapacak onun bunun ene koyacak sorna gelecek hoca bir dua yapacak a biz kadınlar sorna yasiller o gidecek cenaze yasiller biz okuyacis, toplaycis ama yedi gün

155 insallar gelecek yemek veriyorus her kim gelecek hemen sofrada yapaylar. hemen yiyecek, içecek gidecek herkes. kim geliy bir yasin-i şerif okuyo eh başın sağ olsun diyecekler. oturacak gidecek ama yedi gün var taa ki on birde insanlar var. yok yok yok dışarda komşılar geliy ā komşılar getirecekler herkes sen bu ikisi ay üçisi dur getireces bugün var kalabalık hemen yemekler getiriyölar allaha şikir ama o gün ne gidecek cenaze o gün

160 sen hazır mecbur diyesin bir telefon açaysın kuvar var mi tē nasıl deyecem restoranta yemek onlar getirecek minibuslen hāzır hep o insan mezarlılen ne gelecek hep komışda yiyecekler hep o adamlari ne getirecek cenaze mezarda ile ile adet iyle kızım ne yapalım dīl bi şey kızım āmin.

METİN V

Kaynak Kişi	Enver Hasan
Yaşı	83
Derleme Yeri	Yukarı Batınsi Köyü
Derleme Konusu	Askerlik hatıraları, günlük hayat

adım enver âsan valla j birçok ama otuz bu seksen üç oldu. ehe âmin yarabbi. sorna siz nasısınız, eyi misiniz? aa çok eyi çok eyi aa oca konuşiy ben da biraz konuşuyorum ama yō türküz ama şimdi biraz gene değiştik ya ne yapalım. eee annem anlatır idi rağmetli annem anlatiy. orda doğmuş annem. laleli çavuş çok iyi. bu yalova çavuş ipligi var imiş sōra

5 lalelidere orda vermişler ükümet vermiş tarla marla bahçe falan yani orda on ikisinde ğaliba teyzem orda yatıyo yirmi bir yaşında orda vefât etmiş lalelidere, orda. ne yapalım ya hısım akraba hep orda. ben gitmedim annem orda annem çok var imiş şu bu kaçak allatırıydi annem öldürüymiş adamları orda bilmem ne kaçak var imiş onlar. çok eyi dedi orda bahçe verdiler tarla marla falan ekerdik incir er şey var idi bū meyva meyva meyva lalelidere çavuşçiftligi

10 mi lalelidere çavuşçiftligi de orda. onlar dönmiş üte te anlattım ki çok yani sıkıntı var imiş o bū kaçaklar var imiş ondan üç adam öldürmüşler bizim küyde ne gitmişler ordan öldürmüşler hem gerçekmiş te gene geliy. yok vallā çay içtik çay içtik şimdi abdest aldım yok allah razi olsun teşekkür ederim. vaar var var vallā üç tane oğlum var, üç tane kızım var o büyüğü e burda izne gelmiş büyüğü biraz gidecekler türkiyeye şimdi tatile gidecekler. valla j bodrum

15 mi antalye mi öyle oraya gidiylar er sene oraya gidiylar. bi torun o norveçte onlar kızımın kızları orda üç tane var bir oğlu var. onlar bi tanesi gelmiş bi tanesi gelmiş akşam bizdeydi norveçten gelmiş öyle işte. beni aldılar e kışın aldılar norveçe gittim bir ay kaldım orda.

kızlarım burda var iki tane evli onlari da aldık, oraya gittik ep beraber çok ne gittik uzak
uzak norveç ne yapalım. efendim aa valla i bizde aynı sıkıntı ama yani vardı biraz sıkıntı
20 burda makedonyada. ē şimdi bak arnavutlar em bu makedonlari anlaşılamaylar ondan sorna
geldi biraz sıkıntı ama burda karşıyağa derler burasını bu bizim diğer karşıyağa karşıyağa
yoğ idi ama yani hükümet polis molis gidecen bir angı yere dur götürüyo arama tarama yapıyo
bilmem ne öyle vardı sıkıntı var vardı sıkıntı ama şimdi allaa çok şükür ra_at ra_at. vallayı
annem anlatırrıyidi ama çok genç imiş, orda doğmuş. sōra on yaşında gelmiş geriye gelmiş
25 ama atırlamaylar. çok öyle teyzem orda vefat etmiş ama mezari burayı mi ya çok kere yardım
etti türkiye çok kere ama işte nasip olmadı orası çok kere geldi. kim? ben mi? oooo ben burda
iki sene yaptım iki sene valla i üç gün geçti iki seneyi var idi savaş macaristanda macar savaşı
birbirini böyle iç savaşı var idi. gene ben orda yapardım askerlik hududa yakın. e var idi var
idi ama eyi allaa çok şü eziyet var idi çok çok çok ee mislimanlari. yök nası yok sıkıntı em
30 çok sıkıntı yaptı. bi kere kazan yemegi bizim için ayrı yök yani müslimanlar için ben iki sene
ne gitmedim yiyeyim yemek yiyeyim hep kuru ekmek yerdım ayrı yok yök aynı yemek
istersen ye istersen aç kal. valla i çok em burdan paket götürüydim annem. babam çoktan
ölmiş babam çoktan ölmüş. sekiz yaşında ben niçin babam ölmüş kırk kırk altide galiba kırk
altide ölmüş babam eee sıkıntı var idi çok gördük çok gördük. allaaa çok şükür ne yapalım.
35 elli birde elli birde ben vesikayı aldım ordan elli birde vesika geldi bana türkiyeye türkiye
çıkam gidem göç edem. hā elli birde ama ismi verdi kardeşim benden bi sene dā ufağ o
gelmiyodu annem dedi helal etmem dedi ya hepimiz gideceksiniz ya hepimiz kalacaksınız
burda. ne oldi te kaldık burda ya o kardeşim istemedi kardeşim istemedi em kaldık ama çok
bitevi hısım akraba orda hısım akraba orda kaldı bursada, en fazla var istanbulda, izmirde
40 var, her tarafta var gitmişim gelmişim oraları ne yapalım öyle.

METİN VI

Kaynak Kişi	Hasan Çavuşoğlu
Yaşı	67
Derleme Yeri	Yukarı Batınsi Köyü
Derleme Konusu	Tito dönemi, Karşıyaka, Üsküp'teki büyük âlimler, eskiden bayramlar, Türkiye'ye göç, at yarışları, eskiden büyüklere saygı

ben asan rüştî_ölu çavuşoğlu varız biz eskiden osmanlı zamanında dedemıs iki kardeş imişlar üseyin çavuş hem de halil ağa kardaş imişlar. abdül ė sultan amit zamanında askere gitmişler. üseyin çavuş sekiz sene kalmış dedem halil bi sene kalmış tabi evde yok çok yog imiş kimse bakmağ için yardımcı olsunlar babahanasi varmış. o gelmiş amcam sekiZ sene kalmış

5 istanbulda asker. ben altmış yedi yaşındayım tabi çalışıyorum evet evet burada memle eee almanyada aynı almanyada bāçemız var bin metrekare. orda ekiyırıs er şeyi valla dirende yaşıyorus orda sanki istanbul san istanbuldayıs aynı issetmiyosun bak ep türkler orda. biz arnavutlarlen bi meraba bi selām selamuñ aleyküm aleyküm selam o kadar ama türklerin bağılyız içerliyiz esnaflarlen diyanetlen bağılyız işte te üyle yaşıyoruz allaa çok şükür. iki

10 tane oğlan iki kız evlidirlar oğlanlar ikisi da āfızdırlar āfız ikisi da āfız ferit biliyo. ė görevlidirlar diyanete bağılidirlar orda hem orda görevlidirlar hem işte çalışıylar. te üyle işte geçinip gidiyoz allaa çok şükür. e şimdi bekliyoruz bu afta pazar günü inşallah yola çıkacaklar gelecekler tabi yaz dört beş afta gelecekler. var yedi tane torunum var dört üç dört tane oğlan üç tane kız da var allaa çok şükür. biz seksen dokuzaya gitmişik. evet iş için gittik yalnız gittim

15 bi sene kaldım, doksanlarda geldim aldım aile çocuklarını gittik. em toptan gittik beraber işte yaşıyorus te üyle geçiniyoruz. evet evet ama gene gene burda çekiyo hiç olmaZse tozuni

al. evet bizim türklerimiz te āfız ferit biliyo çok iyi hocamız bizim kögümüz çavuşoğlular
koynadan gelmişler kıaramanlistan ē işte üyledir. kıaraman evet ordan gelmişler, kıalmışlar
burda. ilk zamanda tabi ilk gelmekten dedelerimiz dedemin dedesi gelmişler burda. eh te
20 üyle diyelim te üyledir, devam etmişler burda. yok gitmemişler evet var evet tabi gitmiş
olmuşlar gitmişler yarisi burda yarisi dā çok yarisından fazla türkiyede gitmişler. amcalar,
halalarım var te üyle akrabalarımıs gitmişler. istanbulda, bursa, izmirde var te üyle. ya
gerginlik var_ imiş kıomunist zamanında evet vallā nasıl deym bis üyle büyük sıkıntılar
çekmedik o kadar fazla ama hem de partide biz dīl imişik bizim ailemıs yoo meselā eskiden
25 kıomunistlik idi tito zamanda partide yazılacak üyle şeyler bizde yoğ_ imiş hem de zati
hükümetten rahat imişik. bize elle kıoymamışlar. evet evet evet. kıarşıya kıa evet zati biz üyle
şeyler yoğ_ imiş. afif şeyler olmuştır ama afif ya. ağar şeyler ağar şey savaşlar üyle şeyler
çatışmalar kıarşıyakada yoğ_ imiş yok üyle şeyler yok. ne partizanlara kıarşı ne de almanlara
kıarşı bizimkiler kıarşıya kıa durmamış kıarşı üyle şeylerde kıarşı durursa tabi devlet zeval verir.
30 iş üyle şeyler yapmadık bizim küy kıarşıyakayı bakımci olmuşlar yardımci olmuşlar.
kıarşıya kıa evet. eskiden çok büyük hocamız dā iyi biliyo büyük ālimlar vardı çok burda.
memet efendī, fettaħ efendi onlar. evet evet var_ imiş çok büyük ālimler bi de bi halamın
kıocası rāmetli olmuşlar onlar eħ_ tabi evet haci kıadir dayımıs o dayım idi babamın dayısı. ee
bi haci musa halamın kıocası em aci şemo onlar tabi eskiden a_utobüslen gidiydılar hasta
35 onlar şimdi çok kere gittiler hāca em de anlatıydi tabi autobuslen he süriye meselā irak
üzerine süriye üzerine ne gitmişler islam dedi en güzel bulamassın hiçbirde dünyada
kıarşıya kıa dedi çok temisdırlar vallā ya hem dindar bugün bugüne kıadağ_ aynıdır üyle. o
tafta vardarın o tafta çıkıyosun kıaradağ_ diyorus o tafta kıumanova tarafında onlar da
var islam eyi ama bizim kıarşıya gibi dīl. yumuşak bir şey onlar, eyidırlar serttırlar çok. e
40 onlar boşver onları evet. tabi hep türçe kıonuştılar burda. evet evet evet evet evet evet
duymışık. gostivarlı mi tetovali mi? tetovali ali efendi evet. büyük ālim_ idi o rāmetli. sorna
ben duymışım amca vardı aci mutalip duymışım ali efendi eskidan üseyin çavuş_ zamanında
her sene ramazan oca o dedem aliyodi. biz bi ay ramazan burda bizde kıaliyodılar ocalar.

eskiden ama şimdi o yoktur. tabi hep türçe türçe şarkılar konuşma, oturma, zevk hep türçe.

45 valla_i genç idim ben o zamanlar. var_ıdi türkler çok burda ama çoğu gittiler ya ben onlara çok kızıyodum hem de kızıyorum niye beş yüz elli beş sene osmanlılar burdaymışlar nasıl çevirdiler arkalarını gittiler, bıraktılar şimdi tamam bilmiyorum ben isimlerini o tarafta gitmemişim ben makedonya doğu makedonya onlar te o ne toprak var ne arazi var onların a kondurur bereketlik, bolluk er şey epsini bıraktılar gävurlara. ep iyisini almışlar ep gävurlar.

50 kalmış a tek tük bi şeyler müslümanlara. hiç bırakmış üyle bırakmış. fukaralık. sade yugoslavya hak vermediler, yapmadılar. şimdi bakıyız türkiyey tayyip baba bakıyorus bosnada, kosovada, arnavtluğa işte burada yardım ediyor ama inşa bekleris du_acıyis gelsinlar. onlar tekrar gelsinlar. tabi ama kısa zaman oni da. evet evet üyle oldu. demir ali evet. rāmetli babam, babam ē çifçilik bir şey arasamız var bayagi aha burda var bayagi

55 topraklen uğraşmış ondan sorna işe girdi eee un fabrikasına girdi işte emekli oldi, rāmetli oldi üyle. demir ali ya da batinsada yok evet evet biliyos kimi sorarse biliyorlar demir ali. davul zurna çalıyorlar oo çok oyniyodi o birinciydi ooo ō çok enteresat idi. devam ediyo doğri. ben düğün yaptım iki tane iki düğün yaptım lāfını kestim oca kusura bakma. iki oğlan evlendim ama hep tertiplerini ep osmanlica arnavutçe yok hayır. türk bayrağı, türçe

60 konuşmalar, oyunlar türçe çanakçale bilmem her şey oyuncılar hep türçe ep türçe evet. a çat pat var_ıdi biraz karışık arnavutça ama çok az ep türçe evet düğünde hepsi evet aynısını yapıyoz. en büyügi iki tane oğlum büyügi aynisi ikisi de burdadırlar, burda evlendiler aynisi nasıl büyügi küçügi de ayni yapıyoz. gidiyok geline. iç olmasa dörd_üz beş yüz kişi gidiyoduk arabalarle. ō tabi eskiden evet atlarlen evet. ā evet maşallah maşallah nasiydi

65 okumuş idik çok türçe maşallah off gelmiyo aklıma nası deym çok enteresant davul zurna bayraklar var elinde gidiyoruz gelini almaya meseġā yakın olursa yakın burda aa bis benim gelinleri bir tane üsküde aldık bir küçük gelini araçinovada aldık orda arabalarle gittik, burda yakın evet yakın burda atlarlen gidiyok gidiyo atlarlen davul evet maşallah maşallah nasiydi o açan gelini almaya gidiyok maşallah maşallah unuttuk ya çok enteresat idi ama

70 arnavutlar onlari yapmazlar sade türkler yapar sade türk biz. zati bizim küyümüz batinsa eski batinsali üyle ādetlerini yapıyolar başkalar yok bırakmışlar evet. e torbeşler biraz. evet. tabi

eskiden çok bambaşka idi ya şimdi çok değişmiş çok gençler biraz çok tuhaf geliyo bize. iş burda eskiden çok ooo saure kadar iç uyumuyoduk ah gençler meselâ gençler deylim iç olmasse on beş yaşında yirmi yaşında aşşâ doğru geziyo minare akşam iş durma i iftar iftar kim verecek sela iftar açıyoduk hemen çocuklar gençlerimıs gidelim cāmiye meselâ verelim çok enteresat idi ha biz taa saure kadar iç uyumuyoduk eh. ee nasiydi sonra be? cemaat toplanıyo. evet kaside var idi. e tabi öğrenmişlar. şimdi çokçe değişti bayagi değişti. e bi hoca evet vardi hacı becel bi de hem türçe hem şey süyle ya farsçe çok şaane çok ana dili gibi konuşuydi rāmetli çok enteresat idi büyük ālim idi o. çucuklar, torunlar şimdi aynı devam o yola gidiyolar aynı. babaları rāmetli oldu em dedeleri rāmetli em babası ama torunlar devam ediyolar aynı o yola gidiyolar. allā çok şükür. tabi tabi eskiden bizim meselâ ādetlerimıs toplanıyolar evde meselâ eskiden evde şimdi hep restoranta gidiyolar toplanıyolar ne bileyim a eskiden evlere çünkü güzel ailedir biliyolar filan yere gir diyelim meselâ demir alide gidelim orda sōbet var ocalar geliyolar meselâ erkekler ayrı gençler ayrı kadınlar artık 85 karışmıyodılar ayrı işte te üyle yapıyodılar. düğünde episi evet. evet evet erkez azırlıy. yalı pelivanlar seyir diyorlar bizde oo nası her sene oluyo devamlı. baş pelivan baş altı sıraylen gidiyolar. atlar koşturmak kimi at olacak birinci. ben zati batinsada birinciydim ben atlarda. evet ben birinci ama işte kurallar kim geçecek kim koşacak angi at en güzel hediye veriydiler. yarıj gibi he kim olacak birinci koşuyoduk, geçiyoduk çelik gibi. benim sonunda siya idi var 90 idi beyaz var imiş kırmızı var imiş em de siya üç çeşit var idiler. yok normal aliyodum biraz genç aliyom bir yaş iki yaş üyle aliyodum bekliyodum taaa bayagi hayrını görüyodum çok şaane. evet. taş atmak nedir. meselâ ülenden son ikindiden sonra tabi insanlar kimi çalışıyo kimi çalışmıyo boştur çıkıyo diyo nerde yürü dey cāmide toplanıyoruz hadi bazı gençler koşuyolar eee nasıl deylim evet üç adım atıyolar şimdi olacak birinci taş atmak, bilmem ne 95 çok şeyler yapıyudular oyunlar çok yapıyudular. evet furuncu imiş. ha o zamanlar eskii evet. ya yā koymış. sonna hayvanlar var idi burda eskiden koyunlar, inekler vardi bekliyodu. her evin her evin kim olursa olsun. küyde o zamallardan altmış, yetmiş te üyle hadi seksen var di mi seksen hane o kadar hade yüz diyelim en fazlası ama herkesin er aylesi hayvanları vardi evde. atları, inek, danalar, koyuller bolluk her şeydi. zeytinyağı biz gitmiyoduk

100 bakıldan satın alalım kıatiyyen azır vardı bizde yağ var temis em zeytinden yapıyoduğ
ekiyoduğ zeytin o şeyler çiçekler ekiyodu ya kocaman tarlalar ekiyoduğ sonra yağı
topluyoduğ fabrikada götürüyo, fabrika biz bırakıyoduğ onların malını kaç kilo sonra yağ
aliyoduğ he aliyoduğ evet. kimi fabrika çalıştırıyodu yağ orda ama yağ vardı koyullerden
çok üyle. muhabet sōbetler çok tatlı çok güzel ya vallā ya çok saygi hürmet büyüklerimize
105 çok büyük saygi yapıyoduğ be. bi şey dersıs filan oğlu git işini bakıyo çağır filani mecbur
idık ki gidelim hayır demeydık, gidiydık işini hallediydık tamam a şindi yok vallā şindi bak
gençler iyi var ama evet. evet evet aşure ayı bitevi mahalleler kıazanlar kurulmuşlar aşure
yapıylar herkes kendi evine kıaşıq o eskıden kıaşıq odullardan kıaşıq var kıaşıklarını aliyodu bi
sahan aliyoduğ em doğru gidiyoduğ mahallelere geziyoduğ çok enteresat idi ha kim
110 yapmışsa yani herkes ha sa_ani dolduruyo yiyosun ne kıadar isterse bol var er şey bolluğ idi
yağle veya tuzlen evet. evet tuzli yapıylar bazileri yemiyo tatlı yemiyolar bazı insallar işte
amcam tatlı yemiyo çay şekersıs ne olursa şekersıs. e küsküylen er şey vuruyosun he orda
evet mısırı şeyi yapıyoduğ un da meselā aşure için kııracağsın biraz çok eyi oluyodu
nenelerımıs üyle yapıydılar çok enteresat idi. yo var yapıyolar yapıyolar tabi. çok lezzetli
115 oliyodu yağ. ben bilmiyom kıadınlar bilerler. tabi gelsın o biliyo. siz türk vatan meselā
türkiyedeki göçmensınız siz da. nerden aaa mitrovitsa vaaa evet ben mitrovitsada askerlık
yapmışım. on beş ay orda imişım, mitrovitsada haa çok iyi biliyorum orayı çok güzel çok
çok güzel yaşamışım titonun zamanında kral gibi yaşamışık vallā bi de kıontak büle
insanlarlen çok uğraşmış o.

METİN VII

Kaynak Kişi	Gülşen Ahmet
Yaşı	45
Derleme Yeri	Saray Köyü
Derleme Konusu	Hatıralar, düğün âdetleri, yemek tarifi, kışlık yiyecek hazırlıkları, çeyiz hazırlıkları, günlük hayat

gülşen ahmet. kırk beş şimdi kırk dört ama ne zaman yirmi dört yaşında üsküpte evet hangi orda politşiya yanındadır, dükancık dükancık orda nedir pazarı de pazar çarşı te orda bit pazarın arkasında otur otur politşiya stanit nasıl diysin vardır vardır nasıl yok. ā sen gazetecisin ē üniversite a hoca. ablam okumuştır ē istanbulda ama o çoktan tuba kursuna

5 büle hafızlık yapmıştır burda ama bir sen yalnız İ kuran kursunda istanbulda. siS hangi yerde oturuşunıs. içinden imişim zeytinburnunda bayrampaşada e çekmecedeki küçükçek te o yerlerdeymişim. evet evet gittik evlenmeden evel annemlen ama şimdi ne zaman evlendim iç iç bi yerde bu kocan mi? eşim te üle biz deys o koca. ooo bāçe yok be nası yapacıs temizlik yök yök kocam kocam yök benim yok vaktim ben dikiş yapıyorum te

10 elbiseler evet dikişe yök benim yok vaktim te bullari yıkayorum ama te bu bullari yapmam, kocam yapar makine. elbise, ceketler te büle. neler ekili te biber nasıl deysınız kara patlıcan o tarafta var İ evet evet bizim o taraf da hep bizimdir. ah te bu bizim. ā kız isteme nası oldu ablamleniS elti ablam elve eve gelmiştir sonra ben minı bilmemişim ki geleceğim te burda ne zaman geliydim te kondovada ben evlenmedim burda bu yerde. ben altı sene ũ başka

15 yerde bu kondovadadır karşı. bu taraftan karşıdır kondova ě ablam aldı ě ě nasıldı kayniçem
simdi biziş iki kardeş bi iki kardeşi. nasıl neden ben gelmişim oturmuşim evvel bilmemişim
ki gelecece gelecece burda oturu olacam gelin burda. yok yok hiç sanmamışim bile e deydim
nasıl oturuyorsunuz burda köy sen āma yok gelecece ben üsküpte en güzel yerde oturmuşim
em binada hep üsküp görüliydi ama gelecece burda kısmat ama güzel evim kaynanam
20 kaynatam imişlar almanyada ne zam burda imiştir bi küçük eF nasıl büle bāçe var imiştir
ama bi küçük eF yalnız iki odali sonra çıktilar penziya nasıl deysınız siz? çıktilar,
ihtiyarlandilar bi kaldilar yalnız sonrā ben geldim biziS en küçükleri hem kocam hem ben
de öyle. e sonra yaptı bi kaynanam kaynatam kaynatam yapmıştır vallā evi. almanyanın
penziyasinde en ě sonra geldik altı sene oturmuşık kondovada te on bir sene is. yok vallā
25 türkiyeden ne zaman geldim burda a_o deydim nasıl oturacam burda iç iç oturama m. a_ü
a ben iç oturamam hep anneme isteydim gidem te iç yoğun idi oturacağım burda nasıl
oturacam bir iki sene hiç istemedim bu yeri ama şimdi yök şimdi deym ō üskübe ne zaman
gideym anneme ne bir gece oturamam. çok esiyo orda binada çok dār. yok alışmışim şimdi
burda yağ. po yoktur vaktim ben çıkam h̄iç yök vallā yoktur vaktim vardır dikişim. yo
30 sonna eF işleri te üle. yok yok te büle vardır nē dikiylar çoktan benden eski müşteriler te
onlari ben alamam çok se yoktur vaktim ben büyük eF kaynanam ihtiyār te üyle asta biraZ.
yok yapamam yanlıS em ki kızdır, hepten gençtir. bazan yapar bazan dinlemey te üyle. dūn
dūn oldi dūn üle nasıl dūn evde dūnū şimdi evelden yapmaydilar restoranlarda te bülē evde
aldilar. bir gün buñlar yapmışlar bu tarafta başk yemekler te annemler de yapmış bir bir gün
35 evvel bülē yemek yānī dolmā çorbā te üyle nasıl yapıy orda. a şimdi restoranlarda
yapmaylar üyle pleskavitsa stekt te üylē ep hazır. ā bayramlarda yāni yāni ā işte ne yāni hā.
koy çocukları seveylar dā büle dağ kalın yāni büle istemiylar bir vaktında annem yapaydı
büle pī nasıl se bilmem nasıl deym de isteylar gulaşlen bir paketeler vardır büle dā kalın
isteylar gulaş gibi bilmem nasıl deylar şimdi unutmuşim ō. yok bir kere eti aliym suya

40 koyam biras o kanī çekem sonrā aliym iki üç ē soğan te_öglenderlen te büyle yapaym em
sonrā yapıyk yağ yağlen yapaym yağlen kavır kavır kavırırım sonra te yanlıS se nasıl deym
se şimdi yağlen enē sonrā ayrī etī kavırırım, ayrī soğanı sonra beraber yaparım. ē
kırmızıbiber koyarım qarabi qarabiber bilmem nasıl deysınız siz qarabiber sonra biraz ē su
ama su kaynanık su hep azer azer yok ışın sonra ne zaman olacak bir iki üç saat üyle yavaş
45 yavaş olur bir paketler gūlaştır yānī için te büle oni aliym em em ataym orda hem ē
karıştırıym. o oliy en kalın gūzükmez soğan onunlen dā güzel oliy dā lezetli ama çocuklar
istemeylar büle çok suyli istiylar büle dā kalın olsun. yok suyu istemiyorlar. a büle ep
evvelen yapaydılar hep yağ yağı güdüriy soğan güzügiydi ama yağı üstten evet evet a üle
istemezlar çocuklar. evet e başlamışım bir on kese büle naylon duboko naylon için yapmışım
50 nasıl deysınıS yok üyle. yok gözleme of bu unutmışım ema pişirmişım büle nasıl deysınız
yok yok patlicani yok dā başlamışım biberleri evet. bir onli kese yapmışlar po koymışım
naylonlarda em yok yok te büle nasıl yalnız o sapları çekmişım em koymışım naylonlarda
ama yok başka başlamamışım yoktur vaktım bir kere. bayramlık bayramdan sonra alacım,
yapacım. bu bayramdan sonra yapacım te bülē hayvār nası deysınıZ pincur patlicanlen te
55 büle biberle ne kavırıylar teglalarda te üyle pincur nası oluyor bir kere patlicanları soğaysın,
te büle kaynat kaynattırıysın patlicanları em biberleri te üyle yaparsınız ep te büle kesersın
ince ince büle sonra patlicani sonra biberleri koyaysın em o kayna kaynattırırsın üstine
sonra ē te_o büle nasıl deyle be mağdanoz koyuyorsun ne istersen nasıl istersin ne istersen
koyarsın sonra tūz tuz sonra qavanozda isi iken tencerede ne zaman yapacan isi iken
60 çıkarırsın emen isi koyarsın teglalarda sonra çevirırsın büle tersten kī tutsun qapağı evet
bozulmasın te üle. hayvar te onları. o biberlen yaparlar kırmızı biber büyüklerden nedir
kırmızı biber aliysın, soğaysın bülē o biberleri sonra makinaylen yapaysın büle hem aliysın
kaynattırırsın tencerede e te üle yalnız biberle. bir kere yapmışım kara patlicanle bunları
da yapmışım onları da yapmışım büle furunda böyle pişirmişım kī soyam ama güzel oldi

65 em ara patlicanle. ay evet reel yapıyorum. reel  kayısidan imdi yapmıım imd ara
pat ar erikten yaprım  yok ilek onlardan ben ilek sylemiim ilek ilekten. o imdi
yaptım ayısidan. bir kilo eker bir kilo ayisi aldım ayısilari soydum sonra oydum 
kirete bir iki buuk kire evet kirete oydum em  oturdılar bir bir bir buuk saat sonra
aldım erbeti biras aynattırıym erbeti sonra ne zaman aynattırırsın biraz erbeti bir on
70 dakika te yle sonra oydum ayısilari. yk ollari yk oyuyorum ep yok yok ble te burda
dıarda ıkmıım se kire beyaz oliy nasıl ykamdıım hep  tek tek birer birer tane yalnız
kirelerde e sonra biraS su ıeyle nasıl deylar biraS o su biras oyaysın e ne oydum sonra
o erbette bir iki saat ble yavaş yavaş ok gzel oldi te yle yaparım reelleri ben. evet
avanozda hem dubokoda ibi ey olmaz olmas ok nasıl deylar dubokodan di mi oliy ok
75 buZ olmaz buz reel olmaz buz. oyarım dubokoda ne zaman ıkarırım sank hi buz buz
dldır. nasıl nasıl soa evet e po olur bazen ne zaman yaparız te byle biberle sonra allırıs
pavlaan biz deyiS te yle oyarsı biberlerle yeyiZ te yle. evet avaltıda evet. ne, sp
sap te yle nasıl dikiyZ saplen her bi ey baka ipler hep ne azım dımek iin vardır.
yoktur o adar iim. nasıl ben nasıl bilmem. po te  po ramazanda po ne yapaciz te yapaciZ
80 yemekler. bavan adayıf yapacim, aymaın te ble istedim baklava yapam ama yoktur
vatım var bir elbise bgn dikecim ba nci gni bayram iin bir geline. yok bilmem
yetiecem mi bilmem. po aymaını stle yapıyo. em  yumurtaylen bir kil st yedi
yumurt. imdi aliysin sti isittiriysin biraZ sti, o olursa tetropa nasıl deylar o utilerde
isittırırsın oni d gzel olur isittirmek, em aliysin  bir kilo iin yedi yedi yumurtal sekiz
85 yumurta ne adar istersen arıtırırısın o yumurtalari em sonra yalı aliysin ste oyaysın
bay karıtırıysin em oyarsın furunda yok bi ey ep eker ne  yumurta te o adar aı
yemekten eker evet   yumurtalarlen arıtırırısın aa evet. bir kere bir auukta ble bir
sepette arıtırırısın o stlen sonra tepside oyarsın sonra oyarsın furunda evet.  nceden
baka imitır d lezzetli imitır em misafirl ne zaman gideydı em ey ama imdi yok

90 şimdi başka bir zaman geldi. dīldır şimdī misafirler ne zaman gelecekler telefonle ama
telefon ben vaveke, dīl isen hāzır dēbilirsin yok. būgün gel yārın sonra onlar gelmezlar hīç
ā o zaman dīl idi böyle. önceden idi geliydi misafir haydi buyrum hem başkā başka lezzet
var idi. yök haber haber iç vermeden önceden imiştir ama şimdi haberler em istemezlar.
başka zaman şimdidir bu gençler biraS s yok yok dīl ō ben bakaym bu gençleri ep telefonler
95 oturiylar. ben ne zaman imişim kız iken şimdi telefonim telefoni ne zaman lāzımdır almam
telefon deyel elde tutam şimdi bir iş yapaylar telefon telefonlen yapaylar işleri yā onceden
kınaç olurduk tevde gideydik dağlarında gideydik daymın kızi teyzemın kızi kınaç olurduk
kızlar. el işleri el işi yapaydik şimdi el işi yok. ā ne yapmışim el işi çeşit el işi yapmışim
onun için şimdi gözlüklerle yed te iki sene görmeym baş işleym görmeym işleym
100 gözlüklersiz. el işi panama, tentene nasıl deylar işlemişim secadelēr masa örtülēr düle büle
panamalar panamadan yastıklar küşe yastığı. ā eme iki ablam var idi peşin onlara yapmışim
bir kere mişim bir kere annemle ē nişanladı ikinci kız kardaşını giydirdi bursada annemin
ē acosi bursada aco çocuğı aco kızları bursadadır em gittik oturālım em alalım bir angi şey
ablam için. ben ordaymışim em işleym işleym işleym ablama işleym. bana dedilar ne
105 yapaysın sen gelmişim kınaç olasın seğ hīç ben bırakmaydım ki ne zamağ gelecem gürsün
ablam ne kadar işlemişim. em ne zaman bitirdim okuli ben isteydım zanat alam te alam
elbise dikmek için kimse demedi. ni babam ni annem ben istedim istedim hem gittim de
zānat iki sene oturdum te dikmeG için o iki sene sonra o iken iken orda zanatta isteydım
kuran okuyam büle alışam kuranı ablam hafız ama hiç yapamaydım ablamle o bağriydi
110 sen iç alışamadım ablamle sonra bir odur bir āfiz nurten burda şimdi ihtiyarlanmıştır var
idi bir kuran kursu bülē ne okuydilar sonra girdim orda okudum oni da yaptım hātmi. yoktu
büle kuranı bırakmam namazi bırakmam onlaridir en benim için en önemli onlar. okul
okudum sekiS sene po o zaman okumaydilar okul yok isteydım vallā ama kimse gitmeydi
ne arkadaşlarım ne kimsē onun için dedim ize madem okumadım okul bare gidem bir zanat

115 aliym. em on yedi on yedi on yedi yaşında ben başlamışım dıķem annelerde binada o
zamandan teZ Şimdi kırķ kırķ dđrt yaşında on yedi yaşında dıķmışım. āma Şimdi biraz
olmuşım sinirli olam yapamaym yok yok peşin yapaydım ep ē elbiseler ne deydilar te o
modelleri ama Şimdi yok yapamam te biraS oliym biraz nervos tresni yok. ne zaman geliy
bunun için yok vaktım diy hepisini dikiysın ne zaman geliy benim için vallā ni benim için
120 dikēymiym başķalara dıķerım ama benim için yok. hadi geliy misın sen tamam. a evet ben
çıkmamışım yok iki ā yōk ben dīl imişım üle vezvese yok yok yok nī nazar niysem ben ē
iki çocuk var idi enem küçük nasıl imişlar yok ī gem çocuklarımı ama içmişlar Őışmān
güzēl büle çok te üyle imişlar. te vardır fotoğraflar ama dben üle dīl imişım ki ā gürecek
kimse nazar olacak büle üfürem büle nazar için yok. ben işlemişım bakmamışım o kadar
125 te allā nasıl korumuş bunlari ni asta Şükür allahıtan dīl imişlar büle asta te nasıl çekeylar bu
anneler ep ē astanelerde yok. çocuğumdır on sekis yaşında Şimdi dokuzuci ayda yapacak.
on dđrt yapmıştır iki çocuk vardır. yō yōk be yoğ imiştir vaktım. yok bizde te üle ādetler ā
çok yok imiştir vaktım be ben ne zaman evlendim o zaman oldi savaş. baş ben gelin olur
gelin ne zaman oldum o dükte ķosovada sırbiyada oldi oldi savaş ben hīç gelinlik bilmem
130 ni gezem nası gelini hiç ne zaman gitmişım do am çocuğ için astanede onlar ī nasıl deylar
te savaş için ķoriydilar orda küşelerde bizī te bırakmaydilar niçi gidelim astanede ni
bakmaydılar bile astanede var idi ğavurlar ū ne çekmişım. vallā biz hāzır oliydık ya hep hāzır
bekliydik torbalari kaçalım e olacak bir angi şey burda da ama Şükür allahıtan burda olmadı
içbi şey. amā hep ķorķiylen hep ķorķiyle tāmam çocuği ne zaman doğmuşım ben hep
135 ķorķiylen. sefte gelin imişım savaş orda zaman te büle hep te üyle. yok dīl imiştir. Şimdi
ķınaç oliylar gençlar Şimdi geziniylar çocuklar haydē gideylar napor bülē ne oynaylar üyle
annelerlen babalarlen Şimdi gideylar ep çocuklar Şimdi götürüylar haydi gideys gezmege
hem sonra anne baba oturiy, çocuklar oynaylar oyuncaķlarda te üyledır. nerde var imiş ō
peşinden duycaķlar nerde yoğ imiştir. peşinden çıkmaydık biz ķāvelerde büle ne zaman ō

140 grecek kimse yok Şimdi Şimdi hep olmiştır dS nerde oturursan bi Şey dl te yledir. haydi
istiy misin sen giydiresin.

METİN VIII

Kaynak Kişi	Nuriye Demiri
Yaşı	69
Derleme Yeri	Saray Köyü
Derleme Konusu	Saray'da hayvancılık, yemek tarifi, günlük hayat, Türkiye'deki akrabalar, kışlık yiyecek hazırlıkları, eskiden çeyiz hazırlıkları

nuriye demirî altmış dokuz. yetmiş üçte bin dokuz üz yetmiş üç. kız bir çocuk em bir kıS. eşimlen tanıştırdi kıS kardaşımın kocasi ama o tanaymış beni okuldan dā üylē biliydi anasi türk biras çekmiş üyle tanışmışık. kız istemē biraZ var idi problem se benim sefte burda açık gelin emşire çalışmışım. kapaliydi ivet ben sefete kyün. yok idim problem. anlaşma var idim

5 kocamlen anlaşma var idim çalıştım, gideydım çalıştım üçüncü gideym gececi da çalışmışımdır hemşire. yok imişim kocam tarafi yoktur köyde da biras sonna benden sonna

anladılar ki açıklar ki bakaylar dā çok korseyte adlari üyleydi. ne yapayin yaşamışım. yoktur insanlık haçan var tamam ama üyle onlar getirdiler. evet bahçe, ben nasıl gelmişim ekeym

er zaman kendim için te bübēr, domates bu sen te iki sene patates de eker kocamdardır

10 emekli, o idi öğretmen ben te büle salatalık o kadar. ne kâ bizim için. e ilk yazda evet ilk yazda soğan arpacık soğani bir yarım kilo sal kendimize kadar idare gitmem pazara. evet genç iken kullanırdım araba şimdi ihtiyarlık hem nasıl gidemem zor çalışmaklen küçük çocukle. etnik türkler tanımam ben fazla yok çok sanırım çok aZ duymışım konuşurken böyle otobusta. çok bilen yok abe yavaş şini ben ne zam geldim ihtiyarlar biliydiler hepisi

15 türççe burda kaynatam bilirdi ā kaynanam türk idi konyarede güreylilerden sonra ep burda
ihtiyarlar bilirdi türççe türççe okumuşlar. o ocayla okumuşlar türk ocayla. bilirdilar türççe a
benim benim soyum episi kocam eltiler görümceler episi türççe konuşurlar bilirsik epimiz
ben de çocuklarlen sal türççe konuşurum, kocam arnavutçe ama eşin annesi türk onun da.
karışık ama anlaşma var imiş. o dedi sen alıştır altı yaşa kadar benim çocukler bilmeydi
20 arnavutçe, yola koovermeydım fazla sonra türççe anlaşırdılar. kocam dedi öğretmenim
arnavutçe beni okulda üyle deym senindir o problem arnavutçe okutuyular ben dedim yardım
edemem o zaman çocuklerle o çalışırdı çocuklarlen ben e şimdi ben çocuklarlen kim isterse
olsun valla i türççe konuşurum oni düverırım. evde üyle kızlen em çocuklen türççe. var a
onlar bilmeS hiçbirisi yok. ē şimdi başka problemler var. geldimde var idilar var idiler
25 mandalar, sefte ne zaman geldim bir buçuk sene var idi mandalar sonra İnek ne kayti
kaynatam on sene evlitten benden sonra vefāt etti ne bıraktı. ondan sonra yok. var var şimdi
te bu komşılar bakar ama biS bunlarsik biraz dā uzak var inekler var. bu iki üç iV bakmıştır
er zaman sonra te bū neydinıZ sağ ideda onun da kaynanasi çabuğ anne kâydi kocasi sağ
şimdi adam yok ise ayvan bakılmaz, zör. şimdi bir genç çocuk benim çocuklen yaşit o bakay
30 ondan süt alırsik. var var evet ama yok evet. ben er gün yaparım er iki gün yoğurt yaparım
yoğurt er. koyarım bir kaşık üç kilo süt birer kiloluğ yapaym geline bir kilo iki kilo bize bir
gün onlara bir gün bize üyle. yarım kaşık bir kilo yarım kaşık koyarım yoğurt karıştırım
sonna ürterım iki üç saat için olur. ben severım olsun ev yō alışmışım. te kırk yedi alti
seneyim evli be evde yaparım. kim e genç iken pişiriydım şimdi artık dā za if sonra ayriyim
35 gelinden şimdi istemeydım ayrisik ben şimdi çağıldım burā. burda ben yaparım dā çok bizim
taraftaki gibi ne dēlim türk imam bayıldı yaparım kara patlicanlari söylırım söylē, pite
yapardım pite dā geç başladım se ben çalışmışım cumartesi pazār er bir bayram günleri
bizden yok ne zaman ben çalışırdım işte on iki saat işte geldin mi misafirilar geliydi sık
türkiyadan se kaynanam imıştır doğsan yaşında emen ne zaman üldi türkiyedan misafirilar
40 geliydi bizde se benim teyzem gitmiştir yirmi birinde türkiyē dayılarım gitmiştir ē elli üçte,

acolarım gitmiştir elli yedida e benim yok familyam biz hiç benim dā bir kış kardaş. kış
kardaşım da evlidir türkiyede büyügi biZ sal. e yet kış kardaşımıdır evlī izmir tarafi
istanbulde idi ama izmirdedir şimdi dikilidedirlar var yazlıklari orda otururlar sonra izvitşre
giderler. çok yaparmışım. şimdi dā aZ yaparım şimdi. önce kış yapardım er şey yapmışım
45 malicano yapaydım, ayvar bizde ne yaparlar turşulari eV turşulari. malicano malicāno no
malicānō patlican, büber koy pişirişsin, soyarsın onlari ene doğraşsin, kızattırışsin ayri
patlicanlari ayri büberleri ayvar da üyle. ketçap yaparım son vakıtta bayā ketçap ta yaparım.
ketçap yaparım so_ān koyarım ē bak artık mo yapmışımdır çok çok turşi yapmışım
şişelerde, kavanozlarda kaynadırım kavanozlari koymam konzervasi bilemem ben evde.
50 ketçapi yaparım sōgan, büber kırmızı, patlican reşsetlen varım maydanoZ ē te onlari
koyarım başka ne koyarım kaynadıyorum bir sefer onlari güzel üj dört saat sonra
soğuttururum var makina çıkarı ayri şeyini, temizler onlari sonra sos sos çıkar ē o sosi
sonna tekrar kaynadırım, isi kavanozlara toplarım. salça gibi sizde evet üyle yaparlar burda
biz de üyle yaparsık. yok yok yok yok kullanırım evet beyim için kullanırım ama giderim
55 mavrovadan toplarım çay çay kantariyōn ē maçına duşıtşā bir üş dört türlü şeyler otlar
toplārim ne ama bayırda yüksektir mavrovada gidersık ordan alırım sē vardır prosto tane
çay yaparım er gün ikişer kilo ne yaparım çay şimdi de ama ep kantariyōn maçına duşıtşā,
rozmārin bilmem ne çok türlü çıkarı mikş yaparım onlari er gün yaparım. şimdi de yaparım,
buzlukta koyarım onu āmin inşallā. sabah e sabāleyin kalktım mi peşin çıkarım bāçemde
60 severim bāçemde bir iki salata koveriyim sulari bakaym bāçemi sornā başlarım çayi_aşlarım
kaldırım beyimi, yersık sabāleyin bir sabāliki sabālık erken sever_o kalktı mi peşin sabālık.
sigara yakmas içer sigara ema yakmas yemede sorna bulaşıklı odayı temizle şē te üyle. ā
eve göre burda da yenir ben yerim çok beyim yer yo_urt paparasi yo_urtlen_ekmek dēlim
papare dērler ben yerim margarin ne bulurse ama yerim te_üyle afif. reşel kullanmam se
65 biraz var_imiş şekerim içerim apī tansiyoni bakaym se te üyle oduğ o zamani birer kāve

içersık sabalıġı ne deym fazla yapmam se yemem se yalnız üşenırım da pengır zetin tanesi
üle. kışlen ayvar ya akşamdan kızattırım ise bir angi çeleklen büber te üyle. e işler, kadın
işleri ne yapıym yeri düverim te şindi azır olurum bayram için bir gün sildim camları,
sildim ikadım perdeleri te üyle bulurum iş iş var kadın için akşamüsti bir angi ütü yapārim.
70 yapmamışım dā önceden yapardım şimdi yapmam. yapaydım o tatlı burda ne deylar bırza
baklava yapaydım ama sonna bozuldi birkaç sefer, şindi gelin yapar kuşluğu da onda yersık
gelinde yersık. sabā bayram kuşluguni yersık orda onda o yapar biz yersık. ā yapmışımdır
gençken yapmışım kadayıf yapmışımdır, kadayıfı da yapmışımdır. kadayıf yufkaylen
sarardım ceviz içinde te üyle tatlılık yapmışımdır beyim sevmiştir bende buzdolabında
75 var idi tatlı, yumurta şey üyle tatlilar er günlük yapmışımdır. sütlē içbi şey olmaz. yumurta
süt koymaZsen di mi tatlı olmaZ. er bi şeyde ne yazarım sütliaç yaparım bayram için ben
sütliaç yaparım em sarma asma yaprağı yaparım ben yaparım kaynana a gelin yapar.
pirinç, kıyma te üyle baarat yok fazla kullanmam baarat maydanoz severim başka şey
maydanoZ var em iki küçük sakşida keserim, alırım sabālīga da kim gün alırım bir dakika
80 var işporette bir kuşluk. yemek kara patlicanlen imambayıldi yaparım ama pek üyle biraZ
ne kâ koydum biras nasıl derler sakıs kabağ o şey kabağlı ko bir şey biraS şey. evet er şey
kılaym da te nasıl çıktım ā şeyde beş namazi beş kerek namaz kılarım. āmin, oni da yaparım
şim nasıl çıktım. niyet ettim bekleme fazla şimdi yapamam o kâ fazla yorulurum, ileri
yapaydım okuyum da ama şimdi biraz aha dua yok yapmaym burda yapmaylar. se geç
85 alışmışık ileri yok idi bizde. şindi fazla ne düvelim kaynana da iydi büyle ama yap
alıştırmamıştır biz nini evet ama bir angi duva dıl ki bilmişim bilmem doğru düverimsē.
babam işliy üyle işte ki sünnet te açan yapmışlar āgami götürmiş, kardeşimi götürmüşlar
başka köyde bırakmaydilar ileri burda. başka köy ne götürmişse babam imiştir büyük işte,
başka yerde nenemın köyünde ki anlamasınlar üyle idi ileri burda. ne fazla. kim ne
90 anlamam. yok yok yok yok ben makedonca okumuşımdır hem makedonca alışmışım o

şeyleri de çocukların makedonca bile şimdi bile kıza deym makedonca bilir âmā türkçe evde sal konuşmuşık yoksun dışarda burda da yok kimse ne konuşa. yavaş yavaş insan unudur. evet çeyiz yaptım er şey yapmışımdır çeyiz işlemişim el işi çok işlemişim. el işi dantel yapmışım ben dantel yapmışım ep eltilerim kızlarına ediye hepisine büyük masa için. gececi biz işte işleydik, çalışırdık yok idi başka uyumāsın yapmışım dantel. var çeyiz var bayā var. işlenik panama ben bilmem şimdi ne işleydik böyle var imiştir işleğim. içbi türlü e istemeydi kaynatam beni dūn yaptılar kına gece yok yok yok sal dūn ne yaptılar o gecesi ne aldılar em yarındasi dūgün biraz te üyle se istemeydiler se açikim ben o yüzden. bir gecesi. unutmışım kırk altı sene oldu. vallayı ben dūgünlerī yapmışım restorantta benim çocuklarımlen kü çocuklar ben evlatlarımla benim zamanda pulmem ne diym yāni yapmıştılar böyle se yemedim ben böyle. yāni yapmıştı evet em bülmem başka unutmışım doğri düverim unutmışım. evet yapmadım fazlā kaynanam idi ihtiyār yok idi kim yapsın benim familyam yok. çıktım çıktım emen de. kaynanam deydi dışarda doğursunuz astanede evde çıkmışımdır. ez odur familyāni benim kaynana onları bakmay. sevmeydiler o işleri ya buni buni yaptınlar ya şey yok idi bizde, üyle yok idi. kaynanam idi onun için karışmay. evet pirinçli yaptım sūtliyaç yaptım sūtli adi dişleri olsun beyaz pirinç gibi ene saķ üyle deydi kaynanam. nasıl yok yok yok yapmaydı yapmaydı dīl idi üylē dā ihtiyār idi ben işlen ben. yok yok yok yok yok yō yō karışmadi yok yok karışmaydı üyle işlere. evet evet yok yok yok yok idi onda yok idi o tabiyāti burda da bakaym bakaylar. burda fazla bu köy yok üyle şeyler, yok üyle ā var köyler ne duymışımdır er şey için bakay bizde evet bizde yok üyle dē familyadır üyle. anlaşmışımdır mābetim var imiştir sevmiştir mābetlerimiz var imiştir yirmi dört sene yaşamışımdır iki elti ordadırlar şimdi yok bilirdiler episi eltilerim da biliy.

METİN IX

Kaynak Kişi	Nadire Arslan
Yaşı	77
Derleme Yeri	Pagaruşa Köyü
Derleme Konusu	Üsküp'te Türkçe eğitim, Üsküp'te deprem, dualar, cenaze âdetleri, doğum âdetleri

nadire arslan. yetmiş yedi. yök benim üsküpli var elli elli yıl var. e ne biliym ben üle allā yazmış. ayır görüşmedik ama komşî komşımı bebē arkadaşım ondan sebebi bura_e geldim. ğazibabada ė orda bizis eski türklerden e tamam. benim üç. iki erkek, bir kız yok dışardalar çalış avusturyada orda hepsi gelinler, çocuklarım, torunlar hepsi orda. türkler be evel
5 var_ imiş ne biliydi benim kaynatam türkçe biliydi, amcası biliydi te bunlar öğrenmemiş, okul yoĝ imiş burda. o zaman açmamışlar okuli. türkçe bırakmışlar makedonçe. yok e şimdi açtiler türkçe e şindi gidiyer, türkçe okuyar. biliyor küçükleri biliyor e toprakla ūraşıyar mısır, bustān, tütūn yetişi yetişi. var, ekmişik ama dā başlamamışık toplayalım. fasulyē, so_ān, sarmusak onlar ne oliy domates. hangi ayda ne bileym ne deym burda so_uk_ava
10 erken dā geç başladık. idirlezden sonra. burda ava so_uk_. neyy ne bileym ne deym nası yok. yazıyorus ukladıyile yapays ne bilem kol pitē biz diyoruS kol pite. e şindi yazacan onu ė sōra gene saracan istersen koyarsın peynīr urda içinē ni işlen istersen üyle yapacan etlen üyle. deprem var_ımıştır. ne zaman var kırk fazla fazla. yok ulmadi üyle evler te güriysın burda siyrek evler. a sōra burada taşlı evler dīl üle patlasın şey eski evler, o direkler kalın

15 ordan bi şey olmadı ziyān. onlar idi bayagi oldi ama şimdi yok insanlar hepisi dā gittiler
dişari inēk, koyūn, keçī ayvanlar. yok burda yā var kırk ev yā yok hepsi kaçtılar. kimi
türkiyeye kimi üskübe indilar. e şimdi evel gitmişler te benim insanlarım ep ütede. e ben
atırlamaym, benim annem ülmiş o vakıt ben büyümişim yetim e sūrā babam da ülmiş, bir
abim burda kalmış birisi türkiyē gitmiş kıs kardeşim o da ütede. obür kıs kardeşim o da
20 abim ülmiştir. kıs kardeşim te iki ay niçin ülmiştir kız kardeşim. çocuklari gürüşürüm. iki
üç kere gitmişim onlar kıs kardeşim oturiydī topkapıda obür kıs kardeşim oturiydi aqsaray
tarafı neydi o yerlerde. eh işlerle çalışıym. ē kalkaym sabāle içiyz birer kāve aç karnına, ev
işi ev işleri bāçeylen ūraşıym. nası yok la ila_e illalla mu_ammeden resulullā
eşedüllailāillala yatmadan evvel sōra yatiysin. şimdī bir gün dūn yok fazla. evvel yedi gün
25 yapaydilar yedi gün ē tavuk pişiriydiler evvel ama şimdi ādetleri bıraktılar a şimdī nice
anlatırım o zaman yedi gün_emen yaptılar, yedi gün davullar var idi. kadınlar kızlar
toplaniylar haykırıydılar te_o e nasıl yok oynamak er yerde. cenazeyi cāmiye gütüriylar
kıldırıylar sōra kıldırıylar hem dūniylar insanlar kimi yemek yapaylar orda yeylar içiyler.
evvel yapmazdilar şimdi başladilar yapsınlar şimdi evvel yoğ imiş o ādetler ā getiriydi
30 kendi insanların yakın nedir yedi gün getiriyler yemek. kuran kim ne istey üyle okuydi
okuydılar yedi gün kim bilmesse evin insanlari veriylar pareylen okutturiydilar. ā
yapaydilar tespih. ben kaçmışım kaçırdilar çiyizimī ē vermediler artık. küçük idim dā okula
gidiydım ben on altı yaşına ne zaman girmişim o zaman çeyiz kim yapacak insansız. nası
yok soğakta arkadaşlarımlen lastık oynaydık, bu plaka nasıl ne deydir kiremitlen çizeydik
35 çizgili oynaydık. nası yok çizimlerle. ehe ayır yō bunlar bilmiydilar türkçeyi baş
yapmaydilar ādetleri. dīl ama şimdi başladı. kına koyaydilar o gecesı müzüksiz sal
dayrelerle çalaydilar te_o. a şimdi başlayınca türkiyada güre güre değişiy. yok üle şeyler
yok. yapaylar restoranda gideylar orda toplaniylar yoğ idi yoğ idi o işler yok. yapaylar büle
bilmiym niçin anlattıram kaynattırıylar mısır, būdāy dişleri çiksın toplaydilar o çocuklari

40 viriydilar yesinlar he diye güzel çıksın komşu ma_allenin. yok yok ė burda var_jidi evvel
kırk gün bırakmazdi çıksın lo_usa dışari, çocuğun o partallarni bırakmazdıķ dışarda ama
şindi dinlemeylar bu gençler süti kaçmasın şindi sütsüz büyüttürürler te üyle. ė te_o ādetleri
kırk gün kovermezdıķ dışari çıksın ne kapseydi akşam olsun içeri kovermezdıķ dışarigi
kırk gün çıksın genç gelin. eh şindi ep yeni isteylar, üyle yapaylar. bilmeym masal ne
45 anlattıram yok bilmiym vallā ne anlatam hāyır o şeyleri yok hadi çay koyam içesınız.

METİN X

Kaynak Kişi	Eyüp Nebi
Yaşı	65
Derleme Yeri	Güreler Köyü
Derleme Konusu	Türkiye'ye göç, tarım, eski dönemler

eyüp nebi. altmış beş doldurduk. eh ailem çocuklar dört tane iki kız var iki tane onlar türkiyede çalışiy. yok çocuklar aha pastanede ben iCbir şey iCbir şey emekli dē işlemedim böyle devlet işinde şeyi. dīlim emekli abe iyi diyelim iyī şimdi bir devlet tarafından bir bir şeyī yok yok şimdi insan ne demişlar günāğlaşsın devlet tarafından. yok büle sıkıntı yok

5 küyde üyle tarımcılık te_vet buğdāy, arpā er bi şey. köy biliysen nasıl nasıl var_idi ama çok tutmaydık tutmaydık dā üyle bū ütede çalışiy dā dā büyük idi. deylım küy olar āne olarak ō üç yüz_ane diym o zeman o eh elli yıl esab_et eh önceydi .nīçin diyelimın kılabalık şimdi bir avluda deylım dört beş_ane e kardeşler ayrılmış iyī dört beş_ane şimdi diyelim iki yüz iki yüz on_āne mi yirmi āne ama epsi de erkes baķaysın yeni ev de yaptılar dā şey. ā o

10 zeman āne olarak dā çok var_idi ama tutamaydı yok ceyrān ney yolları yok_idi yayan gidiydım burdan petrovaşsa deylar türkçe ibra_im köy ibra_im köy āhā. o zeman begler tutaymış yerleri eh eh burda deylım. e türkçe güreler orta güreler biz ortada aşā aşā_iki güreler burda yokari küy var orasī ecālar köyü evet makedonca abe bis düşündük amā o zaman ki āli bilisin nası idi rāmetli babam öyle bi sefer çıkmış idi bir_amicamız var_idi

15 türkiyada onun evlatlarī yok_idi o mevlāne kıpida iyilik açan gitti rāmetli babam o zeman o

kalır idi tutmuy bi de seni ep şapkayle türkiyede insanlar küy gidip demiş biz ğavurdan
kaçayz burasi dā dā beter. şey muslmanlar da te gidey o zaman şapka şey şey vesikā çıkmış
idi gidelim o sebepten gitmedi amıcam, o mevlāne kapıda o yaşaydı. var imiş murat aĝa
bıraktığı zeman o zeman almış şimdi yok nē devlet veriymiş er şeyī alamın bir kızını evlatlık
20 aldı. şey geldi geldi rāmetli isteyem bē yok kalmadı ama öylē kaldı öyle şey yaptık. zerem
ē o vakıt öyle komunistlar başladılar görece burda abe başkī böyle deysin yok amā din
tarafından bi şey yapasın yōk idi şimdi o onlara didik sal bize biz tamam biz birbirimizi
tutays o ne demişlar ıristiyan o amā onları da demek din tarafından yoĝ idi şey aynı böyle
toplantıdır ya temin de bi şey şey aptım birden polislar geliydi o zaman. ep ne demişlar
25 korķak diye sonrā fereceyi atmışlar em başladı millet kalksın ā ondan sōra bak bu kaçtilar
ep çok şeydi o yok yok yok iş içī iş için var idi o zaman biliysin o ikinci cihan harbından
sonra çekildi biliysin o şey o vakıt o doĝruldu işlar. iş için ne demişlar istersan er gün degiştir
geziydilar köylerden işçi toplasınlar o zaman var idi yō iş tarafından o var idi var idi iş sōra
ucuzluĝ idi be ucuzluĝ idi be yok yok var idi ucuzluk idi şey salte o din tarafidan şey bir şey
30 şey apaydilar var idi ama biliysin burda yok idī öylē karışıklık deylim arnavutlardan şeyī
burda şey apmadilar ama ükümet çemberlemiş idilar bitevī şeyi burdan çoĝi vallā gittilar
türkiyē er şeyī. o zeman askeriye te o yukarda yok o çok ıristiyan içinde bir şey var o eyliĝi
unutmaZ amā fenalık oni gene iç eline düşmē onda aman dumañ yok nasıl biz deylim
muslimanda maşım olsun şeyi olsun, deylim onu doķunmassın ki. onlarda yōk o
35 gözün önünde maşımı a ğilenin önünde şey apar üyle çōk bis. ne demişlar o gürmedik o
zamān ufaķ idik biliysin bilmiys amā rāmetli babam anlattıydı İç tarımcılık sōra o zaman
o bir instrüktorluk yapaydı yapaymış ordā instrüktor gibi deylim bir şef gibi ē argatların
böyle tarımcılık o vakıt ēy şeyi ne o bir şef gibiydi yapaydı. ē sōrā aydē deĝ bir gün o
direktör dīy istersan biniysen komunizligi biliysin da nasıl o komuniz partiyā da nasıl o der
40 o işi yapamam alırım başkasını da komunizm o şeyī da alaysın deylim kiyften deylim

birisini Şimdi geğirmissin isteysin bĒ kĒtek attırasın polisyā sal de kıracaklar kĒyü tekrar
komunizlik_o üyleydi. temiz yok olsa yapamam ama sen gene kıovsen kıovamam benim ben
ne demişlar orda yemin edeym Şeyi kıovamam kıovamam da ke vermişik Şeyi çıkmış işten
o kıominis çok. ne demişlar cenazen_olsun hayırlısı olsun Şey diy gidemeysin mezara yĒk
45 idĒ kıomunizlar çok fenā evet evet evet Şimdi tabi bu kendine Şey ama diyelim ō kendi
insanın demek o yazılmışın Şimdi o partida kıomunis partisi kıomunis partisi ne dedĒ. o
turkiyada da var Şey beyle biliysin nasıl gidiy ama burda değil bu ğavurluk Şeyi eh yok o
izin o veriy Şeyi ama diyelim sen kendĒ ailenle Şimdi yazılmışız evraklar ō defterde e
kıomunis e kıomunis o din tarafından ē e te o ne diym. demek sen cenazē gitmiy te o oni
50 deym o orda demişlar o tabi gideydik Şey ama oni yazılmış orda kıomunis o kütükte ō dinlē
anla kıaşıy Őē yapmiy o o devletin ō kıorkaydi. ne o istemey o seni bĒ kē o canda Şeyi ama
ō da kıomunis desek öyle bi Şey abe bis biz geçtik kıolay. o ne demeli biz bizi tutmadi amā
babam onlara baķtıysa onlar ŐeyĒ o sebepten dağıldı küyümüS.

METİN XI

Kaynak Kişi	Nuri Şasivari
Yaşı	72
Derleme Yeri	Güreler Köyü
Derleme Konusu	Türkiye'ye göç, Güreler Köyü'nde tarım ve hayvancılık

aleykümse lam nuri şasivari şasivari. yetmiş iki ben penziyadayım çalışmam çocuk çalışiy. çocuk. ben burda çalıştım otuz beş sene ama şimdi evet. vār üç tane çocuğum var üç tane gelin unukalar var on beş tanē te öyle. burda biz kaldık onların yanında. tütün benim çocuklar ben koyun var idi şimdi yok çektim tütün çocuklar çalışiyılar te öyle köy işi. yök

5 ben arnavutim kalkandelede. ben sekiz yaş getirmiş baba bizi burda gitmek için türkiyeye ama nasıl geliydi üylē oldu işte burda kaldık. evet türkiye için geldi burda niçin kalkandelede vermeydilar vesika ā burda dilini öğrendik türklerden İlazım gitmek onun çin amā gidemedik, kaldık. e şimdi açan duyarsın geldim ben episi bī iki yüz elli ane ep türk salt biz arnavut onlarlē. elli sekizden de altmışe kadar episi ma sonra kaçtilar, gittilar

10 türkiyē. bıraktilar evet aldı ükimet toprağı ne deylar parasız da olsa bıraktilar toprağı gittilar hükümet hükümet kim alır bitevi köy yā e sonrattan geldilar. sonradan gelen giden geliy boşnaqlar gideylar türkiye geliy arnavutlar oni buni em te öyle kaldırıys. ā eski türkler ama e beraber yaşadık tamam, yaşaydık em şimdi de yaşayz ama o kalmadi şimdi bir beş alti ane türk be şimdi. yök be on be āne var şimdi türkler. aşā köydeydi ō aşāki musalıkī kardaş

15 rākip ağa var idi onların mezari yukarıda onlar tutaydi ya çiftlik patron, beg onlar idi o

zaman yok idī ep toprak idi. burdan çiftlike onların orda ekşi sudan öteye var idi o salī beg. o ayvān, toprağı çalışıydılar hep şey ekeydiler bostān, gün çiçek, oni buni pamuk toprakla ūraşıydılar, argat getiriydiler şey vranyada geliydiler çengenerler çalışıydılar butun yaz iki yüz yüz kişi argatlar üle iş zamanlar orak morak ne deyler te üyle. onlar şimdi 20 istanbul rakip ağaninkileri zengindir onlar. ehe bıraktılar amā zaman. eyi olmadı ama üyle şimdi ama yanlış yapmış oni gitmiş, bırakmış çok yanlış niçin o idi avāles mu abbet idi avāles çekilsin ben çın ā gidiyz türkiye pa türkiyede ne nek avāles çektiydin çi problem dīl idi avāles ammā o zaman burdaki biz haçan de_ıldıķ em boşnaķlar da haçan de_ıldı burda güremeydin kadın sen gözünü şeyini hep sarılıydı. çıkamaysın sen soķaķta kari güresin sen 25 o zaman o şimdi te ondan sebep gider. tito zamanında lāzım şamī çekmek karılıķ açık gezsın oni buni nerde. ayvallah nerde yaşaysın sen türkiye? edirne bilırım edirne gitmedim ama get orda geçtim miydım ben birkaç gün orda yesinlere imraniyede biraz gittim var dost var dostlarım var şey sōra küyden komşılar hay sağ olasın.

METİN XII

Kaynak Kişi	Aziz Azizovski
Yaşı	71
Derleme Yeri	Güreler Köyü
Derleme Konusu	Tito zamanında yaşam, Güreler Cāmisi Hakkında, Güreler’de tarım ve hayvancılık, eski düğünler, Güreler’de avcılık

aleykümselam benim azis azis burda burda azizovski makedonca diylar ama ütede azis ta_irlers azis ta_irlers burda azizovski makedonyada makedonyada iki ad biri fazla bize qarış qarışmayalım işine. ben yetmiş bir yetmiş ikiye gircem şindi bu ayın yirmi beşinde. burda doğmuş annem aşāyi köyden aşāyi gürelerden, babam burdan, dedem burdan episi burdan, 5 bütün soy burdan. vallā diylar eskiden biz dā osmanlılardan, kınyadan gelmişlar, kınyare kıyomışlar küyün adını. kınya türkleri bulan kınyareye kınyare kınyadan üyle. vallā baştan bilmiym amā ben dört bin beş yüz sene evel osmanlılar gelirken tābi. yök gitti episi biz da gittik şindi doqsan altılı altıncı ayın yirmi doqzunda otuzunda geldik istanbula. geldim misafir burda evim var, annemle geldim buraya işte dolaşiyS. gittik biz de epten gitmedim 10 ben paşoşum buranın nüfus kādı buranın. ee ben gittim doqsan altının altıncı ayı yeni yeni yirmi iki sene yirmi üç. ā burdaymiş benim babam burdaymiş o zaman peşin gelmişlar dā osmanlı gelince o çekilince bin doqzüz on ikide o imiş o vaqıt yedi yaşında. bin doqzüz beş doğum babam. asıl elli dört elli beşte tito vaqıtı bi gırbaç bize duymasın diye kıparlar.

fereceyi attirdi müslümanlara bi de girilen kızlari başladı asker almaya şindi adamlari aldı
15 kızları aliy. yok burda yok aliydi ama biz gittim ben yaptım askerlik on sekiz ay orıda
titovada bitirdim ama o vakıt titonun bir kanunu çıkardı bizi katarlamak için koletif ferecī
atti. büle kızlar gezemezdi ferecele te burda cāmide polislar duriy burda kadınlar çıkariy o
çarşafliydi onlar, o beyaz saçlıydılar eski kadınlar. orda iki tane polis atmassen copi vuriy
atay kadınlar çıkay. atmassen oni niçin kapali vermiylar konuşsin ondan zate gitti bu kim
20 burda üç yüz ane var idi bu küv üç yüz ane ep türk idi, zordan gittilar. vallā aşu güreler iki
kilometre onlar satmadılar yerleri, bıraktılar devlete bıraktılar gittilar. zor zaman te bulgar
da napaydı yirmi otus sene evel yirmi beş sene evvel zorle adımı vermey sünnet yapsın
mağsumlara, vermey akkıni işten katarlay te üyle. yök anımla burda geldik, burda yok
kimse bir akrabam var orda yakınle evler başka bunlar komşilar ep şimdi burda büyüdük
25 epımız eyidir fena şey yok. bu diylar bin üç yüz yirmi alti mi öyle bi şey yapılmış öyle bi
şey deylar. buldilar tarih bunun o kapının cāminın arapça yazaydı. ordan yazdilar sōra o
taşlari üyle üyle da açan gelmiş türkler buraya bu cāmi var imiş osmanlida var imiş burda.
araplar evvel tutaymış burasını. araplar bak o tarlalara erkesin arap boyasi araplar orda var
arap mezarlıklari hiç yazi yok taşlar bir ayaklar bi başında. araplar deylar öyle ihtiyarlar
30 anlıymış. önce önce araplar burdaymış artık angi araplar so udiski arabi a mı sūriye mi irak
mı bilmem araplar diylar. var imiş var imiş. bulmuşlar tabi bū cāmi kapıların açan var idi
ō kapılardan girike orda açan yıktılar ō māzemeleri o çıktı ō arapça oni oca okudi āfızlar
onlar buldilar. ordan yazmışlar orda minarede o yaziyi. bu da sadık ocaymış bizim küyde
kırk sene imamlık yapmış bū şiydē nerde çorbasi oturiylar orda. sadık oca kırk sene babam
35 deydi bu imamlık yapmış bu küyde. yok yok te bu cāminın bitim işi benim idi orda ben
sattım bāçede yaptım sōra. ē bu tarafta bi ev vardı yedi yüz metra a buni sattık gittik türkiyā
o vakıt, gel bi kızlar verelim biri vermeysin verırsen akrabalar ütede. burda kalacak kız
yanlız biz gidemis, gittik te nasıl imiş allā öyle yazmış nāpaķ e kesıldı bura gittik. allā şükür

orda da iyi. eȳ bizim için biz tütün işlerdik, tütün işlardık, mısır bütün gün çapayla kaz
40 san gidcez ay önde e_o idi zanaat başka yok. okul okuduk dört sene. te bu idi okul buralar,
burda okuyduk. turççe ben okudum turççe var idi mu allimler öğretmenler tur'kçe ep
boşnaqlar o boşnaq kızlari saklaniydilar bizim kızlar saklaniy onlar da saklaniydilar.
svetova bũ yoqarda o tepede e ben ordan bir gelin nişanladım çocuğa amā anayla
anlaşamadık bırakmay kızle telefonda konuşsun ne almadım onu olmadı. yaptık o nişanlar
45 şeyler gitti bin iki üç bi e_urom gitti sonra adam dey telefonda da konuşmaz. yā dedim dīl
türkiyeda gelin kız ne aliy gidiy ormana gidiy denize akşam getiriy. e var orda da birkaç ane
orda da torunları çocukları var seyfo seyfonun. nē bileym yaktilar beni diye sonra ateşe
attılar. o zati hep çocukları bırakmış bekar kızlari da onun niyeti yok. ben dedim nē adam
alāym dedim bi torunu bakay beni İtiyārılıқта çocuğa. yok yok ama dünyāye adamlar
50 geliyar duyun mi evlenmey. e gittim eve kovay evde deym kim kim çağirdi yā oturduk.
nē bileym o k̄a masraf yaptım sōra yedi kere gittim tak̄sile elli e_uro bi tak̄si gidiy biraz
yokari yokuş orası. var az e orda kışın qar var idi gittik yarı yola k̄a gittik, adam dey dā
beri açan gidelim dedim devam gidis gittik adam diy yok içeri gelemes. soraym kadınları
aliyler sorduk. bulunur bulun bir anadan bir babadan bir tane işe yaramaz. eeee vallā ben
55 bana bırak üsküp te dey beni sen köye gelemessin buraya. benim alti tane cocum var
vuracam seni. ya_u dedim ben gelini güveyle yapalım angi gün angi ayda alalım bi günü
ama şimdi onun niyedi onu her bir her bir oroz kendi gübresinde üter. başka bi şey
bırakmamış oldi artık şimdi. biz da bilmedik oni böyle olacağını. yaptım orida bin dokuzüz
altmış yedide iȳdi ğazan aynı ğavurlarla bi yerde yiydik yoğ idi kazan müslimanlara ayrı.
60 domuzun eti çekiyim böyle ama yağını manca yiyim yedim biz çünkü koşays. vallā dur
bakalım düşüncem biraz. kim aaaaa benzey olmasın bi şey sülaleden onla onlar zaten
debreden gelmişler. ā yetmiş dördte evlendik burda bu küyde doğmuş o. e bu küyde burda
ertullān evde oturiy alim ağa ordaydı. işte gücü gücü ça ablam gitti istemediler kızızı zate

burda. ben da güriydim şu iki mektep ne okul ne burda okuyduk. burda gürdüm baştan b̄i
65 kaçiy ne alā. vallā bunlar sofī bunlar davul istemedilar ben isteydim davul ama istemeylar
bunlar kıZ tarafi onlar davul aram imiş albuķī epsi müslümanlar evlenir davulle şindi. ne
yapacan onlar bozmayalım işi da_ulsuz yaptık. olür ama onlar biras ē şindi o zurnasız
oynayamay zurna lâzım o. ē ne yapacasın ölsun cümbüs kırsiye erkes duyardı böyle orayā
epsi koşar bir kişiye, onun için kavğa yapamaz adamın yanında. he tabī. biz er bi lafiz eski
70 türkçe böyle konuşuruz eskiden. ā bunun babasi biliydi öyle şeyleri rāmetli o diydi doksan
çeşit ezan okurum sa_i de okuydi. yok ben öyle şey yok şarki süylememişim ben olsa ismet
şeFket. yok yok okumam. ē orda var türkiyeda. yok yok vardı burda şarkıcılar var ama kim
ne aykırımış olsa böyle ne yüz şarki o abimin çocu idi o aykırıydi ē yaptı bi yanlışlık burda
iki tanē boşna_in kafalarını kıopardı böyle tırın altına. içmişlar içmişlar iki üç sene evel.
75 gitmişlar kırk kişi davullarla gitmiş burdan yemene ē bu küyden kırk kişi. üskübe kadar
davullarla gitmişlar üsküpte trene binecek artık sonra neyle gitmişlar üteye, dönmişlar bir
beş alti kişi obürleri ölmüş orda yemende. o aci ā bu şeyin muzaferin babasi ö anlattırıydi.
yok idi dey ne yiyelim dey bi gelmiş savaşı ingilterē peşin zamanda kuvvetli ükümetler gel
begir begirlerin arpasını kavurıydi tavada böyle yiyis leblebi gibi. yok ekmek mayın
80 koyaylar şeye trene gelini zulümkar. ē ne iç bir sene işledik sonra bakaysın ğavurun ağzına
ne verecek birinci fiyat verirse ikinci fiyat üçüncü. yok gütüriysin orda manapol var nerde
toplay şindi o birinci fiyat verirse güzel para alırsın ama ikinci üçüncü veriy bize vermiy
hakķını kime ālaşacan. kalite birinci ikince o verse o güzel pare. yok be bi yüro bile gelmey
kıaymesi. martin on beşinden sonra ekiydik asatlari tütün to_umu o sonra oni prev_ediysin,
85 iki üç defa otlarını otlarını temizleysın preve diyz biz öyle diys. otlarını kııkariysin sonra
sulaysın_er iki günde bi kere rasisten ne kesiy avaya göre güneşliyse sabā akşam da
sular_onla büyüy. ē ondan sonra kııktı bu naylon naylonlarla örteyiris dā dā çabuk yetişiy.
ama ö oldi mi bu kadar oni tarlada da takaysın, saci var demirden onunle ekeysin_elle şindi
makinalar kııktı. ben geçiydim yunandan görıydim makinalarla oturmuş beş tane kıız ekiylar

90 beş sıra birden onun önünde rasatlar böyle koymışlar rasats ordan aliy_eliyle sōḡ ki veriy ō
makineye o makine dönüy teḡardan taḡay topraḡa orda su da keliylaḡ aynı sonradan. yoḡ sōra
sonra onun kükünü büyüdi mi bu ḡā ḡazaysın bir kere bu ḡadaḡ dā bi kere ondan sōra aḡan
to_um ki veriy çiçeḡini ḡopariysin oni çiçeḡini ḡopariysin. ondan sōra yandan filiz veriysin.
ō nasıl domatezleri var filizleri onun da aliysin o yapraḡlara ḡuvvet veriy. kilo geliy sōra
95 aḡır. ondan yoḡ ataysın oni ataysın oni tütün olsun ḡaliteli. ō almazsen oni o sōra ḡırılıy
yapraḡlari ucuz aliy. ḡīl ō ḡuşlardan ḡīl tavuḡtan. tilki de vuriy derisi ḡıymetli onun tilkiyi
de vuriydilar, sataydilar üsküpte o dericilere, ama tilki yenilmiy. ama tavuşandan yersin ḡaşa
parmaḡlarını yersin. yapaydıḡ şey burda bū yusufun aḡrabası rufat aḡa ḡifteydi o ben
teyzemin ḡızıyle evliydi o tutaydı tavşanı getiriy yapay ḡaşan_anam parmaḡlarını yersin. o
100 tavşan bayır tavşani, annem yapaydı ben ḡovarlıḡ yapmadım aşḡılıḡ. ḡıḡariy derisini oni
yapay ondan unle ē ḡavuriy tereyāla bu zeytinyāyla o sanayā yapti beni bütün damarlarımı
kestilar. ā manda yaḡī yeydim a manda yaḡi olmazdı böyle. er bi şey oliy ondan. vallā
manda ḡoḡ var_idi burda manda var_idi manda var_ı. ū bizde üç dört tane var_idi bu yusuf
aḡa te bunun aḡrabası burda onda da dört dört tane şüt satmadıḡ o vaḡıt yiydiḡ. peynir
105 daḡıdiysin kimın yoḡ ona ver. vār mandalar o ḡarā onlar aḡşam setri gibi ama onun yaḡi bi
kilo iki kere saḡ bi kilo yaḡ ḡıḡar ondan. ondan yedın mi iç doḡtorle işin yoḡ. o ne yesen o
bozmaz o tereyaḡi ye.

METİN XIII

Kaynak Kişi	Hamit Azivoriç
Yaşı	67
Derleme Yeri	Güreler Köyü
Derleme Konusu	Güreler hakkında

amit aziroviç aziroviç. ben altmış yedi. iç bi şey penziyandā im penziyada penziyada iS
burda. burda yaşayız bu taraf. eh gezeym burda küvlerde yok ki nāpalım baş başka bi şey
işte işlĕk işlemek yoktur artık bitti. pa ta ō kâ penziya be yök te o kadar acom. çök çok te
o kadarı. biz ē işleydik bakqallardan burda tırvovyeye işleydik em ticaret işleydik her bī
5 bütün makedonyadan işleydik. hep te o kâ te ō yirmi sene te ne bırakmışım amilyat oldum
em onun için bıraktım işleri. ā kalpte āmin. ē var çocuklarım. ē biz bir kız var benim salte
ā orda alti kardaşız biz. ō kardaşlarım unuqalari vardır te orda geçeyıs. ė te öyle dā bizim
yök bir kız var bu sırsqadan geç vermişım orda iş evlenmiş unuqalar var onlardan işte o
kâ. bu küvdūr, osmanli küv budur orta güleler orta güleler. deylar qonyare deylar şindī
10 değıştirmişlar makedonlar qonyare ama dīldır qonyare bu orta güleler. aşāda güleler orta
güleler bunlar güleler üsküpün güleler bunlardır bu türklar. ē türklar da var imiş orda da
yoğ ama vaktında şindi yoktur makedollar bitevi var imiş var imiş şindi ilerde var idi. em
burda geçtik türklerle geziyo biz altmış altmış üçte geldik burda sırbistandan
sırbistandan arnavutim. sırbistandan geldik biz altmış üçe geldik burda nāqıt biz geldik
15 burda var idi çok türk hem türklar gittilar hepisi türkiyeye gittilar em qaldık burda şindi

biraz dā on beşane türk var burda eski eskî türkler, osmanlı var olsun götürürüm
götürürüm götürürüm bakâsın. cāmisi var bizim burdā eski eski camî türkler diye yaptılar
bu cāmi da. sonra geldilar türklar ė yaptılar bu cāmi hem aşā₁ küvün cāmî. pa te o ortağı.
aşāyi gülelerin cāmi da oni da yaptılar türkler. kî ihtiyār eskidilar cāmiler. düştılar em
20 yaptılar türklar yaptılar bu cāmi da teşekkür ederiz onlara da arkadaşlara. geliyler musafir
onlar biz da gideris üteye em geçiy bi türlü geliyler ziyarete geliyler geliyler teşekkür ederis
onlara da çok ki gezdik bunlarla çok geçtik çok güzel te benim bu arkadaş bu da dā biraz dā
İtiyār benden em dā dā erken gelmiş bunlar burda em o düverir dā güzel. onun var aşā₁
gülelerde bunlar yaşadilar o vakit türkler ne gidiydilar aşā₁ gülelerden bu tanar o aşā₁
25 gülelerli dayısı em dür āmin teşekkür ederiz size da teşekkür ederiz. te eski cāmi eh bu cāmi
yapılmış (tarihi)arhiye bir kāt bulduk temelde nākıt yıktık yıktık cāmî öyle bir kāt bulduk
temelde ‘ kāt ‘ kāt bul o ‘ kāti bulduk o eski tüşe ē onun çin biz yazdırdık buni. güreler güreler
güreler rāmetli gülelerli āşim ocamız bu āşim āşim_{oca} bu bizim ünlü ocamız. yök cāminin
imamı bu imiş evet ilk imam öyle diyolar ēvet evet ḥāşim_{oca} evet evet bu da bu da bu da.

METİN XIV

Kaynak Kişi	Hatice Mustafaova
Yaşı	61
Derleme Yeri	Güreler Köyü
Derleme Konusu	Güreler’de tarım, günlük hayat, kışlık yiyecek hazırlıkları, doğum âdetleri, türbe âdetleri

mustafaova altmış şey elli sekiz doğumluyum. ā bēn bi sifer ben evlendim kırşa diye bi köy vardı ē onlar ilk burda imişlar ama gitmişlar kıruşaya orda yaşıyodular. öylē kısmet te nasip evlendik ē yok ge kaçtım ben. ē yirmi iki yaşındayken ehē evet. yok, yapmadık dūn bi şey öyle. yok kocam evliymiş bir kere ē evlenmiş iki çocuk üstüne öyleymiş kısmet dey

5 insan e öyle. gitmedım kısım gitmedım. vār benim benim babam ordan gelmeyiZ biz benim babam getirdi beni bizi ordān ben türkiye vatandaşıyım. var aha aldım orda türk vatandaşlığı taşlıtarla pazar içi benim teyzemin kızī kızī ē o teyzem öldü kızī yalnız kaldı dayılarım, dayım da öldü yani hep annemin akrabaları ordalar ordalar annemin akrabaları izmirde babamın yani bizim akrabālar yok burda burda bizim akrabamız yok. kardeşlerim

10 burda salde babam bizi getirdi. dört kardeş iki kıs kardeş evet ē öyle. tütün tütün yapıy ilerden ekiydi kocam görmiy şindi evet bu kıs evlendi, çocuk gidiy türkiyede çalışiy bir bu mustafa ē öbürü da gidiyō. biri üsküpte çalışıyo kıatastarıda evli o üsküpte evli gelin da öğretmen ē tatile gittilar onlar. e ektık birkaç sene nası ekmiyos yapamıyom be kızım ē biliyom ya tabī tarla sürölüyō rasat peşin ekiliyō martta ekiylar rasatları sonna onu rasatlar

15 rasatlarla peşin otlari ayıklıysin su veriysin çok işi var. ondan sonnā onnari biyeti bu kadar
oldu mū makinayla şindi elle de ekiydık, bizim ellē ekiydi şindi makinayla ekīy ekiylar ė
öyle kazıylar. kocam ačan ça görıydi işliydik birkaç sene oldu çalışmıyoS tarlā sürüysin
öylē te zordur biraz oliy ama nāpıcan. ben kalktıktan sorna ekme mī vardı inēm ama sattık
yapamiy görmiy kocam da inēmi sājıydım soḡnā ekmemi yōrdum sabālık azırlıydım yō boş
20 vaktım te bāçede gidiyum ė patlıcan biber kendimin yetiştiriyim, ekiyom yardım ediyō kız
da çocuklar öyle yani eḡe. pek o k̄ā ben ne bileym be kızım. benim bu kızā verdilar ačan onū
tē verdilar kızı, gelini da öyle yaptık nişān. söz geldi git'tık orda yaptık nişān sorna kınā
yapmadık ama bu kıza geldilar yaptık türkiyaya gitti bu kız. geldilar kına yaptık böyle o
radiyoyla böyle çaldı öyle. evet söyleniy kızım vallā ben söyleyemem söylemedim yani
25 başkası söyliyler ama ben yok öyle. ė söyliyler. he burdā ĩç ne bileym er şey yapıyoZ te
fasülyē, sarmā ō baklava tatlılıktān te benim kız da yapıy ō baklavayı tatlı. yapıydık yufka,
yazıydi yazıydılar. şindi yapmiyz ama yapıydı yapıylardı ėvet ėt. turşu koyuyos turşu
yapıys. bibēr, patlıcaḡ bu yeşil turşudān dā salatā er bī şey ben ep bāçemden turşumu
turşumu ė kendi. ayvar diylar kaynatıyz onu pişiriysin biberleri, soyıysin makinadan
30 geçiysin, kaynadıysin. ė ō ayvar yapıyos yanī evet. maydonos, sirke koyuyosun, zeytin
biraz tuzunu şeker biraZ öyle yani sirke öyle. çöbib cāmiye gidiylar sabā şey sabā namazı
bayram namazı sorna cāmiden mezarlıklara gidiylar em büyük büyüklerin ellerini öpüyolar
sorna geliys sabā k̄āvaltı çocuklar geliyo burda bu şey şeker istiyolar te öyle yani. ben ė
on iki yaşında geldim türkiyeden anliy misin e ondan soḡna geldik bir küyde yok udu o
35 kadar insan, birkaç āne böyle ondan. evet yok udu pek insan yok udu ben ōrda öyle. ė
buraya geldim burda te köy için o köyde de kurşun edīys o kövde de o kadar insan
yok udu. boşnaḡ bi de te arnavut te onnar kalmışlar o zaman sorna burdan orayı gitmişlar
sorna gene buraya geldilar. okul lāzım idi orda okul yok udu. sorna çocukları okul için
geldilar buraya vā okutturdu. vārdı ama şindi yok niçin bu arnavut bū boşnaḡlarla

40 arna_utlarla evli türklar e kevermedi episi kapandı okul vardı benim bu kızlar okudu
dördüncüye kadar sorna babası kevermedi. dā fazla lāzım idī ama ė te bē benim tefeyyüzde
okudu çocuk em_ō katastarda şindi çalışıyo türkçe biz biliyoz, biz türkçe biz türkçe
konuşuyoz. evet ē türkçe evet bu köy yoķarı ki ğavur_em bu aşā güleler orda türk_ama
boşnaķlar var orda türk yoķ. türk ē türk. vardī biz geldik bilē burayā te birkaç āne de gitmiş
45 idi burdan. dā var_ yani. döndüler gene geldi bu bir_ānē öyle. evet vār vār öylē yikiylar kırk
taş_ile öylē yoķ küçük küçük taşlar toplıylar, suya koyıylar gel kadın da yıķaniy anne de
yıķaniy çocuk ta yikiylar öyle. kırk güne kā iç bi yere gitmiy gelin em baş_örtüyō örtüy em
bi yere gitmiy ne anne annesine ne bir_şeye o öyle idi. ē öylē bi şey duymadım amā yā
lo_usa yā çocuk ta yalnız bırakılmaz diydilar koyıydilar bi şey ya bebek bırakılmaz. tus yā
50 ekmek ne bileym öyle bi şey koyuydular öyle yanī. eskiden yapılmış ama vallā ne bileym
ben pek yapmamışım kaynanam bēki dā iyī bilir ben o kadar eeee. ēvet allā kabul_etsīn
günālarımı alla_ım affetsīn yani namazım kabul olsūn öyle yanī. var ā var ama ben de
bilmem sade bismilla_i elāmdüllā evet ē. evet azırlanıyoğu. te benim gelinim getirdi çō çeyis
çoķ bi şey benim gelinim getirdi epimize böyle ediye em te ev_ için tencerēdi kimisini koydu
55 te evē, kimisi kaldırdı şeye. yerimiz da yoķ çoķ kızım e yani öyle. bir yere gel bir eve geldi
gelin yapamadıķ dā burda evi. kızıma o yu ne kā yoķ_udu o kā ne kā var_ıdı o kā gelinim dā
fazla getirdi. ē o zaman tütün salde işleydik senede bir kere para aliysin ē onun için ne kā
durumun o kadar şükür allā_e iyi çocuklar çalışıy ne kā o kā evet. yapılydī davulla yapıylar,
çaliylar, oynıylar mevlüt yapıyolar öylē yāni evet evet. yoķ başķasi getiriy komşilar getiriy
60 yemekleri yemekler getiri komşilar getiriyler yemek yani. okunuyō vallā_i tespī çekiliyō o
kadar ben bilmiyom ama yani okulluyo yāsin okullu okunuy te benim kızım biliy kuran da
okusun, bu da biliyō ē te şinđi ne gitti o kız da biliyō beş vakit namaZ bırakmiylar ben de
kılıym ama bu ayām āriyū bāzı oturup kılıym evet ēvet o öyle yani. o çocūm ne gitti şindi
tatile o da hıç kaçır ıdı kılıy çoķ beş vakit namas. bu köydē yoķ bana ķalsa tülbe bizim

65 tarafta ben ne bikeli var, dofuli var, cumāli var oralarda var tülbe o tarafta okiy türkler, yörükler diylar onlarda cumāli, dofulli cumalide var. ē var türbeler bizim ö terafı pusto var hiç insan yok_ç köyler var ep_or_orda var türbeler yani. onlar tā pek inanıylar ölülere anliydn mı ē mum yakar yakiylar şey diylar bi şey yanī. bū kövde yok tülbe tülbe bu kövde yok. bunnar pek inanmiy öyle tülbelere de ē. ā onlar çok inanıylar o tarafı ē gidiylar mum yakiylar

70 şindi ē su testi var ya testi dolduruylar su koyıylar, ölü kalkar mī abdest al öyle alcağ evet vallā vā öyle ē te mum yakıydılar bi şey bāliydlar ne bileyim dileki evet ē öyle. yapıyodum bi yaptım kanaviçe diylar ya ō ē ō dāntel yaptım yani dā duruyu benim kanaviçelerim koyulmuy şindi. var_ıdi ince böylē koyuydık_üstüne onun ne yapıydık lambayla yapıydım ō kız_ıken çok merakıtık biz. şindi yapmiy kızlar_o kadar ē benim kız telefon elindē yök

75 vallaḥi ōlsun kızım te söy yök. e bis biZ tek biz bizi getirdi babam on_iki yaşındaydık ā biz iç istemiydık istanbuldan geldik ē iç istemiydik rāmetli babam da getirdi em düştı da fakir yedi senē em_öldi yani çok vardı merām ama şindi burda nasī alıştık hiç ē yaşamağ orda istemiyom yani. alıştık kaç sene burda ēvet. yeni benim gelin tē kā ep oğutturuyo öyle torbeş

80 çocuqlarını alıştırıy türkçe bir kere ama bizim tarafta gidor fulidā var konuşıylar oralarda yani üskübe üskübe yok yok yok_ıştıp ıştıpte var yörük kövleri ordā onlarda gidisen_or_ada ādetleri o çok güzel onlar yapıyular onnar dā taşlārı da var onnarın ayri. eee e benim kıs kardaşım ötedē ordā iç kaç sene göreme göremedi ne gelebilīy ne gidebiliym uzak yörük ıştıpten öte ā uzak öyle teşekkür sa_ol. bi şey yanlışladıysam affet.

METİN XV

Kaynak Kişi	Rasime Şabotıç
Yaşı	47
Derleme Yeri	Güreler Köyü
Derleme Konusu	Eskiden kına ve düğünler, Üsküp'te yaşayan etnik gruplar, çeyiz hazırlıkları, cenaze âdetleri, unutulmayan hatıralar, çocukluk oyunları, eski Ramazanlar

ehe tamam be olur em abla. rasime şabotıç kırk yedi yaşında evet. pā benim üsküpten, üsküpte doğdum hangi maallede yāya paşa var maalle ğazi babada tefeyyüSün yanında çok yakın tefeyyüZ tefeyyüzü şey ilkoğulu tefeyyüzde çalıştı, okudum, bitirdim sonra evlendim koyunarede, otuz yaşında ne. çalıştım biraz üsküpte üyle bir iki üç sene. ne iş sataydım

5 butıkte erkek kızlar için tişort, pantol öyle şey. sōna evlendim burda çalışmadım artık eĝ. var bir kızım bir ölüm onlar ē kızım on iki yaşında, olanım sekiz yaşında, üçüncü sınıf ā kızımdır yedinci sınıf. burda koyunarede ama makedonca, türçe yok. bizim koyunarede yoktur obür koyunarede var burdā dā çok boşnağ üç dört eF arnavut var. bi de iki efüç makedon, fazlasi boşnağ. nerde burda mı yayā paşa evet. yok yok ne biliym belki okumuşuğ ama

10 unutmışım. ēt dü ünüm yok bende yanlıs kına var idi. pa akrabalar arkadaşlar kına nası türkiyede gibi oldu ama bi şey olsün farklı yok aynı nasıl obuğleri ben da. var var şimdi dā çok var. ben evlendim o zaman o kadar çok yok idi. evde yaptım ā şimdi dā çok var salonlarda te benim ablamın kızları salonda yaptılar aynı türkiyede gibi aynı bū türk şeyler

fımlerde gibi. te burda var şimdi şey yeni gelin bakıyōs te televizyonda ep türkiye_i bakıyoS.
15 ep te öyle öyle oldi kına geldilar, aldilar pazar günü o kadar düün falan yapmadık evet. evet
yapıyos e turşiler, ayvār ev ne lāzım yapıyorus ayvar var patlican ayvar kırmızı biberlerden.
pişeyş şeyde kümbette işporette sonna çekiys şeyi kabūnu sōna maşinde koyayS em
kaynatturiys büyük şeylerde bir iki saat ne kadar var biber onu sorna koyays teglada İsi
kapatırıs ö olacağ biraz zāmet ama lezzetli evet. en çok kāvıltı. made bunlar çay içmezler
20 boşnağ yalnız benle birkaç insanlar burda ne var. yoğ yoğ burdā en çok kāve kāve. ō açtın
mi gözlerini kāve içiyos. ā üsküpte dīl üyle üsküpte gene dā fazla çay kahvaltı çay. dā çok
var idi arnavut bizim maallemizde ğazi babada. var idi e şimdi var türk çok var türklar var.
çayırdā var em arnavut em türk em boşnağ em makedon. butelde vardır arnavutlar ama dā
fazlasi makedon var butel. ama en fazlasi yāya paşa, çayır, severde evet orda artık dā çok
25 başladilar arnavutlar boşnağ dā az evet evet. onun çayırın arkasında dā biraz dā yukari
sever. evet evet üriydık büyle dantēl bizde diylar toledu bilmem sizde ne toledu odur patıska
em ipek var bir beyaz ipek var pembē mavi üyle yapaydığ toledu. başkā erkenden var idi
ğoblenler var çiçek var cāmi baş ablam yaptı cāmi ālā duruyō. evet kāsnađ var yumurlağ
koyaysın kāsnađta em işleys. igne ile igne ile te böyle dantel evelde ēvet āzırlanıyodū a
30 şimdi yoğ şimdi dā çok telefonlar ēvet. a evelden çok işlenirdi çok benim ablam çok yağile
biliy misin nerde şilte yaği biliysin nedir o. var yā düşek, sünger e beyaŞ işledī o yastıklara
yāđiler evelden işleniydiğer şimdi kimsede yoğ ne yāđi ne şilte ep koltuğ var em dā as
işliyorlar bu gençler okulā telefon e a evelden başka idi evelden. a sen evli misin evli misin?
çocuk er şey var şimdi pare var mi er şey var ē. var var ādetler boşnađlardā var ādet. arifede
35 okunuyo ilahiler cāmida gidiyorlar kızlar ilayi okuyorlar, bayramda mağsımlar geliylar
çocuk kızlar diylar şintşiri mintşiri bonboni toplaylar bonbonlar gideyz bayramdan bayram
kōşiyāda akraba üyle. nasıl şintşiri mintşiri bonboni belki var ama ben ben bilmem bilmem.
sōra soralım bu yengeyi odur boşnağ. a ben o kadar tanımam şeyleri. yoğ belki

bilmişim ama unutmuşim. yok söylüyorlar bunlar, ben türçe eylet eh onu onu aynısı ayni.
40 pa şimdi utanırım biraz unutmuşim zaten büyüdüler çocuklarım. ben dā çok kardeşimin
gelini o uyutturuydi onun var beş tane. dandili kara kutu dandili onī ama unutmuşim dandili
kara kutu dandini mesele ilhām unutmuşim ė çoktañ şey yedi sene yō yok bebek unutmuşim
em te üyle. burdā yok yoktur bizde öyle şey yoktur. bebek kalmış yanlıs odada o bi şey
olmasın sen çıkmışın dışarda odur başka. öldükten sonra yemek evet. yok ölen evinde te
45 benim kaynatam açan üldi bunlarda yapıldı yemek ama burda yenildi. burda yapılmaS
yemek getiriyōlar şimdī bu gençler var restoran, getiriyōlar yemek restoranttan. kimin var
dā fazla restoranda kimin yok evde yaparlar ama a o evde yok obür evde. ordā ni kave
koyulur ne içbi şey er ep_o taraf. yoktur bu şey bunlarda yoktur. isteyen kim bilir kim
bilmez cāmide cāmide mevlut mevlut de yapılır. ellī günden sonra yapılır mevlut yapılır,
50 tespilar da cāmide okunur. e te üyle. ay üsküptedir başka üsküpte yāsinnēr kırk bir yāsīn
yedi gün okunur yāsīn a burda dīldir. üsküpte aynı türkiyede gibi. a burda yoktur asker
yoktur yoktur evvelden eh işte toplaniylar akrabalar gütüriysin istasyonda em_o kadar şimdi
asker bizde yoktur yoktur şimdi. bir on_on beş sene fazla yoktur. yok yok biraz deprem yok
yok bu sene ne geçti obür sene ne geçti var_jdi biraz deprem üsküpte biz burda hissettik
55 biraZ ama üsküpte çok_issettiler annemler de kardeşim da evet. baş arife günü ramazan eh
o zaman issettiler bilem kardeşim annem. ė maksımlari geldilar kısı kardeşimde şeyde
batinsada orda kaldilar bir_afta a burda yok_jdi çok. biras issettik ama yok çok. olay ė ben
geldim burda nissanda. iki ay soñna kocamın acosü ölu istedi evlensin. em dey bana ayde
gidecis çalalım kıızı. ne çalmağı dedim bizde yok_üyle bizde kaçtı mi kısı kaçay yā annesi
60 bilir yā annesi bilmes. deym nereye gidecis çalalım nasıldır_o iş çalmağ haydi
bindik_arabada gittik nerde neydi nasıl koynarede var_jdi bir yol yukari taraf orda kaldik
bir_araba gitti, aldı kıızı. deym ė neredir kız nasıldır bu çalmağ şimdi gelecek kıZ kısı araba
gitti bis_onun_arkasına gittik çok bi şey tu_af geldi dedim neymiş bu çalmağ böyle oni

atırlaym interesan geldi. bizde yok_üyle türklerde ā boşnaqlarda var onlarda. evet_ evet ama
65 bunlar deylar çalmak. o kaçiyō annesi babasi bilir o kaçiyō ā bunlar deylar o bana bi şeymisi
geldi başkā bi şey ne bileym. er zaman unutuym rüyā gördüm iç atırlamaym rüyā iç yok ben
çok unuduym. küçükken on yaşıdaydım baş svetovada gittim alamin çocuği nerde ne
gittinis orda benim anneannem, babaannem, annem babam hepsi şvetovadandır. on
yaşıdaydım gittik misafir dayılara, babam götürdi bi şey alaım dayımdan, yāmur yağaydı
70 ben küçük ā papuqlar büyük ā var_ idi dört tane köpek te işte oca em dā kardeşim em dā iki
tane. dilar rasime gitme yeycekler köpekler yök. siZ nē ne qorquysunuz ben qorkmaym.
başladım qoşam. iki tane benī yedi ay iki tane qoştı bunlari ā ö nasıl_ idi çamur evvelden
yok_ idi şey nası şimdi yol hepici_ çamur düştüm, ısırımış_ idi arqamdan em anneannem gördü
o Sannetmiş ki bütün yüzümü yemiş köpek o dey çü be çü be çü be açan aldı qani çakmadı
75 ama bir delik çok yaptı o zaman_ araba yok_ idi nası şimdi lāzım yarın gidesın bir saat marqo
maronastide sorna tutasın bazı araba. dā geldik astanede, oldi akşam oni atırlaym beş gün
kaldım_ astanede köpektten. em ben çok qorqarım köpeklerden iç sevmem da kediler
var_ ama köpekleri iç sevmem. eh onī oni atırlaym e. başqa bi şey olsun bana olmamiş
şimdiye kā şükür o. nası yok pa evelden_ oynaydık lāstik sornā biz deydik dā fazla arnavutti
80 arkadaşlām arnavut ne luti se çoveçe⁷⁸, laqa sornā. nası deym var giramitlerden böyle
yapardık koyıydık cāmi gibi bir qare şey çizeydik em tople vuruşıydık sıralāsın o şeyi
kiremitleri em_ öyle oynaydık. evvelden dā çok oynaniydi ā şindi bu telefonlarla bi şey. a
evelden çok oynaydı yā bābō ya te oyunlar lasti kızlar sōna ramazanda yapaydik gelinler
bizim maalle obür maalle angi gelin_ olacak dā güzel küçük alacık idik bir kızi al_ elbiseler_
85 o gelinler neydi en yeni gelinler maallede bis ara elbiseleri arā şey duvaqlari yapaydik
gelin_ aykırıydık_ arnavutçe en sonunda qapışacak_ idik bizim dā güzel sizin yaramay

⁷⁸ ne luti se çoveçe: Kızma be adamcık (< ne ljutise çoveče *Srp.*)

gelirdik_eve. babam cāmiden geliydi terāviden biz қоş görmesin babam te oni oynamışık ě
her ramazanda o idi oyun. şimdi yoktur o da evet evet. pā oturiysin süfüre қā süfürde yeysin,
içeysin. en son қāve қılaysın sabāyi yat artık sabayle on bir on iki қalkardık, ölen қıl sonna
90 temizlik, ikinci gelmiş gene қılaysın iftar annem idi dā genç biş öyle ben en fazla götüriydilar
beni alam pazarda ne lāzım. iftar geldi mi kızlar geliydilar arkadaşlārim deydiğer

Oy tene tene dıkoқaten

Naşқoy ramazani naoy bayram⁷⁹

em te üyle pa türçesi yoktur nasī anlatam demek ē gitti ramazan geldi bayram eğ. evet şimdi
95 yok o şeyler evet evet evet қurban kimin ne var idi kesiydi bizde her zaman қurban keseydik
babam rāmetli keseydi. akrabalara, kōşilara er zaman er zaman burda da aynı burda da
қurban kesiliy, bayrama gidiliyo. ne қā oldi bilmem.

⁷⁹ **naşқoy ramazani naoy bayram:** Gitti ramazan geldi bayram.

METİN XVI

Kaynak Kişi	Bayram İbrahimi
Yaşı	87
Derleme Yeri	Luboten
Derleme Konusu	Savaş hakkında

edirneqapı ā bilmem. bayram ibrahimi bayram bayram. elhamdülillah seksen yedi seksen
sekiZ, seksen doqız ben bileym hep bir iki üç ne niçin. bir iki üç dört beş alti yedi sekiz
doqız on on bir on iki on üç on dört on beş on yedi on sekiz on doqız yirmi hep bileym
elhamdüllāh. topraq nasıl var hep işleym bereket ama sayī ben bilerim biraz fāzla ama
5 unuttum bi şey bir uzun vāqıt uzun bilmem unuttum. elhamdüllāh elhamdülillāh
elhamdülillāh. burdā hep arnavut bu hep arnavut iç turk yoq. arnavut aynı be. alaman
cerman ne geldi burda yedan bī vāqıt ē bir iki üç sene oturdi burda memleket memleket e
tursqas sōra gitti. bumbardırman ameriqa rus furuansa balan bam bum bam bum qaçti. çoq
severim tūrçe ama bilmem. nasıl ime nasıl ime habib habib. yoq yoq bilemiym bilmem ben
10 fazla bilmem bilmem. yoq gideym gideym gideym hep vāqıt yoq iki vāqıt sünneti āmin
yarabbi āmin yarabbi. var var ben burda tūvbe tūvbe yoq bu qasaba bir bir tane tamam.

METİN XVII

Kaynak Kişi	Ayla İsmaili
Yaşı	60
Derleme Yeri	Hasanbeg Köyü
Derleme Konusu	Hasanbeg’de tarım, kışlık hazırlıklar, yemek tarifleri

ayla isma_ili. altmış. ben burda arnavut, eşim arnavut türk. otus sene otus_iki. abla ablası
nerde gürdi geldi eve eve ablası gürdi geldi kom_şi kız_ilen ark_ada_ş gürdila_ğ ā gelelim
abim_çin. k_ismet. evet y_ök geldi_ğlar üç dört kere geliylar. yo_ğ yo_ğ y_ök yanlıs te be_ğim güzel
kızım evli alanyada birisi alamanyada bir_isi burda ara_çyada, bi tane alamanyada dört kıs
5 bir_erkek üyle yeter. işte k_ismet tabi. yo_ğ k_āve s_ü ne olurse. yo_ğ bir keret yo_ğ di_şārda. ēh
bir gece kıslar geler, oynaylar koyay k_ına üyle. evet tür_çe. iki iki üç gün geliy_ğlar burda
seriyler çeyizi. kızın k_ızden anne anne tarafi gidiylar sereylar çeyis. te üyle geçiniylar.
gelinlik yo_ğ yo_ğ yo_ğ yo_ğ k_ıs eşyalarıyle o günlü geliysın gelin, onların a_ğlarıyle. ardi na_ğış,
tentene örüy_k onlar d_ā duriylar. yo_ğ kendim. o_ğul be_ş sene üsküpte y_ök biriya ş_ı_ğola. evim
10 y_ā pa_şada y_ā pa_şada bizim evımız. ya_ğın bunlarlen. evet ne var patates, domates, b_über,
dolma, er şey. meyve yo_ğ e bizim_o bir tane keyif_ç_i. yo_ğ so_ğuk burda yo_ğ bu_ğda olmaz.
verdi geçen sene ama iç büyümedi bu k_ā burda so_ğuk çok so_ğuklar oliylar. ūrteyi ölüm
ürteyi naylonlen ürteyi ürteyi ürteyi. s_üs. evet ne yapays_ık. tonlen biz çalısiys_ık tonlarlen.
ürtük k_ışın ekeys_ık ikinci ayda. y_ök kompir, patates patatesleri b_überleri ekeys ekeys_ık on
15 birinci ayda çok işımız var. am_ā gübreylen oliy gürsen_ğ l_āzım bende nası sen ā diy nası öl_ü

amcam çocuği diyo ā gürecen diy buraları yeşil kış, so_uk nası o_ıcağ yeşil babam bilmez
so_uk ney üç dört günden sorna lāzım girdim üç günden sorna yeşil, ürtük ürtük naylonle.
ehe yapaysık yapaysık. evet turşi, ayvar azırlıysık. yok kavonozlarda yemiysık bis kim
yesin üç kişi. ölüm, kızım, benim beyim obürleri evli. satı_aysık satıyosuk. rabuşlu biber
20 rabuşli biber büber te dur getirim güresin. çizgi çizgi modeli rabuş rabuşli biber. bu böyle
bu turşu için var_em tatlı em aci. sert var_em sert_em tatlı var. ay gel güresiz bāçemizi
güresin bāçemizi delirirsin. beşte biz kalkarsık. sabah toplayz bibēr beşte sabah. sōra
çağırıysık işçiler, çocuğum kızım bu yok işlemez, çalışmaz dā az. sōra toplaysık
dolduruysık getiriysık_eve sonra getiriysık traktörle dolduruysık boşetlerde on kilo on beş
25 kilo doldurısık. sen nerdedensin? senin a_ile nerden? ehe benden kızım yök ütede
evlenecem ütede ütede ütede. alama antalya, alanya. çok indık maksımlar_idilar em
çocuğum em kızım eydi çok eyi ama onlar ailece yaşay onlar ütede. kaçtilar nasıl bilmey,
biliymiş benim babam_arnavut, annem türk ama biz fazla annemin aylesine babamın a_ilesi
pek yok. bis_ep annemin ailesini ondan em konuşıym türçe. geliyō sōra ev işleri yemegi,
30 süpürim, yıkaym, ütuleym. bitmey bizim işler. bağ pitē, filiyā bilirsin filiya nedir. ā ōni
yapaylar ō ısıttırıylar böyle bir bir teneke gibi pişiriylar oni ep büle sıra sıra kaç kaç, ataylar
kaşıklen güzel oliy. amurlen amurlen kılsan çağırırım kızımı yapsın, ben bilmem benim
kızım yapar o da ürtüktür. grā bağ kōmpir, dolma gra kaynattırıysın. pa ataysın biraz yağ,
sıvı yağı, soğani. siz kullandıriy misiniz grayi. sonra istersen_etlen istersen etsiz nası
35 istersen ā yāđi ataysın gra içinde. patates furunda her şey biliyo. pirinç, dolma, sarma, küfte
ne yiylar maksımlar te oni yapaysık. vār ama biz çok aZ ayvār, turşī bir turşi diylar_o lāna,
büber, domates karıştıriysın karıştıriysın ellen ep. sıra sıra ataysın, karıştırisin. sōra
dolduriysın ğavanozlarda kaynattırıysın o ğavanozlari suda em_endikçe güzel em bunlari
yapaym. ama ās o bundan sōra alaysın ğavanozda ataysın biraS sirke, biraş şeker biraZ tuz
40 dolduriysın suyle em kapaysın. şeker da koyuysın biraz hem hafif de su ğafif su em

ķaynattiriysin iē bozulmay. ķompot yapaym mematlar yemezlar dīl yiyici. ķompot aliy m
kara eriē mī ķayısı mī Şeftali mi ķoyaysın var ęıkaram. nası ayıķlaysın dolduriysin biraz
Şeker ataysın iki ķaŐıē em su em ķaynattiriysin teglalar. bir saat indiriysin, ķoyaysın nerde
isteysin tutasın. oliy suyu ē suyi da oliy. aha oni yiysin suyi dōkiysiē afiyet_olsun. yōk
45 reēeller_ama biS yemiysiē. kim yesın kim yiye bir ķalabalıē azırlaylar. Şeftali. to_umi
ataysıē, dordüncü ayda ekiysiē. yok, traētorle traētorle. sulama var birebir te gürecen
damlay suyi, kendi damlay su. yok ķolay Şindi biz ęapa peşin ęapalaydılar Şindi
ęapalamaysıē. on birinici aya ķā hep sürekli oliy doli. yalnız biber_em dolma evet. yok yok
üsküpte yok bizde yok_imiştir. oturiydıē oturiydıē üreydiē, iŐleydiē el_Şi gideydiē
50 gezinelim. dantel, naēiŐ ā Şindi burda yōk. dayolara, teyzelere, halalar ęarŐiya ęıkaydıē
ęarŐiya. ne bileym yok_o ķā. ā yok biber yok yannıZ ayvar. pişiriyz biberleri, ayıķlaysıē
sonna doērays makinada, ķaynattiriysin, ataysın sıvı yaē tūs em te o ķā yok ęok iŐi. evet
ķiŐin yiys. evet sıcak ķapaŐsın, isi olsun, sıkıŐıyo evet. evet baētıē inek Şimdi üldi annesi,
üldi ineēimiz. yok ęocuk dolı ē süt Őindı aliys satın. bir tane var_idi ep süt iēin em ben em
55 ķaynana mecbur ķaynaēa yok ķaynanam doēsan yaşına yaşa ülmıŐtir tē on sekiz sene ne
ülmıŐtir ķaynanam ama ęok eyi imiŐtir bana ķalsa nası o insan yok dūnyada o ķadar.
benim_iēin ah_ālem_iēin bilmeym. evet te yoēurdi nası tutasın, suti piŐiresın. tutaysın e büle
maya yoēurt mayasi ataysın birēaē ürteysin ęok güzel oliy. yok te oni yanlıs pingir aliydıē
satın maēsımlar_iēin gider suti. yok yok ķaēmaydi yok bunlar yapaydılar varmiŐ o ķoyunlari
60 peşinden bunların. yapaydılar bunlar ķaynanam episi yōk yok. yōrt evet yapaydıē var_ama
o Őeyimis makinamis ķoyaydıē yoēurdi, ataydıē biras su em ķarıŐtirydi oliydi yo_urttan
ayran oliydi ō yoēurt sōra o ayrani ķaynatırdıē yapaydıē urda urda nası diysınız siz eh
ekŐimıē. yeydiē ķāvaltı evet ihı te üyle yapaydıē yumurtaylen ķarıŐtirydiē, ataydıē ęok
güzel_oliydi. a ķaynım dā yapar bunun ķardaŐi urda ekŐimıē yapaylar onlar dā. yōk yok yok
65 yok yok yok ādet bizde. yok iētiyār iētiyār bilmiyo unutmiŐ_arıēına. yok onlar biS_oni

yapmazdık niçin onlar çingene çingene kullantırıy ıdarlezi biS yok. bazıları kullaniylar tabi.
hōca sadullah kendi nası istiysa ona yok büyle yok ō olmas yok bu ad olmas ben koyacam
kendim bis karışmadık. kızlara birisi de nebāhat birisi de nedret birisi de ayla benim adımlı
biri küçügi de nurān. nurāna kıs kardaşleri bēndiler yok koyacıs ona adi bādī. ā nebāta
70 koydi kaynımın çocuğı yō dedi bādī yinge dedi bādi koyacış. olsun dedim üvelensın adına
em te üyle koyduk onun adını. yooook kullanmam üyle. nerde burda ē ğazi babada var
türk. yok biliylar yok ben be kulanmam er şey evlenince atırlar unutmuşım. a yök kaynanam
aykırıydi. yök yok. nere ā yok a yök yök. du a edeysık arnavutçe yok tabi. eyi çok çok çok
işimis ramazanda var imiş. kampir patatesle çıkarıydık. taş o te o günler oruçlı zor. sabātan
75 yedi yedi buçuk alti tā on bire kā gün gün yoruçlı günā yok yiyeceğın. sōra geliydik uyu
uzanıydık uyuydık biraz yorgun kalkaydık, yapaydık bir angı iş a dā azırlaydık iftari.
bayramda bi büyükler gezinsin adamlar, karilar burda çıkmazlar yok salde adamlar yök
yök adamlar gideylar, karilar kuşluktan sōra yanlıs komşılara, akrabalara yok. üsüpte de te
üyle aynı. yok kaynanami ayırmamışım annemden çok eyymiştir çok eyi insan yapaydı,
80 dinleydi em dinleydim em dinleydi. çok eyi çok çok çok eyi olmuş mağ kızlar ep onunlen
uyuydılar, oni yıkamadan. kaynanam geldi misafirlar doldi oni koyduk yataкта te üyle
bir ay asta imiştir hiç de ilmiş çok hasta işleydi bütün gün. yök işleydi dīl üyle çok hasta
bir ay. insan bir ay misafir gitse bir angı yere bakar tuvalede yalnız gideydi. geldilar yedi
gün doli doli. bunnar ailesi çok ay akrabalar yemek yedi gün bizde getirdilar yok yedi gün
85 ep aileden dışarda. yok okudilar yāsinlar, kuranlar. koyaylar bir maram avli bi de dā ülüm.
ā sizde ā aha ā yok bizde yok avli koyaylar, ürtüylar sandalye avli da sandalye de koyaylar.
ē te te büyle beyāz işli te büyle koyaylar yedi gün tā ki var ülüm sonna gitti üldü bitti mi
yedisı yapaysık yapaylar yapaylar mevlüt yapaysık. haydi uzāk biraz yorulacan. ba bak
ühüü dünya küşesi. ā te bu imiştir hep patates te bu em te o tuncede ō kuşın ikinci ayda
90 ekmişik e po erken ama verim çıksın dördüncü ayda çıktı. e trahtörler bildim bitişti mī

işleysik, çapalaysik ep traktörleren ep traktörle yok ellen. a domuZ oti ā yök biZ yok biz ataysik yok. duymişim yök artığın seneye seneye bitti bitti yok artığın bitmiştir dördüncü ayda ama hep te te böyle. te bu büberler rābuşli şindi ekmişik bunlar var üçay, dā yeni bunlar te te tulumba te neylen su veriyisik. mısırımız da var. aynı aynı aynı te o şindi bak

95 kırmızılanacaklar hep bu bunlar. a yök bizde demeylar te bunlar tā te bunlar biraz domatesim var ne kā bizim için çok pis yapay satasın. ne kā yiyelim tabi kendimize. yok toptan toptan pazara gütüriysik böyle yooook. bak nasıl su var jimiştir çocuğum güriy misin te bullarda bak damlay su çak çak çak bak şindi girilmey. sabā sabāyle te şindi dā biraS olsun altı saat çıkaracı otlari bak nasıl dolmuş oten. çıkay, gel bak sermişik otlari bak

100 bullara nası var dolma áhá biliym açays te dolduriylar sōra ataylar üstten biraz süt sütlen yok sōra bekleysin, gelsin güzel ekşilensin sōra yeysin. ā áhá sizin koyi koyi yeşil yok bizim sārī bak doli doli tarlalarımıs doli ama insan yok kim işlesin bir çocuğum o da em fakultette em em em işley babasına yardım ediy te buraya kadar bizim te te hepsi o üte kā bizim. gāvurun var, yaşay doli doli var. ama ep biz eyi geçiniysik eyi geçiniysik. yok yok.

105 sattık, satmişik sirmişik satmişik te yok seyrek ben kendi kuvetliler kuvvetli olmuyur. yok te na kırım yok evde pişirelim. lāzım yakasın ateş ā tencerede kaynatmiş. bak bullari kırmışik büberleri çok büyüdilar çok kırdık te bak biray ne kırmışik evet büyümesınlar böyle gitsınlar şindi. var áhá to umu to umu bizim da uzun oliylar. issi. bizde burda yok ama var var normalde ova ama bizde burda burda yoğ imiştir gürmemişik. ā başka

110 ovalarımıza var. yok şindi dā kolay yok çok iş ko veriysin su varıliy kendisi biberler. áhá işçilerlen çağriysik sabā yök yalnız bitmēz beşüz kilo yedi yüz kilo sekizüz kilo toplaysik günde te oraya kadar bizim. olur.

METİN XVIII

Kaynak Kişi	Mübeccer Salih
Yaşı	73
Derleme Yeri	Hasanbeg Köyü
Derleme Konusu	Yemek tarifleri, kışlık yiyecek hazırlıkları, batıl inançlar, Hıdırellez, Eski Ramazanlar

mübeccer salih. yetmiş üç. āmin āmin āmin_āmin_işşallā. on altı yaşındayken genç. tanıştık tanıştık kaçarak. oldu. kına yok. bir gün. yapıldı yapıldı yemekler yapıldı yānī, dolma var_idī çok yapıldı. kalabalık. istiy vermedilar_em üvey_annem var_idi ondan çok çektim, dedim kırtulayım a ne kırtulayım gittim dā beter. alti kardaş, kaynana, kaynata, 5 kaynanamın kaynanasi sağ iki kaynana amca da orda. yok yok bilmedim. benim üç tane erkek üç bidesi üçü de erkek. büyügi işley burda tavuklar yap bakaylar, küçügi işley yollari ne yapaylar asfalt. ā ikincisi zaten bis idik istambulda oturduk iki sene sāmalcılarda şim bayrampaşa deylar taşındık, gittik, oturduk iki yıl. vallā büyük çocuğum var elli iki yaşında elli sene var bayā sōrā istemedilar kayıllarım beğenmedilar_onlar genç, küçük 10 beğenmedilar. yok düncesık düncesık biz nası gençlar_esab_ediylar birisi yok trende ben binecem, affederşın yüz numaraya saklanacam birisi deydi yok ben tren altına saklanacam, baktık olmay oturmaylar çocuklar dündük geri. üzöldüm orda çok islā idi. çay çay ama hāzır çay hāzır hāzır. çok_islā orda iş işe da girdi. kıs şimdi dey deme nice bizden ben sukulmuşum nice burda. kocam işe girdi, güzel işe girdi, aylığı islā idi ama onlar genç 15 çocuklar istemedi kılsın, döndük. e bu ikinci çocuğum zaten_orda dōdi, ortancısı odur

almanyada onun da evlatlari, karısı o ayrı benden. ben büyük çocuikle oturuym. vallā hiçbir şey evde oturiym te kaḷkamam. ,bastonnarle her bir yemegi yapıyorus yapaylar, her bir yemegi yaparıs. vallā em türkiyenın da şimdi çıkmıştır yā bu bakaylar telefonda yemekleri buranın da. her bir yemek yapardık kalabalık çok. üskübe özgür var pirinç tepside biz yaparıs siZ sis pilaf tencerede a biz tepside. yök pirinç. tepside pirinci yıkays pirinci sōra so_an kavuriys sōra pirinci da kavuriys güzēl, suyuni atays etlerini üstten fırında e büryān biz büryān burda deysik ispanakle. onun çin çeşit çeşit ad bizde burda makedonyada büryān biz ispanakle. yapıyorus dolmā, türli, imambayıldı, karniyarik, sarmā, yaprak sarmasi, lāna sarmasi lāna sarmasi şimdi yazın yazın bizde tabi yoktur ekşi lāna şimdi. pāzallan aliys onlari koyayıs su koyayıs kaynasın, sirke ataysın yokse limon mi ne var ise evde em koyaysın lānayı e bütün koyuyom, bütün em o başladı mi yumuşay biras çin tabi saramassın yumuşay çıkaysın orda, kopariysin yapraklarını, keseysin, saraysın sarma çok güzel oliy. pirinç, et, kıyma baharat karabüber bizde em var fegeta bilmem sizde bilmem nasıl deylar ē tuzot mi deylar e biz de vegeta diys. ben çiyden dā lezzetli oliy bak eğer bir eti açan aliysin kavurasın o di mi var kıyma şara ile karışık açan kavuriysin kıymayı o şara eriy kalmay içbi şey ā büle çiy yaptın mi o kalıy içinde, dā lezzetli oliy. bizde bayramlarda çorba mercümek, tavuk eti çorbası, yoğurt çorbasi kim nasıl isterse. te yapays yāni bilmem yāni koca koca parçelere dā çok et dā aS soğan dā yānili. tatli baklava baklava te bügecek yapacas yā yapaysık bis gelinle. ben peşinden yapardım doksan yufka yüz yufka baklava ama şimdi yapmays şimdī dā çabuk bi baklava dört yumurtaylan şim dā yenilik yapılmış. gençlar istemeylar yök dā az oliy ama dā yelliğ da. sen ta yazasın doksan yufka seksen çok hep birer birer yazays. a bñ şimdi dört tane bir keretta. yumurta, zeytin biS deysik siz sıvı yağ deysin zeytin, yumurta süt bi bardak em hamuri tutaysın. beklemiysik dā iyi tutaysın hamuri dā azırlaysın em birdeñ oturiy yazarıs. kışlık yaparsık turşi turşu bizde meşurdur ayvar bilmem. ayvar çok zor yapmak ama güzel oliy sayı ama zor. büber, kırmızı büber, onlari aliysin

yıkaysın güzel sōra pişiriysin aşā yō yō dışarda ateşte kümbette onlari pişiriysin yüz kilo
büber yüz yirmi, ollari güzel pişiriysin sōra henüz oturiysin, soyaysın onlari hep tek tek
to umlarını çıkarıysin, çekirdeklerini sōra ollari birağıysık sızı sızılıylar sulari çıkısın sōra
ügüdiysık sōra artık tekar koyaysık kavruksun o kavruksık artık dört saat beş saat nası büber
45 rastlarsa var bir angi büber çok sulı bir angi büber dā kıri onlar nedir dā kıri dā çabuğ oliy.
tabi lâzım çeksın suyuni sōra artık yannıZ koyarsın zeytinini sōra gene dā kavuriysin dā
çeksın zeytin. kavanoza kavanoza kışa azırlık sōra var bir tane onlari aşlaym büber aynı o
da kırmızı, onlari aşlaym, koyaym tuz, su, sirke onlar kaynay güzel. sirke, tus, zeytin onlari
epsini kaynay güzel onlari sıralaym sōra kaynadi mi ollari ataym sularını üstten, kapattırıym
50 yarın da sulari aynı vaktta gene tekrar boşadiym sōra sarımsak, maydonos sıralaym ollari
at, içi mağdonoz ataysın o süper su kıarttırıy a böyle maydonoz kalıy yeşil sōra var bir tane
levro durur. biz deysık burda peglano ütülü biber peglano bis ütülü büber ollari açaysın,
çıkarıysin çekirdeklerini güzēl temizleysın çekirdek olmasın sōra var şeker, tuZ, maya var
dīl ō sirke sirkenın mayasi dā kuvvetli o da ep ülçıyle sōra birer kışık yemek o şey şeker
55 kışığı te birer kışık doldurısın büberleri em sıralays bir tencerede em ollari da güzel
bastırıysın onlari bırakıysin aynı yirmi dört ne vaktt maya yapmışın aynı saatta yarındasi
çıkarıysin onlari sıralaysın gavanozda. o kıveriy kendi suyini, su kıoymayısın onlara.
takmayısın iç su kıoyaysın onlari sıralaysın, kıpa, kışlık. reçel yapays kıara eriktēn, incirdēn
kim ne var ise ne kıa var ise. kıara erik reçeli ben açan benim var idi çok kıara erim bāçede
60 ama benim İtiyār kesmiş. açan kıalktıım benımkileğın o kesmiş ep enus şimdi ekmişim bi tane
var bi sene ama çok aS. kıara erigi alıym, yıkaym, soyaym güzel em sōra çıkarıym
çekirdeklerini, koyaym kireç suyuna bir iki saat dursunlar sōra tekrar onlari güzēl yıkaysın
sōra alays cevis, fındık mi kıoyaysın içine, kıaynatırıysin şerbedini, şerbetle kıaynatıysin
güzēl em toplaym gavanoza. marmalat yapays marmalat kıara eriktēn. reçelden farki çok dā
65 yenlik ben biliy misın nasıl yapaym kıara erik. kıara erigi alıym, yıkaym, açaym, çıkarıym
çekirdeklerini em sıralaym tencerede yök tek tek dēvırıım, sıralarım üstten at şekerini em
bırak bir gece o dursunlar, yarındasi kıoy kıaynasın ō oliy merağ için. ni üğüdesın ni bi şey

ā kimsi ügüdiy. birden_istey o gün ne aliy, çıkarıy çekirdeklerini ügüdiy_em koyay
kaynasın. ama büle de oliy çok yendik. çıkarıysın çekirdeklerini, at şekeri bırak bir gece
70 yarındasi koy kaynasın. lezzetlî. peşinden yapaydılar_İtiyârlar şimdi yapmaylar yok_artık.
salça yapays salça yapays yapays domat, domatisi ügüdiys, büber, maydonos koyarıs, tuS
dolduriys şişelerde. yok yok yok hayır hayır hayır katılıyo yemeklere da yeysın da sōra da
yemek etli yemeklerde çok güzel_olıy. hāyır ne var_ise elbise peşinden bakmazdılar şimdi
dā dā islā giyiniylar. şimdi dā moderno giymiylar. peşinden yok_imiştir_üyle ben yaşımda
75 normal_elbise yok_ise yıkemişin, ütölemişin, gitmişin dü_üne. te oni düverim diym peşinden
diym bullara gençlere var deylar ā siz gene nerdeymişiniz yok_ıdi o kâ var_ıdi. inanıy
mısınZ bayram_çın nālın yazıys bir nalın nalın biliy misınız ne demek ō odundan yapılyıdi.
hāmamda var bilmem nası deylar. bizde nalın odundan yapılırdı, yapardılar şarkoli güç bela
diydım, bekleydım_olsun bayram giyem nalın. anne nalın nalın_odur ama o kalın_o
80 zaman_imiş üyleymiş. şimdi şimdi bilmezlar bizde da bilmezlar_artık. kayboldı nalınlar
var_imiştir çok nalıncılar üsküpte şimdi yok. kimse giymey, giymeylar. yök vallā masal
bilmem. çok var_imiştir vaqtım be_oturam sallayam em nini süyleyem. nērde var_imiştir
vaqıt se iki kaynana, alti erkek, kaynatam yedi ā amca, onun da beş tane evlādi epsi bi
yerdeydik se yok_ıdi sıram kızım yeym_ekmek. Tā kuraydım sofrayı oni da ayrı
85 büyüklar_ayrı küçük'lar_ayrı iki sofrā Ta kuraysın onlara bullara ça geliysın kalmamış içbi
şey yok ne yiyesın, yemişlar, kalabalık. kırk gün çıkmama yaptım, bırakmadılar çıkalım
ama bi şey yapası yök. yök yök yök_āyır şimdi başlamışık dişi çıkınca yapays sütlü_aç
kaynattırıys, toplays maksımlar yeylar. önceden kim yapmış allā aşkına. yapacak sana
sütlü_aç kaynatacak. mevlütle mevlütle. benim üC bilesi asker yaptı. yök burda yapmazlardı
90 yök yok burda yapmazlar. sizde istanbulda yaparlar. burda yok. ō vār_ıdi ō var_imiştir ė ō
var_imiştir peşinden saç tırnak kesmeyin geceyle peşinden yok_imiştir sutruyali süpürge üstü
süpürge süpürgesiyle yemişin akşamlık furdalar dursun olmas geceyle fuqaralık amā şimdi

yok vallā. şimdi dinleys ocalari türkiyenin oca ne dey_orda temizlik tırnaç ne bakaysınıS
yok geceyle yok cumartesi yok perşembe yok odur allahın günleri şimdi iç bak ne vakıt
95 olursa keseys ama dinleys da ocalari türkiyeğa. üsküpte var_ıdi türbe ben bilmem türbe yō
yōk. var_ımiştir bir komşımız götürürdilar üfürttürürdilar. yōk ben nerde nerde çıkacam
yōk sen çıkacağ_ımişin soğağa vallā biras kaynanam çok sert_ıdi. bakay nāpalım. ben
çok_ıyi davranırdım çok_ıslı ama gene bulıydılar o kalabalıkta gene bulıylar bi şey. bak ben
sana süleyem kimse inanmas. ben nice gitmişim o eve kaynanami ben gürmemişim bi
100 yemek yapsın ni süpürsün ni temizlesın. bi şey var_ımiştir bēn, güürümcem tā aco karısı
birlikte ama bakmazdıķ kim nası yetiştirebilirse. şim ben_almışım süpürem, o almış toz_alıy,
obüri almış yemek yapay. yoksa ben almışım yemek yapaym obüri süpüriy. dördünci, yok
izin vermezdi üvey annem. yōk ben_üsküpte dükkancık oraya. orda yaşadım ben bayagi sōra
nice büyüdi artık çocuklar alti kardaş, bir kıs kardaş yidi ē üsküpte ne kadardır büyük evler
105 yok küçük kaldılar yok ki sıralaysın_eF sōra biz buraya geldik. vallā hatırlamam. o ayat
yuğoslavyada dā islāh_ıdi dā iyi yaşıyo dā korkısıZ, herkez_ışe girirdi, hayrım yoğ_ıdi ā şimdi
var ayırım şimdi var. benim torunum bir tane. geliğ bu bir kızi var bir çocü kız_evli çocuk
bekar yirmi yedi yaşında işsiZ yōk müslüman diyē yok. yuğoslavyadā ayırmazdılar
sen_arnavut mısın türk mısın yokse ırıstıyan mısın o işe koyardı kabul_ederdi şimdi yok. e
110 yaşandı em dā yaşanıy dā yaşays sıkıntılar_ıoldü başlad_ı bir dönem harp birbirine girdılar
ğavurlar arnavutlar. ā burda var_ıdi ğavurlar tüfeklerle çōk çok var_ıdi zaten burda hep
kaçtilar kaçtilar çoğ_ı geldılar istanbula çoğ_ı gitti kosovaya insanlar müslümanlar_ama ben
yok te burda oturdum. kime gidecen lāzım parēn de olsun da çıkasın dışari. parasız nereye
gidecen. ederlez peşinden yapardıķ şimdi yok. önceden ā toplardıķ dallar, odunlar_agaçlar
115 koyardıķ evdē, koyardıķ hayvanlarā, koyardıķ nerde bu tin bilmem siz nası diysınız ne
çalğaysığ_ı ayran, koymıştır yabani kabak. bizde çok_ıolıy bu tür şey burda. çıkarırdık,
koyardıķ kırmızı sap bembeyaz siple sarardıķ em_ayvanlar em maksımlara koyaydılar

sabāle erkēn dā güneş çıkmadan çalkardılar çiçek altına gülün altında yayıymışlar altında
maşımlari giderirdik te üyle. ederlez için kaymaçına yapardık kimi yoğururdi pite kim
120 evelden ederlez ā şimdi yok yök şimdi bıraktılar. ni kıraylar odun ni koyaylar evlere şimdi
günā aram er vakıt günā aram. o do_ada beki var çok ama kim biliy burda. yök yök benim
vā eltimin kıziydi evli, nasildi o yerin adi be zor. istanbuldan dışari bilmem nasiydi
yerin_adi unuttum. yo yo dıl bursa yok yok dıl yakın dıl yakın. o evlendi orda bak siz siz
oni çok kullanıyorsunuz bizde parēsız bāçede te şimdi çıkardık hep sükti toprağtan. semizotu
125 yā geldi o istanbuldan kaynımın kıziydi evli onlarda, kaynanasi kaynatasi geldi istanbuldan
em ay gidiyS köy o da gelsın, dedim gelin uşakta. açan geldi oturduk dışarda, balkonda em
olur mi dey ben çıkam bāçede bakam. dedim çık, gez bāçeyi kimse tutmaZ açan gürdi
semizoti ā ö kocasına dey āli buldum nedir ne buldi bu çe gösterdi yā dedim biz buni atays
gübre ā diy siz budala dedim niçin ē diy biz pareyle aliys sātın dedi siz siz dey burda
130 var_iken dey ātaysınız dedim valla_i biz_ atays buni, yemeys. bis kullanmays. aldı, topladı,
yıkadi güzel_onlari salata yaptı, aldı yo_urt, sarımsak yapraklarını ep kıopardi em de bana
dey tat ye dey korkma dey_ utalıtılmaz yok deym ca siz yeysınız ben_ utalanmam a sayı
güzel lezzetli. ē yemek bilmem ispanak gibi. e biz atays onlari. kıantariyon toplays burdā
ama yok o kıā aliyZ dā çok sātın. onlar var dā çok balkanda gidecen balkana. vallā ramazanda
135 islā iftarlāra epımız iftardan_ iftara gideydik. iftara gideys_ onlar iftara çağırıylar bizi ramazan
çok islā geçey. ē bayramda müsafirler bekleysık şimdi benim en büyügi kıocam da en büyügi
peşin bekleydik geliydiler bize te dā da osun ki vefāt etti kıocam_ üldi ama gene beni sayarlar
gene ben. em peşin onlar bana gelirlar sōra artık başlaylar kırabalara sırayle. kıurbanda kimin
ne var paresi kesey kıurban, kimin ne yok bakır havaya. ā ep dağıdıylar dağıdıylar yok
140 getiriylar tabi tabi getiri y kim ne kesey getiri y getiriylar.

METİN XIX

Kaynak Kişi	Müzeyyen Sakip
Yaşı	65
Derleme Yeri	Luboş Köyü
Derleme Konusu	Kışlık yiyecek hazırlıkları, eskiden kına geceleri ve düğünler, eskiden ad koyma geleneği

sakip. altmış beş. anlatırım. ē ne anladam demek ki ben da. yirmi beş yaşına evlendim
gürücü usülüyle evlendim. hayatımda çok memnun_oldum allā iki olan verdi. āmin.
hayatımdan çok memnunim, çokim_eyi. olanlar büyüdü, evlendi torun sayibi oldum.
ayatımdan memnunim. evet buralıys. evet büyük_ama ben üsküp kızım burē evet bureye
5 göçtük yaşamağa üsküpten burē. qaradağ maallesinden evet evet. evet türk maallesini evet.
üsküpte türkler yaşaylar, burda boşnaqlar dā çok yaşar, arnavutlar batinsada yaşar
arnavutlar evet. yok gitmedim niyetliyiş inşallā kısmet olursa. er şey yetişir meselā
domatez, büber, bamyā er şey bir mus ne yetişmeZ evet. yok isteym deym bizde de er şey
türli demek ki bizde de nice siz de türkiyede ne kullanırsın biz de onlari kullanırs türk
10 yemekleri çünkü burda çok türkler bulunmaz biz tek benim türk burda boşnaqlar arasına.
az var burda türk_evet. çok_eyi çok memnunim çokim memnun. çok güzel çok güzel
ramazan_ayında çok memnun demek ki bütün iftarlar yapılırdı, çığırılırdı iftarlara giderdik
ziyāfetlere. tābi tabi verirdik. gürümcelerima verirdim, eltilerima verirdim, onlar beni
çığırıldılar abilarima giderdim, çünkü ben en küçüğüm abilerim beni çığırıldı ben abilerimi
15 çığırılmazdım. ben ef kadını. vaktında yapaydım şimdi artık yaşlar geçti. er şey nakış nakış

yapardım nakış. oya bilmezdim, nağış işlardım evet. yaparım çok yaparım e bizde te_o
tekne dersin sizde türkiyada yoktur bizde ayvar vardır ayvar evet. ě kırmızı biberlen yaparız
hayvari sizde kullanmassınız biz yaparız evet sizde. o yapılır pişe. büberleri pişiriris, soyaris
üvüdürüZ. sōra çok kızarttırırız son atıgran çok çok kızarttırırız em son doldururuz kıparız
20 isi isi em bütün kış yeris, o çok güzel. içbi şey yanlıs tuz kıoyarıZ, zeytin kıoyaris evet. sizin
büber salçası gibi ama bu değişik bi şey. e çok lezzetli olur. var er şey er türlü turşi var.
tarana yaparis e sizin tarana başka olur, bizim başka olur. evet bizim sütle sütle yoğururuz,
yumurtayle yoğururuz. e Şimdi ne k̄a istersen yoğurasın biz d̄a az kişiyisik d̄a az yoğururuZ
em biz çok çok taranayı kullanmaysık, d̄a az yaparis. çık turşi kıoyaris bizde turşi ne k̄a ise
25 turşi te çık turşi deylim domates, biber, l̄ana onlari çık turşi l̄ana kıarışik turşu evet çık turşi
evet üle biz çık turşi diysik demek. çık onlari dolduriysin tuzlen. yok onlari biz yok. iç
yapmadım çünkü ben ben üsküp kıziyim biz kıullanmamışık. yok hanım d̄il ama biliysınız
d̄i mi tabi işlememişik. tabi ě tabi ederim nası et et oęurum demek ki soęraya oturursun
bismillā j kıalkarsın elāmdüllā allāye Şükür dimek ki kıapat kıapat süyleym idi elāmdülillā ben
30 derim allā erkeze ver bana da ver anlay mısın. kıardaşımın kızi derdi deme kış üle allā bana
ver sōra erkeze ver. sonra erkeze verirse sana kıalmas sonunda. onun için diy ben elhamdüllā
allā diym erkeze ver bana da ver diy kıız deme üle diy allā bana ver sōna erkeze ver dey sen
sonunda kıalmas sana diy. yok iç yok yok t̄abiadım yok beddu_a oni kıaynanam derdi olur ki
gelinin güzelliği yoktur t̄abiadi güzeldır beddu_a etme. benim için derdi güzelliği yoktur
35 t̄abiadi güzeldır beddu_asi yoktur iç bedduğa etme. er şey. kıalmadi çok. er şey yapılırdi
takımlar demek ki kıaryolalar, kıaryola örtüleri şeylerī takımlar yapılırdı, Őāmiler oyali
yapılırdi er şey bōçalıklar gütürülürdi dāmatlara, bütün bōçalıklari yapılırdi er şey kıablar
gütürülürdi üle kıına geceler çok güzel yapılırdi. ě kıına geceler ayri te üle kııs tarafı demek
ki giderdilar erkekten kııs tarafı, kıınasını takardilar, dünerdilar geriye yemek içmek yok

40 yanlıS hadedini yapardılar dünerdilar geriye. evet kına yaqardılar em dünerdik geriye. tabi sülerdik. İtiyârlıkta yok vallâ j ama yok.

yüksek yüksek tepelere ef kurmasınlar

şarkıyı aykırırdılar. tabi canım aynı da aynı aynı. ė şimdi düün yemeklerinde tabi yânileri yâni biliy misin? demek ki şimdî siz de kuşbaşı etleri kullanmışsınız. ė bizde büyük parçe
45 etleri. yâni soğan, soğani kızarttıysın kızartıysın güzel em etleri koyarsın sōra pilaF, evet pilaf yaparsın, pilaFi kenarda yâni yapardılar çorbasını halvasını em te üyle. düün yemekleri evet ė şimdi restoranlarda ep yapaylar ev düğünleri yapmaylar. şimdi üzlersın ev düğününi yoktur ev düğünü. eski adlar koyulurdi evet. kim koyardi? benim babam okunup ezanını okurdi şimdi var gençlar da okunup onlar da ezañ okuyular. isteym deyem peşinden zekeriya,
50 celâl, bedriye anliy misin? var imiştir ismet, idris şimdi değışik adlar şindî dâ dâ modern adlar em te üyle. evet, var baq kimse yapay âdedi ben şimdi benim gelinimi ben ç indirmedim yokar'dan aşayi kırk gün rât olsun, korkmadım, rahat olsun. yök yök nazardan da şimdi allah korusun allâ emanet bıraktık korkmadık. anlay misin? evet, annesine annesine gitti gelin, annesine. yök komşılar annesine gitti peşin sōra komşılara. ė tabi ben da gittim
55 anneme. o kadar sefte sōra kırk günden sōra evet. evet, pirinç kaynadiys e pirinç gibi dişleri olsun başka yok o kadar. ben o âdedi yapaym, başkalari yapay dâ güz dâ başka âdet. olur olur bilmem tabi. yok ben yapmamışım yok kaynanam da yapmadi ben da yapmadım. evet, yök başı başı üstüne yedik çocuk evet. yok yedik demek ki üyle biZ yedik çocuklari başın üstünde yedik evet üyle demek ki kaynanam üyle âdet evet. eyi çok eyi valla j ė tabi
60 gelin kaynana gibi ama saygım var imiştir tabi. biz deys ki insanlarda saygi var imiştir gene da var te elimle kaynım ordadırlar ben sizinle oturiym aqlım onlardadır elimle kaynâm o sobadadırlar. odada siz dersınız oda ben biz soba deys evet. evet evet. evet askere gitti mi akşamlıklara çigırırlar, akrabalar şe yapar, toplantı yapar çocuk kendisi bizde demek ki bizim türkçemiz biraz çarışık dimek ki makedoneda üsküpte yaşaysık e deylar banket gibi

65 toplati gibi banket yapaylar ama gençlar toplaniylar. yok yakmāylar eḡ yok. önceden te
üyle ayri adamlar ayri kadınlar bazilari mevlütle yapaylar bazilari düğünle yapaylar te üyle.
şindi nası deym mevlüt yapacaklar, sünnet yapaylar bazilari düğün yapaylar. tabi e nası
oyna atırlamaym. bis başka bizim hayatımız altmıŞ beş sene evveli başka imiştir şimdi
başka. o dönemde ne kâ ise biz dā çok soḡaḡta oynamişiktir ne teki evde şimdiki çocuklarda
70 bir sürü oyuncak var bizde yoḡ imiştir oyuncak. benim var iki torunum artıḡna bir sürü
oyuncaḡları var. bilmeyḡangi oyuncakle oynasin. bizim oyuncaklarımız yoḡ imiştir. bis
havlida oynamişiktir, çamurle oynamişik saḡiyle ayatımız geçmiştir. ya şey bez bebeḡiyle
bez bebeḡi yapardık üyle oynamişik üyle ayatımız geçmiştir. tabi çok uzattın ya. ayni ayni
ayni türkiye. baḡ şimdi unutmuşumdır demek ki otuz sekiz otuz sekiz sene evveli aykımışım.
75 tabi atmayın tabi vardır evet tabi vardır er şey var ama babam allā rāmet eylesin derdi gine
temizliḡini ebedi yoktur ududi. temizliḡ için er vakıt temiz yap olursun demek ki
temizliḡ için er vakıt temis olursun. a var diylar sali günü çamaşır yıkama, cuma günü
çamaşır serme ne bileym. erkeḡin erkek olan var ise sali günü yıkama çamaşır üle deylar.
baḡ şübēn olmadı mi şüPēn oldı mi demek ki şübēsız allā tarafından ne deysin bilmem ne
80 deym.

METİN XX

Kaynak Kişi	İsmet Murteza
Yaşı	60
Derleme Yeri	Aşağı Koliçan
Derleme Konusu	Eskiden Üsküp'te hayat

biz mi benim ama emen mi alaysın ses mi alay olmaZ, benim türçe o şey zaif. bir gün okumamışım türkçe. a südi arabistana giderken bir ferit efendi demek ki üyle öğrendik türçe sonra ne zaman geldi sonra güzel bir iş yapmıştık. doksanda başladı doksan üçte kapadı bizim okul burda makedon dilinde okunuydu o zaman dil olarak bu küvde. allā razi olsun

5 vāli çok türkiyeden yardım ettilar bana da burda siyāsi partilere de yardım ettilar. em var idi pedepe zamanında em de var idi depe gene arnavut partilarda onlar sâ kol geldilar. o taraftā rāmetli allā cennet nasib etsın necmet erbağan bülent ā dur şimdi süleycam korkut olZun aynı zamanda çok yardım içeriyo. ali coşkun var idi bir a ile bakanı o da yardımcı oldi sonra türkiyede bir baskı yaptı da bu tarafta siyaset olarak ükümet arasında bizı iki bin ē

10 doksan üçte bin dokuz yüz doksan üçte başladı ā çocuklar okıydı üsküpte, türk dilinde burda bırakmadık. sonra burda resim geldi iki bin ikide savaştan sonra burda ne var idi bir savaş makedonyada allā şükür şimdi bütün çocuklar türçe biliyor ama ben benim zayıf o dili. ben buraliym adım ismet soyadım murteza evet. yaş altmış elli dokuzluym doğum, burda yaşıyorus, annem prizrenli, babam burali bu köyden. ikinci savaş zamanında dünya

15 savaş zamanında annem üsküpteymiş, buluşmuşlar, babamı kaçırken orda asker zamanında, savaş zamanında evlenmiş babamı getirmiş bura allā şükür üyle. biz da burda okuduk o

zamandı çok avsa biliyor yāsak_ıdi kōmunüs zamanında gizli yatsi namazdan sonra ya_ut
sabā namazdan sonra ders_alıyoduk böyle arapça okuduk. āfiz cemiyeti yapmışım_o şey
üsküpte var_ıdi āfiz idriş_efendi idrizdi soyadi dükkancıkta āfis_adem de orda bitirdik sorna
20 bırakmazdılar bizi çıkalım ne türkiyede ne içbir yerde. gittik_askere askerden sorna
arabistanda islāmiyette orda buluştuk. bunu zaten eşkiyālar alıyorlar. şindicek allā şükür
iki bin ikiden sorna şimdiye kadar çok güzel. yoksa eskiden kimse bilmezdi ki türk mü var
makedonya için. evet. ilk_olarak ne zaman çıktı zanediyom_o şey apsten sorna
tayib_erdoğan geldi burda ilk ne ziyāret_etmiş eskiden geliyordu ama kimse içbir yerde
25 çıkmıyordu ne yola ne millete. sōna abdulla gül bey geliyordu tayyib erdoğan da geliyordu
davutoğlu geldi burda. biz yani vāris şimdi ses çıkarabileys. eskiden ses çıkaramazdık
burda. hep baski altındaydık. şimdi şindicek vallā çok şükür allā şükür eyidir. ben ne
söyülüyorum doksan_üçte ne zaman beni kapatmak istedilar_o zaman ama kapamadılar. em
bizim arnavut partiydi çok güçlü em da türkiyeden destek_oldi başkanlık tepede yokari sen
30 biliyosun kim āzina almışım onlari biliyosun. sō yardımcı oldilar soḡna allā şükür ama
burda deylar bana islām ne deylar be islām şey bilmem ne ama desınlar ne desınlar biz
edefimizi yetiştik. çıkardık ō ġavur dili bizden yani evet evet. zāti büyük benim büyük
çocuk doksan_ikide o şey yazdım tefeyyüzde. tek başımda em dā bir çocuk burda ilk_ollar
benim çocuġ ve bir tane bizim küvde. o zeman çok oldilar tane benim talebeler var_ıdi em
35 din dersi veriyordum em da türçe veriyodum ne kâ biliyorum o kadar. sonna aldılar bitin ō
defterleri çucukların toplandılar, gütürdiḡlar polisti se o kapatma oni buni kırtulduk_allā
şükür o zaman ē üyle yani. sonna doksan_üçte ne zaman çıkmışım ben belediye üyesiydim_o
şey kisala voda var bir büyük bir belediyesi en büyük belediyeydi makedonya ā o zaman
çıkmişik doksan bin dokuz_üz doksan_üçte grev yaptık ā istedilar_ bizi yazmā makedon
40 muslimanı. ben çıkmışım_o grefte em yüz bin kişi fazla var_ıdi konuşmuşuz çok güzel
makedon dilinde konuşum er ikisi anlatsam_o zaman o zamandan sonra dā kolay oldi yani.

doğsan üçten sonra biraz dā yumuşak oldu ama allā şükür partilerimiz vardı o zamanda
dini da seven partinin içimizde vardı çok hep büyüdük bir birlikte ve beraberlik çok
yetiştik yani o zaman bugüne kadar işte yetişmiş çok. türk bayrağı evet ilk olarak
45 yugoslavyadan sonra. bir kere ne zaman başladım konuşmā çok vardı arnavut, başladım
makedon dilinde sonra baştan fişke diylar ona bırakmaydı istemezdi derim bir dinleydim
bi selām verecem osmanlı zamanında ne vermiş şimdi gene tekrar ediyorum burda. selām
verdim, başladım birkaç süs arnavut dilinde sonra türçe biraz em devam ettim makedon
dilinde, çünkü çok gazeteci bütün dünyada vardı gazeteciler orda. evet evet. kıvdılar burda
50 bizim taşlandıları onı buni. türk milleti dā as olsun yüzde olmasın yüzde altı yedi sekiz
çünkü dā çok dā aḳkımız var bu devlete. ohrid anlaşmasından sonra onı istediler ama yok
yapamadılar. ben ne zaman başlamışım o şey depeya nedir arnavut partisinde biz em küv
vardı var bir jupa ortaki jupa yokarı ve aşāda bis evet ē beş küv başladık şimdi bi küvde
yoktur, millet okumas türçe episi okur. en az yüz elli bin nüfus makedon dilini okurke şimdi
55 türçe okuyark evet. allā şükür evet iki bin ikide ne zaman geldi televizonda türkiyede em
büyükelçi türkiyede ne bi misafirlimimiz vardı ē bayram yaptık bir sene sonra ne zaman
yaptı açtık okulu burda sonra gel ney türk partisi dedi sen met etmiyorsun dedim. ilk
met ediyorum allā gene tekrarlıyodum sonra dedim. arnavut partileri ve türkiye cumūriyeti
dedim. dey sen bu partide nerde? bu parti dedim türk dāl yani ō türk menfaatleri bakmaylar,
60 türklerin hakkını huḳukunu almā bakmaylar, kürsi alsın. bir milletvekil vardı o da buğariç
ismi kenan nasip vardı. o zamanlarda o seçimlerden seçimlere gelirdi, alırdı oyunu gidiyordu
başka içbir yardım yapmadı. arnavutlar te yolu yaptırdık, suyu getirdik, okulu türk dilinde
yaptık, tamir ettik hepsi birlikte e telefon yokti, telefonları getirdik doksan dörtte bin
dokuz üz doksan dört telefonumuz yoğ idi epten ev burda. ē ondan sonra o şey sağlık ocağı
65 yaptırdı bütün şeyleri te arnavut partilerdir türk partisi içbi şey yamadı. sonra yaptırdık onı
da onı da yaptırdık. vallā sen āfız türkiye tarafta olmasaydın ben bi de bende vardı çok

tanıdık bir rifat bey sonra memet dinçer ömer dinçer onları ticaret yolunda ūraşıyo abdulla
gŭlü zaten sŭdi arabistan faysal bankasında ne zaman çalışıyordu tanıyolar onlar o tarafta
destek olmasa biz bi Şeye yetişemezdiğ burda, bi Şey yapamazdığ. seçimlerde erkez buluyor
70 bizi, koşıylar arkamızdan allā Őŭkŭr ben dā ũç kere medev ũyesi oldum yani em iki kere
burda studeniçanda bir kisela voda ũskŭpte amā ondan sonra açıkçasi kırsasi nasıl deym ē
dini seven bir insani sevmezlar burda mālesef. yoksa bizim çocuklarımız var seven em
siyaset bilen mastır bitirmişlar doğtorlar var ama kabul etmiyorum ne seçimlerde ne orda
yardımcı olmadı. onlar yenerse mesełā tŭrkiyede bazı insanlar ne tutıylar ipleri tŭrkiyede
75 gideren de ellen de koşkuyorlar. sıkā sıkā bırakmadı kimse bırakmadı ben mesełām sorarsen
ben emen dedi en kŭti adam dedi deycek dememişim kŭti neden? millet için mi din için mi
çalışmişık? sŭtŭdyolular nasıl masonlar yapaylar dinde nasıl çıkartıyor çocuklara
so ũtturuydu slav zeni giyseni oğattırıyo dilinde dedim allā bana nasib edersa dedim o kŭvde
hatarım makedon dilini vallā oni niyet etmiş allā nası biliy çok memnunum em ũyle. yalnız
80 benim evde şindi sŭlemem dŭri kusura bakma methŭ ediyorum kendimi. benim dŭrt tane
çocuk o epsi oğuldiğ yeni bi tane dā o da doğtoryada şindi verecek dā biraZ. bir iki ũç
tane dā mastırını bitiriñce doğtoryatı başlıyor beş ũzŭ benim evde yalnız. eskidi yoğ idi
epsi em cāmidē em kŭrsidē em hutbedē hem siyasettē toplandı hep ben idim yalnız. bir
makedon bi gŭzel ama şindi bir ifade edemem gŭzel yani te bŭle de oğumamişim bir gŭn
85 keşke oğusaydım. edefimiz bē dŭřŭncŭmŭs bizim dŭřŭncŭmŭs siz biliyorsunuz artık. evet
evet nereye gidiyo biliyosun cŭmle.

METİN XXI

Kaynak Kişi	Nurhan Laçi
Yaşı	53
Derleme Yeri	Butel
Derleme Konusu	Düğün âdetleri, çeyiz hazırlıkları, yemek tarifleri, doğum âdetleri, hıdırellez âdetleri, batıl inançlar

aaşıl çok? ā türk yok_arnavutim arnavut. nuran İaçi İaçi tabi acolar acolar İaçiyş aynı. İaçiyş, arnavutim elli üç yaşındayım tabi nası sayı? İtiyārlandım_artık işliyōm te altiye işliyorum, te altıya işliyorum. o kocam_o kadar işlemiyō, iş yok yani. gir bi yerdē aylık vermiyolar, çıkıyo gir çık ben da burda buldum yakın, burda bi restoran yakın şey yapıyolar yani bilmem siz nasıl deysınız ō yok yok pamuk şekeri da yapıyoruz ama bunlari da yapıyoruz, istanbuldan bu gelmiş. ē cam şekerler bunlari yapıyoruz em elli üç yaşındayım, evlī iki evlādım var, sekis sene sonra bu evlādım var. ben te yirmi üç yirmi üç yirmi dokuz yaşında evlendim, vallā stroyniklen stroynik stroynik yani geldi stroynik, aradi beni babam soruşti yanī nasıl çocuk eyi mi fena mi öyle kar pazarlık kar pazarlık işte geldik ama iyi elāmdüllā iyi elāmdüllā haram yök, içkili yök işçi, elāmdüllā bülē evde yok bülē şey eyiyş yani tabi huzur vār. belki çok para yok, bilirim ki İāzım dā fazla düzeltirmek_evi ama o kadar yetişmey. bir loğma ekmeG_için te_o te_o. aman istemem de çok para, orta orta tabi. te yirmi üç burda evlendim, burdayım. kızım burda severde. biliyo musun severi severi? on beş sene yaşadım serovada serovayı biliyoğ musunuz? serovada. on beş seneden

15 babam_aldi bina yani burda apartman burda severde geldik on beş sene em sōna burda yirmi
üç sene işte öyle. ben vallā nasıl deym yemekler ben dā fazla yaparım istanbul yemekleri;
yok_imambayıldı, bamya çünkü burda kimse yemez_o kadar ama ben onları yaparım. bamya
yaparım, imambayıldı, karniyarık, patates. annem yapardı, annem yapardı ablam_istanbulda
vaḳti otuz sene ablam var kocamustafpaşada evli. üç ölu var. emm ne deyecektim dü ünlerdē
20 nasi yemek mi? e vallā evvelden yapmıyodular yemek. yok böyle yapıyo kına gece böyle
yapıyo çerezlen şimdi yapıyorlar yemek. evvelden çeres yāni. kimi ver çikolata kimse
leblebi kimse kikirik kimse öyle biliysin kına geceler sonra gelin normal alıyordu kırmızı
şāmi, kına koyurdular te_o ādetler ay tabi türkü söylüyordular, arnavutçe arnavutçe; türkçe
o kadar ben bilmem. bi iki tane şarki belki ama dā fazla arnavutçe te_üyle. tabi kadınlar
25 kadınlar şimdi karıştık bilen ama evvelden yok. yok yok ni güvey gelmezdi iç damat, yalnız
gelin yanlı büle büle evvelden nī çocuk tarafı gelmeydiler hiç yalnız kız tarafı yalnız
yapardı, çocuk tarafı yalnız yapardı ama şimdi karışıylar şimdi başkadır. evvelden üyle
yapaydılar üyle ādet ne deyesin. ā o odur bir küvler var stuđinčan, morana onlar yapaylar
ādetleri bizde yok, yok bizde yok, bizde o ādet yok. ā küvlerde yapardılar yāni te bir gecede
30 reşorantta yapaydılar lam lam lam ayıp şimdi restoranda büle ayıp yāni kapat, kapat.
kaymaçına var yapıy ā yedi yumurta sekiz koyarsın, bir kilo süt tabi. bir keçe koyarsın
yumurtayı hem şey şekeri mıkserlen ė sonra sütü koyarsın gene mikserlen biraz kaşī şey
yaparsın hem pişirirsin_ama yavaş yavaş lāzım pişirmek yāni. sekiz yumurta bir kilo süt,
şeker er yumurtaya birer kaşık. o kadar kaç yumurta o kadar şeker. sayi a siz nesiniz, evli
35 mi? ā ikiniz istanbullu ya. ā edirne a benim şey ē kıS kardeşimin gelini adanalı adanalı.
yaparız yāni en_ilk ayvar yaparız yāni ayvar, kırmızı biber, ayvar. onları pişiririz yāni
küvde dışarda ep soyarız sonra yaparız büle makinada ė sonra kaynattırırız zeytinle zeytin
atarız yāni varsa yetmiş kiló, ben atarım dört kiló zeytin tabi sonra koyarım kara patlican
da bür on tane, çok güzel olur te var dā bir tane kalmışdır bak o da yāni. o kadar yok başka.

40 turşi yaparıs, turşi yaparız yāni nası istersen her şey yaparız biz deys meditsinska salata
yaparız ā yaparız büle turşi yāni yanlıs sulı biz deyZ jıva turşi. öyle o meditsinadır üç hap
koyarsın yāni. sirke koyarsın, zeytin koyarsın, tus koyarsın üç tane hap koyarsın aspirin
hem yaparsın ō büberlen ē havuç havuçlen. şey_ō büberlerde bir yeşil yāni ō biz deys çāra
bilmem türçe nasıl deylar ě te o şeyle yeşil onlari ben pişiririm biraz çıķı çıķı yaparım hem
45 doğrararım küçük em onlari yaparım üyle büle yuvurlaķ yuvurlaķ hem kaynattırırım onlari
verırım bir su hem karıştırırım büberlerlen baķ biraķāırım bir gece, bütün gece. yarın
koyarım şeylerde ğavanozlarda. öyle tus koyuyo ō jıva yalnız koyarıs istersen ğavanozda
istersen büyük plastikalarda sıralarsın büber, yeşil patlıcan, avuç ā nası deylar_ō beyaza
sizde lāna da ama o beyaz biz deys kasyon bilmem siz nasıl deysınız onu. te üyle hep
50 karıştır hı karınbahar unuttum bazen biz de çünkü burda hep arnavutçe karıştırıym bazen.
annemde ep türçe konuşurdum em ē sonrā yaparım suyi ben, meselā vardır bir paķetler
atarım iki paķet derız bünoğram, iki tane koyarız konzervan hem yedi kilo su hem sirke
koyarız te var yazıķ onlari karıştırmeli su büle iç kaynattırmam hem_atarım hem
kaķat_artıķ_onlari iç ederleze kā olur mi biraz ben bileym bi şey başka bilmem. yok yok
55 yok yok yapmamışım ni tarhanayi ni sevmem ni yapmam. hāyır ni salça yapmam. te
ablalarımilen üç ablam var. babam türçe götürdü oķula yane sandaskıda dükkancıkta
bilmem. dört kıs karıdaş bir karıdaş bir karıdaş en küçügi biz türçe hepımız ā iki kardeşim
abilerim büyükleri onlar makedonca, baba sevmiyodi arnavutçeyi çünkü o zaman yok idi
oķullar türkçe arnavutçe biz ep makedonca nasıl derdi yok benim çocuklar gütürecem kendi
60 dili bilsınlar, gülmesın herkes kendi çocuklarını hem götürdi onlari makedonçe bizi türkçe
öyle. ā burda arnavutça vallā kocam kosovalı kosovalı kocam, kocam kosovalı öyle. ablamın
kızı tabi hazır ama şimdi hiç şimdi te çeyis bunlar çeyis a evelden vallā_ji var dā var yirmi üç
sene dā bavulum var, hep çeyizler. vallā ne deym bülmem siz nasıl derdınız karyola_eteği,
yastıķ çarşaflar, yastıķlar, postavalar böylē şeyde e ne koyardık reğallara şeylere nasıl diyim

65 tenteneler mi nasıl deysinıs siZ. panamalar. qomşulara, evde, halama, teyzeme yāni her
gezmeye tabi. giderdim dayıma bir ay oturdum ben hep işlerdim orda hāzır açan gelirdim
eve bitik yāni. e po artık yirmi dokuz sene ya yapmak ya ne yapmak büle büle_em şimdi
pişman olmuşım yāni. şimdi gençler dā akıllı vallā tabi. e şimdi tābi kim çalışacak. a şimdi
hep okullen hep fakültet ep şey şimdi pişmanım niçin gitmişim ama geç artık oldi. e şindi
70 bu deym oqu kızım seniñ için işleym yāni tabi. aha okuyo üçünci sene çıkacak liseye. okuyo
biraz. üşte te stroynik gidiyodular demek ki biS kızınızı begendik yāni verecek misinis o
sorardi orda burdā iç fenā yok olmas iyise iyi verirsin. e tabi tabi sorardi babam her yeri tabi
tabi. ė onlar da naçan gelmiş babam küvden onlar da te o zaman gelmiş qaynım yāni o dā
çok gel gelmiş burda qaynım hem babam zaten istanbulda gelmeg için ama vermemişler o
75 zaman o kādı gelmek em qalmışlar yāni istanbulda için gelmişlar üskübe ama qalmışlar işte.
tē benim kısmemdim te burda butelde ne yabasin. yok evden eve gidiyoduk evden eve. meselā
sana derdiler haydi sen gezecen şimdi aqarabalari bilirsın, evleri bilirsın, gidecen er_eve
çagıracan selāmım var fılandan düüne selāmım var fılandan düüne o qadar. düüne qalırđık
emen bir_afta qalırđık bir_afta önce qalırđık yāni. nasıl derdik çarşamba akşam giderdi
80 dayıma meselā çarşambadan_aqşama pazartesi akşama gelirdik_eve çünkü o gece var_idi
qolaç gecesi derdik. mısır ekmek gezerdiler bi para içerde ādet. sonra var_idi tavuq gecesi
yāni bütün gün var_idi qarilar çipanlarla akşam tavuq gecesi yāni toplardık bitevi maalleyi
arardık ta_uq pirinç ne verirdilar, bis kızlar yapardık hem sonra akşam da iki üç gece sabā
qarşi otururduk hayqır_oqu hep. nası yazırām. şimdi çok fena şimdi iç dıl güzel şimdi bir
85 gece te bu gece gidecem düüne ne olacaq o gece gidecis restoranta bi gece. ā evvelden
bir_afta vallā. sonra yok düğün gecesi yok sabāyle var_idi gelin qalkardi saba_ile tiğanitşa
yapardık, toplarığdilar bitevi aqrabalarımız meselā yok yabancı. adam, qarı, kız hep
ayqırırđık, para arardık hepisine damata, geline, qaynaya, qaynataya, acolara hepisine para
toplardık kızlar yāni öyle. çok güzel_imiştir arnavutçe işte şarkilar yok yok türçe. e böyle

90 giderim radyo ilen meselâ arkada ama yok yok. bu baklava yâni yaptım bayrama şey
bayram için baklava ne kaldı hamur aha yaptım bir küçük şeyde bu günder yesın komşılara
diye. size kısmet. baklava yâni yazıyoruz baklava te bayramın baklavasını de yapmışım
ama şerbeti atmamışım yâni. buni başka yapmışım. çek. e şimdi siz burda hep mi burda
oturacaksınız? afiyet olsun. yazıyorsunuz işte ne biliyim baklava. yumurta, zeytin, süt şey â
95 kabartma tozu hem biraz ılık su hep birer bardak bir bardak zeytin, bir bardak ılık su, bir
bardak süt hem bir bu kabartma suyu o kadar hamuri tutarım hem se yaparım küçük küçük
yaparım sonra bu kadar hep üstüste ehe nişasteyle e sonra yaparıs herkezde aynı te o
baklava. bilmem vallâ her bir şarki ne biliyim nası söyleym yâni şarki. ya evvelden dayılar
bi sürü söylüyorum şimdi dayımda ne yapmışık e bitevi küvleri ben bilmem ama dayımda
100 yapardılar en iyi çorba, gra etlen, yâni hem baklava o gra fasulya. fasulye ben de fasulye
fasulye. tabi gelinlik bizde gelinlik başka yerlerdê şalvar da tabi. kınalık ususi var kırmızı
elbise yâni tabi. yâ evvelden bû nası deysınız siz peşe sabâlık yâni biliysin sabâ için oni da
giyerdılar. ben oni giymişim sabâ. hayır düünde evet, kınada. pa dişi çıkınca yâni şey
yapardık i bû sütsüz yâni yok sütli aç o zerde yapardık hı. o süt i şey i yanlıs pirinç em
105 yanlıs su em şeker zerde öyle. sonra çıkardı diş haydi sevara ateş yap şey hayde yıka çalkala
bir su yapardık. babüna yapardık yâni babüna nası deym türçe bilmeym valla i babüna.
mevlüt yaparız mevlüt kimse yapar mevlütlen kimse yapar düünlen nası isterse yâni annesi
gelir o şimdi doğdı mi kızi olan, gelir annesi kendi ayleylen hep bu tarafı da çağırırlar kendi
ailesi de ben yapmışım üç aylık imiş kızım ben babüna yaptım. on yedi evvel on yedi
110 seneden evvel. hediye getirirler dâ ya para ya eşya ya o şey bōçalık kıyâfet o şey. ayır içbi
şey yok. yok çıkmamışım çıkmışım bir defa çünkü ablam geldi istanbuldan a giderdi yarın
meselâ onun çin çıktım çünkü kırk gün çıkmam hiç te çocukta hiç çıkmamışım kırk gün
ama şimdi çıkaylar. hayır hayır koymamışım. e var imiş bazan var imiş yok nazar yok
şeyler yok vallâ yapmamışım ben üyle şeyler yapmamışım. bilmem vallâ ben bi şey

115 yapmamışım. hāyır hāyır hāyır içbir yerde, annemde hāyır annemde ne gittim o kadar. isim
biliyom ama nası istersen o keyfine göre. vallā i şey ablamın kızlari buna koymışlar kanita
kanita, o şey öluma kocam amar. kulāna tabi abim abim okumuş kulāna ezan öyle. sün
dü ünleri kimse yapar dü ün kimse yapmaS ben yapmamışım yalnız benimkilerimi çārdım
ni mevlüt vallā yapmadım yanıZ sünnet yaptım benimkilerimi yaptım, sırali pite yaptım
120 bir iki üç tepsi öyle geçirdim. dışarda ne yapılır nası söyleyim saçlı biliysin dışarda biz
filiya diyorus, türkçe sırali pite. onlari yaptım, kifle yaptım, tatli yaptım. kifle nasıl deym
simit kifle biz deys kifle ē biz kifle yaptım ehe. bilmem nasıl deym şimdi ben yaparım çok
sen çok az. ben yaparım üç yumurta emm bir kilo süt, ē bi maya, bir ē kabartma suyu tozi,
biraz zeytin o kadar hamuri tutarsın hem beklersın biraz bi saat kadar beklersın o gelsin,
125 dolsun şey o kabarcak ē sonra alacan, ayıracan te bu kadar ayıracan hem sonra açan alacan
şindi o sopayı yapacan bu kadar büyük hem kesecen sekize sekize büle yapacan te böyle
yapaylar onu sekis tane çıkacak ē onlari da çıkaracan meselā sekis tane büyük sekis sekis
nasıl deym sekiz yufkadan sekizer tane çıkacak çıkar seksen tane mi ne em sonra yağlarsın
yumurtaylen, atarsın o susam nasıl deysınız pişirirsın, onlari da bırakarsın gelsin gene
130 biliysin kabarsın dā biraz yaptıktan sonra tepside dā bi dā. var iş onlarda da var iş ē lezzetli
vallā lezzetli yiys sıcak. ā benim ablam tetovada ablam da var tetovada ā. tabi oynuyoduk
yāni lastık oynuyōduk biS. iki kişi meselā arka ortada oynardık nası söyleym sonra
oynardık o nasıl deym böyle toçalarlen şindi unutmuşım ben da keramidā. sonra oynaydık
çelik derdik bir küçük odun uzun odunlen oduna odun oduna. bir sopa büyük bir tane küçük
135 tabi tā bak nası biliyosun öyle te onlardan yāni. saqlambabocık. tābi tabi ā pa ben da
bilmeym şimdi nası anlattıram iç bilmeym nası anlattıram ben arnavutça bilem anlattırırım.
tabi arnavutça anlatıyodum. arnavutça bilmeym nası başlaym ühū sāçalarle. arnavutçe evet
arnavutçe. evelden yapıyordu şimdi kimse yapmaS çünkü haram haram şimdi yok haram
şindi. kocam evli bırakmıyo a evelden yapıyoduk annem yapaydi annem. evvelden meselā

140 bir gün ederlezen evel yapardı_o âdetleri ne biliym ya eva alırdı_o kabağlardan küçük
küçük yapardı, zincir gibi yapardı, asardı o gece bütün gece, yarın koyardı bizim
boynumuza sōra toplardık_o kırmızı yumurtaları biliysin ne yapardılar. kırmızı, sari
yumurta boyalı onları beklerdi annem, o gece yıkardı biz küçükken yıkardı bizi, onlarlen
koyardı suya yıkardı tabi o yok bitevi yumurta onları ne soyardık yāni kabuğları kabuğları
145 beklerdi yāni rengi kāğıtta em_o gece yıkardı bi de sabāle verirdi bir_angi birer leblebi
āzımıza sabah saba erken. yā kalkardık çok_erken ki bütün sene gitmesin bize geç te_o
âdetleri birağa annem ama artık kaybettik. ni kardeşlerim bırakmaz ni kocam
bırakmaz_artık âdetleri yapmas. bilmem nası bu nevruzu anlamadım yāni. türbe gitmiyorum
ben türbeye hāyır hayır yapmıyoz hayır hayır biz diyo_z onlara derviş. gitmiyoruz onlarda.
150 evvelden gideydik yā hasta maksım hucum_ütede o leri yapardılar te ablam gütürmiş annem
ama artık yapmıyo. yāni hasta e evelden giderdik_ama şindi yok, onları inanmays biz şindi.
işte ne biliym ben de bilmem annem ne_açan söylemiş ben bilmem_onları ablam hasta_jidi
götürdük, respileri dedi çevirirdi baş_üstüne ne yapmışti ben de bilmem ama artık inanmam
onlara. ramazan_ayı ramazan tutuyoduk, iftar yiyoduk, süfür nasıl başka. hayır hayır hayır
155 hayır ne şarkılar yok yalnız kuran. bayramda meselā gider kocam, kılar saba_j gelir, yaparız
bayram yeriz kuşluk o böyle kuşluk şindi yemez sabālık_arar yāni düzen böyle. sabā kāvalti
çayı vallā çay, peynir şeyden_alırıs satın şindi simit po_açalar, gevrekler onları seviyo
sabāyle kocam. çünkü yemekleri ben yaparım, bütün gece yemekleri yaparım. ama istemes
saba saba yemek. sonra yeriz_aşam işte bu vakıtta öyle. ā eskiden babam do_kuzde kuşluk
160 yerdik çorbadan yemek ne yapardı annem yerdik yāni yāni yapıyodu se ama şindi biz onları
yemeyz. biz da şindi dā asta insanlar dā şey. ā babam do_kuzde sabālığı arardı şey
kuşluğ_arardı cāmiden geldi mi doğri tabi tabi. ā kardeşlerim aynı te_o ādeTi tutarlar yāni
üçüsü evet. kuşluk yiylar ama burda geldi mi üyle istey üyle yapays ne derse. dā kolay
pazara git_işte te dükkānlar doli. saygi dā saygi dā çok var_imiş saygi şindi o kadar vallā yok

165 ya biz nazlattırıyS çok vallā. a evvelden var imiş saygi çünkü arkadaşım belki imiş dā küçük
benden ben da ona saygi yapmışım şimdi yok saygi şimdi birbirilerine karşı ama evvelden dā
saygi var imiş. anneye, babaya, arkadaşına, ablalarıma öyle. tabi kuşluk veriliy burda kuşluk
tabi ismarlays yemek yok ismarlayz biz yemek. meselā deriz altmış kişi, yüz kişi, on beş
kişi, otuz kişi ne kâ varsa gelir yemek em cenaze çıkar biz sofraları koyarız sonra yedi gün
170 bekleriz insanlar; ama şimdi başlamışlar yedi gün yok üç gün altı gün nası isteylar şimdi
yapaylar te meselā kosovaya gitsen üç gün a bizde dā vallā dā yedi günden biz dā yedi gün
tutarız. hayır o kadar kimse yapmıyo seyrek seyrek şimdi şimdi diylar oğu ne kâsın sağ üldün
mi artık kapanmış defterin öyle deylar aa aa. ā evvelden biz yok yâsinlar yok şeyler neyse
biz dā oğuyd dā gütürıys dā üyle götürüyoz yâni şimdi kimse yok o kâr. hayır hayır sandalye
175 çıkariyz çıkariys çünkü bilsın insanlar kâpiyi ne kadar bulmak. ā böyle yok sandalye
çıkariyz ne kâ adamlar kimse bilmez evi şey e sandalye yerine bulur nerde tabi cenaze var.
e yok bizde, ayakkabi koymayız. gitti sizde da.

METİN XXII

Kaynak Kişi	Osman Laçi
Yaşı	59
Derleme Yeri	Butel
Derleme Konusu	Sağlık durumu, meslek hatıraları, Türkiye'deki akrabalar, Kurban Bayramı

babam biliyodu annem, kıS kardaşlarım biz er sene emen türkiye gidiys. var
akrabamız orda evet şimdiydik bi gün. ev yok idi üç ay. osman laçi evet. elli dokuz altmış.
iş ben ilk mesleğim idi terlikçi evet. sonra dā yirmi sene üyle çalıştım sonra durdi iş gittim
bir dört sene almanyada orda dört seneden döndüm, burda başladım bir poşet fabrikasında
5 orda çalıştım, tam astalandım. sonra bıraktım. ben türkiyeye gittim çok makedonyayken
ama astalık o şey diyseden en az yüz yüz defa mi alla bilir ne kâ. iki defa oturmuşım birer ay
türkiyede orda de bir makine bekleydim öyle. elli sene elli sene altmış dokuzunde emen
altmış dokuzunde çıktık buraya önce oturuyduk çe ta ani var ya çarşıyanın orda çarşıyanın
orda birden çıktın mi çarşidan birden e e ana cade var bir tane karşıısında yapılmış orda
10 mākeme nereddir siz şimdi bilmeym ne kâ tanarsınız üskübü. orda var bi ev eski ev orda
evet orda hep geldi proje yaptılar bu makedonlar, yıktılar orda geldik buraya. burda var
arnavut fazla var türkler de ama nasıl ne dēlim dēl o türkler ne araysınız siz se bu burda
türçe konuşiylar çok bütün çarşı ben türçeyi çarşidan öğrettim çarşida sonra arkadaşları
noldu. ama şimdi ne deysin sen başlamış değışsin türçe. de il nasıl ne önceden başlanıp
15 gideydi. açan geldik almanyadan geliylar burda dey ayakkabı için kunduraları ě o

makedonca esas kundra makedonce ama bu dey ne dey bu kunduralar onu çünkü o
ürenmiş direk türk adından ayak kabı da üyledir. ě var birkaç süzler var şey. ben ben da
konuşmuşum üyle, ama ben değiştirdim çünkü almanyada türklerle cāmiye gideydik türk
cāmisi büle cāmi var idi bir yanında. er gün cāmiye türklerle e işim üleydi, ama
20 değiştirdim sonra kendim. baktım şimdi dey ě bizim türçe havadan dey üyle sonra ben dā
asker açan idim sekseninde asker lubyanada slovenya secana secana biliysin orda italyayı
orda on ay tercümanlık yaptım türkçe sırpçe evet. orda on ay ep sınırda aliydılar o şey
askerleri beş altı saat sekiz saat orda kalırdım, tercümanlık yapardım. şimdi amā nasıl ne
astalandım biraz zor gelirdi bazı tutuldu benim aynı kosov komandaydı. tak tak durdu sesim.
25 valla iç bir hani be iç konuşmadım. geçen sene. yavaş yavaş deylar açılacak ama ben
kendimi issetmiyom eyi ben sırpçeyi o kâ serbes konuşurdum. evet evet çünkü bakıym az
defa bu enteresan çok açan yoruluyom, konuşamam konuşamam pek fazla o şey temiz,
ama eyidir di mi gelmiştir burada. nasıl nasıl deysin söyledi bir arkadaşım. abe sesin duriy.
pa dedim isteydim olam şarkıcı olamadım deym. kalsın öyle. ě otuz sekiz yıl evet. pa vallā
30 aynı bir çuval açan getirir annen baban üyle ni gürmemişim. ama dā şimdi ben söyleym
bunlara gençlere çünkü benim de iki yolum var bak bu annesi dey bakıym bazı gelin yok
bakmadan ben almam. yok, bunlar olanlar. bakmadan ben almam deym siz inanmaysınız
siz annenize. onun için inanmaysın ben inanmışım anneme ne istemiş oni beğeniyim em oni
kabul etmişim. ama şimdi şimdi güvenmiyo dīl de ama zamani de il eskiden başka eskiden
35 başka idi. evet evet vallā memnunim evet, yok pişman dīlim o. pişman dīlim onun için
çünkü iç bir anne istemez fena gelin alsın oğluna. yāni vardı bir akrabamız dedi abe ne kız
vermişin ne alacaksın öyle. benim var altı tane kısı kardeşim var em bir olan bir tek ben
evet e ama şimdi kaç iki problem biraz ě gelinle zor olur dīl nasıl iş devam biz evde altı
kardeş, kısı kardeş bir olan başka ama geldi mi bir gelin değişiyö çünkü huyları başka onun.
40 sonra beni benim annem öldü on üç gün sonra düğünden sonra on üç gün on üç gün sonra

öldü rāmetli oldi evet on üç gün. te o var idi kanser. güttürdük o şeye astaneye asker astane
var idi burda bizim çok kuvvetli astane. yalnız o zamanlar otuz sekiz sene önce yok idi
büyle aparatlar o şey dā çabuk yapsın ė ya açtılar, kapadılar o kâ. ne yapasın üyle. benim
var iki olan bir kıs. episi üçü de evli. āmin āmin. torunlar var te bu kıs te bu anım kız,
45 kızın. o türçeyi çok sever büyle ama dā dā başlamamış bazı kelimeye bakaym ben bazı lāfz
o şeydiy ama öğretecem oni ben. yök be kimse gelmişin sen diyelim konuşuyuz ama
gelmesin gelmese kiminlen konuşacan. var benim o şey o dayılar dīl ama biz gitmemişin
amcam, anımı, amcası onları var bir tayir o pertek ayaklar ne o şeyler o doktor, o türkiyede
evi var, istanbulda ė onlar arnavutçe bilmezdi. pa konuşmaylar, ayrılmış türçe ep evde
50 ama annesi ġaliba şindi ben tam bilmeym ama nasıl ne soruşmuşım türkiyeden. açan
gelmişler türkiye türkler burda dedesi mi kimi mi kalmış burda, o evlenmiş burda em sonra
demedi ė gelmesin türkiyeden imiş. e şindi taamülden onlar iç arnavutçe konuşmaydılar
üyle şindi öğrenmişler biraz. te ep türçe. izliyoz ama bozulmuş kablo burda. ben başka
program. evet evet ben başka program bakmaym türçeden. yok yok ep türçe ama lāçin biz
55 bütün filmler ne var türçe makedonlar da bakıyorlar. evet evet evet evet evet ė po yaramaz
şimdiki ama bak burda çünkü bilmeden türçe sen gör soriysin büyle. ama ben bana
çevirmesi dīl lāzım ben anlarım episini e. ama te var burda makedonlar da ne biliyo türçe.
butelde yok var idi bir arkadaşım idi o taşındı burdan. savaşı nasıl oldi burda makedonya
hepişi taşındılar se var idi makedonlar türçe dā iyi benden konuşiy. em arnavutçe em türçe.
60 ġazi babada var bazı bazı o şey makedon em kalmış ne biliy türçe. burda imiş ep tarla, evet
episi tarla sonra başladı altmış dokuzunda yok altmış altısında altmış başladı yapılınsın bu
evler em tā şindiye kâ. altmış dokuzun dolmuş idi burda bunlar nasıl deym ben birkaç beş
yüz ev fazla belki var, yapıldı bir defada, evet bir defa yapıldı sonra taşındılar insanlar kim
nasıl ister. evet, burda o idi esas almanyada almanya. yugoslavya açan idi dā iyi
65 almanyadan idi. ama ben gittim seksen sekizinde oni anlatıym seksenden önce üylemiş

lāzım gidesın almanyada. ben çarşıda açan çalışırdım iş var idi çok. demek ayda üç üç ama en az dört bin mark onlara verdim, şimdiki bin yuro ayda alırdım çalışırken. beş şimdi burda şimdi de olsa kimse iki bin yuro gitmez almanya yāni. olsa ama burda iş çarşı şimdi açan açmışlar güzlerini biraz çarşıda ama dīl iş olarak kâveler mâveler bakaym. ben 70 çıkmaym çarşıya şimdi iç. çünkü önceden igne gibidi nerde koveresın insanlardan. o kâ iş var idi, millet var idi. geliydilar belgrattan, bosnadan her bi yerden her bi yerden iş iş iş var idi ne yalnız işleyebilirsin mi? sōra açan patron der seksen yedide türkiyeden, çinden minden bozuldi çarşı. çok var, burda vardi demir fabrikasi bizim yanımızda. yirmi beş bin işçi var idi e esab et sen yirmi beş bin var idi cam fabrikasi. çok fabrika var idi on fabrika 75 e sade makedonya için yeterliydi. şimdi var idi bū nasıl deylar şimdiciğin tos fabrikası çamaşır için detercan. var giderken studeniçana bilmem gitmişindir ē e o taraf var idi fabrika orda on beş bin işçi em var idi bir türkler geldiler bir dört sene önce alsınlar satın fabrikayı, o idi benim bir arkadaşım türkiyeden ē erkan çetiner kadıküyde oturuyo. em ē gittiler dedim bak bunlar aydı diym ırsız alacaklar para diym nasıl bāracaklar çünkü o 80 fabrika almak için para lāzım çok. çünkü büyük fabrika. gittilar, konuştilar, aramışlar iki milyon yuro cepte koysunlar em yedi yüz yedi sene mi üyle. aylıklarını üdesinlar. em bilmem kaç para fabrika için. çok. onlar işçileri için kabul ettiler verelim o kâ para kaç kaç tutarsa tutsun ama o iki milyoni cebinde koyasın, istemē alsın iki milyon ne konuşmuşın ne bitirmişin işi. hepsi çok fabrika kapandı ırsız bende var idi girmiş idiler bir sene, iki ya udi 85 türkiyeden, iki türk inşaat işini yapsın em neyse gezdirdim insanlari er bi yere evet ben gezdirdim. dey bak buraya dey burda episi ırsız vallā dey episi ırsız bırak sen almış cevayi olding almış, yarida yapmış ben ‘ gidericim em onun kordinadörü var idi ‘ getirecim ona da ‘ güreceksın dīl nası sen esab ediyısın. gezdi ordan er bi yeri çünkü bu taraf vardardan bu tarafı dā ucuza alabilirsin, e o tarafı değişyo. yāni ordadır iki misli dā pālı üç mi beş mi 90 allā bilir. em gez dedim o taraf gezdirdim o taraf getirdim cevaırölu büroyu var orda

kordinatörü onunle konuştuğ, söbet ettiler ne diyo. bulduğ bir bir makedon, bulduğ yeri adam dedi böyle böyle yapsınlar böyle inşat ben yapacım bir proje, kim nasıl alır yıksınlar vardardan_üte emen orda. daire mi vereceksiniz mi para mi vereceksin ben episi liste yapacam. bu istiyo para, bu istiyo daire yaparım projeyi episi ama bilmem sōra açmadılar
95 telefon. olmamiş. ē yok yok yoktur be ben ne deym konuşamaym da şey nasıl astalandım böyle pek temiz konuşuyum ben. ben türkiyede çok gittim be çok gittim. var ya var torun var ordadır kimyasal satıyo şey kadıküydedirlar deposidin obür tarafı denizinde ē odur bafsin amanların fabrikasını o boyarlar kimyasal_ışını plastik için renkler o şey üyledir orda. var dükkani da māmutpaşada, butık var. aşanlardır onlar. ē o şimdi er yer arpa çayır
100 dey, abe gel türkiyeye ne yapayım ben türkiyē ben gel be gel. çok. em var açan gittim_asatanede dā gitmeden ben dedim anju koyacaklar gene dā bir tane. dey, yapma oraya gel türkiyeye. yapıyolar ama o üyle. a av dayı gel be buraya ya giderim_ama. evet pa nasıl? bak şimdi ē bayramlar değısmemişik pek fazla, kalmış aynı. em şimdi şimdi biraz dā modern, dā moder_ nası deylar konuşam. se ünceden kurbanlar satıydılar burda serova
105 diyolar bizim var ama şey ama ordan çektilar. ben da_ima onun için çeksınlar çünkü kapi ününe satay kurbanları sen çıkamassın evden e var yerler burda çok yapıyr pazar başka tam. ama değısmemiş ama bayrami kılyı evde geliy yerler o yemeğini çıkıyolar bayram yapmaya öyle aynı değısmemiş değısmemiş aynisi aynı. şimdi orda ne biliym nası deylar bu ocalar ben ne bileym ülüler için olacak bir gün_ünce e evet. canlılar için ilk günü olur,
110 ikinci günü olur, üç güne k̄a gider dā. benim bu torun ne var türkiyden_ıçeri o er sene kesiyo burda kurban evet. on koyun ya iki ineğ o şey dā büyük_ayvan em açıy telefon var bir gुरुçinada var birisinde alışmış_ep onda telefonda on tane on beş tane kes. gelir dā mālār söyley burda bura bura bura kosovaya götür te bu k̄a te bu k̄a siz da maallede başka maallede de em_er sene üyle yapay er sene āmin inşallā. o iç şimdi bu iki günde açar telefon
115 o arar dā ‘gidecen mi nasıl? koverır te şimdi kolay telefonlarla koverır bu yere bu yere git

er sene vallā. āmin āmin. evet hayat vallā çok memnun imişik vallayı bak. yō episi var idi
te bu ünde açti telefon bu kıS kardaşım burda. nerde imişiniz? o ben gelmeden uyumadı iç
te böyle otururdi tā gideym ben. ben isi bu kapi kapalı babam kaparse demem. bu kapi açık
sevi. gidiş var burdan da ordan da. gelmeden ben eve girmed uyumazdi. çünkü odur bir iki
120 yaş dā büyük benden o o en büyü'gi rāmetli oldi_o oldi beş alti sene ė o uyumazdi. sabā
gelirsin sabā o öyle otururdi evet evet. evet evet hazır_azır_azır o böyle gideyken dükkana
be o ben sabā çıkaydım ben dükkana çün giderdim dört sabā gider. dörtten sekize kâ akşama
ben dükkandan dışarı çıkmazdım. çok_ama ama o işi yapardım zeFklen yapaydım çünkü
em iş yapıyosun em para da var e olmasa para ne araym ben dörtte sabā o kâ erken. e şindi
125 açan başladım poşet fabrikasında çalışıym ben ümrimde gürememiş idim makine poşet
yapay. orda başlama almış idi birisi bi kullanmış makinede ama üyle meraklen başladım
çalışam tay tay tay sonra em tamircisini yapardı makine gelirdi bir türk var bir nedvi
türkiyeden. yā bir arza var idi makineden çok çok az ama açan bilmiyosun gelirdi orda iki
gün dururdu orda içmesini, oteli er bi seansi alırdi bir iki bin marķ giderdi. ama açan deym
130 abe deym bu da insan ben da insan obür tarafa dā makinadan ben başka ayakta. ama türkler
uyanık. elāl olsun abe ne bakaysın yō be bakaym sen ne yapacan e saklaniyodi normal şindi
o onun için. e birisine deymişin sen gelmişin. em_artık gelmeysiniz niçin ė ben kendim
yaparım. sonra var te bu nedvi bizim yapmaydi. o makineleri almıy şim. tā iyidik bizim
çok yakın o benim patron ve akrabasi oluyordu al be yap makineleri bırak o oğul bitirmiş
135 makine için al yap makinemizi kafa var sende ama abe yok be almiyo yap yap makine dinle
beni aldı bayrampaşada emen taş beş bir dükkān başladı. dā şindi dā çalışıyo o işi yapıyo.
bana dey gel türkiyede otur bende burda ben verecem_aş yalnız şindi işleri dā kolay olsun.
sende dey var kafa çok dey gel burda. yok be nabaym ben türkiye. var idi benim bir bir
mustafa ipekçi dericiydi o. osman gel be türkiyeye otur, yok gel dey yirmi dört saat için
140 pasaportu çıkarıym ben sana türk pasaportu ama o kürt imiş. allā bilir o şindi bu kürtler er bi

verde. poliste var devlete var hepsi em̄ oni da ne dey ben on sene önce on beŞ sene. o çıkarır çünkü yapar yüz bin numara yapar çıkarır ama sonra der yap bu işi bit git bi der. ē evet evet o bedeva çıkarılmaz pasaport. biliyo az bi şey biliyo ama başlamış ğalba unutmuş bazı kelimeleri yō. yapsın o be yō sonra sonra sōra...

METİN XXIII

Kaynak Kişi	Bayram Gina
Yaşı	75
Derleme Yeri	Butel
Derleme Konusu	Üsküp'te deprem, eskiden Makedonlarla komşuluk ilişkileri

vall_i ben bayram gina evet. yetmiş beş. āmin cümlemizin inşaallah evet. İaçi evet evet
tamam evet evet evet. ben içbi şey penziyada. kırk sene emekli ol işledik kırk sene sonra
emekli olduk. vallaā emen on bir on iki yıl. oto tamirci büyük arabalar, otobüsler, şeyler
otus sekiZ sene dōri iki sene firma batti şey_oldi belki bi arada. var bir çocuk bir kız āmin
5 cümlemizi. birisi profesördür çocuk şeyde. a siz kimlersiniz siz? ā edirnedevet bir
defa bi şey evet. gidiym var te acolar var üte, acolar aco çocuklari evet evet ė var çok
giden. erkes bilir kendi esabını. şimdi biz kimseye akıl veremeSsin şimdi bir kere defa
süyleşsin isteyen istemiy istemez gider niyet_edi diym bir niyet tamam. sonra burda torun.
yok, bit pazarda yaşadım evet te_o şentarda alaca cāmisi nerededir ona karşı birden. ama
10 yıktılar tutaydi yıkti teatero yaptılar onun yerine. yok alacāmi bizim yere bizim yere iyi de
komşının epsi ükümet te_atarosu. te evelden eski te_ataro_idi onun karşısında orda bozdılar
o vakit o vakit onda sonra buraya geçtiler onlar yaptı. şin dā üyle. yok onlar kalkti evvel
te_atro duriy te_atro şindi obür tarafta bi yerde kalkmış tarafı şey yaşasınlar, burda kaldı
yer bina yaptılar. bina duriy, biz bura onlar getirdiler hükümet şey_ettirdi. evet evet evet
15 yuğoslavya evet evet. nası yok as^c kerdim bu depremde, pulada pula şey. çok eyi çok eyi.

var bütün denizi gezdik. evet ẽ previyidi o vapurumuz şey er bi yere geçiydi üyle. nice doktor yardımı em_çay küylerde şeylerde iki doğtor, biz dört kiři kullanın dıl o prokaydili çocuk bi zevk. yirmi dört_ay tam iki sene üyle yapar şindi. üç_idi ikiya indirdilar evet üç_idi yaptilar ep_azır. ama şindi başliyo mecburĩ istey o ister_ istemez. mecburĩ tabi şindi kimi

20 düşey güzel kimi fena nası raş_ gelirse yerine. imiş ütede geldim, üçünci dördünci günü geldim üskübe deprem sonra. vallā bizim maalle bu tarafa iyi dıl_idi. açan ben geldim stasyon şeyini gördüm. hastane var_ imiştir_ as_ kerı astanesi trenlen açan gürdüm de o askeri astanesi kalmamış bir şey e de bunlar işten açan geldim yok bizim bi_kaç duvar yıkılmış_idi. ama episi sapsālām vardar bu tarafa bit pazar te şindi nerde bit pazar o yerde. yök evler iyi

25 bizim bi_allıkta var çok yerin çok kırıp dö_ kiydular. e pa öyleydi ne yapacan. açan_ gittim asker pa oldi bir_ay sonra pātladi üsküpte. evet ne yapa_lım şindi üyle üyle raz geldi ne yapacan. kıs_ karşımdır benim. bizde ādet nedir üyle evlendik ādetlen. ā ādeti anlattırayım. sade gidiylar, güriylar kızi geliy, güriy familyadan kimse güriylar şey_ettiriylar sorduriysin şey_ettiriysin ondan sonra araysın. em evde bēniyōlā sonra ben güriym ondan sonra karar

30 getiriys. vallā dōrusi tam şindi ben da. vallā kim nası şey_etti_lar_ dā fuķarsı var dā zenginĩ kim nası uydurmiş kim nası işley. var mi o kā_ şeysinde ayni bi şey fark yok ki o kā çok. var_idi ama şindi bu yeni şeylen gençlerden vurmaylar işe o da var pa istemey_lar_ şimdi erkez baķay dā yeni şey. dā kolay dā rāt. eskiden başka yoğ_idi eskiden biliysin ki sekis saat işleyeces, sekiZ saat sonra serbessın nē istersen git ne istersen yap kimse sormay kimse

35 doķunmay bir şey yapasın sen terbiyesizlik bir şeylik o başka meselā büyle yō problem. te bizim bu kavaķlık bi şey vaki olmamış. nere istersen git ne istersen yap sekis saat sonra işten istirātın var_ bir_ay senede. evet var_ istirātın e kimın kimın starşı var ona güre istirātına. e var grup grup bi grup bu sene gidey yedinci ayda obür grup sekizinci ayda. o şimdi gene sekiz_aydan iniy, yedinciye geliy, yedinci geliy, sekizinciye yoķarı anlaşmak evet. grup no

40 evet biz türk evet pazar günü eyi eyi geçiy pazar günü. te bu şind pazar günü bayramdır.

yapays sabā sabā cāmiye gideris, cāmiiden sonra kabristana gideriz, kabristandan sōra evde ne akarabalari evet. yok buzulmamıştır, ayni fark yok. evet büyük saygı idi ama nasıl olmasın. herkes ‘generasya ep dā akıllı dā akıllı düşünmesi dā akıllı bakasın böyle emen. dā ebe evveldi ama çok evvelden se bizim vaktında te_o üyle şeyler yok. dā bir yabancı
45 gelmiş. zarf geliyo, ona kalkacağı ümet edeceğ, şey_etsen böyle. ah müsafir müsafir geldi mecbur yok işin kalksa çocuklar şeyler konuşsun şey_etsin gülüşsün. er şey fazla müslüman şimdi evvel var idi makedon makedonlar fazla komşılık burda bayā var idi makedon, ama yavaş yavaş var bi iki sene çekildiler, evet çekildiler. var müslüman, var müslüman da fazla şimdi var niçin_o oldu bir āne ama nasıl deym bilmem nasıl deym arada üyle bir onlar kâ
50 gidiyorlar, bunlar geliyorlar burda ne var gidiyor, orda ne var düny gidiyorlar üteye üyle. bir_ara bir koşu karşıyor_ama bi şey yoğ_idi ki ā böyle komşular şeyler var_idi gene var. ellisi altmış burda yok, burda yoğ_idi içbi şey be yōk yok içbi şey. bi ova var burda eski tür‘klerin ovaları, a beglerin eski begler, eski beglerin ne mişler e onlar o onlar_ep yeri ‘ gürey burdan buraya olmuştur altında. biz bit pazarı geldik buraya kâ aşāki şey_ep ovalık. üç ev var_idi
55 onlar valla_ı çok tanaymıştır çok tamer, cafer beg em dā bir tane te gelmey aklıma şimdi. ünder beg onlar bu bāçeler_ep onların_emen a bak na yoldur gitmek türkiyē perişan millet oldu. ē kimi bıraktı kimi sattı bir_an şey bu kışçāz_anıdır o şeyleri izmetkār gibi o işleymiş orda, bırakmışlar ‘kātılar onlara yalnız gitsinler. ama biz küçük_atırlamayz ne nasıl imiş ki ilgilerler evet osmanlı kalmış. ē vardı üyle bi şey_ama kimse bi şey dokunmay. gerçi ki gitti
60 kimse deysin gelmesin kaştı koşuya kaştı şeyden eb_üylem. erkes kendi şeylen sonra kimde ne var o şey pare mare kolay. ā bunlar bu yerlerine bıraktı parti ne gittiler. gerçi üyle atırlamaym ben ki üyle gittiler. ē kim isteydi okusun, okuydi. kimisi aaa gidiydi kimse familya durum dīl güzel okumak te lāzım pare paresız yok para olsun. kim ne hata yaptı var_idi durumları iyi onlar devam_edecekler mektebe. ā bizim gibi şey iç_çıra_üç sene işledik.
65 üç sene sonra kalfa çıkaydık, ondan sōra devam edey işine işlerdik. yeni küpri yeni küpri

on bir yok sekiz sene okul sekiz sene evet, tefeyüzde. arnavutça okudum, arnavutça evet. niçi o dā kuvvetli mektep deylar. vaktında dā kolay işe gireysin. içbi şey kaynaydi iki yıl sonra okuydık sekizi bitir, sekiz ondan sonra üç sene mektep okuydun gece mektebi gibi saat birden dörde kār ya ut dörtten yediye kār iki sümene girdik. üç sene işte çirak gibi
70 ondan sōra olaveresın kalfa olasın, kalfa gibi işliysin. uzun zaman evet evet zanat zanat okulu zanat okulu kim istey okuy kim istemeydi zanadı ā kimi nası durmuş duruma göre. insanı insan bir insan işi dört beş maksım beslesın adam ütede büyücez büyle. ya bakacız, yapacız. iç o vakte göre de okumak ne işley yapmamak iş yapmamak iki iş be okusun mecbur sekiz sene okusun ki zaten üç sene bitiriyse aliy işe. angi ne bre ne iş işliysin ona
75 göre o zanadını bitiriyşın ona uygun iş. e şindi orda da vardı be şüyle bulabilirşın bulamassın ama yokarı aşā ō vaktide var idi çok iş, adam işleye o da yugoslav şeyinde yō işsiz çok zor o zaman da işsiz zor bak. dā iş yerini aynı mektebin iş yeri o bırakmaysın işlesınlar, o iş o yerde tanıdıklar şeyler öyle vallā tanıdık varsa o yoğ idi bitirecen, alacan diplomani ne vercek öylen aliysin iş kime lāzım. evvelden üyle slav şeyinde vallā elli
80 dokuzunda elli sekizinde o seneler evet. başka yok yok konuşmaya kimse karışmaydi bi şey yok yok tür' kçe kimi tür' kçe kimi arnavutçe interesanlay kimse yōk. se ne sen yapma desen de emen şey ne mü'im dīl ükümete karşı ne angi mektebe istersen git, deym çoklar ile geliyar türkiye fazla evde ama çok konuşiy türkiye gidiy, geliyar te orda öyle problem bi şey üyle ügreniyler tür' kçeyi. otus sekiz sene oldu hem üç çirak kırk bir em çira gibi
85 üyle idi o vakt o şey ō onikiye kār işte ondan sonra devam eder mektebe bir iki gün iki afta birden şeyinin iki afta dört tane okusun dörtte ...

METİN XXIV

Kaynak Kişi	Nedime Aziz
Yaşı	65
Derleme Yeri	Butel
Derleme Konusu	Eskiden kına geceleri ve düğünler, çeyiz hazırlıkları, eskiden günlük hayat, doğum âdetleri, diş çıkarma âdetleri, maniler, hıdırellez âdetleri

nedime aziS. altmış beş, ama adımı yazar mısınız orda? evet saşın yok yok. türküm, annem taraf, babam tarafı türk. saraylılar derler bizim, benim adım saray, soyadımız kızıkken saray ama evlendikten sonra aziZ soyadım. evet yok yok yok i azis soyadım. yetmiş beşte evet. nasıl tanıştık çok gezmedik şey gürocü usulü evet, gürocü usulü öyle evlendiğ düğünüm yoo

5 ğazıbabada. var singelic var imiştir. orda, düğünümüz olmuştur. singelic hasanbeg bir vakıt ama şimdi savaştan sonra singelic derdilar. şey başımdan bir olay geç o kadar şey. nasıl? evet, doğuZ yaşıdaydım ben orda sekiz buçuk, doğus o vakıt. e aşada var imiştir annemin evi burda, bu alt nedir ana cadde orda imiştir. yaşadık, yıkıldı evimiz. e şimdi uyurkez beşi on beş geçe olmuştur, uyurkez tabi ben o an bayılmışım büle ma çocuk, korkmuşım. aliysin

10 benim sesimi, ehe tamam. saşın çocuklarım çok kızar. ben yaşamaym ğazi babada, yok yok. burda kızama kızımda mıyım misafir dil onun için yaşamaym burda. saraydanim. e yok saray babam, ama ben üsküptendim, babam saraydan. yok ğazi baba, biraz dā aşaya ğazi babadan o ana cadde o məcır mälle derdilar bir vakıt. şimdi momente buteldeyim, butel.

ben misafirim burda. yok yok peşin asanbege gelin sin gelişte gelin geldim sonra on sene
15 ordayım ben. hani degıştırdık evleri. evet. yok doğumlu butelde, on seneden beri yaşaym
butelde. a doğum üsküpte te o ana caddem məcır mälle hani burada, ama zerzele ne zaman
oldi altmış üçte ben burda kızıkken meselâ küçük çocuk babamın evi macır mälle. məcır
mälle bu ana cadde gidey, yıkılmıştır bizim eF yok orda, cadde almıştır, yoktur. ē türkler
ne bileym artık orda hep gelmişler küvlerden, şeylerden. e bilmem başasınız, bilmeym
20 ki. gitmemişim çoktan. ē ana yemekleri bir vakıt, ana yemekleri bir vakıt. börek meselâ
ıspanak böreği yaparıs, pırasa böreği nasıl gelirse isteym deym kom patates böreği kompir
ya deyz biz. a ben bilmedim ki soracanız böyle şeyleri. naim. düğünlerde çorba bir vakıt,
bir zamanlar şimdi restoranlarda düğünleri yapayz. eskiden şeriye çorbası, pide hani. şeriye
çorbası, yāni yaparmışlar. şimdi ben de çok eskileri bilmeym o kadar. piriç, piriç pilaf
25 öyle. e yaparıs kışlık ne bileym şimdi pek yapmays, ama bir vakıt yapaymışlar. annem
yapardi lāna turşisi öyle şeyler domates, çi turşi üyle şeyler. evet nasıl? yök butel yok yok
şimdi yaşadığım yer butelde. gelin gittim asanbege, singelic derdilar amā burda benim
bekarlık şeyim. benim ülmiştir. burali, üsküpli onlar oturmuşlar orda dükkancık var ya
polislerin yanında, orda yaşamışlar, ama ülmiştir. var dört sene üyle ülmiştir. nasıl tanıştık?
30 tanışmadık, gürocü usulı. gürocem var idi öğretmen okuldaydi yane sandanski var imıştır
okul, onun sayesinde üyle tanıştık. o geldi evet. düğün düğün güzel oldi şimdi benim
kaynanam branyalıydı surdulitşa var idi bir yer, ordan getirmişler müzikantları ordan düğün
bir iki gün sürdi. evde düğün oliy, evde düğün. yemekler, kıyametler öyle. e düğünde benim
düğünümde şimdi yapmışlar büle isteym deym sarma yapmışlar, büle dolmalar, şeyler, etler,
35 yānılar, baklavalar üyle şeyler. benim düğünümde o var idi. nasıl? kına gecesi ben yaptım
kıs tarafı, ama evde, evde. arkadaşlar, kızlar yalnız toplanırdılar evde. ama şimdi te yok nice
şimdi restoranlarda. evde arkadaşlar bir on on beş kız te öyle yeni gelinler yaçar insanlar.
iç şarki söy radyoyu koyverirdilar. yok yok yok yok o kadar eski dīl idi bizimkiler.

bilmeym şindi çok eskiden, dā yeniyiz. düğünlerde bu kına gecesinde deye çınkanlar
40 çintanlar giyerdik. çınkan arnavut derlar balkan giyimi ani var televizyalarda öyle sırmalı.
çınkanlar çınkanlar evet ama yalnız kına gecede giyerdik evde kıs tarafı. düğünde aklar
sonra ak fistanlar. dernek olurdi, gelirdi kızın annesi, dayı, yengeler onlar bunlar baklavalar
gelirdi, dernek olurdi iki gün sonra. kızın halkı geliy, kaynana hazırlay kifleler, börekler,
üyle şeyler. bir masa getirsene kızım. ā yok, tamam. dedi çocuk dedi merāba selām verdi
45 em artık o kadar dā çok konuşay. nasıl? çeyizlik hazırlardık. serilirdi çeyiz, ütülenmiş
çarşafılar, yorğan çarşafıları, yastıklar ep serilirdi rubalarda böyle duvarda fistanlar. işlerdim
yā toledo işlerdim, file işlerdim öyle şeyler işlerdim. toledo kumaş içine patışka deriz biz
kumaş üstüne açılır, üçer tel üçer tel oni sararız evet hālā oni hālā oni yapays, toledo deriz.
file o kutuların içine doldururdum igneylen oni herkes yapamay evet. eskiden. ne bileym
50 ben şindi bir vakıt var imiştir bir iki çingeneler çalardılar kızlar, qarılar gelirdiler biri
kemanecisi biri da ire. sibel canın imiştir babaannesi o muzik evet burda alırdık, onlar şarkı
sülerdi, biz oynardık üyle. sibel canın baş babaannesi imiştir üyle kemanecisi. evet ünli idi
sonra sibel canın babası altmış dörtte mi beşte mi gitti türkiyē. müziķa şey müziķant idi
şey orhan gencebayda. onları pareylen alırdık. evlerde bütün gece o gece kına gecede
55 geçlere kadar çalaylar. evet kına yakıyız e kına yakarkeS. yok ne bileym benim arkadaşlarım
okumuş idi söylemez diler. ben sekiş, tefeyyüzde ben okudum. eski tefeyyüz imiştir, abim
okumuştur eski tefeyyüzde. suşka palatı deriS burda yakın onun arkasında imiştir eski
tefeyyüz. ben orda okumadım, ben başladım iki sene bu qaracişbaş burda atlağdan bir cadde
var imiştir ikiS okul sekiZ sınıf bu qaraciş derdiler. zerzele oldi sonra geçirdiler bizi
60 tşevetali orda tefeyyüz hazırlandı ben yetişemedim gireym tefeyyüze, beşten sonra idi
tefeyyüz. orda okudum tşevetan dumofta iki sene. dordi bitirdim oraya. iç çalışmadım yok
iç çalışmadım. evdē çok misafir olurdi. kaynanam, kaynatam var idi misafirler öyle
gelirdiler, giderdiler. zaten kaynanam raatsıS idi benim e hiç çalışmadım ben kocam

çalışırdı, yalnız istemiştir. ā sabāyle kalktı mi açmaya, kalktım sabāyle elni üpersın kalktın
65 mi anne kayınvalide her gün, valla_i her gün. ben açan anlatırım gelinim var, kızım var
güleylar. üpiysın kaynananın elini, kaynanam ra_atsızdi var_jidi yatağ odası gütüriym
komodasında ilaçlarını her şeyini sütünü. e sonra yemek yapaym, geliy kimseler, çok misafir
gelirdi. gürümcem işe gideydi, çocuklar bir ara bırağıydi orda annesine ama annesi
bakamaydı, ben bakaydım üyle. şimdi namaS kılaym tē artık hālāyım yalnız. gelinim
70 ayridır. iki oğlum var_evde hālā verişiyim ev_işleri, ev_işleri. salon var, yatağ odam var allā
geliy kimse üyle. er gün gelmey ama şimdi başka te televizyon seyredeym. çok seveyim
televizya türk programları bakarım. en çok ateveyi bakarım; öyle bir geçer zaman, ō
çukurovayı çukurovayı, bir zamanlar çukurova. o dizide biliym, evet evet. bak āni sıraya
ama bakaym çok sıralı oni hani kaynana geliyar o çocuklen başkasını üldürmiş geliyo
75 evde, süley ki kardeşimdir bu yılmas em oraya gene hapse düşey, adam aşık oluyo kıza
neydi adı kızın unuttum züleyha, ē şey yapay. züleyha bakaym çok sıralı unuduym bazı
kere adlarını ben da artık. en son baktım ama sezoni dur şey en son finalde hatırlamaym o
kadar şey. oni biliym ki çocuğunu aldılar, gütürdılar başka bi yere çünkü kızay, çünkü gidey
gizli gizli oraya. en son finalde ya bakmadım ya dur bakalım nerdeymişim sezinemeym o
80 kadar. şimdi benim dokuz sene yok_ümüştür çocuklarım, dokuz seneden sonra kızım var, dā
üç tane oğlan var. var, babina yapıldı ben hastanede kaldım dokuz_ay. açan geldim
gürümcem temizlemiş, silmişler, süpürmüşler, kireçlemişler odaları bitevi evi. babina
yüz_elli kişi mevlüt okundu bāçede, var_ümüştür bāçem, dīl burda ne deydim singeliçte orda
yüz elli kişi babina var_jidi bāçede. sofrası sofrası yok masa var. evet, yemek_oldi, çorba
85 geldiler gostivardan. var_ümüştür güvegimiz hem profesordur hem yemek yapar. ē çorba
yaptılar, sarma yaptılar ani küfteler yaptılar, pilaf yaptılar dur dā bi şey kompir kızarttılar,
beş altı yemek yaptılar o gün. ben yattım bizde karışık biraz gostivar halkı, tetova halkı, o
düzeni gütüriydiler babinada ya. beşinci günü babina olmuştür. hemen beşinci beşinci altıncı

tutmaym aklıma baş ama o kadar. İo usa evet. şimdi ben yatıym, onlar hizmet edey bana.

90 çocuğı yardım edeylar, yıkaylar, kırk gün yıkaylar çocuğı onlar. her gün. var idi yengemiz
dā yukarısi benim kayınvalidem. kaynanam ülmüş idi o vakıt. evet, genç üldi elli iki
yaşında gürmedi çocuklari evet. em üyle dayo karısı kardeş çocuğı her gün her gün. hani
kaç sene yok maşım bilmeym nası yapam, ne yapam. küçük kıranlar kıoyardılar, yok o
kadar şey etmeydilar o kadar. dıl o o şeylerden, yok yok yok şimdi benim okunmuş idi
95 altmış bir günümde, bir gürümce var profesör, iki tane öğretmen idi birisi üldi öğretmen en
büyüği neydi birisi gazeteciydi em üyle. yok o kadar şeyler ben da bilmem pek üyle hani
kıoyaylar oni, ekmek buni yok. e pirinç kıaynattırırız, ama bunun dişı çıkmıştır annemdeyke,
sekiz aylık. annem pirinç kıaynattı, zerde deydılar. e pirinci kıaynattı, şeker kıoydı, kıuru
üzüm kıoydı, biraz ceviz demek ki dişleri olsun zerde gibi. yok sütlü aç, zerde suylen. e
100 zerde deydılar yok sütlü aç, sütlen yok zerde. yok oni yok yok dişleri yannız. dükmeysin
kıaveni. şimdi sünnet düğün benim benim dā erkenki zamanlarda. şimdi çoğı yapmaylar,
ama ben yapmışım çocuklarıma sünnet. e perşembe günü yatakı yapılırdı, cuma günü çocuk
yıkanırdı. ama geliy yakın insanlar yengeler, kııs kıardaşlar, halalar üyle bi şey. e cuma ertesı
günü olurdi kıadınlara ayrı ister evde istersen restorantta ben yapmışım. ā adamlara pazar
105 günü mevlüt okunur evet, mevlüt okunurdi em yemek yapılırdı. yemek şimdi başla çorbadan
bağılavaya kadar. nazlı fatma yapardı kı biz göstivar tatlısi, nazlı fatma. o tatlı bir kilo yağ
olur, on yumurta sade sarısı, bir tane bitevi. o ama yazın çok zor olur salte ister ya
bodrumlarda ya klima altında evet. otuz beş parçeya ayırıysin o topçe toplari, yazaysın te
bu kadar, kıatlaysın üyle. doldı gül gibi çok güzel oliy, çok güzel sünnetimde o tatlılardan
110 yemiştım. evet evet oni gürümcem yaptı. nedir o göstivar. ben geldi, bende yaptı, şimdi
bende misafırlar var. ama üyle olur o. oynardı kı, top oynardı kı çok hem öğretmen çok
severdım olam. şimdi benim zamanımda biş çok esnaf idi babam bırakma, yollamadılar bizi
okuma. sekizini evde, o kadar kıafa, kıoy mantılı otur evde. e oynardı kı küçüklükte, top

oynardık, o plâkacık ani plâkacık deriz biz oni. çizeysin beş sıra, atlaysın o, vuriysin o
115 kiremit parçasını, oni oynardık. öğretmen çok severdim olam. topluydım arkadaşlarımı, ben
öğretmen sopaylen sopa elimde. e oni çok seveydim. a babam yok, annem idi üle
okumadılar. dayom kızları çok siki bir ayleydik zate ben kocaya gittikten sora açti kocam
başımı, ben kapalı geldim, kapalı. beş sene gitmedim babama şamisız e kapıda, arabada
şami koyaydım. evet, şimdi abim asker ne zaman gitmiştir, altmış dur şimdi onu atırlarım,
120 dedi altmış yedide, altmış sekizde asker gitti. topladi annem karđası karılarını, te
yengelerini, e halami, halamın kızları. evde yemek olurdi, dışarda davul alırdı aldılar
karđam davul davul alırdı öyle. a küçüğüne yok, küçük kardeşime yok. a büyüğüne evel
dayılarım aldı davulla, gidey çocuk asker. yok yok yok yok. yemek evet, evde yemek. ev
akrabalar gene her gece dayılarım aldılar abimi akşamlığa dayılarım, teyzelerim, halam hep
125 akşamlığa ama bitevi evi çağırıy, abimi em bizi, hepimizi aliylar akşamlığa. ne bileym
ramazanlara şimdi bir küçüklükte çok keyif geliydi çok keyif aliydım. annem kalkay sabale
mantılar yapay geceylen bilmem neler oni kış ramazani çok keyif. e yazın gene yazın
evliydim açan düştü ramazan eğ islâ ramazanlarda iftar, bizde iftar özel iftarlar hazırlanır.
peşin küfteler, salatalar, kaynanık yumurtalar misafir var ise. şimdi nerde yapıysın emen
130 daat ama misafirlere bu azırlanıy evet. iç iç birer çay yakani tşigara yakan yakmayani kalıy.
sora çorba em ne olursa ya mor patlıcan yap te kumpir biz deyz patates ya ut ki pilaf, tatlı
ama bir kere iftar vakti o idi. te kaşar pengir pengir üyle. e bayramda şimdi önceden kimse
gel isteym deym ama kuşluğu kimse gelmey o gün. bayram geliy, bayramlık yapay ama
kuşluğa yok. ya babamın yoğ idi kış karđaları burda, ülmüş idiler. istanbulda, ama onlar
135 da ülmüş. hala deyince babamın bir acosi kızi var idi ama o gelmezdi kuşluğa yanlı idik.
benim iki kardeşim var ben üç, babam, annem beş. yapardi annem bir üç dört gün evel
baklava yazardi, ama üyle yazay yufka yufka, birer birer. e paça deriz bir tane. o paça
yazılıy bir üç dört yufka, pişiriysin, haşlaysın et suyuylen. üstüne, damat böreği deylar

galiba sizde, bizde paça der. üstüne tavuk eti üyle şeyler. evet çorba, yemek ne olursa yani,
140 özel et yāni yaparı etli soğanlı oni yavaş yavaş annem yapardı oni çok güzel üyle. pilav,
sarma. yok, bizde yok idi şeker. küçük giderdik ama pare verirdiler bize, yok şeker yok.
şimdi hiç bilmem, bilmem benim çocuklar bayramda gittiğinde kimse şeker vermezdi, pare
verirdiler. yok bizde o şeker ama şimdi bakaym, şimdi başlamışlar. güriylar türkiyada şeker,
yoksa bizde şeker yok. çocuklara para verildi. aynı üle kutlanıy, kurban kesiliy, ayrı
145 kurbanını, kurban parçelerini ayırıy akrabalara, dā zayıf olanlar üyle üyle. evet devam edey.
şeker yok bayramlarda, ama para veriyler çocuklara. e on on bir on iki yaşlara kadar pare
veriyler on iki yaşlara kadar. bir ara kutlaydılar ama bis kutlamaydık, bis kutlamays
ederlezi. ama evelden annem anlattırırdi ederlez kutlaniymiş, akşamdan hazırlaymışlar
küpi, koyaymışlar yüzükler ne bileym fallar, mānilar te ne biliym neler mānilar koyaymışlar
150 kimin düşecek kızlar annem idi o da üsküpliydi ama gelmedi lüboten köyine ama orda
büyümiş üsküp. ama bis ederlezi kutlamays. nasıl? evet evet ne bileym tutacam mi aklıma
dur bakam.

şimdi demez isin

hepinden güzelsin

155 bir saraylar yaptırıym

gel içimde gezesin

annem söylerdi ben bilmem. dur sezınırsen, sezınemem çünkü tutmaym aklımda

māniler hiç söylemem ben. dur dā bir tane sezınırsen bilmem sezıncem mi. ā oni ayşe
ayşe fili fili. o māni mi dīl māni. o ayşe ayşe fili fili halam oni süylerdi, babamın acosi kızi

160 ayşe ayşe fili fili

nerē koydun qaranfili

telledim pulladım

edırneye yolladım

edırnenın kızları

165 yazı yazar elleri

quran oqur dilleri

māniler bilmiş ama tutmaym aqlıma şindi bū gelmey aqlıma da şindi. evet evet evet evet e
biliydım birkaç tane ama sezinemeym. a ederlezde te oni annem yaparmışlar. çayır var_jmiş
bu çayır var ya hiç binalar yok_jimiştir hiç. üsküp_idi çok küçük. e burda var_jidi bir soqak
170 bizim ev var birkaç tane em şeyde ploştatta meydanda var_jimiştir birkaç tane ef bu eF
zelzeleden sonra oldi. çayırdı var_jimiştir bir dere, oni tutaym aqlıma. açan aliydi annem
odur zerzeleden peşin ya var imişim beş_alti yaşında. su alırdılar ordan dereden, taşlar
alırdılar, ama ne yapardılar bilmem. e tutmaym aqlıma. e sonrā anlatır idi annem te
yumurtaylen yıqaymışlar çocukları, gül suyi qoyaymışlar güller, suda yıqaymışlar
175 çocukları, o da çok eski zamanlar. evet ama bis_oni yapmadık ama anlattıklarını biliym.
yok, e bayramlarda te bū evet yok nevrüZ nevrüz bayramını oni da şey_etmezdik tek san
biliym ki o gün momoros mısır qaynattırırdi annem, sultan nevrüz te mısır qaynattırırdi o.
cenazelerde, eskiden cenazelerde yaplırdi yemek, ilk günü oqumaq olurdi. e şindi baqaym
götürmezdilar akrabalar yemek. şimdi yemek oliy götürüylar her gün qomşular, akrabalar
180 toplaniylar ne biliym. benim qaynatam üldi, qaynanam üldi hep gürümcelerim hep çoktan
ülmiştir qaynanam otus beş sene bu doğmadan dā gelırdi yemekler akrabalardan, otururduq.
bis var kim işlesın ev_insanları işlemey, etraf_ışley. dayo kızi, hala kızi ē onlar teyze kızi.

yemekler yeniliy her gün her gün çok misafir. dört sene evvel kocam üldi elli giriydilar, yüz çıkarıldılar sanayim. çok misafir geliy evet evet. yok masal, yok sezinemeyim, masal yok.
185 māniler biliydım birkaç tane ama şimdi sezinemeyim. kızım süylemedim iç dört tane var idi birbiri arkasına. nasıl? evet ama bak çıktılar bu türk televizyalari çok bakaydilar çocuklar ya oynaylar oni tendom biz deris, onlarla oynardılar. evet ama oni bilmeyim ben a babam süylerdi buni. var imiştir babam, bir ağa çocuğıydi ağa zate kendisi gitmiş halki hep türkiyeye. halalarım gitmiş otuz beşlerde, evet acom gitmiş kırk savaştan sonra ama
190 ellide mi gitmiş babam bilmem dā. anlatır idi sülerdi bir şarki.

elimde belimde yumurta

giderkes matkaya beni unutma

ben baboçi ay süyle dā bir kere o şarkiyi. ama bilmeyim o kadar biliyim te bu kadar. a bu evet e oni söyleriz dandili dandili dastana. dā ne çocuk süley, biliy ep şarkiyi. ben süleyim
195 ona o şarkiyi evet. koray koray nasiydi annem nası aykırıym ben seni? nerde aldı o şekeri? cāmiler şimdi bilmeyim o kadar. buni, bu var bir yegen ama çok bilir tarihi çünkü kendisi hem hoca hem çok yetenekli şeydir ambassador norveçkada. o çok biliy ama ben ondan dā çok ondan alışmışım eski tarihi. kardeşimin çocuğı, kardeşimin çocuğıdır. em cāmilar var imiş yüz elli mi yüz altmış mi üsküpte. savaştan yıkılıy burmeli cāmi. çok cāmiler
200 yıkılıy ama sōra şimdi bu on yirmi sene arasi yapılmıştır bazı cāmilar. em peşin bu burda bu cāmi yapılmıştır. çok cāmilar yapılmıştır ama çok yıkmışlar em savaştan em zerzelede ne yıkılmış evet. biliyim buni ama anlattıram tarihi güvegim bilir, bilmem ki tarihi ben. bunların tekke, benim damat güvegim yedinci kuşak geliy. ama ben o kadar bilmem anlattıram tarihi ki tekkeyi. süyle te kim var memet şey memet kim var te nai_me dā bilmem
205 şu güvegi yedinci kuşak geliy ama güvegi peşin kocasi bunun erol. erolun babasi şa_idar

em öğretmen imiştir em şey imiştir bilmeym o kadar ben bunlari ben bunlar bilir tarihi.
yok gitmem gitmem bak hiç girmem, hiç girmeym ben. yok bi şey.

tabakta kızcılık

kızıl saçı kıvırcık

210 olsun ki alamadım

barem sevdim birazcık

sezinemeym ki o mániler biliydım çünkü toplaniydık kızlar o mánilar ama şimdi insan
olmuşim ben da altmış beş yaşındayım. hiç bilmey evet kıza süleym bazi kere torunuma,
kızı bunun, on bir yaşında. gel anne süleym, anlattırıym ama orda dıl, telefonda akli. çiftligi
215 ama onlar te gitmiş anlattım ya çoktan ben halami hiç görmedim, benim acom yeşilköyde
ülmiştir amcam, acomun çocuklari da ülmiştir. şimdi var onların çocuklari ama konuşiys
arada çok üle yakın tutaysak. akraba evet gızibabada bilmem var midır var bir türk evi
orda yokari ama bilmeym o kadar. gostivara gittınız mi? gostivarda var türkler evet.

METİN XXV

Kaynak Kişi	Enver Eyüp
Yaşı	80
Derleme Yeri	Çayır
Derleme Konusu	Askerlık hatıraları, eskiden sosyal hayat, eskiden büyüklere saygı, Türkiye'ye göç, Üsküp'teki cāmiler, Tito döneminde hayat

benim adım enver. babamın adı nevzat, soyadı eyüp. seksen evet. ben aşçi, evet. şimdi tekeyilde evet tekeyülte on beş sene. fabrika bizim var imiştir te orda yorgancıda. orda imişim ben şef gibi orda çalıştım orda da çalıştım, orda başlamışım, orda bitirdik işi evet. otuz sene çalıştım, ben sâ gktım oni, açtım bir kapı. o kapıyı da kaybettik, çok kaybettim em sonra başladım işleyem düğünlerde, yapaydım yemek orda çalıştım çok. düğünlerde yemeg yapıydım, işçi işi ya ut ben yapaym sabayle akşama kâr yapaydım. yâni yanlı yanlı yanlı ben yapaydım ben. var idi tepsilerim, türkiyeden kazanlarım türkiyeden almıştım ep onlari ep var idi ama şimdi nice açıldı bu restoranlar üldi, yok artık zaten işlemem de artık be te o. var iki çocuğum, bir kızım. büyük çocuğum benimle küçüğü ayridır buralarda yakın, o da evli, bu da evli, kızım bekar te o. üsküpte do uyos üsküpte. babam gelmiş yirmi yaşında buraya kumanove kövlerinden bir boşnak köv. ordan gelmiş babam ama erken geldi babam öyle. babam sora kırk bir ne kayboluy arpte. orda imiş üç kişiymişler, gelirken buraya kumanovada onlar deydi ayde bizimlen küve gelsin. yok be dey gideym, göreyim çocuklari göreyim. o kalıy orda, o ikisi dünyi küve, bu kayboluy. artık bulamiylar içbi yerde

15 aber yok nasıl nasıl olmuş, nereye gitmiş onı bilmiyim. verdiler bir kât o şey. bulamays içbi
yerde, ė te üylecene babami kalmış kırk birinde. yaptım askerlik, askerlik yugoslavyada
tuzla, bosna bosnada. orda iki yıl sene, altmışında te bilem te bu yapmışım yalnız çıkarma
olmiy, buni bilmemişim yapmışım yanlış ama tövbe istigfar alla. ė benim eyüp enver evet.
altmışında yugoslavaske narodna armiya. evet evet aha buni yanlış. ondan sonra oca cāmide
20 aliydi doktor ep amelyad ediy tanıdık. oca deydi ya dey gitme amelyada niçin o vakıt dey
dā palıymış, buni yapmışın yanlıZ tövbe istigfar yaparsın, allā inşā kabul affeder. ama te
yanlış, genç insan evet. askerlik eyi geçti, annamadı annem bis annem çok uğraştı, çok
işlemiştir, annem içi mi anlattıram? askerlikte askerlikte çok güzel, askerlikte çalıştım şey
nası decem şey mal aliydım ben. bitevi asker geçer idim üç bin asker çin ben aliydım mali.
25 yemeğini, etini, soğanını, tuzunu, şeyini, kükürünü, odununu ep ben aliydım. vallā çok güzel
geçinmişim askerlikte. baña deydiler şimdi bu enver oca albanyada sen burda dā ısla
yaşaysın burda. ne vakıt sen çıkar ne vakıt gelirdim diyim kimse bilmezdi, beni tutmazdi. ā
vallā çok iyi şimdi güzel iş askerlikte eħ te tuzlada boşnaklarda çıkaydık çarşıde.
bayram için gideydım onlara bayram için çığırdılar bayram için bütün insanlar gidiydım
30 bayram için. bayram adı buyrun çok şey yapaydılar. eyi geçinmesi askerlikte çok güzel
işte. yök be yenge yenge burdadır. İuboten var burda bir İuboten köv. yakın be üç köv evet.
gittiniz mi oraya? ė ordandır İuboten. bullar gelinin dedesi ali kāya, zengin çok. koyunlar
var imiş, üç bin tane koyuni var imiş, beygir dört yüz tane beygir. bi tek bu kifiķa burda
var şey ep onların o çak yunan graniķsa ududuna kadar ep onların. ama şimdi bi şey alma
35 der. o vakıt ekberli torbalar, bi sürü altın var imiş. çarşıyi mi alsınlar, orasını mi alsınlar.
aslında çarşı çok dā güzel olurdu çarşı alsaydılar ama ollar almışlar po krayda orda ayvaņlari
tutsunlar, otaği oynasınlar, ė ayvanci onna. vallā çok güzel. e şimdi aynı işleri, şimdi var bir
kayınçonun var çocuklari, servis arabalar yapaylar, ollar çok güzel işleyr, o bir çön onların
var inekleri ya dā küvdedir o, abdulladır burda. yā annemlen tanışmamışık iç ne gürmüşim

40 ne bir şey, yok. akraba bulmuşlar yolda, olur mi_o açan geldi_o vakit gürmişim büle iç
gürmemişiz, evet ā. ama çok işallā allā bulamam ki dā büle arasaydım bulamam dā güzel.
çok çok çok çok çok çok bakay çok şey çok çok. oñ ikide desem kalk, gecenin yap bir pite
yapar, demez yok, demez yok. çok çok şükür. ne yapasın şimdi insan karşıdan gürür ama
nedir bilemessın, e sonra te şindiki gençler ep ne aliylar, geliy, bilmey bir yumurta yapsın
45 bilem. yok soğakta görmüş almiş hayte ama_oni. ė şimdi zaman böyle dikişi diy ki ya bende
ya sende ya_onda ya evlatta küçük maksıma ne bakacak kızlar. hepsidendir aynı. peşin var
_imiştir terbiye, giremezdin sen İtiyārların arasına oturasın, ā gelirdi o vakit bir kāve yapardı,
bir kāve. şimdi hepsine kāve ne yapasın maksımlara bile bi kāve yapasın. o kıyamidi, sāte
birisine misafire bir tane, tek bir tane. ā şimdi geldi mi üte sabā derim episine birer kāve ama
50 içmişim, gene dā bir kāve ā bir soğ soğ bir şekilde maksım alır_elinden. ama biş_o vakit
giremeydik sobaya, yō yo yo yo yo. küylerde küylerde vardır ayrı soba, kapının anahtarı var
misafirler_ için. o karışmazdılar kişilerlen. gelirdilar, otururdilar, giderdilar te_öyle. sabā
peşin sabāylen çıktın mi cāmiden, gitmedin mi cāmiye bir gün gelirdilar birden_ insanlar.
şimdi git aynı gitmez, kimse gelmez ne gürsinler yok şimdi, kayboldu şimdi. şimdi te ben
55 burda ben astayım te ben bir sene ra_atsızım, kimse gelmey kapı açmaya, yok yok yok. ā
peşin ben de burda oturiydilar, oñ ikiye kā bire kār oturuydilar. şimdi kalmamış_episi derdi
mi dermani var ama dāl_üyle dāl_üyle. peşinki terbiye şimdi yok. ė te cuma günü kōşti peşin
oñ insan sōra islām, peşin insan sōra islām. ė şimdi insanlık yok her bir şey de yalan yalan,
aram şey dōru nası deysınız siz de açın hep. a burda peşin yok_imiştir ip te üylen şey sōra
60 üsküp az imiştir üsküp, az imiştir. ölüm kırk birinde kırk beşinde otuz binmiş üsküp. er şey
tanardım, şimdi büyüdi çok emen yedi yüz bin üsküp oldu. büyüdü, çok büyüdü. şimdi ne sat
gittilar, vallā üldilar, eski dostlar şeylar. şimdi ne var dağılmışık şimdi. o vakit bir maallede
oturur bir maalle, maallede otururdun, hepsini tanırdın. şimdi hep_almiştir bak bu ev_o
vermiştir işte vermişlar, işte vermişlar, işte verdi, ev verdilar buni evle işte vermiştilar ama

65 ̄renmişim ama az az yavaş ̄renmişim. e b̄yledir eski işler. yoğ şindi vaziyet yaramaz,
şindi insanlar b̄ȳgi k̄çigi tanımay birisinde saygi yapsın bir itiyāra bilmeysin ne insan
alasin, yoğ saygi. ā otob̄zde şindi gidersın, oturursun, ıalkmaZ sandalyede. saygi
kovarsın. peşin yoğ imiştir, peşin otururdi, ıalkardi, gel buyrun. şindi yoğ bir ḡn gideym
var bir kız orda o şeyde, ̄tede koymış telefon kulaklarını. deym kız ıalkay misin be, yoğ
70 dey ıalkamam. ne_o ıalkmış o terbiye yođ. s̄ora şindi ūsk̄p ̄ok ıarışmıştır. k̄ȳimde de
var ūsk̄p hep gelin hep bađkanlařdan gelmeliler. ȳo vallā tanımas kimi tanımas vallā yođ
vallā terbiye orda ī. k̄vle gelmiřik be ā ȳs kiři bi eřki ūsk̄pte bi řeyimiz yođ bizim. bis
ep d̄ruyu tanı, ıoru, buna yapma yapma, buni ıalma, buni yapma, āram yapma. ıalmışik
ūsk̄pl̄ler hep ēvde. beř ya var ya yođ. yođ bir ūsk̄pli deysin ki zengin eski ūsk̄pliler
75 ıalmadı t̄rkiyede gittilar. t̄rkiyē ne zaman gitti, başladilar gitsinlar, benim teyzemin ııs
̄ocuklari gittilar t̄rkiyē. var bi iki tane barağa birağtilar bize ollari. biş onları ḡnderirken
barağayı ıılaylar başkalari, aliylar barağayı. geliy polisi, polis dey yedi tane mağsım var sen
ne beклиysin. aliylar barağayı elimizden aliylar. o şeydi meşe atay şeydi verdi, yer iki bin
metre alın bu yeri sarın vereym k̄tlen. abe deym ne verēsın biz da gelecis. abe siş gelırsın
80 gelmessın al buni. yođ, almadığ ūyle ıaldı. ē barağayı geliylar evden aliylar. oturiydığ biz
đazibabađa oturmışik biZ đazibabada, đazibaba. anneme geliylar, barağa veriylar nīin
babamlaş ıalmışlar artığ ıırk birde. annem dey be ge đavur ıekil geldi, ıağ đavur dey. abe
dey ya ben ıağacam ā sen al bi imza burda, al barağayı geri. yoğ, biz k̄ç̄k, biz ıorıays,
s̄ulemeyş bi şey. gittik, ā barağayı yoğ almadığ barağa. saba_i diy burda, adı memet şakir.
85 o_jidi başkan hapisane. ıarışma dey, al barağa ne deysin, yoçsa ver bi tane barağa. abe dey
getirdi ıapiya be almadın barağa, annemden ıorıaym. abe ses s̄uleme annene, al barağayı,
ıo anatarı, gir barağada otur barağada. yavaş yavaş sar s̄ūalesini. ıaldı orda, te ıaldı.
ıardaşım oturu y burđa topanskada ama da rāmetli oldı. ē ̄ocuklari var ̄ocuğı var, ıızı var
aldi burda apteada işleydi burda, eczane. ıaliylar, ıırdilar yedi kere ıırdilar em ıapadi. yedi
90 kere bi yerde ıırdilar, ıapadi. işte şindi ben ne deym ne anlataym bilmeym ne anlattıram

başka bizim burda. vallā ben osmanlilardan, benim anneannem şey babaane benim anadolidā
burda türkiya kulanırken orda burda yaşamış onlar. ė o vaķıt evdeydım ben dedemlen. em
onunnaķ o kaldi burda, onunle o bilmem kaç yaşında. onunne türçe te onde biz türçe ep türçe
ep konuşmuş, ama babamlen vallā nereli onlar dā gelmişler beriden dedelerım, pederlerım
95 işte babam te burda o da durmuş burda. o kumanova kövünün orda, babam durmuş orda. ė
babam burda çalışmış ma da ķo, tütünnerde var, orda çalışmış. sōra arabaların taşımışlar,
saman taşımışlar arabayla askeriyede arabayla saman taşımışlar. var imiş te burda şey çarşıda
kaleye binerken bayır imiştir ė orda onu yaması onu üküzle çıkaymışlar orda inekle üküz mi
deysınız siz? başta çıkaramamışlar onları orda. yalnız tek onun çıkaymış orda. ė o kadar
100 babami da bilmeym babami bir yaşına. efendım? eski burda cāmiler. şindi çarşıda murat
paşa, mıstaf paşa kalede, sultan murat, saat bayırı tarafında o büyük cāmiler, yā paşa yā paşa
cāmī büyük, var küçük cāmiler maalelerde oralar, olla.r ama büyük cāmiler, biz ramazanda
cāmiye giderdik, ramazanda terāviye giderdik ö küçüken küçüken. baķ şindi şindi bütün gün
cāmide, başka yok ne edesın. şindi ep cāmide. ama şindi çıkamaym var, bir cumā gideym.
105 burda ep çayırda yapmışlar bi cāmi, çayırda yeni cāmi çayırda çok güzel. oni yaptı iki katlı
alt bi şey ama ne yapmışlar onlar ķardaş, aco çocukları ikisi yaptılar cāmi. ė şindi var ama
adlarını da bilmeym şey. şindi nerede bu televizya evet sūdiya nediķ orda orda var imiştir
cāmi adlarını unutmuşım, orda varsa cāmi o yıkılmıştır. vallā var şindi ama te şindi bu.
burmalı cāmi ploşatta ploşatta burmalı cāmi yok benden önce yıkılmış o da. ploşat şindi
110 var imiş orda şey bu askeriyenin bir büyük bina, ė orda imiş cāmi ė be şindi koştılar
çıkarsınlar ama yapamadılar bi şey yapamadılar. te şindi türkler yapaylar bir cāmi burda,
biliy misın burda bir cāmi yapaylar türkler? evet ama çok fena yerde be nası burda yere be
çok fena yer be. ni cadde yol orda geçer nası be çok fena var iki yer, babamin ya tonla yer
nası gidiylar oraya ben şaşmışım. çok fena yer, ā en büyük çok büyük ama yer yaramaŞ iç
115 ne girişi giriş, çıkışı ep caddede bi çıkaylar caddeye baķay önüne gitsın. o cadde orda geçiş

orda ama. ẽ şindi te yapaylar cāmi için bu şeyde bu isa beg, bũ şey alaca oni yapaylar te bu şey bi mimarisi bir bilmeym ki ne yapay, ama te bu çok vaḳti geḳey te bu uzatti uzatti ă vallā iki ḳardaşım şey orda isa beg em şey alacaya birer cāmi. alaca ama beş üz sene evveli o o çinar ağaci beş üz elli sene ağaç ağaç evet çinar evet, evet isa begde o ağaç, çinar beş üz elli 120 sene. em te dā. Evet, isa begdeki cāmi minare tepeden, dīl yerden aşādan minaresi dīldi yerden dā yukardan başlamiş evet, yok yerden, yokardan başlamişlar minaresini. ben de şindi benim var idi o sene o vaḳit peşin gelmişḳ, birisi evet türkiyeliyi sordi türkiyeli buralıym şindi, bura nereli dedi. angi cāmi dedi. minaresi dīldir yerde bilmem, o diy dīlsin burali. deym buraliyim, buraliyim diym. ẽ diy nasıl bilmeysin sen buni. dedim bilmeym deym 125 ẽ te bu cāmi te bu e bu cāmi dedi bi yerden dīldir temeli, temeli yukardan temeli dā yukarlardan. bina nerde şey cāmiye ḳolaysa oni yukari ḳectim temel. buni bilmeym dedim evet. arsa varsa ben tek sōra arsa buna o damat ḳıktılar. efendim? evet evet evet. yok, ğazibabadaydım. deprem, ben ḳalkardım, işe giderdim beş buḳuḳte, ă beşi on yedi dakika deprem oldu. ben ḳalktım, annemi aldım, çükmışti dört duvar. annemi ḳaldırdım, ḳıḳardım 130 avliye sōra ḳardaşım baḳaym sobada uyiy ḳardaşım, ḳırdım oni da ḳaldırdım. bizim benim avlinin üsti büyük bizim avli, bitin ḳomşılar geldilar bizim avliya, bizim eve geldilar. ep orda oturiydilar ama oturiysin burda sarşai, ḳaç buraye otur burda, ḳaç buraye sarşai durmay, durmay iç ḳaç. te günde şey olmıştır. ẽ sōra ḳıktık çarşıya, o zaman deylim ... toplandilar orda. insanlar verdiler bize şey kürekler verdiler şeyde, çalışalım orda, 135 ḳorḳaydık ep sallaniy nereye gidesin yine silsilesi. yō günde kim bırḳaç kere kō günde olmıştır bi kere ben de şindi bilmem, aḳlımda tutamam ama günde oliydi yirmi defa mi fazla mi oliy yirmi ne ḳā oturiysin burda sarsayi günde kuvvetlendi ne oldi o idi yidi yidi yidi o oliydi dā az. sabā idi adamın anımı küvde te lūbotende, gittik verespitlerlen gittik, ḳoştuk, gittik üteye baḳalım, orda var mi tēlikeli şey orda, gittik orda baḳındık orda içbi şey. evde 140 var imiş dedim yok bi şey yok, ama yıkılmadi eskiydi yıkılmadilar, iç ev yıkılmadi, yōk be

yıkılmadılar. o eski evler, odunlarla var şey bağlı episi üyle bitevi duvarlar hiç velem bi şey
o böyle çatladi böyle. ā üsküpte var idi şey otel makedonya, orda köprili var, büyük o çok
evet, çok ölü ... nerde orda şey orda bi bina yıktı çok orda var idi ülü. ė siz dedim te o çok
üsküp yıkıldı bütün üsküp peşinde var imiştir şkupi derlar, eski üsküp bu üsküpten evveli,
145 giderken şeye saraya giderken orda imiştir eski üsküp, orda şkupi deylar şkupi şkupi deylar,
eya orda imiştir eski üsküp. e sōra te başlamış buraya genişlesin. orda şimdi ep var binalar,
şeyler orda büyük yer orda. böyle üskübün üskübün āli. insanlar o vaḫti ki insanlar yok şindi,
yok şindi. ya o baḫar ille yapsın, canını yaḫsın. ḫayır yok şindi kimseye şindi oturursun bir
mābet yaparsın, sen ḫalktın mi ordan, telefoni enver böyle ḫonuştı açan da ḫonuştı böyle.
150 şindi ep münafıḫ ā müslüman da münafıḫ olmaS, müslümanda yaḫışmaz olsun müslüman,
ama yapay dünyada çok ḫolay dünyada, ama a ırette çok zordur. burda geçineysin burda a
kimse te biz şindi burdasıḫ dört kişi beş kişi allā bizimlen burda, allā bizim yanımızdadır
burda, ama güremeysin, biz güremesıḫ dā o güriyo em ne yapaysıḫ güriyo. çalamassın da
çalarsın güür, yalan süylersın allā güür bullari anlay dā insanlar anlamay. ḫonuş ḫonuş
155 ḫonuş ḫonuş ḫonuş ocalar ḫonuşıylar ben abe tūfēḫ baḫarım. te ocaları orda var şey te ne
atiylar şindi mustafa ḫarataş. var iki tane şey sattıryıdık orda. te deym ben hayatımdan çok
çekmişim, fakirlik, çok büyümişik fakir büyümişik. e şindi dā işim dīldır güzel. te sekiz
kişisi burda altmış var. unuḫam var, kızını unuḫa tekerlek sandalyede. çocuḫım iştır çocuḫım
ııştır ep onle ūraşiy, giremez işe. oni yok gütürüyo oḫula, gütürüyo üsküpte ep bütün gün
160 onunle. anımı tutuldi beli taşırken ė kızın da aynı taşırken yüksek burda işte ne dersin böyle
başlıyo buralar. bulamays pare, buni satasın, oni alamaysın. buni verdi otuz altı bin ā alasın
ḫırḫ binden aşāya vermedi aşāya dā aşāda yer de aldim birinci ḫat. büyük binada bir zemin
taşınmadi, çok oldi on üç yaşında on dört on üç yaşına girecek. bursada gitti bursada, bir üç
ay ḫaldi orda. bursada evet yaptılar bir amelyat geçirdi, ama bi şey olmadı. benim var idi bi
165 ḫomşı burda enver, onun güveysi bayram, vardarli zamani başḫanın ama şindi deḫiştiler

o yardım etti, orda oturdılar üç ay. te şimdi burda bekley bir amelyağ yapsınlar ama parayla bin beş yüz tl var bir privatni doktor. ě kimseye vermedi yardım. ay çocuğumun oldi ikisinin de. iç bütün gün kıziyle ep kaldırmak ep şey. cocum çalışıydı dā evvel ama şimdi şimdi gidecek işe gidemez işe. yalnız köylüden sāolsa ama kimse üyle iş vermey. te bileym bir
170 türlü gideysık allā şükür ne yapalım şimdi. allā dey sabret sabır sabırdan başka bi şey yok, gelmes ki bi şey. ama kendine koyasın şey astalık. efendim? var ama e var bende em şey on sekiz yaşlarında mı on yedi yaşlarında astalık var imiş, düşeymişim. o astalığa gezerken yolda düşeymişim. evet evet o kadar. otururken kâvede otururken düşey, kollamay be kimse deylar ā bak bu sarōş içmiş çek. ne dememişlar ě şimdi yok idi araba taksi taşısınlar eve de
175 ta ki eve getiriyler kollama. te odur benim ne şey o astalıktan ama sōra te geçti kendisi ama ō ne deylar, aqlına insanın geldi mi biliy geldi mi biliy geldi mi biliy o vakıt o o te o biley geldin mi o vakıt insanlar şeyden. ō başka bi şey vardı ki çok şeyler ama te deym ben yetim büyüdüm te te o benim er şeyim. benim annem giderdi tütün işlesın tütün, biz de onlarle giderdik. ben, benim gider der ki nallarlen giderdim ben, bayram içi nallan yoğ idi
180 pantollarlan oğula gider, değıştırmelik ki yoğ idi değıştir. çok pantol yamali dikip oni giderdim oğula. şimdi vallā şimdi ne kadar gıyesın gene şimdi so uk kış giyerdık biz mintanlarle oğula giderdik, yoğ imiştir fuğaralık bir paralık. annem kıraymış çekirdek, badem çekirdeğı vardır ya böyle çekirdegi tutsun, kış için toplamış. var burda açiy nası deylar biyuğa ilaç fabrikası, getiriymişlar eve çuvallarla ama kıraymış o bademleri
185 çekirdekleri topla yaqsın ısınsın. ě bak ne nerde ne nerde odun alamaysın, odun alamaysın. te o fakırlık fuğaralık. bir sobada oturmuşık, o bir sobada, acolarım iki soba, birer soba onlar birer soba. şimdi bi buna deysık, al deysık ō bir soba oturmuşık, orda büyümişık hep orda. ě şindiki ama insanlar yok birlik, yok birlik şimdi. birli yok gençlarde birliğ yok istey yeni istey alsın, istiy şey ě po niçin işley yap. ě aç ama yaramas aç. efendim? yugoslavyada tito
190 vaktında deybılırım ki çok güzel, iş var, iş var ne vakıt çıkaysın deysın başka bi şey bulurdun

birden iş bulurdun işten çıkaramazdı seni. ã şindi hep ne var çıkariy işten ne vaqıt iZterse. şindi yok şindi o vaqıt gibi nası deysınız? anlaşma yok şindi. tutar iki afta üç afta qor ama o vaqıt yoğ imiştir işten çıkarmazdılar. var imiş sendiqa sendiqa giderdin birden qoyardi işe, çıkarmazdılar. iç tito vaqıtıda az imiştir aylıklar ama onunne idare olurdun. em ayırırdın da
195 bak dinar çok çoktito vaqıtındadır bize alacim aylık her ay alırdım eşime, çocuklara alırdım ev için bi şey. şindi alamazsın içbiş şey o vaqıt şindi bir qorba elli dinar burda bir kase elli dinar, çok pālı be. ben on bin alıym penziya. on bin dinar ne yapaysın on bin dinar yüz elliye evra.

METİN XXVI

Kaynak Kişi	Gülistan Dalip
Yaşı	74
Derleme Yeri	Çayır
Derleme Konusu	Kına ve düğün âdetleri, doğum âdetleri, ninni, yemek tarifleri, eskiden bayramlar, geçmişte makedonlarla komşuluk ilişkileri, büyüklere saygı

ben şimdi struğalıyım, oħri annem oħrili. annemin köki ocacıktan, kızlık soyadi ocacıımiştır, meliha ocacı. ě şimdi ben buraya ortaokulumı okumaya geldim. retmen okulumı bütinlemişim, bir dönem retmenlik yaptım snna birlik gaztesinde rektrlük yaptım. ě şimdi emekliyim tabi. ě başka ne anlatmak. adım glistan dalip, talip

5 de il deylan ama talip lzım imiş olsun ama yetmiş drt yaşındayım eh. ne yaparım ev işiylen uğraşırım, torunlarımı büyüttüm, şu anda gelinimıs misafirlikte, ablasına gitti. yaS tatilinde o da istirttadır. işte böyle hayatımız geiyor, iştiyrlimizi mutlu olarak yaşarım, ocuğum güzel baar, gelinim güzel baar. evet beraber yaşıyorus işte yle. sorun anlattıram.  haftaylan sürerdi eskiden tabi ama şimdi. neler yapılırdı? ilk nce biz boya

10 derdik, boya dedin, gelinin gelinliğı gider erkek tarafından ve ereZ oyulurdi iinde uri meyve. o gün cmbş yapılırdı o gün, kız tarafında arşılanır gelinlik, eşyalar ne lzım gidilsin. ondan sonra kına gecesi var, ondan sonra gelin almak var. ě kına gecesi eskiden pek olmazdi ama şimdi artık salonlarda olur. olurdi, nasıl yok, olurdi. kızlari

ağlattırırdılar_o gece ağlamadan olmazdı. ě t̄abi tabi. yok valla, yok valla, inan ki yok, olsa
15 söylerdım öyle. üçüncü gece, üçüncü gece yapılırdı. babinādi ama biZ. babina makedon
kelimesidir aslında. ne yapıyō? akşam yap akşamlık verilir, akşamlık yendikten sonra bütün
gençler sofrada oturur yemek yendikten sonra. hepsinin ellerinde kaşıklar, çatalar ne varsa
bebeği güzel sarardılar ve büyük sofralar var_idi bir vakıt_o sofraların_üstünde tekerlerdiler
bebeği, ümür_çin re bir iki kere. ümri uzun olsun, sağlıklı olsun, bereketli olsun sofrada,
20 istruga ādedi anam, beni struga ādedi unutma. bu_ohri, struga ādedi ama makedonya
ādetleri işte e işte böyle. söylerdik.

uyusun da büyüsün ninni

dolu yollari yürüsün ninni

sağlıklı bir_oğlan_olsun ninni

25 te böyle. hangi yemekleri söyleym? burda genellikle eskiden dā doğrusu şimdi artık var.
deyelim bize fazla lahana yenirdi, biS aķ lana deriz ona, ondan sonra pırasa, fasulye
bu_ümüştür bizim en_önemli yemeklerimizden biri. çünkü bizde dā soğuk bir yer yetişmezdi
o kadar. eh ě biber, domates, dolma yetişir; ama artık_o a_ustos aylarında, yedinci, sekizinci
aylarda. ā şimdi artık var, türkiyeden mal gelir, yunanistandan gelir. şimdi her şeyimiz var.
30 büryan pirinç, evet, büryan pirinç ama tepside, fırına verirsin. etli tabi. önce soğani
kavırırın, pirinci kavırırın sonra et suyuni atarsın, fırına verirsin, etlerini üstten dizersin
üyle. her şeyle em tavuk_eti olur em dana eti olur evet böyle. tatlılar için ne söyleym?
şekerpare var, baklavalari, gelindili var, ě süt tatlısı var. ě şimdi bu gelindili baklava gibi
biş şeydir. o hamur tutulur ama biçimi başka, dil gibi yapılır ama uzun olduğu için gelindili
35 deriz, çünkü gelinlerin dilleri biraz dā uzun_olur. kaynana dilidir artık şeyler var kaķtuslar
var ille bir vakıt, şimdi de var kaķtus, e tikenlisidir. gelin kaynana dili, kaķtus yapraklari

var ya dıkenleri olduğu için kaynana dili derler, ama uzun diller nedir gelin öyle. ney?
tespişte yok yok. o arnavut kelimesi olmasın. ah tespiş tatlısı arnavutçe olmasın. ben yok,
onları hâzır getirmiştiler, oni bilmem ben. kaymaçına, biz süt tatlısı deriz kaymaçınaya.
40 süt tatlısı nası yapılır? deylim bir litre süte alti yumurta. önce yumurtayı mikserde
döversin, ondan sonra ılık süt atarsın, fırına verirsın, hafif ateşte pişer, çıkardıktan sonra
afiyetle yenir, ė o kadar şeker atılır tabi içine. ne? ė turşular yapılır, şimdi pek yok ama
eskiden yapılırdı. ayvar var bizde. ayvardır biberli. pişirirsın, soyarsın, makinadan geçirsin
ve ateşte suyuni çekinceye kadar kavırirsın ondan sonra zeytin tuz atılır. birkaç ha birkaç
45 mor domates, patlıcan derler türkçe, biz deriz, biz patlıcan deriz, türkiyede domatez derler.
kara patlıcan biz deriz mor patlıcana, öyle dersınız, evet öyle. işte böyle olur ondan sonra
başka ne var idi metin? valla i yaşım yetmiş dört ama yapmamışım, annemler yapardı er
zaman annem bana strugadan yollardı. öyle ki o da yaşlı öldüğü için bana sıra gelmedi
yapam. āmin. evet, kim bulur ilk ona hediye verilir, eF sa ğından diyelim dışardan kimse
50 hala, teyze eF insanlarından kimse çocuğun dişi bulundi mi ona hediye alınır, ama anne
baba bulursa o zaman. evet evet. yok yok bizde öyle şeyler yapılmazdı. yok vallā yok öyle
bi şeyler biz yapmamışık. meselā gelinim torunlarımin dişlerini bulduğu zaman kendi
bulmuştur, sevinirdik şükür ki diş bulundi, ama öyle bi şey yapmadık, evde. yanlış bir evel
belki yapardılar, ama yok be metin sanmam. siz loğma dersınız parmakli loğum evet. nasıl
55 yapılır? pişi, hamurlen. dıl tuzlu olur. hamuru tutarsın zeytin, süt, kabartma tozu, biraz
zeytin atılır içine, yumurta hamur tutulduktan sonra biraz beklettirilir, zeytinde pişer,
afiyetle yenir. işte bu kadar. ben fazla konuştum metinden. vallā benim çocukluğumda
bayramlarda bütün gece uyumazdım sevdadan, yeni elbise giyecim yeni yeni papuç
giyecem. şimdi çocuklar, torunlarını S_aynısını yapaylar. alır, gösterir, sevinir.
60 önceden anneleriyle alışverişe çıkarlar, alırlar bayramda her bir bayram gibi her bir yerde
gibi yemek yapılır; tatlısı, tuzlusu, salatası. bizde bayram kuşlukları sabālık yenir, erkek

cāmidan geldikten sonra bayramlaşırız, ondan sonra sofrā kurulur, yeris. çünkü bayram
gezmekleri var ya eh تنها olmas_o gün öyle ki bir sabālık yeris öğlen kuşlunu, ondan
sonra erkekler çıkar, kadınlar evde kalır, misafir karşılaylar. evet evet, bayramlaştıktan
65 sonra. e şimdi insanın buçetine göre çocuğum. deylım meselā çorbasi, etli yemeği, sarmasi
eh belki dā bir_angi bir şey yapılır, salatalar bol, tatlısı böyle. var ama çok_aS, gelen var
ama dīl öyle eskisi gibi. yok yok çünkü zamanlar değışti, türkler bir arada dīl. biz de burda
bildiğın gibi birkaç_aile parmağta sayılır. ondan sonra çayır semtımıs var, orda fazla türkler
var_ama insan bilmeS hangi kapiya girecek. şimdi geçti o eski zamanlar. insanlar
70 birbirileriyle kaynaşirdi ya şimdi o gitmekler gelmekler yok ki çocuklar bilmeSler hangi
kapi müslümandır, hangi kapi hristiyandır yanlışı_etmesınler diye. bizde olmuştır olaylar
diyelım vardır pasıalyadan önce bir lazareler derdi makedonlar, o lazareler kapi kapi
gezerdiler, şarki söylediler kendi ilayilerini makedonca, eF sa_ibi ona bir şey verirdi para
mi elma mi yumurta mi ne olurse. ě bize olmuştır_o gelen_olmuştır çeviresın nasıl çeviresın,
75 şarkısını dinlersın, parasını verırsın, çeker gider çocuklar. ě şimdi ö ādetler başlamıştır
azlansın tabi. onlar da korunurlar bizim gibi bilmezler hangi kapiyi vuracaklar böyle. yok
yok yok yok yok o kadar eyiydik meselā makedonlarlen ki arnavutlarlen artık iyiyz bugün
dā. benim çocuğum arnavutlara ders verir kendisi türk_olarak. arnavut kulübunda şey
yardımcısıdır, antrönr yardımcıdır. kondüsyon ettirirler nasıl derler türkçe eh onlarlen biz
80 bir bir milletis, dilimış ayri ama biriS. ā makedonlarlen bis makedon maallesinde yaşamışık,
sonradan bu maalleğe geldik. komşularımıs bizim gibi kurban kesilirdi ilk_onlara dātılırdi.
meselā bir ādetleri onların_oldi mi bissız yapmazdılar, davet ederdiler deylım kırmızı
yumurtaya o, bu böyle. çok_eyi yaşamışık makedonlarlen da e sonradan tito öldükten sonra
bir so_uçluk girdi araya, bir kara kedi geçti ortamızdan, şimdi gene düzelmiştir durumlar.
85 eskisi gibi dīl_ama bir kere öyle. eh halk yok, halk yok. komşularımız diyelim alttanki
komşularımız torbeştir, üstümüzdeki arnavut, dört beş dördünci kıtta arnavut türk karışımı,

beşinci kıatta türkler, biS türk; ama bir ayle gibiyiz, bir ayle gibiyiz. işte adam sorsun, söylesin. bir ayrım yok, bir duşmanlık yok yok ama ėr dersenis ki kıyaslayam hangi sistem daha güzel_jidi ben_eskıısını tercih_ederim. neden diyecesınız. saat iki olurdi, üçe kadar
90 hepımıS_eve toplanırdık, öğlen yemeğimizi yerdık, zamanımıs var_jidi dinlenelim, zamanımıs var_jidi gezelim, ev_işlerini yapalım, ertesi günkü öğlen yemeğimizi azırlayalım, televizyon seyredelim. şimdi gençlerimiz sabā çıkar, akşam gelir be çocüm. bir gün görmezler, iki evlát büyütti, evlátların büyümesini görmedi. gelinim ayni öyle sabā çıkar, altida gelir. o çocuklari ben fazla gördüm annelerinden babalarından. eskiden o yoktu bizde.
95 ondan sonra onu_üçüncü maaşımız var_jimiştir istirāta gitmeden_eve, istiyāt yerlerimıs var_jidi nereye gidelim kıamplar parasız. dā aS işlenirdi belki fazla dā_as maaş ta alınirdi ama çok dā serbestliğimiz var_jidi, sakinlik var_jidi, halkın kıoruyuculari var_jidi. şimdi polis yok. evvellerden yari yıl yari gecede gelsen kimse yan bakmazdı, dīl bi şey İaf_atsa. genç_jidik işten gelirdik geç vakıt öğrenciyim, on birlerde gelirdik, kimse bakmazdı. yani
100 kıorunur_jidi halk. şimdi yok, şimdi gençler kıorķarıs çıktı mi nasıl gelecek. torunlarım meselā var yetişkin, kıızımdan dā büyüktür evlátlari onun, çıkar allah kıorusun, kiminlen buluşacak, yolda bir_angi problemi olmasın gelirken ā gençtir çıkmaķ_jister öyle. eski dönem kıomunist, kıomunistliktan bi şey yokti, biz sosyalist, bize serbestlik var_jimiştir yalnız, çok dā serbest_jidik, haklarımıs var_jidi, işçi haklari var_jidi öyle. şef istediği gibi bizimlen
105 oynayamazdı, yannıs biraz fazla para ne alırdi o kadar da kıontrol_ederdi. yoksa öyle_iş işten atılmaķ, sendiķa var_jidi sendiķalar çok kıuvvetli imiştir zamanında. işçinin hakķını kıorurdi, böyle. çok rahat, uyķu rahat_jimiştir. kıolay kıolay çok kıolay_jimiştir. kıardeşlik, birlik var_jimiştir. herkes kendi anadilinde okurdi, herkesin kendi tiyatrosi var_jidi, kendi okuli var_jidi ė meselā türkler. vallā ben görmedim, var_jimiştir meselā evet o da var_jidi meselā o
110 yücelle benim bir profesörüm rāmetli fettā süleyman paşıç, hapis yatti seneler senesi. sonra bize tari dersi verdi, kıisa zamanda vefat_etti, rāmetli oldi. onlar yücelciydiler çok_eskiden.

tabi kızım saygi o saygi insanın karakterine bağlı, eger kalbin temiz ise bir ihtiyāra saygını göstereceksin, ama eger yoksa göstermezsin, o her yerde aynıdır. üyle orası üyle. olmuştır çok eskiden, benim annemin zamanında o imiştir. annemin zamanında deylim kari koca arasında ihtiyārlar yanında konuşamazmış kocasıyla ya ut ki konuşsa da adını anmazmış, 115 ā adını anmazmış. hey eş nasılsın o biçim yani karı koca konuşamazmış o zamanlarında. ē çeker çocuk ayıp olmasın de öyle eskileri. biS yok, bizim zamanımızda başka imştir, dā dā ileri görüşlü artık bizim jenerasyon. annelerimiz babalarımız gibi dīl, ninelerimiz gibi dīl, dā serbez daha gür. şim diyelim meselā benim kayinvalidemin arasında ben, benim 120 kayinvalidem rahmet olsun canına derdi karılar, kocalarla çıkmaz gezsin, ayıptır. karıdır ev için. ben şimdi gelinime yalvarırım zorla metinle çıkasınız, gezin. nasıl? anlamadım ben de biraz da. ev içindir karılar öyle derdi demek ki zaman nasıl değişer. geçti onlar, geçti. nerde? yedi gün misafir karşılars, yedi gün yedinci günü tespi yapılır, e ö bütün sene boyu biter. efendim? ē şimdi üç güne düştü çünkü gençler hepsi işte, gençler değil yaşlılar da 125 artık. benim yaşımda olanlar emekliye çekilenler onlar, onlar hiçbir iş yapamazlar, bütün yük gençlerde. yemek götürülür yakınları, uzaktan olanlar kimi şeker, kimi bir kokaçola, kimi kāve. abe pişer getiren yok iken ama ilk gün pişmez, çünkü ev saibi telaşlı, şaşkın. yani o açıdan pek dīldi günah olmas ādettir, yani telaşı var ev sahibinin, şaşkınlığı var. onun akli olacak yemekte, olmayacak. ondan kimse götürür dā deylim meselā yakınlarından. ē yedi 130 gün yemek götürülür yedi gündür kırkıda da götürülür, yapılır kırkıdan mevlüt olur. efendim? elli iki işte kırkı biz deriz ama elli ikinci gün yapılır, o zamandan mevlüt okunur. akşamlık ne yaparsın, yemek yapılır dā yakınlarına. hatta altı ayı da olur. ülünün yılı da olur. ama dīl gününde, çünkü hristiyanlar gününde yapar bis ya önce ya biraz dā geç kutlanır. nasıl kutlanır şimdi? nasıl kutlanır? gelsin aklıma. şimdi ama eski zaman ādetlerini deylim meselā 135 var imiştir ohrida, ben burasını bilmem. ohrida bir bayır, o bayırın adı tunba imiştir, tunba. o tunbada var imiştir büyle tıkenli gibi bir şeyler, ona kısmet derdik em şimdi bis hepimiz giderdik, o kısmetleri toplardık ki kışmedımız olsun. ondan sonra bir ot var imiştir sarmaşık,

o sarmaşık o ki ondan sonra kızcılık filizi, onlar kuvvetli filizler ya e babaannemıS onlarlen uyandırirdi bizi sabah, sarmaşıklar sarılır sarılırdı, sarmaşalım biribirimize. ondan sonra ne o
140 kızcılık filiziyle yorgan üstüne vururdi, onun gibi kuvvetli olalım. ondan sonra e leylegi, o zamanlarda leylek gürülür ama şeyde de yapılırdı, hıdırlezde da. yumurtanın ucuna biraS tütüzlerdiler mumla kara ve başımıza koyardılar niçin artık oni yapardılar bilmem. top gibi yumurta gibi toplan ilk leyleği gördüğümüzde oni yapardılar ė böyle sonra ertesı gün kıra gidılırdı. annelerımıS o küyde var jmiştir şimdi makedonlar derler bilyanzvori bizim
145 türkçe so uş suyumuş idi o. o soğuş suya giderdik çok güzel. ė kaynayıdır sütüna onda metin, ama odadır çok soğuş, güzel bir sudur, sağıklı. orda yeşillik var idi te şimdi tezlerde gittik, o da yok olmuş kúpşuru bir yer, bozulmuş. orda bütün gün kıra gidılırdı, da ireler çalınırdı, şarkılar söylediler, yalnız müslümanlar gidılırdı, böyle. ė ama ben artık bizim ādetleri a burda da belki gidılırmış katlanovaya arabalarlen rāmetli kayınvalidem anlattırirdi şpeditter
150 arabasi, işpeditter bilirsiniz nedir. at arabasi, beygir arabasi ama büyük araba, deylım meselā dīl dar, çok uzun, geniş, orda bütün ayle sığar. ė akşamdı rāmetli kayın kayınvalidem çocuklarlen torunlarlen gidermişler artık orda yemek bile didi üteye yapardık, kırdı. em evden bi şeyler hazırlanırdı öyle. nasıl? hā flinya gömleksız. ay metin! nasıl anlattıram, uzun hikāye. gömleksız, artık türkler da oni yapar; ama adi belki başka türlidir. krep
155 yaparsınız siz, e krep hamuri tutulur, ondan sonra deylım saç ısıtırılır, yok de ama krep hamuri biraz dā suli, biZ suli yaparıS. yumurta katarsın, biraz zeytin atarsın hamurun içine. ondan sonra bi çoğunlukla ben sütlen tutarım hamuri, dā lezzetli olur, dā gevrek olur ama su atabilırsın tabi şeyine göre. ondan sonra tepsiyi yağılarsın zeytinlen, dīl yağılen da ė tereyāylen atarsın bir ince tabağa, krep yaptığın gibi ince tabağa attıktan sonra saç üstüne
160 koyarsın, o pişer. saçı çekersın, çektiğten sonra yine yağılarsın gene hamuri atarsın, öyle tepsi dolana kadar tekrarlırsın, ona gömleksız derız. neden gömleksız bilmiyorum. ā üsküpte gene flinya derler. flinya evet te biz gömleksız derız türkler. nasıl? üst üste evlat

te budur flinya, gömleksiz evet te ama katmerleri var, katmerleri var te. yök biz parçalamays, ama var a_ileler parçalar. ē yok odur karıştırma, karıştırma o başkadır.

165 karıştırma yapılır, diyelim kaynar suya un_ atılır, uni ezersin_ ezersin_ ezersin_ ezersin, biraz yağı atılır ne atarsın_ içine, suylen tutarsın hamuruni ama haşlak, issi. kavırdıktan sonra oni çıkarırsın tencereden isi isi yaparsın toplar, küçük küçük toplar. ē o toplari gene üst üste dizersın, bükersın, aralarına tabi tereyāyı atarsın, verirsin fırına. piştikten sonra ē oni çıkardıktan sonra katmer katmer çıkar, ondan sonra parçalarsın oni. parçaladıktan sonra

170 burda tereyāyı kızdırırsın ve atarsın_ üstüne karıştırırsın ve biz_ ona karıştırma deriz. ayranle afiyetle yenir. ayran, yoğurt. e var_ imiştir. var, var, var meselā gece tırnak kesilmez, aynı gün ayak tırnağı, el tırnağı kesilmez, aynı günde olmaz. ē lāzim bugün ellerini, ertesi gün ayaklarını. nasıl? ā otlara dökülmez tabi. ē başka gelmez aklıma kızım. sor, söyleyem. sor, söyleyem ne bilem aklıma gelmez şimdi. olmuştur, şimdi boşaldırım. kalkam, boşalmaya.

175 siz gelirse aklınıza. bilmem şarki bilmem şarki be. sen aç aç. şeker atam mi içine çayınızı yoksa kendiniz atacaksınız? atmaym ā sonra.

METİN XXVII

Kaynak Kişi	Kıymet Selman
Yaşı	59
Derleme Yeri	Çayır
Derleme Konusu	Düğün âdetleri, Çayır hakkında, günlük hayat, yemek tarifleri, Üsküp'te deprem, çocukluk oyunları, terzilikle ilgili, doğum âdetleri, ninni, geçmişte Ramazanlar, unutulmayan olaylar

kıymet selman, selman_ evet. türküm, babam türk gürelerli, gürelerli bi de acarlari ona yakın_ imiş. ben altmışa şimdi girecem, elli dokuz doğumluyum. evet, türççe bize konuşuyuz zaten_ ep okulda da türkçe okudum, tefeyyüz_ okulunda. evet, eski tefeyyüz ben de. ğazibabanın aşayısında orda, ğazibabanın yanında orda, orda okudum. ama dört senelik

5 benim var okulum, o zaman dört sene okuyduk. yasağ dīl_ idi. şimdi sekiZ sene şarttır, atta orta okul da şarttır şimdi. dörde kadar okudum, evet. biliyom, biliyom sōra gene dā dört_ aldım gece, gittim, okudum dā dört aldım, sekiz_ oldu. ben_ amcayle kırk bir_ oldu, yetmiş sekizinde evlendim. kırk bir_ oldu altıncı ayda, kırk_ ikiye girdi. yok görücüyle görücüyle. eyi_ oldu düğünümüz_ önceden beŞ gün sürüyōdu düğünler, şimdi gibi dīl. şimdi iki gün

10 sürüyor. bir kına bi de o akşam şeyde restoranda, salonlarda o kadar_ ama önceden beŞ gün düğün var_ idi. iyi şükür, iyi geçti, iyi geçti, dernek var_ idi her şey var_ idi. çeyiz önce çeyiz gitti sonra ruba gitti. ruba şey götürüyolar ya beyazlık, beyaz şey elbise götüriylar, erkekler götüriylar. nikā taķıliy, oliy, öyle işte. bizde evde nikā oliydi dince, şimdi gideylar

belediyede, orda. bizde evde oca geliydi sōra evlendikten sōra gideydik belediyeye, evet
15 sōra ama ocayle peşin geliydilar kıS tarafında geliylar ocayle babamın babamın evinde,
orda geliylar hocayle nikā yaptılar. eyi oldi, evde oldi. önceden kızlar yanlıS yapılydi
kınalar, yanlıS arkadaşlarle ama şimdi salon, restoranda yemek verily, kınalar elbiseler
değişiy. önceden biz yok, öyle yok. evet, da_irelerle önceden, da_ire çalyolar ya onlar.
da_ire böyle şey yuvarlak, deriden yapılmış bi de sınıparalar, şeyler var. evet def, evet
20 onlarle önceden. tabi, kızi kızi kına yakılırken. ě şimdi o kadarını atırlamam ama öyle işte.
evet ama pek pek_atırlamam_em o kadar ben şarki söylemezdim vallā, onlardan var bazı
söylardi ama kıS arkadaşlarım benim söyler, ben söylemezdim. yok, gitmedik kısmet ise
gideris işallah allah nasib_ederse. yök hep şükür güzel şimdiye kadar güzel beyimleyim,
allah_razi olsun eyi geçinmişik, çocuklar da var şükür, torunlar da var, her şey iyi, güzel.
25 iki kız, iki erkeğim vallā evli onlar da. dört alti tane torunum var, yok, çocuklardan
kızlardan da dört, on tane torunum var. bu da evet çocuktan. birisi benimle kıliy, birisi
yandaki evde, evet erkekler, evet. bi bir bunun babasi benimle kıliy. yök bizde yok, yok
biz kıliyiz. evet, biri mu_aķķak kılacak anne yani. şart dīl ama öyle islām ě tabi anneyle
babayle biri tabi kılacak. evet, yok şükür şimdiye kıa iyi şükür, te on dört sene gelinim,
30 bunun_annesi on dört sene gelinim beraberiz şükür şükür şükür. evet, çayır burasi. kırişik
vallā kırişik var, türk te var, ğavur da var, kırişik. makedon evet. vallā bizde problem
olmamıştır ne tito zamanında ne şimdi da allā şükür. yok, yok şükür yok. kısovada belki
vardır, evet ama bizde yok şimdiye kadar yok. te bizde burda kışiyar ğavurlar var meraba
edeys, kınuşiyis hep beraber evet, evet onlarla. biliyom. ě çayırkılık yer_imiş eralde, önceden
35 çayırkılık yer_imiş evet. çayır yeriymiş burasi. öyle mi abdurraman? yanlış mi söyledim? niçin
çayır dey burasi, niçin yeşillik_imiş. çayır öyle. evet. insanlar maaşlarle vallā şey yok. bāça
biz de maaşle babamın maaşınle geçiniydik, annem çalışmamış yanlız babam. insanlar
önceden vallā yanlız babalari çalışmış, hanım çalışmamış, çocuklar da çalışmay, bir baba

bağmış meselâ beş çocuğa, dört çocuğa, iki çocuğa, ailesine bir baba bağmış. tito zamanında
40 aylıklar eyimiştir, şimdi biraz durum dâ başka evet. benim marangoz babam, aynı beyim da
babam da aynı marangoş imiştir. yâ ya kapı yapar, dolaplar yapar, masa yapar, sofralar yapar,
her şey yapar, odundan yapar kâsa yapıyo. ara sıra büyük şeyler o kal yalnız yapamayınca
ara sıra yardım ediyom ama çocuklar allâ şükür büyüdi. şimdi onlar yapaylar, çocuklarla
babasi. vallâ bi gün içinde sabâ bismillâ namazımı kılarım, sabah namazımı sonra kâvalti
45 yaparız, öğlen yemeğini azırlarım, gelin süpürür. ben o işi yapmam yani. yemegimi bakarım
te oni. evet evet torunları bakarım üyle. var biraS çiçek biçiyoz ama şimdi daldık, bitsin bu
badana ondan sonra biraz bâceye de bakaciş evet. orda çalışma da yapıyo çalışıyuz bir banyo
yapıyoz orda da onun için şimdi işçiler var ondan sonra bakarız bâceye da. vallâ burda aynı
sizin yemekler gibi ama iştan sizin dâ başka yemekleriniz. burda patates, fasulye, pilaf, ayşe
50 kadın. ayşe kadın şey yeşil yeşil borani nası ayşe kadın biz deyZ boraniya, siz ayşe kadın
demey misiniz? taze fasulye ē taze fasulye biz borani diys, ayşe kadın ona diys. işte soğani
kavurıym kıymayle. kıyma var ise etle var ise ben dâ çok kıymayle çocuklar seveylar
kıymayle dâ kalınlaşıy, şey sosi kalınlaşıyo işte. domates kıtıyom, kavuruyom güzel,
koyuyom baharlar, tuzunu şeyini kaynayacak ama kıymalı biz. yok taze fasulye kıymayle
55 biz biliyom ama biz burda mâkağ biraz çok olmasa biraS koyacıs, kıyma biras ne koyacıs
evet üyle. evet biz dolaba koyaysık, buzdolaba kırmızı biber koyarıs, dolma biber gibi
kullanırız onları dolma gibi doldururuz pilaF pirinçle evet, evet buzluğa koyuyoS. işte
dedim ayşe kadın oni da koyarız, bezelye da koyarız, evet. efendim? ā yapıyolar evet ama
biz çok bizim turşi gene sevmezlar çocuklar. yok böyle yapmıyoz ama böyle şey
60 gavanozlarda kaynatıyoz onları yine. tarana da yok, annem yapıyo bize da veriyo işte
annem sağ. âmin, inşallah âmin inşallah. altmışüçte o büyük deprem ben beş
yaşındaymışım, ben o kâ hatırlamam. ama şimdiki depremi üç sene önce burda da gene
deprem oldi oni atırlayz. arife günüydü, hemen temizlik bitti arife günü, baklavalar

aşlanacak, deprem_oldi. saat üç buçuk, dört_öyle idi. ikindi, önceden ikindi
65 namazından_önce. vallā yok şey sabā yedide uyurken bi kere oldi sōra üçte oldi sōra
bayramın ilk gününde sekizde oldi, çok oldi, üç sene önce bayagi iki, üç, dört, beş gün
sarsitti vallā. bizim_ev yalnız çatladi, çatladi bizim_eF bazı yerler, dā eski evler yıkılmıştır.
ama altmış_üçünde gibi dī_o çok can kayıb da oldi, evsizlar kaldī. evet evet cāmilar. burda
çayırdı yok, bu yeni cāmi yapılmıştır. gazibabada vardır, serovada, serovada var, çayırdı
70 yok. yāya paşa cāmisi var orda, balaban cāmi orası eski ama burda yok, burda burası burda
çayırdı ep yeni cāmidir. meselā bu dört sene önce yapıldı, bizim bu cāmi çayır cāmisi.
burda mi çayırdı mi yok, atuncuk atuncuk yok. tabi, e allāya şükür_ediys er şeymiz var
şükür, elallıkla gelmiş. sofrā du_asi yok, alışamadım. zaten kıran ben yeni te on sene yok
dā nası kırani alıştım. du_a okurum rabbi yesili oğu ve türkçe allah sana çok şükür, verdiğin
75 nimetlere evet, evet var. yok, öyle adedim yoktur, yoktur adedim yok şükür. oynardık, büle
kupa oynardık şey kayısının gemiklerinden kemiklerinden kupa oynardık bi de plak pluç
nasıldı? şey atıyoduk büle. o benim oğlum. önceden yemek var_ıdi düğünlerde, ev
yemekleri yapılydı, yāni yāni, çorba, pilaf bi de baklavalı düğünlerde o, yāni şimdi
ölülerde da yemek yapılır. ama helva baklava yerine helva ev_elvasi. cenaze_evinde veril
80 eF alki yapmıyo, getirenler evet, getirenler evet. yedi gün getiriyorlar, yedi gün zaten
beklenir orda. evet, er_akşam okunur sōra yedisı gününde dovasını yapılyı, mevlüt yapılyı
te. yok, bizde oni yok yalnız yedisine kadar te sizin_orda öyle, kırk_iki, elli iki. bizde yedi
yanlız yedisine kadar ama sōra kendisi istedi bazı yāsin_okur evet_olur ama toplantı yoktur.
ē düğünlerde aynı şimdi gibi ki kıyafetler. gelinlik, evet, gelinlik. ben_atta kendim dıktım
85 gelinlik kıyafet çünkü terziyim ben, kendim dıktım; ama şimdi çalışmaym çocukla yāni
uğraşmā alt zaten yaşım_altmış, kendim_için. ama önceden dışarıya da dikeydim yāni
nüfuzum var. gelinliği ben önceden büle geniş kollar yapaydılar büyle evet üyle yapaydık.
yok, düz düz yok şimdi büyle konuşlar gibi kabarığ gibi yok, bizde düz ama küloş evet sōra

üstten farmalar var idi. bizim zamanımızda eyiydi. o zaman çok elbiseler benim hep kollari
90 uzun kapalıymışım, şimdi da kapalı, şükür gelinim da kapalı, kızlarım da kapalı. tül yok,
şey kumaştan büle jor ince kumaşlardan ya büküyoduk, makinada bük büzme yapıyoduk
üyle işte kollarına, altlarına. önce o zaman yaptık çok elbiseler on kat dikilirdi, ama şimdi
iki üç kat şimdi er sene. o zaman ne dıkerdiler düğünde, onları giyecen kaç sene. â şimdi er
düğünde dıkeylar gençler evet, evet azır da alınıyolar. öyle ama bizim zamanımızda biz
95 dıkeydik, bi çift şalvar o kadar bir çift şalvarla. şimdi nice şimdi o şarvarlardan yeleklerle
biz kumaştan yelek yapardık, aynı kumaştan şalvarın kumaşından kendilere yelek yapardık,
üyle topli yapardık büyle o şey yuvasi, kuş yuvasi gibi üyle yapardık, boncuğ koyardık.
dantel, evet dantel yapardım, evet oya yapardım firket oyasi. büyle nağışım yoktur, zaten
vaktim yoğ idi, ben dikiş yapardım. dantel bir yer gittim mi dantelimi alırdım, evet iş
100 yapardım. önceden dā iyiydi ne biliym gençler biz başka o zamanda, ne örnek anlaşıalım.
şimdiki gençler telefonlarla bizim zamanımızda dā iyiydi vallā kıskanç yoğ idi, birbirimize
ürnekleri alıştırıydık, birbirimizi dantellik bir ümür şey iş yapardık, alıştırırdık. şimdi şimdi
yok burda, şimdi ne bileym ben bu gençleri pek, allā yardımcılari olsun. var idi evde
yanlız o böyle toplam babi şey yapardık yāni annesi gelirdi gelinin, birkaç kişi toplardık.
105 önceden mevlüt şimdi yalan söylemeym okunmaydi bebek mevlütleri nice şimdi ne
okunuliy, toplanıdi. kadınlar geliydilar hediyesinle ne var idi bir tatlısı bir şeyi getiriydilar.
â şimdi çok eyi şimdi kuran okunuliy, bebek mevlüdi yapıliy, önceden yapılmaydi. kadın
yok yok yanlız birağardık, ama bebeği yanlız bırakmazdık. biz sōra geceyle çıkmazdık,
ikindiden sōra çıkmazdık, çıksak da beyaz başörtüyle çıkardık lo usa döneminde bi
110 şey evet. yanında işte ama ādet imiş bir tarağ koyardık, birkaç şey bi şişe su koyardık
yanında bebeğin. ayy şey ne biliym ben, o korur mi? dā islā bir kuran koy, bi şey koy ama
o zaman öyle işte. kırkını evet ama evde evde evde yaparlar. şimdi gidiylar annelerinde
kırkını çıkar bekleylar ama bizde yok, bizde evde evet. yok yok yok yok o zaman yoğ idi

bizim zamanımızda. iç yoğ_idi üyle ādet da yoğ_idi yok yok. bu şimdi de burda da var. dışı
115 çıkmış sütli_aç kaynattırıylar, sütli_aç deysınız siz sütle pirinçle sütli_aç kaynattırıylar dışı
çıkmış. ama önceden yoğ_idi vallā. ben gittim, annesi yoğ_idi, kaynanasız gittim. iki elti,
ben üçüncüydım, üç_oğlan çünkü onlar da iki kardeş_idiler eltilerim. allā şükür onlarla da
geçindim. dört tane çocuk_ep_evde doğurdum, astaneye gitmedim ne geçirmişim çok_eyi
120 geçindik bir_evde bir_avlida üç_elti elim sōra o da iki oğlan evlendirdi sōradan biz çıktık
artığına kalabalık_a_ile oldi, buraya çıktık. sünnet yapaydık, yatağ yapaydık, evet sünnet
yapaydık, yatağ yapaydık, en yakınları geliydi, anne, teyze en yakınlarına yemek veriliydi,
berber gelirdi te o kadar. evet, sōra gezdiriydiler çocukları arabayle gezdiriydiler çocukları,
çocuklar yalnız giderdiler, ama şimdi gideylar kadınlar da gençler da gideylar çocuk
gezdirmeye. önceden yalnız çocuğı bir_arabayle gezdiriydik o kadar. askere uğurlama o
125 kadar üyle şimdi yok. yannıS a_ilede yāni ablası, kardeşi, teyzesi yemeğe çağırıldılar askeri
a_ilesinle beraber. ā şimdi gibi eğlence yapmaydılar o vakıt. evet_ama şimdi eğlence. var,
gece bizim istanbulda var, bayrampaşada akrabam eğlence yapmışlar_asker_eğlencesini
bağtım şeyde telefonda güzel_ama. soğakta çıkmışlar gençler. ē bizde yok, evet burda yok
şimdi asker, yok. üyle şeylerle iç vallā bilmem vallā bilmem dovayla okuturmam dovayle.
130 kılvallā ile elāmdülilā ile onlarla uyuttururdum. yok yok bir tane

dana dana dastana

danalar girmiş bostana

oni çocuğa uyurken okuttururum te öyle. şimdi unuttum.

danalar gitmiş bostana

135 bostan

ay unuttum be te öyle işte bi şey. efendım? tülbe yoktur, ğazibabada var bir tülbe, yalnız
ya çocuklari götürüydük çok ağlardılar mi oraya götürüydük işte ters bir şeye çıkardık
bırakardık orda, önceden ama şimdi yapmays oni, önceden yapaydık ğazibabada var ė
bırakıyoduk orda. yā nazardan, nazar evet nazardan. yok bizde, yok bizde öyle şeyler yok.
140 götürürüs bazı ocada üfürttürürüz, üyle bazı kâdında üfürttürürüz. ö dova okutturiy işte
nasıl dova bilirse işte okutuyo onu. kurşun var idi önceden şimdi yok kalmamıştır yok. evet
evet ė şimdi şey kaşıқта o kurşumi ısıdiylar aygazda, soğuk suya ataylar, çocuğun başın
üstünde ürteylar bi çarşafle, onun üstüne ė çok parçe parçe oliymiş, nazar var imiş, ne
biliym ben şimdi. ama önceden var idi şimdi yok, yok ona inanmaysık. var idi, biz annemden
145 üyle cuma şey ė pazartesi gecesi em perşembe gecesi annem bizi hem yıkardı hem tırnak
şeyimizi keserdi evet. yā nerde var idi bizim zamanımızda lavbo, yok imiştir, te bir
çeşmeler var idi avlida, mutfaklarımız yoğ idi. te büyle avlida. yok, ben yok bi şey. vallā
biz ne bilmemişik, duymamişik da duymadık, yok yok duymadık. önceden ramazanda üyle
işte gidilirdi abersız gidiliydi iftara, dīl şimdi gibi dāvetli. arcamalar çok şimdi, yemekler
150 çeşit çeşit. bizde dāvetsız giderdik. ė bir saat önce giderdiler, gidermişler ne bulmuşlar oni
yemişlar. ā şimdi gitmeylar üyle vallā üyle gitmeylar. şimdi bekleylar davet, ama o dīldır
güzel bi şey. ben bence begenmiym ben. em ālemi sıkıştıriysın masraf oliy, bi sülü azırlık.
önceden dā iyi ama önceden gidermiş annesi, ablası dā yakınları habersiz gidiliymiş. ė şimdi
bekleylar dāvet, gelmeylar da şimdi dāvete sülesen da gelmeylar. önceden dā iyiymiş. ah
155 önceki saygi nerde, ya ben anne babaya, ne demişse oni yapmışık biz, anne babaya bi kere
kalın yüksek sesle bile dememişik. tabi utanğıcımız var idi, er şeyimiz var idi o zaman,
utanğıç var idi. meselā beni ver nişan sözledilar, ben babama bir afa çıkmadım ününe
utanğıçtan. cuma günü meselā cuma günü kınami koydilar, ben babami atırına gürmedim o
günü telli duvaklı yalnız geçirdi beni o kadar. utanğıç var idi o zaman. şimdi yok, şimdi kızlar
160 sözleniylar, kendisi sözi veriy, aliy götürmeK için adam taraf, çocuk tarafına kendisi

hazırlay, kendisi babasına veriy eline. ama bizde yok imiştir üyle. önceden önceden dā
lezzetli imiş akşam vaḳti sa_urlarda bağırrı, ıkardık soḳaklarda bağırrırdık. dā başka idi,
şindi yok. sabā evet önceden bayram yemeği, valla_i yāni, en ok yāni ullanılmıştır, yāni
evet, orba, yāni, baklava. yāni bol soğanle yapiliy, etle yapiliy, evet etle. etler kk kk
165 doğraniy, bol bol soğanlı avrulsun gzel soğan, sōra etini da oni da avuruyn_ sō
aynayacak yavaş yavaş aynatır, evet su oyar, as su oyuyS. aynasın yavaş yavaş biraz
sonra unu avururuz, ununu avururuz, avūnlařsın biraz. evet, evet bizde evet. urban
bayramında te üyle urbanlar dādiy burda da evet urban, evet. evet, tōvbe tōvbe tōvbe
ē_öyle burda da denilir, evet denilir, başın atılmasın yerlere, evet deniliy burda da. önceden
170 dā ok baaydılar üyle şeylere, şindi yok. vallā ayatımda ben ok mutluyum gemişimi.
yoktur. unutmadığım_olay, bir sene dā senesi yok. ben_izmirde babami aybettim,
cenazesine yetişemedim. te_odur en şeyim evet. gürümcem izmirde gürümcem var, ben
misafir gittim. o gn yola ıkacağ_idim arife gni işte dā şindi senesi olacak arife gn,
kk bayramda. o biraz bir aza geirmiş evinde alışırken maraņosu dşmiş, o da bir
175 gece astanede em ikinci gece ülmüş. bana aber verilmemiş, ummamışlar ki ülecek te_o başka
yoktur. āmin inřallā

METİN XXVIII

Kaynak Kişi	Nevin Rauf
Yaşı	59
Derleme Yeri	Çayır
Derleme Konusu	Düğün âdetleri, yemek tarifleri, çocukluk oyunları, cenaze âdetleri

nevin ra_uf ra_uf evet. elli do_ğus. ā olsun yok yok amcaylen bir bizım a_krabamıs tanıştırdı. ě o zamanlar yok_ıdi Őindi gibi hele tanışmak_internetlen Őeylen o zaman yok_ıdi intenetler, feyzbuk_ğlar bilmem neler. tanıştık öyle sonna düğün bir gün, geç ak_şam bizde, ādet_ıdi üyle. ben k_umanovaliym, ak_şam_annem topladı a_krabaları Őeyleri s_ora yarındası geldi_k buraye, 5 yemek Őey yaptık. eski zaman var_ıdi sali günü, pazar düğün, sali toplaniydi k_adınlari, sırf k_adınlari, o zaman toplardı k_adınlr müzik te Őey de var_ıdi öyle. k_ına yok, Őindi dā çok k_ına oliy o zaman yok, evet o zaman yok, Őindi k_ıza Őindi ne zaman evlendi, k_ına yaptık, ya_ktık k_ınada hep bütün_ādetleri yaptık neyde. ādet yok yok yok o kadar yok yok. Őey ě geldi_k mi geldi_k mi burda k_urani bir taraf, bir taraf ekmek ĥem k_apıda Őerbet k_oyuluydi. 10 evet pa ne biliym tatlılık_ğen girmek ā Őey ādet evet Őerbet_ıki parmak_ğen yok filcanda Őerbet, iki parmak_ğen k_apiya degeysın, bir tarafte ekmek k_oydılar, bir taraf k_urani sonra gelırken Őerbet iki parmak_ğen k_apiya değdiriy_ğlar üç kere ē em üyle. evet evet tatlı ge_çti da te otuS sekis sene seksen birinde evlendi_k. dinledi, birbirimizi Őindiye k_ā k_ırmamıŐık_o kadar iç birbirimizi k_ırmadı_k te oni deym. iş_şallah iş_şallā allā ma_abetinizi arttırsın. ě lāzım_olmak

15 insan ne deyleler bir balans o beni dinlesin, ben oni uyle anlastik. dusuniyim guzel gecdi hayatimiz. evet saygi, saygi olmadı mi hicbi sey olmaz. biraz lazim insan saygili da olsun. o da her zaman sey yapmistir, ben da oyle guzel. cayirda karisik oldu, dusuniyim karisik. ep var arnavutlar da makedonlar da te bizim da evet turkler da bu taraftan evet. a ordan, zaten bit pazardan te gürmişiniz bu taraf zaten da çok müslimanlık yaşay evet, ordan bu

20 taraf onlar yaşay. yapaysik hep türk klasik yemekleri, ben te mesela severim imambayildi patlicanlen şerafeddin beyim o kadar sevmez, bazen oni yapam. türk yemekleri te o büryani sever, biz diysik burda büryan, pirinç pilavi gibi tavuk etiylen ep kabagi yaparım e bütün yemekleri patates sey ep o türk yemekleri. amca pirinci ve büryan ne deysik burda tavada pirinç etlerlen oni çok sever, em patatisi sever, köfteyi sever. ramazanda odur bizim köfte

25 olmadan içbi sey olmaz, em paça, paça burda paçasız ütede yapmaysik, biz paçasız oturmazsik. paçayi sey yapaysik, otuz gün ramazan paçasız oturmassik, iftarda her gün iftarda taze yapiliy. koyuliy sarmisak, sonra guzel yağ ezdiriyim, un koyuliy, deylim bizim için almış idim ulçi ikimiz için. ya kız geliydi damatlen dördümüz beraber iftar yapalım. iki kasiq un doli, yumurta koyam içine, bol yoğurt, onlari soğuk uyle cırpaym

30 soğna koyam bir parça tereyağı içine soğna su soğuk su guzel cırpaym cırpılen oyle yavaş yavaş ateşte, koyulaşsin e sonna üst koyam her hepimize kaselerde üstüne tereyağ eritirim, biraz paça biber ya biber salçasi biraz kırmızı olsun, üstüne ataym tereyağ. odur olmaz, olmazı der, paçasız ramazan e çok güzeldir. a bayramlarda özel o baklava yapaym, ben öğrendim, annem sağ iken o açaydı yufkaları. şimdi ben öğrendim, baklava yapaym,

35 açaym evet. ema sonna birkaç yufka uyle baklava yufkaları tepside sıralar tereyağıylen pişiriyim fırında sonna üstüne aynı malzemeyi yapaym üstüne koyaym oni, tepsinin evet tuzlu üstüne baklava amurunun, pişiriyim peşin sonna onlari et suyuylen kaynattiriyim, et et suyuylen biraz yumuşattiriyim şeyleri yufkaları ne pişmiştir tepside üstüne o şeyi koyaym sosi te o paçasını, üstüne olur etler koyaym soğna tereyağ. biz tereyağı çok seveysik evet.

40 tereyağ zamanında kayınvalidem de sağ ıken şey biz evde çok severdik tereyağ, dā çok oni
kullanıysık, oni pilava şeye oni. beyım o kağar bulğur pilavını da seveysık, şindi biraz
diyette diym yaşlar gidiy, oni da sık sık yapaym bulğur pilavını, oni da ügrendik türkiyeden.
te evet televizyonda çeşit em çok çok sevmez üyle karışık şeyler, kızlen bazen yapaysık biz
sevesık üyle şeyleri, ona yapaysık o yer o yemekleri öyle. bir günüm sabā ben çalışıydım,
45 şindi çıktım, bıraktım işi. şindi dā iki sene var dā iki buçuk sene teğayüde. otus sene çalıştım.
er bi günüm şimdi evde. kalkaym, çayı haşlaym, kāvaltı ediyisık, sorna kıs şindidir dā izinde
bebesi var, küçük bebesi. yakın şükür oturiy o geliy, bazen çaya beraber kāvaltı ediyisık
onunle, kızlen. yok kāve içiyisık saat on iki vağtı bir oreye gidiym bazen, öyle. geliy zaman,
gidiy cāmiya, ben da zaman ne kılaym şey yapaym. öğleden sorna vağıt geliy ikindiden
50 geldim mi yemek yeysık sorna var eş dost arkadaş çıkarsık, bazen çıkaysık, bazen geliyar
öyle. evvel dā çok evlerde toplanırdık, şindi dā çok dışarda telaştan hepisi şindi kaçay
buluşalım burda gideysık, çıkaysık öyle öyle geçer. ben māsibeci gibi çalıştım bir firmada
öyle. evet ē börek yapaym, çarşaf böreği da ö boşnağlar ne yapaylar açmağlen. oni hamuri
tutaym dā sulı biraz aynı tuz, su. bırağaym dursun biraz hamur sonna açaym üyle küçük
55 şeyler hamurciklar bırağaym biraz dursunlar, açaym birer az sonna yağlaym zeytinyağıylen
dā güzel açılıy zeytinyağıyle biraz yağlaym as soğna içine koymam zeytinyağ, sırf ne
yağlaym üyle fırçaylen bazen yağlaym soğna açtım mi yağylen dā çok seviysık börekleri. ē
açaym şeyde çarşaf koyaym temiz var nedir o üssü börekler için kenarlarına ne istersen
koyaym, etlen dā çok severlar, kıyma et ile. elle ellen orta evet ellen ellen açaym bitevi
60 kenarlarına soğna koyaym içlikten, ete soğan koyaym, karabiber onlari, şeyleri öyle büyle
yapaym o ne deylar arnavut böreği üç dört tane, beş tane sorna açaym hamuru beş taneden,
ortasına koyaym bi şey ne istersek ispanak mi lāna da kışta yapaysık ekşi, lāna ekmeğe,
burda mi peynir mi? te onunnen sorna üstüne dā bir yufka, o arnavut böreği. bağaym her
zaman ne zaman yapaylar şeylere televizyonda diylar ona arnavut böreği aynısını ne
65 yapaysık öyle. kışlık ē burda tradişsa ne deylar ayvar yaparsık o biber, kırmızı biberlerden

oluy sırf biber oliy onlardan yapaysık, yapaysık bir angi az turşılar dā çok hazır aliysık. var burda da her şey şindi var hep hep hep hep hazır var var. iki kişi biz evet ė yok iki ikimiz bazen geliy kıZ, evet ben de oni deym yapma çok, bazen yapaym kıza da yardımcı olaym. evet beraber, evet öyle. e çeyis evet önceden annem şey yaptı danteller, işlemler, hiçbi şey

70 kullaniydık evvel şindi çıktı dā praktik ne ütülenmez onlar İazim oliydi kulanmağ onlari olsunlar dā kuvvetli şey var idi, annem yapmış idi, hazırlamış idi evet. ben da işleydim işleydim ügreniydim em okuydım em işleydim. ben okudum şey üniversiteyi de üç sene okudum. yok, kumanovada açılmıştı bir angi te o zaman öyle. bölüm okuduk te o mu asebeci evet evet evet öyle. düğün yemeğİ her yerdē te ne deylar etle dana eti ya beyaz

75 et ya ne deylar köfte o büyük pleskavişa burda ne deylar ā patates ya pilaF şindi başlamışlar pilav da salata karışık salata, mevsim salatasi nedir şey öyle çorba şey yok sonra tat'li öyle. düğünlerde de aynı şeyler, kıınalar da yapıliy şindi erkeZ yapay kıınayi da ē üyle. doğum evet te kızım şindi bugün oldi kız beş aylık hamin siz da yetişesınız. ē do um ādetleri te kız hastaneye gitti sorna arkadaşları hazırladılar odasını şeyini bütün balonlarla bilmem ne

80 kapıda şey kızın adı asya asyamız bizim evet sorna kırkından sorna şey yaptık, mevlüt mevlüt yaptık kıadınlara sorna dātırdık te herkese asyanın hatırası, asyanın mevlidi yaptılar çikolatalar şeyler em sorna dağıttırdı kıSlar. bizim dönemimizde benim dokuz sene yok idi maşımım, dokuz sene sorna oldi te kızım. bizim dönemimizde de o zaman yaptık, evde o zaman mevlüt yaptık, yemek yenildi, hepsine komşılar sağ olsun aşāda bitevi hazırladılar,

85 yukarda bayagi vardı yetmiş kadın var idi, yokarda mevlüt okundi, aşāda yemek yenildi öyle evet hazırladı. yök şindi vallā yok, yapmadık te kırkı çıktı düşünim sornadan bekledık te yaptık mevlüdi yaptı kız. şey çağırdık eş dost nedir akrabalar ė sorna dişi dedesi buldi, yok ne hediye almadık, verdik para öyle yaptılar hatıra bir pasta çabuk çabuk, o gece toplandık bizler, babaannesi onlar geldi amcası, kızın küçüğün öyle. evde toplandık o kadar öyle. e

90 çocukken yok idi oyuncaklar oynaydık, avlidaydık biZ, o zaman kumanovada var idi em akrabaydık em aynı yaşadık onunlen oynardık, alırdık sopaları yapaydık bebekler. o zaman

yok idi böyle eh̄ elli k̄sür sene onunlen te oni sorna onlar gittiler türkiyeye, ben kaldım
yanlız orda toplarlen şeylerlen te o yok idi oyuncaklar o zaman. üyle geçti zaman ama dā
güzel zamanlar idi. şindi her şey var, tabletleri çocukların er şeyleri bilmeylar oynasınlar.
95 yok, kalmadı. bir bakaym deym bunlar telefonlar, tabletler, oyuncakları sıkıliy. beş aylık
bakaym yok ama deym kıza, dey yok vermem. bir oyuncakı gösteriysin oni bakay bakay,
atay gene oburisini bakay öyle şindi. ama o zamanlar başka idi dağa deym te oni deym dā
az var idi dā şey dā güzel yaşanilydi, şindi her şey var her şey rātlık şey ama ne yapalım
üyle zamanlar evet evet, öyle onları te o. masal hikāye, hiçbi şey bilmem yēniz ügşenesiğ
100 kitaplardan. nē bileym yok idi burda yok imiştir. te şeyde var imiştir görümcem anlattırırdi
ohri da onlar da yaşaylar orda. o anlattıriy martta toplaniylar marttiffallar te çekeymişlar
kadınlar okuyar te ne bileym ben, anlattırırdi oranın şeylerini. a burda yok imiştir. yok, şey
yapardi hıdrazle güni atırlarım kayınvalidem börek yapardi em bizde ne deylar o kaymaçına
süt tatlısı gibi yoğurt süt em şeker oni pişirirdi fırında, ederlezde o yapılırdi kuşluk için
105 kutlamassığ biz. türbe yoktur. var, biz gitmiştik akrabasıdır türbe ne tutaylar, kaynanamın
halası burda gittiniz mi siz bilmem türbe o tefeyyüzde, okul tefeyyüz okulu tefeyyüz onun
yanındadır tülbe tekke e orda e o odur şey halası, kaynanamın halası tutaydılar. şindi
unuğalar torunları tutaylar tekkeyi, onlar şindi tutaylar tekkeyi orda o imiştir halası. vallā
ben girdim bir keçe yō girdim şey ohrideya gittiniz mi ohriya? gittiniz mi? te şey ziyaret
110 ettiniz mi? gittin, ě ē orda görümcem oturuyo iki ev güzel, e odur kış kardeşi tekkenin
avlisında, orda oturiylar onnar. e o güzel çiçeklerlen nedir o iki ev o evler o evlerdirler
ablasi o evlerde onlar, bitevi biz ne zaman gideysik yaza, oturiysik hep turistler orda çıkar
resim şey çok güzel çok güzel onların avlilari o yer de onların, orda yaşaylar. öldükten
sorna te şindi kardeşim vefat etti, yarın iki afta oldi. kardeşim altmış yedi hiç aniden
115 düğün için hazırlanıydık. yarın bir ay lāzim idi düğün olsun o oğlunu aniden ne yapalım
öyleymiş, ölüm de odur. akşam aber verdiler bana ne zaman şey yapmış birden, evde

bekledik. öğle namaziyle cāmida şimdi dā çok orda hep azırlıkları yapıy, kılınıy namazi
sorna defnediliy, şey mezarında ā cāmida şimdi dā çok. yemek i erkeklere veriyler dışarda,
a kadınlar evde. yok, getiriylar getiriylar komşular, akrabalar getiriylar yediye kadar.
120 o_ādetler sorna bizde geliylar sorna yarındasında hep eş, dost, akraba geliylar sabırlığa. e
okuy kimse okuy, kimse eve gitdik okusun ne zaman var şey okunuliy, kimse ne biliy eski
ā şey kurani okuy, kim bilmey okunmay ne yapmağ te odur.

METİN XXIX

Kaynak Kişi	Şerafeddin Rauf
Yaşı	65
Derleme Yeri	Çayır
Derleme Konusu	Yugoslavya Dönemi, Türkiye'ye göç, Türk dizi ve programları

meraba. eyi élamdüllā, siz nasılsınız? şerafedin rauf evet. altmış beş āmin, işallā size de.
e şimdi ben taķeyüde çıkmışım, ā elektronik mühendisiydim ben. ě elektronik tamir
yapıyodum sonna buzdolapların başladık tamir yapalım. e şimdi te bir yıl teķayüde
çıkmişik. ē emen kırk sene, evet. ā ilk ne başladık fabrikada, bñ demir fabrikasında
5 elektronik tamircisi gibi sonna ō benim firma var idi tamircilik orda sonna başka yerde dā
küçük firmalarda böyle öyle getirdik kırk senelik. e var ai lem, kız var, torunum şimdi
bugün beş ay oldu nasıl āmin. bizim arkadaşları binada, yakın yakın çok yakın. emen er gün
görüyoruz. evet yalnızız. ē seksen on dokuz otuz sekiz yıl. e kırk yıl geldi mi o zaman
kutlayacıs. te bizim bir akrabayla öyle. ě pa tanıştırdı sonna olduk beraber. evet. ā e doksan
10 dörde kadar dörde kā, ama biz ayrıldık doksan birde yugoslavyadan. biz makedonya kendi
başına kuruldu doksan birde. demek yugoslavya zamanında başladık çalışmaya. a çok fark,
çok fark ō o eski yugoslavyayı arayacıs biz. o eski yugoslavyada başka başka işleydi,
maaşları idi güzel, var idi yaşayalım, araba alalım istirāta gidesin şimdi başka çeşitli. şimdi
çalışan da bir aylıkten selāmete çıkamaysın evet. iki yüz elli yüroylen ben normal maaş bu
15 kā iki yüz yürodan iki yüz elli yüro kā ō işin başı, ě şimdi var kimse alıy diyelim üç yüz,

dört yüz, beş yüz. var kimse bin yüro e şimdi yerine göre. yaptık, ē ē benim yedek subay
kaptaniym ama ilk ne gittim, bu zagrepte, orda okul okuduk bu yedek subay için. spordan
sonna geldik ustrumişaya evet, po_orde geçtik dā bir sekiz ay ē sonna çıktık. ā on beş aydi
o zaman ama ben gitmedim bu nasıl deyler otpust nasıl? e izine çıkmadım ben bıraktım
20 sonunda ki dā evel çıkam. ama ayda bir ona bana veriydilar üskübe döneyim, görüşem gene
döneydim şey. cumadan pazara kadar geliydik ayda bir bu ustrumi hafta sonu ama ayda
bir. e yakın idi burda işte ne kā iki iki buçuk saat yolculuk. raat raat raattım. ben idim bū
şey arkadaşaki askerlik o şey o silālari ē ne toplay, veriy, gütüriy. dīl idim o iller idi savaşın
arkadaki şeyiydim. e şimdi orda ben evraklari işleydim fazla, bu planlari yapaydım,
25 aylıklanlarni bu bizim o askeriyeenin. geçti, sekiz ay ızli geçti. sonna. ā ustrumişada? ē pa
var idi bu askerler birbirilerimiz yakın sonna burda da devam ettik bu arkadaşlığı o zaman.
var idi üsküpten da aynı aynı ne gittik zagrebe beraber da şey ettindik bū ustrumişaya ep
beraber üsküpte da burda görüşüydik, evet devam ediydik arkadaşlığı. altmış üçü biliyorm
biliyom ē altmış üç dokuz yaşında. yaşıyorduk bū mavrumka bilmem sen nası ne dersin
30 tegovski e ordaydik bis. e yari ev yıkıldı, bizim ep yari yıkıldı. e şimdi annem birden bizi
uyardi, kalkan zelzele. o zaman pencerenin açıldı kendisi sonna pencereden atlaydik biZ
epımız, birinci birinci birden atlaydik pencereden aşaya. yok idi kaybetmek bi şey epımız
sağ salim indik. bak şimdi biziS beş kardeş. iki kardeş, üç kız kardeş beş. e pa güzel yaşadık
biz. ā dedeler ölmüşler, annemin annesi babasi ikinci dünya savaşında bombalamışlar
35 amerikalılar onlari, yeraltında saklanıymışlar sıkmiş yer onlari üldüriy. obür dede babamın
babasi, o gene elli sekizinde ülmüş, ben dört yaşına, ne bileym ben atırlamıyorum dört
yaşını. üyle de dedelerden bir taneyi güremedik evet. evet, türk türk, eski türk, eski osmanli
türklerinden diyelim evet. ē bizimidir sinoptan, ordan dedem ra_uf ra_uf dedem orda, sinopta
e sonna var imiş dedemin o en büyük dedem üç evladi var imiş orda. e şimdi iki tanesi
40 gitmişler türkiyē, bir tane burda kalmış, benim babamın dedesi muyeddin muyeddin ra_uf

evet. onlar gitmişler e pa evelden görüşüyorduk, bir tane bir bir dedenin kızi burda, arada sırada geliy bir_angi kere görüşüys. bir_angi yerde kopmuş ama bir_angi yerde kopmamış. evvelden dā başka_jidi komunis zamanında ama biz yine kutluyorduk er zaman. abe nasıl deym onlar isteydiler fazla milleti komunis yapsınlar, ama ben olmamışım komunis şey

45 kutlaydık. e komunis olurken meselā inanmıyorsun bu misliman ādetlerine cāmiya şeye onlari. ni kiliseye ni cāmilara içbi yere. demek ki dine inanmıyorsun ni ortodoğ ni müsliman dinlerne inanmıyorsun iç. beni zorluyordular_ol ama olmadım ben, tuttum müslimanlık. abe o deydi üye olasın ama ben dedim ben dini adamiym ben inaniym müsliman dinine, ama olamas em üle em üle. deym, ben tutaym müsliman dini evet. gidiyorduk, o zaman da

50 gidiyorduk şimdi de gidiyorus, beş vakıt namazi da kılıyorus. āmin inşallah. yenge azırlıyor sabā. e biz ilk cāmiya gideys sonna kabristana ülileri seyredelim bir du_a okuyalım. bayram bittikten sonna gelmaği ilk sabā namazını sonna bayram namazını çıkays, sonna doğri gideys şeye kabristana, ordan geliyor e sonna ne azırlaya anım yeyiS. e şimdi oni anım. sen yemek yapaysın, ben yapmaym yemek. yakın'da? kardeşler obir soğaklarda orda onlar

55 da türk, benim_abim ablam var şeyde çenterda, merkezde. var kıs kardeşim çento bilir'sın? incikovo üskübün dışında orda, var_ōrida benim büyük ablam onlar da eski eski asanbeg. var ōrida da benim büyük_ablam, onlar dadır eski eski türk, onlar da galbam ki osmanli tarafından gelmişirlar, onlar da türkçe eFde konuşur. elli elli dorde kā elli sekize kā çok var_jmiş çok. ě sonna başlamışlar türkiye gitsınlar. e pa biraz burda sıkıntı var_jidi bū

60 müslimanlara müslimanlara bir sıkıntı. var_jidi bir başkan yardımcisi biras müslimanlara karşı geliydi, bilmem duymış misiniz rançoviç aleksandır rançoviç sırp. ě o biraz müslimanlara karşı biraz fazla_jidi. ě pe sonna başladılar. e şimdi türkiyē gitmek olabilirdi yalnız makedonyada. gidemezdilar, onlar lāzım_jidi meselā kosovadan yā sırbistandan ya bosnadan gelsınlar buraye, burda yaşasınlar biraS ki burdan sonna gitsınlar türkiyē. direk

65 olmas, yalnız makedonyadan olurdi o zaman. ef en fazla elli dörtten elli sekizine kadar

gittiler en fazla sonra tā sen. vesika vesika bizim bile dā var duriy vesika bizim, biz biz da
azırlanmış idik ama kısmet olmadı. e şimdi bilmem bizimkiler e arnavutlar belki
yazılıydiler türk gibi Zaten türkiye kabul etmeydi türk olmadan. em gitsan da türkiyē
yazılacan türk türk. e pa belki da belki da şimdi ben bilmeym nasıl bu vesikaları alınmış
70 ama belki da onlar da yazılmıştır türk gibi ki gitsınlar zānem gidemessin. batinsa evet. ē
önce buraya. bak şimdi deyelim novipazardan orda boşnaqlar fazla. onlar da isteydilar
gitsınlar ama mecbur idiler gelsınlar makedonyaya ama kısmet olmamış. nasıl biz ne kaldık
burda bizimdaydı ep azır evraklar, şeyler gitmeg için ama işte kısmet olmadı biz da kaldık
burda. zānem benim amcalarım gittiler, üç amcam gitmiş, gittiler onlar. e pa bir amcami
75 bilmeys onunlen kaybetmişik kontakti istanbulda, ā bir amca vefāt etti, bir amca isveçte
orda kalmışti, istanbolda sonra zelzele ne zaman oldu altmış üçünde o gitti almanyā
almanyadan sonra isveçte em kaldı orda isveçte. bir alam var idi pendikte o da vefāt etti.
türk, bende yoktur makedon şeyi ep. yok, galatasaray. yok şimdi ama trabzonspor şimdi
bak. yok benim er zaman galatasaraylı. pen ne zaman var televizyonda izliyorum. benim
80 kızım gene fenerbāçeli ay şimdi, güvegim beşiktaşlı, karışık karışık. e pa yok yok, var obir
odada da aynı yapmışık ā dört girişli baş, var em burda em orda televizyon bakabilirsin
angısını istersen orda, burda angısını istersen bakabilirsin. yok deyelim ben bakarsın
mecbur orda da bakılsın. niçin yok ise dört girişli, o zaman mecbur burda kim bakay, orda
da aynısını bakılsın, ama dört girişli o karışmay birbirine, o girişler televizyonu. e vermişik
85 sonra komşıye bir giriş onlar da aşāda türkçe, türkçe ama aldılar gelin arnavut. en fazla
türkçe, ama e pa kızlaydır şeyde türkiyede, istanbulda onlar em bir baş burda komşiyada
kiralı olarak burdadır ona da verdik Temek burda bakalım biz dört şey televizyon
seyredelim. pe yenge şeyleri, bu dizileri sonra bū yemek sonra başka neydi o şeyleri
magazinleri. biz türkiye gibi te biliyoruz ne oluyor bile seçimleri burdan seyrettik ē on
90 ikiye kā bire kadar seçimleri evet. e siz ne biliyorsunuz, biz da burda biliyoruz yok. şimdi

şimdi biraz spordi koyardım, alıyız ne ne var ilk ilen televizyonda oni bakaym. şimdi bu diziler, eski diziler veriyolar şimdi bin bir gece bilmem ne şey o çukurovā veriyolar şimdi gene ama yok ne versinler artık. yaz tatili yok. yalnız bir dizi var yeni şimdi bū nasiydi yeni dizi bu kızlen neydi sevdaylen bakıyor musuz? kanal dede. nevin nasiydi o yeni dizinin

95 ne bakayz? ben bilmez mi, görmez mi nasi? e bilmem kiminlen idi keremcemlen kanal dede. e pa o eski zamanda çalışıyormuş polista e şimdi o di mi polis mafyaya karşı e şimdi onun cocuğunu var iken oni o görsünler o arabaya biniy çocu i hem kaldırıyler avaya e şimdi aray em ülülerın kim öldürmiş hem aray kardeşini e üyle. ikāye şimdi bakalım em sonuna kâ nası gidecek, şimdi sekizinci bölüm. yeni o ey ne başladı var em bir tane şimdi,

100 bir dizi. e şimdi dā biraz istirāttan dönecekler, dizilere devam edecek. teşekkür ederim sizin da teşekkür ne geldiniz, āmin.

METİN XXX

Kaynak Kişi	Nebiye Ahmedi
Yaşı	70
Derleme Yeri	Dükkancık
Derleme Konusu	Eskiden kına ve düğün âdetleri, çocukluk hatıraları

benim nebiye âmeti. yetmiş, âmin âmin âmin. ben yetmiş birinde evlenmişim. â gürocüyle gürocüyle hiç gürmemişim eşimi ne o beni gördü ni ben onu öyle gürocüyle. ben burdan aha orda dayılarım şey kardeşlerim ordadırlar. evet burda. evvelden kına yapılmazdı kızım burda. üle kızları toplardılar, hamama giderdik kızlarlen. vardî şeyde hamam_önü biz ona 5 deriz. obür taraftadır bir hamam şimdi. evet saat kule tarafı. e bir gece kızlar toplandı sōra yarındası gece geldiler, alsınlar. yōk yok yok yok gelini ne zaman alırlar, gelin sürer ne zaman gider kocasının evine. a kıS babasına sürmez. nasıl? evet, öyle geldiler epsi de kadınlar, bindirdiler beni arabaya sōra öyle. iç dūn yapmadılar bana, yapılmadı çünkü benim kaynım ölmüş_idi, yasliydılar onlar öyle hiç. nasıl yok var_idi duvara hep serdim, 10 yapardık î karyola etekleri derdik biz, yastık çarşafı, peçeteler, onlar şāmiler. güzel başürtüsü şāmi onlara deriz biz sererdik bir ē şeyde neydi bir çarşafa koyardık, ep sıralardık onları öyle birer birer erkeze ü hepisini sererdik. o yemek takımlarını, şeylerini yaptım bir büyük soframız var_idi orda düzelttik hep eşyalari orda yemek takımlar üyle. bis mi? er şey ne var pazarda oni yaparıs. yapıyoruz turşu e yapays aynisi. turşi koyaris sōra büber koyaris

15 buzdolabına kış için ekşimen mi burda mi ne dersiniz siz ona oni da koyarız kışlık üyle.
sōra ayvar yaparız ayvar der misiniz? ayvar biraz eziyeti var. onla kırmızı biber alıruz
büyükü olsun, etli olsunlar pişiriris, onlari teker teker soyarıs sonra koyarıs kazana
kaynattırırıs, kaynatırıs çekti mi suyunu sonunda zeytini atarız üstten öyle. e giymeزدık
20 kıza evvelden, şimdi giyinilar. yok yok nasıl ne imişim öyle elbisemi değıştirmedim iç
yoktu. şimdi çıktı bunlar. o kıınalar oooo şaşaym şimdi ne yapaylar. evvelden dıl imiştir
böyle. nası neydık fistanle üstümüzü üyle dururduk sōra yarındası gece ne zaman gelirdi
gün gitmek için giyinirdık aqlari, gelinlik biz aqlar derız onlara, evet aqlar derlar evet. e
tabi çıkmassık evet çıkmassık dışarı. evde evde çocukleñ insanlar gelirdi, misafirler
misafirler. vallā süpürge teli koyardık başına, öyle derler. evet evet evet. vardı küçük
25 kıranlar, oni da takardık çocuğa öyle. kırık gün sōra sōra toplanırdı kadınlar, götürürdiler
beni anneme, çocuği da götürdük sefte üyle. e kaynattırırđık bongur yok, şey sütli aç biz
derız kaynattırırđık. bilmeym. ona o söylemişim türçe, ben çocuklarımı zaten türkçe
alıştırdım epsini. nası? yok vallā. biras rātsızım da sa_ol. çok çok güzeldı geçmişik yā rabbi.
şey ē ben çocuktum ama annelerimis yapardılar mantılar süfür için oşaf kaynattırırđılar
30 öyle. çocuklar biz dışarda kaynardık, hepimiz soķađa çıkardık oynardık üyle. bayram ne
yapardık erkekler giderdiler cāmiye, çocuklar çıkardılar beklesınlar babasını üyle. ā
durmadan durmadan gelirdi misafirler yine bir güne biz hālā evden çıkamaSsık ep misafir
gelır bize. evet evet, para kimi şeker. ē çocuklar istemez onlari, isteydiler pare. oğlum dey
anne diy bak çocuklar gelmiş pare için gelmemişler veresın çıkolata, onlara hep pare verirıs
35 hem bitevi mällenin çocuklari toplanır gelırlar. vardı vardı, ederlezde var imiştir dere çayır
tarafı giderdik oraya taş toplardık. taşlar bir taş var kalın kabağ der mısınız siz ona? koyardı
koyardı annemiz boynumuza, kolumuza öyle. evet şey namuS biz derız ona, namus
toplardık üyle. ē sallardi annem, koyardı salıncağ sallardi. yō yō yō hiç hiç hiçbi şey
kalmadı. ölüm diydi sana içbi şey gelmey. dıl ē be böyle nası ne yaşamışık biz şimdikiler

40 yok yök. çok çok saygı, evet yok vallā saygı ne deym artık büyüğüne çok saygı yapardık, geldi mi bir büyük bir şey onun_elinesi üperdik, alırdık içeri, te gelirdi, yapardık çay kāve üyle. yök çocukları musafire girmezdiler, obür odada otururdiler ama şimdi ep düz, nerde misafir orda çocuk ta ep epsi bir. var, dört tefeyyüzde, eski tefeyyüzde. ō ben eski tefeyyüzde okumuşım, ama oni yıktılar, cāmi de vardı yakın yıktılar gāvurlar, yaptılar

45 mākeme, cāmiyi. evet, te te bilir oğlum ay benden evvelkileri arhadaşlarım saat kılada okumuşlar okul. vardı, var_imiştir okul, mektep. evet evet, orda okumuştırlar. e vallā hatırlamaym şimdi bilmeym orasını. şu, orda okumuştır kızlar. sōra ben ne zaman geçtim obür okula, biz hepımız orda okumuşık. eyi evet, füs-kültür yapardık. üle alırdı üretmen bizi gütürürdi salana orda, füs-kültür deriz biz, füs-kültür yapardık, öyle. verirdi dersleri öretmen.

50 evet, yapardım yapardım. benim öretmenim boşnak_imiştir, türçe okumuş. e türk öretmeni idi, hālā yaşay galiba. recep recep murat ep çok hatırlarım, iç unutmam oni recep murat. yok yok_imiştir, yok yok yok yok bizde yok bizde yok. nası yok, öğretmen gelir herkes yerine geçerdı, otururdu kōrkardılar. nası yok, oynardık. bis ē oynardık ip der misınız siz? ipçik atlardık sōra oynardık maynacık derdik, keremitleri sıralardık sōra atardık kim

55 düşürecek te üyle oynardık. türbe var dā aşāda, bilmem kimdir. yō orda onlar çingeneler otururdılar. biz yok yok yok ādet ta yok, yok bizde yok yok. a kim nedir adiy bu türbenın burda bize yok yok burda samoferlerde ne gidiylar çingeneler, burda samoferlerde. var tekke var ē şe meydanı tekkesine gittınız mi? şe meydanı tekkesi burdadır gazi babaya gitmeden evvel, tefeyyüzde. şey meydan tekkesi derdiler_ona. başta eḡ o duriy, gütürürdiler

60 çocuklari hastalandılar mi gütürürdiler o tekkeye yukari. yök, ben yapmamışım yapmamışım. e benim kaynatam hoca_imiştir, okuttururdu bazan. ne zaman dā az aştalanır astalandi mi çok doktora mı gütürmek. niçin? belki küçük çocuklara çıkar_o tüyler, evet. benim kızımın kızıdır şimdi onun arğasi hep tüydü. mori kız diydim sen kedilere ayaklen mi vurmuş, üyle derlar. doğundu kari amileyken olur çocuğa tüy. gürsen nasıl simsiyā_idi.

65 sōra ŧimdi geçti. bizde yok yok yok yok yok, bizde yok üyle. ne zaman istersen, ayak
olmaymış oni duymışım ben da. kimse ādetleri yapmay, kimse bakmay vallā yok yok.

METİN XXXI

Kaynak Kişi	Süleyman İsmail
Yaşı	57
Derleme Yeri	Dükkancık
Derleme Konusu	Büyüklerle saygı, Ramazan ayı, Kurban Bayramı, çocukluk oyunları, İstanbul'daki akrabalar

çay içer misiniz kâve bi şey? efendim? süleyman ismail, var elli yedi yaşında. sağ ol sağ ol. ben çanta çalışıyorum, evet çanta çalışıyorum imalat var burda o şeydedir yok, iş hanı iş anıdır burda te burda yokarda, iş çalışıyorum. vallâ bu yıl yapıyorum on sekiz yaşında çirak gibi çalışmışım hem devam etmişim sonuna kadar dâ devam ediyorum. ben arnavutiz

5 biz evet. pa türçeyi çarşıda çalıştık em ustam nerde çalıştık orda biraz türçe de onlar konuşuyordu çarşıda. o zamanlar seksenlerde ne türkçe konuşuyor fazla ep türkçe. ben o arnavutça okumuşum ilköğulda o şey ortaokulda ep arnavutça sora türkçe de çarşıda çalışırken var imiş öğrenmişim te üyle hem benim dedem var imiş yüz sene evvel alti sene yaşamiş istanbulda, pa asker gitmiş hem esas gitmiş ben demin anlatmış o ama unutmuşım

10 ben. üç sene evvel var o ne o şey osmanlı askeri orda taqsimda süledi çalışmış galata küprisinde, altında var imiş dükkandañ peşinde taqsici çalışmış orda, orda alti yüz alti sene oturmuş orda, orda bilmemişler sağ mi ülü midir iç. açan gelmiş haber yok orda telefon yok, dâ gelmiş birisi kalkandeleñden orda, demiş deprem olmuş üsküpte, onun pasaportunu almış, onun pasaportu yokmuş içbi şey almış pasaportuni, gelmiş burda burda bu küvde

15 oturiys nibistanda orda o oturiysık, o gelmiş küve açan gelmiş çalışmıştık. alti sene sonra

bilmemişler ne telefon ne telegraf içbi şey yok, içbi şey yazmamış, haber etmemiş. bunlar da o şey em te üyle kalmış, buraya gelmiş burda bir ay oturmuş, ā burda begenmemiş gene gidecem ütede sōra annesi bırakmamış. yeter oldu yeter oldu onlar var imiş orda yer aynı yerde çalışmağ için ev var imiş ama annesi bırakmamış em kalmış. var, teyzem var orda
20 vallā o nasıl deym yetmişten, yetmiş sene evel yetmişlerde ne bileym neydi. yok iş, var imiş o vakit iş burda, var imiş iş ama te gitmişler. tabi var ama po pa çok yok gitmişler episi gitmişler. elliden te üyle altmışlerden var, çok gitmişler. evet, vesika çıkartan gitmişler. yaptım, srbistanda, çaçak. srbistan kalıy orda. eyi geçtim benim o. komunizma yok seksen birde tabi seksen birde tito ülmüş idi o vakit. seksende ülmüş tito, ben seksenlerde gittim
25 başladı karışım bozulsun o vakit, o vakit başlamış. te geliy tabi diyalektir, bi yerdedir. arnavutça da dīldır aynı diyalek. e burda da konuşın üsküpte da küvlerde da kosovada, arnavutlukta başka diyalektir ama gene anlarız biz. pa var nasıl var, var konuşuyolar insanlar nasıl gelirse. yarın yaparız yaparıs, yarın yaparız, dün yaptık. a biz yaşamamışız onu, altmışinde, ben altmış iki altmış üçünde olmuş deprem bir yaşındaymışım o vakit.
30 bilemez depremi ama büle duyaym ama abe büyük deprem olmuş, o taraflar küprinin tarafi onlar o vakit imiş o binalar var idi, ordan dā çok insanlar gitmişler o tarafa. bizim tarafımızda evler alçak, eski evler ama o taraf binalarda baya olmuş, insanlar gitmişler. nerde, burda bu maalle bu maallede görsen hep türktür ama hep gelen o şey küvlülerden, var burada bir soğakta bir onlar gürelerinde oturur, oralıdır. burda burda buralı onlar ep türkçe
35 konuşurlar ama şimdi neredırlar çarşıda konuşur, anlaşıp. te dā ütede bizim var üç tane dükkān orda da konuş türkçe. papuç ne sataylar papuç ne satarlar papuçi onlar da üçi da konuşurlar episi konuşur. şimdi sorarsın bilırler türkçe. var, var eşim var, da sādır. kızım da var, dört tane çocuğ var ē iki kız, iki erkek. olanım büyügi evli o şey almanyada çalışıyo, berberdir o. kim? büyük oğlan o şey o şey o almanyada o ufağ küçüğü burdadır. ā bu balқан
40 üniversitet evet, balқан üniversite ē informat evet onunla üçünci sene bitirdi şimdi de şimdi

dā dördüncü sene var dördüncü sene. o da türkçe da biliyo o da güzel, uyi da güzel, o da evlendi bir türk kızle. ordu ordulu ama almanyada karadenizden o o da eşini altıncı aydaydı burda idi bir düğün oldu. yok, burda burda yaptık. memnun eyidir, eyidir şimdiki gelin ne kadar bi kere eyidir ama şimdi yeni dā yeni ama öteyi bilmiyorum. vallā seksen, çarşıda biz 45 tanıştık. var üyle da şey var üyle ben çarşıda ben orda çalıştım, dükkanda çanta satardık, tarlada çalıştık çirak gibi oni. askerlik ta bitirdim sōra şey evlendim. müşteri, te üyle beğendim sōra onunle. otus küsür sene, eyi dinley şimdi anım da aradı telefonda şimdi dedim bi saniye, o ne yapıyosun dedi, te çalışıyorum. önceden var idi saygi, güzel saygi yapılırdı. pa büyükler geldi mi içerde ya kalkaydık ayakta, geldi mi içerde babam, dedem er seferde. 50 kalkay dedem gider orda bi kenarda ni mu abet açan geldi mi misafir da orda birbirine karışamaydık, çıkaydık obür odaya oturuyduk, oturmaydık musafir şimdi mu abetin var biz maksımlar da yapmayalım oteresni gürulti. yok, gelen misafir var mı bi fiber birden oturacak orda bi kenarda em telefon da çıkmıyorlar ya. te üyle bir gün o şey geliyar, o şey kıs kardaşım da kızları da o şey maksımları ep kalabalık bayā olduk orda em şey episi 55 telefonlarda. abe zayıf dedi fiber dedim zayıf dedim hep siz koyvermişiniz. em ay oturdılar biraz em bahti şey yok em ay gideyz. hepsi kalktilar, gittiler ne soğbet ne yok ep telefonla ne sōbet yapacan yok sōbet yaptık yok bitti sōbet. telefon aynı er bi yerde. vā ramazan bayramları burda nasıl deym ramazan geliydi, ramazan var lezzet var, ālā var. pa gideys şimdi iftarlarda çağırıys akrabaları gideys, geliys geçen iftarlarla sonra süfüre kâ uyamays 60 sōra biz teravīden sonra gideyz çarşıda çıkays orda, çay kâve teravīden sōra. yok, dükkânlar değil çaycılar dā açık kâveciler, o şey açık onlar süfüre kâ oturuyorus, çay mu abet oni buni, sōbet yapıyoruş em sōra gideys süfüri yiyes süfürü, sabā namazını kılays sōra yatays saat one kâ. ā bayram sabā ilk gideyz cāmidan, cāmidan geliyZ orda evde bayram aşırı sōra yiyeys yemek, yemekten sōra bekleyiS misafir geliyar bayramlā için üle. sōra gitmişim 65 birinci günü ben çıkmaym bayram yapam, ikinci günü gidiym. eh kıs kardaşlarım akrabalarla şey yapayz bu ziyaret evet ziyaret. vallā bayramdan sōra var niyedim gideym, ama

bayramdan sōra var niyet gideym, gideym bir iki gūn te_ūyle. peşin ikinci aydaydım ben
orda bi afta oturdum orda, var teyzemin kıızı ne ordadır, o teyzemin kocasi vefat etti. ė şimdi
kaldım orda bir bir afta kaldım yō var idi yerimiz bir, iki, üç gūn oturam ama anneannemlen
70 gittim em kaldık bir afta, işte kaldık orda dedik sıkılıyz de o şeyi em oturduķ vallā bir afta.
ė şimdi var niyet vallā gideym bayramdan sōra baķacam, nasip ziyaret. vallā ben tūrkiyede
gitmeden üç kere senede, üç kere seneye gideym. ā şimdi biraz o şeyse dā erken gidiydım
ayda er ayda her ayda. po malzeme için şey çanta için o şey ep tūrkiyeden aliydık, tūrkiyeden
aliys. mamutpaşadān, mercandā er yerden. vallā aliym ama zayıf şimdi zayıf, işler biraz
75 durğun. aliys aliys, telefonle fazla şey telefon yapıyorsun onlar gūnderiyor, biz de para
gūnderiyiz burda. ne yapays alışveriş āmin. aynı böyle kurban bayramda da o şey kesiyō
kurbanlar kesiyō. pa şimdi iki tane bu nasıl genelde esap nasıl olsa iki tane gerçe keseriz ben
em aylem kestık, aynı şeyler yapıyos kardeşimle. aliyz bi tane büyük, keseriz yarida. ilk gūn
ilk gūn, bayram namazından sōra geliyz_evden yapıy sōra gelir kasap, ne zaman gelecek
80 kasap da biz da kasap da yok zayıf kasaplar onun çin te kesiyoruz biz. şimdi dā evde var o
şey dā kimse şimdilerde yok keselim nerde var yerin nerde var şey yapar. yok kāvaltıdan
sōra kāvaltını yersin sōra o o oni bilir, o kim bilir? kasap bilir kessin, o yapar, ama ben
bilmem kesem. ben tavuķ kesemem, kesecem koyunu. yā iç kesmedim, kimisinin var
kimisinin yok hepsi olamays kasap. yok, babam da kesmemiş ben ne da kesmemişim em
85 dedem o da kesmemiş, var idi bir halamın kocasi o da keserdi, ep_o yapardi o_şleri, öyle
geçmiş idi. biraS problemdir kasap niçin bulamayz, onun için da kesemiyz de bekliyz, sıra
lāzım. ya birinci gūni aķşama kā lāzım beklesin ya yarın da ni sıra olur niçin as, kısıtlı.
yaramaz. bizde kurbanlar şimdi çıkacaklar iki gūn evvel arife bir gūne o çıkacak sōra arife
gūni iki gūn için satılacak kurban. yok yok yok, pazara te bir gūn pazar gūni gūn düşer, dā
90 şey bayram bu pazar gūni düşer, bayram cuma gūni, çıkacaklar cumartesi. pazar nası
sūyleym te orda aşāda var cāmi nedir bir oķul var orda, orda kuruluķ pazar. ayvan pazari

orda çıkar bir iki gün em te_o. kim var niyedi alır, ama kimse yok nerde beklesin yeri yok
oni buni iç. bekle bir gün ya alırım yarım keser bir gün. yok, nerde koyacan lâzım beslesin
onu. vallâ oynuyorduk peşinde ama fazla_o şey. ben çirak gitmişim küçükken on beş yaşında
95 çirak çarşıda em bırakmaydılar bizi çok soğakta, dedem bırakmaydı işi yok evde da o şey
soğaklarda bırakmaydılar. â gene oynaydık top şeyler em te_o odunle neydi_o nasıl çelik biz
deyZ odunle vurursun em çelik çomak sopaylen te_o oni oynaydık. şimdi yok imiş pa_ep
maksımlar çok pa kuşmasınlar şeyler yap dâ güzel evde. var boşnâk var, gavurlar da var
bizim bu maalede var idi ama şimdi. var arnavut var epsi merâba eḡ gün orda gürüşürüz de
100 ama varmış üyle var ama dâ güzel dedem bırakmaydı, çok o şey istemeydi çok cāmide
gütüriydi orda kıran kırsuḡa giderdik, oni buni bizi bırakmaydılar. e şimdi üç ay evde koşiy,
okuldan açan çıkaydık ya gütüriydik çarşıda ya o şey te_üyle. oturmayalım soğaklarda, boş
bırakmıyolar te_üyle. vallâ bir olay bir yedi sene evvel sekiz sene evim yandı, evim yandı.
ben istanbuldaydım, ē ben gittim maḡzeme için istanbulda pazar günü gittim, pazartesi orda
105 bitirdim beḡ işi, akşam da sali günü da hanım geldi em o şey kızım arabaylen damadım o şey
var idi bir nişan yapalım. sabâle geldiler onlar saat dokuzde arabaylen geldiler, saat ne kadar
idi saat on_ikiydi üyle ben de çıktım dedim lâzım ben yok dîl lâzım sen, onlar çıktiler
bayrampaşaya gittiler, ben ondan sōra dedim gittim forum istanbulda, dedim gezelim biraz
ne yapam ki orda gittim forum istanbulda saat dōrtte, dōrt buçuka kâ bi saat üyle telefonda
110 kardeşim açan aradi, böyle böyle çok yok dey gel kendin gör. kül olmuş idi orda kül olmuş,
komşidan elektrikten ne bileym nasıl komşidan. komşının evinden orda ta ki gelsin itfāya
çok geç gelmiş em tutulmuş benim de eF em olmuş kül em sōra beḡ o evi ne yapam
altımızda doliydılar, onlar ne geliyar_o damadım o şey kardeşleri arabaylen oturduk saat
dokuzde, araba geliy. ne geldim ne bi bakam kül olmuş, bitmiş. ama yine oldu, yaptılar
115 yardım ettiler şeyler yaptılar, yaptı. vallâ yedi sene oldu, ona yedi sene ne oldu. ō unutmuyor
bizim soğakta kaldı. eF yok a kızımı büyügi â yoldaydık biz burda gelirken burda

girmiş idik makinelere. kızım ne açay telefon dey nereye gidiyorsun evın yok. dedim sağlık
yok ev yok, avli var orda, ev ordadır orda de orda oturacıs ne yapacıs olacak bu, ne sıkılıs.
yaptık vallā yardım ettilar, yardım. şey cāmilerden toplıydılar para şeylen yaptık. vallā
120 göstermesın. o en fena ben görmedim ama o nasıl süylediler sōra çekmiş idiler resimler
şeyler gördüm çok fena imiş. çocuk, çocuğum büyügi o burda idi o. o da biras şey ettim
sōra gittim şey kayınçom var şey da ire orda. onlar dīldır burda, dışarda isviçrede çocuğu
oturuyor orda. gittim orda evde onlar beni bārmişlar aşādan o şey zil, o yangın için çok
fena alārm basmışlar ō uyuy dedim, ben balkonda uturuydum aco duydi o babam uy dedim
125 nedir bu, dedim otur be dışarda maksımlar de vurdılar o ağlarni dedim, te otur yok bi şey.
sandılar çe burda de yangın başladı bizim kōrkiym biz kōrkiyz ama. zor o çok o gürmiş a
ben görmedim onu, yangını orda gürmedim ben dīl idim orda sabāle geldim, ne güresın
kül. yeniden, en baştan ama ne yapasın te oni. içesınız, bi çay içmedınız ya bir kāve ya.

METİN XXXII

Kaynak Kişi	Usame Cemali
Yaşı	64
Derleme Yeri	Dükkancık
Derleme Konusu	Hatıralar

usame cema_ili. yüzde yüz. niye soruyorsun? altmış dört. teşekkür ederim. yok, emekli. ilāyat fakültesinde. ben kütüpanede ilk olarak bir medresede çalıştım peşin idari fakültet fakulteyi bitirdikten sōra gittim, beş yıl imamlık yaptım işviçrede. ondan sōra imam kuruldu islām dilinde bi de şey medrese burda sizde imam hatipti, o biz de orda öğretmen olarak

5 çalıştım bir sene bir yıl ondan sōra natroldum, gittim kütüphanede kütüpānede başladım sona kadar kütüpānede. yirmi dokuz. o zamanlar benim zamanlarımda ayriydi ayriydi. şimdi bambaşkadır. o zamanlar farklıydı bizim millet burdan gidenler epsi yalnız erkek var, kadınlar yok. evet ondan sōra boşnaqlar gitmiştir getirmek aileleri maalesef onlar giden burdan artık dönmez, evet. ben eskiden, bizim bizim milletten bizim müslümanlardan

10 burdan bir yer kaldı avntaj gitmişler türkiyede pa onlara çok kızardım niye bırakmışlar memleketi atta kızardım istemeydim görem onları o kadar kızgın idim onlara. ama ne zaman gittim işviçre gördüm ki eyi yapmış gitmişler. onlari acımıyorum çünkü ne kâ ise bi ezan-i Muhammediyi sen eski türki hatırlamıyorsun.

METİN XXXIII

Kaynak Kişi	Zübeyde Süleyman
Yaşı	53
Derleme Yeri	Dükkancık
Derleme Konusu	Aile ve akrabalar hakkında, hatıralar, reçel tarifi, Üsküp'teki tarihi eserler hakkında

eh niydım süylerken ẽ sonna ne zaman açıldı bu yurt te bu vildani ne sizinle tanıştıracım
inşallā kabul ederse o da dedi ki burasi dedi bizim annemin amcası, dedemin amcası
oğutmuş bi de bize dedi nasib_oldi, bu eF açıldı dedi. dedım vildan ne zaman bitti program,
üç gün kıza gidiydi birinci sınıf_ıdi bursada geliydi burda, ne zaman geliy izmete gidiy
5 yardım_edi. vildan dedım üç şey var burda. kãveler taşıtı kusura bakmayın. istersēn bir_angi
gün gel buraya, ben sana bi şeyler anlattıram sen yaz büle olabilir ama ben olsam mümkün
dıldır. inşallā, inşallā vallā çok isterim. ne zaman yaparım bi taşırmadan olmaz, üyledir
biraz ādetim. ne zaman açıldı burasi kız deym sen iki biliysin ama ben üçüncüsünü yükünü
süyleyem sana. şimdi ne zaman süyledım vallā diy kayda yazmışık āfiz yükünü oğutmuş,
10 çok. var çok amcam hãfızdır. kardeşim, erkek kardeşim hãfis, kıs kardaşı var āfiz, beyim
hãfiz, amca_oğlu hãfiz. ama hãfiz olmayanlar da talebe bizde oğutturuyolar. te bizim amca
kızlari hepsi evlerde çok dā bugün kalmış ya eskiden bırakmaymışlar burda çok fenaymış
komunizm zamanı. hocaları bırakmaymışlar sarık takşınlar, yok cāmida gidecek kıldırşın.
ama bu çok sürmemiş kırk sene kadar ama neyse bunlar bırakmamışlar. gelmişti bir sefer
15 bir kadın izmirden. cāmida benim beyimdir müezzin murat paşada. demiş, dedi bana

ne olur dedi siz de sayip çıkın bu cāmilere. dedim biz çok iyi sayip çıktık ama inşallā sizler çıkarsınız izmirde dedim. beyim niye dedi lāf çevirmişin islām için dedim dedem derdi. a benim dedem gene üsküpte ustasını birağıy orta, gāyata küprisinde birağay orta em bir sene hiç ardına davraniy, batay ama gene ben seni orda bırakma dā dedem iç bilmey ki ustasi
20 bakáyrısın, dikkat ediy nereye gidecek, ne yapacak. bi sene sōra gene ali. bizde derler ya bir vakıt evlādına nasıl çıkarsın sayip üyle lāzım usta kalfasına ya ut ta çırağına çıksın sayip çok. yirmi iki yaşına dünüy, üsküpte evleniy, evleniy babaannemle yāya paşada. çok eski ama on dört evlattan üç tanesi kalmış büyükannemın kardeşleri hep vefat etmişler. üst var deyim kimi askerde kimi yeni gelin kimi çocuğı var imiş kimi hep te böyle vefat etmiş,
25 kalıy bu üç. ne zaman ülmüş babasi demiş bak evlātlar vasiyet ediyim ha uşi bir somun ekmeği olsun, cāmide olsun. ne zaman düniy dedem, kıs kardeşleri satmışlar evini. on dört yaşına, yirmi iki, sekis sene için gitmiş eF. haçan geldim yok ev, demiy içbi şey ablalarına. sōna geçey babamın evlerinde evleniy. kalıy üç da ev üstine evleniyler. çok çok ayleler burda çok eyidırlar. ama bis tam eski. a yok artık son ben deym yüz ev var eski üsküpte ha
30 iki yüz, fazla yok. sizin rızkınızmiş bu reçel, issi çıkaracım. yaptım biraz reçel dün ama dīldır so uk. hayır hayır, yarın yok, yarın gidecis, kıs kardaşım tetovada evli. kayni evlendirdi çocuğunu, dāvet etmiştir. başka gün bak, ben alacam numaranı müsaitsem ben sana çaldırırım. olur mu üyle? o vakıt ne kadar biliym ne anlattıracım. inşallā inşallā ben te orda uuuuu neler neler. şimdi ne zaman sormuştunuz siz. eski ādetleri biri yaparsa o
35 saçma. istesan da yapasın eski ādetleri şimdi bir dīl a gençler. sıfır yetmiş dört yedi dört dört yedi dört yüz doksan beş kafama büyle girmiş numara üyle anlatırım. kardaşımın gene çok tu aftır. onun genedir sıfır yetmiş otus aDı yedi sekiz dokuz. başka türlü anlattıramam, üyle anlattırım. zübeyde süleyman, süliman haslında adımız, büyle yazdırmış ağa. bir vakıt türkçe ya süliman deymişler süleyman em kalmış üyle üyle. evet zatem kapiyi biliysınız.
40 inşallā gelirsın. geleneklerlen. evet a lo. ben kız aray diye. o zaman sen bana kayded orda

ben bilmem kaydedem numara. gerçi ki gelirdir. benim elli_üç. kız benim var ya yapaylar
bu telefonlarda yaşli yapaylar, anne dey iç inanaym ki sana benzeymişim yaşlandım mi
dedim geçey_insan. biz babam taraf benzerız, ama kim ne güür beni buna anneme
benzetirdilar. alākasi yok, annem başka. elifnur tamam. ā seni ben bir yerde sanki gürmişim.
45 sultanahmette bu sene biZ idik namazda. nerdesın? kusura bakma ben siz kadın neyse artık
onu başka onun yanında vardı böyle birisi o namaza doğruldi. kılays geldi ikinci rekāda
doldurdi, doğruldi, kıldık. üçüncü rekāt tamam, selām verdi, bitti. kusura bakmayın dedim
amcam hoca_miştir dedim, anlattırirdi, sorardi hangi namaS üç etteyatüyle kılinır. kadın
durdı, niye_abla sen bana buni anlatıyon? dedim sen ne yaptın, imama doğruldun, uydun
50 imama dedim. tamam ilk rekāt ė hani obür rekāt. niçin dedi nası lāzım. kusura bakma dedim
şimdi internetler var, şeyler var, bilmediğini sor_ama dedim ben dedim büyük_acom derdi
büyük_aco biz derdik o amcam derdi ki eğerim söylemessen obür dünyada zebaniler seni
derine çeker bi de tikenli tikenli içeri girer o dedi. mecbursun. ama ben da bir yanlışım
inşallā inşallā olmas ama olsa mecbur söylemek. abla ne_olur söyle. beyim dedi ne_oldu ne
55 kavğası var dedi, dur be namazla ilgili tamam. bekledi, anlattım, deym bak ilk rekāda
yetişemedim, bir etteyatü oldu ikinci rekāt, üçüncü rekāt ta oldu da bir etteyatü sen da imam
selām verdi, sen devam edecen dā bir rekāt oldu üç etteyatü. abla çok teşekkür ederim ama
ne_olur nerde gürüşelim bilmem yō dedim ben makedonyalıyım dedim ā niye vallā gelırım
makedonyaya da ben namaz da enis yeni başladım. tamam dedim çok iyi ki başlamışın.
60 ama yalnız bu hoca bu hoca dedim em sana şimdi o vildanın numarasını ver bana ben açam
ona. bñ şeftali ama hiç olmadı güzel şeftali reçeli. bir kilo şerbet, bir kilo şeker, doğranmış
şeftali koyaysın, birağaysın biraz su koyuveri kendiliğinden hiç su koymaysın hem
kaynattırıysın, onun şerbetini ben kompos yapaym. ama sıcak, olsa soğugi dā güzel oliy.
hiç su koymassık biz iç_ç_ç_ç_ç. reçellerinki dā kendi suyi birağaysın birkaç saat şimdi o
65 ne kā ne o zamansi on iki saattır ama on iki saat hepten bu isse çok su koyveriy. büle birāz

gürdün ki su koyveriy yavaşta başlat, sonra başladı ya erisin karıştırıracan biraz şeker ne eridi hem hızlı bir kere kaynattırıyn. sonra yavaşça çevirecen. dā bir kaynat te öyle yavaş em şey bağlanıy kendin bakarsın böyle bu biraz sulı oluyo. afiyet olsun. sıfır yetmiş sıfır yetmiş sekiz yirmi. inşallā bu da anlattırır. āyır ben hızlı konuşurum, üyledir tabiyatım. te
70 var kıS karđaşım biz üç kıS karđamız. eski bizim böyle. ben buraya ne zaman geldim kaynanam südüdançanlı, köylü. orası orda hasıl tam hocalar çok sayın yaparmışlar küyde. o köy de artık bozuldi. şimdi eski biliy misini bir kıS yannıs amcaya gidemezdi. şimdi bir kız gitmezse yalnız bir yere o budaladır, affedeşsin bizde üyle derız abdal ya üyle derlar. şimdi yapaylar insanlari zorlen ade be kız. dolü var ama kime deyem sana, açma ağzımı.
75 üyle insanlar .tekrar kaydedem numarayı yok niçin kayboldi ben da bilmem. evet seküz elli iki seküz yirmi iki mi seküz elli iki mi seküz elli iki galba. ih tamam, o zaman yanlış yazmışım seküz yirmi yüz yirmi sıfır mi şimdi yazam ben? o zaman sıfır bak ben yanlış yazmışım. hiçbir taraf numeretimi yanlış yazmışım inşallā çıkar. bu böyle bir ra_atsızdı biraz böyle dün_açan gitmişti kontrolé istanbula onlar, birden almış_amelyāta bi tane burasına
80 çıkmış. ė şansı gelmiş mi ne bir program yapmışlar şimdi o kendiliğinden o talebelere program yaptırıy. yurt çok güzeldir, yatılıdır kim gelirse kalabilir. işte asuman oni diy kız, anne yerim kalmışsa biz yok otele niye gitsin gelsin yurda. yok dedim dīl ... var dedim beyi. kaldırmay müsa_ıt dīldir. ay bazı toplantıda olması çünkü müdürdür orda var müdür yardımcısı, sen de gelin anlaşırız biz ben gene kalemle yazam da güzelse ben sileyim
85 numaramı bilmem. karşıda ġazi yāya paşa hasıl bizim maalle eski, babaannem var_ımış komşu kızlari ne yapalım inşallā açar. dōli ne kā istersen. ā seni gütürem burda mu_azzez anım ama onlar eski çok hovarda imiştlar. şimdi biraz geldiler yola. istemeym deyem giriyz günā estafirullā girdim günā. diy bana sen zübeydecim olmasan ben kaybedecim. kadın okuydi kuran kuran-ı kerim okuy latince abla nolur gidiys mu_kabeleye deyemeym
90 yaşlı. bir gün bi gün dedim sen okuysun ama boş boş okuysun bilesin annene gitmey_o

selām. niye? ben hocaya kızlar okutturiylar du_aları ama ben nerde biliym işlemez kafam. nası işlemez kafan? telefonda internetle konuşıysın deym bir sene için hatim indirdi kadın. ama biliydi kuranı güzel. bize o var_ıdi bilgisi. yanlıs arapçaya alışti, gürmeym ya. ne gürelere? benim dedemdır gürelerli, selim_efendi. lübotende babamın dayısının hanımı var.

95 batinsaya da hala kızımız var. ama büle eski yanlıs anlamayın sen gene dā sık gel ben anlattıracım şim uğraşmayın bu vildanla da bilmiyom ki kabul edecek, tamam mi büyle birağalım mi? sen gelırsın ne zaman istersen olur mu? var türkçe eh anlattıram. ne zaman ben geldım buraya gelin gitmedim bir iki sene insan beni çağırdı bizim var annemde, bizim bir başkaydı türkçemiz, tam babaannem nası konuş. geldım buraya kaynanam arnavutçe

100 var ya arnavutçe po evet diye po he yo po var ya onlar. ne zaman gidiydım arkadaşım, çok utanırdım çok. ama babam dört yaşından sarayda berberlık yapmıştır zelzeleden sonra. ali de dört yaşında yanına arkadaşım bütün osmanlıdan hayatını var ya bu payitaht ne oynay, arkadaşım oni ezbere bilir. sonra anlatır onu ne yapaydık bütün osmanlıların hayatını, neyse ne apse gitmiş ne olmuş ne etmiş ne bitmiş nası sırbı sallamazdık, nerde sultan muratta

105 dayımın evidır. sultan murat burdadır kabri, kosovada cigerleri, başı istanbulda. var_idır bir mesele ama ben bunu bilmeym güzel. bunun tariyını bilir arkadaşım. peki ben nası deyim ki arkadaşım arkadaşım tutuktur iki iş. hem kendisi berber babam vefat_etti dükkani tutay te orda işley bi de hükümet işinde işley. var ya bizim bu devlet_ışı bizde hükümet_ışı diys te üyle. gitti hâfızlara burda çemşit olmaz deyen şekerden hasta bir genc var mustafa paşada

110 mü_ezzınlık yapaydı. ne iki sene istanbuldan hoca getirdi, sanki burda hâfız hoca hiç yok istanbuldan ocalar geliy. bilmeym bütün dünya değışti. en kısasını sana süleym, büyükannem deydi gelecek zaman sanki er iki günde cuma namazi olacak o kadar hızlı hayat_olacak, evler üst_üste olacak ikişer can yaşayacak, ama kimse kimseyi gürmeyecek. üçüncü bir dükkān bir_ev bakacak, alamayacak alan_alacak, bakacak alamayacak evet. şındı

115 sen bilmeysın kime zekādını bile veresın bu hayat bu zaman. ki biliyz var_ımıştır bir a_ile

çok fakir, kocasi hâfız idi haraslandı aklıda, babasi vefat etti. kadın biliy misin ne dey iki kızım üniversitede okuy, odun param suya param, nasıldır zekâdın şartı biliy. sen götüsan milyon_o artık almaz. oburi ağıly iki afta sonna düğün yapay em onunla bir düğün yapay ki para atay kadın. yaparsın zeâat ne yapaysın hatıra bilmey, bilmeysin kime veresın çok
120 inan ki. beyimdir mü_ezzin cāmida āfız. nasıl yapalım ne deylım bilmeym bana artık diy vermeyin aklıım duriy, bilmeym kime göütürem. e şimdi biz ne yapmışık zekât olsun fitre olsun şey hastalara, hastalara var em ne yapasın. a bil ki muhtaçtır kimse bilmey, çok zor. ben şimdi te bu kâ ne kâ ne sana biraz şeyler anlattırabilirim. o zaman iç şey_etmeym ben kızi. di mi dâ uzun kalmaysınız, yoktur niçi anlattıram, ben sana ne anlattıram. istersen
125 giderız bu zaman sana anlatsın eski üskübi varmıştır ... onunna gazıbabada ne zaman oldu zerzele, o zerzele olmuş. tamam mezarları niye taşıysın mezarları da bozaylar gāvurlar, kaybetsın üskübi derdi. küpriden geçtiniz mi, taş küpriden? mirâbi bozdılar, gene ordan burdan mirâbi yaptı ama mirâb küçüklendi mirâp_ıdi mirâp_ıdi bak şimdi te bu kâ yüksek, mirâp bugün bu kadardır bak en büle ... üle. burmalı cāmi var herkezin bizim_epimizin
130 evlerimizde var resım, burmalı cāmi yok argıvada yok. hükümet bizim burda ki se bırak sen nasi diylar sizde bizde meşa diylar islām birliğinin hoca, açan_o da inkâr_eday. eralde satmış, parasını almış, yemiş. bilmeyz ne deyim. çok çok eyidir burası ama var, alttan_alta var. he tabi şimdi birer dedım ya bi de dedem buna ne zaman gelmiş istanbuldan var_ımiş bizim ev için bir vakıt iki sofa sofalar var ya küşkler, evi hayat dermiş, hayat var ya
135 çıkaysın evden hayat, ismi da güzel. var ya dâ bir şey deniyor hayat hem sındırma nisin sınasın bi yağmur yağay bi şey ürter. bu süzler hep osmanni süzleri. e şimdi giriysın, verirler halka müjdeler. yedi şey hep anladır, ikişer can yaşayacak, kat kat evler olacak, can bir ev, bu zekât bilmeycen kime veresın, haftalar güne kim olacak deym az zaman güzügecek bi de aklımdan geçmey. ha mirâptaki kürsideki kürsideki rütbedeki istemeyecek.
140 o da burda vardır biraz, bir burda var, var_ımiş gene var. ne zaman babam bak en kısa sözü

babam ne zaman küçükmiş, tabi hatim_enderecek bi de te sünnet merasim_için bir hoca da
dey dedeme. selâmi efendi papuççiymiş dedem, selâmi efendi demiş ver demiş ben
davetiyeleri davetiyeleri verdim hocalara, hocalara vermey hepsini. kime istey verey, kime
istemey vermey. dedem da o taraf bu taraf sabâ erken namazdan sonra bilmiş davetli. şimdi
145 onu der bir ğavur âdeti yaptık, ep demeys neden sonra ikindiden sonra filân on dörtte
yirmide, yirmi beşte niye? davetiye yapıldı mi ikindiden sonra akşamdan sonra ikinci
kâvesi var ya yatsidan sonra ikinci kâvesi var ya yatsidan sonra yok. üyle saatle
anlatmayacam, namaz vaktiyle anlattıracam, odur çok bereketli. neyse açan büyükbabam,
dedem cuma_miş o gün bitey merasim şeyi çıkaray câmiye. hocalar dedeme bakmay, dedem
150 çakay. işleymiş kafasi çok hakıllıymış. geliy eve, büyükannemi aliy, çekiy ne hoş oldi bi
şey ne yüzle çıkacim hocalara ne oldi bir karışık. demiş sen doğriysen alla doğrilara çıkarır.
büyükannem gene çok sabırlıymış, alışmış annesinden. annesinin on dört evladı, üç taneye
kalmış. o çok sabri var_miş o kâ benim ki o kâ şeye dayanmay. inan geliy gün diy allahım
ya rabbim sabır versın o kadına inaniy misin dedi hiç şu zamanda büle kendileri gelmişlar
155 helâllik aramışlar dedemden, dedem hoca dîl ama o gene istanbulda çok yaşamış kütülük.
hocalari kesmişler, bilmem neler amma demiş denizde açan o gün son çıkmış savaşı_olmuş
kırk gün başına artık üskübe gelmiş, dayanamamış orda kalsın. hocalari çok kesmişler
amma var_miş bir maalle bilmeym siz bilebilir misin nerde? bilmeym adi ne anlattırıydi bi
tane. her on metrede mi beş metrede mi ağaçlar ne hocalari asmışlar te sene kimi alti ay
160 ülmiş kimi bilmem nası hep bunlari dedem yaşamış demiş geçeydim dōru, onlar astı.
mecbur işe gideym geleyim te_o üyle bir maalledır üyle. kaçan geliy üs, yedi buçuk derdi
bu kâ sabâ yiys sabâleyin kâvesini çorbasını, yemeğini başla ne üskübe gelsın. o zaman
trenle benim ne gelir ya demiş kan kokisından kalkmay dey. fesler kan, fesler kan. buraye
gelmiş burda öldürmemişler, burda ğavur öldürmemiş çektürmüş. a_orde müslüman
165 müslümani öldürmüş, bu çok kötü. babamı biliyom kaç sene diymişlar istanbula basılmaz

günahtır orda çok tepelemiş. diymiş gelecek gün gidecis ama bir kere gidemem o an
okusi dā burnumda tütey. ne anlataym ben başa?

METİN XXXIV

Kaynak Kişi	Burhaneddin Ali
Yaşı	61
Derleme Yeri	Gazi Baba
Derleme Konusu	Üsküp'ün etnik yapısı hakkında, Tito dönemi, Üsküp'teki tarihi eserler hakkında, Kral Kızı hikayesi

a üsküpte burhaneddin burhaneddin tamam. soyadım ali. ben altmış bir yaşında, elli sekiz doğumlu evet. işte burda şapkalılarle tezgâta tezgâta, var şapkalılar öyle şeyler satıyom. bu iş yirmi beş yirmi altı sene ama istanbuldan gideyim beyazita a orda kapalı çarşıdan, hanlardan alıym o şapkalıları şeyleri ordan getiriyim mali, hep türkiyeden, bu mal hep türkiyeden, 5 ordan alıym, ordan getiriyim. hep burdaym hep bit pazarındaym. a ile eski üsküpli, eski üsküpli türk, kalma burda kalma, eski osmanlıdan konyadan mi gelmiş dedelerim işte o taraftan öyle. evet, yök burda var bazıları biliy çünkü üsküpte türkler fazla var idi, çok türk var idi. şimdi köylerden endi fazla arnavut oldu, türkler fazla türkiyeye gitti, göç ettiler ama onun için burda şincik kalmıştı, var üsküpliler, eski türkler var ama çok yok. babam yok 10 dü'k' kancık babam berber, sabri berber orda sünnetçi, berber kauför burda mendu var, o abim benim. ben da berber bir zaman çalışıydım sonra ayrıldık. babaanne öldü, bis ayrıldık kardeşler. bi kardeşim bursada, diğeri bayrampaşada, bir ablam da bayrampaşada. e bis ikimiz kaldık burda em büyük abim em ben. bi yere çalışıydık sonra ayrıldık ben geldim buraya, o orda kaldı. yok burda yağan, burda büyüdük, burda doğduk, burda ep e işte. çok

15 çok e burda var sade artık alıştı orda. çeşit makedonlar, boşnaqlar geldi, arnavutlar geldi. türkler güçme eñ iş ta kalmadı, emniyet te çok kalmadı karıştı yāni işte_o ama bizde de tanaylar, biliylar o sebepten şincik biS alışmışık onlarla. arnavutçe da biliyom, makedonça da biliyom. var çingeneler burda, var romlar onlar da biliyıs alıştık, çünkü o diller burda konuşuliy_en fazla dört beş dil konuşıysın. tefeyyüz okulunda, tefeyyüz okulunda. esapla

20 ben elli sekizinde doğum_altmış bir, altmış_i'kiden başladım deydim. yedi yaşında sekiz yaşında mi o zaman okula başladık, tā ortaokula k̄a ortaokulda artık bıraktık artık. tefeyyüz eski, çok vallā_i işte ben altmış bir yaşına, altmış iki esapla o abilerim de okumuş yetmiş

25 küsür yaşında abim var, o da orda okumuş, epsi orda. gelmişler konyadan bilmeym, oni abim bilir fazla abim yetmiş bir, yetmiş iki, üç yaşındadır. o burali eski, doğma, büyüme burda. babam da burda doğmuş, dedelerim gelmiş arp zemani mi bilmem nası te gelmişlar burda kalmışlar evlenmişler asker gibi te üylesine şey yapmış. işte_o ama abimle de konuşsanız abim dā fazla bilir, abima gidersen ... işte işte bu. askerlik burda hem de ama

30 dövme. e buyını a yugoslavinska narodna armiya on_üçü altısı, altıncı ay yetmiş sekizinde. iyi güzel, o zaman tito zemani, o zaman problem yoktu. var_jidi er şey var_jidi, iş var_jidi, çalışmak var_jidi. sayı komunist zemaniydi ama pare var_jidi iş var_jidi nereye istersen gidebilirdın. yugoslav pasaportıyla avrupayı bitevi biz avrupa o zaman yugoslav pasaportiylen gidiys nereye canımız isteydi. yugoslav pasaporti, zengin millet pare var,

35 şey_ep var, iş var_jidi, çok iş var_jidi. devledin fabrikalar demir dü' küm jelezara burda var_jidi jelezara kotsemetalets. işte bu trenlerin şeyleri var em var_jidi fabrikalar var_jidi. şindi yok, şindi ep bitti, ep kapandı, ep satıldı. işte dağıldı em_o da bitti, artık bitti, o işler bitti artık. şimdi erkes kendi başına binalar yapay, kimın var pasesi yaşay tam nası ne lāzım kimının yok pasesi, zor çıkar meydana. devlet ta ne verey seksen evro şindiye oni da şindi te bu

40 birkaç ay başladı altı binniler, altı bin ne yapay yüz yüro e yüz yüro yāni bir i'ki çocuğun
deylim var, hanım sen yaşayasın onunlen. ani buni yardım şeyden ne çalışmaylar ne
işlemeylar. te siz de nası şindi türkiyede, en düşük maaş çalışmayan insan da alacak deylim
askeri ücret mi nice veriylar orda bilmeym nası te türkiyede. a burda işte geçim yardım
gibi üylecene çalışmay yok nere işte o kadar zor, onların zordur işleri. e bizim da biz de
45 bak hükümet işiyle yok içbir işimiz, kendi paramlen param kapattırıym yola gideym, cümrük
ödeym, mali ne getiriyar gümrük ödeym, şey yapaym ep_orde ödeym, burda gümrük
ödeym, burda tezgālari üdeym em kendim paramlen kendim ne deylar kendi yağımnen
kendim kavruliyim. kendim hükümetten büyle bi şey almaym, kendi param, destek yok. tezgā
için pare vereym, gümrük için pare vereym, orda da aliym türkiyede. te o kadar işte az
50 buçukar idare olalım, çoluğ çocuk var ne yapalım lâzım işte bu. üç. iki kıS, bir çocuk var.
okudilar onlar da o ortaokula kâ okudilar, evlendilar, büyüdilar artık. evlendiler erkes kendi
işine bakay. torun dokuz tane. bir kızım var almanyada çölne yakın. işte o biraz destek
veriy biraz bize, o yollay bir_angi anne anneye bir_angi para, bi şey e biz da burda çalıy,
idare oliyz. diğerkızım burda üç tane kızi var, almanyadakinim iki kızi bir çocuğu var,
55 çocuğumun var iki kızi bir çocuğu, burda benimle beraber ğazi babada ğazi babada yaşays.
onlar epsi bilir, üsküpliler ne gitmiştilar orda ğazi babayı çok güzel bilirlar türkçe. epsi
bilirlar ğazi babayı. ğazi baba tütünsüz cāmii em aci 'kazım cāmisi var, tütünsüz cāmisi
tütünsüz cāmisi var hem aci 'kazım cāmisi, aci 'kazım cāmisi. ğazi baba var, işte bu yoli
bak burda bi köprü var. geç köprüyü, tefeyyüz okuli var. okul var tefeyyüz okul, orda ordan
60 sonra girdın mi ğazi babaya geliysin artık direk orda aci 'kazım cāmisi var, tütünsüz cāmisi
var. işte var mi tükenmez? işte böyle. yok, kalma var, var birkaç var, ğazi babada var,
tütünsüz cāmisine doğri var. orda var haci 'kazım var ama fazla arnavut var. onlar da türkçe
biliylar ama arnavutturlar. bizim gibi de_illar. kime gidecen ki orda bilmeym, kime ne kime
süyleym ne bileym iç komşu momşu olmaz, yok olmaz üyle olmas, hani lâzım bir insan

65 seni gütürse ama kim gütürecek ki orda gezdürsin ğazi babayı birazcık, o tütünsüz cāmisini
güsterse ğaci ‘kızım cāmisini o soğakları e öyle başka yok ne deym. biz hep orda, evim de
orda var, yakın orda cāmiya yakın var. ani olsa ağşamüstü deym geleseniz birer kāve, birer
çay oturalım o problem dīl. yani ağşamüsti gelsanız ey ben saat alti yedide kapaym, altıya
70 kā çalışıym altiden sonra gideym eve, e gelesınız oturasınız birer kāve birer çay problem
dīl, gelin ya buyrun. sıfır yetmiş alti yas sekis üç sekis altı doğuz sıfır. bak şindi sen böyle
benim burĥaneddin ismim ama beni bıko bilirlar, e bıko yaz. e sordunda mi aci ‘kızımda
kimseye bıko nerde yaşay berber bit pazarında, bıko berber ya_utta bıko pazarda tezgāci
epsi bilir orda epsi orda aci ‘kızım cāmisinde sorsan hepisi ama aç sen telefon ben aci
kızımda beklerim sizi orda. gelirsiniz, birer kāve, birer çay içeriz. afta sonu belki gidecim
75 biraz gelmiştir kızım da şeyden almanyadan, alacim torunları kızları gidecim strugaya doĝri.
ağşama gelin, buyrun otururuz birer kāve. yok bi şey yok bi şey gelin. abim menduĝ de
kardeşin de yolladi biladeri kardeşi te yolladi bi şeyler soram, o bilir dā iyi çarşıyi da bilir
eski üsküplileri da bilir. burda var matematik oĝulu faĥulte yani büyük emm bu te bu
yeşillik nası dey_o şuvors burda deylar, e o oĝul. eskidir, ğazi babada faĥultet. yo yo yo yo
80 de_il oni depremden sōra depremde yapmışler_em üyle kalmış, ama oĝuylar dā geliylar
buraya oĝuylar. eski eski eski, en eski ğazi baba. ne bileym beya bazi ğazi belki ölmüş
burda, burda kalmış o burasını, bu semti deylim. osmanlılardan paşalardan mi ne bileym
nası artık. kimse burda neymiş deylim paşalar, tutaymış burasını e belki o burda ülmüş da
ĝazi baba demişler. ğazi gitmiş burda, ölmüş burda e_işte öyle belki. evet, ben da bilmeym
85 o kadar onları. müslüman, burda çok türkler var_jidi. bütün o evlerin episi hep şindi yıkıldı,
yaptiler yeni. eskiydi evler, yaptiler yeni ama arnavut fazla geldi, köylerden indilar, evleri
kristiyanlar var_jidi makedonlar işte ğavur, makedon, krsitiyan burda makedon deyz biz
onlara te şindi onlar gittilar, episi sattilar dā ucuza sattilar, şu çekilsınlar ama episi gittilar,
güzel vardarın obür tarafına e üteye gittilar, ep_o tarafta fazla makedon, yüzde doĝsanidır

90 makedon, yüzde oni var ise bizim müslümanlardan a_öteki tarafta. bu tarafta ep yüzde doksan ep müslüman, fazlasi müslüman burda. duriy duriy var dā var dā cāmilar, dā çok var cāmilar burda. aci ʻkazım cāmisi aci ʻkazım cāmii, a bu tütünsüz cāmi. bilmeym dīl o. bir āci var imiş bi aci var imiş. istemiş gāliba cāmi yapsın. em üle aci ʻkazım cāmisi kıali, o yapay. yani kendiliğinden yani kendi paresınlen yapay cāmi, isteym burda kıura yapıy

95 cāmi, em işte ama eskidir, çok eski aci ʻkazım, çok eski eski cāmi. a buralari şimdice var hep müslümandırlar burda, epsi müslümandır. tek tuğ az deylım beş alti ev on ev var ise makedon kristiyan, ne kıalmıştı artık gidemeylar, yok nereye gitsın şe yapamay ama fazlasi müslüman. te_o tütünsüz cāmisi bunlar ep türktür lar burda, ep var türkler burda türk burda var türk ama ne bileym nası şey yaptı burda dīl insanlar yoktu. episi gitmişlar, gittiler çok

100 gittiler, keşke dursaymış ama... o zeman kıadınlari da ferece taşıymışlar, cāmileri açsınlar, asker aliymışlar gütürsün_o askerliğe, kıadınlari da asker gütürsünlar fereceyi atsınlar, kıomuniz zemanı o kıomunist o zamanlarda e öyle şey yapmışlar. e gürmişler ki kıadınlari te böyle kıızlar, gençler deylım kıadınlari aliylar askere e erkekler askerinde şındicek kıadınlari da istemişler, a burda gene fazla müslüman türk ep ferecelerle var imiş ferecelerle peşin

105 peçetelerle e başlamişlar asker_alsınlar, e fereceyi gelmişlar çıkarsınlar, kııkartsınlar fereceleri em_öyle şey yapay, türkler başlay gitsın. durmaylar em başlaylar gideyler, episi toparlanıy. çok gitmişler çok. oo bu dā çok var, çayır tarafi, var yāya paşa cāmisi, alaca cāmisi, mustafa paşa cāmisi, isa beg cāmisi var. yok bit pazarında te nerde ne biz nerde ne çalışıy sonralıkta ep müsliman be var çok var bayagi yerler var. te_orde bilmeym bak belkı

110 yazar bi şey te_orde bak dā bi şey ama ne bileym. çoktandır bu bilmeym, çoktan. e bin seküz seksen dokuz, bin dokuz üz seksen ne şey. burda çocuk, bebek kıor kımış havale tutmış, ya ağlıyor çok getiriyler buraya çocuğı, yatırıylar mum yakaylar, üstünden bi parça ya tabi tişortuni, pantolonuni küçük bebeğın bi şeyini aliylar oraya bırağaylar dovasını okiylar öyle kıaliyo eşya orda, mumi yakaylar, mumi da orda yakaylar o kıār iyileşiyor iyileşiyö. burda

115 kral kızi. Şim burda kıralin kızi mi bilmeym, ben da bilmeym tam nasiymiŐ. o zeman te var
bi altmış sene ama bilmeym dā altmış yaşındayım ama bilmeym. seveymiş bir ocayi sonra
vermemişlar mi istemiŐlar, vermemişlar bilmem nası sōra değişmiş mi cenazeleri bilmem
onlar var bi tane tūlbe de var yukarda tūlbe var bi tane Őey oraye mi o gitmiŐ, o mi buraye
bilmem te nasi Şey var ōama ben bilmeym oni. a bi Şey var. kral kızi çıkmış a ocayi mi
120 gūmmiŐler burda sonradan kral kızi çıkkay te ūyleymiŐ, ama ben tam bilmeym. ama eskileri
eski dā itiyār adamlar, dā eski ūskūpliler onlar bilirlar, onlar dā iyi bilir, dā iyi anlatabılır,
bilir nasiymiŐ işte abim belki gittiniz oraya belki o bilir. e işte kral kızi işin beki o da
anlatır, oni sorasınız iyi bilir. tūtūnsūz cāmida iki kardeŐ, iki kardeŐten birisi tūtūn Őiđara
iŐeymiŐ, birisi Őiđara kullanmaymiŐ hiÇ kullanmaymiŐ, iŐmeymiŐ siğara. e birisi pareyi
125 toplaymiŐ, birisi gene pare harcedeymiŐ e ūyle. birisi cāmi yapay, tūtūnsūz cāmisi koyaylar
ismını, iŐte ūyle oburisının yok. em iŐte ūyle kalmıŐ e benim duyduđum kadar ūyle iŐte o.
yok bi Şey.

METİN XXXV

Kaynak Kişi	İsmiye Selman
Yaşı	65
Derleme Yeri	Gazi Baba
Derleme Konusu	Yaşanan sıkıntılar, maniler, yemek tarifleri, Kral Kızı Hikâyesi, hatıralar, dualar, Nasreddin Hoca Fıkrası

evet, adım ismiye soyadım selman. ben elli üç şey altmış üç yaşına bin dokuzüz elli altılıyım. neyimi? hayat ikâyem, neler geçti? annemin buraları, babam ev üstüne gelme. e te domazed babam domazed ev üstüne gelme, ev üstüne gelmiş babam annemin evine. annem, annemin dedesi kıraman kıonyadan, biz bu maallenın altmış senelik insanlarıysık.

5 kıaramanoğullarının torunlarıyıs. ondan sonra abimne yaşıyorum, ē bizim bizi bu arnavutlar māfettiler, bizi çepeçevre ğaptılar, sardılar. a gelenek gelenek annem annem annem anneannem ismiye ismi, ben anneannemin ismini taşıyorum. anneannem çok cömertmiş çok okunmuşmuş, çok çok yardım edermişler dedem da annemin babası da. abdülaziz dedem, fakirlere bakmamışlar ne renk ne din ne ırk ne bi şey yardım etmiş, altın
10 verirmişler fakir fuqaraya acılığa gitmemiş, ama fakir fuqarayı bakmışlar. çok annemin şeyi annemin te abdülaziz dedemin arazileri var şeyde kıurtköyde buçudol bolkova şimdi diyorlar e dedim da kıurtköyde kıurtköyde. a inşallā alırsak orasını... ama te alırsak atuncık cāmisini bis yapacaktık, ama işallā türbesini atice hatun annemin beş kardeşi orda gömük var. abileri ondan sonra bizi işte böyle bis eski bu bizim evimis alışıktır eyilik yapalım,

15 ama arkasi kötülük. kuran yazıyor eyilik yap şey kötülük yapan eyilik bulur, ama olsun günâlarımıza kefarettır, işallâ bir gün üze üze alla bizi çıkaracak keramete, bis alla_ımıza sığınmışık, ona dayanmışık. anneciğim oqlavayla bayramdan önce gezerdi kapi kapi alla rizasi için baklava açardi. ben er şeyini annemin aldım, baklavasını alamadım, öğrenemedim. bilirım, ayde tut kimın için istersen? sana mi kocana mi kime istersen ay ay.

20 ayna yattım çayıra

şefki vurdi bayıra

işidin ağalar beyler

işim dindi ayıra

25 ak gün olacağsın

sararıp solacağsın

ben babanna danışdım

sen benim olacağsın

30 sari ipek ürgüsi

canımın sevgilisi

istemezdiğ ayrılalım

bu da alla vergisi

35 sarı ipeği bükeyim

derdimi kime dökeyim

sen ötede ben burada

hasretliğimi çekeyim

sonna e ver orda o kitabi da yazmışım bulamadım o kitabi, dedım ankaraya gidecem kitap
40 anneme yazacam. e bu reçel bu reçel biraz zordur, ama ben üyle aklımdan allā vergisi
annem gibi... annem beş yaşında oruç tutmuş, namaS kılmış, çok kırsi yirmi yaşında imiş,
börekler yemekler allā allā vergisi. ben da onun kadar olamaym anneciğim neydi nur içine
yatsın, anneciğimiz için verdik kendimizi, içbi şey kimseye fenalık kötülük yapmadık, din
ırk ayırmadık, ama neler yapaylar bize. çok şükür ki o güzel allaımız var. annem hiç
45 sevmezdi bedduayı ben beddua ediyorum. hiç değı ama gürdi neler yaptılar bize neler
yapıyorlar. deydim anne sen ölürsen bizi öldürecekler. hiç sıkılmayın, allaınıza sığının sıt
gibi ki. gürdü, dedi ülürsem da sizi kim dokunacak kafaları kırılsın. o kadar salte. annem
nur, te burda yıkadık nur, nur açık açaydı güzlerini, kapaydı. kadir gecesi anneciğim öldü,
gömüldü dā öyle. er şey börek açarım, kızlar burda gelirler her bir taraftan ne zonguldağ
50 ne aqsaray ne konya ne bısım eF alışık bir ki yapaym güster gene abimne de kıtiyyen
rüşved için bi şey yapmassık. gürol bey geldi, öner bey geldi, her şey olacak bu recep
akıtepe allāya avale etmişim. oldi bitti. lütfi erdan, abdulla çalışkan hep yalan hep mazide
kaldı. bis veriyoruz, dıl ki alıyorus, veriyoruz, ibe ediyorus alla rizasi için bize da iki kıat
yapsınlar, bana bir abima bir, üyle dedilar, hazır idik. köpekler durmaz, gırın güresın.
55 hastalatır bir a depresyon, ilaçlarlen ayaқта duruyorum ni yıka. şimdi elamdüllā başladım
hep ilaçlarlen hep şeylerlen abimi iki afta üçüncü kere gidemiyor. suyumuzu kapattılar,

ramazanda. geçen sene cāmıdan abim akşamın arabaylen... ben tekkeden olsun allā var
alla bu da günalarımıza kefarettir. kuran yapıyor söylüyor, yap eyilik kötülük bul, çünkü
kötülük günalara kefarettir. o güzel peygamber efendim neler çekmiş işşallā ölürsek onun
60 onun onun onun yanında komşu olalım cennette. e bu reçeli da nası yaparım bu reçel yapılır
ya kireç suyunda durur durur bir beş dakika ya gene doğus su aynı incirin gibi doğus su
kır südü. ama ben buldum şeyini, doğruyorum kabuğuna, parçalıyorum sonra koyuyorum
şeker hiç ben tāmınsız her şeyi yaparım. yemegi da tatlısını da em alır bir fıkr o şerbet
onları yıkarım, koyarım karıştırım. ni küpüğünü çıkar ni bir şey karıştır, kapat. kaynıyor
65 mu gene üstüne biraS şeker gene su fark etmes isi soğuk, karıştır, bırak gene gürdün mi ki
bal koyulaşiy ama kaynatır güzēl istersen çok kaynamasın istersen dā jēle gibi kalsın e
koyulaştı mi çıkar, bırak soğusun, doldur şeylere. sonra cemi nası süleym kara eriklerden
te bu sene marmalat yaptım cām, kara eriklerden kara erik biliyosun. büyük kara erikle
onun çekirdeklerini yıkıyorsun, çıkarıyorsun tepside, birilerini istanbulda çağırdılar, yedılar
70 çok beğendiler çağırdılar, yaptım. orda anladım beş kiloya bir buçuk kilo şeker, onları sıra
şeker, sıra kara erik, sıra şeker, üç dört tane karanfil, istersen kırmızı sirke iki fincan, kawe
fincani, küçük şey koy fırına, hiç karıştırma tepside, büle şey ettir o kepçeylen yap yap
güzel tam bir buçuk saat idi furunda yaptım davulda o şey. a ben bizim şey furunda işporet
furunda dā dā geç em çıkar epten ni olmuş ni olmamış, o artık reçel gibi oluyor öyle. ha
75 kralın kızı gittiniz mi kralın? e onun ikāyesi çok affedersınız ama ondan sonra hoca burda
var jmiş, hoca müderris te şey çıkmış hāfız tayin oliy berigrada tayini, askerliği. e kral da
nası neydi o geçmiş neydi be o nereye ne geçeyler parada ha resmi tören, kral da bütün
çocuklarıyla hanımylen bilmem ne askerler de geçiyor, kıs aşık oluyo āfıza karşıdan hāfız
da aşık oluyo kralın kızına, öyle git zaman gel zaman anlaşıyorlar gizli anlıyor gitti kulāna
80 kralın ki kızın müşlūmanı seviyor āfızı, kızı kapatıyor alamasın oni bilmem ne bunlar tekrar
gizli atı kapatmış, kattiyen ona alamassın oni kız da hastalanıyor verem oluyo. git zaman

gel zaman atık o kadar jimiş ümrü. āfizi çağartıyor, diyor gizli bak buraya demiş ben ölecem ama beni çok altınlarlen çok şeylerle gömecekler sen. kim? ben biraz çok karıştırıym sonra şey nedir adi sonra demiş duydun mu ki ölecem sen gel aç mezari bütün altınlar
85 senin olsun hayde hayde ülüy kralın kızi. gel zaman git zaman hafız da gidey, mezarlıkı açay, ne görsün hocasi orda, kendi hocasi din ocasi hafız ne olmuş, a onu demiş tövbe tövbe ne günāya girdim demiş ne gürdün, nedir bu benim hocam, neresi üsküp, nere üsküp, gazi baba nere berigrad? kapay tüvbe ya rabbi tüvbe hayde gel zaman git zaman geliy gidey, geliy gidey koveriler artık evine asker. hoş beş hoş geldin nasılsın, eyi mısın? ya
90 diylar şey annesine demiş ne anne dinlendim, gideym hocami gürüşem, ama söylemiyor. hayde hayde hayde vuriy kapıyı ne vakıt vuriy kapıy karısı everiymiş kapıy arkasına ni ses duyulmaz jimiş ni gürsün demiş benim filan hocanın hāfizi, geldim hocami ziyaret edem, aa demiş sizlere ömür ocan vefāt etti. yapma ya. ne vakıt söylüyor ama demiş verir mısın bir çocuk mezarını gürem, gidem, okuyam bir fatiya. gazi baba da veriy bir çocuğı, güsteriy
95 te kralın kızi nerde. e bu sonra geçiy bilmem ne kadar ne vakıt açay mezari ne açay mezari kralın kral kızi orda. demek bre süley karısına. bre soraylar hocalara kattiyen inanmaylar. yök demiş hoca ne yapmış bu kusur işlemiş, e cin develeri tüvbe ya rabbi geceylen imanli imansıs. devi duymış mısın? imansıs imanli tüvbe ya rabbi tüvbe istigfar. ne vakıt soraylar açan giderlar baş müftüye sorsunlar, ne soraylar karisi demiş hep ep güzel ama demiş ne
100 zaman yatır jimiş karisiylen sevmez jimiş yıkansın, diymiş a olmasaydi bu yıkanmak, tüvbe ya rabbi. ā güriy mısın? yā tüvbe ya rabbi a bak kralın kızi kristiyan ama bak müssüman cani yürekten, bak bak yā ermiş ermiş. atuncuk atice hatun, karşıda var, hamam duvarları durur orda taqonyaylan iki altından taqonyalari var jimiş, gitmiş hamama yıkansın, yıkandıktan sonra çıkarken bir taqonyasını çalmışlar. o da bir taqunyaylen iki eF yapıyor,
105 orda nedir başta caddenin yanında orda tabutları tutar jimiş, orda bir eF, orda okutturur imişlar demek. biliysın, hocalari gelmişlar kaçaniça annem okumuş orda, annem anlattırirdi.

bu orjinal yalan yok içbi şey ondan sonna em kendi türbesını yapay em_erey nası ğazi baba
em erey atıce sonna gel zaman git zaman benim dedem orda şey yapmış ama çok yardım
edermiş, üder_jimiş inasanlari ne bakar imişler cāmi, vergilerini. bakmamış kristiyan,
110 arnavut, türk, boşnaç hep verir_jimiş vergilerini. su er bir evde bunar var_jimiş kuyu. bizim
villa gibi evimiz burdan oraya bāçe. annem eker_jimiş, tā ğazi babadan gelir_jimişlar keFser
abla al al, teyzem bağırır imiş. benim kıs kardeşim yoruliy, siz hāzır kopariysin. ne taze
kabaçlar ne pāzi ne ispanaç ne ıspanaç her şey annem büyük kabaçlar, kışlık hep verir
imişlar sā_oşsun yok_jimişler buralarda, burda te köyün önünedi sate kapattilar onlar. çeşme
115 çok kalabalık. akşamüstü annem açar_jimiş iki kapilari, dīl adlen bana çok kızardi, mori
beni ki bir mori saçın dedi, çingene kadınina mori denilmez, ep hanım ep animefendi hep
şey nedir adi adlen kattisure ya gelin, bize gelin çok derdiler ya gelin ya gelin gelin sular,
ne suyumus var_jimiştir kuyudān. evet, orda aznatar baba o grupçiTan gelmiş, memet, şeyh
memet_efendi grupçından gelme, grupçından gelme. e burda sonna aznat şey şeh sadettin,
120 şeh sadettin şeh, şeh sadettin iki kardeş; şeh sadettin ve mustafa şeh. e şeh sadettin öldükten
sonna eşkuğa, ne bakar_jimiş eşkuğa prizrenin şimdi eşkuğanın ā nası geliy kardeşi,
abisinin oğlu mu akyğa berber onun oğlu var maço, mamut o hep yalan söylüyor, türklere
güsteriy eski evi, antiğa yalan_ep. onlar orda kiraci_jimişlar sonna zapt_ediylar evi. onların
bir akrabasi sülediy, öldü. yalan sayi bilmem. bunlar prizrenden gelme. şimdi akyğanın
125 çocuğı oliy, nerden oliy, nerden dey türkiyedan. aķincılardan, hep yalan, uyutturiy aldatturiy
türkleri, gezdiriy antiğa evi. pare veriymişlar, bayraklari koymış, yalan. yok, biS istemeSsık
ne pare ne bi şey. bize te buni yardım_etsınlar. ona da allah İya etsın biz iba ediyoruz. dur
şimdi kralın kızi, he te süyledım ya atuncigi em eriy. sonna e sonna olmuş bu rufa_ji,
grupçından gelmiş şeyh memet efendi, aznatar baba, şeh sadettin. masal, çok bilirdım dur,
130 kimi süleyem. var te_o kitapta be ver, ver_o masa altına kitabımı orda, ver. ama unuttum,
yazmışım te unutmayam. e var orda, e te süyledım.

mendilim dört köşeli

içi dolu İokum döşeli

ver be o kitabi ismail, te orda unuduym da ver, unuduym da ver. ama gelecezeniZ mi? saçın
135 sonra İodun İise bulasın. ah bayramlar! annem gezerdi te süyledim oklavaylen gezerdi
İapıda, alla rizasi için bize yapardı bayram gecesi, nē doİsan seksen yufİalı yazardı büyük
tepside annem. İok büyük evımız var İdi, yoİ İdi badanalar, boyalar bilmem ne şeyler, İep
İividi boyattırardı. tavanlar hariİa, tavanları İizilmiş İep nası cāmilerde nedir İok güzel ne
sofalarımız var İmiştir, İardaİ sofalarımız, altı sofalıİlı İonak İmiştir evımız. İıİardı
140 annem İapıları, sofaları ovarı. onları şeylen civa suda siler fıİaylan sonra pürüncük
bezlen parlasınlar, bñle parlardı. bñle deİirnenimıs var İmiştir evde, deİirnenimıZ.
makedon kim isterse gelir İmişler, allā rizasi için küçük deİirnen bulİuri şeyi anneme al
yök deydi annem, allah rizasi için üvüdüñ üvüdüñ. ondan sonra gelardı misafirler sabāle
annem erkēn İalkardı, tutarım aİlıma. oİ geldim sefalar getirdim, ha. yenilmes paİa e be
145 paİayı ben İok güzel yapar İdim. paİa, paİasız olmaz. paİa, nası paİa? baİlavayı annem
yazardı, sekis seksen mi doİsan mi seksen deylim büyük tepside, o kenarlarını atmazdı. ne
kesilardı sonra keserdi İöl, keserdi dilim dilim. o kenarları baİİa tepside yaİlardı, dizerdi
bñle İüzēl sonra yaİlardı üstten tereyaİiyen, atardı fırına, piİerdi. yarındasi aİşamdan et
İonulur sonra o et suyuylen gene ısıtılır İo paİa, İerbet İaİlanır gecedem sonra ısıtılır o ben
150 ellen severim yapam sonra İıİar o fıİır İerviİ et suyuylen aİlanır o paİa, gene İoy İıİın
suyuni. biraz o İabariy em büyüy sonra burdan İal yap paİasını. a ben İoyarım İimdi büyük
tepside yapaym yarım kilodan. İimdi hāzır aliym yufİa hem doİus İorba İaİıİı un e biras
su a üç yumurta ya iki yumurta ezeym İıİ susu, sonra biraz at su, İarıİtır topaİlanmasın,
İimdi var mikserler İem güzel güzel ben var mikser İıİ dā güzel İaİıİtan, güzel güzel güzel
155 güzel sonra attı şey et suyını ama yavaİ yavaİ piİmesın yumurtalar, at İat İat İat İat biraz

doldurma tencereyi koy kaynasın, bulmaç gibi puding gibi. aç, karıştır o ni koyulaşsın ni orta çek. sonra burdan al bir iki sarmusak, döv güzel tuzlen at sirke ne kâ istersen epsi at o bulmaca karıştır em sonra yay şeye paçanın üstüne güzel e burda altını kızdır, tereyağı paça biberi, pul biberi mi paça bibe em telle güzel, at o paçanı, et parçeleri koy, te paça. 160 paçasız olmaz. annem annem çıkarmazdı şimdi çok kızardı, nedir o tabaklar kim ile sofrayı ünlerle, bütün tepsi buyrun oturun, yeyin. yâ dâ le sonra çorba ne çorba ben aynılarnı yaparım. annem yapardı meyâne çorbasi yapardı unlen bir şimdi şey çiçek yağı yiyoruz, zeytin biz zeytin deys, çiçek yağı. sonra koyaysın bir kaşık mi iki mi ne kâ şey ettir güzel, kavurulsun. kavur ama çok yanmasın, orta helva gibi sonra al domatis suyu yapardık. ben 165 şimdi domatizleri şey ettirim rendeliyorum, aşılaym susuz sonra koyaym ateşe yavaş yavaş ılık suylen yavaş yavaş yavaş yavaş yavaş yavaş at birâs at çünkü unu var, at biras şeriye, biras at maydanozunu şeyimi em çıkar, oh ne oliyyyy. e sonra un çorbasi gene bayılıym bu gene şeyli meyâneli, a bu meyânesiz nası paçayı ne dedim. ez bir yumurta mi iki mi ez güzel güzel, at et suyuni, istersen etsiz ama et suyuni karıştır karıştır güzel, istersen 170 sarmusağını koy, istersen koyma e sonra at çinilere, istersen atma ama çinilere atdıktan sonra kızdır yağ em üstüne te onsuz paçasız kati surette. peşin paça ola bayramlarda düğünlerde. damat açan gelecek peşin paça sonra çorba sonra yâni, yâni şey çoban yâni. eti alıyo musun parça parça yıkay güzel, koy koy soğanı, istersen at acık karıştır karıştır güzel, koy paça biberini, pul biber ep ep ep karıştır, kavruldi mi biraz ılık su, kır kır kır kır 175 kendi yağıylen kalacak. pirinç tepsi gene biz pilavsız biz tepsi deriS. tepside bir soğan, sever çok soğan. bir soğan kavur, atma pul biberi, beyaz pirinci yıka güzel, at kavur biraz, koy tepside, yay at et çorbasi, et suyu var ise etin diz diz güzel, at fırına te yâ çok severim yapaym kızlara ne te sizin gibi. çok yapaydım reçeller, turşi al bu şey lâna dâ nası rasoy rasoy limonata müslüman ni küpsa birçok mârifet üyle. â dey ismiye anım dey ismiye anım 180 der bazilari e hanımıS, a ağası diydi annem, yok efendi bey anne tarefi evet, ama âsın â bu

şeyinde ā zor_olmak. ē efendi şimdi erkes_efendi, erkez bey. ā şey süyle lānaları, lāna
koyulur turşu ne zaman qar yağacak dā yumuşak_olur lānalar. içini oyaym güzel, çıkariym
o başını sonna tuZ koyaym, tus koyaym içine em dizeym bidona, dizeym güzel güzel, iki
tane iki tane alır kırmızı lāna küçük ne renk koverır, onlari da koyarım dizerim gene üstüne,
185 tuz güzel kapattırırım, durur iki gün, üç gün durur kapanık sorna su atarım soğuk su
çeşmeden at tus atık koyma çünkü var çok tuz ya at i'ki gün üç gün geçti mi al, savur.
benim yok o çeşmeyle bidonlar, savuriym. biraS eVamım var, çok temizim. dil büle. annem
bağırđı pis temizlik. ben bayramda ep süpürgeylen düküliydi bu duvar, hep süpürgeylen.
şimdi yapamaym mori kız ne yaptılar beni. ama elhamdüllā çok eyiym, eyi buldunuz beni.
190 a şuresini sa nası kırk bir art koyarım. e sonna onlari demek ki üç güne kā artık ekşiyö,
sarma yaparım, dolma yaparım. bu sene aramadi kimse zāra veriyim. a_o deylar a_o senin
nası duriy bu bizim ep küf tutay ē lāzım küçük bebeg gibidir yoğurt uyuttururum evde,
koyun yo te ver yoğurđı gürsünlar. ver birer kaşık yesinlar. ā turup_olur iç. te verirım. sütü
uyutturacan, istersen koyun sütü, istersen inek sütü aynisi olur. e bu köregi koyun süti inek
195 gelmemiş, aftada iki kerek alırız. sonna dört kilo uyuttururum sonna alacan, baķacan
parmaklen ılık ne kadar parmağın, alacan bir üç dört kaşikle koyacan bir bardakta mi bir
kasede mi o sütüne koydun mayalansın, koy o kaseye karıştır güzel. hem karıştır, at oni
karıştır karıştır karıştır em deycen bismallāirrahmanirrahim bu süt turup gibi olsun, bismillā
bu süt turup gibi olsun, üç kere bu süt turup gibi olsun orda da em kapat atık, sar güzel,
200 üstüne koy bi şey üç saat tut. ben geceylen koyaym dā güzel o artık oliy bıcaqlen kesesin
yā. nāsıl ben unuttum isteym deym ben çok_astaydım ama abim tutmiştir yerini em açan
bitey bis allahım bis elhamdüllā açan oturacam bismillairrahmanirrahim sonna elhamdüllā.
bis eksik ettik alla arttırsın

geriden kalan sofrayı kaldırsın

205 ülülerin rûna dirilerin sağlığına

alla dā çok versın

olmayanlara allā gündersın

alla nāsib_etsın

em elhamdüllā sonna okuyacan üç kulvalla bir elām ā açan uyıym. e soona

210 bismillairramanirra_im

yattım sağıma sığın

estafurulla estafurulla estağ

tövbe ya rabbi tövbe istigfar

annemin şeyi

215 bismillairrahmanniraim

yattım sağıma sığındım ağ subanıma

iki mela_ike şayit_olsun

ülürsem imanımlen ılalırsem dinımnen

eşedüennā ilae ilalla ve eşedüenne muammeden abdū ve resuru sonna gene

220 bismillairramaniraim

yattım soluma sığındım ağ subanıma

iki mela_ike şayit_olsun

ülürsem imanımlen kalırsen dinımnem

225 eşediennā il_ae ilallā ve eşedüenne muammeden abdū ve resuru sonna ise bazen beni tutay
üyle em sōra okuyacan tutmasın ayırlı günümüz geçti, ayırlı gecemiz de geçsin hayırlı
yatalım, ayırlı kalkalım allā şey peşin alla_ım sen kusurumu affet ya rabbi. ülürsem
dinımnem, kalırsam imanımlen. kusurumuzu affet ya rabbi kabir azabından māfaza et,
cēnnem ateşinden māfaza et, nāsib_etme cēnnem azabından. ben mi yaptım? sonna
imanımıznen ya rabbi son nefesimde kerime şādetlen eşediennā il_ae ilallā ve eşedenne
230 muammeden abdū ve resuru alla_ım sen nasib_et sırāt köprüsünü şipşak geçelim, kolaylıqlen
geçelim. cēnnem ateşinden cēnnem çukurundan nāsib_etme, koru bekle, māfaza et ya rabbi.
cennetımızlen kavuştur nāsib_et, peygamber efendimize komşu olalım. bütün hatunlarımıza
bütün hep sayaym ben ne geliy aklımıza. ben mi? kuğu ne yapaym ben çok. annem demerdi
te ne kâfir deym, ne dilenci, ne hırsız ama neler yapaylar çeşiti afedersin edepsiz. biz de
235 benim abim nedir altındır, dīl ki abimdir. o soğakta ne konuşulur kâvede şeyde evde
sülemez, kimseye da sülemez. ben da ne konuşur, o bilmeZ. yoktur be kütüsik doğriliğ_için.
dokunma telime yaparım, biliy misin nasıl? çok süleym çok. te_o kitapta var be çok
unutuyum. dur şimdi gideyağım. evet de ye kürküm ye nasreddin ocanın almiş komşidan
araniy bakracı, su ısıtsın em vermey vermey vermey. komşi adam abe ver demiş bakracı,
240 ā demiş dur şey bakraç bakraç doğurmuş dur şimdi obür bakraç ta doğuracak, o zaman
verecem nasi demiş bakraç doğurur. doğurur doğurur a demiş ben inanmıyorum. gel
güresın. açan o koymış bakraç bakraç, büyük_araniylar bakraç. te demiş bu şimdi doğdu en
küçük bakraç. çok çok bilirım çok. sonna kral kızını yok dā bi tane ne bilirım. çok annem
anlattırırdı, çok. e te oni deym ha. ye kürküm, kaydedemedin mi? nasreddin_oca komşusu
245 çok zengin. yapmış yemek, akşamlık ama mevlüt mü bilmeym galba yemek ama ne için

bilmem. yemek vermiş, topluluk yapmış, mevlütler mi nedir. a komşılar ā demiş yazıklar olsun beni çağırمامış dip komşu. a hoca nasreğin hoca bi de yırtık pırtık, bu da demiş, dur demiş giy güzēl kürküni da giy güzel koyay kalpağını, kalpak koyay kalpağını da ondan sonra aliy bir zarf, ali bir zarf boş bir kağıt içine zarfı kapay, tağ tağ ooooo oş
250 geldin, sefalar getirdin. yok demiş gelmeyeceğ idim ama demiş bir mektup gönderdilar sana e getirdim o mektubi, ā buyrun buyrun buyrun bağ köşeye nasreddin ocayi de o da adam bakay boş, açay boş. demiş hocam mektup boş, hiç yazık yok. kusura bakmayın demiş aceleden unutmuş yassın. em getiriyler ilk hocayı yemek, bu da demiş ye kürküm ye, sana itibar bana yok itibar. şimdi bakmaylar neymişin nesin. annem ne deydi altında da
255 kalmaz güzüm, incide da bu boncuğlara, elmaşta da kalmaz güzüm, her şey gürmişim. o liralari da hey yok yok yok yok ben orasını düşünüyorum āredi āredi, bir şeyde güzükmeZ güzüm kalmaz, yok yok malda da mülkte da hiç. e kırtköyde anneannemin yeri, şey dedemin yeri te ne var arazileri ekşisuyida, ekşisuyi hep iki çeşme maden suyu akıyo, güzel sofasi mermer, sofa taştan arıl arıl akıyor o maden suları ekşi, orda arazileri, şeyy değirmeni
260 dedemin ondan sonra evi, iki eF ambarlarlen şey bir eF bağlamış yıkılsın, a bir taşlarlen. çok büyük arazileri tito zamanında almışlar. ondan sonra hayde hayde hayde hayde anneannem astalanıyō, aman diyo paytonlen faytonlen hep faytonlen kaplıcaya giderdik, kaplıca katlanova nī hep sulardan, büle dağlardan, hep maden suyu sıcak akıyo, orda çok güzel. ben orda kaplıcaya gittim ayām için doğtor verdi. ep su geliyar, nerden dolduriyar
265 aşādan, çeşmelerden kükürtli su. o dīl davut baba ney davut baba kaplıcası. ne süyleyeceğ idim şimdi? ama ne için süliydim bi şey şimdi? ha em şeyde kırtköyde e volkova şimdi deylar. ondan sonra anneannem da ra_atsız olmuş, demiş amān demiş, gütürün demiş gidalım şeye köyümüze, orda konuşam şeyde o maden suyunda. o şey istemiş, özlemiş. gütürmişar faytonlen annem tutardi ağlına. gittik dey ben da küçük idim,
270 gittik dey. on yaşına kalmış yetim annem. ne zaman bakay oturilar orda dey, yemek içmek

yaptık evde hep. su nası akay ne kaynay em iki çeşme em kayniyo yer altına maden suyi.
annem da çok büyük, annem kılmazdi, bazen elemterekeyfeylen başlardi sonuna kâ.
bazılarına kız bağıırır, nedir büle eğriıtme, nedir o üyle namaz kılinır mi o sayı boynunuza
borç. ama nedir annem hiç bilmezdi çok uzun sürelerle kılardi te aynısını a ben yok ne
275 biliydım da unuttum gene güzel. neydım ben ne ama elhamdüllā allā verdi allā defetti.
anneannem de okuy, te do_ayı okuy ezbere her şey. ē demiş kaynak, ülecem mi ülmeyecem
mi evvel allādan sen süle, göster. demiş bu sene demiş ölecem mi kalacam mi ülürsem
kaynasın su, ülmesem kaynasın su ülürsem dursun, o duriy su. ülmiş anneannem yā. çok
çok bakmamışlar ne türk ne arnavut. annem kız_ıken almış o hāla şerifeyi. on bir çocuğu
280 olmuş, ülmiş kim bakay bakaylar te büle korqaylar. ondan sonra o susay ben ne yapaym
arnavutçe da pretekbiri bakmış kız komşının çocuklarını büyütürmüşim kız. ırıstıyan,
arnavutlar bakmamışık ondan sonra neydi te unudıym.

METİN XXXVI

Kaynak Kişi	Nuri Avdiya
Yaşı	57
Derleme Yeri	Gazi Baba
Derleme Konusu	Askerlik hatıraları

yüzde doksan beşi konuşmuşlar türkçe. pā şimdi süleyim ben yetmişinde o tarafı sorna geldilar küvden arnavutlar türkler gittiler türkiyeye nası deym ki en çok çayırdı topanskoda çıktılar, eski maalle, eskiden kalmadır gelmişler arnavutlar orda episinden yerden o olur. nuri avdiya. bizde yok bizde yok. nasıl sizde soyadı var imiş. koç var, şentürk var, bizde 5 yok. bizde ismim, dedemin ismini bana, soyadım gelmiş. avdiya, evet evet. elli yedi. te burda te burda abi, ben işledim yirmi üç sene hali fabrikasında, kapandı atığın kaldık soğakta. var, bir bak. tamam otursun, var bende var bir, kıs kıs gel burda gel gel gel geç öyle, gel otur, var burda bir iki sandalye otur burda. bende var bir hoca, benim var bir da ire aşada cāmi, yeşil cāmida orda, bir oca konyadan, evet konyadan da ire vermişim 10 kiraylen kiraylen. e bu bilir budur oca türk, türk biliy türkçe o, türkiyede okumuş bu bitirmiş okulu türkiyede, konuşun siz. ā bu okumuş türkiyede, bu bilir çok güzel. a_ō ā yok yok. evet, kapandı, çaldılar çaldılar obürki nedir_o çaldılar, kaldık soğakta. bak ē benim annem burda doğmuş, burda gazi babada burda doğmuş, babam elli ikisinde gelmiş küvden ben da bilmeym nerededir o küv, içbir kere gitmemişim. niçin yol yok yok dislavitsa ben da 15 bilmeym nerededir. ben burda doğdum, burda. ben da doğmuşum burda. süleyim, bir vakıtta

burda arnavutça konuşmamışım hep türkçe ğazi babada. doksan beşi sonra millet türkiyede dağışçı millet, kaldık. şimdi türkiyede vesikayı verdiler, vesikalar sōra gittiler başka çayırda aldılar da_ireler, ta biz kaldık te ordan. yok, hep arnavut doksan beşi ep arnavut şimdi olmuşlar. bizde annem, büyüğ büyüğ annem, dayılarım evde konuşmuşlar türçe onlar. annem

20 türkçe konuşmuş, teyzem türçe, dayılarım türkçe konuşmuşlar, evde türkçe konuşmuşlar. ā onlar iki iki yüz sene vardır, var burda ğirdınız mi tülbeye siz? var dā bir tane türbe burda bū, ne diylar? kralı kızi diylar onlar, kral kızi. gittiniz mi? a yokarda ,gitmediniz mi? ē bizde de var bir türbe orda. türkler yaptılar, ama yaptılar çok güzel, ama çaldılar sonra. oooo istersen güterelim bir iki üç kiři türkiye. askerliği? evet kızım ē ben yapmışım askerliki

25 tuzlada, bosna ersekte imişim. o vakıt iyimişlar yedi biri. tuzlada sarayevoda, saraybosnada imişim bolşeyikte hırvatistanda imişim on dört sene, on dört_ay yaptık azırlık, üç_ay orda üç_ay orda üç_ay orda gezdık. şimdi yök yok yok oooooo oooooo vakıt kız bak, o vakıt bizde imiş nası süliym askerlik, asker açan idık biz kimse konuşamaz askere, kimse ā süylemezdi. o vakıt üyle. yō dīl, ben süleym yuğoslavya için. şimdi bozuldi ne asker yaptı şeytan yok,

30 içbi şey yok. şimdi odur be süleym, o vakıtta bizim vakıtta, eski yuğoslavyada süleym ben ha askerlik imiş çok güzel. bak oğlum ben burdan. çek sandalye bu kızlarıma sen. futbol için gider partizansa beoğratta giderdik. süleym ustaçında uyuydik, kimse dokunamazdı, o vakıt iydi, ama şimdi pazarda çıkamassın. şimdi e şim şey partizan futbol şeyne gideydık bi üsküpten üteye gideydık kimse sülemezdi nerē gidiy. ama şimdi... nasıl? var imiş burda

35 hırsız haydut dur demişler soyalım bir yüz iki yüz kişiyi türkiyede. bak oğlum bizde benim yaşlarımda haçan sokaka biraz siZ gelmiş biz imişik imiştık namusli. evlerde bir evde girerdın, on evde çıkardın kapici kapici kapici anly mısın? e şimdi iç yok bir kiři açan geliydi maallede, tanımadan ne araysın burda, kime geldın öyle? e şimdi bū nası süleym böyle çıkam çıktı bunlar droğa haşışe reykoķe o bozulmuş gençler artığına bozuldılar orda,

40 te onu. teşekkür size da yok be kızım.

METİN XXXVII

Kaynak Kişi	Şaban Etemi
Yaşı	40
Derleme Yeri	Gazi Baba
Derleme Konusu	Günlük hayat, Türkiye'deki akrabalar, Eskiden yaşam

meraba, eyiyim sen nasısın? şaban etemi. kırk yaşında. kaportacılık, boyacılık. otuz yıl. evet, on iki yaşından beri ben bu işi yapıyorum. yok yok yok komşi işi, ordan başladık em te öyle. yok yok okul em em okulda ne zaman imişim em de üyle. evet a_ilemde hanımım, çocuklarım. üç, eyvallâ. evet. ben yedide kalkıyorum, ben beşte kalkıyorum, namazı

5 kılıyorum sonra bir ka_ıve yoksa yine yatarım nasılım yorgun sonra başlarım işe te_öyle hayat. her gün her gün aynı aynı iş, aynı düzen gidiyor. ben on ikiye kadar gece. e çok abi çünkü üç evlât em bir karı burda bütün masrafları, bütün keyflerimi doldurasın lâzım işleyesin. olmuyor abi. ölmüşler abi, vefât etmişler, eyvallâ âmin, inşallâ. evet evet e pâ

10 bizim var deylim okulda ben okumuşum sekis sene tefeyyüzde, evet çünkü benim bizim var vesikâlarımız türk, osmanlı vesikâlarımız ama babam hasta. oni buni em kaçamamış, kaçamamış gidememiş türkiyede em kaldık üsküpte. ama var_o eski osmanlı çünkü benim yarım aylem türkiyede. amcalarım, halam, dayom var evet_ kaldı burda evet yarı yarıya. çünkü bizde deylim otuz yok otus dâ çok deylim altmış sene evveli bizde kâfirler deylim ğavurlar kovdurmuşlar arnavutlari burdan, çekmişler ki kaçsınlar türkiyede

15 anlay mısın? neden şimdi deylim hocaya gitmek yasa_ı, ordâ oruç tutma_ı yasa_ı, namas

kılmak yasağ. e ne yapmışlar insanlar kaçmışlar onlar nedir dā dinli insanlar kaçmışlar. eh
e gitmişler türkiyede yaşamak için hem orda kalmışlar hem evet. var_abi ben geçen
sene_idim türkiyede, evet. istanbulda, başkaları dayom yaşıyo bursada. ya bursa evet.
istanbul büyük şehir abi, orda var her yerde. nāsıl yok abi? ava var var var ne gezesin ne
20 bakasın anlay mısın? ama bak şimdi sen istanbulun kıymetini bilmiyorsun çünkü sen_orda.
biz bunun kıymetini bilmiyoruz çünküyüz burda. öyle insan yaratılmış ki gözü dōmaz evet.
hep başkası niye orda dā güzel, bizde dīl güzel, ā epsi aynıdır ep bir dünya. yok abi, yok
abi çünkü benim annem kaldı yalnız hem ben gitmedim, yaptım rüşvetle oni buni gitmedim.
evet, şimdi biraz dā kötüdür, ama şimdi rüşvet verirsın olursın olursun başbakan yok
25 direktor nası direktor nasıl diyorlar müdür. bis yarı türçe yarı arnavutça anlay mısın? evet
evet evet. o zaman idi dā güzel. deycin niye çünkü yirmi yuro alırdık, yirmi marķ alıyorduk
ē emeklilik māşı deylim şimdi konuşalım türkiyenin çünkü bizde penziya diyorlar da e
yirmi marķle ben, annem, babam yaşıydık çünkü babam aste ilaçlarla annem te_üyle. çünkü
ben bir çocuğum, bir oğul em onun için yirmi marķle yaşamışık em de yine kalmış. a şimdi
30 aliysin iki bin yuro yine kalmas içbi şey, epsi gidiyor abi. yoktu bizde kıymet yoktu parada
şimdi. e te_o. abi yüzdē te te burda yüzde doşsanı tanıyorum demeym şimdi yüzde yüzü
yüzde doşsanı gelmiş benimle bazı iş için tanışmışım amā. abi teknoloji çok çok gitmiş
ileri şimdi epsinin telefonları var_ epsinin bunu anlay mısın? toplanmış, dīldır babamın
vaqtı yok_miş telefon imiş misafirlığa gidesın, oturasın yapasın mu_abbet, çay içesın oni
35 buni. çocuklar oynamışlar dışari, şimdi kimse dışari oynamay. te burda dā var çocuklar kim
benimkiler_ evet, o küçügi evet. abi ne ne içecinissa ā lütfen. evet serova, dırjovşkā, sever
evet, er şey er şey. abi bu çoktan ayrılmışlar. ne vaqt gürecin obir tarafı imiş türklerin
tarafı. deylim müslümanlar o tarafı yaşamışlar. bu taraf imişler hep hep tarla, dīl imiş yok
dīl imiş deylim evler. pa ne yapmışlar, o tarafını koymışlar nasıl deym embarğo embarğo
40 koymışlar deylim sen böyle koyasın ferece oni buni lāzım çıkarasın, yaşayamassın buni oni

anlay mısın? şimdi dokunmuşlar çok dinimize dokunmuşlar. e ne yapmışlar, çıkarttırmışlar
ep müslümanlari bu tarafi, onların kalmış kâfirler kalmıştır. o da bizımdır ama değişmiş.
şimdi şimdi vardar o dere vardar nedir bizi ayırttırıyor müslümanlar, kâfirler. kâmeni evet,
onlar makedonlar. a bakasın onlar hep bizim yerlerimiz imiş. eskiden sırbistan ne
45 kadar imiştir ama deylim şimdi elli sene evveli onlar bizim imiş onlar hep bizim. nasıl
duymuşım öyle söylüyorum çünkü ben çok okumaym anlay mısın? evet amā ama ne vakıt
imişim genç, te çocuklarıma diyorum okuyun okumuyorlar. yok abi. te_o söyleym dogri
kâmeni most ne diyorsun sen, ordan sol tarafi yok şimdi sol bu sol nedir yoksa bu e sağ
sağ tarafta orda ne yapıyorlar bir yeni inşat, o yerdir cāminın yeri. burmalı cāmi. evet,
50 onlari tē depremde ne vakıt olmuş yüz bin altmış üçü. o yıkılmış em yapmamışlar em kalmış
o yer aldılar. yapmışlar yapmışlar başka şey a_o yerdir osmanlı tapısı vardır, ama kimse
konuşmuyor, kimse konuşmuyor abi. bizim müftü nedir deylim islām müftüsü o olabilir satmış
mi ne yapmış bilmeym, allah bilir em te_öyle kalmış. bizde yok içbi şey abi. ni müfti ni
bizim başbakan deylim arnavut nedir kimse işlemey, işlemey bizim için. erkes kendi cebine
55 işley, onun için kalmışık böyle. cevayir oldıng nedir türkiyenın gürmişin_o dört binayı ne
yapmışlar eğ o gelmiştir bu tarafi yapsın, yıksın bullari hep ki yapsın ne yapmışlar bu
bizimkiler ver te o kâ para ki istesin yapasın. o da gitmiş o tarafi kim gider. o sen arasın
bana dört milyon e_uro ya da beş milyon yüro, kim verir sana para. bu da laftır. bak abi
şimdi sözümden tutulmam ama budur laf, insanlar öyle görüyor, öyle konuşuyorlar. evet.
60 ben mı? yirmi yıl, yirmi bir yaşında evlendim. fark etmez. benimle yengenle öhööö büyük
ikāye. yok abi, o kalmış bizim aramızda, özel. yok abi, yok sōra buldular, gördüm
begendim, aldım em te_öyle. evet, yok abi ben. eyi bak abi burda bakasın çok as var türk.
deycın niye çok az. az var ama insanlar deylim te ben arnavutim ama türkçeyi
konuşuyorum, çünkü ben o köyde ne deylim albinsadan onlar deylim dedemın dedesinin
65 dedesi çoktān arnavutluktan geçinmişler, gelmişler oraya iki ayle, iki ayleden olmuşlar bir

köy, evet. deylim ki çok az türk var, ama erkes konuşuyor türçe. deycin niye. konuşuyorlar çünkü beş yüz sene burda osmanlı, evet. e şimdi beş yüz sene d̄il az evet em onun için. biz deylim, biz çok biZ arnavutça konuşuyorus, ama türçe filimler bakıyorus. şimdi hanımım bakay, bu biliy, anlıyor, ne konuşuyoruS ama. biraz, bu evet bu da arnavutça okumuş.

70 çünkü doksanlardan sonra başladı herkes arnavutça arnavutça arnavut değişti em kaldı öyle. evet, var elli sene var, evet. burda kimi sorarsan erkes türkçe biliyo, ā bakma o bilmes o şimdi enmiş köyden abi o yüsden. üç sene dört sene inmiş. sen lāzım bakasın kimdir kim burda doğmuş o erkez bilir. türk ayle var var var. ō kıızı işlemiştir kuzulatlara onlar türk ayle deylim a ile yüs senelik a ile türk ayle. yakın d̄il, üç kilometre. niye? evet verecim

75 numarayı çünkü d̄il burda, verecim numarayı sen çağırırısın em bakarsın. evet burdā burda başka türk, kamuran abi burda ne imiştir türk. yok yok.

METİN XXXVIII

Kaynak Kişi	Ülviye Ali
Yaşı	63
Derleme Yeri	Gazi Baba
Derleme Konusu	Çeyiz hazırlıkları, hatıralar, yemek tarifleri, Gazi Baba Hikâyesi, Kral Kızı Hikâyesi, Batıl inançlar, Hıdırellez âdetleri, bayramlar, düğün âdetleri, doğum âdetleri, tarım

ülviye ali. altmış üçü. tanışmadım ama gücüyle tē seksende. evlili ği ne biliym nasıl deym.
benim güümcem gördi, benim güümce evli benim alama em_orda güüştüğ te bununle
tanıştık. berber, berberlik işleydi. gütürdilar orda gürsun. ben çok isteydim türkiyē gidem,
geldim burda bi şey alam em türkiyē gidem. benim dayolarım türkiye e_ama sonna gürdiler
5 bunlar, begendiler em_oldi. annem dā çok istedi burda, dey barem paşaport almaysın,
gidesın türkiyē burda yakın. gene yakın dīlim ama evet. düğün üç gün, e ben kına yaptım
kövde, kövde yaptık yemekle. çeyizi serdik er şey gürdiler insan. çeyizim var_ıdi ne yastık,
çarşafklar, çarşafklar beyaz ep tentene yaptık, ürtiler ne yanbolilar, yorğanlar... benim
gelinim. sonna yemeG yapti annem, kına yıkıldı, ha teyble teyple. e bizde em makedonçe
10 dā çok bizde orda var plağalar koyaydık türkçe, ama bilmeyler ne o kadar bizim küvde.
evet, tito ülmeden evvel üç ay. çok eyiydi çok komşılık yapaydık, gideydik iftarda sonna
toplaniydık, çay içeydik beraber terāviya kılaydık. bizim kaynanam dā itiyār ama çok

o_kunuk_jidi ep geliydilar. bizim salon_jidi eski ef ama büyük salon_jidi. geliydilar er gece
kılınsılar bizde. çok eyiydi, ama şimdi itiyārılar üldilar, biz gençler genē ama bunlar gençler
15 tananmaylar, gitmeylar, gelmeylar. çok dā peşin dā güzel_jidi üç_aylar giriye di ep tebriğe de
gideydik, ramazan da geldi tebrike. pa bayram bir_afta süriydi, üç gün çıkmaydık biz
karilar. adamlari geliydilar, üç gün sonra biz çıkaydık. bayramdan_evet. üç gün çıkmaydık
biz, üçüncü dördüncü günü biz çıkaydık. kariler tebriğe de gideydik bayramda, bizim sonra
üç gün dört gün bizim_jidi bayram. sabāyle adamlar cāmiya, biz yemegi yapaydık. çorba,
20 paça yapaydık. ise yazda böyle türlü tava, imambayıldı yapaydık. yok_ise kışlık sarma, yāni
yāni mecbur em baklava, kadayıf yā kemalpaşa tatli yapaydık. e paça baklavanın kenarında
keseydik baklavalari, kenarda kalıydi, oni koyaydik aşā şeyi aşılaydik sonra amuri ne
yapaydik, üstüne et, sucuk, pastırma koyaydi. üstüne yağ, bol yağ üstüne koyaydik. odur
paça bizim, kaynanama kalmış. burda yāni dā çok yāni, ya turi ama yāni, turli tava turli
25 tava. türlü tavada, toprak tavada koyayıs soğan. üç demek bize de mi on kişi üç soğan, üç
biber üç, patates, siya patlican üyle koyaydik, et bol e te üyle pişeyıs furunda, pişey o kendi
yağle kendi suyle o çok güzel oliy, türlü tava. em koyas bamya içerde ne var malzeme nasıl
demek buluniy öyle. yapays, şimdi da yapays, ayvar koyays, peşin ayvari. ē burda apetitka
deylar, kara patlicanlarla em biber kavuriys, bol zeytinle koyayz gavanoza. ayvar, salte
30 biber biber, pişiriyz biberleri em makinada geçeyıs em sonra yağ, zeytin yağlen kavuriyz
neteki yağ çıksın, o kadar kavuriys evet, güzel. e kavanoza kavanoza, salte biberler sonra
yapays karışık istersen domatezle istersen üyle dā ekşilik, a bu tatli, güzel. lāna koyays,
turşu turşu, lāna turşu koyays, tarana, yufka yapays, tarana yapays. başka ne er şey salatalar,
‘küçük biberler... te dā var dā geçen senenin doli var, duriylar, ayvar da var te onda. ē bu
35 ğazi baba_imiş kalkmış bi koca kari sabāyle oturmuş bāçede, almiş çay içsın, gürmiş bir
adam, uçaymış, başi yok, başi koymış koltuk altına, a_o imiş asker. e_o ne vakıt gürmiş bu
koca kari, ā demiş adam uçay, o koveriy başi. e ğazi baba, ğaziymiş o ā başi burda

gümülmiş. ğazi baba, onun için dey ğazi babanın ikāyesi. belki uydurmaydı çok ama evet, deĝişik te buni. em orda tülbe de yokarda gümülmiş, var yokarda bir tülbe. başı, ğazi uçmuş
40 ama başı burda. e şimdi oni anlamadım, şimdi der ya bursada mi dır vücudi, başı burda anlamadım oni kaynanamda. biliydi, biliydi. bilmeym aşada, gidem ğazetayı bulam, orda belki var. biliym aydi. burda imiş türk mezarlıkta, ama bu kıs imiş burda şentırda deylım, üsküpte. seveymiş bir türk bir çocuĝı, ama bu kralın kızi niçin nasıl versın, bu izmetkar orda işleymiş bu çocuk ama çok güzel imiş o çocuk, şimdi bu nasıl yapsın babasi demiş ben
45 vermem buna em burda izmetkar nasıl deylar izmetkar bıko izmetçi, orda işley kralda. bāçe bāçe bāçe temizliymiş bāçeyi da izmetçiymiş. o çok sevmiş, babasi demiş ben seni vermem ona em_o turk, sen ğavur demek nasıl deym rum, kristiyan vermemiş sonna vermiş. nasıl nared bana deylar nared bana emretmiş emretmiş emretmiş demiş gidesın asker, ama asker yedi sene. bu kız ne yapsın çok seveymiş çocuĝı, astalanmış astalanmış,
50 em çocuĝa bir mektup yazmış, demiş ülürsem ben, ben gümeceklar beni ama ne kadarım ağır, o kadar altın koyacam. sen çok fuğarasın, yapa sen zengin olasın. ben babam vermey sana, e ben buni yapacam. çocuĝ dā_asker, bu üliy kıs, üliy gümeylar, ğavur mezarında, bazı yerde. em demiş babasına ne kadarım ağır o kadar altın koyasın pare, beni gümesın. ben bi şey gürmedım bu ayattan, ama ben altınle gümesın. em çocuĝa demiş, te orda güresın
55 gümeceklar, açasın beni em alasın altınları zengin olasın, mektup yazmış. e yedi sene kız ülmiş, çocuĝ geliy askerden, gelmiş askerde. em aray şimdi nerde bu kız, kralın kızi bilmem adını var_ imiş bi şey ama ben unutmuşum, yirmi sene kaynanam nasıl ülmiş. ē nerde gümmişlar sonna söylemişlar nerde, gidey orda, açay, çağıriy bazı insan, açay mezari. ne vakıt güriy orda oca, allā allā demiş nasıl bu oca burda. e geliy ğazi baba burda, dey abe
60 burda angi oca üldi, abi burda ne tutunsuz ne okudi, o_oca üldi. e nerde onun mezari? süleylar, te orda kral kızında, e_açay orda kral kızının orda deĝişmiş. onun için deylar astalandılar mi çocuklar çok_asta, olmay derman yok, gütüriylar orda, yatıtıriylar o

mezarda. orda var idi başka mezar orda açık idi. ėm okuyular. çocuk açay mezari, aliy
altınları, gürey sonna gidey imam kim imiş o cāmida. demiş nasıl bu oca o kadar okunuk
65 değişmiş, bir yanlışlık yapmış, onun için allā tarafından melekler değiştirmiş. bis gideys.
ġazi babada, ġazi baba gütüriys ederlezde, mum yakays, kızlar kim istey nasıl evlensın nece
evleñsın, taşlar koyaylar, orda yapıştırıylar. ederlezde biZ yapays ama şindi bunlar nasıl bu
ocalar, bu bu ca iller değiştirdilar dini, yapmaylar ama bis dā yapays. eski yapays, yapaydık
yakaydık ateşte atlaydık o ateşte. ė sabāyle erken çok em bugün bugüne ben kalkaym erken
70 altide, yıkayacam dışarda, alacam taşlar yıkayz yüzumizi, kırmızı yumurta koyays orda,
toplays ġazi baba gideys, yapraklar sō o yapraklarla yıkayz maksımları, kırmızı yumurta
dā yapays, evet. kıranca toprağı toplays, toplays kırk bir yerde yuvada toplays, ė yedi defa
kıranca dovasını okuys. e şindi evde o toprağı atays, bereket gelsın. atayz dort küşede, dā
o gün yapays mecbur kıaymaçına yapays. kıaymaçi o gün mecbur em elbasan tava yapayz
75 kızi eti. bugün bugün yapaym. ülse da gelin de yapsın. kızlarım yapay, bu benim yapay,
bu benim ādeti babaannem ā yapay. iki kilo süt, on tane yumurta kııştırıracasın peşin
yumurtayle şeker sonna üstüne süti, kıoyacasın furunđa neteki kırmızı olsun, pengir gibi
olıy. on tane yumurta, on tane yumurta kıırpacasın güzel şekerle. ben kıoyaym bu bardağı
bir buçuk bardak iki kilo süte şeker, kııştırıriysın çok güzel onları mıksırde yā telle nasıl
80 yapasın tepsiye kıoy, yay istersen sutliyacın tabakalara kıoyacasın, tepside kıoyacasın suyle
ama kıaymaçına. e o gün kıırlağa gideys demek yeşillıktan kııkays, çay toplaniys. baħar o
vaķıt. o kıalmış dā ama şindi arnavutlar güleylar ben ne yapaym. deylar, olmaS olmaz, e
yök ben oni yapaym. yapmaylar, kıalkmaylar erken. yıkamaylar, ben yıkaym bitevi mālleyi
yıkaym. deydi kıaynanam astalık gelmesın, astalığı temizlensın. gübre nasıl deylar çop atays
85 oni kıalmasın çop evde, o gün. ederleZ evvel kıreçleys, yıkays, paķla ederlez temiz olsun
temis olsun te üyle ādeti. kıayboldi şimdigi gençler. arnavutlar var, torbeşler var,
makedonlar, ġavurlar kııktilar, as kıaldi burda, episi gittilar burdan, değiştirdilar evleri

demek ne gel arnavut geldilar küvlerde dā çok geldiler. dā peşin dā çok burda ep türk idi.
te ben arnavutça ben bilmem, türça, makedonça. episiydilar üyle ama şimdi üldilar o
90 İtiyārlar olnar altmışē, elli beşte türkiye ne gitmişler ama ne kalmışlar. burda var idi çok
türkler. ne deym şindi karışti arnavut aliylar, geldilar üyle. ā da peşin dā türkler aliydi.
evlendiler kızlar da evlendiler orda. yaşlar ne kaldı, kaldı. yaşadık, bunlar üte sene var idi
baş kurban bayramı, yāni yapaym başladı arife günü, titredi, korktuk. çok aşāda başladı
sonna patladı gibi. arife günü arife günü. üte seneydi, baş bizim kurban var idi bağı orda
95 nasıl susaydı niçin ama yapaydı bir saat evvel baav baav o vakıt susti, iç mırlamadi. tut
dedim, kocam iteye düşecek üstüne biz çıktık ama oni bıraktık, bağıydi. sabāyle artık
maksım kaldır ben kalkaym, sabā namazında kılaym, zikir yapaym artık başlaym, aşlays
çay kocamle çay keyfi oturiys. e sonna başlay gençler kalkaylar, işler sabāyle yataklar,
sabālık kāvalti yapaysık em temizleyZ, kuşluğu koyays ya geldi mi kimse gideyz bir kāveye
100 üyle kuşluk zamani bir kāveye gideyz ya geliy kimse te oni geçey. ise yazda komşı gideyZ
ama dā çok dışarda şindi ne deysin gideyz gazi babaya maksımlari gütüriyz ya bazı parça
gütüriys oynasınlar şindi yazda kışta dā çok evde okula çocuklar, öyle gelin işte gidey vakit.
var var var bende üyle reçel, peygir, zeytin tane, yumurta kaynattıriys, pişiriys sucuk, biber,
patlican keseysin. ise yazda şimdi biber pişiriym, pişiriys, kavuriys ā oni oni o mecbur. e
105 bazı defa kalkaym pişiler yapays. yoğurtle iki yumurta, yoğurtle em ne kadar kaç kişiye
dā fazla em koyays kabartma tozi iki tane, o güzel oliy. biraz bekleysin on beş dakika, on
beş dakika e yok yazaym yufka sonna keseym baklava dilimi, zeytine olnar kabariyer
güzel, kızartma. ah lokma gibi amā lokmanın var mayasi, bu yok. kabartma tozi sate
koyaym ya soda bi karbonat. soda biliysınız. e peşin güriydilar kızi, begeniyidilar. soraydı
110 nasıl, nice nasıldı var mi kimse yok mi soraymışlar. e gideylar ne verseler bazı akraba yā
tanıdık gideylar, araştıriylar e_o da babasi soracak şimdi çocuk nasıl, nice işley mi işlemey
mi ev var mi var mi işi e sonna bazı kimse süley fena, vermeylar. deylar, yok yok

araştıriylar, baba tarafında araştıriylar. ben i araştırmadım begendim, ok sevdim ok
gittim ā berekāt versin tē otuz dokuz seneyiz beraber, yoksa ki yūz sene beraber imiřik.
115 āmin. ne deylar kızlarım dey ibi řey sen anne nasıl yařaysın babayle ne konuřıysın, būlbūl
sabāyle ieys ay istorya. tel koyaydı, adamlar toplaniy bitevī akraba gōrūřiy gelinle
yollaylar. řimdi kızi evden aliylar. burda dā peřin gūvegi evde bekleydi. a řimdi gūtūriylar
gūvegi ama ben nasıl idim, kocam evde bekledi e yok gelmedi. e koyaylar arabada bir ayna,
peřin aynada gūrūřesın. yok idi kırmızı ūyle kuřak bi řey bizde yok o vakıt. yok yok yok
120 ama ekmek oltuk altıma koydılar, ē musaf kitap koydılar başıma koydılar, ādeti sonna
geliysın odada te resım ya bi řey ya ādeti sonna gūrūřıylar ari koca e sonna dūgūn dūgūn.
ē o gūn idi burda bazi kimse evde yapaylar dūgūn, akřama akřamlık veriyler adamlara,
oca ađıriylar di mi apaylar gūvegi em gelini em sonna iki sabāyle toplaniylař tiganıřa
yapaylar oni omşi, akraba geliylar. e gelin ediye veriy adamlara peşkir ya orap, arılara
125 řāmi, genlere te řāmi ya būle řallar genlere, kūūklere yā tođa yā ta bi řey veriyler,
ediye veriy gelin e sorna dernek, bana yaptılar dernek. var idi arılar nē alaylar aylar
nasıl deydılar be algicilā ama arılar. e bilmem sibel canın ananesi bizde almış benim
dūgūnūme kemanci, sibel canın dā var resımler ananesi benim var aynanamle eđ. te getir
orda o arasi, orda gūrsunlar. api arkasında bi torba ne var idi. peřin dernekte beyas fıstani
130 neteki gelsınlar insanlar, apanır gūzler, gelin i amay gūzleri. ben nasıl ne idim. e sonna
kadifē ikinci at, ūūnci at, en son řalvar. bana yapmadılar řalvar, tūrkler istemeydilar
şalvar. boşna. orda mi o sari? valla_i ta bilmeym, bilmeym. a yok yok yok yok, a_oni
yapamam. ani ō obirisinde. e kırk gūn geliydiler insannar aS sorna yā hafta bařında babina
yapayS mevlut, mevlūt yapaydıķ ādeti oni var idi řerbet veriydik e sonna yine geliylar
135 insanlar, mecbur ya sabun ya orap veresın insanlara ne gelmişlar episi ediyeyle geliylaş
sen da verecesın, gelin veriy. evet ıķariydıķ anneme ise yađın annesine gidey ū gūn, ādet
te sofraya koyay ne vakıt geliy sofraya koyay, bebeği getiriy evde. aynanam yapmiş, ben

uzaktaydım ama yaptı kaynanam. pirinç, e ya pirinç em sütli aç kaynanam. âdet ne biliym
çıkaydı dişler pirinç gibi olsun a pirinç gibi sütli aç yapaydık em dağıydık, çocukları
140 çağırıydık oni. sünnet var idi, küvde üç gün var idi çok âdetler var idi küvde amâ şimdi
burda ne biliym şimdi salonlar, evde yapmaylar, â yapaylar bazı defa kına gibi bir gün evvel
sonnâ salonda ya topladı sünnet yapays, çocuğı gezdiriys sonra geliy. mevlüt yapılmış,
dova yapılmış, gezdiriyer çocuğı, oca okuyacak, oni sünnet edeylar. e sonra krevetler çok
güzel yapaydık, tentene çocuğumi ne vakıt yaptık bir üç gün var idi düğün, çok. çok
145 oynadık. e ben on iki yaşında atme indirdim, şimdi o on iki yaşında şimdi nasıl gideydik rāle
koyaydık başıma, musafi orda kitabı em beyaz fistanleri nasıl yapaydık ama dā çok beyaz
fistan em sonra oynadık oni atme gibi indiriydik çocuklara. ē lastik yok idi o vakıt, ip
camle oynaydık yok idi em bazı camli kopariydik düvmeleri, koyaydık toprağa sonra
parmakle çıkarıydık. e tekerlek yapaydık bir çizgi, kim çıkaracak o tarafta aliy, toplaydı,
150 toplaydılar pare, ufaklık bir çizgi kim çizgiye gelecek o pareyi aliydi, var idi oyun.
ramazanda ben de küvde nasıl küçük, toplaniydik cāmi ününde, bekliydik e almişik bi şey
elimizde, bozalım oruci ama ne boza küçük idik ya tutay ya tutmay ama akşama gideydik
onunle. burda var idi kaynanam, var idi em biliydi. iç yok yok vallā yok. evet, tırnak
istemey em er vakıt deydik em istemeydi kaynanam. deydi, ā cuma perşemba günü demek
155 demek kılalım, okuyalım, azırlanalım za cuma için ne bir te tırnak yok kesmeydik. başka
ne deydi üyle geceyle bi şey vermeyesın, bereket gidecek, istemeydi kaynanam versın bi
şey akşama, isteme vermeydi akşama bi şey. kaynanam, bu kıs kardaşı, kaynatam. ā var idi
saygi, oni soracasın peşin gidecek dā peşin peşin yıkasın ellerini kaynana kaynata, baştan
sofraya koyuldi. ben nasıl koyaydı kapıda peşin küvde, maksımları koyay, çocukları
160 koyaydık ayri, biZ, erkekler ama baştan koca kəri, koca adam oturiydiler em sonra sırayle
en son gelin oturiy, aliy şişeye yok idi şişe nasıl deyle tespi koyaydik suyu. kalmadı yok
şimdi saygi yanda sevgi vardı çok. cenazede güzel en güzel ürti koyacaklar. çarşafıla gelin

getirirse bi şey, yok ise alacaklar em en güzel bi şey koyaylar, demek kaynana kaynata
koyaylar em toplaydilar insanlar, âdeti te yı kaylar şimdi cāmilara. budur kaynanam,
165 kaynanam. dışarda getiriylar, dışar evet şimdi hazır getiriylar ama. bu oğrida gelin almişlar,
akraba akrabalar akrabalar akrabalar te kaynanamın kısı kardaşı, kardaşı, gelini episi
orda ama başkadır. episini öğrendim. elbasan tava. kuzi eti kaynattıracasın, pişireceşin
tepside ayrı, bu tarafta aliysiñ dört beş yumurta, bir kilo yoğurt, çırpacasın bununle biraz
sarmusağ ā kuzi eti ne vakıt çıkariysiñ, pişiresin em sarmusağ em taze soğan koyaysın
170 onunle kavurasın eti, kırmızı biber sonna yavaş o bir tencere mi nasıl oni çırpaysın yumurta.
em yoğurti yavaşçe koyaysın bir tarafında, gitsin o. em pişirisin, oni pişiriysiñ, tus
koyaysın, biraz karabiber koyaysın. oni ederleзде yeyeys, oni çok güzel çok lezzetli oliy,
çok lezzetli. bir sene nasıl geldim gürümcemın kızı ezıldı yā paşada orda, on bir yaşında
idi gürdüm, getirdiler çok oni ebedi unutmaym, çok çok fena idi. o ne deym başka var idi
175 ne biliym unutmışım nasıl deym. işleydik biz tutun çok, momorozlar biz gralar çok
çıkariydık, orda da peşin yok idi büle alasın satın kendin çıkariydın, yapaydik biz,
kendimiz. mayısta ekeys sonna ne mayıs, aziran geliy, e o vakıt çapalays e şeyde toplaylar
tutuni toplaylar, kuruturiz bir de toplays, dizeyz. şimdi makina ep makinada dizeylar,
dikēylar em ā var skendifer nasıl deym evın kenarında kuruy, toplaylar. ekiydik bostan,
180 momoros; mısır ē nasıl deylar çok yağ çıkariydık, yok, elde, var idi elde. atırlaym, var idi
bilmem nasıl deylar bir odundan yapığ buteldeydik em koyaydik o yoğurdi em dügeydik
neteki yağ çıkışın yokari. ayran ayran yağ büyük kazanla var idi o kadar yağ ep yağli yeydik.
yok kurutturiydik sonna aliydik, veriydik fabrikada e yağ onlar veriydilar.

METİN XXXIX

Kaynak Kişi	Ayten Bekirovska
Yaşı	50
Derleme Yeri	Muhacır Mahallesi
Deleme Konusu	Kız isteme, gelin alma, düğün âdetleri, büyüklere saygı, cenaze âdetleri

adım ayten bekirovşka. elli yaşındaym. evliyim, altı çocūm var. hepsi tıp, epsi tıp, hepsi. oğlum fransada, kızım türkiyede mastır yaptı edirnedede. evet trağya üniversitesinde. ben de mu_asebeylen kullaniym, biraz çalışiyim. çok yok_o kadar as, çünkü vaktim yok altı çocuk var ya. beyim başkanlıkta çalışiyor. beyim, benim beyim arnavut. biz ne deyZ kocam, benim 5 kocam arnavut. bin dokuz yüz seksen dokuzunda. bilmem, aşk. öyle aşktan uştuk. vallā karşılaştık, öyle kısmet nasip nasıymış öyle oldu. evlen ē bizde değışik isteme. evet bizde bizde değışik. bizde erkekler gidiylar, araylar. söz söz kesecek, beş altı erkek alacaklar, beyin tarafında, erkeğen tarafında. geliylar kıza söz kesiliyor, kıS gönderiyor te şindi şey havlu var mi mendil özel yapıık gönderik yeri, erkek tarafı elbise, yüzük her şey. nişan gibi 10 isteniyor sonra kadınlar nişan yapıyor ē sonunda biz nikā da yaptık ocaylen nikā yaptık. evet üyle düğün o kadar. evet yok ben yapmadım kına, biz de çabuk evlendik, bir_iki ay için kına yapmadık. öyle iki üç gün iki üç gün. evet evet çok elbise değıştirdik. var çok bende çok var_idi o zaman. bilmeym çok. e şalvarlar bizde de var. evet bizde de bizde ne zaman aliys gelin yarındasi günü dimiyalağ giyey. kına gecesinde de onları giyo. evet evet

15  vet  yle  vet burda restoranda, erkes restoranda.  vet, yemekli olur.  vet m z k var  yle.
bilmiyorum, evet evet ama bilmiyorum ben onu. babam r met olsun canına o yapaydı oni
ama ben bilmiyorum, evet babam çok çok güzel elinden gideydi yemekler, çok yapaydı.
bilmiyorum y  şimdi. evvelden çok  utlanıydı, k  k ne zaman idik çok  utlanıydı,
toplaniydik erkes. var ya o  ayma ına yapılıydı, var ar kenari  ıkaydik kırk bir ta 
20 toplaydik, te onlari şeyler ama şimdi yok artık. yanniS sütlen em yumurtaylan yanlış o özel.
evet, sonra furuna  oyaysın süt, yumurta, yirmi otuz yumurta  oyaysın furuna o  adar evet.
 vet, unuttum çok k  k idim çok k  k idim. vall  d  çok o uduk biz, evet evet  yle d 
Çok o uduk. bilmeym, var ya ta lan deym oyunlar te b kım a.   lastik atladi  te onlar
o ulda  yle evet.  vet  vet e pa türk lekt r o uduk biz. e var burda o zoki poki, bilmem
25 neler oppanın ik yeleri,  afonten masalları, te o eski kitaplar. bilmem şimdi var mı onlar da
 yle.  vet değişik.   gelin çıkarken ilk önce bizde  o i al gideylar. geliy  o i alıp gidiyorlar
onlar ne geliyar alsınlar gelini. e onlar arabalar toplaniylar, gideylar aliylar gelini,  adınlar
ayrı erkekler ayrı, bir yerde değil onlar.   gelin gidiylar da irelerle gelini  grattırıyorlar
gelin, gidiy te o zaman ataylar o leblebi bizde ataydılar  vet  vet. birulice var d  ihtiy r,
30 o alacak, elini  pecek bir  ızın, bir çocuğun gelin yanniS onların    i inin de elini  per.
evet, o k  k onlara hediye veriy gelin em sonra onlar da gelmişler alsınlar gelini çıkaylar
em gelin kendisiyle s ra şey g r  y  psiyle. yok yok çıkarken erkegin tarafın çıkaylar
biniyer arabaya gelin da bekleylar arabada gelin sonra da g r  y erkezen em s ra biney
arabaya em gideylar. eve geli eve ha evet aynı  yle. fisinke gibi ne anlattı o  deti. bizde
35 var  vet a yok çok güzel, çok değişik evet, o  adar sonra restoran o  adar.   çok güzel
bizde ramazanlar çok güzeldir. bizde hergün ramazan için kimse gelir,  ariys evet iftarlara
 ariys. em o çok iftarlari yirmi otuz kişi iftarlarda vardır. evet d  güzel ramazanda
gelseydınız.  vet saba şimdi şimdi bunu çok şeyler yapaylar. pa a  vet. yumurta, yoğurt, un
e onunle yapaym, sarımsak  vet  vet özel  vet o yanlış üsküpte yapılıy. evet y  yok yok

40  vet, sucuksuz evet.  vet anlattı fisni e o  deti, ayni bizde de.  vet yaşıadım ben. yengem
yengem bana er altisinde bi Şeyler yaptı bekiŐsalar yaptı em dağıttı bütün maalleye d tti
 vet. ben ben çıktım. eralde. yok, koymadık. yok koymadım ben yalnız kuran var_jidi
başında kuran var_jidi em bir_angi böcek bi Şey oyuncak niÇin oburleri du unmasınlar
bebeği, ya laşmasınlar. yok vall  biz kutlamays ıdrallez yok. yok yok oluyor, kadınlara
45 gidiyorlar o kuran o u kuruşun d keylar. var var çok seyrek. yok yaptırmadık, Şayit olduk.
ay fisni e anlat sen kuruşun dökmeyi, çok biliysin anlat. Şimdi ocalar diylar yasa  o, günah.
karaŐık bizde. evet bizde yok. o kadar bis o kadar inançlar bizde yok. kuranda ne yazıyor
 yle. ben tefeyyüzde o udum.  vet, sekiS sekiS türkçe o udum sonra makedonca o udum
 yla. Çok ayır çok. Çok korkardık  vet, ne bilmiyoruz ki başkaydı. ay  ka kardık er
50 seferinde, a te Şindi annem kaç kere babam  ıkıydi biz ayağa ka kaydı . saba ka kti mi  l
 pecek  ocuk, erkezin elini  pecek er saba  vet, o bende var. cuma güni episi o bende de
var,  vet biraz çalsın saygi çocuklarda, çok ka boldu. bugün mi? yok o kadar. te bu saygi
el  pmekler Şeyi o kadar. düğünlerde evet, evet ilk önce erkekler sonra kadınlar. Şimdi
bir_ l m var_jidi ilk önce kadınlara ko dılar, sonra erkeklere. darıldılar erkekler, evet
55 darıldılar erkekler.  vet pa gelin dururdi ayak evet eskiden. ben alacam benim gelini
diyecem dursun ayak. a yemekler yap. yok birinci gün ev ne  lmis  vefat_etmis  o yapar
sonra yarın yedi gün herkez getiriy, o evde ekmek yemek yapılmay em_er gün çok çok
insan vardır. yüz kişiye sofru kurulur, evet ıkram_ediliy masa ne zaman geliylar buna baş
sağlığına erkeze ikram ediliy k ve, çay, meyve suyu. bizde sandalye em havlu sandalyede
60 em  i ek kapi  n ne  vet bilmiyorum  yle. yok yok yok erkekler başka yerde, kadınlar
yedi gün başka yerde.  vet  vet dua er gün yasinler o unur,  vet sonuncu gün yedinci gün
yine büyük bir yemek yapılıyor, halva yapılıyor helva  vet. undan kimse undan kimse
irmikten. ben ırmıklen yok azır alınmay bu.  vet benim kızlarım d  çok unlen sever. a

bunlar Őimdi dā ok irmikle. e gūnādır atılacađ yemeylar e ondan yapmay. bűtűn du_a

65 oğunur ya evet yaptım.

METİN XL

Kaynak Kişi	Emin Kerim
Yaşı	67
Derleme Yeri	Muhacır Mahallesi
Derleme Konusu	Muhacır Mahallesi hakkında, Türkiye'ye göç, askerlik hatıraları, Türkiye'deki akrabalar

benim adım emin, soyadım kerim, baba adı bedri. altmış yedi yaş, āmin āmin epimize. şindi şindi siz üskübün mācır maallesinde burdasınız. ama ne ki bu mācır maalle ilk ne gelmiştiler burda üsküpte bu maalleye gelmiştiler türkler. e bu maalleyi bitevi maalleyi türkler yapmışlar yüzde yüz türk ayleleriymişler. onlar gelmişler leskovsadan leskovsadan

5 dünmüşler burda em bu bu bu maalleyi seçmişler. bu maalle o zamanlarda o zamanlarda imiştir avrupada en güzel maalle yapığ, esapla dört yüz beş yüz sene evveli. açan gelmişler en güzel maalle bitevi avrupada er bir ma er bir şeyin cādesi var imiştir, evlerin de su yok imiştir. çeşme, bunarlar bunarlar su var imiştir yıkanmak için amamcıklar, amamcıklar var imiştir aynı üyle em avrupada birinci maalle ne imiştir yapığ güzel güzel er yerde

10 yollar. bu yollar nedirler şimdi aynı türk zamanından kalmıştırlar ama ne ki o zamandaki evler kalmamıştır içbir tane episini yıkmıştırlar, yapmıştırlar yeni evler. bu bu evleri şimdi yaptılar nasıl deym türkler nasıl ne gidiydılar burdan türkiyeye, bureye makedonlar geliydiler. em episi tarihte de yazılmıştır ki üskübün en eski insanlar ne yaşaymışlar türkler imiştir. sonra makedonlar başlamışlar gel. ben ben onlara deym geliniz. göstersen

15 kimse üsküpte nedir doğuğ. o bizim ayle burda. annem tarafı annemin tarafı onlardırlar

doğuk burda. dört yüz beş yüz sene evveli osmanlı osmanlı zamanındadır onlar gelmişler
burda ve burda kalmıştır. oni da tamam bilmeym. ben nasıl ne biliym ki dedem da koymıştır
bu maallenin adi məcır maalle. biz məcırsık dey, gelmeler leskovsadan, isteyS bu maallenin
adini koyalım məcır maalle öyle sonna bu maalle için başka yok. o deprem olmazdan evvel
20 biz ne deyz zerzele, üsküpte zerzele, demiyz deprem de üsküp idi çok küçük, burda ne
denirdi şimdi bu ışıklar bu bũ tren istasyonundan üteye doğru imiş ovalar şey ondan sonna
geliydi avalımanı var idi. bilmeym şimdi siz ne kã biliyorsunuz çayıri, çayırdıyda orda ayvan
pazarı ayvanları sataydılar orda, ordan ütē doğru idi aynı şeyler. burda var idi eski istasyon
adı neydi depremde ne düştü ordan üte aynı idi tarlaları küç üsküp idi çok güzel, ama
25 deprem nasıl oldu başladılar çok gelmeler, gelsınlar en çok gelmeler geldiler üskübe. niçin
bitevi osmanlı tarafından türkiyeye almak için vizeler, vize şimdi ne deys mecbur imiştir
gelsın üsküpte alsın em sonna gitsın vatandaş türkiyeye. e ondan sonna gelmişler çok
boşnağlar, arnavutlar gelmişler en çok arnavut em boşnağ em üle üsküp büyümiştir. en
çok ellinci senesinde bin dokuz yüz ellisinden altmışına kã altmış beşine kã var kimse ne
30 gitmiştir. en çok elliden de elli beş elli iki elli beşe kã en çok gitmiştir. bilmeym ben, küçük
imişim bilmem. bir angi başkın mi var imiştir şey mi ya bazisi demiştir bizim memlekettir
türkiye, ver türkiyeye gidelim, türkiyededir burdan dā iyisi oni buni. e babamın tarafından
açan gittiler türkiyeye, babama dediler çocuğunu evlentirdi beni bi küçük bebe bebek dey,
çocuğunu evlendirkten sonra de gel türkiyeye de yaşayasın. babam çalışıydu astanede,
35 astanede çalışıydu. ben burda fabrika otobüs fabrikasında çalıştım, çalıştım otuz altı yıl şimdi
emekliyim, ordan emekli çıktım. o fabrikayı nasıl yugoslavya bozuldu bozdılar o fabrikayı
da kapandı fabrika, var bir şey çalış ama sattılar fabrikaya, fabrikayı sattılar aldılar başkasi
parasıS. bir oğlum var, bir oğlum var fransada. üç tane gelinim var orda ve üç tane torunum
var. bir kızım da var aynı ikizdirler ikisi de. birisidir istanbulda. bir torunum var ondan
40 şimdi ikisidedir yolda, buraya geliyor bayram için buraya geliyorlar. torunlar idiler zaten

burdaydiler faransanın. torunlari bitevi yaz idiler burda, şindi gittiler biraz yunana, gittiler denizi görsünlar biraz denizde, tatilde em ā kızım şimdi geliy aynı torunuyla burda, a damat izin vermemişler çalışın çalışıyor. askerligi ben yaptım burda, burda bu yugoslavya zamanında yok üsküpte subotişada yaptık, subotişsa. o o o kaldı sırbistanda sırbistanda, o
45 zaman idi yugoslavya açan askerliği yaptık. idi beni yolladılar ütede bu şeye subotişada orda. on sekiz aydım orda, geldim biraz dā evveli niçin keskin nişancıydım, aldım ütede bir birkaç tane ödül aldım ütede keskin nişancı gibi em bir kırk gün dā evveli geldim, dā erken dā erken koverdiler. pa nasıl fark ettiler şindi ben burda burda açan idim çok var idi o ava tüfegi nedir avālen onunlen çok günde beki bir elli yüz kere ataydım, okaydım keskin
50 ne kibridin on tanesini koyaydım, on metrede episini oni vuriydım. açan gittik ütede ütede askerlikte, onlar diylar şey ben de biraz dā uzeldim bu benim için deym yakın, nasıl dey yakın. iki yüz metre deym benim için yazın, dört yüz beş yüz metre dedim şey em orda var idi bir en büyük o vakıt ne var idi toplantı yugoslavyada o askerī alan em bir general bizim bizim şey benim altımda neydi o ben idim onbaşı gibi onbaşı gibi em bizim şeyler
55 en güzel çektiler. bu, bu kardeşim bu da kardeşim bū bizim şey çıktı en islā şey em o general inanmaydı, inanmadı ki o kâ şey yapabilirsek biz. em dedi biri, biriniz dey, sizden dey, gönüllü çıkısın, isteym benim ünümde dey gürem dey onun şeylerini. em ben deym te ben olur mi ben deym çıkam, olur dey em dey iki yüz metre, yok deym iki yüz metrede beş yüz metrede deym koy onu şeyde beş yüz metreye kâ deym em ben beş yüz metrede
60 koydılar o şeyi on tane kurşun tak tak tak tak episi on tane o insanın vücudu gibi yapık makette, makette burda getirdiler dey olamaz bu dey ep oni dey bir yerde dey ortasında burda dey vücudun dey olsun dey o kāsın dey keskindi. de benden dey on beş gün on beş gün ödülüm var dey em verdi bir şey plaket verdi. em başka kerekte aldım dā bir kerek on gün em bir gün dā bir kerek on beş gün aldım kırk gün almışım ödüllerden. doğruydu
65 askerlik o vakıt yugoslavya zamanında askeriyaydı çok kuvvet, çok kuvvetli a deybilarım

amerikadan em rusyadan sonra onlar idi dünyada üçüncü en satan silâ memleketiydi o vakıt.
ama onun için amerika bozdi yugoslavyayı, bozdi yugoslavyayı ki silâ satmağ için savaş
çıkısın şey pazar olsun. ayırım yok, ep bir, episi bir, var episi bir yemekler, yemekler
gideydik üç çeşit yemek var. o üç çeşit yemekten angisini seçebilirsin, yiyebilirsin. istersen
70 yemeyesin, yemeys o şey buni istiyem yeyem buni aliysin yemeğ için ne aliysin, yeysin. ā
şindi şindi nasıl ne oldi burda makedonyada kestiler askerlik yoktur, ama şindi de ayırdiler
müslümanın bir tarafı yemekleri, bir tarafı makedonlara yemek. aynı fabrikada da ne
çalıştım bu otobus fabrikasında o idi avrupada demeyim birinci ama ikinci ikinci ol otobus
fabrikası o, orda da vardı iki çeşit. bir bir kazanlar makedonlar için bir kazanlar
75 müslümanlar için ayırdiler ayırdiler domuzlen bu şey yok, yok. o idi. nasıl deyim çok güzel bi
fabrika. kazancımıS o zamanlarda yugoslavya zamanında almanyadan idi dā büyük
kazancımız, ne gitti almanyada ben kaportacı gibiydim almanyada bin sekiz yüz mark
aliydi ben burda bin iki yüz mark aliydım burda marklen aynı şeye yapaydık, deniydik. çok
arkadaşlarımı alıştırdım burda kaportacı gibi kaportacı gibi alıştırdım şeyleri em çok
80 yollaydım almanyār, şaitşarya bu isviçreye onlara yollaydım ütede em bana diydiler gel
burda dey burda da dā güzel, abe ne geleyim deyim açan maaş deyim dā küçük deyim,
burdan deyim. o şey de dā büyük şey ama çevrildi devrem, parçaladılar yugoslavyayı em
fabrikaları burda kim ne kim ne bahtı kim idi müdürler çaldılar, oni buraya yaptılar kendi
fabrikaları em öyle. o olsaydı, o vakıt deseydiler onlar geliniz biz gideceğ idik,
85 gideceğ idik ama onlar dediler yok dey kalınız dey sizin ütede durumunuz eyidir dey, şeyler
dey em biz kaldık. var iki tane rāmetli kardeşim var, üç tane kardeşim rāmetli em bu iki
kardeşim altı, bu kıs kardeş. epımız burda yaşays. çok çok çok baba tarafı episidir
türkiyede, izmirde, akisarda. izmir akisar em bū yalovada. onlar geliyar emen er yıl, er yıl
geliyar, burda oturiyar biz gideyZ onlara ama bu seferi şindi biras tansiyon da şindi biras
90 yaşlı da olduk, biraz tansiyon başladı, kalp atışları oni buni var tansiyon biras, em şindi

fazlalık, fazlalıklen öluma gideym fransaya, parize gideym, ölum pariZdedir. oraya gidiym,
ava da biraz dā temis ütede dā çok. ayni ayni apları içeym, burda tansiyon on sekizlen alti;
ütede on_üçlen_alti. ayni aplar, ayni insan, ayni ep. başka dā hava dā temiz ütede dā çok
yeşillik var dā güzel. e şimdi bis senede gene bir üç üç dört beş alti ay bazi kere gidiys
95 fransaya, istanbula gideys kıza biraZ gidiys. pa yok bazi kerek yazın da dīlsık burda, bazi
kerek kışın da dīlsık burda. şimdi geldik, mayısta geldik, mayısta geldik. şimdi oğlum dey
istersen dey, gidelim dey gene dey alam sizi dey. yok deym lāzım bir bū dođtora gidelim,
bağalım bir_angi şeyler bağalım, gitmemişik çoktan beri üç_ay. bağalım tali kan taliğleri,
şeyleri oni buni bağalım nası çıkacak sonu. novi pazardan mi tutinden mi? tutin, sancağ
100 sancağ. pa burda da çok boşnağlar geldiler nasıl türkiyeye gitmek için vesika vesika
almağ için arnavutlarlen beraber çok, buraya da burda da var boşnağlar. yok kafalağı burda
çok karıştıriylar, din em türk başkadır, arnavut başkadır. a din tarafi müslüman, müslüman.
burda burda doğuksan lāzım makedon olasın niçin paşaportundur makedon. yok ben deym
makedonyasın. ben deym fransaya gittim mi söylemem ki türkiyedenim benim bağ
105 makedonyadan deym. ama makedonyadan türk, türk, müsliman burda burdan_em a zarem
bağarsın makedonyalı epimiz burdan desek ep makedonya şey. ama çok karıştırdılar onlar
makedon em şey. kardeşim rāmetli deydi nesin sen, bu dey arnavut. e dey gideysın
alamanyā durduğdi polis ne dey, nesin sen? arnavut. ver arnavut paşaportuni, sen çıkariysin
makedon ne yalanttıriysin ki arnavutsun, dey makedon. dedeler gelmişler bū konya
110 tarafından, konyadan gelmişler, leskofsaye leskofsadan sonna gelmişler buraya. ben dedim,
ben size temincek de ne dedim, avrupada birinci yer en güzel maale neymiştir, bu imiş
yapık. ep soğağlarlen düz soğağlar, dīl egri soğağlar. gidecen mi su er er avlida bunar
var_imiştir su çıkariymiş. er er evde amamcık yıkanmağ için ve tuvaletleriymiş dişarda,
epsinde epsinde episi. lāzım ise dā.

METİN XLI

Kaynak Kişi	Fisnike Kerim
Yaşı	58
Derleme Yeri	Muhacır Mahallesi
Derleme Konusu	Eskiden kına geceleri ve düğünler, yemek tarifleri, Muhacır Mahallesi hakkında, doğum âdetleri, Makedonlarla komşuluk ilişkileri

tamam, adım fisnike kerim. benim elli sekiz yaşında evet bis enişteylen bin dokuz_üz seksen
birinde evlendik beraber, sekseninde tam üzür dilerim. kızımız bizim loğopet dil konuşma
uzmanımızdır bu bizim kızımız doktor. vallâ gürocüyle, gürocü olarak a yok vallâ kim geldi
annem sebep oldi, babasi hastanada çalışıydi, benim anam astaneye girdi eh üyle oldi,
5 gürocü gürocü şekilde biz ikimis evlendik, alındik. öyle ki bir hayat sürdük, evlatlarımız
oldi. iki ikizlerim var kızlen çocuk. iyi, evlendiler, yuva kurdilar, o kadar şimdi torunlari
te bekliyoruz öyle. ya bizim normal geliyor babasi, geliyor görünce, geliyor kayınvalide,
geliyor önce seni gürsünlar, önce geliy bir kızi gürsünlar, beyenecekler mi o da onlarlen
geldilar, evet. yok istemedik, çünkü bir görüşmek görüşme evet, orda görüştük, tanıştık te
10 bir kuşluk yedik, evde oturduk, gezindik biraz, dündük söram eh oliy mi olmay mi beyendik
mi beyenmedik aylelerin babalar anneyle konuşiyar öyle ki karar verildi demek ikimiz.
evet görüşüydük, evet tanıştık bi tanıştık evet üyle ki öyle üyle oldi em çabuk te bir üç ayın
içinde bis evlendik ikimis. e nası yok ē ben oni, o beni. evet evet evet evet bis sırası. e

normal bak kınaya çok girmedim ben arkadaşlarımı benim en yakın topladım, öyle ki bir
15 kuşluk bir bütün gün evimde bizim oynadık, her şey yaptık em sonunda bi sade kına yaptık
o kadar, yapmadık, girmedik o kadar çünkü bizde kınalar çok güzel, aynı türkiyede gibidir
kınalar. e evet evet nasıl. bu evet evet nasıl yok sizin türkiler episi bizde aynı yazacan mı
sen ben bilmiyorum ayten. ah yok yok yok te normal kızlar te haykırıy. vallâ oni oni ta
kına ne koyaylar kızlar etrafında e mumlarla demek şeyiyle yapaylar, düniyla, söyleyler,
20 seni ağlattırıyler o kadar. yok vallâ benim var idi bir entarım, kendi entarım e te o entarımla
ben kaldım çünkü ben istemeydim çok çok şey girem o yollara, çok süsler istemiydim, ama
oldi ben üyle istedim bir arkadaşlıkları benim kendi arkadaşlarımı topladım o kadar. düğün
çok güzel idi düğün valla i düğünümü sürdi, burda sürdi, önce var idi nikâmıs. nikâmız
var idi çok güzel idi. iki gelinlik alındı, nikâ gelin nikâ için em bi tane evlenmek için. e
25 öyle ki demek normal geldiler aldılar beni, ama erkek bizde bizim tarafında düğünü yapıyor.
eh onlar da sürdi bir üç gün vallâ düğünümüz sürdi. eh bir üç gün e pa evet evet a bizde,
prizrende gelin odada bekliyor. demek geleceklar alsınlar odada bekliyorsun sen gelin
olarak ep süsli var idi o zaman teller, dâ şeyler dâ yapışturul koy alında bilmem ne e o
üyle ki bekleysin, giriy kaynana, kayınvalide te kaynanam biz deysik buralar, kaynana
30 giriyor. e önce düş sana geliyor, duva ni açar em bir bonbon bir tatlılık âzına koyuyor o
ilk olarak, budur prizren âdeti, evet bu prizren âdeti e sōram otururler etrafında sen
durursun demek onlarla. bizim gelin, çünkü orda odada onlarla karşılaşılıyık. em eh
oturiyler, bir şey ıkrım ediyorlar em sōram normal iki anne, annem benim, onun em annesi
damadının kolundan kapiya kâ günderir tutaylar, kapıda iki baba alır em baba onun babası
35 em benim babam kolundan, arabâ kâ koyaylar. yök, yok bizde yok gelince, gelince burda.
e ne gelince ne yapıyorsun bu bekler seni boğdaylen, eşin bekler boğdaylen evet evet bal
em balımız em kıranımız. önce ne zaman endiriylar arabadan atay üstüne, üzerine boğday
demek bereketli olsun. e bomboni tatlılıkta şey e sōram kıranını koyaylar, ekmeğini

koyaylar, ününde birisi aynam var idi dā ünde kimse aynamlen bis ikimis ilerliysiğ evimize,
40 iğimiz güründük e sōram normal ballen yaptırıysin kapiyi yokardan demek sā ayaginlen
giriyorsun, eh te bir beş dakka odaya koyay ne kâ giresin o odaya, o çıkaysın normal te
düğün, devam ediy düğünle te öyle. var var var var, âdetlerimiz dā sürüyor. bunların
âdetleri burda biraz dā başka. tē ayten ayten başlayacak sülesin buranın âdetlerini. beni bitir
o zaman tamam. düğünde biS yok restorantta, geçti er şey restorantta, salonda evet evet
45 evet. bizim em evvel em şimdi hep restorantlarda, fazla fazla sōram sōram vardır iki gün
üç demek yarın dā toplanılırlar, obur gün dā vardır demek bir_afta ağa düğün sürüyor, ama
evde ē devam ediyor evet vardır demek o şey yapıyorlar bû dernek yapıyoruz, dernekte
demek dernekte şimdi nası deylar o şey mekişalar biz deysiğ burda pişiler, pişiler, lókma
tatlılari yapıyorlar, lókma., sizdedirler küçük bizdedirler daha büyük e lókma tatlılari dā
50 evet evet lókmalari zaten onların da bilmeym var mi şerbetleri, şerbetsiz şerbetsiz tuzla öyle.
üğrenirsin tabiki gençsin sen. işşallā işşallā işşallā. üyle ki düğün devam edey em bir_iki üç
gün e sōram normale normale dönüyoruz. türkiyeden ēvet türkiyeden farklı bizde pirinç
tavasi vardır. yāni yāni sōram bu şey türlü tavamızdır meşur demek türlü tavamızdan,
fasulyemizdir, bûrekler vardır, piteler ne diyorsuk biz, poğçeler vardır, yemek çeşitlerimiz
55 var çok, taze fasulyamız vardır, bezelyamız vardır, er şey er şey demek ēvet elbasan.
efendim türlü türlü yapılır kuzu etinlen kuzu etinlen yapıyor em türlü yaz yemeği, her
şeyle var. tavada tavada yaparsığ, evet. yazın yaparsın, etsiz yapıyoruz. yok düğünlerde
yağlı et ister, o ister yağlı, ēvet. eti epısını demek türlü o yüzdendir türlü o. vardır vardır
yānisi, pirinç tavasi vardır demek. pirinç tavasi, yok pirinç tavasi kaynattırıysin tavuk
60 tavukları ne tavuk suyulen pirinçlerini sōram kavursun soğanını, e onunle sōram koyarsın
te pirinç bu suyuni, et suyuni koyarsın pirince, onlari tavuğuni de yerleştirirsin üzerinde,
koyarsın oni fırına o firindan evet. ama pirinç tincerede ne yapıyoruz pilaf olarak evet a
budur furunda, furunda. var çeşit yemeklerimiz, var. ēvet, elbasan aynı o kuzu etinlen

yapılıyor. sütlen yoğurtlen yumurta onlar yapıyorlar em odur onların em biras uni, uni
65 olacak em o o da aynı fırında yapılır. e drop sarması da var te aytenin drop sarması yapılır
beyaz karaciger, dalağ onları epısını karaciger em dalağ ta var, yok dalağı yanlış tamam
bunları kaynatırsın güzel em küçük küçük ufağ ufağ doğratırsın onları em onları sōram
epısını sararsın şıye gümlük, kuzi gümlüklerinde küçük kuzi gümlükleri içini onlara
sararsın, onları düzersın, tuzuni, karabiberini pirincini koyarsın, e mağdonozuni koyarsın,
70 onları sōram sarance kapattırsın onları güzel açılmasın, sulattırsın onu suyunle ne
aşlanmış o cigerler ona göre sōram fırında. drop sarma, drop drop sarma ama çok güzeldir.
drop, ciğer sarması. evet, kalmış o makedon türk dillerine karışmış. evet tabi, turşu, ayvar
bizim önemli meşur ayvarımız var. ayvar, pincur yaparsık. pincurlarımız bizim zaten pişer
fırında aynı. biberi, domatezi ve patlicani onları fırında pişiririz. sōram sōdurursuk
75 eklersık onları em onlar sōam düvülür. kimse makinede geçiriyi üvüdiy kimse düver
onları, em onları kışlık koyar hazırlık yapıyorsuk sōram onla sarımsak, zeytinini, tuzuni
koyarsın. ā ayvarımız biraz da dā işi var onun. kırmızı biberlerlen, ayvar eğ deyelim şimdi
bir otuz beş kilo alırsın kırmızı biber, onları pişirirsin, em kara pat bū patlicanımız te sizin
biz dersık burda kara patlican, ē patlicanımız var yedi sekis tane patlicani da pişiririz,
80 onun içine katarsık, onları sōram ügüdürsük, ayıklarsık, demek pişiririz, ayıklarsık,
ügüdürsük em sōram pişirmege birağarsık, büyük var tencerelerimiz e orda sōram eğ şekeri
taçılır, biraz koyulur tuzi, zeytini em üyle ki bakarsın sonuna kā bir dört beş saat demek
onunlen ūraşırın. üyle kim çok lezzetli olur, çok güzel. ya ō dā çok kāfaltılık bizim
kāfaltılık o dā çok. biber salçaları gibi oluyor, ama çok dā lezzetli. patlican, kara patlican,
85 kara patlican. ā sütli o turşu, biz turşu, turşu. vallā ben yapmam oni, oni yapmaym sütlen
oni boşnāklar yapaymış. onlar süt evet, sütli sütli evet erkes tutturamaz, yapmaym o kā.
yapaylar var burda turşular çeşit yapıyorlar. ne yapay dolduriylar bu dolma biberleri bis ne
dersık lānaylen havuçlen doldururlar aynı onları, turşi koyarlar onları aynı tuz bu sirkeli

suylen tuzunnen şey te öyle. vardır, çeşit yaparlar bir sürü amā bis artık ben başladım biras
90 yapmayam, dā az yapıyorum şindi artık. yok, çünkü ikımıs biras kışlara fazla çocuklara
gidiyorus öyle ki kime yapalım, kime yapalım. evet, ā şimdi bunlar kınyadan, kınyadan
demek leskıoftşada ama leskıoftşada. o zaman başlamişlar onlari kıofsunlar, sırpililar te o
zamanki dünemınde bin sekiz üz bilmem angi yılında. o zaman onlari başlamişlar hepısını
kıovaymışlar demek epsını gitsinlar. emm bir kısmı onların kıaliy kıosovadaki bir kıvlerde
95 lapta orda. a bir kısmı makedonyaya güç ediyler e makedonyada azden demek üskübe
güç ediyler, em dā bıkaç yerde fazla var jimiş, ama te üsküpte burda yerleşiyler, bu
maalleye, bu maalleye te eminin dedesi sōram sorunca bu maallenın adını, ismini ne
kıoyalım... bu dedi bıZsık mācırler gelensık burda bu maallenin adi olsun mācır maalle.
üyle ki kıaldi bu mācır maallenin, ama onlar gelince burası demek burası ova ovalık hepisine
100 vermişler partşelalar ne deysık biz, kısımlari, arsaları ayırttırmışlar, hepısını ayırttırmışlar
em epısının var jimiş kendi bunarlari ve kendi demek ō gelizler mi nası deymişlar evvelden
tuvalet içine nereye gideymiş onlari, herkezın var jimiş evleri, erkezın evleriymiş.
hamamcıklari var jimiş arkıalarında, normal hamamcıklari eski kıapırlarlen açaysın, içeri
giriysın öyle eski zamanki kıapırlarlen. eh o var jimiş odalari, dortlen dört idi büyük odalari,
105 bizim çünkü bıZ yıktık oni arkıada em dā bir oda idi ünde, o biraz dā küçük üyle. üçlen iki
mi iki buçuk mu üçlen üç miydi? eh üyle üyle var jimiş evleri onların, em ünlerinde var jimiş
sōram öyle. havlilari, şeyleri bunarlari var jimiş her bi evın bunari var jimiş. eh ben o kıadar
biliyorum, fazla bilmiyorum. tabi ki var, tabi ki var ō la usa nası yok, var var var var vallayı
ben ben astanada hep geçirdim, üç ayımı astanada geçirdim. ben yapmadım içbi şey benim
110 çok küçük doğdılar, ne yapacan. çünkü vardı kıız çeyızını ne zaman hazır ediyısın, hazır
ediyısın la usalığını da. e normal yatağını, çarşafını ne kıoyacan diyelim çarşafı, en güzel
çarşafı özel yapıık onlar, onlari kıobodanlı var, şeyler var demek güzel şeyler, azır ediyısın
onlari ususi la usalık için ep bekliyorsun. e sōram düşünır yatağın. gelini getirirler eve,

gelin birden yıkanır, bebe yıkanır, yatağa en güzel elbisesi yeni elbisesi nedir İa_usalık
115 giyilir, koyulur yatağında, bebesi yanında e sōram var sōram demek isterse yapaylar babına
burda derlar, toplarlar demek aķarabalarını, Őiyelerini kuşluk verılır, oyun oynarlar, mevlüt
yapıyorlar er Şey yapıyorlar. oyun oynarlar, normal düğün gibi evet, mevlüt yapılır,
mevlütten sōram kalkaylar, oynaylar deylım Şenlik Şenlik bizde. adi adi mevlüt yapıyorsun,
adını veriysin bebeğın hoca hanımın neylen en biyık kiminlen ise yaparsın, e_o zaman o
120 orda koyay normalı nası kulağına okuy ezanalarını, e ezanını okutturur, adını ismini verir,
öyle ki. evet dişi bis sütli_aç yaparsık, pirinçli yaparsık, olsun beyaz pirinç gibi pirinç gibi
olsunlar. öyle biz sütli_aç yapıyorsuk, bu tarafta sütli_aç yapıyorsuk bizim bilmiym e
yaparsın tatlılıni, her Şeyini yaparsın sütli_açını yaparsın, bir tatlılık yaparsın, akrabaya ya
haber edersin işımız var bizim. eh Şimdi artık internetlerle artık anlaysık te öyle o kadar.
125 evet, çocuk tāmam unuttum onlari. evet İo_usada İokmalar dağıtırsık. er Şey demek ne
olacak İokma vardır bizde. çaya çağırırın, e çayda demek İokmalar_olacak, e İokmaların
yanında er Şey olur, peyniri olur, zeytini olur, ayvari olur, er Şey olur demek. istersin
izğarayı da yapaylar, er Şey yaparsın de ama İokma mecbur olsun evet, o bebe olsun İokma
gibi kabarsın İ te öyle. evet evet, ē biZ yapmadık, vallā bizim yapmadık. evet başında
130 süpürgenin tellerından biraz, onlari saraylar bi Şeyde bırağaylar bebeğın başında, te öyle
ķorosun diye çünkü elbette bebeğe kalya bi ket yalnız allah ķorutsun demek. yōk yok yok
yok yōk biz bırağarsık, yok yok yok yok yok yok yok yok. o bidattır artık o bidatlar. bak
Şimdi dinımız dindir, ama bidatlar da çok biz Şimdi bak elhamdüllā ben namazımdayım,
açıkım ama namazımdayım. allā işallā kabul eder, ama çok bidat var, çok bidat var, çok
135 çok çok bidat var. o yüzden ne bilem. ilk vallā ben yok yapmadım, içbi Şey ā Ően aldık tōkā
maşalla maşalla bitevi o kadar. yok yok yok. ā bak yok, bizde saçlarını ā düşerse kıraysık
poğaçā başında, çürek. eh ā bebe bebe yedi yaşā, yedi güne kā saçi kesılır, em sōram demek
saçını kesılır, kim ne keser saçını biraz te ona bir hediye bir bakşış verirsın. o ayrı em

gramını ne kadar altınıni verirsın, gümüş mi verirsın demek o bir hediye ona, üyle alırlar
140 evet, saçı kesilir, evet var o şeyleri. yok yok yok biz büyüdük, bak şimdi bizde biz büyüysık
türklen makedonlen sırpden demek çeşit arnavut, epısınlen biz çocuklar bizim o zamanda,
o dünemde biz büyüdük beraber. biz bir keretten üç dil konuştuğ, eğ bizim yok ne. te bunun
kızı üç dili konuşıy. evet ingilisçesi da dört, isteym deym o çünkü büyüy makedonlarlen
büyüsın burda, eh her şeyi paylaşıysın makedonlen anlay mısın? yok ne şey edesın.
145 makedonda de vardı makedon dili türkçe gidersın makedon dilın vardır mecbur bilesın,
çünkü dersın da var makedonca eğ o yüzden biz büyüdük, büyüdük nası deym biz beraber
büyüdük. yoğ idi bizde ayrımlık yoğ idi. bi de ne dey sen domuz eti yemiyorsun ne var ise
domuzdan ne zaman gidiysık onların bayramlarına, bu bu bu dokunma oni, o sizin için et
dıl, bizim için özel tavuk eti olsun, şey olsun demek özel yapıliy, ama diyorlar buni buni
150 buni dokunma, bu sizin için et dıl. aynı onlar ise gelirler. evet evet bayram için ne gelirler,
biz gidiyorsuk onların bayramına ne yapasın şimdi. evet evet biz beraber yaşıyorsuk şimdi
yok ne yapasın bak şimdi ben bu maallede, bu maallenın içinde salde biz, biz, yo biZ em
ismet mi ne ruđdi ađ ruđdi angi bošnāk var orda başka? ā po mirela boşa demek üç ayle biS
müsliman olarak, ama ne yapasın şimdi mecbur yaşayasın. koşaylar her bi iyiliğine koşaylar,
155 fenalığına koşaylar. er zaman bak şimdi.

METİN XLII

Kaynak Kişi	Burhaneddin Dalip
Yaşı	66
Derleme Yeri	Saat Kule Mahallesi
Derleme Konusu	Üsküp'teki tarihi eserler hakkında

burhaneddin dalip soyad ama peç pec. altmış beş altmış altiya tağıldık. yap yap yap. iş dıl içbi iş yapmaym. çocuk çalışıyor, kız çalışıyor, altan vardır kiracımız te te o ben tağayüta ne dey te emekli olduğ evet. ben çalışmışım bu şeylerde benim ilk zanat terlikçi, terlikçiden sonra şey yapmışım bu antenle radyo televizyonun antenlerinde montaj şey yapmışım.

5 üsküp, üskübün içinde, makedonyada nerde var ise anten orda montajini ben yapmışım. e te burda şincik var birkaç sene tağsida işledım bıraktıktan bu işi tağsida, tağsidan söra hep bıraktık. yō yetti. yok evde, te burda şey yapayz, biz oturmays. gün gider olmay çıkar bi şey yok hanım çıkarır bazı iş bırakmay. onlar olmasa da olmaz ki olmaz onla beraber. biz demişlar evin diregi erkektir, ama valla i kadın hanımdır evin direği. bütün işleri onlar şey

10 yapay, yükleniylar. onların yoli gözükmez, onlar evde iç olmasa otuS kırk kilometre günde geçerler. sabağsı odadan odaya bis soba üç gün bilirler yarın a oda şey. şimdi soba geldi mi lâzım yansın sonra. budur saat bayırı maallesi evet, saat bayırı maallesidir dā eski şeylerde. gençler dā unutkanlık başlamıştır artığını bu maallelere, çünkü üsküplüler göç ettiler. e gelme şimdi gelmeler o kadar da ama hepisı da şey yaparlar saat bayırı gibi

15 cāmi da ikinci sultan murat cāmisidir. hünkār cāmi, selāttin cāmileridir. budur burda ama
oni da saat bayırı cāmisi gibi şey yaparlar. o şekilde şey yaparlar evet, saatin yanında evet.
o şey ikinci sultan murat, saat cāmisini yaptı, bu şey cāmi sultan murat cāmisini
yaptırmıştır. ā saat kulesini kanuni, kanuni yaptırmıştır em de ilk saat kulesidir osmanlı
döneminde. evet, başka yerde yoğ imiştir. ilk saat kulesi oni da sigevarı ne zaman
20 fet etmiştir, zigetvari ne zaman fet etmiştir macarıştan, ordan almıştır ustasını da çamları
da şeyi da burda ilk saat kulesini şey yapmıştır. e te_o budur burda şimdi yiğit paşa üskübi
sultan murattan evvel bak fet edendir üsküp. bak sultan murattan evvel a cāmidir, bin dört
yüz otuz altısında yapıktır sultan murat cāmisi peşin öncedir. yavaş ne kâ bin dört yüz otuz
altı elli üç, eḡ yirmi bi şey eḡ yirmi üç dört yıl te te üyle odur demek yiğit paşa ondan
25 evveldir. şey olup burasını fet etmiştir, yiğit paşanın oğlu alaca cāmi derken isāk bak isāk
alaca cāmidir. türbesi burdadır, isa isāğın oğlu isa isa. yiğit paşa, isāk, isa. isanın türbesi,
mezarıdır bu şeyde saraybosnada. e sōra vardır başka da cāmilerdir te yāya paşa cāmisi,
bū mustafa paşa cāmisi kaledede yokarda. sōra vardır diyelim yıkılmıştır yüz yirmi yedi
cāmiden üsküpte, kalmamıştır hepi topu ya vardır yirmi beş cāmi ya yoktur. eḡ
30 yıkılmışlardır onlar, çok te var imiştir vardarın obür tarafında taş köprüünün yanında
var imiştir burmalı cāmi, dā bir iki cāmi ütede var imiştir, onlar kaybolmuşlardır artığın. o
burmalı cāmi yıkılmıştır bin dokuz yüz yirmi beşinde. işte deym sırpçılarle krallık zamanında
yıkılmıştır, evet evet orda bu şey o piçer evi burda o üsküp şeyinde piçeski dom üsküp
şeyinde nası sırpçası dey o piçeski dom demek subayların evi şey yapay, evet subayların
35 evi gibi şe olur. o, onun yerine demek cāminın yerinde o yapılmıştır. te burda var imiştir
yelen kapan cāmii, o yıkılmıştır, o yok yaptılar, şimdi restore ettiler yeniden, deydim ki
temelden de var imiştir arasta cāmii çarşıda, o yapıldı. e vardır yeni cāmilar çayırdı
yapılmıştır, butelde yapılmıştır yeni cāmilar, yoğ imiştir ütede cāmilar, onları yeni cāmi ne
yapmışlar büyük cāmiler böyle. te topanska pole topāna orası diyelim orda da yeni büyük

40 cāmi yapıliy. te te bunlardır di mi sağ, e köylerde ayri esattır ama üskübün içi istey deym
üsküp te te bunlardır. e şindi de burda restöre oliy şincek tiķa tarafından. bu ķaracan vardır
bir firma sizin ütede türkiyeden, o işini yapay çalışmasını restorasyonunu. e te gene sultan
murat cāmisini, saat ķulesini, alaca cāmii ve küsenķa cāmii sarayda restore oliy, üç cāmi
da bir depodan oliylar, evet. birden şey oliylar küsenke olmiştır, ķalmiştırlar sultan
45 muratlen bu alaca cāmi. te bunlar, budur saat saat ķule, saat bayırı gibi dā fazla eski eski
üsküpliler. vallā_i eski üsküplilerden te ķalmiştık sadık burdā, gizli vardır bir ķomşı burda,
e orda sadigin ķardeşleri vardır te te ollar, bunlar türk te burdan diyağanın ne imiştırlar
köç_etmiştırlar, yoklar burda, onlar yoklar. vallā_i ferda! saadet! amdi ağanın ne vakıt
gittiler türkiyeye be bunlar, otuz_üç yıl otuz_üç sene evvel. onlar ti ğana, te üç çocuk bi
50 ķardaş ķaldi burda. o genç te amdi ağa o gitmedi kendisi, oğlu gene büyük oğlu gitti, amdi
ağa burda vefat etti. eğ burda onların artık çocukları. idris ağanın onlardırlar, ķadri
ağanındırlar burda, amdi ağanın ķardeşi çocukları onlardır burda. burda içinde makedon
maallemizde yoktur, bu civarda yokarda içinde makedon yoktur. arnavut ne gelmiştırlar
içinde em eski üsküpler göç etmişlar arnavutlar, ama üsküp civarından arnavutlar,
55 ķosovadan dīl. te var ķosovadan da ne gelmiştırlar, ama bunlar ķarşıyaķadandırlar. batinsa
eğ ķarşıyaķa te te olmiş ķarşıyaķa izmir ne sizde burda eeh onlardırlar. bit pazarı burda
yakın, bu tarafta yol nedir şeye eski ķumanova yoli içinde emen türkiye için te burda imiştır
aşādan. orasına gene tus pazarıdır imiştır eski evet, eski tus pazarı o köprü dükkānlar
ķalkmış orda, evler ne var_idi depremde altmış üçünde, bin dokuz üz altmış üçünde deprem
60 bayagi asar te ğana var_imiştır asar, sultan murat cāmisinde asar, isa bey bütün cāmiler
içinde imiştır yalnız isa begde te minare üyle durmiştır, a sultan muradın minaresi şerefeye
ķadar o te o zelzele, o sene o altmış üçünde ne oldi bayagi üli de var burda, üsküpte. şindi
deym iki üç bin ülü mi nası imiştır ben da atırlamaym şey yapmaym şindi, dokuz yaşlarında
o vakıt imişim. te bu cāmilar fazla taşlık şindi fatīdir, oni şey yapmiştır. fatih sultan memet

65 evet o, odur. e bağ bu bayırda şeydir, bağ cāmi da bayırda çünki bu ilk sultan murat şeyine
kalkıktır bu cāmi. çünki sultan murat kosovadan ne zaman getittirmişlar, e şeyini deylim
üsküp şeyinde cenazesı te yatay kosovada, vefat ediyor, ütede. e ütede türbesi vardır
kosovada, ama orda iç organlarıdır, iç organları orda, dīldır şey yapam. e burda bir gece
geçiriy, bunun dā bir ismi vardır demek saat bayırı, deveden yüksek bayır, deveden yüksek
70 bayır; çünki burda bağ nası şey yapay kambur arđayı gene yoğari isa beg te üyledir, deveden
yüksek bayır deve şeklinde ē e orda odur. eh tekkeler, türbeler var türbeler bu tarafta, karşıda
anten güzügiy ütede, orda vardır. odur kadının türbesi, ama ğazi baba gibi iç şey yapar, geçer
orasi em kadi gibi şey yaparsın, tanrı şey yapamazlar. eski üsküplüler dā türkiyede ne
gitmişler ē şey yapmazlar. tamdır kadi kadi, ne kā idi dört beş dönem kadılık üsküpte
75 yapmış. e sonunda üsküpte kalıy. aylece kalıy burda. vefat ediy ve orda. çünki ğazideymiş
mu_ađđak dedikten sonra ondan sebep ğazi baba. evet evet evet evet, uğuk adamı evet. ē
üyle şey oliy, çünki bağ dedik ya bu beyan baba, beyan baba erkek şeyine gidiy, şey oliy. o
vağ erkeklikle yoğ alāđasi, beyhan sultan, bayan bayan kanununun kızi mi kıs kardeşi mi nası
düşiy şey yapıy tarīte şey yapmaym. te araştırsen bu şeyde de çıkaydı bir türbe. beyan
80 sultan istanbulda, ama ne angi semtte iç şey yapamam. a tamdır burda odur kocasıyla beraber
şey iki mezardır orda, türbenin burda te_o türbeyi orda geçmişiniz geçti ama e gündüz ama
bırakmazlar içeri girmek, restorasyon oliy ondan sebep inşat dışardan evet şey yapabilirsin,
ama burdan dışardan çünki çok yasağ düştü bir iki işçi burda şey oldılar, evet ondan sebep
şincık şey yapmaylar o kadar. e türklerdir ustalar, türkiyededir burda. büle dā ne deylar
85 işler temizlik şeyi işlerini burdan işçiler alırlar, a ustalardır istey deym kalem işini, te
minare işi hep türkiyededir ustalar, yoğtur isteym deym evvelden şey evet bitim yeni yıl
için kısmet ise üyle düşünüliy ki yapıslınlar cāmiler. vallā_i bağ şey yaparsın çünki
işlenmemiştir burda büyük yağmurlar, bu problem imiştir, bu büyük cāmi aşap tavan şey
onlar ē peşin oni ürttilar, kōnstrüksiyon, çelik kōnstrüksüyon getittirdilar türkiyeden, şey
90 yaptılar bütün ürttilar, e ondan sonra yıkım şeyler başlandı, çünkü açıktā işlenemeydi çünkü

yazdilar ne var imiştir o onlari yaziy. kuran yazısı yoktur orda, çiçekler ne şey yapmıştırlar.
e desenleri ama ilk desenleri çıkartırmıştırlar, çünkü kazanmıştır vallâi ameliyat
yapmıştırlar, ya o kâ o kadar ince. te ğana böyle gittilar orda bayram için vardır be alti yedi
tane kız vardır ne çalışıylar, erkekler de vardır, vardır böyle kâri kocadırlar ne deylar o
95 aynı işi yapaylar, ama onlar ğaliba gelemeyecek, çünkü altiya lâzım gelsın, şey yapsın. e
şindi şindi kocanın var ... ama kâri gelmedikten sonra tophana o da şey yapmıy. ama neyse
o türkiyede gene onun işleri devam eder. a biz de burda te te bunlarlen. bunlar, bu türbeyi
yapmış özel yaptırmıştır bu şey tarık şara, enkânın patroni. e ğ çünkü onlarındır şey, onlardır
soyundan eh ehe evet evet evet, enkânın evet râmetli oldi tarık ta şincık. şey onlar
100 yaptırdilar türbeyi. eh eh e şindi korumağa birazcık ama biazcık şey olmuştır. vardır bu
şeyler burda birazcık bu ceryanlar, yok selefisi var yok bilmem neyi var aksi şey birazcık
onlara bu illete bi taraf girmiştir. selefî selefî olmak o fena dîl keşke selefî olasın keşke
ama olmaSsın ki olamassın. te te bunlar vardır büle ta ta vardır. ferda vardır bi o şeyin ē

METİN XLIII

Kaynak Kişi	Nermiye Bayram
Yaşıysınız	84
Derleme Yeri	Saat Kule Mahallesi
Derleme Konusu	Maniler, düğün âdetleri, reçel tarifi, hıdırellez âdetleri, diş çıkarma âdetleri, batıl inançlar

nermiye bayram, nermiye. ben mi? otuz altısında onunci ay onunde, seksen dört yaşına, seksen dört evet. kırk sene işlemişim. süleyim mi? burda üsküpteyim doğdi ben, as üsküpliyim alşan başsan as üsküpli. babamdır, yok babamdır üsküpli, annemdir üsküpli ama şindi türkiyede ülmiştirler. topkapıdadırlar ütede. şardaşımdır topkapıda yaşay, kıs

5 şardaşım bayrampaşada ülmiştir. evet evet gittiler onlar elli elli yedisinde, elli yedisinde. biz gidemediş, şocam istemedi gitsın. yaşadış burda, dört maşsımlen ben burda şaldım. işledım sōra penziya nası diylar evet, emekli çıştıım seksen altısında. e elli kırk dokuzunden işe girmişim, seksen altisine şadar işlemişim. esapla kaç sene e üyle. başka? ben midir?

10 baba imiştir, babadır yirmi dokuzunde doęuķ, benim otuz altısında doęuķ. ben elli birinde evlenmişim, elli birinde elli birinde. elli beşte doğmiştir şızım te şanadış büyügi, evet evet. e bu sevdım ben oni vallā. çok soraysın a çok çok işte po o_jidi mastır imiştir, yaşışıklı imiştir, yaşışıklı idi niçin idi yaşışıklı ben da genç olduğuna sevdım oni, üç buçuk sene sevdım, alim almam sonundan sonra alındış gürümcemın evinde, gürümcemın evinde üç sene oturduķ. onun evi yoğ_jidi, kiraylen oturiydılar, geldiķ sonra burda elli birinden

15 burdayım, şindiye kadar bugüne kadar burda yaşaym ep burda. te komşılarlen beraber
berekat versın komşılardan, fenalığım yok bi şey. iki çocuk, bir kıS, iki kıS. çocuk büyügi
kombisi var işley burda. evet evet evet, ufağ çocuği işley cevayir ütede evet, ben şeyde te
süyle ki penziyadayım. başka ne isteysınız? evım yıkık evım yıkık dökük, siz ev verın bize,
ev verın. bilmeym başka. a a uğretmen imiştir. a yok kaçmamışım gelin duvağlen beyaz
20 fistanlen yaptık biz. yaptılar kına gecesi karılar toplaniylar, aykırıylar, ben ağlaydım türçe
türçe türçe. ben as türküm kızım. e şimdi unutmuşım seksen dört yaşında ne biliym ne aykır.
mutfağta türkçe süle ne biliysin süle te süliym

süpür gelin anım,

süpür bu kapını

25 getirecek seni ağa,

istanbul altını.

başka

makinanın burmalari,

sulari ağar,

30 sen o ağanın rubalari,

lavanta koğar.

unutmuşım be kızım, bilmiym ne süleyim da ne konuş, affedersınız bilmiym ne süleyim ne
konuş. seksen dört yaşına insan, mağsım. başka ne istiysin süyleyem. kaynanam beni
büyüttürmüşdür mağsımları. kaynana dıl po anām imiştir. dort gürümcem var imiştir ben

35 bilmişim kıs kıardaş, bir láf te bu kadar değiştirmemişim. te sülesin, bir láf. salardi
maşımlari te burda koyaydılar, koverir sabri abiylen yıkaydılar çamaşırlari, evet
kaynanam kaynanam, onun da kaynanasi beraber. başka ne ne süleym başka? düğün, evet
evet evet düğünü evet evet koçi alki geldiler, aldılar karılar, adamlar. dernek yaptık, sali
yaptık, cuma ilk cuma yaptık, hep âdetleri yaptık. unutmışım, ne âdetler unutmışım,
40 unutmışım, bilmiyim. geceleyin yemişik, seksen dört yaşına oynaydık da jireler çalaydılar,
aykırıydılar beni. ben tapınıydım, tapınıydım ben. evet evet evet evet evet evet üç buçuk
sene sevmişim kocami nası nazlanmayam. düğünde dolma, yāni, piriņç, çorba, paça,
baklava. paça açan kesiysin baklavanın kenarlarını, paça yapardık. biz ebedi sofrada paçasız
oturmazdık. evet, başka yapaydık turşilar, evet evet evet turşi, dolma her bi şey koyardık.
45 biber, pincur evet biber, ayvar, pincur, butenişsa er bi şey. peşinden yapaydık ā kara eriķten
reçeller, marmalatlar sōra de of demiri kırmızı neydiler ayy dīl kirāz dīl, yō be be ne
sataylar kızcılıktan reçel yapardık, evet kara eriķten reçel yapardık, ayvadan reçel yapardık,
evet kabaķtan kabaķtan da reçel yapardık, evet evet. koysun kirece, koyarsın birkaç kirece
tabi bir gece dursunlar, yarın yıkar lāzım doķuz su ama doķuz su lāzım yıķansın güzel sōra
50 kaynasın şerbedi, koysun oni kaynasın em çok güzel olur çok. anladın mi şindi?
yanlıřlamayasın. eski, pa ep bū eski kim saadet aba, esma aba, sabri aba, esma aba ne
çalaydi elmas_aba sōra buruşuk neymiştir servet aba mi neydi adi sen de kaFamı, sabri ağa.
unutmuşım kararı ilyas ağa, abibe hepimis yok var arnavut ta var, arnavut ta var ama fazlasi
odur üsküpli. var_jdi, evet var_jdi, o sormadi dur üç millet var_jmiştir. polis, poliz var_jmiştir
55 üç poliz var_jmiştir. polis te burda te buramızda yedi familya imişik biz, yedi familya imişik
burda depremden evvel. çok a çok geçinirdik çok, bir kapişmak yok imiştir bir fenalıķ sonra
onlar çıktılar evet. başka ne süleym? ederlez nası yok ā nasıl ederlez olur mi? poşi gideydik
salıncaķ mori koyaydik sōra gideydik, su aliydik kırık bir taş koyaydik, yüzümüzi kaķaydik
sabāyle yıkaydik. nası yok evet evet evet koyaydik, kalın kabaķ koyaydik maşımları

60 almasınlar evet evet, saçlarına kırdela koyaydık, nası yok güzel fistanlar giydirdik, nasıl
mori nası yok, çiçek, kırk bir taş toplaydık. ne dey? ā yapaydık nası yok sütli aç yapaydık.
evet evet dā çabuğ çıkşınlar em dā kolay çıkşınlar dişleri. var var var var var, bugün bugüne
var, vardır. kim ne tutay tutaylar. evet evet evet evet evet süpürge evet evet evet evet evet
süpürge koyardık, tarak koyaydık, evet evet nazar olmasın, evet e nazar almasınlar çocuğı
65 ondan koyaysık onlari, uyusun daha güzel uyki. e yalnız kal evet yalnız kal evet evet. dā
çok inaniysık te te üyle çıplak gezmiysık biz. ē yā ben süleym nedir ben da başladım kadir
gibi süleym, sülettırma şimdi. bak túbbe estağfurullah túbbe yarabbı. e po üyledir ayten
dıl mi üyle alla aşkına. ben işe giderdim evlat, kaynanam derdi çorap giy, etin güzükmesın.
demey miydin onu çorap güzükmesın etin. şindi nē? po sizde beter be evlat. ben türkiyey
70 bakaym beter, po benim insanlarım hep türkiyede idilar. benim kıs kardaşım türkiyede,
bayrampaşada üldi. ama bizim gençler dıl üyle. sizin bakma kusura affedersın. biz türk bu
şey televizyaya bakaysık, türkiyeyi koverırım. hem girdin mi? evet girseymişin içeri,
güresın nedir o mori çocuğüm. po düşmiş yokarda, tavan düşmiş aşāyi aşāyisi. teşekkür,
teşekkür işallā. cuma gecesi kesmezdık. e niçin cuma gecesi imiştir cuma gecesi, pazartesi
75 günü keserdık, pazar günü keserdık, cuma gecesi ebedi yapmazdık. ni çamaşır yıkamazdık
biz cuma gece çamaşır yıkamazdık. gün gün dikiş ta yapmazdık. cuma gecesi tatli yapaydık,
tatli yapardık, her gece tatli koyardık sofraya. dıl ādet, evet kalma İtiyārlardan o. gene de
yapay, tutay tutay gene. e olmas em ayagın demek olmas. evet bana güldü mü angi şey bu
kadir güldi mi kadir. dandili dandili unutmuşım şimdi. eeee ben bilmeym. ninni ninni nası
80 aykırıydım oni. dandili dandili dastana. dur dā islā bilir dā islā bilir evet. dıl yorulduk yok,
ama unutmuşım evlat unutmuşım sen bakma onlar genç.

METİN XLIV

Kaynak Kişi	Perihan Salih
Yaşı	50
Derleme Yeri	Saat Kule Mahallesi
Derleme Konusu	Yemek tarifleri, kırk uçurması, nazar değmesi, ninni, mani, çocukluk hatıraları

benim perihan salih. elli yaşına. hayır, ev  anımiyim evet. Üsküplü, he eski  sk plilerden. yok, ben saraydayım evim.   saray ordayım evli, e ordayım evli evet, te ablama geldim. bu ablam benim. evet üsküpte doğuk  azi baba  azi babadayım ben. ee  azi babadayım. gittiniz mi i ? dört tane  ocuk var iki kırs iki  ocuk, dört unuğam var. büyük kırsım evli. 5 torun. en b y ği   anlay hep ama biraz zor, torunlar  vet ben türkçe dedim. biliyim türkçe konuşıym, evet evde ben türkçe  ocami da gönderdim, tür yaptım ona da. bağ   ben gittikten o bilmedi bir  laf türkçeyi, ama şimdi hep mağsımlarlen da onlarlen da hep türkçe. ben  ağmağlen i  ağmağ kendim  ağtım, kendim buldum. nerde tanıştım? bir kırs ar adaşım tanıştırdi bizi, kırs ar adaşım o geldi em araya em o  adar sebep mi deym. yok, yapmadılar 10 yok. dedesi istedi, dedesi istedi düğün ama biz düğün istemedik, eF istedik olsun. tabi düğün    ocam  yle istedi. demek düğün parasına buna eF yap. evet. e işte öyle oldu. her şey. t rli tava olur. domates, biber   kara patlıcan biz derıS, bamya, soğani, mağdanoz  oyarız, eti hep bir yerde  oyarım ben ama et  aynasın tepside yapardım, furunda tığılır, ama çok güzel olur. i  i  i  i  i  sos sos çok,as sos domatesler. su kendi  overi ya. her 15 şey musa a yaparıS, her şey. ne deym bezelye yaparıs, taze gra ya fasülye yaparıs, her şey

türk yemekleri her şey. çeşit pincurdan, hayvardan, turşidan, malicano yaparız, butenişsa yaparız. malicano yaparım ayvar büberleri var o kırmızıları, onları pişiririm, soyarım, makinede geçiririm. sora kara patlicanlarla onları da pişik ikisini bi yere. hep kaynasın ta ki suyuni içsin. sōna zeytin koyarsın em kaynar_o iki üç saat kaynar zeytinlen ta ki zeytini 20 çıksın. yā ne derlar biz zeytin derız kenardan. o o zaman çekeris. ee kavanoza kapaklarını em çevir tersine. kendi çekey. pincur yapılır aynı domatez, biber em kara patlican onları üçü onlar olur. buna bak domates koyulmaz ki bu malicanoya, buna pincura domates konulur evet . aynı onlar da her şey piş yok sarmusağı butenişsa derler sarmusak ne konulur. pişiriyim domatesleri pişiririm, biberleri pişiririm, kara patlicanları pişiririm. 25 her şey soyulur, makinada geçirirsin. onları da aynı kaynatırsın büyük tencerede, zeytin koyarsın. suyuni içsin koyulmak zeytin, suyu içildi mi zeytin koyarsın, tabi tuzuni da atarsın em o da aynı kavanozlara koyulur. evet ben hep yaptım, bitti de ben hep bitirdim. ben ep yaptım, koydum, yaptım ben bu sene. ayvar yalnız kırmızı biberden olur. yalnız kırmızı biber pişer aynı. makinada soyulur, makinada to_umlari çekilir. o makinada em kaynanır 30 kaynatırsın em o kadar ama butenişsa butenişsa nedir bu, ona konulur domatez biz patlican der idik domatez konulur. kimi ister kimi şey şuşka biberi nedir bilir misin şuşka biberi? şuşka yok diylar ya rabuçni biber, rabuçni rabuçni biberi e çizgili onlardır. benim tarlamda var ben sarayda ben hep ama yok türkler bizde e onlar butenişsa yalnız domatez kaynatırsın, kışın kaynatırsın, o kaynadi mi sonna ben keserim o o ne diysin biz şuşka 35 deyz, yok sarmusak biZ o şuşka biz deyz onlara, ne onları kesersin koyarsın onları da. o kaynaycak kaynaycak a çıkarmadan evel sarmusak, mağdanoz, biraz şeker koyarsın, tus koyarsın em karıştır mağdanoz. o kadar güzel haa o ekmeklen da yersin oni oni ye iç çok güzel. turşi, turşi da yaparım. onları erken, düşünüyüm şimdi. nasıl yok tabi, çok güzel onlar. işte odur o yemeg için bu. ne sorsa ben er gelişimde a kifle yapar, a lamacun yapar a 40 baklava yapar, a çeşit yapar e işte. sütlen kifle o şey zeytin, şeker bir kaşık koyarsın, unıyla

bırakçağsın biraz, maya da biraz koyarsın he maya da çatti mi sonna yaparsın em açarsın
oklageyle em peşin büle üç küşe yapaysın, tamam yuvarlak keseyS, üç yaparsın o gelecek
böyle sonna burda koy ne o peynir diyelim koyarsım em sonna sar, em yalnız büle üstünü
yumurta sarısiyle e bir parça buter, yağ margarin ne deylar sizde margarin bir parça, em
45 susam üstüne çok güzel o sonna bırak biraz çağsın üyle ama çok güzel. çok güzel oliy. ama
biz açaysık bu kadar şeyle oklavaylen açaysın sonna o duriy süliy sıraliys sōra açays oni,
biraz sōra koyayz bir çarşaf nası istersen, veriysin çarşafken. bağ şimdi erkezin ayrı yapmağı
var. ma kimse yapar büle burdan ordan kimse yapay büle. ben çarşafı yaparım. ben açtım
mi ellen. burdan yaparım, burdan yaparım üst üste, koyarım ne koyacam pengir mi kıyma
50 mi ne istersen yaparsın yannız kaldı bu kendi düney em dünder tepsiye. sekizinci
tefeyyüzde okudum evet. e sonna terzi, zanaat terzi. metro, o fırfır igneleri ne derlar, fırfır
igneli derlar bu temeşir lâzım, mağas lâzım te onlar terzi şeyi tabi evet, dikiş makinası tabi
dikiş makinasız olmaz. ben kendime, kızlarıma kendim dıkerim. evet kendime em kızlarıma
ama başkasına dikmem. kız iken yok yok kız iken kendime dikedim, aleme yok. bazen
55 ablama bazı etek, obür abla dā iki tane kız kardeşim var onlara da bazen dıkerdim ama
kendime fazla. ay evet em kim görürüm kızım da bağ o büyük kızım da dıkerim ama odur
biraz mānāli, biraz dar isterım, biraz büle isterım, benim kadar ben em ben o kadar bana
lāzım em benim bindı mi sinirim em dikmem em demişim dikmem sana, git āzır al sana
dikmem. a bu susar büle anne nası istersen ne model yapam ama ne istersen ne isterse ama
60 ne güzel gelir. herkes kindi düğünlerde şaşırır onun insanlarıyla vallā.i. yok güzel. ne
bilirsen her şey güzel. aha iki kızım, iki çocuğum. var var var büyük kızda evet, onda da
çıkmadım kırğı. kırğ gün sonna ilk anneme sefte gidecem misafir, kırğ gün sonna anneme
gittim sonna akrabalara gidildiler sonna kırğ gün sonna gezebilir. derlar ki aqşam oldi mi
şimdi mecbur ise çıkasın bi şey beyaz kafana atacan. bir üstten bir tül bent mi bi şey mi
65 kafana atacan çıkasın. bezleri, eşyasi kırğ güne kadar birağılmasın iç dışarda. koydum nazar

dil. bak biz peşin koyardık boncuq, mavi boncuq. gus ama şimdi koyulmay. şimdi diylar
çok günā. ben küçük çocuğumda da koydum. peşin küçük çocuğumda çok otuz beş yaşında
doğdu. otuz beş yaşındaydım, açan doğdi küçük çocuğum. ona da koydum ama açan
duydum ki deylar şey buni beşik var ya ne sallaylar ben kafasında koyardım. bu dedilar
70 çok günah, buni çek birden em çektim evde da var idi bende gös mavi ama yok bizde diylar
çok günah çok günah attım onu ben. e kafasında üç küçük şişeden kırk güne kadar o şişe,
küçük şişe su, süpürge teli, bir tarak derdilar, bir bıçak küçük varsa onlari kafasi altına
yastık altına koyardım. evet dedim su. qorusun kütülüklerden evet. sonra kırk gün sonra
artık gidebilirsin nereye istersen. evet yok ben gitmişim yok. yok. yok bizde yok üyle şeyler
75 yok. bilmem üyle şeyler bizde yok. yapmamışım ki. sülemişim ēvet. tabi. var. ninnilerimi
şindi valla j unutmişim.

dandili dandili danasi,

et getirir babasi,

küfte yapar anasi,

80 bu çocuğumi verşer annesi.

e pa tabi ben da dedim ki temin temin süledım ya. e temin süledım ki. başka ne süleym
şindi.

git evine quto git evine nasıl

yemeyesin bu çocuğumi

85 sonra bu çocuğumi yerşen

quyruğuni qoparırım

çocuğumu kaput yaparım kuyruğuna

dandili dandili dandili,

medresenin kandili,

90 aZ bāçānın sūnbūli,

babasının gūli.

var bilmecele, bilmece var ama var çeşit. bağ burda o kadar bilmecele yok. var_jimiş ama oğulda, oğullarda kullanılmamiş o k̄ā bilmecele burda tabi. yok ben onlari kader. yok yok yok .

95 sepet sepet yumurta,

k̄adir beni unutma,

unudursan kuserim,

yanagından operim.

peşin var_jimiş, evet var_jimiş evet var_jimiş. ben gütürmemişim. o şindiye k̄ā ben dört tane
100 çocuğum var_jimiş ama bi yere gütürmemişim. yok yok. ben gütürmemişim, onlari bilmem.

ayni şimdiki gibi. ayni. iftarlar evet. peşin daha başka lezzetlik var_jimiş. şimdi kalkmış misafirlik te kalkmış, o lezzetlik te yok atık. girmek, çıkmak akrabalık yok. peşin güzel_jimiş misafirlik şeye. şimdi yok. ben em büyüklere hem misafirliğe gittim mi çocuklar oynardi soğakta, kınaç oluri. şimdi bu telefonlarlen şimdi bir çocuk soğakta göremezsın. evet bütün

105 gün telefon ellerinde, bütün gün. ne oynaylar ne hiçbi şey. peşin dā lezzetlik var_jimiş. evet.

çok başka. saygi var_jidi, k̄orki var_jidi her şey var_jidi. şimdi şimdi başka. şimdi maksım

nasıl dey? biz peşin çok korkardık. a şimdi çocukluk. benim üyle yapardılar. anne dey senin
yok gözlerin, deym bana kalmış annemden. em biliydık artık ep şifralarla. misafir gelse
benim küçüğümüştürler hepisi. uzatsın el, alsın misafirin ününden benim uzattıramaz, olsun
110 ki yok, yoksuzluk olsun uzatır ama de ne çıkarmışım misafire uzatır ama bakardiler böyle
benim suratıma. yaparsen böyle alacak ben saniym kenari çıkacak. a yapmazsen o
dokunamaz. vallâ_i ben çok çok. bunnar güliylar, yapıylar annesine pa dâ eyi almaysın. ilk
gün ilk gün ev insani, ev sayibi hazır alır hâzır. e sonna yedi gün artık komşiler mi akraba
mi onlar getirir yedi güne kadar. o gün o gün ne cenaze evlere şenlik ne deylar o çıktı mi
115 evden o birden elvasi yapılır. kim ister alsın sandalye. ne kâ oldu? ne kâ? ayyyy vakıt
gidey. oynama kız benimlen ta ki gidem ben lâzım eve dünem. onun için şimdi diym kim
gidecek saraya. ıderlezde vallâ_i çok biS nası tutaym aklıma, annem asardi bir kırmızı saplı
küçük bir parçe kavaklar, küçücük saple kavak hē kavak, alırdık alırdık o ne ağacıydı o?
kavak ağacı mi? uzun, yüksek ha yüksek onlar ha ince, uzun. onların dallariyle nâmus
120 vururduk birbirimize nâmus. ben çiçek atırlamam niçin biS nerde yaşardık, bis binada
yaşardık. kırk bir taş toplardiler evet onlar evet. te_o bazı âdetler de olsa yapardık. yok bi
şey, yok bi şey.

METİN XLV

Kaynak Kişi	Saadet Dalip
Yaşı	64
Derleme Yeri	Saat Kule Mahallesi
Derleme Konusu	Kına âdetleri, eskiden kız alma, düğün âdetleri, yemek tarifleri, bayramlar, hatıralar, doğum âdetleri, batıl inançlar, nazar değmesi hakkında

sen sor bilki cevabını verırım ama ben büylē. adım sadet dalip, dalip ben altmıŞ dört altmıŞ dört yaşında. vallā bis gürücü usulüyle iç gürmedım buni. eski usul geldi kıyananam, gürdi, beğendi stroynik geldi bizim zamanımızda üyleydi. yoğ_jidi kıs çocuklarına yok. em te o vakıt dā türk var_jidi. dā medeni biz güyā ama gürmek yok. stronikle te geldi kıyananam, 5 gürdi o, oni çekti yāni stronik beraber geldilar, üsküp kızi e kısmet_jimiş. iki afta zarfında aradilar. buran ki çıktı gürdi beni, ben yok. ben yok yok iç görüşmek yok_jidi bizim zamanımızda. episi üyle yāni. geçeler hep kızlar içindi, gürmek erkek çocuği için o gürsün beni yok yok yok yok üyleydi. istedi. vallā iki kere geldilar, gürdilar ikinci defade sorıştilar aylece kimdir, nedir, nası. evet askerliğini yap bizim zamanımızda askere gitmiş mi? o_jidi 10 ilk numara. ikinci içkisi olmasın aşā yukarı evet. o biz genç idım ben, benim yirmi bir, beyim yirmi iki yaşında. var bir yaş aramızda kısmet idi ama eyidir. kırk_jiki sene evliliğımız var. dört evlādım var, üç kızım bir erkek oğlanım te üyle hayat geçirdik. ayni kına yaptık, düğün te ayni ayni âdetler te isteym deym bizim zamanımızda var_jidi, dernek var_jidi sali,

nişan yaptık ep.ep. ama şimdi kestirdilar. şimdi ya gidiylar restoranlara evet. kına da yaptım
15 yemekli yaptım evde. nişan kız yapay bizde nişani. yā oldi mi iki üç afta sōra boçalık
damada, bizim zamanımızda çocuk taraflı gidilirdi, kıS akrababa hem ben almiş idim
izmirde. on yedi yaşındaymışım izmirde, kıS akrabada annemın halası var. aldım şurup
taçımı bizim zamanımızda doldurduk ep böyle kalı şurupla em pembe o şey kırmızı
bardaklar teze kâ var imiştir. e te yolladık boçalık te damada, kaynanaya, gürümceye,
20 onlara epsine. sōra bunlar da getirdilar aynı bana entari, çanta, ayakçabi nedir âdet üyle
ama evlerde te o vakıt. evet evet evet evet var idi adlarımız da teze kâ tuttuğ. aynı dā tasi
da o gün ne nişanlanmışık, saadet ona yazdım, o yazmış benim. sōra dokuniydilar bizim
zamanımızda yoğ idi üyle ā diydi sâdet nişanlanmış, yüzüğü takmış ben ataydım yere. yāni
var idi bi utanmak, şimdi yök değışti zaman evet. şimdi getiriylar kırmızı şāmi kına da
25 kaynana getiriy. āzır arçlanık kına yakaylar parmağına, yüzük takaylar. evet evet evet.
aykırıylar aykırıylar türklerde türçe, arnavutlarda arnavutçe. ağlay, onları koyaylar te nası
bırağaysın, ē babami annemi nası ayrılıysın, gelecek ablan, kim çıkacak qarşısına o ala da
ağlay yāni ben üyle yapmadım. ben dā kıasabada gibi süleyim doğri. kırmızı şāmi taçtilar
başima. ben arnavutçe bilmeydım. o zaman dā hiç bilmeydım şimdi dā biliym. üsküpte gibi
30 şāmi koydilar kına, ep kızlar aldilar kına atladilar, oynadilar, aldilar beni baç üyle üsküp
şeyi. sōra te o gece oldu düğün. çocuk alki gelmez bize yāni kız alki şimdi gideylar. benim
kızlarım var biz gittik ama sōra dā büyük. bizim zamanımızda yoğ idi o. istiyim deym
düğün sōra dernek oliydi sali günü dernek sōra dernek sōra ilk cuma, ikinci cuma, üçüncü
cuma. ilk cuma anne gelir, kıS taraflı geliy kıza, isteyim deym bizimkiler. düğünden sōra
35 üç afta sekiZ sıra üç cuma oldu. sali kızların günüydı. o gün gelirdilar. kimin var idi çocuk
geliydilar, biliydilar kızları evet. sali günü şimdi kimin var çocuk bekar çocuğu gelecek, o
gün biliydilar kızlar giyiniydilar, süsleniydilar, amama gidiydilar. evēt dā yeni eski hamam
var idi. yeni eski hamam burda ama kapalı şu an. yeni eski hamam duriy hamam ama

çalışmıyor. evet. kısı tarafı gidebilir, çocuk tarafı yok. ah halam anlattırıydi halam üsküpli
40 halam anlattırıydi ne zaman gitmişlar te şey gitmişlar, gürmişlar kızlar orda nası lâzım
sağat evet. o zeman ben yetişmedim ona. o zeman halam anlar bak halam da evet. halam
dedi gitmiydık. hep gürmişlar nası ne lâzım kızlar e hamamda evet. â söradan artık değışti.
hamamlar kapandı şey. ê bak onlar dâ kurnaz bizden. evet öyle dâ güzel. evet evet üçüncü
günî damat gider te kaynanâ yemek verdilar, ama sırf erkekli kadın yok, adamlara sora afta
45 başı gelir kızalki. em kime güzükecen evvel kapalıydi. hepsi en yakın dayo, amca, teyze
episi onlar geliydilar yemege ayni yemek veriliydi evde. evvel yoğidi masalar, sofralar da.
sofra üyle sora da çıkaydın üpeydinellerini. teo âdetler. artık üçafta başına üç gece
giderdik beşafta oldi mi beş gece artık aliysin sırani üyle. bizim zamanımızda üyle. e ne
zaman üpesin para adamlar veriylar kıza yâni geline kızalki evet. o gün da gelini aoo ediye.
50 a yâni boş el vermeys, kovermeysin. evet pare pare. üle şimdi ne biliym âdeti. âlâ gerçek
evet. sora te ne zaman günden te iki kız evlentirdım girdilar hep adamlar dayolar, amcalar,
yakınlari gürüşiyler kızlen şey evet âdetler. evet, var, evet. şindî geliy kuçalki, kuçalki.
varıdi bizim istanbuldan misafirimiz teyzemin kızi, onun tek kardeşı oldu bu sene râmetli.
teyzemin kızlari onlar ütede gitmişlar. kimileri ne çıkar kuçalki. dayısının bile kendi
55 dayısının mustafa abilerde gittik kuçalki. yok gelin alıcı. şimdi biz oni demeyz bizde farklı.
biliy misin bazı şey değışiyo. kötü dîl bu, bizde bir dîl artık. yok dey niçin demiy gelin alıcı.
kardeşim yaşamay istanbulda, burda yaşay. bizim dilimi evet farklı. sora onlar hâlâ bak
gidiym dey kaç sene istanbula, er sene gidiys biz de. parayla nası dey mustafa abi e deym
kendi dilini konuşmays. e te gideyz geliy. evet ep kadınlar. te ayni kıs istanbulda da. şindî
60 bak gidiyz gelin alıcı bekiylar kızalki, çocuk alkını arabalarle adamlari ayri tutaylar. fazla
restorantta ama kimisi evden çıkariy. ben evden çıkardım. kızlarım kına yakarsık restoranta
evde yok. müzik yüs kişi nereye koyacan? â o gün geliyler alsınlar evden aliy, sıralaniylar
dâ gençler böyle biz içeri sora gürümce olsun kıs kardeş tutay gelini bir erkek çocuğun

üpey elni üyle ādet. kaldırılar duvağını, ataylar leblebi başından üç defa sōra aliylar
65 gelinle damati sōra artık ēvet. kaldırmadan duvağını büle kaldırılar em atarlar üç defa sōra
aliys avuçta gelinin duvağına ya açaylar yüzünü, açmadan yüzünü mücver dağıtırlar sonna
orda kimdir yanında gürümce olsun amca kızi olsun oni aliylar eline, em ē veriylar yesin
oni. ne biliym te ādet kalmış öyle sōra kaldırılar vuriylar eğ em ataylar kızlar aliy leblebi
ataylar. ama evvel ataylar elle şimdi koyaylar şeye ki olmasın, batmasın evet evet teo ādet
70 sōra kıran koyays kıltuğ altına em gelin ordan artık dünmey içeri girsın ki dünmesın yāni
evleniy. orda duriy kıpida. kıuğalki çıkartır, gelin alıcılar onlar gideylar sōra sekiz vağtı
biz da gidiyS gelina şimdi artık evet yok. ileride kızi kimseye bi şey sormaylar artık. gelsin
tığanışalar. gütüriydilar gelinin anasına o da kıldı, kıldı yok. kıldı ādetler. onlar hep
üsküp ādetleri. üsküp ādedi artık yok aliysın, gütüresın. ēvet evet üsküpte. yok yok biz
75 kısabada büyle yapmışık. üç afta kıocam gitmiştir şeye anneme kıāvaltiya öyle ādet yok
şimdi. afta başı, er boş pazar beklerdi annem. bak bizde simit poğaça sabaleyn. bi gün
tığanışsa, bi gün şimdi poğaça bi gün bilmem ne yaptı ne gitmişiz. akıtma ne diysınız akıtma
var kız sizde yapaylar. biz tığanışsa diydik, teyzemin gene petla deydilar. petla arnavuğça
geliy. yā arnavut dilinde ama onlar te petla deydilar. deym siz o ta istanbulda doğdunuz,
80 büyüdüünüz. şeyler ben bir iki seneydım bayrampaşada, o idi kıs selanıklı ā uçağ alanında
hem teyzemin oğlu uçağ alanında hem kıs onlar çok açık. bi tane dā kıpaliydi ya
uzlaşmaydilar sōra temenna oldi, bayrampaşada beş yıldızlı otelde gittık, yirmi kışi
üsküpten gittık, çok büyüktü zeytinburnunda yaptılar düğünü, kınayı orda yaptılar.
benzeydi ādetler bizim çünkü onlar burdan göç etmişlar elli beşinde. ya hāla gütüriylar
85 üsküp ādetlerini evet evet evet. ama utaniym ādetleri yapmaya açan unuturiys onlara de
tığanışsa ādetleri aynı aynı. ne aynı bekleycen annemin babamın izniyle. istiyim diyim kütü
bi şey yapmış odur doğal bi şey. ayat erkez için ādetler e yok yok çok değiştı çok çok. vallā
bak bizde kıarnıyarık, imambayıldı, türlü bamyayle bizim istim deym eski yemeklerimiz

yāni yapılır. pirinç biz yaparsık ama soğanlı. şimdī kavırıyz biraz soğanı, atays pirinci içine,
90 kavırıyz dā bir defa tavuk suyle et suyuyle aşılays sōra atays fırına etleri kaynattırıys. o etin
suyunu aşılays, evet. ben geçen sene yaptım, onlar da ütede dey sadet yap be diyo sizin
pirinci diyo bunnar hep pilaF yapaylar. ama çok lezzetli oliy çok lezzetli. soğanı iki soğan
içine koyays. vallā hep yemekleri. ā sizde burda diylar borani, taze gra biz diyz a sizde
ayşe kadın gray sizde o yeşil ē fasülye bak siz fasülye, makedonlar diylar borani, a biz diyz
95 taze gra. bizde sarısı var ince büyle sari. ā sizde o sizde ne var, ne diyolar yeşil çok güzel
ben çok seviyom. bizde yok o. bakla var, istiyim deym üyle satın aliys makedonlardan.
bamyā biz kullaniys, arnavutlar yemey iç. benim damadım içbirisi yemiy nedir bu yemek.
ha biS her hafta yapays buni ama nedir fırında kuzi etiyle oliy bamyā evet. emm patlican
içine, bir domates kırmızı, iki biber, kavırıyz güzel eti em içine atays em fırına ā olur tavada
100 olur. şey kiremit nası deysınız tava he he çömlē eh onda evet toprağtan ama tavasi var.
kapaqli, ataym fırına o artık çok güzel oliy. evvel annem fırında yapmışır o yemeği.
gütüriydi yapaydi şey güzelkine fırına gütüriydi. dedım kükureç yapardi evde annem. he
sizde var kōkoreç he kōkoreç annem evde yapaydi. burda satılıydi evvel. kōsap sataydi
şimdi yok, kōsaplarda yok yok yok hep et hep et. ben bilmezdim, ben yok. ben bilmeym
105 ama yeym geldim mi istanbula peşin giderim kōkoreç alırım çok severim. e karniyarık,
istiyim deym ne oliy sizde yemekler ayni bizde ayni. türkler epöyle mercimek şey em
yemeğini em çorbasını yaparsık. alam ben de paşa küftesi, o pirinçle pirinçle küfte pirinçle
soğanı, pirinç ama çok aZ aZ pirinç, kıymasi bir yumurta içine kıyma em soğanı kavırıysın,
ataysın kırmızı biberini, et suyuyle bir bardak ikisinin sularını köftenin içine ataysın em bir
110 kaşık un şey içine ataysın. evvel annem kaviriy şimdi bu gençler bardakta yapaylar. bir
kaşık un, biraz çirnişiy dā kalınlaşiy dā suli olmasın. ona biz diyz paşa küftesi. çok güzel
oliy. istiyim deym var ise şey mantar içine ataysın. mantar evet, mantar da ataysın içine.
çok dā güzel oliy. onlari. bilmiym şim vār ama şimdi. elbasan tavasi yapaylar. oni yumurtali

yoğurtlen_unle o kuzi etiyle yap, fazla oni kosova yapay gilanda o da onların yöre ama
115 üsküpliler yapmışlar. süt pitesi yapmışlar. hep halamdan bunlar. süt pitesi eh o yapmışım
vallā bi iki defa ama pişirimi çok zamet. açaysın yufkalar, tepsi üstüne ataysın. sōra süt,
yumurta, yoğurt çataysın atıysın ama koyıysın fırına az toplaysın sōra aliysın o ne kalmış
o yufkalar kapaysın, gene ataysın dā bir şey gene kapaysın, üçüncü defa oni yeysin çok
lezzetli. biraz yō kim biliyo ona gelmey zāmet kim bilmey zāmet geliy. sōra türk kol pite
120 yapays, düz pide, yufka pidesi yapays. oni dā evel ep fırında pişirmişik. şimdi evlerde
pişiriyz. evvel ep fırında yō ama istiyim deym altmış dört yaşınā. bi zaman geç kasabali ep
biliylar te var burda bu ev yok bir dāsi ev onlar da türktırlar. o dadır emen altmış altı yaşına,
türkçe arnavutçayı iç bilmey. şimdi dā bilmezlar arnavutça onlar. bu iki kız iç evlenmemiş,
türk bekle türk bekle yok türkler. çok var çok vallā var. ben giderım bayram için oldi mi
125 bayram ā ramazan bayramında, üç aylarda evvel çok gitmişik, haylamışık dā yaşlılara şimdi
yok yok kalkti kimse gelmey. evvāl iki üç afta bayram yapardık. kimdir dā yaşli biz
gideydik. istiyim deym bayram sōra geliydilar. karıların deydi bayramıdır emen bir ay yāni
ama yaşlılara gideydik ziyaretlere evet. üç aylarda durmazdık. şimdi tūvbe estafurullah
deym. evvel deydir türküyadan uzak geliy üsküp yakın yerler bak gazi baba, serova
130 maallesi yayan da gidebiliysın gerek yok. evet evet evet. iç gerek yok binesın arabaya da.
a sizde uzak yerler. ben biliym, ben on altı yaşından istanbula gidiym. izmirdeymişım
bir ay, izmirde bahçovadaymışım, kadife kaledeymişım isteyim deym annemin halasi
karamanlarda oturiy hep paytonle gezmiş idik o zaman sōra te ne zaman nişanlandım, gene
gittim evlendikten sonra sōra bir butigim var idi benim, üç senedir üç afta
135 istanbuldaymışım. şimdi er sene kızıma giderım. birinde kısmet yolciysık. gezeyz a gideys
ā er bir taraf. yok yabancı ama biliym, dili biliym e biras anlaylar bizi deym. o ağzınız
karadenizi yok kardeşim dey siz türkiye yā biraz dilden. farklı, farklı. biraz çünkü dilden
anlaylar. bazi kimse ne derım çok üsküpli var. bayrampaşa ep üsküpten ep ep çok geçmiş.

şudeniçandan çok var. köyler evet evet onnar çok evet evet evet onlar. tabi tabi. vallā te
140 ne var bamya emen on kilo bir bağlaym domatezle domatezi rendeleyim domates suyuna
ataym bamyaları, temizleysın kıyruklarını, poşetlerde dolduriys kışlık. patlican kızartıys,
yapays kesme şekeri kızartıriyz zeytinle onlari de ayriyetten poşette oni türlü için yaparsık.
kışın türlü bizde erçafta vardır erçaftadır o menyümüzde. te pirinç olsun, te kōmpir yānisi
yaparsık onu da yaparsık. o da etle etle ister küfte, ister tavuikle sōra büryan yapays ī yufka,
145 oni soğanlen kavıriysın ataysın fırına, biraz pembeleşiy sōra tavuık suyu ataysın içine sōra
tavuık göğüslen dolduriysın. ona büryan diylar. gostivar yapar, debre yapar. kızım da
debrede evli. biz da yapays. a küylüler yok. kışlık vallā te dedim ne ben yeyim istanbulda
bis aynı yapays pincur evet. pişirriz biberleri, ayvar oliy. turşi kendımız biz almaZsık zaten
turşi, kendımız yapayz oni. te bū onlari istiyim deym kışlık onlar. turşi ne aliys a büle
150 yemekler, hep ambara atays te o dubokolar ne var şimdi sōra ordan aliyz, bitevi kış yeyS.
pırasa da yapıy yemek pırasa yemeği siz da istiyim deym yapaysınız aynisini öyle kışlık
onlar. ederlezi evvel tutaydık. dā çingeneler. önceden süleyim benim zamanımda sabāyle
kalkardık, annem uyantırırdı, namus, namusa nasıl deysınız ben bilmeym. namus ağacı ha
söğüt, söğüt namus der üyle qalmış ki annemden qalmış bu söz bilmeym. sabāyleyn
155 uyantırırdi onunle ben teze qā maqsımlar artık suda sabāyle erken sağlık için annem
uyandırırđı, ben de kalktım ama şimdi yok. bizim zamanımızda varıdi. hep üsküp. erik
altına atardı bi kova su, erik ataydı içine, yapraq ataydı içinde. te söüt mü ne deylar o
ağaçtan. e ondan çalkardı biz de alıydık übür kızlari da tek çocuğa yapmamışım. sağlık
için. e kimse koyaydı şeye da qapılara evet söüt ağacı. e annem kıyruk var mı? evet uzun
160 kıyruklı, gidiydım, koyaydı qabağ varıdi, qabağ satardılar makedonlar kırmızı saplı. oğula
kız gidiydık öğretmenler da biliydılar. ederlez sōra sabāyleyn kimi tutardı namus alalım
sağlık, kimi tutardı bağlı, qaynardı ederlez. a evde o gün ya sıralı pite ya börek em
qaymaqçına bizde qaymaqçına sütlen yumurtayle o. bir kilo süte, alti yumurta çırpacan, em

şekerini ne k̄a istiysin ā sūt_ola ā te_o nurselin amuri ama triliçe ni var onun yok, sırf
165 yumurtayla o kaymaçin deylar o çok güzel ama türkiyeda yapmaylar, biz yapayz hālā
yapays. ā şey kıs ō nurselin mutfaa ben bakaym oni ē sırf kosovanın yapaylar. pinya
yapaylar. türçe derlar sırali pite o saçlı ateşte. bir sıra atiysin. oni yapaysın unle em ılıman
suyle sōra bi tepside var saçlı te büle nasıl gözleme ne yapaysınız siz ama ateş burda ataylar
üstüne, pişiriysin bir sıra gene ataysın gene pişiriysin yağlen em kaymak kimisi koyay, o
170 sıra sıra te_öyle kaviriysin. biz üsküp türçe sırali pite, arnavutçe pinya deylar. arif şentürk
de var yeyceğim pinya. arif şentürk te şey kumanovali geldi geçen sene, tek rumeli var idi.
kim gidelim hep üsküpli gittik. arnavut yoğ idi. ē ne yapmıştır. kayınabisi a burda gittilar.
te_o k̄a te_o k̄a ō ederlez ama şimdi diylar günah anmays adını. şimdi ocalar yasakladılar,
okutmayz adını. bak çocuklar bak bilmey ederlezi. evvel herkez bilirdi. te benim kızım,
175 oğlum istiyim deym ben ne büyütürdüm benim çocuklarımı bilmişlar. şimdi bu yeni
generasya bilmey yok yok yok yok. unudum diy unudum diy. artık yok ederles. ā görevdi
o gün sōra giyiniydilar, kimde var idi gelinlik giyiniydilar, gidiydık yeni geline kimde
var idi gelin orda. ā annemin zamanında ederlez gecesı yüzükleri atmışlar bir ē çömlege, e
kısmed için toplanmışlar hep kadınlar çekmişlar kimin çıkacak ilk yüzügi, kısmedi çıkacak.
180 o ben yetiştim ona, imişim on üç on dört yaşlarında. ben yetiştim, ama şimdi yok. çok çok
deym değışti üsküp. ep türçe hep türk imiş. hep yerli burda. istiyim deym ep şey yoğ imiş
arnavut burda, çok az arnavut var. annem deydi kimse maallede bilmemiş arnavutçe, ep
türk ep türk. halam üldi gitti hiç arnavutça bilmemiş. makedonça dayolarım da konuşıydi.
biz çocuk gibi deydık niye bunlar konuşıy makedonçe? yāni bilmeydik ki dilden üturi halam
185 arnavutçe bilmeydi. annem türkçe bilmeydi. annemin dayoları konuşıymışlar. babam o
vakıt annem geçey bir fırın var jmiş em diylar ē ā ismeti recep geçey, annem çeviriy. babam
açan dünere ama onlar olmuş bi maabet ismedi yapacıs recebe, em annem dünyi babam da
duniy. ben bileydım deym siz bakın karşı birbirinizi bir gürüş o k̄a a biS hiç bak ben

beyimle hiç. ā onlar baķ ne Őans ama geķerken o_imiş dayısı kızınlen babam gelirken işten.
190 em demiş te o recep. annem üyle ama utanmiŐ üyle. babam da aķan duymiŐ onu... em de
derim siz gürüŐmiŐiniz, biS hiç ayni abılarım da yok yok yok. iki gürümcem yok. te onlar
da üsküp kızları. o zamanlar dā yokli. Őansına epten bazi aķraba, aylesi girmiş oni da te
nasıl te gürebilirse kıS ise ķurnaz ķarŐidan gürecek. kütü ıkıkacak, küçük ķasaba, küçük
ķevre tanışlar birbirini mu_abbet olmasın ondan ütürü. Şimdi ıkıkaylar, gürüŐür nereye
195 isteylar ıkıķar, gürür. evet. te benim büyük kızım gürüŐti, ıkıkaydi, i' kinci kızım ayni ıkıkti,
gürüŐti. istiyem deym artık ayıp dīl. yok yok ama baķ Şindi Şimdi artık dā zamanda
güvenemiysin erkeze, a o vaķıt biliydılar. mu_abbet olacak. gittilar kızım ben diydım hep
tanıdık. ıkık üsküp ıkık küçük. Şindi ıkık büyüdi evvel ķasaba, ğazi baba em bu ķā yerler
yoĒ idi. ğazi baba hem mezar_imiştır o vaķıt, anlattırıylar te babaannem gümüktür Şeyde.
200 sōra bitevi mezarlık Şey depremde vefat_etmiş ıkık insanlar yeni. a bitevi eski üsküpliler ep
Şey ğazi baba hep mezarlık imiştır. ıkık küçük yer te bu semt imiştır. ben burdan te tefeyyüz
oķulu var burda, eskiden aŐādan gitmişim oķula bir anne orda bir bir_oķuldaymiŐık,
tanımamiŐık. biri abimle bir sınıfta. sayı baķ demek ama yōk yapamaysın iķbi Şey. ıkık
mu_abet olacak mu_abet. aydi te selām verdim. benim var torunum bu sene lise o bitirdi
205 orta lise beŐle. Şimdi bana dey nana diy gelmişim dey babayı gürmemişim, dey ben seni
kitaba yazacam. yok annem yazma beni kitaba yok loķķa vallayi billayi dey yazacam.
ķaçıncı senede stebleva kırķ iki sene kırķ_üç kırķ_üç oĒlumuz var. kırķ iki kızımdır. büyük
kızım. o Şimdi sünnedi var_ıdi debrede. bi yazacam deym nası evliliĒin, dā güzel yaşamişık
valla_i dā güzel. yok bi problem olmamiş, anlaŐmiŐık. evet bir an tanaylar, ķavĒa oliy ķavĒa
210 da oliy. istiyem deym isteŐiylar ben yaŐamadım oni. ama Şindi gençler_Ēoriyim gezey gezey
ayrılıy. evet evet biz bilmemiŐık, ama sıfırdan başlamışık yāni. hep Şeye sıfırdan başlamışık.
onun ıkın o bıraķmak yok, ayrılmaķ ķoca adam. epten takip etmiş ķocasi olmiş bi Şey. o
zeman si böyle a Şimdi nerde güriysin nişanlı bi sene, iki sene yok bozmiŐ nişani niķin

anlaşmamışlar. bizde dā var. evet atiliy. ne bakaydık o programi kanal sekizde kaynanalar,
215 gelinler ne yapaylar yemek. o diy ben gelin istemeym kızım gibi. neydi kıS o āyır ayır.
ama sen çalışıysın, biz evde şim bayram için dā serbez vaştimiz misafir bekleydık. ē yok
hiçbi program ep diziler artık. şey sezonına bakıydım ben. ē deym bak te dā ne yapaylar,
yemekler yapaylar diy iki buçuk saad için yetiştiremey. vallā yetiştiremey ondan bundan
ep begenmeylar iç şey veriylar. e şimdi kaynanalar gelin yapay yemek, kaynanalar yarışiy.
220 neydi kıS_o zu_ā topaloğlu, deym bakmam ben oni. şindī yok program bugünler yok bi
işimiz. biraz evle var_jidi te hālā işleyzs evde. tabi tabi nası yok. vardır_ep türkler, var nası
yok. arkadaşlarım var_jidi bayram için mesajlar. nasıl ā mānilar unudiyim diye oku māni te
yüzük çekmişlar, māni da okumışlar. bak şimdi sorsan bilmem. o zamanlar biliydım. hep
arkadaşlarım türkse ben türkçe okumışım. vallā dā ilkoğuldan var arkadaşlarım istiyim
225 deym ā_ā maabbet var_jimiştir kazura as üsküpli imiştir bu evde em de vefat etti kocasi de
şimdi güğüştük bi gün deym beni annadırsın sen. tanıym nası yok ā_ā okul arkadaşlarım.
var_jidi var_jidi bilmeym. bilmeym ā mānileri bunlarda da var_jimiştir. sizde var_jimiştir
māniler. ani senin süzün gününde var_jimiştir māniler. düğünden süzlü gider. bunun var
mānileri te ama bilmiym süzlügi nerde. e bizde yapaylar te böyle banket nası deylar sizde.
230 evde açık gezey, büle gezmez. yok yok yok_jimiştir bizde. iğde kaynataydım e kızım evvel
dīl_jidi nasıl şimdi gençlık. inciyle bekliydik yapalım. yok yok yok. tutaydik beşik boyunda
emen beşikte koyaydik, sallaydik. var beşik eski. kırk senelik beşigim var. te ā_ā kızım
uyutturiy orda uyuy üç saat. böyle uyumaylar şim istemeylar gençlar. ben atmaym oni. na
kızlari büyüttürdüm dört evlat şimdi ā dā yedi torun orda büyüttürdüm istiyim deym
235 torunlari ep beşikte ama te eski kalmış. kim geliy diym, kimin var. evet çıkmaylar, var_jidi
var_jidi. evet ē bezle beyaz bezle emen elli bez dikiydik. anne da getiriydi babinaya anne.
ep te babina oliydi mevlütte ā_ā dā mevlütler yapaylar bizde, evde evvel yoğ_jidi şimdi bis
restorantta yaptık kızlar. a evvel evde. annem getirdi te bizde bizim türkçe siz bez deysınız

bez onlari. saçağ altına çıkmaydık. o vardı ama şimdi ocalar diylar urafe bunlar. yok
240 koymamışık vallā sarili buriysın, te beyimin annesi dīl idi elinde büle şeyle ikinci kıızı ne
zaman çıktı, sari gima, sari mendil koydi, iki gün için üçüncü gün çıktı. te ādet var idi. sarılı
bebe übür bebe geçe. kimse az tutar, ama kimse sari bezle üyle evet. soğaydık. maksımların
gübegi düşiy, kına mi koyardı şey ē ceviZ kırardı, cevizi içine koyardı, bademi aliydık
içini, sonra dantel yapardık. asker ne zaman gideydilar oni cebine koyardık, kurşun
245 tutmasın o ādetlerden. yaşlılardan istiyim deym ben çocuğa beklemişim teze kâ. benim üç
kıızdan te çocuğum oldi. te biz çocuksuz olan deysınız amā askerlik kâkkti artık te olmay.
teze kâ yundu bir çiçek te ama beklemişim ben ā lāzım dokunmasın iç ben da kaynanam
da kaynanam kaynanasınlan yani eski. bağ şimdi ben bunlara yapmaym. artık geçti_o yo yo
yo unuduldi zaten te ben kıızlara içbi şey içbir ādet yapmamışım yok. bu gençler istemiyar
250 ki. ay bırak o eski, ay deym urafe de san feda dey ama ep urafe. te ilk kıızım deym ilk kıızım
em de vazgeçtim a ben da bilmeymişim evet. gelmiş, beraberler şimdi. amā bağ yāni keyif
aliym ne zaman anlattırıym yāni sañkim yaşadım, yaşanmış ya evet evvel var idi masallar
evet evet. ē o günah evvel diydilar. çarşamba gecesı kesersın kalırs kafasından, bizim
zamanımızda. cumartesi kesersın ĩ anmaym oni o da dīl güzel. sali gecesı olmaz. oca dedi
255 ō kesilmez geceyle sıçramasın tırnağ bazı yere. ondan kalmış şey. bilmeym ben hālā dā
hālā kesmeym, em pazar ertesi perşembe tırnağ kesmem ben. artık girmiş bana ō şey yāni
şübe götürüym. diylar bi şey yaptın mi şübe gütürme. şübelendın mi yapma çünkü duriy o
kafanda. bence üyle ama şimdi ne bileym. evet evet evet. basılırsa başın ağırır. oni da biz.
ā çıkarmış mı saçını? ā te benim şimdi torunum şimdi ep kıvırcık saç çıkarmış babası.
260 efendim aynada bağamaysın bir saat sade, dīl yalan on ikiden sonra bir iki saat kimse alla
güstermesın ilāç bulunmaz. şimdi bazı şeyler inanmays. sihir için diylar siir yapan kâfir oni
yapan kâfirdir. ama bizim peygamber efendimiz kırk gün eskiden dā ülmüş bi şey var da ama
inşallā kimse bilmey buni ama var. astalaniy, ilāç bulunmay. ocalara şimdi oca da yok

adamakıllı kime gidecen? istiyim deym ararsın, gitsen da doğtora yok içbi Şey tedavi ıkariy
265 tertemiz. ā ra_atsız ağlaylar, uliyar olmiş ok uğramak. evēt Şimdi dinler mi kimse? tamam.
o zaman sūleycem te biliym nazardan ok ağlaylar. bir anım amcasi kıızının ocası ũlmiŐtir,
bũyũk oca o urt derisinde yazay nazar iin. urt derisinde namazi. anne dua bilmey. kıızım
ok tersleŐti bũyũk kıızım, yok bũyũk kıızım em ilk kıızım, kırkıım ıkmamıŐ idi deydilar kırkı
olmaz. biz kırkı da beklemedik, aldım. butelde onlar gittik orda, yazdi kıza taŐımıŐar orda
270 u kenar maalle, ama bizim damat yabancı damat. maŐsım yedi yaşına ā nazardan gider.
odur evet evet evet ok nazar evet evet, doğtor bilmez ne yapsın. evet te bis ālā kıızımın
gidiyz, ũfuriys birden bir. ama nazar_ iin lāzım gũtũrmek. bağ deym biz bazi Şeylere
inanmays ama lāzım inanmak ũnkũ doğtor bilmey ne yapsın, bağ teyzemin ōli bir yaşına
gelmiş bir misafirilar. bi ağlamak i ũyle bir defada ikinci gũni bayramın onlar da var ok
275 ũskũpli alalar, ũskũpli adem ağa var demişler orda bitevi maalle, bu dey aynana aynanasi
demiş, aynana zekirya efendi evvel efendi ađırmiŐlar ayınların ocuk nazar_ oldi. yok
anımım dey, doğtora gitmiş dey bazi doğum ay tutmasın bazi Şey aliylar, gũtũriylar doğtora
bağay doğtor ibi Şey yok. demiş boğazi kırmızılanmiŐ. dŕrt saat iinde aan geldi aber on
bir aylık, nur topu o nur kemałmiŐ te te vũcudun ũyle op op arının gibi oyay ocuđi eline.
280 nazar iin lāzım. evet evet nazardan nazardan ep nazardan. te bizim kıızını da ıkariyz buni,
bu kũũk toruni. ađlāy ađlāy em de bi fena ağlamak. gũtũrmesak bi adın var, em yapay te
bũle aldırıy ayaklarının ũstũnde bilmeym te yapay. ondan tutay te getiriys. e benim
damadım i inanmay, osavali kendisidir. ādet yŕ Şimdi dey senin başı ağlasın kıızın selim
adi ha gũtũrelım adına, dey kendisi ağlay kendisi. evet ocukta var_ idi kedi ılı. onlar
285 deliylar deliylar maŐsımı. gũresın nası ıkay. te bũle siyah, em sert sert evet evet. bizim gelin
anlattırıydı, evet yok gũrũnmey_ o vakte o ıkarır evet. o eskiden de var_ idi ama ben de ha
evet evet gũriysın nasıl ıkar. yŕ na o yeni kiŐiyse deli o para almay maŐsımdan, bizim
gelinin benim yengemin ocuği ũyle. deydi vakit ocukta kedi ılı dedim nerde, dedi gũriy
mısın saadet, ama dedim beũ i inanmaym. Şindi bağ hibir torunda olmadı, bu ikinci kıızımın
290 ocuğunda oldi. gũresın ama o ari anladı. ocukta bi bağtılar deliy. ama o ikiriyy ikiriyy,

ağlay iç büle evet. yaparsınız te süle yok. sabunlu suyle bu yapay, kızım yapay. te bu yapay, bu zaten bunda yok, çocukta var. te şimdi ne gösterdi. anisa gel kıS anneye gel, gel anneye. yok eyidir, bak şimdi ne deylar. bak burdan bi şey anlayasın fena dīldır. bir bilgi aliysin. sindi emek doktor normal bi şeyler. şimdi bence üyle. gideysin mu aneye edemey, ama büle
295 şeylerde var mu anesi. evet evet evet evet. evet esniyor evet. evet evet evet. e o alī kendisine çekiy. annen hayatta mi kızım? allā cennedine mekân etsin. ne yapasın. şükür İki var annen. bak benim babam ilk üldi annemden. peşin üylē infīla geçirdi. annem açan üldi, akraba kimse olmaS. ama anne anne o toplay ya evlātlarını hep kol kanat oliy evlātlara. açan sarıldım anneme, annem de açan gitti ben kaldım niçe. şimdi abim vefat etti inan, inanma
300 bayram için gitmemişim ki her bayram giderdim. biS ikinci günü abimda toplaniys. bu sene kıyamadım gideym. yok genç vefat etti. allahtan bak allātan ne gelmişse allātan. direk götürdük istanbula, şeyde açan var gitsın ilaç kına yoğ idi kütü astalığı. bi bakteri var idi birazcık ellerinde. burda üsküpte bulamadılar bulamadi istanbulda on yedi gün oturdi. on yedi gün orda, ep tanıdıklar şey. bi türlü asmadan kıS çok azmışiyle başladı astalık. ama te
305 açan allā yazmış. yō o dey cebra il aleyselāma sığınmiş ben nası be alaym canını nasıl? ben belirleycem sevini sen gidecen ā onlar da. sayi da üyle asta sebep. diylar kısa ümürliye uzun ömri olmaz. bak burda var üsküpli bir kıS süyledilar. ne diydınız şimdi? bir yaşli kadın ama dīl galiba ki orda, orda ne kā da? e yaşli ha orda miydi? ne kā va he? o da istiyem deym doğmuş, büyümüş burda biliy. konuşun mi o süyledi mi? ha o da üyledir maabetçi kadın. ē
310 ama te iki erkek çocuklan e yalnıs yaşay. iki kızi evli. ā orda ē saniye. biz beraber okumışık. te deym burdan geçmişim bu maalleyi bilmeymişim. hiç bilmemişim bu maalleye, a burdan geçmişim. yok yok evel gidiydilar bak şimdi cāmida var idi türbe. e burda dedım ya üsküpli bu evden çıktilar. onlar da has üsküpli. var yirmi beş sene. kocasi ne kaldı, gidiydi şimdi artık yok. bırakmaylar. üsküplilar gitmişlar tekkeye. babam bi defa raatsız imiş. ben
315 bilmeym dīlmişim ben dünyada. hastaneye götürmüşlar akşam acile sabā getirmişlar yok içbi şey ep yatmışlar onlar ne lāzım yok yok yok. ayaklari dik tutmay iç. halam aliy bu şeyda

tekkesi ğazi babada var ya o şeyde, mezara girmiş. gezmemiş adam, o kâ astaymış babam.
bu sayi. genç var mezar orda koymuş ayaklarını, mezara ağlamaya durmuş. haçan gelmiş
kendi ayaklarında gelmiş. annem dedi ilaç oldu tekkede. vallayı billā çünkü şimdi ocalar
320 deylar mezardan aramayın şifa, ülüden ama yok şimdi ben anlattırıym ki bu olmuş. te bir
anda büle annem anlattırıydi. annem tez ülmiş te dört sene. yimin ediydi diy recep gidiy
diy bu da büyle ā bırzi pomoç bırzi hızlı, acil ama makedonçe şimdi biz da karışık konuşıys,
e makedonlarla yaşays. bırzi pomoçe dedi bırzi pomoçe gütürüydik, getiriydilar. babam o
derece hasta. açan almış āsta, sabāley yatmışlar ō resim çekmişlar şey yok, içbi şey yok
325 sōra evel var_ımış çok güzel doktorlar üsküpte. okumışlar dā güzel. şimdi ep tanıdık aliylar
e_ō acosi ō bilmeym ne ō bilmeym ne o bilmem ne senden dā pāli şimdi artık kasabada
okuyacan, terlerin gidecek o noti alasin. üyle vermemişlar not ep dā sōna ne kâ dā yaşlanıy
o doktorlar dā bilgisi var; çünkü praska yapay biraz. gençler yemin edeym o tekkede
babamın ilaci çıkmış, a şimdi deylar tekkede yok içbi şey. evvel var_ımış. şimdi duyaym
330 beḡ ramazanda bis türkiyeye bakays üsküp için içbi şey yok. biz burda yaşays, kalbimıS
türkiyeda. bis hep hep türk vallā evet ikī bak. annemin_ep ala ep_ep ütede. benim babamın
dayıleri ep türkiyada ama gürmemiş dā bi defa. o vakıt sık girmiş buraye, ama olmuş
paramparça kaçan kaçana kaçan kaçana insanlar. bunun kayni sağ gitmiş burda hep_asretlik
te diy burda var_ıdi bir yaş te_o te_oni dey anım teyze ne, var üç karadaşı istanbulda sor
335 gitmiş mi, gelmiş mi kıs karadaşı. şimdi dā çok geliy bu yeni yeni nesil dā geliylar. benim
iki teyzemin kızi burdan gittilar gelin. te buna çıkısa kısmet kızım bu bekar, verırım
istanbula şimdi gidiylar. uçak geliy gidey. evvel gitmiş mi o gelin iç, teyzem kırk sene
gelmemiş makedonyaya kırk sene. anneymiş babaymış kardeş_ımış yok. sōra başladı bu
genç nesil ne deysin, gidiylar. ben ne zaman gitmişim on_alti yaşına gittik izmire annemle
340 bir_ay kaldık ütede. o vakıt diydilar acil a gitti, çünkü ben çalışmışım kendim kendi paramle
gittik o vakıt ki ā o izmiri niydilar bizde oturdilar on_gün_em davet_ettilar seni geleceñiz. e

geldilar bizi arabayle aldilar. ben ilk binem vapura, o vakıt annem k r kaydi açan  nk  bursadan gidelim izmire d  kestirme. unutmam oni. artık başladı git gel. ben merak, ama babam yaşaydi tek başına vazgeçtim. ama istemişim ben, er defa demişim ay gidelim

345 deymişim. ama şimdi büyüdi evlentirdim, em geçti ama, efendim? sekize k  yok idi bizim zemanda sekize kadar. s ra açıldı türkoloji, orta lise, ortaokul dört sene em şindi türkoloji var. Öğretmen olasin. yok, burda türk az var. bıraktılar burasını, gittiler şimdi n palım biz? evet nası atırlamam? evvel tito zamanında çok d  güzel idi, titonun ayırım yok idi. makedon türçe konuşuydi. hep makedonlar türkçe biliydi. yoğ idi bizde oyunmak, makedon bizim

350 baş komşumuz babamda makedon. bayram için geliydilar, baklava verirdik. onlar yapaydilar kendi  detlerini. yoğ imiştir. babam ki makedonlarla çalışmıştır. s ra müdür oldi. bakkaldan  ikiy evvel deydilar samapostluğa samapostluğa kendin te büyük mar et, yoğ idi evvel büyük mar et. Çok güzel atırlaym. k c k bak allar var idi. s a k c k bakkaldan oldi mar etler büyük. babam mar et oldi.  nk  okullu imiştir babam, okulli e

355 bak al artık yoğ idi mar et onlarla gidiydik geliydik makedonlarla. anneme makedonçe nevrete deydilar. annem bilmeydi, ama yoğ imiş. nası bozuldi şey yuğoslavya, biraS sevmeylar bak te bizim bu taraftır ep müsliman, o taraf makedon. küpriden obir taraf ep ęavur, bu taraf ep bizimkiler. d  barışamays. şindi d  olma ama yok tanışımız a. evet evet tabi tabi tabi. yapar, var var şimdi d . bir defa başladılar. şimdi bu genç nesil istemiy  yle

360 açan bozuldi yuğoslavya var idi biras fesat fesatlar. şimdi eyi eyi şindi artık bizi da kabul ettilar, te arnavutçe istiyem deym neriye gidiysin astanede var em arnavutçe em makedonçe. ama arnavutlar geldilar çok zor bu döneme ki bizim da olsun  nk  biz da bay  oldilar. türk var ama çok as. bis beceremiys, arnavutlar becerdilar. istiyem deym yaptilar, yaptilar. yapıylar d  fa ultet açtılar. onlari çok onlar d  çok evet evet onlar evet evet arnavutlar d 

365 Çok var. ep gidiy üsküpliler üsküpliler çok as. arnavutlar g cmemiş çok. türkler üskübün kazasi braznaya g c tmiş. evet s ra iştipten iştip imiştir evvel hep türk. şindi iştip deylar

makedonça. titō veles Őindi deylar evvel kűprűliymiŐ tam adi kűprűli baĶ ne ęadar hep gűę hep gűęmiŐlar. pirilep tűrkęe demiŐlar pűrlepe evvel hep tűrk. benim annemin alasi gelinneri ā aĶisardan evli izmirde. aĶan deydilar biz pűrlepeli dedim ne bu pűrlepe? ben biliym prilep
370 yō o tűrk. ep aĶisarda aĶisar baĶ ęoĶ var. olsun be tē. ne biliym. ā te bu da tűrk, te bunun annesinle ęonuŐ. te o da tűrkęe oĶumiŐtur, benim bi sınıfta oĶu. saniye ne oldun? nası annen, eyi? ē bayram ęin burda dűl ęidi ęaliba ki. hā gűriym bir ana gűrmiym ne ęā var. ā oldi, hayırlı bayramlar. geŐti ama bizim ięin var ālā. mori Őeyin ā ne deymiŐin sadıĶ ęapi onun dűl imidir ęırĶali? Őu andır istanbulda. gelin da var bizim maallede tűrkiyadan. ne deydın ē
375 Őindi ē dedi mi gelindir istanbullı? tűrkiyadan gelin ama angi eve bilmessin. yoĶ, evet evet űmraniyede evet evet. te oni dedim ben Őimdi ęoĶ gelin oo elazıda. ben deym geline gűrűŐiys űęretmendır burda. deym ne babani āladım tűrkiyadan gelesın bu gűzel maalleye. gűrdűn mi evler? o imiŐtur evvel oĶul o eF nerde yaŐaylar, medreseymiŐ. eve yoĶ onlar Őeyde apartmandadırlar. ayri annesinden babasındaĶ ama ne zaman geldi burda iki sene
380 yaŐadi. iki yıl burda ęaynanayla oturmuŐ. te aldı o evi yoĶ űtededir, ama gűzeldır hā ęocuęuma alam űle tatlı űyle gűzel av av ni tutmay kendisini ne bileym anlattıramam űteden. benim ęocuęum var űteden bir ęıs sevdi ama ęısĶaĶ dűldi tűrkiyeden, iki yıl gezdilar. sōra ęıS gelmey buraye yō űtedendir. ęız gelmey buraye ęocuęi ęaęırdi űteye, benim tek ęocuęum űtede istedi. hayde te geęen maabbet yapay. atta onlar da burdan
385 gűę etmiŐlar űteye. onun teyzesi em benim en yaĶın arĶadaŐımmiŐ. baĶ Őindi. yo yoĶ yoĶ sōradan anladıĶ. ā doli doli doli. evet evet evet. doli ęızlar gitmiŐtirlar istanbula. te burda da var. ē evet te bir maalleden Őin var yirmi sene ęaradenizlilere evlendi tűrkiyaya, ālā űtede yaŐay. ęıs ęardaŐı tek baŐına ęıs ālā evli dűl gitmiy űtede. mori deym git mori. aĶsarayda var dōrt ęatlı evleri, ęoĶ gűzel evleri. te bu da seviy tűrkiyayi, ben da seviy a
390 bűyűk ęızım sevmez tűrkiyayi aradılar ęaĶ yerden. bu beĶar. ęıĶarsa ęısmet verecem istanbula. orda bizim baĶ űtede aylemız bizim dā orda. ű bayrampaŐada ep benim teyzem,

dört oğlan teyzemın var, bayagi insanlarımız var orda. giymey, var_jidi entarisi yaşlatti, atti.
serindir. çok_issi çok_issi hā tūvbe yarabbim iki gūn almiř sen genç ben bu issileri
hatırlamaym. kırk_üçe çıktı. geç geç. afiyet olsun artık te dört gūn biraS evet evet. ama
395 güzel sizde dā güzel. bi sene teyzemın oğlu deym istiyim güzel baklava, diy git acibozanda.
siz istanbulda yaşamaysınız? şey ā var. odur şey aķsarayda. binerken eminönüne şey
ķapalıçarřiya ne gerek on yūro bir dilim baklava. çüş dedim be. o yenilir mi? vallā gücūme
gitti ne yedim bilmiym. çok paali bis ama utandım aldım şimdi mecbur yeyem. acibozan
çok paali ama bozasi da güzel, baklavasi da güzel ama çok pāli. on yūro, on yūro bir dilim.
400 ver diy dedi ne? yok vallā sayı yalan bir dilim bir dilim. getirdi üneme ben zera turis gürdi.
biraz dilden bizi anlaylar. dedim ē üdeym on yūro çüş dedim be. te üyle vallā çok dedim
be on yūro bir kilo alırım. teyze o ķā dedi burda. çūnkü bu dedi marķa evet. bizde dedi ep
fistikle. doli kıız var bi de dīl yalnız biz. ben kıızı de aldım. ačan dedi ikinci kıızım
yanımdaydi. diy ben almam oni ebrar diy kümilen olsa batırdın mi kıız biliym bayagi büyük
405 idi ama bir kilo çok. te_üyle osman beye gittik, dondurma aldık, yirmi yūro üdettirdi.
gürdilar mi biras anladilar mi yaķaylar, yaķaylar. ā iç acımaylar iç. isāķ baba mi biran?
isāķ bey ep bu dā evel deydilar isāķ baba ā. biran dā güzel biliyo ō istiyim deym bu
ma_allenindir. evet bu tanay, bu ma_alleyi biliy. o biran ō bir tane dā dükkancıkta tekke āā
duriydi. ama çingeneler tutay o tekkeyi ama āā duriydi. tekke odur. ne demek ne demek
410 yok canım vallā biz da yaptık. bak vallā te_oni ne atırlaym ep süyledim. evet bis ķasabaliys,
eski ķasabali bis dedim çevre üyle.

METİN XLVI

Kaynak Kişi	Sadık Elmas
Yaşı	72
Derleme Yeri	Saat Kule Mahallesi
Derleme Konusu	Savaş zamanı, Türkiye'deki akrabalar, hatıralar, çocukluk oyunları, eskiden komşuluk ilişkileri, Üsküp'teki tarihi eserler hakkında, askerlik hatıraları, fiil çekimi, aile hakkında

sadık elmas. yetmiş bir yetmiş ikiyim vallā. yō. top oynadık çok. burda, vardarda vardar gençlikte oynadım. oynadım yirmi yaşına kā em bıraktım sōna zanaata girdik te üyle. berber zanaa evet, yō bıraktım. çıktık emekli penziya. orda ne konuşiyz biz bu evde nasıl. eski zaman burda idi on dokuz ane. burda em makedoni var idi, em türkler var idi, em arnavudi var idi ep bir yerdeydik. ep zelzelede te elli alti sene nasi oldi zelzele kaldi bina böyle makedonlar gelmiyler baksın. olsaydı makedon burda gelirdiler yıksınlar burasını ama gelmediler. te yalnız biz. beş ane yok. arnavutlar orda. tam beş ane var. türkler ep türkiyeye gitti niye? te oni ben şaşaym. bitevi şey bozdılar. terk edip geldiler başkaları buraya, arnavutlar em oldi burda. onlara veriyler, onlar da şindicek nası diyem geldiler te o nası deylar belediyeler geldi onlar kazandılar, em onlar ne istiyler yapıyler. evet ne istiyler yapıyler kendilerine. elli üçten sonra elli beşte burdan episi gittiler. aşajı maalle var idi. burası dolu idi. var idi şeyde da bu nedir adi? karadık maallesi var idi, orda var idi çok türkler. gene amam üni var idi amam üni te burdadır o da dā iyi yıkılmamıştır o duriy, yıkık

ama zelzelede ne oldi orasi aladı orasi üyle. em Şindi fakültet yaptı makedonlar aldılar
15 oralarını ep fakültede Şey ünivesite yaptılar. yıktılar ep evleri ē onlar üniversite kendilerine
bakaylar. em amam duriy dā orda. var aŐā iki maallede var ama yok türk be. te bir iki tane
var ise. var var fazladır. bir buçuk milyon ep türk olurdi burasi. biz onlara kızaym ben. ya
nası kızmayacam, birağıylar bizi ep makedonlar kimse baş aldıramaydığ. gideydım bir
dokment ıkaram, bakay adımı türk, bakay müslüman adi deylım, bakay makedona veriy
20 birden, bana dey gel iki afta sonra verem. güriysin nası ne. çok ektirdilar bize. yok yok
kimse yok. onlarla çok fena geçindık. omuniz zamanında vallā zor idi. güzel idi, dā iyiydi.
var idi tamam var idi. İaf yok seksene ā seksende nası üldi tito ep aŐa j itti. arp oldi, bosnayı
bozdi er bi yerde ırvaska ayni. bosna, osovada sonnadan oldi osova, iki binden sonra oldi.
iki bin birinde burda da. ā bu arp neydi makedonlarla arnavutlar arp dİL idi, ama oni da
25 sayalım ki arp olmiş. a sırlar osovada ektirdilar arnavutlari çok çok üldürdi. bosnayı
biliysınız artık ne anlattıram. bosna da çok fena idi. biliy yok. acımıŐık çok ē vağıt iki bin
beşinde başladı, bin dokz yüz doksan beşinde başladı. doksan beşe adağ sonra başladılar
albanyaya Şey arnavutlukle osovayle başladılar doksan beşten sonra vallā çok zorluk
ektik gidiyS. arim da osovadan. gidiydık sırlar, arnavutlare maŐsumlarla ıplağ ıŐın
30 endiriy aŐāya en aŐāya dey. atay üyle soğağa Şey sankim otobüsa binmesın onlar istemeylar
onlari binsınlar otobüse üyle ektiriy maŐsımı bak ağlay. ne yapacan, yapamaysın bi Şey
onlar vurur, i onuŐtun mi biraz Şey bağırdın mi em vururlar. kimse deyemezdi bi Şey. te
odur çok zor idi ama āyat te üyle ayat geti. vallā inad iin gitmemişım türkiyē. te
ardeŐlerim var. türkiyede, izmirde var üç iki kıs ardeŐim, bir ardeŐim istanbulda bir kıs
35 ardeŐim var. episine vesikalarle gittilar bu zaman. amıcam onlar deylım bin familya var.
babam gürelerden idi. gittin mi? ē ordandır babam. orta güreler sedna e tamam orda, babam
ordan idi ama ben burda doğmuşum. ben burda aldık te. hep bu maallede i ocuklarım
da kızlarım da. kızım var türkiyede o da misafirdir burda. evlidir orda. Şey ümraniyede evli.
yō vallā ben gittim doğri söyleym. gitmişım ama burasi gibi orda alabalık ne güriym çok
40 insan bıđmiŐım. bir kere gittik gene uzağı dolmuŐa bineym üç saat. ben türkiyadan üskübe

gelirdim ben deym nerde be. akrabama gidem nalet deym, bıkmış idim. bunlara deym geliy
mısın? çocuk karşıya çağırıy. gelmem be ben git, allā aşkına deym. bırak diym oturam yok.
nereye çıkarısam böyle millet, vallā doğru çok. yō be yo burda çıkays. tutaym bi şey beş
dakikada orta çentara çıkays. yok nüfus iki milyon kaldı vallā bir iki milyon yok iki milyon
45 episi kaçtılar. yok iş yok şey. gençler çok kaçtı. nerē olursa, yeni zelandaya gidiylar, ē
avusturalyaya, germanyaya kaçaylar. iş yok, yok. gençlar, onlar da kaçay. episi kaçay yō
yok makedonlar da kaçay. bu şey bu ne geldi bu şındicek benim bu aşkım oni, çok fena
ama kimse bilmey. bu dā islā biliy, ben burda doğdum bilimem. dükkandadır berber biz ep
anlaydık ne ilk ne oliydi biz anlaydık ne gelecek başımıza. müşteri müşteri geliyo işley
50 ütede, o süley bize böyle böyle karıştırıylar. çok çalaydılar be burda çok allahı korusun. politika
çalaylar, milletten çalaylar şey. çok fena imiş doğruyi süleyim. gürelerden evet. kırk beşinde
kırk beşinde gelmişik babam burdaymış kırk beşinde arp zamani bitey arp babam iney
üskübe. em burda tē orda bir odamız var idi. epimize birer oda veriydilar o zaman. arp
zamani ne biliym ben ben doğmamış idim o zaman. pa ikinci dünya arbi. nası yok şey
55 german da gelmiştir buraya, almanlar evet. ama müslimanlari doğunma, babam anlattırydi
müslimanlari doğunmazdilar. ikinci almanlar doğunmazdilar müslimanlari. geçerdik taş
küpriden bizim bilmeym gittiniz mi. taş küpriden geçeydik. müsliman güriydilar fesle demek
o zaman kırk beşinde de fes taşıydilar bizde nası eski zamanda, osmanlı zamanında. onlar
da açan onlara selam veriylar iç serbez geziydılar a başka o komünisleri tutaydilar, yerinde
60 vuriydilar. babam anlattıry. sonra bulgar geldi, bulgar müslimanlara karşıydi. yaptırdı çok
fena şeyler. kardeşini öldürdilar, gürelerde var idi çok fena şeyler. mallarını alıydilar, inekler
şeyler. tapılar, tapi bizim var idi böyle on beş tane tapi. o kâ zengin imişlar o zaman mullalar,
mulla ömer üyle imiş şey onlar da. babamın şeyi, soylari te şey mullalar sülale deydim. dey
beş yiz altmış tane ayvani var imiş o zaman, büyükbaş hayvan episini almışlar hep bulgar
65 komünistlar, ne zaman kaybettılar arbi tito zamanında onlar ep. yari yarıya. hep kaldık bir
odada kalıy babam okul dey bureye mi düştük? e düşecen. ben bilmeym ben doğmamışım

ama anlattırıydi sonnadan. alışmış ō bolluk şey zengin bi ayat. abe yoğ imiş üyle giymek, giymek yoğ imiş üyle şindi giyim ama eski zaman osmanlı zamanında nasıl giyineymişlar üyle giyiniydılar. e şin çarşıda ep çarşıydi bitevi türk, te kapali çarşı ne deysınız sizde ne
70 var. hep türk altıncılar hep türk idılar. şindi o zaman büyle idi altıncılar türk. biliydılar karşılansındı anliyın karşılıylar güzel. bunlar geldilar, onlar gittilar, bunlar geldiılar insan geçmey ordan ni makedon ni içbirisi. bilmiy karşılansın en peşin. karşılamadi mi ne kimse gelmey sana ā müşteri azaldılar. şindidir birasçık o üyle. boş idi o çarşı boş idi. beşten sonna geç, insan yok, beşten sonna insan geçmeydi. ā yok eskiden te büleydi. o kebaplar,
75 o sucuklar nası koğaydi bitevi çarşı. bilmem simit poğaçā biliy misınız? ama bu simit poğaçā nedir içbi şey diğildir bu. abe ama ne koğay bitevi yağle az yağle yapaydılar o zaman. abe koğay gevreklerini güresın o mis koğay. nerde be gevrek? ama bu şimdicek ne yapaylar bunlar gevrek mi? bunlar bilmeylağ zaten nerde bilecekler. çarşıdaydım çirağ gene ustalar nası deydi? yollaydılar git ayā ta ki çirağ idim gideysın. beş sene mecbur çirağ
80 olasın da alasın zanaadi üleydi o zaman. beş seneye kâ alamaydın. sonna başlay versın birasçık işleysın. veriy aftalık üyle te üyle geçiydik. müşteri kesemessın üyle. vermiy zanaati da vermiy kolay. bilmiysın işleyesın ona temizleyesın dışarlarını e üleydi o zaman. şamar da yiydik vallā dügeydılar da. doğru süleym o zaman üleydi. ama dayanacan te üyle. geçti üyle geçti. yok, yirmi yaşından sonna bıraktım topi, çirağ babam yollaydi. sekiz
85 maşım idik. sekiz çok idik. sekiz episi te üyle. şindicek episi oğudılar. sayi ama sor bizim zamanımızda burda sekiz maşım bağa kasabada bağasın çok zor. vallā çok. pare babam işlemeydi, astalanmış idi ben en büyük. nerde ben deym kendi kendime deym nası en büyük doğmuşım en küçük doğsaydım deym kırtulurdum. o da hep bana bağaydılar. mecbur, en büyügi en çok çekey. çok. kıs karşım var idi o rāmetli oldi, o da çekti çok benimle.
90 çekmedim ben ama te deym ki işley büle gençlikte ep dokuz yaşından koydılar zanaata. nāpalım. bu da kızımın türkiyadan geldilar misafir çocuği. ümraniyede. ā okiy ep beşliyle

ā e ilk almış o diplomayı, ilk ikinci mi üçüncü mi olmuş okulda bitevi okulda. başarılı episi
be okiyar, bunlar episi dayısına benziyar. dayi de avukat oldu. türkiye ankarada bitirdi.
evet, bu maalle. bu soğaklarda top oynaydık ēr gün sabātan akşama k̄ā top, sabātan akşama
95 k̄ā top oynaydık. oynaydık ğazozla nası deysınız siz? yō yok o misket mi deysınız? ğazoz
biz deyZ. ğazozlarla oynaydık, oynaydık pareyle panta çizgi koyaydık bir çizgi. kimi
oynaydık o zaman. ataydık kim ilk olacak te vuriydi o pareleri. yōk çizgiye ataydık. var idi
beş dinarlar, iki dinarlar kim ō bozuk onlar. yanımda idi, uçaydi. rüzgar olsa bir defa ileri
gideydik, kaybedeydik. ā en çok cevizle oynaydık maallede, kızlarla var idi burda çok
100 maalleden çok. o cevizleri koyaydık, gruplara var idi büyük cevizi onunle vurdun mi episini
aliydın, vurdun mi güzel. ep_o ortada koyaydık ikişer tane mi oyun içi üç kişi. ikişer tane
koyaydık. şindicek ilkinde o atay, atay, vuramasse ikincisi atay. vurdi mi aliy episini o
büyük o şey ceviz da büyük. onun için em k̄apışiydık niçin yok k̄apışiydık, yutaydılar yok
dağıtiyar ceviz maksımlar vallā. dügmelerle de oynaydık, yapaydık bir delik büle dügmeler
105 var idi. koyaydık em büle vuriydık tam geliydi direge ama mecbur üfüresin da çıkarasın,
alasin. elle yok. kırk metre çıkaraym, üç dört tane var ise içerde üfüriysin, kaç tane çıkarsa
senin oliy. kopariydık dügmeleri te üyle oyniydik. vallā süleydilar, gitmeydik eve benim biz
korkaydik. em kızlar da oynaydi, epimiz oynaydik. yoğ idi şey yabancı, maallenın yok. biz
biliydık k̄ıs kardeş gibi kızlari, maalle kızlarımı dokunamaz kimse fesat yapaydilar. yōk
110 üyle. em dā da şimdi bu maalleden çıkmamıştır üyle aynidir bizde. maalle kızını
dokunamazsın. sa ip çıkay, bizim maalleden. yōk dokunmazsın, bizde yok, bizde yasaktır
o. ā duymuşun yōk, yōk em bekley orda. beklersen biz anlays ki bekley ā çıksın kız, bir
angi lāf atsin. tutaydilar, bilmeydi nereye kaçsın, kıraydılar kütegin. maallede gelemzdi
kimse. yabancı giremezdi öyle. ā akrabān gelmiş, misafir gelmiş o başka, ama dokunsun,
115 dokunamaz. vā abe abe burda bir çay annem, bir yemek ya bi çay yapmış, kendisi içmezdi.
oni çağırıy oni dey yapmışım çay ō şey bulunmaz içbi yerde o. ya bürök yapmış yesin o

yanlız, olamaz be. çağırıy komşiyi kim kim gitse çağırıy tatsınlar, episi yesın. yoğ burda
kalmadılar, anlattırırdılar dā itiyārlar zamani çok güzel anlatırdı. paylaşım, yök be geliy.
yapmış o çay, ō aliy sade tabā dey yapmışım çay gelesın. obürüsina dey adi gidiys içelim.
120 üleydi, bitevi maalle biliydılar yemek, şey. bi anlay ki yoğ onda aliy şeyi sa_ani yemini
koyay, ekmeğini koyay, bırağiy ıapı ününe o aıay ıapıyı, vuriy ıapıyı em ıaıay. bırağiy
ıapı ününe em aliydılar te üyle. sülemeydılar kimdir, kim vermiş bağ te_o o yoğ Şindi nerde
var? sizde da yoğ, sizde beter, beter. yök. bizde gene var saygi var, vallā var. sizde allā
korusun. sizde aı ağzını pare pare pare. yök sizde baŐıa bi te geldılar Şindi gittılar ep pare.
125 ıardeŐ bırağ o pareyi be sen anlat bi şey deym ne, nası? alamın ıızları da şeyi da
gelmiş idılar temincek. türkiyadan gelmişlar, geldılar gürsünlar. onlar da gürelerden gittılar.
gürelerden ē oraya da gittılar ama ordan gittılar türkiyē, istanbula. bayrampaşada yaşaylar
ama ben gitmemişım onlarlen ben unutiym bi tane ne bi şey iç gitmemişım, ama te ağlay
ni baıaym ayy üzlemişım sadık seni oni buni. e küçükmüşım dā gürmüşım ıızı. otuS sene
130 nası gitmiştir, sefte geliy otus sene ne zaman. üldi alam üldi, babam da üldi. vallā vallā
babam almanyaya gideydi. toplu çağırdılar almanyaya. yirmi ne ıā geldım şey on sekiz on
dokuz on sekiz yaşıma, dā askerliğe gitmezden evel on yedi buıuk idım. geldi almanyadan
şey mektup incelebiliysın iş di mi gidiydılar burdan almanyaya üle şey elli beşinde ne
tamam. olsun olsun ıonuŐ, ıonuŐsun be bırağ. elli beşinde gideydılar, babami çağırdılar
135 germanyaya ama altmış altısında altmış üçünde altmış yedisinde geldi şey bu bi kāt nası
sizden nası yollaydılar sizden? bizden şeyle bū nası deydılar ona be? unuttum nası deydılar.
germanyaya şey opŐtina nası deysınız siz? belediye, tamam biz opŐtina ep er zaman opŐtina,
opŐtinadan gelin istedi, ben aldım. gittım şeeye, baıılam ki mecburi perlet yapalım biz
baıılalım kendimiz. onlardan aldım o şeyi kādi gütüriym emen onlara. diy sen baııtlar ki
140 sağlam o şeyi em dedılar te bilet serbez gidebilirsin. biliysın angi yere yazay orda şey. o
altmış altısında çok gideydılar germanyaya o zaman. ama ben top için gideydim, gitmeydim

şey için ama geldim. babama deym, yatiydi asta aciydim sayi. şindicek babam asta ama
kanadaya gidecek açan dedi baba ben gideym. nereye be gideysin dedi çocuğum nereye
gideysin sen kime birağıysin bizi? ama ben en büyük te_o onun için ben başladım şeye.
145 babam başladı ağlasın ā deym. iç gürmemişim ben ağlasın o içbir zaman. vallā ömrü yok
babam ağlasın. e didemezsin dey, bizi nereye birağıysin em bıraktım. ā gürdüm babami
ağlarken. adi deym dā islā zanaada gideym. o berber ayni başlaym deym. bi topa birağıy
gidem mi bi şey yok. gitsam topa o düşünmey ki o kazanır çok ama yok o zaman fuqaralık
idi çok büyük fuqaralık. ama te orda acidım ben oni ne yapaym? em tamam gitmeym em
150 başladım kızana da gittim kaldım te itiyārlar yapar baş kaldıramazsın. babam itiyār, ben
acidım sayi ama birağsaydi insan da olurdu, epimizi çekerdim bir_angi kardeşlerimi de
çekerdim, ama dīl imiş bu kısmet dīl imiş ne. alla ne yazmış te büle kaldık te. bak
diyemediyse istersen te isviçreye çağirdilar gitmedim, kanadaya çağirdilar gitmedim
babam te em kaldım. kariy de ayni kanadaya şey isviçreye çağirdilar, geldilar yolda buni
155 yalvariylar āzır ep verecis. gitti açan gitmeZsek gitmedi. pa diye gitmedim vallā te üyle.
ama ama ama ep türkler yaptilar biz böyle ne kaldık. ep bizimkilar yaptilar ne gittilar
burdan. ama şartlar yok e ama şindi arnavutlar şindi arnavutlar şindicek meselā onlari
yendilar. makedonlari dā bi on sene geçecekler, nüfusta geçecekler. evet yok te bekle dā
on sene bunlar alacak ep arnavutlar burasini. alacaklar iç albanya bunlar sattilar da ükümeti.
160 yunanlarla ne yaptilar buni sattilar. anlaşma ne yaptı o sattık burasi. şindi araycak, yunan
alacak şey o tarafini. bulğar kalacak beri o bu taraf o tarafı, albanya alacak tetova, o şeyi
bana bunlar kalacak ortada. içbir şey kalmayacak. o bak gürecen te üyle olacak. kuzey
makedonyayi yaptilar. te kuzey burasi ne yapay, yunan ne yaptı. bu, bunların neydi bu parti
bundan evvel onlar kanmaydilar içbi çeşit. bu, iki yüzli bu. yō yok bundan ayır güremeysin
165 iç badiyava. bunlardan ayır yok. yok, saat kula maallesı. osmanlı ama yazay_orda. yazay
vallā. beş yüz elli sene evveli yap. bize anlattıydilar kosova arbında, kosova arbında nası

olmuş. milasof veles öldürüy şeyi bu sultan muradi, em tabuduni getirmişlar burasi tumba
imiş burasi bir yüksek yer imiş. onlar geliymişlar bu tarafi em tabuduni nası anlattıydılar
şindi ben bilmeym ben. o üyle nası eskiden ne duymışım ihtiyârlardan. bu da koyay tabuduni
170 orda em orda yapaylar cāmida. te bu sultan murat cāmisini da o sayi istanbula götürmişlar
oni ama nerde o ilk tabudi koymışlar ilk nerde ne durmuşlar orda cāmi kurmuşlar. sultan
murat evet, sultan murat onun adını koymışlar. tülbe o isa beğ, isa beg tülbesi ama yıktılar
o. isa beğ, orasını yaptılar çok güzel. yeni ama kırdılar orasını ep. içerisini yok yok yok. var
var o saçallılar duyay misin o saçallıları? onlar maksımlara üdeylar pare, elde maksımlara
175 veriylar pare, onlar maksımlar para için ne yabay? buni yık, oni yık. ne güzel idi. güresin
akşam ne. yok güzükümüyo ama içerisini girdin mi içeri? furkan ē tamam şey. babasi yok
miydi orda? gidin bayramda biz çıkmays. o da biliy dā çok orasını, şindi oni odbornik nası
deylar odbornik, eh e oni yaptılar. babasını yaptılar cāmi için bu sultan murad için beklesin.
o ilgilenecek bitti mi dā üç ay dörd ay biter. yaptım, komunistlarda yuğoslavya tirebinyada
180 yaptım. şeyde bosna tarafında. karadağda, karadağda. yok, karadağda karadağ sonna gittik,
karadağdan denize gittik. tivat var bi deniz. tivat, budva var, kotor var, budva var. ersek novi,
dubrovnik. ē oralarda ē askerlik yaptım. berber gibi tıraş ediydim ep bindiriylar arabaya,
gidiydim tıraş ediy bitiy askerligin. ama yüz ellisi topli ne yapaydım gene orda orda allā
korusun te böyle se koşaydılar arka. çok seviydılar. olsaydi ben arkadaşım anlatırdı te
185 adi be. buna süleyim ki bu da oynadi milli takımında, makedonyada ama bıraktı. geçti ama
bu arkadaş oyniy, bu ben ilerde her bi şeyde oynaym bu arka, defans oynay ama çok güzel.
gitti vallā istanbula ama yoğ idi kim tutsun orda buni. mecbur ben acaym o ama oynadi
vallā milli takımında ne oynadi. ispanyaya gitti şeye. ēvet çok güzel idi ama te kısmet nedir.
vallā ben gürdüm ki yok ayır buna babuçi dey ne yapam? ne yapasın be deym. git okula
190 bırak ama dünem dünemeZsin artığın ordan dedim dünemessın, gidecen madem başlamışım.
ben dedim ona otur burda, bitir fakulteti, yok gidecim ben. gitti türkiyede gitti, yok edirneye
gittilar. edirne almış ilk yeri, ilk buna yanlıs huquq düşmiş. diy babuçe bana uquq bu ne

biliym be bu alışkan ya sayı oulda, makedonlardan en gzeliydi oulda gidey e. ama aşk olsun. acımadım sonna dey isteym dnem, dnemessın ouyacan, bitirecen deym. ben, 195 kısı kardeşim unki kurtardı buni. orda istanbulda ne ferikynde oturiy, bu gidiydi ona ne yapam alı ne yapam? ne? ade ben deym git, ou sonna gelesın. drtten ben dedim sana burda al. beni da acıyacak yapmassın ama şindicek deym gittın, gitti ama bitirdi vall. mağistar da oldi o şey de oldi. niyda di o noter iin oldi. bitirdi burda da. aldı oni y, onun iin yok ne yapam da d ocuk ne olsun. eyidir eyi. maşalla eyidir. bana da yardım edey, 200 olmasa o ben bu maaşla ibi şey yapamam. ne? yz_elli yz_elli e_uroyla ne yapacan? olmasa o ne sanıyn iki yz e_uro alıyo en ok be. yok be. ya ben ne yapam? ep o diy. ne yapam? şindi onun iin outturduğ ne yapalım? te yledir ben ne a yaşayacım kim biliy ne a? te. all sağlık ne yapam te yle vall. adi yem, vall olmay . aydi aydi aydi. şey al bize ordaņ atı adam bağaym eksın otobs taşa kkten ıkardı taş, deym bu mi be top 205 oynadı kendi kendime. babamla satım. izleydim dedim ekil bundan ayır yok dey. bıraktım, bağaydım var_ıdi sloğa eskiden şupi nedir sloğa, sloğa msliman tağımiydi trk tağımi ayırdı nedir. gitti oreye, oynadı onlarlan. on drt yaşına ama on drt on beş yaşında şipanyaya gitti. deym nası oynay bu ocuk. a gitmemişim bağam i, dkkanda ben btn gn işleyim. İ geliylar bana mşteriler ne bağaylar bunlari ne o antranr nedir şey 210 bana geylar bunu dey. ocuğun gzel oyniy. de adi be ben deym buni kkten ıkardı taşlari deym nası bu alıştığ bu doli ama sayı ağıllı oyniydi. milli takima aldılar, gittilar ispanyaya  dedim i olmasse bu gzel oynar. boşuna almazlar. orda inandım vall deym, ama onun da ismeti yoğ_ıdi top. ızı var. inşall ız. biz da dey.

istanbula gidecim gidecim

215 sen gidecen

o da gidecek

biz da gidecis epimiz biz

siz siz siz gideceniz

onlar gidecek

- 220 o başkaları demek ki başa onlar gidecek. komşular deydim, onlar gidecek. onda kaldı mı onlar gidecek. siz gidiyorsunuz, ben deyim burda yok gidiyorum, gidecim yok bizde. türkçeye da zaten sülüm şey kıs kardeşimin kızlarına açan konuşuyum gidiyorum, onlar kopaylar gülerken niçin ben konuşmaym orda o dili. dayi dayi diye alışmışım şey te bu şey. pincur, pincur. sarımsaklıdır. mori yerler sarımsak te onlar meraklısınız. bak aci biraz.
- 225 aynen gidecen mi sen? sonra gelecece mi? var maç bu gece. şey, demek o sizde istanbulda. oni burda izleyicis ne. siz nerelisiniz? burali mi? edirne, kırklareli ē. duymuşuk. gelinimiz kırıkaleli. üniversitede nerde bulacak başka. alıştı bizim de böyle bizim şeye. saygılı. bunlar da üyle vallā sankim burda büyümüşler. bu elāzi da. nerden buldi oni allā aşkına. şimdi bi gün gitti. vallā. kalkay, geziniy be mutfā. abe kardeş, duriy orda duriy dalmış. bi
- 230 de sofrada kalkmaz. zamanla bırakmazdı kalkasın, bırakıy yesin o babam başlardı sonra biz başlardık. bu şimdi da diy kalkmış, ne kâ başlay yesin gidey kalsın sormiy içey ne. o neyi sevmez. ben burda süledim ona. ne ey gidey misin? burda yok. o şeyde üsküpte ama merkezde. var. nası tövbe etmişiz. bak, türkiyede içbirisi oturmazdı, ama bu evlendi. gideysin bağiyusun iki kardeş bir yerde yaşaylar. onlar dedim ben ama babuçe ben gidecem.
- 235 gidersen yarına obur gün demeysin ki te dayanamaym şey şimdi düşün güzel, o zaman git. açan dedi dayanırım oni buni olsun be. ben vallā bir on üç sene. ama yok yaptım, dokunuy baypas yaptım. on üç sene ta yaşıym. benim āzırım ama zorle yudumleym vallā. er günüm evde bütün gün. bu sıcakta çıkabilir misin yō be? çıkaym pazara kadar lāzım ise bi şey

alam. bizim bit pazarı. çıkaym oraya k̄a ne l̄azım ev için em düneyim. çıkaym ama yok
240 kiminle oturasın. yok insan biliysin başka. ma_allenın yok kalmadı burda ma_allenın
çocukları. top ne oynaydık onlar da kaçtılar burdan, gittilar. avustralyaya kaçtılar, kanadaya
gittilar. te üyle. bu arnavutlarla yapamaysık biz. anlaşıyamam ben. başka uyları onların, bizim
başka. biz d̄a soğulganiz böyle yalan yok bizde o kadar onlarda çok yalan var. evet, evet.
çok köyden gelmişler, onun için bozdılar burasını. üyle vallā. more kıovaydım ben, o
245 gitmey. deym noliy be bu insan, nerden çıktı bu. vallā doğru süleyim, kıovaydım gitmey. yō
ben kıorkıttım gene. tanımadın mı insan kim verir be deym türkiyeye gene. aklımdan deym
çocuk sen tanı mısın deym vallā üyle. vallā deydım üyle. tanı mısın sen yokse bakay bana,
bakaydı. ne ne ne gürdin dey bende. ne yaptım ben sana dey. ne var yapasın sen bana deym.
ki tıkalı ayde çıkaram burdan diyim birazcık ava alam ben da deym. bununle çıkamaysın
250 başa deym. o gelmiş ya alacak ya iç. kız da be kız da kızdırdı beni. deseydi yok, vermezdim
içbi vakıt. onlar tanışmışlar te nasıl anlattırıdı. gütürdüm kaleye açan kaleda var idi niçin
be? bekle oturiyim ben o şeye top içi çağırıylar oyniys, maalle maalle oyniys. biz üsküpte,
maalle maalle, saat kıula deylim cülezara böyle butel şey de_il idilar. bizim ep meraklıydılar
biz güzel takım idik. maallenın takımı, saat kıula biz. değıştirmiydik ep saat kıula em saat
255 var te bak, resimi da orda. bak, bak. çek o en eski resimdir. oni, saat kıula bak nasıl deymiştir
peşinde. sonradan yaptılar değıştirdiler bak kenarlarını saatın. te ne deysin isa beg nedir.
bak o vakıt nasıl idi. bu başkadır, o başka. geldiler buna ne k̄a gelmiş evlenmiş idik. otuz
yaşında o vakıt, buna geldi makedonlar. anlat anıma. sadık evde mi? bu dey kimdir bu
şindicek, sadığı ne aray. kimsin sen? dey geldi mi sadık süleyecim kimsin sen. demiş süle
260 zora, zora makedondur ama turçeyi kesey. prepe maallenın çocukları o k̄a türkçeyi keseylar.
ben onun için istedim deym ona dedım ki nasıl dedi sana. zora ki zora o da r̄ametli oldu. a
var idi çok arkadaşlar, makedonlar çok var idi. yōk idi sıkıntı maallede gene. abe ekmek
bu kadar peynirle onlarda d̄a zengin idilar ne onlar alışveriş onlara makedon, ğavura verir

ama parçe ekmeği ayırırdı, verirdi. peynirle şeyle yerdik te üyle vallā var_jidi var_jidi. şimdi
265 deym anlaşıyamam o kadar. var_jidi temiz insanlar da var_jidi. abe o zaman çıkaydın, yollasın
tşığara gideysin alasin, gitmeyesın hem o şamarlay. em geliysin evde niçin düvdilar? üle
büle. o da basay kütegi mecbur gidesın, çünkü yok yok nası gitmeysin. a en büyük ayıp idi
gitmeysin alasin tşığara. bir itiyār yolladi mi alasin sen maşsumsun ama o vakıt başka
terbiye var. nerde o terbiye nerde? şındicek deysin adi be bi su. ā be ben mi verecim sana
270 su? nerde te. unuğa var ne geliylar ver be su, te şimdi gelecim aha kaçmış, gitmiş oyniy
başka yok. bekle suyi açan geliy, şışittiriym su bağ diyemem. te buni bakaym çünkü ariy
şey anlattıriy. bundan isteym, bu vermey. bu ingilterenin en çok veriylar o zaman em
türkleri da veriylar burda. ben tefeyyüzde okudum. sekizinciye kâ okudum bıraktım be
nerde gidecem. mektep gitmey, sevmeym yok. yō be okumayi sevecim. benzemey be tabi
275 o annesine benzemiş. içbirisi, episi fakulte bitirdiler. bū öğretmendır em bu em kız var burda
ne o veriy pençoda, çayırdı veriy o da. o da evlidir, iki erkeği var. türkçe türkçeydi. zaten o
zaman altmış üçünde bitirdim ben, o zaman altmış ikisinde, altmış üçünde oldi zelzele
burası ni yıkıldı. ilk oldi şey su aldı. su ilk, vardar taştı, aldı su bitevi. nerde okuyduk o
tarafı vardar kenari nerde, ālama gelmeydi oraya kâ ama sildi, ne evler var_jidi şey ep aldı,
280 vallā matkadan da ordan da geldi. geldi vardar, vrutoğodan ama yağmış_jidi çok, çok
yağmış_jidi. e_öyle burda altmış üçünde iki bin beş yüz kişi üldi. çok ama üskübi yaptı,
üsküpteydi burası dıl_jidi büyük. burdan nereye kâ gezdınız siz? taş küpridan nereye kâ
gittınız? butel, butel orası köy_jidi. şimdi evler oldi, o tarafı çok. üsküp neydi, biliy misin
nereye kâ idi? vodno, gittınız mi vodnoya? ē vodno vodnodan kıvırıysin, parğa geliysin,
285 idadiye idadiye o üsküp o_jidi. şimdi bakma sen karpuş diylar o tarafı ne saraya şey iç saraya
kadar şındicek üsküp gitmiştir üyle evlerle şey. sonra çayıra kadar çayır nerde stadyum
bilmiym ya oraya kâ idi üsküp. o kadar, orası ep boş_jidi. bu tarafı nedir şey, çayırın te o
binalar o güzel şey butel nedir butel için ne deylar burası ep yeşillig_jidi. tütün ekeydilar,

şey ekeydilar oralari içbi şey zelzele oldi, barakalar koydilar, amerikaya o şey isviçrenin
290 onlar barakalar üyle verdilar şindicek üyle başladilar oralari, hem başladilar evler yapınlar.
evet, veriydilar o vakıt. em bāçe veriydilar, baraka ama iki odayla mi o kadar veriydilar.
iki oda kunyarın olsun ama sen on kişi ne yapacakıdin onlarla? içbi şey yapamazdın.
şindicek te üyle. zelzelede çok çektiğ biz. çadırlarda kaldığ, kaldığ çok iki sene üç sene
kaldığ, vermeydilar. o vakıtte em kaçtilar türkiyeye çok altmış üçünde. altmışinde nası
295 başladilar dā çok kaçsınlar. altmış beşine kadar. sonra bana gideydilar ama o zaman.
aşeysini, bitevi maalleler yıkıldı. univerzite de aşāda ne bakaysın. bilmeym gittınız mi.
cāmiyi da yıktılar orda. var idi orda bir cāmi, burmalı cāmi. orda, orasını da yıktılar. deprem
sonna onlar yıktılar ep ē onlar, pisler. murat paşa da oni yaptılar pazarda, çarşıda ne var.
yalnız orda türkçe veriylar şeyi. vaazı yanlıs orda türkçe başka orda mi kıldın e? orda yalnız
300 veriylar türkçe biz bu isa begde burda, yakın orda. bu tā ki açılısın buraya gidecis. sultan
murada biz alışmışık orda ama bazi ocalar çok sürey, bilmeysin bazilari tam vakıtta bitiriy.
sen tutamazsın sen keyfin var bir saat, iki saat tutaysın orda sen. tā ki kııl. te var ocalar te
onun için gidiys biz isa beye. tam süriy, bir saat sürey o kadar. aşā şimdi de anlattiriy em
arnavutça anlamaym ben, bekle bitirsın. biliym ama az çok şindi biliym da birağır miyim
305 ben üyle şey? ama şey deym ye be oni üyle bıraktın şimdi. e be ye ayde bitir oni büyle kıri
kaldi, koyam su. tanıştım yengeyle çok fena. yok ona belki de oldu yok. düvünle almışım.
yok yok yok ancak istemeym süleym çok. biliyom tam da büle gençlikte uçaydım çok çok.
ē kırk bir seneyiz bir, kırk bir seneyiz. yok benim tabi adım evlendın mi atrina yok. otuz
yaşına kā sayı gezmişim demeym, gezmişim em üç tane nişanlı da bırakmışım ama buni
310 buni yok. dedım, yemin ettim ama te yine yok. uçaydım deym dükkanda, şeyde üle. evde
oturmaydım iç. güriym ki otuz yaşına oliy, gürdüm zori yō mecbur deym bu gitmez büle.
üle arkadaşlarla gezeydım e tamam. yō biz aqqaten yapardığ burasını. vermeylar yapalım,
kaldıralım. e bunlar, makedonlar, vermeylar, vermey. ē ne? ade versın, vermey. bunlar da

bu tarihi yer imiş. tarii. te ikimiz kaldık biz, yok yok kimse biz. o da ona da vermeyle. abe
315 zor oliydi ama vermeyle be vermey inadıçı vermiy makedon. gīt, uğrendık em yeri da
dedilar üdeyin birer evro yeri. kaç fadatın var kaç deylım metrekare var. e var dey, üdeyin
birer evro biz üdedık. ni geldilar. aldilar pareleri yanlıS em gelmedilarıç em otüreys.
büyügelçi geldi, o o da o da yalanci, geldi büyükelçi buraye. büyükelçi geldi. ā bu çıktı bu
kadın ō ağlaydi onun yanına gelecis yapalım, gelecis te_ade yok. te elli alti sene, elli alti
320 sene gelmedi. ama vermeyle. bi kızi bi çocuği var. bu arabistandan geldi. benzemez o
elazili. yavaş, yavaş dedem. senede bir geliyle, bir ay oturiyle. abe gideym ama ne
yapacim ben orda be? yō be dayanaym ben, sıkılıym. ben ne bir afta kaldım. yo yo
dayanamaym o kalabalığı o şeyi iç. vallā doğri süleym iç. kapişiyS yolda, ne aradık gelelim.
vallā bilmeym, yok ne anlatırsa da yemeg için ne.

METİN XLVII

Kaynak Kişi	Seniha Sait
Yaşı	63
Derleme Yeri	Saat Kule Mahallesi
Derleme Konusu	Paça tarifi, bayramlar, Hıdırellez âdetleri, düğün âdetleri

biz deym üsküp dediniz mi kadınların bayramıdır. evet evet iç çıkmas kadınlar. erkekler gider ziyaretlere. a kimin var evde deym gelin olsun. şimdi sizin eşiniz yeni. te er sene üyle akşamdan sonra gidiy annesine var ise babası, kardeşi ziyaret ediy. a oturmâlım. efendim? seni_a sa_it. ben altmış üç yaşında. evēt evet. bu maallede dîlım, benim cāminın maalle

5 aşayısında benim. saat kule sultan murat cāmisi saat kule. evli ama ayrılmışım. var bir oğlum var. o da istanbulda bitirdi. şeyde bû teknik, yıldız teknik o şeysinde bilgisayar mühendisi. e burda girdi çalıştı. girdi, yeni girmiştir. dā şey yapamadi yeni. orda beş sene kaldı, yurttta kaldı. evet evet buranın yerli, yerli benim dedem üsküpli. iç gelme yok. benim dedem annemin babası yerli üsküpli yerli dedesi dedesi ep buralı evet evet. a babam gelme,

10 gelmiş küçük yaşta bi köyden burdan. üsküp köylerinden studeniçan burda. ā gittiniz mi? e_ordan babam. benim anneannem de ordan. annem ordan gelmiş üskübe. a orda türkler var. yok bi şey. var var karışıklar. fazla biz arnavutlar var em türkler ama çok az türk kaldı. bak bizim maallede türkçe konuşan vardır beş anedir o kadar. arnavutlar var, bir ırısıyan kalmış iki ırısıyan. yok burda iki komşımız var ama büle çok gideriz, geliriz. düğünler

15 olsun şeyler ama ayrılmayıs hiç beraber. evet bu yoldan lâzım binesınız, burdan var merdivenler, yoğari çıkarma tamir yapaylar, acele edeylar dā bir üç ay mi ne bitsın. ben de gürecem sizin cumurbaşkanını. ā o kadar benim aberim yok. biliysin nası isterseniz sorasınız. var bir ev yeni orda ben güsterem size. o dā iyi bilir. o da onlar türktür onlar türk. cāmi yapıliy karşı yeni eFdır üyle. orda tek o büle biraz, ama o da gençtır dādır üle

20 çok yaşlılardan. yaşlılardan yoktur, çok yaşlılardan yoktur artık kalmadı. beki var bir űangi yerde ama bizim bu tarafta yok. çōk güzel, bayram baklavaylen geçti. yaptık, yemekler ben yaparım dort beş yemek yaparım. yaprak sarmasından e hep kızarttık. nası anlattıram? pāça deriz. baklavanın ne kalır büle parçeleri e sonna gene üstüne gene ayrıyetten yaparıs. yumurteylen un, sarımsak, sirke. o paça pişiriys, ateşi o şeyin betonun çevresiyle onu

25 biraz em fırında biraz kaynadırıs ki kalmasın suyle ıslak. paça ne yapays o nası puding gibi geliy. onun üstüne atays, tereyağıylen de şey yapays. em çorba, baklava te onlarda üyle şeyler. çok çok güzel geçey. biz çok ziyaret edenler var. giden gelen oliy. cāmilerimize dolay. çōk çok var üle bi şeyler var. ben da gideym ziyarete te konuşıydık kadınlen gideym bir ziyarete. annemin dayısı kızi. bayram ziyareti. yok şimdi yaptılar moda erkez gidey

30 büle, yok şimdi artıgın. nası bir vakıt üleymiş. çok kesiyler çok yapıldı yapıldı yapıldı. dün gene yardım verdilar burda var müftü da ıresi büle gittünüz mi? ocaların yeri nedir? ē orda verdilar, dağıttılar yardım. evet öyle. biliym türkiyede var yardımdır türkiyenin türkiyenin. er sene er sene. o studeniçanda kesiliy onlar. ē orda var şey eı mezba. kutlaniy, kutlaniy. ama ben şimdi çıkmış. evel çıkardım ben şimdi yalnız kaldım burda. var ıidi ablalarım, annem

35 şey onlar kalabalık olurduk, çıkardık şimdi çıkmays ama yapay onlar ne lâzım kendileri. çok güzel, biz bis ne yapardık biz deriz burda bir tatli kaymaçına, sütli, yumurtali ondan ne şekerli oni yapardık. oni sütli şeyler, simitler şeyler yapardık. o gün çalışmay. ama geziniyler o gün gezmeye çıkaylar. kadınlar işlemezlar o gün. e temizlik yaparlar, çok derin temizlik yapar. bütün badanalar, şeyler ne biliym tutmasın deylar ederlez tutmasın. ne

40 biliym temiz ne biliym bizde. bilmeym ā_o beḷki. ben oḷudum, lisemi biraḷtım yarida iki sene. Şimdi bizde dōrt senedir lise. yariya k̄a oḷudum. burda yosip broz var_ıdi bizim. burda oḷulum burdaydı tefeyyüz oḷulu. evet. tefeyyüzde başka yoḅ_ıdi türk oḷuli. eski tefeyyüz evet. yoḅ eski tefeyyüzümüz burda bi cadde Şindi nası anlattıram makeme simap simafollardan yoḅarı, makememizdir orda ayrılır o yol dōrt büle orda. yıḷıldı, çoḅ eski

45 yıḷıldı burda depremden sonra. baraka, barakadan yaptılar orda sonna oḷuduḅ. sonna yeniden ne yaptılar. ne biliym, istemeydim beḅendım evde oturam. yoḅ evlenmedım ben otuz yaşına k̄a evlenmedım. otuz doldurdum. yō yō alıŐmadım. üç_ay. ne gittim ben alti kişi bir evde. biraz büle geliyar dünürçüler nası geliy istemeye yoḅ geliy kimse geliy, görüy beḅeniylar. sen bilmeysin niin geliy o sana da geldi, beḅeniy, yollay insan. ē yoḅ o geliy

50 üyle misafir gibi geliy. geliy görüy yollamiŐ bir kimse öyle. yollay kimse tanıdıḅları ordan burdan. ondan sonna o sonra bizi biz onlari ne sūlale nasıldır, nedir onlar da soraylar bizi. evet üyle ben gürmeden aldım. evet evet e biraz tanıdıḅ, üsküpliydılar onlar üle. onlaḅ biliydılar bizi biraz anneleri Őeyin evet. o türktü türk onlar da türk. e biraz yaptık, bizim yoḅ çoḅ sūlale burda birazıcıḅ eḅ. düḅün, düḅün evde oldu, düḅün de evde oldi. onlar tarafi

55 da düḅün erkeklere ayriyetten. tutti bi yemek mi veriylar o gün burda o Şeylere kendileri evde geldi o k̄a. e dā bir gün oldi ḅadınlari toplaylar. bize çoḅ elbiseler dikerler gelinlere. o gün ḅadınlr geliy kız tarafına ama geliylar ediye baḅlavalarden tatlilar tepsilerlen. o damat ıkay epsini getiriy. demek para, arlık verey. e öyle sonna ḅadına da giyin elbise, soyun elbise ā Şalvarlar evet var vardır. oni yapaylar erkek Şindi dīl mi tutay gelin. erkek

60 tarafi Şindi ben oḅluma tutam gelin obür gece ıntan giyiliy nası deylar Şey taftanlar. kimın var evinde gelinleri onlar gelir bir gece yaparlar evde onlar, onlarla Şey yapar. giyinır gelin, yeni gelinler kimın var o geliy oynaylar. yapay bir gündüz ama bir iki gün sonna te Şimdi çoḅ salonlarda düḅün bizde. e Şimdi var yarın dīl obür gün var bir ḅına gece gidelım. burda burda. ḅomŐimdir ḅarŐi ama o kendisi Şeyde geldilar onlar da türkiyede, ablası gelinin ḅına

65 gecesi, düğün üç gün sonra olacak. yapardık ep sizin âdet gibi biz, ep burda sizin programlari bakayz. hep dizileri ep biliriz. yok biz türkçeyi evde konuşiys. ben konuşamassık başka. e benim oğlan okudi yāya kemal kolejinde yapaylağ ama biz yapmadı ama yapanlar var. o kadar katılmadım vallā ben ne gittim istanbulda da gördüm o şeyleri. işte yok çok bizim sülale burda. biz annem kaldı. e bizim da āzır gitmek üzere ne bilim

70 babam sonna pişman olmuş. ep gitmiş dedem demiş te annemin adi māmure, māmure episi gitti, seni da gütürem ben arğandan geliym dedem demiş. ē gene benim babam demiş sen sıkılma git, biz senin arğanda āzır vesika derler ep ep āzır var duriy. elli beş sene var. o zaman episi gitmişlar bizim iç kalmadı. annemin dayıları sütüdeniçanda, üç dayısı ne kalmış ep gitmiş, teyze, amca.

METİN XLVIII

Kaynak Kişi	Davut Aliyu
Yaşı	61
Derleme Yeri	Serova
Derleme Konusu	Bayramlar, hatıralar, çocukluk oyunları, tekkeler hakkında

merhaba. eyis şükür. siz eyi misiniz? davut aliyu, altmış bir. pa ben her bi şey yapmışım, o elektirik işini o safar için. istasyon idik. sonra gitti, iş bitti artık. koyverdilar işte. bir yirmi beş sene işledik sonra kaldık işsiz. pa kapadilar. onlar ne ne deylar çok direktorlar. birisi gitti penziya, bizimkiler idi türk, o gitti penziyada tatli işi yaptık. sonra onlari salçalarla bitti iş. şimdi ne var ise iş çağırıylar bi şey oluklar nasıl deym. tene^ckeylen büle işlerim orda tene^ckeciye. autolimar bitirmişim unlü bir nası deylar araba için o iş bitirmişim, ama işlemeymişim otomatik. bu camciya. var var var. i^cki çocuk, onlar birisi işley o nasıl deym kızımın kocasi gideylar işte yan işleylar fasada, tosçalar onlar ne biliylar ne buliylar iş var. burda yaşay arkadaşım en biyik hacı mefa^cil. birisi o tarafları harun, ben ordayım. ha muhammed te bu başka evi. dört arkadaş dört iki, alti alti arkadaş, dör kıS arkadaş, on. erkek dört tane kıS arkadaş on. e ne ihtiyār acı hacı mefa^cil. yetmiş sekiz, yetmiş sekiz. i^ckinci oliy beni imiş iniz deym orda, o yetmiş dört, yetmiş beş. benim ama o çoktandır da türçe hep konuşur. şimdi biraz unutmuşuk. o vakıt açan sormişlar neysınız, türk. hep türk bilmemiş türçe yazılmışlar türkiz. küvden ne gelmiş türkim o. türkçe bilmemiş içbi şey. o vakıt em yok çok, türk yok. var, burda var idi bir gıavur biz komşu burda satti evi, aldı bir

arnavut o, yirmi beş sene burda_imişlar sonna gittilar, sattilar evi, aldi bir arnavut. ā güzel idilar ondan. var, serova. en çok en çok en çok var musliman. benim kafe teşekkür ederim. çok içeys. bir dort tane içeym, çay, kafe cāmiden_ çıktık, nezirden gittik yukari coke ne de içtik espresso bu da bu da geldi, geldi. yaptım, vırçaste, vırças voyvodinada yuğoslavya, 20 yuğoslavya_idi. yakın granişsa orda. yirmi beş senedir. beş sene var_idi o vakıt tamam. yetmiş tamam yetmiş, sekizinde gittim ben. bir sene yaptım orda. on_iki ay on_iki ay. idi ama bunlar yaptilar o kadar şimdi. o ne bi yapti bi şey bir arnavutler yapti anlaşma. beş sene erken bitirdim. eyi, yok. o vakıt o vakıt tito idi, tito eyiydi, eyiydi. o vakıt em dā güzel_idi. var_idi şimdi dā zayıf. iş yok. işlemeylar fazla, o vakıt işleydilar fazla. yō be. 25 gençlar işlemeylar ne deylar iki yüz e_uro için işlemeylar, isteylar fazla. istey gitsınlar alamanyaya ama lāzım mecbur işlesınlar. kimse vermez pare boşta yok. kalabalık, eyi geçey bayram. sabāyle gideyS cāmiden gideyS. hep kardaşlar gideyz cāmide. toplaniy sonna geleys cāmiden. geliys burda yapayz bayrami sonna gideyz başka yerler, misafir. alaylen kıs kardaşlar gideyz, yapayz bayrami. ziyarete gideys. tamam, maşımilar gideylar, 30 maşımilar gideylar kapidā. yōk ben gitmedim. maşımilar gideylar. çoktan çoktan çoktan biz açan geldik küvden ben büyümişüm beş seneyle. beş seneyle. altmış altmış üçte şey gelmişik burda. yō idik küvde idik. küvde dā gelmedik burda. pa ben o vakıt yok dīl_idi o kadar sonna altmış üçte yirmi, yirmi yedide te üyle oldi. zelzele ne kā idi be? altmış üçiyle. vallā bilirım, nası yok. sabā beş dakika, beş on beşte herkes yō neymişlar bin kişi bin kişi 35 bin kişi. iki milyon. bu idi asker idi. şimdi tamam, o vakıt o vakıt yoğ_idi telefon, yok içbi şey. çıkays soğakda oynays, maşımilarlen koşays. içbi şey ne deym o ne saklaylar üle saklambabucık nasıl idi o? te idi saklambabucık koşays, toplays te üyle. top vardı ayaklarlen saklambabucık nasıl koyayz açan tamam. sonna kapay ‘gizlerini birisini obüri sakliydi. sonna açan bakayz kimdir, nerde kalmışlar, bakayz o kim koşay dā fazla o gidey dey 40 tamam. serova çayırda tabi. pa üle demişlar bir o vakıt idik senter açan vakıti var nerde var

fazla arnavutlar büle büle şindi çayırde. o vaxıt senterda imişik biz da. şindi oldi çayır. beki
o vaxıt çoktan yapmışlar bunlar ev. o vaxıt açan derdi açan yapacan evi, gelecek birden
bozulacaqlar mecbur. simit poğaça yemişiniz mi? niçin be yememişiniz sabāyle? simit
poğaçe, leb sa lebom. geçey bak tamam, tamam sekize kâ, sekize kâ. qardaşım yapay
45 bunlari, yalnız yapay. ama şindi yaptım bunlar için bir tane. kıs qardaşisi lâzım dā bir tane
ē başqa mecbur yapasın iki tane. bu hediye verdi hediye. türkiyede türkiyede ne vermiş pa
niçin ne gidey uduta on iki tane vermiş. olsun yapacan dā bir tane. bulaciZ dā bir tane.
benim verecem sonra yapsın bu, burdadır. yok ayri. beraber, beraber. nası deym em ne
yapaylar nası pita o biliysin pita bitevi. o hep keseyle onları sonra qoyaylar simitte, simitte.
50 ama üle gideylar ne bileym. çok var, üsküpte var. tam üsküpte bitevi bu torbeşlar ne işleyle,
bileylar simit poğaça var. saba yō be bitmezlar. var one kâ on birde var. yarın yarın yeyces
yarın. kismet yarın. serova tekki tekke var imiş gazi babada tekke var, tekke. nasi deydi adi
be? gazi baba taraf. orda var bir mektep, tefeyyüz de orda yan tefeyyüz. türçe türçe. pa
yeni. veriylar. qapadi. ē ne zaman seksen ikide. yō otuz yedi, otuz yedi sene yaptım ne
55 evlenmişim. buldilar, buldilar. kim buldi, var idi var idi bizde bu taraf bir qomşu orda. oni
o tanaydi beni sonra gitmişlar, benim bacanaq nedir şindi o gitti te o gitti te üyle oldi.
sonna ben o vaxıtta hep terendiye gittim işte. yedi sene var gevgelyada ne işlemişim
işlemişim, çalışmışım ütede. gevgelya yunanistanda yok gevgelya bizim taraf, bu taraf.
burdan yüz seksen kilometre burdan. po yaptık hep qasabada ne işlerdim oluqlar üyle
60 otobüs qast orda orda oturiydım. iki gin afataya gideyz burda sonra gene gideyZ. var idi iş
var imiş iş. tito vrata jablate snabora orda da işlemişik. gittim qosova taraf. makedonya
bitevi yer imiş. er yer. gezmişik. beoqrade üç dört defa imişik. açan oyniydi futbol partizan
qırvana zvezda o vaxıt gitmişik üte. genç şeylen aydē. serbes serbes idi serbes. doqunmay
kimse granişsa yok idi içbi yerde gidesın yalnız ni pasos ni içbi şey dīl lâzım. yok o vaxıt
65 yok idi. gene başlayz biz burdayız. ne vaxıt isteysin biz konuşays, qapa şindi.

METİN XLIX

Kaynak Kişi	Muhammet Aliyu
Yaşı	63
Derleme Yeri	Serova
Derleme Konusu	Eskiden yaşam, askerlik hatıraları, eski üsküp, fiil çekim örnekleri

muhammet aliyu. altmışüç altmışüçe evliyim. üç tane. iki kızım bir çocüm var. çocüm işle dışarı çıkmış evrupa. norveçle bosna. a iki kıs burda onlar dīl evli. var dā bi tane dīl evli. çünkü fakülteda o bū nasıl deym literatura dördüncü senedir şindi son. büyügi bitirmiş fakulteti biri sen avukat için ama bekle ki olsun dā büyük işlesim. var şindi dīl yaş da yok

5 onun da otuz beş yaşıdır. otuz beş o büyü. benim var bir ne derlar bir isteylar çok bilgisi benim imiş yasağ imiş işleym burdan. ō açan aldılar ilk nası deym bilē bilesim o kosovadan seksen birin, benim benim de benim öğretmen matematik em fizik var. ama o işlememişim içbi şey. bırakmışlar mi bırakmamışlar üylē imişlar zamanlar, peşin bırakmazdılar. bak buraye ō burda biS kim biliy ne olsa gene ülē vermezlar bize nasıl onlar ne gavurlar ne

10 var. gene bizim içindir hep yasağ. onun için biz kalktık harpta. iki bin birde onun için zeram bū bak şindi benim gimnazya için bitirmişim bitevi nasıl deym makedon idi. dört sınıf imişik dört sınıf gimnazya o dört sınıfı, bir sınıf giderdi kıovalaydılar bile iyle kıaliydılar mektepte. ā yap esabını yetmiş dokuzundan bitirdim ben pedagocık de mi? bitevi makedonyada yirmi üç student idik. bitevi makedonya arnavutlardan yirmi üç. ne ne kıa

15 var imiş bizim ne derlar üle em sora bırakmazdılar başka başka onun ücretiylen giderdik.

sen gidersen ma yapardılar şiyi niçin bırağasın. yalnız eğretmen için o k̄ā. istemedim sōra yapam ama be yasağ idilar barem bitevi yugoslavyade ne işleym em sōradan ben da nasıl derlar o şimdi ben benim arnavut, dedilar ay süle konuşur maqsımlarlen üle bu makedonce. e ne dedim makedonce makedonce var makedon var. dedim benim arnavutlar için e te orda
20 bırağmadim em gittim iki ders em bırağtım. o vağıttan işlememişim bu işi. ē dā iyiydi işlememişim kim biliy olur ki k̄apardilar o yerde. pa ben, benim evli buğaristanda te işleym ben bulğar idi. idi dā var te iki sene şindi oliy dā üldi o. āmin inşallā. orda çalışıyo ama bir doğuz sene çalışmışım slovakya da bratsla orda turizm gibi işlemişim. burda da çalıştık ep kardaşlarlen. var idi bizim bir iki yaptımız turistik iskip sofya üle. te o te o işler yapmışım.
25 yō benim var, benim var ayri ev ayni yerde burda. anım em bir kızım te o küçük kızım okuy fağültede başka yok evde. bū pa burda çok biyükle problem şindi iyle gelmiş zamanla nedırlar o nedir interegant o ne almiş fağulteti ağıllen o işleyemeS. onlar ne almişlar satın partilerlen neyseler o, onlar üle yapıyorlar. yoğ ise tanıdığım bi şey çalışamazsın giremezsin işe. her şey olmuş o biyükle opsiyon nasıl bitevi evrupa bileylar. em şindi gençler
30 normal kaçaylar burdan. en çok almanyaya izviZte, almanya nerde bulsalar yer. yeter ki çıkşalar burdan. po dīl az numeresi bunlar aliy be şindiye k̄ā nasıl bu em bağıyom şey beş yüz bin kişi çıkmışlar üle. çok ben bileym em ne k̄ā gidecekler zarem burda perspektiva yok üle. kalmaycağlar gençler. sen alasın nası deym bu strekture nası dey üskübün bağı bizim taraf nerde yaşarlar müslimanlar, deym arnavutlar nasıldır nerde gāvurlar. obür
35 tarafın em bu tarafın e şindi o yanlıs süley nerde var o nasıl deylar pravda nası deylar burda yok em hem olmaycağ ebedi, olmaz. şindi o tarafından tanamassın üskübi bu tarafından. hiç benzemeyz. yok barem olsa bare yirmide yüzde ayde deylim ama onlar üç yüz deym yüzden gitmişlar dā ileri bizden. hep o tarafa, bu taraf için içbi şey yok kalmadı bu taraf. nerde biz nası deym bū opsina nasıl derlar nerde oturiys belediyeden burda var bu
40 en biyik galiba evrupada deym biyik yeri tutar o şey dünyada olmasa gene de var doğsan

bin kişi te bu ortalıkta arnavutlar, doğsan bin kişilar. a bağ isteym deym yoğ iki mektep
yoğ o mağsımlar için nasıl deylar detşka zabavia yoğ. oğul da yoğ. doğsan bin yalnız bu
bu ıayır bizım. a bũ peşin idi dıl idi ıayır bu. ıayır tutaydı eý kifli yer derdim bizım kifli
yerde ıaralıklar var, ama biz idik sentar şimdi yoğ te öyle politika bizi ıovaladılar ıayır
45 zeram orta üsküptür te burda. te budur isküp ne merkez neymiş bu te burda imiş. yo obir
tarafi yoğ imiş içbi şey. ayrodrom sentarda yoğ imiş içbi şey ben tutarım aklımda. hiç
küçük yalnız burda idi orda bizi istedilar ıovalasın hep burdan ama biz gitmedik onun için
bırağmişlar bizi te bũle. obür tarafını işleylar yapmişlar. ğavurlari küvlilerden zorlen
getiriylar, ayde veriylar stan, barağa paresız yalnız gelsinlar üsküpi ‘ ki dolsun onlan olsan
50 beraber zarem biz bunlari geıersik nufuslen. onlar ıorıaylar yapsınlar bülē eregis sayım
sayım zarem biz ıııarsık dā ıok onlardan. yüzde yüz ıııarsık dā ıok. şindi bu sen ıorsam
yapacağlar bi şeyler. yoğ nerde gitsinlar şindi o şindi ilk sınıfta yazılmışlar ıırk yedi bin
ıocuk. a ğavurlardan ıırk bin yetişmemiş. bu süliy ki biz diyz dā ıok onlardan. ağlan üyle
nası deym geliy ki mantıklan. onlarda ıırk beş bin bizim onlarda ıırk bin. anlaşiy ki biziz
55 dā ıok onlardan. almayasık nası deym ben türkler var biyle torbēř, sırlār deylim lah
ıingeneler olmasa deym affedersin bũle var başka nası var totalde burda hep biz iç onlar
ıalırılar dā nufuzi da orda ıııay. ama ondan bir ğün mecbur ıııısın meydana e nerde sağlan
e sağlaylar o kā sağlay. süleym doğri olur şey var yirmi sene, yalnız sülediler on sene o kā
bu kā ama dıl imiş o biz dıl imişik arnavutlara onlar nasıl yapmişlar yanlıs. şindi yalnız
60 bizi bırağsınlar yirmi yüzde, yüzde yirmi. a biz otuz beşi ıırkı yüzde geıersik. po ııımazsa
sağlamazlar artık ama aynı asıl ıosovada. ıosova diy doğsan yüzdeydi arnavutlar, o
milaşoviğ ğatta dedilar orda yoğ onde yüzde yoğ arnavutlar. aynı te onde yüzde dey, yüzde
doğsan ep arnavut. a şindidir doğsan doğuz ama e de te üyle. inřallā ne gelirse şindi meclise.
yaptım, benim askerlıkti zarem idi yazık beni açan yaptılar yasağ, burda republik
65 arnavutların ıosovada, beni yaptılar yasağ zarem benim bildim biraz nası derlar oğur insan

ē gütürdilar, istemeydım gidem ben askere iç. ama gittim yaptılar sanıdar on bir ay imişim askerlik idim sırbiyada çarçafta? em zreniyada a üte ben ni ni ni kendimi saymamışım ki askerim. ni vermiylar tüfek ne bi şey hiç. ep uniformaylen doktor gibiydik orda üyle. yo be ama kırkaydılar yapmaym şimdi bi şey kim bilir ne ne ne aklı gidiydi onlar iç iç iç iç
70 ne nası gideylar asker ‘ki te geysınlar strace nası deym büle. ben onları bilmem iç. on bir. bi sene onu almadan bilē bir yedi gün aldım yalnız için zarem kan için bir yedi gün. on gün nasıl hep askerler seveydilar beni zarem ben isteydım ambulandı kimin var idi ba iz dōri yapaydım öyle sen büle lāzım yēsın, ē çıkaym kısabada aliyim, oturiydım askerlerle ben. var dilimizdan büle var idi çok. bizimkilar iç bilmeydilar konuşsun sırpça içbir íaf. e
75 ben idim orda tercüman, tercüme yapaydım. nasıl yok, var var idi benim bir arkadaşım prizrenden o yok prizrenden ... oni şimdi o vakıt geliydilar er birisini şimdi ba askerde nası askerde varlar tşırnağorlar, boşnāklar, türkler hepsi aykırıydilar şimdi kendı dilini, bu da başladı aykırısin arnavutçe em erifi kıpadilar niçin arnavutça. em deytilar o vakıt em abe kesersin dilini, kim konuşiy arnavutça yok konuşmak arnavutça. çok cimriler kısovadandan
80 nerden anlarlar, okumamışlar onlar nerde bilmeydilar. çok zor imiş. bizim için imiş çok zor. erkes sırpça e ben ben yapmaydım, ben idim em gittim em ne deylar gene aliydım aylık aldım zarem biliydım çünkü ben evliydim, babam işlemeydi, annem yok dedim kimin için deym benim burda asker ki vatani a benim familya için bakacak. istemem soydum o uniforma gibi dedim beni sonra attılar, bir aylık beş yüz alti yüz mark aylık aliydım
85 askerden. ben barım gitmedim boş gittim paraylen askere pareylen. güzel yok ama mecbur için açan o odur tüşer bana. şimdi o onlar ekonomistlar neydilar yurister onlar süledilar şey sana düşer. küçük bayram. süley doğru ne peşin biz da küvden düşmüşık buraya çü gitmek istanbula. babam bilemaz ama üylē düşti elli beşinden alamadık kâtları, vermediler em kaldık buraya. a peşin nasıl deym burda yoğ idi çok küvliler, kısabaydi çok şeymiş var imiş
90 yüz elli bin kişi üsküp. emen çok turçe konuşuyşıkmiş üleydi zamanlar idilar. şimdi

konuşasın turçe. idın dā güzel bilmese arnavutçe onlara nasıl vurasın ne derlar tūfekin başına. a biyle eski eski eski şeyliler ep turçe yaparmışlar. onlar da türkler az kıalmamışlar türkiyede yok içbir tane süleym doğri süleym. ben yapmışım büle nası deym minirstrasya. nerden gelir isan nerdesin türk, az türk. türkiyadan kimse gelmemiş, türkiyedan. yaşasın

95 üskübe. şimdi osmanlilar açan gitmişlar, gitmişlar orda var imiş osmanlilarde yoğ imiş yalnız türkler, orda var imiş arnavutlar, her bir insanlar var imiş. e onlar kıalmışlar peşin ayde kırkıdan şim deysin arnavut zarem elli üçünen elli beşine onlar, sırlar kıovalaydilar arnavutlari, üyle imiş o politika şimdi kıovalasınlar gitsınlar ep türkiyē kıalmasıınlar. boşalsınlar çok biz oliydi nüfuzunu oliydık dā çok nası deym sırlardan. şimdi bak deylar

100 türkiyede yazmaylar ki var beş alti milyon arnavut onlar ep kaçmiylar. yā benim küvden nerde benim gelmişim, orda var alti yüz ev var türk istanbulda. benim köy ō onlar brezali istanbulda yaşaylar. ē o vakıt şimdi her birisi anlaşıydık, şimdi türçe konuşarak konuşur hep sokaqlardan ep türçe. ō kim konuşmaydi türçe kim gelmiş küvli kim bilmey türçe konuşsun deydilar küvli, a küvli a idilar. o zamanlarda üyle idi. ama gene zamanlar ki gene türçe burda

105 da konuşsunlar dā çok insanlar ki biley şimdi. ama var televizyonlar şimdi mecbur varsın televizyonlar bē. o peşin bizde televizyon var imiş yirmi beş dakika aftada, yalnız yirmi beş dakika. bu imiş ēy yetmiş sene. yirmi yirmi yirmideyken onlar yalnız haberler, yok başka içbi şey. haftada haftada bir kerek haftada. em peşin ayri deym ki şeyy şimdi privat televizyonlar. hepisi privat hepisi. ō benim için ayni gelir. nasıl yapmış tito bunlar da onun

110 yolunu te bū tiful yalnız bir şarkıcı o diy çok güzel imiş o anlamaz güzel imiş neymiş, güzel gideym ben, işleym te birda ā deym bilmey ne nimetten ne oni virzen ne bi şey yok, bırakmamış içbi şey. ben imişim genç gibi gitmişim pilot için yazılam. em aldilar, ne oliysa açan gürdilar arnavut, yok olmaz. calmazlar yalnız gimnazya ne deme verdilar dört sene gimnazya bitevi makedonyada. ne yapacan o kıā nüfuzlen dört sınıflen, dört sınıf derslik otus

115 otuzar kişi te yüz yirmi kişi. e ne yaparsın yüz yirmi kişi. yirmi ikilen bitevi makedonyada. ayni ayni imiş böyle. po peşin dīl imiş böyle vüksuz ne derlar. niye ne ekonomi ben bilmeym ne ekonomi açan deylar saba abim dey çok güzel ekomi iyiymiş neymiş be. yoğ idi neysa

be biz kafe aydan da içemezdi bir kafe ne ekonomi o? stok stok güremezdin et, yalnız
bayramda. ne ekonomi dıl ekonomi o, çünkü bizim için imiş büle. em onların gene ep var
120 imiş onların ep. bize vermemişlar. bizimkin her kerekimiz var süleym doğrusi. süleym
doğrusini o vaqıttan nasıl oldi var_jidi gene nasıl derlar o sırp faşızım, onlar hep o kâ pare
toplanmışlar o vaqıt dünyadan, hep ğavurlari getirdilar bitevi üsküpe onlari veriydilar hep
parasız stanlar, barakalar yaşasınlar, bñ deym işlesin iş, a bize içbi şey yalnız ben tutarım
aklıma, aşırı tutarım aklıma. biz lâzım idi deylim nerde tuğlalar alasin bir sigla yapalım ba_jis
125 soba büle hep kolicıklarlen bize vermemişlar kimseye içbir ne der, nasıl derlar bunun bizim
pareler bir dinar. hiç hiç vermemiş. ā be ostaci sırpilar onlar yaptilar ğavurlar için buraya
ama yaptilar da beoğradi da. o kâ pare toplandilar o vaqıt all aqlına yirmi milyar darısı
dolar o vaqıt, dünyadan ne toplamışlar. ha yaptilar beoğradi da. üskübi da yaptilar çok
güzel a ğavur tarafi üskübi da yaptilar çok güzel. o vaqıt yapılmış o. o toplananle yapılmış
130 üsküp. zarem üsküp şindi şindiden ben sana derim en güzel kşabadır evrupada çok güzel
kşaba yapmışlar ğavurlar içi. ā bak bize, bizde yetmiş üçüne bu kanalizatsya bizde
yoğ_imiş burda orta üsküpte, orta üsküpte yoğ_imiş imiş öyle bi yamalarlen yoğ_jidi
kanalizatsya. yaptilar yetmiş üçüne yetmiş dördüne dā değıştirmemişlar. onların var_o ki
kırk sene em o vaqıt yoğ_imiş o kâ nüfus. o vaqıt var_jidi burda karişik şilivo doğsan bin
135 dedım. o vaqıt var_jimiş bir otuz bin deylim. ē dā kalmışık iyle yetmiş üçüne, bakmaylar
yok. şindi ne bu bizimkileri ne girmişlar işlere büyle nasıl deylim ayni yüksek onlar yanlıS
kendi cebine bakay. yō onlar da bakmaylar zarem almışlar onlar bilmiylar insanları ne
okumışlar, gitmişlar te büle ne harptan soğaklardē komandantlar haydē ne isterlar yapaylar.
şindi onlar girmişlar, o ko_alisyon ilē yap biyle yap oni sen yaparsın buni ben yaparım_oni
140 em te büle mileT_jin kimse bakmay içbi şey yazıklar. ben olsa benim için süleym
olsaymışım ben işte, beni benim binde yüz kapardilar. bak biyle ben bakamaydım.
duramazdım vallaği iç kapattilar, kapaycağmışlar ben duramazdım, ben durmadım

kumunistle. ħi ħī ne k̄ā kerek bana ben sülediler buni oni yap buni, veresın güzel iş buni
oni yapmam ben yapmadım. em dey ne işlememişim. yok arnavut ama tamam ō ō düz
145 ‘geliy. zarem orda şindi her bir işe gidesin, mecbur onların yapasın onların nasıldır
programını. e sen ben yapamazdım onu, yo yok kabul etmiyim. e başı biyik alla var, gürür
ne vakıt nerde. şindi biz ne biliymiş iyisi müslimanlar şindi inanırsık allaha. gimnazyada
bırakmazdılar ēy oruç turalım. zorlen gütüriydilar bizi, ayde boz orucunu. gimnazyada zorla
ayde çeşme bakşın nası içiysin su. yalan bak gideydik içes su büle çıkşa yok bozmamışık.
150 al bardağı şindi, şindi bardaklarlen yok nereye saklırsın. ē süleymar buni nerde dükey
bardaklar dükemez. öğretmennağ üleydi zaman üle. var idi bir profesör o da ne tutaydı oruç,
o bozmadi o şindi gitmiştir onlar o imiş amā familyasi türk idi. oni kovaladilar işte,
kavaladilar. nası avcılık? ben yok yok yok yok yok. bana asker vermeymişlar içbi şey.
verdilar uniforma beyaz, doktor idim ben askerde doktor, ambulanttayım. yok yō oni yā
155 şindi k̄ameny most büle yāya paşa biliylar epsi ‘ki türklar yapmışlar. bizde şindi var o
tarafını ki taş küprüde var imiş bir cāmi, burmalı o imiş o cāmi, o tarafta idi en güzel cāmi,
burmalı cāmi amen var küprinin yakını orda bir yer yapmışlar bir ġaradeyle bina şindi
yapmışlar, ō ġavurlar için yapmışlar üyle. orda yaptık biz, aradık demostrasya kalktık bir
cuma yaptık, kıldık orda gittik şey burda mecbur olsun gene vaqıfındır yeri cāmimiz cāmi
160 yapalım, bırakmadılar, bırakmadılar. var bir sekiz sene var, sekiz sekiz. yapmadılar, yaptılar
başka binalar. kendi elleri. ama onlar ne yapaydılar, başlaydılar ‘ki yapsınlar arasınlar oni
‘ki yapsınlar cāmi onlara verdilar birer iş güzel em onlar susturiy. aqqat kimseyi. ep abe
milledü için kimse düşünmey burda be. onun için almanlar menderemen en büyük demokrat
dünyada. dedim onlar bakarlar nasıldır tamam onlar bakmazlar kendi cebine. ō ne derlar
165 neymiş o geçlar ō almiş iki yüz bin marğ ne biliym nasıl firma kapattılar erifi. a bizde milyar
da burda burda ne k̄ā almişlar allā bilir. burda serbes. ben şindi gittim mi aldım mi bir çift
pantol, bir buzaç aldım mi beni k̄aparlar bir an on sene evvel. ama on milyona büle şeyler

yok ama. yök birden. ben içiyorum bak şimdi içeym bak şimdi içiyorum, geliy, gidey yok
san^c ki şey kosun ben ben içeyrim yalnız ime açan biz içiyorsuk

170 sen içeysin

o içey

biz içeysik

siz içeysiniz

175 ama şimdi ama o gramatikal, orda bilmeylar o kadar be zeram burda türk mektebi imiş e şimdi
de yok, sekizinciye kâ. yalnız var bir gimnazya bi sınıf var. ben tanarım hep onlar üyle der,
başka yok. onlar, dersler, türk dersleri yok beş alti ders ep arnavutça o ğavurçe var onların
makedonce.

ben içmeym

sen içmeysin

180 o içmey

biz içeys içmeys

siz içeysiniz içmeysiniz

onlar içmeylar

185 yapays ben yapaym

sen yapaysın

o yapay

biz yapays

siz yapaysınız

190 onlar yapaylar

ben gittim

sen gittin

o gitti

195 biz gittik

siz gittiniz

onlar gittiler

ben konuştum,

200 ben duymışım

sen duydun, duymışın

o duymış

biz duymışık

siz duymışık, duymişiniz

205 onlar duymişlar

ben okuyorum yarın

okuyacım

sen okuyacan

210 o okuyacak

biz okuyacıs

siz okuyacasınız

onlar okuyacaklar

215 ben okuymam, okuymam ben okuymam

sen okuymaysın

o okuymay

biz okuymays

siz okuymaysınız

220 onlar okuymaylar

ben aliym

sen al

o aliy

225 biz aliys

siz aliysınız

onlar aliylar

bana lâzım tşigara, ben içeym tşigara, o içey tşigara, onlar içeylar tşigara, te telefoni unutmuşım. tamam, tamam. ver telefoni ver, versın telefoni, o versın telefoni,

230 okuymuşım

bir vaqıt okuydum, okumışım, okuydum bir vaqıtta

sen okudun

o okuydi

biz okuyduk

235 siz okuydınız

onlar okuydilar

okuydum

ben askerde idim, gitmişim, gitmişim, ben askerde gitmişim, gitmişim, ben askerde
240 gitmişim, ben askerde geldim, ben askerde gitmişim, açan deylar askerde idim, idim askerde,
idim askerde gitmişim. gidecem, o vakıtta gidecem askerde, askeri bitirdim. ā beni demişim
bunlari. vermem tşigara parasız. ver para, o vakıt vererim sigara yok ben veriyim te_üyle. dā
biraz dā biraz. ben yapmişim yok. yapıyorum, ben yapıyorum, ben yapıyorum. biz soğak
dilne pek konuşmiys be biz mektebe osmanlica konuşun biraz be.

METİN L

Kaynak Kişi	Suzan Cemail
Yaşı	61
Derleme Yeri	Serova
Derleme Konusu	Düğün âdetleri, yemek tarifleri, eskiden günlük hayat, hatıralar, Hıdırellez âdetleri, cenaze âdetleri,

benim suzan cema_ıl. elli bir altmış bir evet. ben seksen yedide evlenmişim. üsküpten, ğazi babadan serovada evli evet. düğün büle ştronıklı dıl büle sevmekle. evet evet üyle. düğün mī bir_afta stroynıķ büle yaptık âdetleri. adamlar nası gidiylar iki aftadan sonradan gittık qarilar. düğün işleri biz evvelden ben süleyim ki nası iç gürmemişim ben gelin kıoca yok. 5 gürmemişık te üyle ştroynıķle baķ fügüra gibi qarşıda iç gürüşmemişık. bis ā çocuk büle gelinlen gürüşmişler qarşı ama gezmek yok. ben dā iç gezmek yok te üyle. sonradan üç ay üle kaldım. sonradan düğün oldi gene adamlarle sonra qarilarle nasıldır üsküp tertibi te üyle yapmışık biz. yapmışık evces evces kına gecesi em üle kına yaqarıs kızlarin evet ayle yok adam evces. ā şimdi kızıma yapmışık restirestoranta güzel. deĝiştı a bizim vaqıtta iç 10 gürüşmemişık biz, yok üleymiş vallā ama dā iyiydi vallā dā iyiydi. neden, niçin büle şindi telefonla herkes konuşıy, yanlış yapay be sen huyuni bilmez. bunlar şindi konuşıylar emen yanlış yapabilirler. bilme bilmeycen. ne uy var o adamın. sen da beni da tanımaSsın. e onun için biz dā dā beğeniysık o zamanda. şindi çok bıraĝiylar bu zaman. boşanma çok oliy. niçin sen büle açılıysın açılıysın sıradan o fena bu fena. süliylar sonradan evcezine dā

15 gelmeden süleyle. a biz o vakıt yok bilmemiş biz de gelmişik e uylarını susacan, herkezin
alacan uylarını onların. nasıl tertip babamda var idi yedi maksım ama başka huy el kapisi
başka huy, farklı. ā evvel yapaydık evde. yāni, çorba siz yāni nası siz ne yapaysınız etli,
evet biz türçe yāni, yāni, pirinç Ziz deysınız pılav biz pirinç e dolma, baklava evet. biS ē
oluy oliy nası olmas. çocuk tarafı biZ kaynana yapar, ama sonradan açan gütürüysik pırviçe
20 nası bilmem nē açan gidey gelin annesine yapaysın baklava sevdū cin oturacak üç afta biz
o zamanda üç afta üç gün kalacan. beş afta beş gün. em karırlarle gütürmüşlar beni. yök yök
damat ususi çağırırılar, üç aftadan evvel ben gidersem bütün günü giderdim. aha evet, beş
afta e beş afta sōradan ne istersen yap nasıldır ādetleri te üle evet te üyle vallā yapmışık.
bilmem dā iyi. ā kara patlican, ē pırasa siz nasi deysınız? ne yemek pırasasi. börek, pite biz
25 deyS. evet biz diys pite evvel üle deydik. yapacan annem te kaynanama pite. pırasali mi
urdali mi te onları. ā evet a nası ben dört sene i dört yaşında imişim. deprem evet küçük ama
atırlar. nası oldu saat beş buçuğ a uyanık biz babam yedi beş maksım var idi o vakıt bizde.
eski ev em tamam saat beş buçuğte oynayıydık büle bütün ev var idi bizde ğazi babada
boşluğ bir kardaşım dā bir kıs kardaşım benle bir tane bebeğiydi çıkarırken duvar düşey bu
30 taraf. ē sonra düştü, babam gene çıkarıy bizi koca nenem, koca babam, annem sōra o bebeği
unuttuğ oni da alalım, çıkaralım orda boşluğta oturduğ. ye papara yaptı koca baba, koca
nenem. papara evet. doğraysın papara. biz papara deydik. nasıl istersen çaylı kāveyle büle
papara, aħa ekmağ bi parça parça em sōradan papara, tarana paparası. tarana gürmişin mi
sen? ē ē tarana evin yok āzı, evin biz yapaydık. yapaym yufka evin. kış şimdi azırlık biber
35 pişiririm, domates koyarım, bütün büle pincur gibi yaparız, evet. ayvar yapardım. ayvar,
biberleri, kırmızı biberleri ayvar deriz. pincur, domatizle kara patlican koyarız bi türlü. ā
ğavanoza koyarıs em şimdi koyays şimdi hālā da kapağları kapansın. salça yapmayz vallā
hāzır, büle ketçap alıylar. evvel kaynanam süriydi. yapaydılar ne var bāçeleri yapar. bizde
bāçe ben üsküpli, ben bilmem ā yok. ben nası büyümişim annemde, bāçe yok. annem

40 evvelden dā çeşme da yoğ_imiş o vakıt zerzelede, zerzeleden sōra biz zerzele deydiķ. şindi
siz deysınız deprem, biz zerzele o vakıt deydiķ. aha ā. ben vallā arnavutim. ama dā çok
türçe konuşmuşım. niçin o taraf_ıdım kocam annem var_ıdi. evet niçin babam, koca babam
istemeydiġlar. babam türçe, boşnaķçe biliydi. amā koca babam bilmezdi. ben ġaldım ačan
geldim el ġapisi, şindi nası deysın el, biz evvel el ġapisi, ē ačan geldim ben mecbur
45 ġaynanam demez, bırakmaydı ġaydanlı_ı ġaydanlık arnavutçe a biz ġaynanam ġaydanlık
yoķ aha. ne tarafi kocanın ā ġaydanla yıķadi beni. ā ġaynanam nedir o üsküp kızi ġaydanlık?
yoķ vallā bırakmazdı. bunlar nursin dā idi küçük, ē ep yō ben da yavaş yavaş a mecbur.
anlaşırım se eyilikle o nası derdi yapaydım vallā yoķ. var_ıdi vallā. bis sormadan ben
gidememişim te üsküpteymişim, üç_aftadan giderdim yōk gitmezdim üle. ā yapaydı o peşin
50 sıra ben arġada onunle ne yapardı, annemde yapmazdıķ büle dügeceklen ġaynanam isterdi
bi domatis em dügecekle pincur gibi yapardı, istemeydi büle parçe büyük ā ezılık. ē üle
geçiniydıķ. ama üç eltiymişik kıs ġardaş yoğ_imiş ama geçindim vallā. benim
kocam_italyada otuz beş sene evli, çocuğumi büyüğünü bıraktı iki yaş. iç_ıç. ben ġaldım
maġsımlarla ġaynanamle elti eltiler_ıdılar bi yerde o da onlar büyük_eltim gitti azılan gibi
55 ben ġaldım yalnız. küçük eltim sonrada oldu kocam italya nası işledi üdedim hisleri, eski
ef_ıdi bu sōra yaptım ġat ġat çucuklarıma. te şindi ayat bodrum te üle siz bodruma nası
deysınız? biz bodrum deydiķ evvel evet e bütündür orda. ā kaçta var var var var. evvel gibi
yoķ dīl nası evvel ben evel gibi ačan ġalkaydım beş buçukte idi evvel başķa. beş buçukte
ġalkaydım, ġaynanatam günderiydim işe sōra bir çay içerdik sōradan süpürecek idim.
60 dışarda ne var iş sōra ačan ġalkacaķlar büle girecen işlere. ya sabālīgi, sobayi, te_o minder
evvel var_ıdi. ġa_uşlar yoğ_ıdi evel. e minderleri o yanbululari silkeleycen, eltimin
maġsımlari ġoyardım gene yatsın orda. tekrar ġaynatam ačan çıķtı e penziya nası deysınız
biz_evvel penziya makedon gibi bazi siz konuşıys gidince. ehe penziya te biliyse. ē çıķtı
em sonradan sayğı, çağırmaķ apansız şindi telefonle çağırıylağ. evvel idi telefonsuz kim

65 gelirdi gülimekle insani bekleyz yok ėĥ. ama ŗimdi telefonsuz gidemezsin. yĖk ama biz oturuydık, biz o insani gelen dĖneydi yok ėidi telefon ise teyzemde ise annemde biz telefonle. yoğ ėidi biz gideydık Ėle, kime olsa bir kişi ħalacaĥ evde. ā ŗimdi telefonle ŗimdi sĖlemeden gidemezsin, annen de ħardeřin de gidemezsin. Ėle vaĥıt geldi ŗimdi ne bileym ama ben deym o vaĥıt dā gĖzel vallā dā gĖzel. zor zor ama gene dā lezzet var ėidi. dā saygi idi.

70 gitmemişim ama eyi yapmiş deym ŗimdi. po ne. ama ŗimdi bunlar git git git gene deylar amān ha vallā dā fena. ben benim gelinim gene ama var bazi gelin firt haydi firt haydi. a biz o zamanda te ħocuĖum babaanne yatiy, yıĥanacaĥti ħocuĖum, babaannesini Ėpmeden eli ŗimdi ben de ħocuĖuma yapaym pa gĖriym ki kızar gelin birağarım, ama odur bi ŗey saygi. a babaanne uluĥkam yıĥanmiř gel babaanneye, Ėp elimi. hep iyi bi ŗey o saygidir.

75 yıĥanırdım, ħocuĖumun da yapmiş ħaynanam. ben da ŗimdi buna ā babaanne iyi geceler, babaanne Ėp elimi em ėayde ħucaĥla gidey yuĥari. vallā odur terbiye ama ŗimdi ŗindi deyecen aman allā nedir bu. ama dĖl terbiyedir terbiye. ė ama ŗimdi tē a bu kĖĖuĖi o ħadar yaşamadi, bu biliy. a yetişmiş, ebedi ben demezdım anne vurma, eyi yaptın. ya aĥan dey bazi işaretle dey yanlışsin deydi, otur. baĥ babaanne niĥin sĖleyecek sĖzle ya te gĖr bu siz

80 bĖledir derdi ħaynanam, Ėleydi. ama te bu yetişiy vallā ħocuĥ ā evet. ha bu eski hep o banyo gibi su yok, ħovalarla o zaman da. ben annemde var ėidi ama aĥan er bi insanın ayri ayri ayri. a ħaynanam bĖle tutuliydi ki ŖskĖpli ama banyo yok, amamcık deydi, amamcık deydi ay anne niĥi be anne ben su mi ħoymamiřiniz deydim, o ħadar tutunmişiniz bĖle. ben annemde yedi tane maĥsımı gene bir ėF yaptık. abe nāpam gelin ħocuĥlar işlemedilar,

85 bi ħeřme ħoymadilar. ŗimdi ben ŗimdi ne yetiştim ŗimdi ħocuĥlari allā dedim řĖkĖr ki yaptım birer ħat ħocuĥlarıma ki yaşasınlar. ben ħektim ki ħektim, bunlar yaşasın ama saygi olsun biraz ya ana, baba, evladi ħoĥ sever. ah iki tane ħocuĖum var, bir kızım ama kez bu parmaği kez bu parmaği ağırır. annemin var ėidi yedi tane, he acımasın herkesin tutaydi Ėayle var mi sizlānan yok mi. ben da Ėyle evlādıma. e ħaynanam da ħocuĥlar ħocam gidiydi Ėurbette

90 ağlaydı, a gelin ne vakıt gürecem ne aldi evle hami anne şükür ki gidey bi dinar çıkaraci te
biz oturiys yalnız, ebedi ona karşı ağlamazdım em telefonda konuşmazdım. te çocuğum.
gütürüydüm komşılarda konuşıydi kaynana em çocuklar ben yok. saygi de emen konuşacam
kocamle gütirecim kaynanaya ço maksımlari vallā ön sene, ön sene ē on sene. evēt. para
göre ne kâ vardı, o kadar var kimse yapmış ādet var kimse yok. ben yapamamışım yok,
95 yok vallā daraşlık, eski ev nereye ya nerde gütürem insanlari annem gelmiş, kıs kardaşlāğım
te onlar evces evet aḡ te te üyle. hē pirinç yapar. sütli aç biz deys. pirinç gibi çıksın sütli aç
dişleri üyle onun çin diylar ne biliym kaynanama demişim. aha pirinç gibi. ne biliym başka
ādet tiğanişsa yapayz bir gece için kadir gecesi ne tiğanişsa siz yō yo tiğanişsadır nası deym
tiğanişsa yap yō āşam biz ē ne bileym biz tiğanişsa diyz. mayali, sütle ataym orda zeytin
100 valā emen ben kopariym dā yumuşak istiy tiğanişsa ekmekten başka oliylar ama istiysin
güzel geceleri tiğanişsa olsun da. un koyarım, süt, zeytin içerde, maya em tus koyarım em
evet evet peşiva aha. sizin orda yazaym e onlari karıştiryısın em südi emen bir kilo
yaparsın, çatsın nası deysınız çatsın, kabarsın em yine bastıracım elimi zeytinle em biyle.
ē sonradan gene ürtecen ise kış yanbuliyler, bir tencere koyarım alta, yıka dā çabuğ gelsın
105 ā ise yaz o gelir dā çabuğ em iki defa karıştiryım em yapaym. tiğanişsa evde kadir gecesi a
evet kandiller, kadir gecesi biz deysık bayram yok. evet. e bütün nerde var. açan idilar
küçük maksımlar gütüriydüm, gider idim. kızım açan idi namazvezle te akrabalara ā
gütürüydüm, şindi yok ben gütüriyım şindi gelin burda dā yakın komşılari. bilsınlar ben
maksımlare ebedi üç aylara açan girmişik, bırakmamışım olsun ki dīl imiş kocam, ben
110 tiğanişsa yapardım niçin ne vakıttır üç aylara girmişik. doğum açan yapay gelin, ben iki
defa tiğanişsa yaptım doğum olmuş hep komşılara. sōra ayri açan geldi annesi gene tekrar
yaptım, kızıma da üyle yaptım bir tepsi, bütün tepsi çocuğum gütürmüş doğum nası olmuş.
ā bis bir gece bayram için yapmays. ā bayram için yapays te yāni nası çorba, pilaf biz
pirinç deyz, baklava kendimiz yapayS. yapmam büle ço hāzır kendim yapaym. evet oliy.

115 mevlütle yapmışım ben, ā şindi yapmaylar. dā çok gütüriylar doktorlara, yok çok kriz şindi
vallā yok, yetişmez. başka var idi ne biliym şindi telefon mi yey ne deym. yanlış dērim.
şindi çok o vakıt yedi maksım annemde, yedi tane ama gene bir dinar kalıydı. şindi dā kriz.
yok evet. aha kazaniy. yok, ē sen yüz evro o zamanda dolduriydım evi her şeyle. ama şindi
sen yüz evro içbi şey ā yüz mark şimdi yok. e iki ne yapacan iki yüz? çocuğum zanaatli
120 yine çıkamayz başa. yō makinalari yapay. yok şindi çok zor, kim dersın desın. vir maksım
evvel biz elde yıkamışık primalari, çamaşir elde yıkamışık bezleri. biz deydiğ bir zamanda
preme. şindi hep hāzır panpes o şindi lāzım bebe panpes, bez bez panpes bez ehe. evet biz
evvel üle ama şindi gelinim kullanmay bezler üle aliylaş āzır. biz açan imişık şindi fizura
koyar biz ne o zamanda palazlar büle şāmi bakaydığ. şāmi oyali te üle. ise ise orda düğün
125 şey telle bi şey ā ise büle misafir gideysın yapardığ dal kıyınama demiştim dalğali.
koyaydım geceyle ştipkalar, ē açan koyacan başlığın ep dalğali gelsın, dalğali te büle gelsın.
a biz elde yapaydığ, yok büle. ē ne bileym ben, büle yapmışsa ē a biz yapaydığ büle. em
dalğali diys. giydım kına nası evvel büle sa bi şāmi kırmızı biz dıl nası şindi boncuğlen iç
ep düz, yaptık ep kızlarla. sobada, restorantta yok kız, kızıma yaptım restorantta. yō gelinlik
130 yok. o gün nasiysın te üle. yok içbi şey. küvde sabālık, ama bizde o kadar. aha kıran evet
kıocam da açan veriylar, ayna veriydilar e ne bileym niçin ne güre? ayna aha evet odur dā
ādet. e kırçeve aliylar şeker mi şerbet tatli gitsın. yok gelini ben şimdi almişım gelini em
geline yapam. a se annede yok. ame birağmışlar şindi ādetleri. benim zamanda evvel küçek
var idi. ben halam açan gitti küçek var idi. küçek o vakıt yoğ idi büle müziğa, televizya
135 yok idi küçek, ne vuriylar büle var imiş bi çingeneler. çingeneler açan gidiydilar evlere
küçekle gelin mi kııs mi alacan küçek diydilar halamda. ben da biraz yetiştim onlari. po te
o ne deym ben adlari bilmeym onların. payduşğa ya onlari kimse vuriy kim biliy da ireyi.
bilirim ya. oynemişım ya. açan imişım gelinimi şindi te una, oynemişık nası yok. ha hā yok
benım maksımlarım kıyanatam kıoydi. ha bir dova okuydu em kıulağında. evet te o. ezan

140 ama evet evet. aha te üyle. çocuklarım, kaynatam ā gelinimin bir āfız metin teyzemin
çocuğunda ne adı kocamın o çağırdı bir aksamlık yaptık geline, em adını koyduk. ā hocaya,
babasi geldi te benim kardeşlerim te üyle aha evet. a bizim o vakıt dā zayıf, dā yoğ idi.
şindi er bi aynı zaman te şindi şindi dā zordur. ne biliym ben bana geliy çok. ā hangi
oyunları ipe nasıl deym ne yapaydık. ā dā çok makedonca ne oynaşık. bilmem nasıl diy ō
145 vallā ipe atlaydık em top kaynana cāmiya deydik makedonce. bizim dā çok makedon
var idi hā arkadaşlarla. karışık ahā. niçin okumak yönünden iyidiler bizden, diydiler biz
türkleri çok severiz niçin hep bizim maalleymiş türkler, hep o türkler gittiler istanbula.
bizim makedonlar maalle bütün makedon kaldı. bis makedonlar büyüdük, a babam türklerle
büyüdü. ama o vakıt kaçınıcı senede babam o vakıt idi hep gittiler istanbula, kaçtılar açan
150 yugoslavyadan. ama bis yaşadık, a makedonla ama bis, bizi ezdirdiler. makedonce neçde
giderdik doktora yoğ idi konuşasın arnavutçe. makedonlar bırakmamışlar, hep makedonce.
a o ğavur bana deydi her bazı defa deydi abe zborina na turski yazık kaço da zborēm çisto
sveto ne kayde zboruvam⁸⁰ a nasıl konuşay ki siz dedim biz nereye gidersek makedonce, a
siz arnavut yok doktorlara nasıl alışacan ama şindi var. evvelden yoğ idi ep makedon düşay
155 o ne biliy biz bilmişik. ama oni bilmiyz zor makedonce bilmeysin. gidiysin doktora
süleyemessin ne ağıriy zor. ama ben makedonlarla onun için dā güzel, çocuklarım da
bunlar sonradan alıştılar. ben onun isin dedim alış makedonce bilesin dā çok. a ben
bilmişim. makedonlarla büyümişim idim nedir benim suzan adımı idi. ō arkadaşımın suzi
ki bir yaşta. ē bir danış neceydi şişko sveto idi⁸¹. ē evvel ğavurlar idiler yerler dā güzel.
160 arnavutlar hep kopaçle. yok okul hā kopaç. işleyecen banderler evvel kazanmakle. bander,

⁸⁰ **zborina na turski yazık kaço da zborēm çisto sveto ne kayde zboruvam:** Türk dilinde konuş ama nasıl konuşayım hepsini düzgün konuşamazken (<Mak)

⁸¹ **bir danış neceydi şişko sveto idi:** Bir arkadaş vardı hep şişmandı.

sreyalar idi bander. ē e dedım nerden dedım sizin. yok vallā bilmeym beḡ ekmē, annem biliydi. annem ūindi anda. a ben bilmeym. bis ha bu ūindi vırtekiūada bilmem kũvde, kũvde gitmiū. ā yok aynanam sũlerdi māniler, nursina sũleydi mānilari. a sũlesin mānilari ha yok bu ocuklara sũlerdi ben gelin, ben gelin imiūim. ā i i. ben gitmem baaydım sal
165 yıayam. ibi tane ūyle yō yō aynanam aliydi_o. ā yo aynanam te nursin biliy ben ibi ūey demezdim. ā ederlez nası deydi babaanne? sincerc ıdirlez sincerci a diy yeūil aaler ne oyaydı evde. e po arnavue sincerci. ederlez e aalar gideydilar, toplaniydilar, opariydilar yeūillen oyaydilar, ādetler yapaydilar. he apılarda. e sabāyle kim alkaca, ne biliym yapmiūık, kũũk imiūık sincerc. biramiūık ūindi. o baūa aatır. aha odur ha
170 tũre tutmaym alıma se. oca nenem deydi haydi alsa. e arnavue hayde se sincerc al arnavue. altıncıdır. sincerci tutmasın ama ūindi yok. ā evet kirei. te ūyle deydilar evvel. ā tũlbe tekke bizde orda var, azi babada bir tekke. yok yok evvel ūindi onlar iitiyārlar aynatam dey ben tekkeden vırtekiūada var_idi. ūlũmde ne araysın artıını bũle ūfũrsũnlar gitmeys. nası deylar, ordan ne araysın dotor. dova ou te oni biramazdı yok yōk a ūlũm
175 de aynatam derdi ne araysın ūlũmde? yok tekke var_idi. yō aynatam biramazdı. yo yok se ūlũmde ne araysın dedi, sen ya dova al, yasini dedi ou yasini dova te odur. gũriysın ki al yıa, bir dova ou nazar iin te oni. ama tũlbeye urūuna nası ataylar. ha biliym azi babada kral ızı gũtũriydilar. bebe aan bũyũmiy masım deylar deiūik olmiū. ē duymiūim ben annemin ki gũtũriydilar. ben benim iin gũtũrmemiūim. kral ızı azi babadadır hem
180 dādır orda. hā e he tepede e biz dā aūāda oturmiūık o tepededir. e gũtũriylar orse var_imiū kral ızı ūlmiū e ūifa bebe. ā biraiylar alarsa eyidir, alamassa fena imiū. te ama ben eve deydım. kral ızı hep burda o_idi. ha o yasa_imiū. makedonlar bamazdilar. evvel yapaydik, yok ūindi vallā dā o ūindi dā o diylar restoranta onun evi. a eskiden gũriylar benim aynanam idi hasta ama gũriydilar, geliydilar her gũn ardaū gelini ya benim ardaū
185 gelin gũriydilar ki o asta, deydım yapın yemek gũriysın ki ha. aan ūylece dedım bir_ũ

tencere getirin ki te onlan ne kaldılar. ben yapmamışım, getirmişlar. ya bir gra koymışım.
kaynatam üldi hapansız ülüm sabāyle. em acı baba açan ülmüş hapansız hapansız ē aniden
he. gra biz sizde koyaydım grayı bir tencere ki belki getirir mi kimse yok mi e ben iki sofr
o vakt sofrayle, yok masayle sofr iki sofr olsun, bulunsun. evet, yasinlar evet, yasinlar
190 sabā ep evde yapardık. yok biz sandalye, sandalye koyayz em bir_avli deysınız evet aha
aha ülüm te o vakt anlaylar. ise genç çiçek koyaylar şindi. em bir_avli, sandalye. hep ayri
ayri bizde ayri. ise genç çiçek koyaylar. genç ā. olsa itiyār bir sandalye ya bir avli koyarız.

METİN Lİ

Kaynak Kişi	Adem Adem
Yaşı	70
Derleme Yeri	Şutka
Derleme Konusu	Tito döneminde yaşam, pazarcılık ile ilgili, Üsküp'te deprem

dīl burda, ō konuşiy nası istanbulda ne konuşiylar dīl o. ben eski türkçe konuşurum. adem nasıl adem adem evet. şimdi yetmiş. teşekkür. çalışırız, dikeyz biz. evet, evet. tedemın dedesi evet episi çalışiys evet. şimdi çocuklar, torunlar. benim üç tane, üç tane budur em küçük evet. ep aynı iş. orda da var dükkán, yoğari burda hep bizim ē akraba ep çalışiylar. türkiyeden mal

5 aliys, almanyadan aliys, kolondiyadan, italyadan aliys, evet. ē ben mektepte, ütede. büyük evler aşada ütede. yaptım hırvatşkada evet koprunitşa altmış doğuzıncıde. çok güzel idi o vakıt, titonun vakıtı çok güzel idi. şimdi asker yok burda. üdeylar, gidesın. yō yo ben orda da dikeydim. asker, asker eşyalari. kopyalar, yapaylar, düküylar evet. hep ne lāzım tamam, tamam. e ne yapalım. o vakıt başka idi şimdi başkadır. burda, her gün evet. şimdi dā fena.

10 pa şimdi hep gençler gideylar, evrupada gideylar, kaçaylar yok çok küv burda. şimdi çevirdi, bū bizim politika fena burda. yapaylar çok gider, gider. pa gidey almanyaya, belçikada, hollandaya gidey, italyada gidey. ütede orda iki yüz yüro aliylar. ütede aliylar iki bin yüro. üç dört işlerseler sekiz bin yüro alacak. çok para. burda ne yapacan. yok içbi şey. bu pazar burda var bir yirmi sene. evet, e sataydık aşada nerde parlament şu teç orda var idi. orda

15 sataydık. sorna bit pazarda sataydık sorna geldik buraya, ama ütede ne zaman sataydık dā

güzel dā evet bit pazarda em ploštatta üteden üdeydilar güzel. biz aliyz dā temiz kumaş şey. şindi buvrda dā fena, az yari fiyatı. ütede sataydık bi dinar bir pantul, burda beş yüz bin beş yüz dinar evet. e ne yapasın yok başka şey. a bunlari türkiyeden aliys. evet, burda dıkeyz onlari. abir dükkanda var şortlar. burda pantol em bu mayta evet sonna pantol bu. 20 ep şindi dāl vaḡti onun. kış için. şindi dā bir ay başka iş evet. kadife, dā kalın bu şey pantol. keper hep hep keper. bu dā ince bu da ince bu da kalın. biz dikeyz evet. var, hep var hep. çocuk keseş, yapay. ā bu kumaş alamanyadan, ā bu kumaşı türkiyeden. zaytinburnunda aynısı evet. haḡanda, haḡan. hep bizim, aram te burda musliman hep. yok yok yok. hep bizim burda. makedonyadan geliylar. üsküpten, tetovā, gostivar bütün makedonyadan 25 geliylar. toptan aliylar şey. var, tamam evet. ben, ooo elli iki sene evet. pa genç idik o zaman. yok ben. ā yakın idi o komşu bizim, üle tanıştık. şindi üç çocuklarım var, torunlar sekiz. paraunuk yedi evet evet. yok, oni kaçirttırdım ben. a gelmedi benimlen, ablamlen geldi. gittim ben çığıram oni, var idi işi kar yağaydı. ben süleym gideym eve em yok evlenmek artıḡın. ne zaman görürüm kış kardeşim getirdi onu açan inanmaym, süleym 30 benimleḡ gelmedi, onunla gelecek. ne zaman güriym geldi, bitti te dā o da benden bir yaş dā küçük üyledir. iki bir geçti dönem bir kardeşim üldi, onlar ihtiyār, bir günde üldilar. ne zaman götürdük mezarlarda götürdüm kardeşimi, sonna ablami götürdük aynı günde üyle. nası yok. üç gün ā o zaman yapaydık dā çok. pa yapaydık çok büyük düḡünler. şindi çocuḡum yaptı sünnet ōli, otuz bin yüro verdi düḡün için yatırdı, şarkılar bu en güzel bizim 35 diylar müzik, şey kāvede çok, çok güzel idi. kaç güzel olmasın evet. benim? evde yapaydık o zaman tamam. dā çok tutaydı, on gün hem az yapaydılar. kına gecesi şey falan fırtısı onların dalaverası üyle. burda, burdaydım. zerzele mi? burdaydım. üsküpte aşāda yaşıydık biz. nerde basti kara, orda bizim büyük ev var idi avli büyük var idi orda yaşıydık. sonna gittik sırbiyada. o zaman hepisi kaçtilar burdan, evet. oturduk üç dört ay, yaptı babam evi, 40 yaptı dedem evi, acom o avlida, çok büyük avli. yaptılar em dündük gene. sonna güzel idi.

verdilar bize pare da şey. bütün dünya verdi pomoç. yaptık, üyle geçtik ep güzel idi. ama
ep titreydi. çok fena idi çok fena. çok, çok titredi o, bir iki ay titreydi. eve,t e bak şindi
benim yok idi çok yaşım on dört yaşıma idi. bin iki üz evet üldilar. obürleri vuruldilar bir
iki bin kişi üyle. ama oldi güzel, aşāda yaptılar. şindi geliylar hep yeni yeni parti. kim dā
45 çok çalışan biliysin ne oldi bize. ama burda çok oldi şey, nasıl gitti bu bizim ā macaristanda
nasıl kaçti var beş ay alti ay, kaçti o istedilar k̄apasınlar oni. ama o çok güzel idi o. a bizde
dügünlerde şeylerde geliydi cāmida geliy bayram için şey için hep. çok güzel idi. bu yök
bu hayduğun, aydut üyledir. çok güzeldi, çok güzeldi. nasıl yok. top camli evet camli evet
evet niçin o camlidir. ep biz camli için konuşiys. gazoz da camli da. ki ben türklerden
50 yaşaydık ütede k̄apıcıklar var idi bizim, bizim evden gideys onların evde, avlida türkler hep
esnaflar, hep güzel insan gittilar türkiyede ne zaman deprem oldi, istanbulda gittilar. eski ā
autobuska nasıl sülersin orda restorant açtilar. saray, aksarayda orda açtilar. ne zaman gidey
te görüşiydik, onlar geliydilar musafir, evet. ama çok güzel idi. zenginler, şeyler. biz dügün
yapacis, onlar gelecekler, onlar yapacaklar, biz gidecis üyleydi. dā güzel olmaz tamam.
55 kardaş gibi yaşaydik. a dā güzel insan yok. şindi şindi bilmeysin kiminlen konuşiysin.
edesin biraz türklerimden konuşmaym güzel. yok acomun çocuği konuşiy çok güzel. yök
konuşiy orginal. o gitti mektepte burda. benim unuğa da ki yahya kemalda gitti, okudi.
şindi o belçikada var çok çok dört çocuk var. benim torun em alom var izmirde evet
babamın k̄ıs kardaşı ā onun var şindi doğuz üç sene ama lāzım gelsin düğne ısınsın.
60 konuşiys onlarlen geliylar misafir onlar, bizim gideylar ütede, çocuklari hep işleylar,
yapaylar. var çocuklari almanyada, belçikada var. çok güzel te.

METİN LII

Kaynak Kişi	Salih Durmuş
Yaşı	65
Derleme Yeri	Şutka
Derleme Konusu	Pazarcılıkla ilgili, şiirler, çocukluk oyunları, Türkiye'deki akrabalar

ā salih durmiş, salih durmiş sali. ben altmış beş dedem izmirden geldi burda, evet. izmir
öhō çoktan geldi evet. burda kaldım, burda evlendim üyle. işleyz burda, satayz, yapayz ne
yapalım. türkiyeden bu buluzalar, buluzalar, maitşa, buluza nasıl deylar gömlek. bu işi
yapayrım te beş sene burda, evet ama peşin tiranda işledim, bit pazarda işledim. o şey
5 pazarda işledim bujiteriyada. kırk sene bujiteriyada, kırk sene evet bit pazarda. kari
pazarında, bıraktım niçin burda çocuk kalıy, gidey türkiyā te_orda kalıy yok_ımış onun için
yardım edem ona biraz, evet. dedem konuşiy nasıl yok konuşiys episi biliylar. arnavutçe
biliym, makedonçe, türçe. var nasıl yok, beş tane var, beş. bir svidiste iki almanyada. kıstır
o şey ingland, london odur profesor türkiya, türkiyē bitti mektep türkiye. magistar yaptı
10 şey yaptı şindi orda profesor, orda yaşay. var, bir tane dā bir tane var şindi olacak, şindi
gelecek o da nasip ederse allahıtan, dā bir tane evet. sağ olun. elamdüllā nasıl deym sana bi
geçmek kardeşim, odur, başka yok. büyük, epsi burda mal ne geliyor ep türkiyeden. olmasın
türkiye kardeşim biz üliy burda. türkiyedir türkiye birdır evet, bitevi dünyayı tutar, bitevi
dünya. türkiyenin maldır, türkiyenin. var, nasıl yok. aynı nasılmış aynı. e odur kosovadan
15 evet. ē burda, pazarda buldum, bit pazarda geliyler anaylen orda, o da işleydi anasi onun

burda sataydi, geliydi o da nasıl küçük. te üyle tanıştık. o beyā zayıf o iç ālā zayıf. var benim polisiya var türçe, var arnavutçe, var sırççe, var makedonçe. bir polişiyada sınıym sizi türçe, benim adım da ben yazaym nasıl fransa paşa mi yazaym, durmuş salih. te şindi salih nasıl deym.

20 sali ağa sensın ey bir adam nasıl bir melek,

asla senın güzlerinde yanıyor bir felek.

leyletül kadri inşallādır senın hayırlı gece

inşalla o gecede bulunursun ibadette ve secde.

var, çok var, ne kā istersen yok, yok başka bilmeym. evet a var var çok burda. evet evet

25 evet çok. var var var.

sevgili allahım kudretdir senın vedeviye

amanet sevmek bir bitin insanlara hediye.

lütün kimdir sevişin bilmedik.

iman bizim zayıf idi kimseye hiç sevmedik.

30 var var var çok çok çok çok. te izmir.

sali çok seviyor vilayeti izmirin yerde.

ağlar ne düştü bir büyük derde.

lütfen onu suçu yoktur memlekette.

inzar ki fakat okuyacak duva berekette.

35 te te izmir, ben ben ben. dört beş tane var. burda burda yazaym, burda burda yazdım evet evet. yazdım yazdım çok çok çok var burda. te durmuş.

derdim allahım çok büyük.

üyle kaldım parasız ki geliyor bana soğuk.

rahman ve rahim allah idi o kudreti o kurtarır beni.

40 malumdur allaha borç alıym benim.

inşallâ üderim borclari allah izin verir.

şürüt hamd olsun allaha bana da göster, gösterer.

sabrediyorum çok allahım rahmet istiyorum.

allahım benim candan seni seviyorum.

45 illâ senin adınıdır ben sana dayandım allahım.

inşallâ borcalama beni kurtarsın yâ rabbim.

evet, evet. alla büyüktür, o verir, o yapar, er şeyi o yapar. nasıl yok. yazdım, nasıl yok. ben motorciym. motorci, te motor orda. te burda bir motor. burda üsküpte, üsküp var var burda var, çok var. var idi çok burda ama gittilar epsi türkiyē. burda kaldilar çok aS. e nasıl yok.

50 oynaydık, şimdi oynaylar telefonlen biz pē çeşit oyun oynaydık vallâ. oynaydık, o şey nasıl diylar nası deylar şey, yō candan e gazoz mazoz, er şey. şimdi yok oynamaylar, şimdi telefon bakaylar. o zaman dâ islâ idi vallâ dâ islâ idi. elhamdüllaḥ şimdi yok elhamdüllaḥ şimdi yok şimdi küçük maḥsım te torun benim telefon bakar. benim telefon yok. yō vallâ ne yapacam onu ben. dīl lâzım bana. evet. ben üsküpte, burda. evet bit ama küçük idim ben o

55 zaman küçük idim. gites o burda okuydum mektepte, gittik veleste. tito veles, tito veles
orda yaşadık bir bir o şey bir iki sene. gene geldik burda açan geldik burda, burda yaptık
evi. verdilar o şey plaslar o zaman. neden o vizerdene onun için. bu nasıl oldi burda yok idi
bi şey. yök bi şey. iç şey yok idi burda. çayır var idi. ama burda küpriden burda yok idi bi
şey, bi şey yok idi. evet. e pa gittik orda var idi acom orda, gittik orda oturduk. em orda
60 okudum mektep. yordo kasto do jinov var idi mektep iç okudum orda. üç dört açan geldik
burda beşinci, altıncı ep burda. ben on iki sene, tekniçeri maşiski tekniçir stredna tekniçir
evet. evet geçtim, maşiski tekniçir, tekniçço maşino e maşiski tekniçir. yazaym ben yapaym
o yaptım, yaptım alamanyada işliydim. dört sene işleydim alamanyada. o zaman üldi, babam
üldi o işleydi bit pazarda babam, o zaman ben aldım tezgayı em işledim orda. te üyle kaldı.
65 yok kaçırmadım, yok yok kaçmadı. ānesi begendi beni. bak diy ne insanım ben gidey dey
gel sali ağa gel bura gel oğlum. bilmeydi esap yapsın, bilmeydi. oldi yaşli. ben yapaydım
ona esap yapaydım işi, toplaydım işler yapaydım. dey var bir kızım benim dey verecem sana.
deym bi şey süle. e ama bakti, babam işleydi pazarda unutamaydi oni. açan bakti beni ben
mektepten geliydim pazarda, yardım ediyim babama, ona da yardım ediyim, dā çok orda
70 yardım ediyim. çok bakti beni, dey verecem. getirdi bir gün, gittik yedik bi şey gördi maaşi
var idi pare o zaman. adi getir dey te üyle oldi. nasıl evet evet evet. yaptım, bir gün bi gün.
evde ama onlardır prizrenli kosovadandır o gittik arabaya, aldık oni te üyle. onlar
kosovadan. onlar süliylar em türçe konuşiylar em arnavutçe konuşiylar. onun için biz biliyz
arnavutçe, türçe. evet. var, evet. epsi, epsisi üyle. kızım profesör deym sana, gramatik nasıl
75 yok be türkiyede okudi nasıl bilmey nasıl yok. var bir oğlum isveçkada svedistan, o biley,
burda ne var epsi biliy, nasıl bilmez mecbur bilsin. ben turçe turçe bakaym, program türki,
evet şimdi aldım o resivir küçük, deym ver onu bana sen var idi o büyük onun tanesi çanak.
çıkardım oni şimdi aldım o küçügi salde türkiye bakaym. var orda program ne kâ isteys
ama türkiyedir benim kaç tane burda, var, çeşit program var. altmışden biz gitmedik, biz

80 kaldık burda. bizim, bizim kabile ep ordadıg ep izmirdedir eptır izmir. ama geliylar bize misafir geliylar, biz da biz da gittık ora ama gitmedık yařamā orda. onun için kaldık bu evet, ziyarete gideylar ama kaldık burda ne yapacan. evet. yok bi şey dīl lāzım bi şey. bize dīl lāzım pasola gideyz biz. aha aha yōk, biz gitmedık, gitmedık. yok, bilmeym yok. dā orda dā islā. burda da lāzım evet ama orda dā islā. evet az var. vār burda var ama bu gençlar

85 nedir bilmeylardır, şindi onlar bilmeylar. ačan geliy angi müşteri ačan geliy burda, ben bakaym ki süliylar türkçe o zaman ben da süleym ā bizımsen evet dā çok müşteri aliysin tabi. te arnavutçe konuşıysın, turçe konuşıysın, makedonçe řey allā tek bu yukarda şindi, insan ne kā olsun o dīl o řey eh var ya. odur, az olsun bereketli olsun. evet, evet bileym bileym. e başka. o zaman idi dā islāh, ben aliydım o zaman alminyada işleydım, iki bin ero

90 o řey marķ, iki bin marķ aliydım. babam benim pare almaydi. ben toplaydım bankaya, o almaydi. ačan üliy babam o zaman ben aldım o parayi, te ev yaptım o paraylen. o almadi benim pare, var idi řey evet. o işleydi bit pazarda, o bir gün işi çıkariydi benim aylım. onun için almaydi benim para öyle. var idi var idi nasıl yok pare. şindi yok, şindi insan yok kardeş yōk. üç yüz dinar iki yüz dinar, nedir iki yüz dinar, bugün iki yüz dinar beř e_uro.

95 odur beř ama ne yapacan ačan yok. ačan var inřan alır, eh tabi evet. siz nerelisiniz? edirne? ā nasıl yok be bilmeycem. cāmi orda o zaman geçeydik, ordan geçeydik be. řasabandan arabaylen evet. cāmi orda var. dořsan dořuz ne kā o řey var camlık. o di mi allahın allahın adlari, adıllari ēvēt. yazılmıř řey onun için biliym ben. var cāmi burda var. burda bi tane var, iki tane var, iki cāmi. musliman var, var musliman řimdi burda musliman oldilar o řey

100 bibliya, bibliyaş oldi onun için. değiştiler evet. ō çok var burda be. yok yeni var yirmi sene bu evet. onlar neydilar alamanyada isteysin olsun ki yapar, oturursun, olacan. yok bunlar gideydilar, yaptilar. te burda da var, te burda da var. yaptilar nasıl ō var ona orda gideylar, yapaylar bilmem ne yapaylar. veriydilar paķetlar o şey biz yapmadık. nasıl ben ne musliman oldum, yok yok yok yok. pare için. var, var. var musliman te bir cāmi, te iki

105 cāmi oldi. bit pazarda var cāmi ne k̄a istersen. eski. yōk yōk eski yok, budur eskī, eski. var,
yok yok. yenidir bura te ūindi bu cāmiyi yaptilar. var bi on sene yok. budur yeni ūindi, yeni.
cāmi var, avustralya var, var iūpanya, arnavuūsya var cāmiler hey ne k̄a cāmi var orda, yüz
ne biliym ne k̄a cāmi var. yoğ avustralyaya gitmedim, gittim almanyaya gittim,
faranūsiyaya gittim, iūveçūkaya gittim var cāmi orda nasıl yok cāmi, var. yōk yok yōk yok.
110 güzel ne gezdik ne yaptik, ne gittik mektebe ne okuduk o, er ūey güzel. sađ olun, sađ olun.

METİN LIII

Kaynak Kişi	Lizo Ahmet
Yaşı	66
Derleme Yeri	Topansko
Derleme Konusu	Kına geceleri, nazar değmesi

yok yok, siz mi istersiniz? istersiniz e söyle. benim adım lizo evet, soyadım amet. ben altmış
alti evet, āmin cümlēsini bizim. yok. k̄osovadan beride geldim. bir çocuğum var, on bir
torunum var. ē eşim, kaybettim. āmin. vallahi, benim k̄osovali, odur makedonli. ben
çalışırdım dirjava işinden ama geldi gün, aldım o şey ... geldim beri de o beri. tanıştık
5 onunlen uzunmadı çok bi iki aftayle evet. vallā ne süler insan zahmetsız rahmet yok. öyle
mi? e bak şimdi lāzım biraz dānmađ. eyiligi da geçirin fenaligi da geçirin. istersen
istemezsen başına çare ama güzellik. çok eyi. kına geceli burda oldi üyle bir şey ē ünçe
perşembe günü rubalari getirirler. e o gün de bizde kına takıyolar. yarındesi gün hamam
yaparlar. hamami yok yok yok biz evde. vār ama çok uzak orda, evde yaptık evet. kızlar,
10 karilar, dostlar hepsi. bir iki üç pite yoğurdilar. yoğurt, piteler, deyre evet geçirdik çok
güzel. tamam, elde, ayakta ilk gün başta. var dayreler çok yok, yok çingena. o zaman yok,
çünkī altmış üçünde ben evlendim. bizde var idi türkçe de. mektebımız var idi orda,
k̄osovada. var idi arnavutçe, türçe hem sırpçe. ben türçe oburleri benim k̄ardaşlarım, k̄ıs
k̄ardaşlarım arnavutça. öylece arnavutça da konuştuğ, türçe da konuştuğ öyle. ben sekize
15 kadar okudum sonra üç sene gittik, i o şey başıma vurdi çünkü şimdi belime biraz zor ama

alla elhamdüllā evet evet evet evet. o zaman ē var_ıdı nerde durduğ, bilmem nerde duyduğ
o Őey bizim mābedın nerde bulduđ unuttum sūleym. ok_eyi. üç gūn. yemekler var,
kazanlari kurdılar, kazan yemekleri er Şey. pişirdi et, et üyle et paralar başka yāni başka.
a fasulye da kaŐıksız olmadı. ünkü o zamanda ok yemekler aha haydi. bağ ne yapalım?
20 fuğaralık nası verirsen eksik gidey, kendi loka parası ıksın öyle bi Şey. ok kötü. bir
seneden sonra bebem oldu. evet em birisi bir tane oldu. pa hamile ama evde binal giderdim.
ocuklāmlen geen var_ıdı. pa idi bir yanden babem ūlmeden sonra evet. babina be. ha
evele yapardılar buğdayi katıylar. e onun eti em de kim ister yemek yapar kim ise var var
eger var_ise o, yok ise yok ama gene yāsısız olmaz öyle. okumak onun kurasını evet evēt
25 evet evet. vardi bir adam o geldi, oni ıgırdık o geldi onunlen. var oğranamız, oğrak tutar
nasıl ama tutamas allahın dediği olur. evet, ekşi süpür_ge, tuz, em bebegin oliy düşün
bebeginin evet onun üstünde bir amali gibi onunlen evet naazar. ā onunlen de korkmasın.
evet, evet, evet. ederlez nası yok. om var, kosovada var, burda da var_ıdı ama Şimdi gitgide
batıyo. koyuz, kesersik kotu vardır bi yerda gidersik orda var bi küçük türbe, gideysik, su
30 aliysik getirirsik eve, kopururdık dallari evi ısırdık. Őimi hıderlez ne geliy. evet evet nasıl
yok nası yok. süpürürsük, suvarırsık, bir potoka var o potokaya yatasık. var_ıdı ok ok ok
evet ama Şimdi ok ādet kaldırdık. vallayı bilmeyim i. ādet yok. ha ha ama ben kendi
ādedimi gene. gider benim evimde vardır ümür efendi, benim evimde prizrende orda vardır.
o nişan olanda bizde türbede da ıkarırdık. gelirdik, gelirdi var var var var gelirdi üyle du_a
35 ediyler, musafi okuyular, otruyular yā bi amal ya bi Şey verirlar ocuk taŐır, üyle bi Şey. var,
benim evde var. vallayı Şimdi penziyali. evvelden ıkarırdım, pazarda satardım eri tekstil,
evet evet evet evet türkiyeden alırdık buraya getirirdik satıkmeke, alışveriş vardı ama berek
azdı yaşanıp geiydi vallahi. penziyada ocuklara veriyom. oturuym evde. onlar getiriyolar
yemek imek, onlar getiriyolar. baŐvurmaym, onlar vuriyolar. eh aaaaa ok ok Şimdi var_ıdı
40 kurban bayramı, kurban kestik, yattık evden dağılırdık fuğaralar ne yapay gittim yere

verirsık. bir yemek evde yaparsık te te o. vallayı omşular da geziyom. ocuqlāma giderım
hem de. bereket versın bir ādet yaparsık. te te o ā ne yapam ē onu ne geirdım gūsteriyım
ne gezmeden biliys. bilmem sizlerden da teşekkür ederiz.

METİN LIV

Kaynak Kişi	Necdet Sait
Yaşı	55
Derleme Yeri	Topanska
Derleme Konusu	Tito döneminde Yugoslavya, Topanska Mahallesi hakkında, Kurban Bayramı

kapıkule he. necdet sayit. elli beş. bu maallede ben oturmaym, bu maallede bu semtte oturiym, bu o binalarda oturiyom. te burda bakıçalcılık, evet evet evet var onlar bitirdilar fakülteyi, şindi iş araniy. üyle türklerle, bizim insanlarla uğraşıys burda, çalışıys te üyle. benim kınçeden radovişten kınçeden ordan çok çorluda türkler gittiler, kınçeden evet evet

5 evleri var orda çok. yok, ben benim ep akrabalarım türkiyede salt biz kalmışık babam polis idi burda vefat etti, ep kaldık biz burda onun için. evet evet rāt bırakmadı, üleydi zaman zamanında. burda polişlik bilırsın çok zor idi. em o girdi, kaldı burda şindi türkiyeye gidersem nasıl iş bulacım? bulacım mi iş? oni buni onun için. zayıf zayıf, çok küti epten. nerde? İāzım iş pare versın annesi işlemek, alsın fabrikalar. türkiyede açaylar fabrika,

10 koyaylar ğavurlari, bizim müslimanlari koymaylar. e pa üyledır bizim memleketimiz. getir türkiyede, aç burda bi fabrika koyacıs türkler te tav, bizim tav açtı mi, limağ açtı mi? doksan dokuzi ğavur. e ne isteysin sen oni. benim çocuğum çalıştı orda, başlangıçta kovdilar, kabul etmedilar limağta. te balkan üniverstedır bak te orda açıldı, üç bin kişi alacak şindi türkiyeden da üç bin student alacak te burda fakülteye çok büyük. tabi yapıyo

15 ama kime yapıyo? müsliman üyle. evet evet. orda, denizde deniz çok yugoslavya zamanında

yapti. elli beş. yok be elli beş yaş. evet evet çok. biz dā küçük yaşlarda çalışmışık. dā on
yaşında babam bırakmamıştır büle soğaklara İÇ, mecbur alışasın. a şimdi bu gençler
bakmaylar günah çocuğum, bırakmay istesin annesi doğunma çocuğumi zaten evlenecek o
vakıt. üyledır bizde ne yapalım. evet evet. denizde, hırvatistanda evet. çok eyi, o vakıt
20 yuğoslavya dünyada on on takımdan en eyiymiştir yuğoslavya. o vakıt çok kuvvetliydi
yuğoslavya ooo. yuğoslavyadır en kuvvetli ama bu gençler, istemeylar kabul etsinlar aydi.
bu gençler istemeylar kabul etsinlar. niçin yetişmemişlar o zamani? te benim çocuğum
peşin istemiy kabul etsin. dey ne yā tito size ne yapmış? tito arnavuda, türke, çingeneye
ğavura episini bilir. onun politikasi başka imiştir. anlay mısın? ama episi için iş var imiş,
25 yemek episi için var imiş. bir aylıklen on kişi fakultet bitiriymiş bir aylıklen. a şimdi bir
aylıklen iki yüz, üç yüz evro maaş nedir? içbi şey yapamazsın, çok. yemeklik, içmek ep
bol bol. dīlsan sen zengin olasın ben ep onunlen beraber ep ayni imiştir. o zaman, o vakıt.
a şimdi bak, şimdi türkiye yolla deylım tayyip yollay yüz milyar yüro makedonyaya, bunlar
koyiy pareleri cebine işkledın mi bi şey? işledım. içbi şey işlememiş. üyle. burda, bizim
30 dükkānımız kırk senedır burda, kırk sene evet. bizde tamirci tamirāne yapaydık burda
arabalar otobüsler işleydik. eskiden kardeşim, abim var dā büyük. o çıktilar dışari orda
çalışıyo ben burda kaldım. evet evet tophane yok topanskodur binalarda orda başka burda
topāne başkadır. ben topanskoda yaşaym orda. evet, dā yeni taraf. budur eski, bu topāne eski
te. ēy türk zamanından kalmıştır burda, burda burda çingeneler, çingeneler fazla yaşaylar,
35 var müslimanlar, var arnavut angi şey var türk te ama çingene fazlası. o çingene maallesi bu.
tek tuğ var. ama bizde yok fazla çingeç. yok, yok yok. üldilar ihtiyārlar biliydilar, üldilar.
gençler bilmeylar. televizyondan ne deysin tek tuğ te o ihtiyārların yoktur biliylar tanaym
ben biliym gençler inanmaym yok kimse. eyidir eyidir eyidir. ben alışmışım bunlarle. kırk
seneyim ben burde ben o ayatımı burda bıraktım ya ayatımı. on dört yaştan ben burdayım.
40 oynamiştirilar burda, ama yoğ imiştir o vakıt top, top yoğ imiştir. niçin yoğ imiş, fuğaralık

yoğ imiştir pare o vakıt. top, bisiklet yoğ imiş nasıl şimdi telefon haydi nerde bulacan, televizyon yoğ idi. te gazozcik oni koşmak moşmak te o, oynardım üyle şeyler. misket, sizde misket deylar evet. çok başka. o zaman başka, şimdi başka. bu gençler isteylar ayat pareyle yaşasın a pare yok, iş yok. ep evet evet üyle. pare kuvvetten şimdi yok başka ne deylim. evet. 45 abe fark yoktur o kadar, vardır bu yeni gelinler şimdi gelmek istemeylar. yaşasınlar isteylar birde nasıl türkiyeda. evleniy birden başka ev, bizde de aynı ama bizde olamaS o kadar ki yok o kadar pare, zenginlik yok. türkiyeda deym dā kolay, o evleniy birden almış dayre kiraylen, bizde kiraylen yok dayre. bizde pare var ise alacan satın dayre. var kiracılık ama deylim bir sene, iki sene, üçüncü sene o kâ o patron satacak dayre, sen kalacan soğakta. e 50 bizde eyidir eyidir saatta eyidırlar ama gençlar isteylar gezmek ne deym isteym yaşasınlar kendi ayatlarını, onlar sadece er vakıt genç olacak. ben deymişim genç ama dıldır o, zaman değışiy. te benim da var iki çocuğum evlenik. iki gelinim birisi ayrı, birisi benimle yaşay. o kabul ediy ister istemez nereye? soğakta mi yaşaycak, çalışmaycak. obür gelin oturiy burda, o işley bu bizde, o şeyde şeyde nası deym müdürlükte orda ne bileym nası der onlar. evet, 55 orda çalışiy. eyidırlar, onların var dayreleri pirinçte yokarda. eyidırlar, eyi. ā bak türkiyeda olmaz süle nasıl bizde. bu ramazani mamazani o oō. oruç moruç tutuliy bizde yok, üyle şey yok. balkanda bak deym niçin makedonya balkanda en kuvvetlisi büle şeylerin. oruçtur oruç, ramazan cāmiler, terāviler kılmak, cāmiler doliy o bir ay ful nası deym saniysın bitevi dünya burda üyle. sabağtan akşama kâ oni bırakmaylar üle şeyleri şimdi bırakmaylar, tutuliy. e pa 60 bayram kimın var misafirleri gidey, gezmek ziyaret. te şimdi de var kurban bayrami te üyle. kurbanlar kesiliy, bu sene çok kesildi kurbanlar, çok dağıtıldı. sonra medresede ne okuyular oraya da verildilar. evet a bizde bırakılmay her bi şey ne dey. bizde makedonyada üyle şeyler yok. evet evet nasıl yok. şeker bayramı, şeker için büyle şey gezeylar hiç. şeker toplamak kalmadi, küvlerde dā çok. burda da burda da var ama o kâ kayboldı o artıgın. eskiden var idi 65 şimdi var ama dıldır o. evet. şimdi tez de yok da beş sene evvel de var idi ederlez için. şimdi inanmaylar kidır o bayramın çekittirdiler. e vallā süleyim doğri oni eskiden atırlamiym. çünkü duymişim yapıliydi burda ederlez, çingeneler dā çok yapaylar bu taraf, te burda. onlar kutlaylar dā çok bizde kutlamaylar o kadar. te deylim kaymaçın yapacaklar

biz demek ederlez için niçin olmuştır başka yok. evet, yemeg için tatli evet odur tatli. odur
70 tatli, çıkaydilar, burda var idi ederlez için dördüncü gün kutlaydilar burda, yollaydilar.
evvelden çok kutlaydilar ama şimdi yok. başka ne soracan? evet, ku aför dükkkanı var evet.
e pa ne yapalım mecbur işlemek. eh. o idi çoktān çok büyük zaman kaç otuS yıl var, otus
sene. yirmi alti. evet. nasıl tanıştık o idi komşim bir akrabamdı benim. em te üyle. orda
komşi, birisi nasıl komşu. e pa o komşi dey büyle büyle. evet evet. o tanıştırdi te büyle
75 büyle istey bir kız tanışsın seninlen ay. em te üyle vallā ne deylim o vakıt o tanıştırdi,
evlendik. a benim var dükkkanı orda. o çalışiy, kendi dükkkanıms ku aför dükkkanı öyle eyi
şükür eyidir. yazın eyi, kışın yok zayıf durgun işler, yazın düğünler var, kışın ne deylim.
ya yök yök. o bizdeydi otuZ sene evveldi bizde üyle şeyler yök. ay süylemesek te bu kızi
şimdi ben gürmemişim, olur sağattır olur benim sağat üyle mi? bizde ne kadar resimlen
80 getiriy resim bak buni hasani ha getiriy hüseyini. anlay mısın? evvelden üyle imiştir. bak
üyle dıl mi? nasıl evlentirecem ben deym ben sağat koliçkada nasıl evlendirecekler?
küyden, balkandan geliy büyle büyle zengin açan gürecek ne inegi var bi eşegi var içbi şey.
yok bi şey.

METİN LV

Kaynak Kişi	Arif Bekir
Yaşı	50
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Aile hakkında, İstanbul'daki akrabalar

o kadar güzel ben bilmiyorum ki dili. arif bekir. ben elli yaşında. ben, te tezgayle burdā te. ne güriysin elektronik, elektrik, teknik bazı şeyler. ben bu tezgādayım yirmi beş sene. ē peşin de işlemişim tornaci, ē peşin bıraktım bu işi yoğ idi iş. tutuştuk bu işte. var idi üç sene kadar evvel var idi, şimdi yoktur iç. a ne bileym burda. hükümet yaramaz, haydut. 5 nasıl deym te üyle. vardır iki kızım, bir çocuğum. büyük kızımdır faültette üçüncü o şey, küçügidir şimdi giriy faültette birinci. a çocuğtur doğuzuncu o nasıl deym doğuzuncu sene ē e. pa e büyümişler onlar. bis gittik aşāya, ihtiyār olduk. ben türkçeyi biliymişim dā altı yaşında. maallede var idi bir üyle. bizim maallede burda sıtlusla ğazi babada, onlar biliylar türçe eskileri hem makedonlar, biliylar hem türçeyi hem arnavutçeyi. biz da biliyz hem 10 türçe ben arnavudim, amā türkçe biliym. yök dışarda. kızım o ikincisi biliyō yüzün yetmiş bakarken filmlerde üyle. var bizim orda şimdi ben yaşıyorum burda çayırda. var orda birkaç familya türk onlağ arnavuttulağ amā kullanıyor türçe evde konuşiylar üyle. evet eh. vardır bir akrabam benim yaşlarımda, o yaşıyor istanbulda. e gece gelmiş, nerdeyse bir bir buçuk saat için gelecek orda o anlattırır dā güzel o türçe. var yok türkiyede ē. vardır te orda bir 15 türkler türçe ne konuşiylar te orda dā yoğari biraz. te o bu da bu dadır arnavuttur ama evet.

biz deyz biraz dā eskilerden, burda ne büyümişik ama bu gençler çok zayıf. yök bilmeyler türkçe o kadar. e kırk sene evvel burda üsküpte kim bilmemiş türçe, furunda beklemiş sıra ama alamamış ekmek, bilmemiş türçeyi anlay mısın? peşinde var_jidi esnaflık çarşıda, var_jidi peşin esnaflar ama şimdi zanaat kim kayışlarlē ama şimdi zanaatlar çok zayıf zayıf
20 zayıf. abe iş var ama bu haydutlar parlamente açmış firmayı, almış yüz iki yüz kişi er şey işler anlay mısın? bize bırakmaylar iç içbi şey onlar, kendileri için işleylar. nasıl yok yok. şimdi ise bazı partidan nedir şimdi parlamente var. geliy o dey nedir şimdi onlar ep kendi askelerini işlettirir a başkalarını yok. geldi mi başkā dört sene sonra başka parti başkası te üyle. onun için da deym esnaflık artığına çok seyrek var. e baba benim babamdır köyde,
25 burda karşıyakada. onların var_jimiş hayvanlari çok. ama bu tarafi karşıyakaya yol yoğ_jimiş ni ambulant ni okul dördüncüye kadar onlar mecbur imişler gelsinlar burda ki okul için her şey için. onun içi da bırakmışar köyleri benim sülalemdir yüzde yetmiş türkiyeye gitmişler; istanbulda, izmirde, ankarada var er bir tarafi. elli beşinden o zaman gitmişlar türkiyeye. pa yō o zamanlar var_jimiş bir nikola kilise bilmeym. yok var_jimiş bir yo yo burda
30 makedonyada o verymiş vesika çünkü bizimkilerde var_jimiş arnavutlardan çok, türkler çok. onun için vermiş vesika, burda temizlesın burasını eḡ kalmasın müsliman ki onların sülalesi ğavurların olsun dā dā fazla. olsaymışlar onlar peşinde neymişler burda ne gitmişlar türkiyeye şimdiye kadar biS olurduk burda dört beş milyon. ama te üyle. onların kristiyan politikası. var_jimiş bir hoca atulla hoca o durğutturmuş. ey dey müsliman nereye. büle büle
35 bū kristiyanlar işleylar işlettiriyler kaç kaç avro burda. ō durğutturmuş. durğutturmaysaydi o dā da fazla giderdilar. yok dīlis o kadar az ama bunlar numreyle az yapaylar bizi. çünkü burda makedonyada makedonlar yoktur ni iki yüz bin. var burda bulgar, var var sırp, var bošnāk, var simsar var er bir çingene da onlar yapaylar o kendi numresini. sırbistani, sırpilari, bulgarlari, yunanlılari makedon onlar yapaylar. üyle sayaylar. pā arnavutlar dīldir
40 az elhamdüllā maşallā. var bir dayımın çocuḡi odur kırk iki yaşındadır. onun sekiz tane

çocuğı var. e olamaz benim var üç, bunun var üçten aşāya dīl kim üçten dā yoğari. fazla fazla. o istemey dey oyniyiz bizimle dey ben decim dā bir tane dā sekiz yap onları e te üyle.

METİN LVI

Kaynak Kişi	Rüştü Yakup
Yaşı	57
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Pazarcılık mesleği ile ilgili

aleykümse lam. türk. türçe biliyorum. rüştü evet yakup. ben, sen ne kâ diyorsun? yok, elli
yedi. tabî mecbur, mecbur. burdayim, tezgâda. kayışlar, saatlar için piller, şeyler her şey.
elli sene oldi. yedi yaşından dolayi. yō babam babam başka yerde işley, babam işçi. ben
burda çalıştım, kardeşim orda o saatlar ne orda. bî kardeşim dâ var, o çayci, birisi
5 almanyada öyle ya. dört kardeş, üç kıs kardeş, yedi kişi yedi o. ne yapalım mecbur. nerde
yaşıyorsunuz? edirne evet, evet çok güzel, çok güzel evet evet tamam tamam.

METİN LVII

Kaynak Kişi	Basri Kadri
Yaşı	55
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Üsküp'te Türkçe

basri kadri. elli beş. güvenlikte, çalışıyorum, çalışıyorum. ē ensar vakfı, ensar vakfı, ensar vakfında. türkiyede var ensar vakfı burda da var. var var çocuk, çalışiy bitirdi fakulteyi, işley o da çalışiyü. bû yok te bu iş yerinde ayrıyetten, işten sonra burda serbes. bit pazar burasi biliysin pazar eski. nası? üç yüz fazla sene, nası ne zaman türkler gelmişlar. üyle

5 biliys. türçe diyebilırım yüzde altmış yetmişi biliy buranın ne bilenler var. bak şimdi biliysin nası şimdi. eskiden burda ep türkçe konuşuliydi. türkler var bir tek bir köy deym bu şeyde kşabanın dışında bi güreler köyü ne deylar onlar, konyare asil türklerdilar. duydun mi konyare, güreler? kaplan, kaplandan üteye güreler ya da konyaredır, orta güreler. onlar beş alti hanedırlar. onlardan göç etmişlar kşabalara burda er şey onlardan.

10 kimiler var kimler okumış türçe arnavut türçe anlay misın? türçe evvel idi o dili göç etmek içi türkiyē lâzım idi şart türçe bilmek. e yazılı türü gibi mektep okuyacak vesika kâdı gene son nüfus şey kâdı son kâdı türkiyeye göç etsın. yok yok başka çare yoğ idi yok. odur asil arnavut, ama yazılacak türk çünkü şarttır yazılasın türk. eger ki istersın yaşayasın türkiyede. anladın mi? buralılar ki biliylar eskiden buralar gāvurlar da biliylar türkçe burda,

15 anlaylar dā eskiler gençleri be ama arnavutlar şimdi biliylar da konuşiyler da. bak türkçe okuyanlar biliylar. sonra var derlar o şeyler o var burda müslimanlar makedonca konuşiy,

ben onlarla torbeş, pomak pomak ne yaziy türkçe türkçe ne yazacan. müsliman türk anliy mısın? o da var. şimdi çoği anlar, türkçe de biliy. ta biliyse o kâ. eğitim var türkçe, orta var o sekizinci var, lise var, fakültet var var var. o kâ çok yok ama var. siz nerelisiniz? sizensiz

20 məcır o göçmen orda. a tutin tamam tamam. var şindi bak. iş için mi, yazmak için? şindi bizim diyalek te odur. biz asıl arnavut, şindi orginal türkçeyi laflar aksent bilemem bilemem bilemem ben. o köyde emen yüzde yüz biliym bilemem yüzde yüz, ne kâ biliym te o kâ. büle var bizim müdür ama şu anda türkiyededır. sōra var çocuklar biliy ne biliym ne kâ biliy te o kâ. odur ki ensar. var var türkçe, arnavutçe karışık. ayle türk, benim arnavut, babam arnavut

25 jimiş, annem arnavut, babaannemiz türk. mektepte birileri türkçe, birileri arnavutçe, birileri makedonçe nası anlattıram. er türlü er bir dilden ne kâ biliys te o kâ. üç tane dil biliyS. çocuk ta ingilisçe biliy. o bitirdi balkani burda duymuşsundur balkan. balkanda bitirdi. kamu yönetimi. ğavur ona ministiraşiya derler. çalışiy bizim şeyde, bizim şirkette. yok, āzır aliys biz, āzır aliys, āzır aliys. doksan beşten beri uğraşiy. eski firma, eski şey inşaat kapandi,

30 açtık. burda şindi tekrardan gittik o ensarda iki bin yedide. nerdeyse verdim çıkaym, günler serbest, var vakıt çıkaym. üyledır işler. zordur yāni zordur. sağlık gidey. çok çalıştiğımız zaman sağlık gidey. uyki insanı yıpratıy. uyki ne isterse olsun gece şey, en şeydir. sa işlemeden çapayla. pardon ama otur sepāya. yok problem te biliyz o kâ ne kâ anlattıram.

METİN LVIII

Kaynak Kişi	Cengiz Arslan
Yaşı	42
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Tefeyyüz hakkında, günlük hayat

cengiz arslan, arslan. kırk iki evet. gözlükçüyüm evet, evet. şurda emen yirmi dokuz sene, evet. türkçeyi evvelden konuşabilirim yâni konuşuliy. ben gazi babali ya. ivde otuS sene yirmi sene evveli yüzde sekseni türçe konuşurlar. yâni seksen yüzde sekseni episi türçeyi konuşurlar. evet evet evet evet. şindi dâ as. pa neden türkiyeye gittilar, evet köylerden
5 geldilar. şu köylerden türçe yok okullar yâni. evvelden türçe okullar var idi bayagi bizde. şindi yok sadece bir okul, tefeyyüz bi tane var bi. ilk sınıftan sekizinciye kâ. türçe vardır, öğretmenler şeyler, evet. evet evet var idi türkler de yâni az türkler akiki türkler var ama türkiyeye gittilar. bursada bayagi var bizim millet. bursa, istanbulda vardır bayagi bilinir. gene biz evvelden türkçeyi benim babam türkçe okumuş po evet tefeyyüzde. dedem da
10 türçe. biz eski üsküpli, kimdir eski üsküpli o türçe bilir konuşsun. a bu köyden gelen bunlar bunlar. evet evet evet evet evet evet evet. gene şu dükkâncilar şu tarfta bak şu tezgâlarda bilen inanmam bir on yüzde onu bilir. a şu dükkânlar nerde bu altuncilar, şeyler bilirlar. evet evet evet evet evet evet evet. şu dükkânlar, şu altuncilar şeyler onlar bilirlar, onlar bilirlar. evet evet evet. yâni ben konuşiyim türçe, şu arkadaş ta konuşur türkçeyi. o da
15 konuşiy. birazcık tek tek tek kapali, açsın birazcık sonra beş dakika sonra on dakika sonra

ē ē ē ē. ben pa er gün ep aynısı ep ayni. meselâ saba altiden altiye kâ. evet evet evet. e zor
şimdi sezon geçiyo. yirmi gün sonna tatile gidecem, bitti. yâni sadece yazdan, kışın birazcık
başka işler. kışın şapkaçı. kışın türkiyeye giderim, şapkalari orda alırım. evet evet. evet
evet. pa ne yapacan mecbur çalışmak, mecbur işlemek. evlî, üç maksım var. erken
20 evlendim. oğlum yirmi bir yaşındadır. kırk iki ya kırk iki. on dokuz buçuk yaşında evlendim
ben. niye? dâ iyi.valla j dâ iyi ne dâ erken dâ güzel, vallayi. sen kaç yaşındasın sen? dâ
erken dâ güzel. bana güre şindi sen, senin bileceğindir sen bilirsin. yok o buldu beni, o
buldi. gene benim gelinimdir velezden. köprüli e biliyosun nerdedir duymış. onlardır
boşnâk? pa geldi misafir benim kim aileye. bir bakış, iki bakış o kâ oldu o kâ oldu. yâ gitti,
25 ikinci defa gelirken dönmedi artık, kaçırđım evet. âdetler türkiyede da aynı âdetler. kızar,
bir iki gün üç gün kızar, dördüncü gün nereye gidecek? barıştık öyle midir? biz eski şeylen
giderız. sonna bi gün de vardır. ama şindi normal insanlari yollasın, barışmak şey
türkiyededir aynı üyle. odur normal, ama şindidir zamanlar başka şindî şindî gelin düğün
ister, altın ister. evvelden yoğ idi. evvelden ben biliym ne var beni aldı ne var ise sen. öyle
30 mi? şimdi ben altına meraklıyım, o sevmez altını, istemez. ben severim, evet. evet evet
evet. ben meraklıyım altına. yâni benim çarışık birazcık ben boşnâk ta birasçık var. evet
evet var.

METİN LIX

Kaynak Kişi	İsa Şaban
Yaşı	73
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Üsküp'teki tarihi eserler, Üsküp'te yaşamış âlimler

nereye gidesın? ne lâzım ā? devet, tamam e tamam efendim. tamam be beyefendi. esnaf birinci, ikinci soğak, altncida pamukçılar. ben da ama ben ihtiyār esnaf benim er şey. peşin geçin buraya dīldır benim. süyleñmesın geçin, sen da geç. otur istersen. isa şaban yetmiş üç. āmin yā rabbi, size da. benim ge size versın allā ümür gençlere. āmin yā rabbi te öyle. işte

5 ben emekliyim. demir fabrikasında çalıştım. oğlum burda çalıştı, yardım edeym işte unuğalar bi şey ne zaman gidiyoruz eve, dede ne oldi, ne getirirdin ne oldi şey? bu. eh. e kırk sene. sene mi yıl mi te nası deysiniz şindi? kırk sene em yirmi iki gün. çünkü şimdidir altmış dört emekliç yaşım. ben elli dokuzdan küçüğü var idi bizde çalıştı şindi. ben vinçte çalıştım. on iki on beş çağırdılar, üç ay fazla çağırdılar. e altmış, elli dokuz yaşında çıktım

10 emekli. te emen on beş sene emen on beş sene emekli. e ben asli peşin ben seksen sekizde ben burda ama bi küçük kıravent var idi. kıravent mi ne diyosunuz? seksen sekizde yavaş yavaş sanatçılık geldi kendi şey yaptım. dört çocuk. āmin benim bi tanesi türkiyede bitirdi evet. ukuğ burdadır, ütede bitirdi huğuk ā amsterdamda mastır mi ne deylar bitirdi. teşekkür ettim. nerde kalıyosunuz? ani nerde? āstan boniştayi bırak şindi şey konuşiy çekey sen

15 bonişayı bıraq bonişayı deylar makedonçe, sen benımlen türkçe konuşıyn. astane e siz biliysınız ama bu tarafta dā islā imiş, dā temizdir. dā burda dā tamam dā temiz dā şeydir. yemek yemeyin obür tarafta yemek bu tarafta var, köprüden buraya yüzde doşsandır müslüman. evet elham yanlış anlamayın saķın. hanım çarşafılı tamam ama bi şey anlattırırım bi mesele. abim çalışıydi şey türkiyeden gelmiş bir esnaf gibi ama iki kişi.

20 birisi ermeni mi ya_udi mi e bunlar ep ermenilere karşı, ya_udılara karşı duruyo. o adam ğayle esnaf_o gelmiş. sonra ne zaman gidey o getirin getirin o getirin dey. ya_u ne yaptıracaķ pa ep bi eşek. sülemedın sen ki şeydir. ya şindi yanlış anlama ama çünkü şeyden elhamdüllā şaşırtmasın üyle sonra anlay mısın? e sonra sonra o ya_udi mi ermeni miymiş. abe karđařım siz istersen de konuşuruz, ben geldim iş yapaym. siz konuşıysin e da ben da

25 şindi senle konuşıym ama çünkü kıız burda söyler. senin hanım mı yokse? ah allā ümürler versin. bir yastıķta itiyārlarsınız, benden dā itiyār ā. yaşıyo ama yetmiş bir, yaşıyor ama var şeyi, tansiyoni, şekeri, şeyi ben da dīlim oş güzel ama ben yenliķ. eyim ben çok ameliyat, şeyden düşmiş şey, ertesı gün ben de idare ediys. gezdınız mi cāmileri? cāmileri şindi ver yetmiş_üç ama tarihler. budur sultan murat. karşıda yapıķ bilmeym. asli burda em

30 sultan murat cāmisi em saat kule. budur alaca, mustafa paşa yoķarda kojolos gidersen. murat paşa çarşıda, yāya paşa ütede. var kapan han, suli han, çifte hamam var üyle. şindi işley baķalım nasıl, e biz, siz dersınız evvel dersın bunlar da götürmişlar. ben ürtüli çarşi derler, sizde kapalı çarşi istanbulda, burda ürtüli çarşıdır. ē_ama şindi bunlar sonra eski çarşi, üsküp çarşisi filan, asli ürtüli çarşi derlar. burdan gidersin şindi yolda altıncılār,

35 şeylere satarlar orda da var türkçe bilen. yemek, bu tarafta yeyceksınız serbes elāl he he helāl, karıřıķ yoķ. obir tarafta, orda yapmiştır hınzırı, orda pişirir kebabını şey. burda var şeyler, her bi var kebaçılar, var şeyler. buyrun. yaptım, ben askerligi yaptım, sonbur em sısakta sonburda acemiyimi ā dā şey sısakta yaptım. birisidir sırbistanda, birisi hırvatistan evet. sısaktır hırvatistanda, a sonbur sırbistanda. eyi o zamanlar eyi. yoğ_imiş üyle. a bir

40 yatakta yataydın bi şey ama sonra geldim. bi geldi_o milliyetçilik, milliyetçilik geldi, ben arnavut, ben türk, ben boşnak, ben sırp, ben hırvat, karıştırdılar. sonra kalktı bi tane vardı bir burda şems belki duymışın. ben bütün yugoslavyayı sırp yapacam falan fırtıs. yavaş yavaş erkez ayrıldı kendi nası anlattırayım büle ayat gibi biz de republikaalardayız. makedonya, şey müslimanlar odur. sōram bir zaman başkaymış. dedim bunlar gelse şey

45 ben tito zamanında yaşamışım. çocuklara vermiştiler biz deyz deçki bilmeym sizde. öğrenciler için, çocuklar için şey para ē verirdilar. fabrikada çalışırdım, eldivenler, ayakkabılar, şeyler. istirāda giderdın üderdi fabrika. şimdi sonra sen yirmi otuz bin evro olsaydın, giderdın burdan italyaya gaylen yoğ_imiş. şimdi bilseler ki beş yüz evron var ... üyle oldi. e şimdi nası yapaydi tito, yapaydi allahu ālem, allah biliy, ama millet bence şimdi

50 burda açan bence ben yaşadım o zaman. ben yalnız bir aylıklen dört alti kişi ben, hanım dört çocuk alti. başka. burasidir bit pazar, bit pazardır. bū, burda kovaçlarla şey caddesi. bina arkasında kovaçlar. obirisidir ürtili çarşidir dedim şimdi bunlar deylar şköpska çarşıya stala bilmem ne ama asli ürtüli çarşı. üyle, ürtüli çarşı dey bir zamanlar. e sonna te dedim ben milliyetçiyim. yoç stala çarşıya şköpska. nası yoç ya ben kırk yedili burda doğdum

55 ben. eh şimdi iç gittin mi doğum yerine sen? yoç tutine gittin mi? orda var boşnaklar. ama bi şey süleym. sen fazla. yoçsa yanlış sana tamam senin te alamanlar, italiler. tüvbe yā rabbi affedersınız hanımefendi. ayıramassın papasın mi oca midır. bizde papasla taşırşak. ayni var tutinde o şey, bosnada olsun burda var oļsun. yanlış anlama o saçal ne? bir iki parmak odur sūnnet ama sen. çıkmış papaz gibi bizde şey hoca çıkarsın tatasını sarıgını,

60 anlayamassın angisi oca angisi papaz. bir zamanlar var_imiş burda büyük ālimler büyük ālimler var_imiştir. ataullā oca unuķasi var ama anmaz dedesini. ataullā oca üç sınıfı talebe çıkarmıştır. ama yedişe am yoç üyle otus kırk. dörder talebe dördü de. bu ataullā ocanın şeyidir bu cāmiler mamiler şeyler yanlış anlama bırakmazdi gitsınlar türkiyeya. siz giderseniz alırler burasını. onun şeyleridir bu ama var unuķasi anmaz, anmaz ataullā ocayi.

65 babam baban yō babanın babasi buni ondan dīl yapmış. yapan türkler yapmış buni. isteym
deym ā tutmuş, yollamış üteye buraye burda ocai, orda ocai, orda talebeler bu islamiyet
burda ondandır ama çocuklar sülemezlər, şey yapmazlar. burda var imiştir büyük ālimlar.
fettā efendi fettā ra_uf çocuğidir türk istanbulda, kapalı çarşıda. kızım, geç sen da biraz.
ama ben bak iyi şey dīlim, ama sen şimdi iyi teşekkür. ē burda var imiştir büyük ataullā
70 oca ocalari fettā efendi, memet efendi. fettā ra_uf çocuğidir şeyde, türkiyede kapalı çarşıda.
sat bi de allah u ālem fettā efendi, selim_ efendi, āfız şaban, ē mehmet efendi memet sadık.
bunlar büyük ālimler, türkiyeye veriylar fetva. fetva biliysin sen, fetvayi burdan çıkıği
aliydilar çünkü o zaman o zaman atatürk bırakmamış böyle şeyleri aynısı. ē atatürk
bırakmamış böyle şeyleri şey e_o burdan fetva aliydilar bazı şeyleri şindi. a e şindi a ataullā
75 imiştir hocasi ama ne zaman lāzım_ di fetva için fettā efendi imiştir. sonra rāmetli olmadan
evvel artık deym benim yerime fettā kalkın benim elimi yıkarsınız sonra fettā efendinin.
fettānın lāzım ise bir şey se peşin o sonra siz girersiniz şeye. budur başka ne lāzım? āmin,
başka āmin ya rabbi. süliym burda var kurşumli an da burdan isterseniz çıkasınız. o var mi
giriş isterseniz bu binanın arkasından düz gidersiniz baş şeye çıkarsınız kurşumli ana
80 isterseniz. sonra var şey suli ani gürüyon mu? baktınız mi? ē şey, çifte amam. murat var
mi burda çarşıda cāmi murat paşa, ondan önce sağ tarafta, gidersen. ne yapalım dīl bir
fağultettir. ben çingene şeyi da bilırım evlādım. sağ tarafta cāmiya gelmeden sağ tarafta
orda çifte amamdır. murat paşa cāmisi, budur sultan murat em saat cāmisi. burasi bit pazar.
yāya paşa, mustafa paşa derdilar. ne zaman yapılmışlar iki kardaş bunlar. allahın şeyi oluyo
85 var ya kıbrısta kaldı mi te git şimdi gün kalsın kalmaz. derdilar burdan_ atardi baltayı yāya
paşada kardaş üle dey şimdi. e üyle mucize bu. var ya izzet kıbrısta, tek nereddir derlār
büyün. gitsin koysun bir temşori yok ama kalmış orda. niçin? allahın dey, hop. şindi dā bi
şey süleycem. sen ama doğru. erbağan o şeyli mi, erdoğanlı mi? imamoğlu mi? nası
istememiştim oni. ben sana süleycem aḡ. erdoğan. eh şimdi osantırdım, ama osantırdım dey

90 bak. ben de bizdeyiz orda, fakat çok yanlış yaptı. istanbulu kaybetmezdi. vardı sarıgül
seneye bir, bir yerde harb etmiş şey gül, izmirde vardı başka izmiri alamaz çünkü ordadır
hep solcular. şeyde ankarada melih gökçeyi bırakacaktı. ben bilmem ne akli var. e episını
hani eski arkadaşların? bir yerde gittilar, şeydilar. şimdi yalan ben tamam üyle şey
tanımaym oni. sen bak deylar affedersınız ben da uzattırıym ama. yeni bunar akarsın, eski
95 tükürme eski bunara tükür ondan, sen aldın genç ta ama eskileri melih gökçe, arınç,
bilmeym ne o binali hepsi davutoğlu, belki davutoğlu bi yanlışlık yaptı o zaman şey
uçaklen. rus uçaklan ya biz vurduk falan. orda onunle belki yaptı yanlış ama. şimdi
isterseniz müsaade gidebilirsin, deylim bir çay içelim ama.

METİN LX

Kaynak Kişi	Menduh Ali
Yaşı	73
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Berberlik hakkında, Eski Türk Çarşısındaki esnaflar, Sultan Murat hakkında, meslek hatıraları, Üsküp'teki tarihi eserler, Kral Kızı Hikâyesi, Aile hakkında

aleykümse lam beyefendi. teşekkür ederim, siz nasılışınız? iyi misiniz? ayrola, evet, tamam, evet. ne demek, ne demek. ismim menduh, soyadım ali. yetmiş üç evet. çok uzun zemandan beri burda bu dükkanda. dört yaşından beri çocuk gibi bu dükkanda, bu dükkanda düşünün düşünün saçlar ağardı. sibir den gelmiş bir ayıya başladık benzeyelim artık. bembeyaz er tarafımız. te şimdi selâmetlen medet umuy da burda yetmiş yıl oldi bu dükkanda. burda mesleğimize a_ıt berber zenaati eskiden berberler_ diş çıkarır, kan_alır boynuzlen sülük, saçkıran çeşit çeşit mayasillar, şugalar, çeşit hastalıklara ilaçlar falan. bunlar hep beberliğin dalları. ema şimdi bu birazcık yavaş yavaş geçey, insanlar modern modern oldukları için doktora hemen bir hekim başliyular doktora, hemen bir ekim birtakım şeyler biz çok dâ güzel ama ne yapacaksın. şimdi zamanlar üylecene değışti. bu zanaatta çocukluktan beri. düşünün ki kalfalar, çiraqlar süpürgeylen süpürüy gübreyi kenara doğru. bense ters. çocuk ya müşteriler de gırgır geçey, oynay. babama ayde deylar yeni usta almışın, yeni kalfa yalmışın falan fırtıs babama. e işte uzattırıyla_ bir başı ben baş için dâ tamamiylen elini

uzatmamış, kavrā dondurma bitti. oyun bu zemandan beri işte fotoğrafım e ne ki çok küçük
15 yaştan beri burda. babam da berber, dedem da. hep bu dükkanda ben. babam başka yerde
da işlemiş, ama babam burda, bu dükkani yüz sene bir gelirati var yüz sene. ben yetmiş,
ben yetmiş. e babam benden evvel e işte. yüz senelik bir mazisi var tabi. neler
söyleyebilirim? burasi eskiden çok büyük esnaflar var idi, adamağıllı insanlar var idi. soyi
sopi ustalar, burdan geçirdi bir zamanlar çayn_āğa, çayın_āğa serova kenarında. kardeşleri
20 et satardılar kaçak, çünkü burda siki o zamanlarda e çayın_āğa geçtiği zamanda bütün çarşı
hazırlanıy, selam versin o kadar çayın_āğa. çocuğı da rüstem, rüstem kşap. ē çayırlar
gütüriylar, küçük beygirlerle küçük atlarlen. tedigımız oni beygırlen oni beygırlen gütüriy
sultan muratta ders okuy hocalık için āfız çıkacak falan fırtıs çaya gütüriy, çaya geturiy
çayaylan. rüstem āğa o kadar güzel, dilber adam ki bir beni ağıllara zarar. irice ben
25 yanāğında, o kā güzel, o kā dilber çocuk. bırakmaylar soğaklarda yalnız gezsın çalmasınlar
çırpmasınlar. hele hele bi o zamanların insanlarına göre çeşidi işte çayaylen gidey çayaylen
geliy, āfız kendi. kardeşi sülman āğa onlar kaçakçılar ema çarşıda çayıylan altın diş, saraç
ağıllara zarar. kaz muratlar, cavit āğalar, urğanci fettā efendi, papuççi fettā efendi. o idi
gene din üzerine şa_jr fettā efendi o ayri. oni konuşmaym, bunlari çarşı insanını konuşıym.
30 şimdi büle insanlar var idi. kemał efendi, o kā sene isa beg cāmisinde mü_ezzinilık, imamlık
işte orda çalışiy. mü_ezzin başlay sonra orda çalışiy imamlık yapay. hiçbir gün kalmamış
sabā namazını eksik. parasız, parasız. kendisi kunduracıydı, kunduraci dükkani. sabā, üğle,
akşam, ikinci epsi tekmił bırak ta saba_çi içbir iç imkansıız. sabāyi eksik etmemiş.
dağcıymiş deylar. oni ben bilemeym ama deylar ki on yedi sene çalışmış. e sen bir sabāyi
35 kaçırmasıın on yedi yıl ağıllara zarar. insanlar buni konuşiy, çarşı konuşiy. çarşının
düzeni, usuli, çok adamağıllı insan var. çeşit_insan terbiyeli, efendi falan fırtıs. e şimdi çarşı
gibi çarşı osmanlilardan kalma. buraya derler eski türk çarşisi. e pa aşā yoğari
osmanlilardan işte ne zaman gelmiş osmanlilar, bin dört yüzlerde bilecin. çünkü istanbuli

sōra aliylar. peşin buralarını aliylar sōra istanbuli. aķşemseddin zamanında demek, sultan
40 murat zamanında, bayazid zamanında, o zamanlarda istanbul aliniy. fatih sultan memet
ikinci o istanbuli aliçten falandan firtızdan ülecene aliylar, feķat buralari peşinden, peşin
buralari. bi şeyler dā ne isteysınız? sanat üzerine, çarşı üzerine üskübün burda yüz on altı
cāmiylen piķolomini yaķay. yüz on altı cāmiylen emir vermişler yaķsın burasını çünkü
burda var jmiş kuĝa hastalığı o zamanlarda kuĝa. kuĝa astalığı olunce insanlari kirece
45 ataylar, yaķaylar, eşyalari yaķaylar. kirece ataylar ki o astalık türemesin. çukura atar imişler
falan. emir vermiş onların çünkü osmanlı devrinden almışlar bir dört beş, üç dört yıl
topraklari. e o zamanlar geliy. burda var tatarlı küçük bir şeyircik üsküpten beri yetmiş,
seksen, yüz kilometre yoktur ama o kadar deym. toplaniy tatarlılar fazla. osmanlı askeri,
türk askerleri toplanınca ne zaman toplanıylar piķolominye emir gelmiş yaķsın. e bu güzel
50 şehir, o kâ hanlar, amamlar, o kaleleri bilmem neleri falani firtızı yaķalım, emir yaķacaķsın.
emirdir yaķayım. yaķtık zamanda kendisi tutuliy bu hastalığa. hem yazay kaç cāmisi var,
kaç hamami var kaç bilmem nesi var te hanlari falanlari işte yazarken yazay, ağlay ve
yazay. durum bu, müyim olan ağlay ve yazay. kendisi da tutuķ bu astalığa. şimdi dünecek
geriye yaķmış, dünecek geriye. avustronĝa ne demek, avusturyā doĝri macaristana doĝri
55 dünecek. dünmiş ķossofpoleye vefat etti nerde ne sultan muradın ķabri, türbesi. nerde ne
miloşeviçin ķabri mezari miloşovicin orda bunun da ķabri sıradan bir ķabır dīl. tülbe falan
sultan muradın gibi deĝil ülecene o zaman. işte orda e sonra hücum edeylar tatarlılar, tekrar
bu topraklari osmanlılerine devrediyler, aliylar. o da sünnetçi yaptı. evet. e şimdi babam
ben onunlen olacam, babam berber jmiştir küçük yaşta ama doķtorluĝi da var idi onun
60 doķtordeydi. niye diyeceksin o zamanlarda kıtlık, doķtor kıtlığı askerlik yapay. eski
yuĝoslavya zamanında sloveniyada, lubnanada stavna borine bonze her zemandık askeriya
boĝnisasi. e şimdi orda okuy, doķtorluĝi da imtānını veriy. doķtorluķla, berberlik peşin
küçük yaştan beriye o ayri. ama orda doķtorluĝi da var idi. e şimdi büle bitaķım şeyler o

zemanlarda da zor. otuz alti senesinde askerlik yapay. ne zeman karl aleksandiri vuriylar
65 marselde atentat yapaylar. vuriylar e ondan sonra çocuği geçey, kral petra turi ikinci kral
petre demek kral petrenin toruni kral aleksandirin çocuği. işte ona da yemin veriy, buna da
yemin veriy babasını da babasını marselde vuriylar, çocuğ geçey. çocuği da yemin edey,
ona da yemin edey iki sefer. işte babam bu, e ondan kan almak, dalağ bozmağ, sađđıran,
ağız tutuğuğuği, řuđa hastalıği, birtağım diş çığarmağ bñle şeyler, sñnnet bñđñ bñđñ işte
70 yazdım biraz evvel yazaydım, te onlari yazaydım, sñnnetleri yazaydım işte koferde
bunlarlen. berberlığtan ādab bunlar da. e şimdi kan almak boynuzlen, bardağ vurmağ, şuğa
astalıği, birtağım hastalığlar, ağız tutuğuğuği, cilt ē rağlari burda diylar rağ işte birtağım
astalığlar burda da. çok şeyler dā. diş etler turadan o ilāđlari lāđım yapasın da biz kendimiz
kendimiz kendimiz yapayz onlari. sađđıran için kendimiz. a sñlñkler gene ayri esap sñlñkler
75 gidiyz orda şamağta tutays. şamağta var istabulda vefat etti şimdi bir iki yıl önce adem
adem kalfamız öylen ben giderdiğ burda, sñlñđi bir herkes sonra bizden alırdi, herkez
bizden alırdi. biz girerdiğ şamağa, göle girerdiğ tutardığ biz, kendimiz bařđalari korday.
yoğ yapışığ, onun var bir usuli var nası çığar, nice çığar ō. çok çabuğ çığariym, kendisi
çığar iç lāđım dñl elle doğunmasın dñđer kendi e odur mārifetleri onun. peşin benlen o kalfa
80 giderdiğ, bařđasi girmezdiğ. babam sađđlıđlydi, babam o kalfa bayrampaşadaydi orda dñz
soğağ var, kāveden cāmiden ařāya doğri bayrampaşaya perşembe pazarına çığays, sadı
onlar çığay orda, parđa çığay. te şimdi orda onun bi tane var idi arđa soğağta ordan,
kāvelerden ařāya inerken baş çarşısı bayrampaşanın, eğ birden ardında orda işler idi adem
berber bilirlar çocuğarı orda epsi yazarsen kitapta, televizyona çığarsen lāđımlar epsi
85 güürular, duyarlar, bilirlar epsi istanbul kırımı kırımı, istanbulun neresi sonra ço paralarla
geldim gittim geldim gittim burda da çok gezdım. işte türkiyeden tuttur, türkiyeden
almanya, belgiya, fransa, avusturya bilmem italya bütün italya kenardan kenardan e sonra
afrikanın bir parçası bu taraftan nerde malta, tunis, maroço o taraflari, afrikanın bu tarafı e

sünnetlen e gittim. e şimdi niye diyeceksın gittim. türkiyedan dedilar burda kursislar sizin
90 alışiylar çocuklari. eyi fena güzel islâ bilmem ne falan yapay, kaçay, gidey bitti. bu kalıylar
sonra bana sağiltirasın, baķasın, edesın, yapasın işte idare edeyz vadede. onlar da bizim
meslektaşlarımız, birbirimize elimizden geldiği kadar yardım sağlaya. bütün bunlari hep
ama beni fazla pareli pareli insanlar. nedir o sen geleceksın buraya, sen gelecen buraye,
sen gelecen buraye. ama diyeceksın burda hep benim, hep benim sonra yalnız da kaldık,
95 yok başka da zati babam vefat etti, kardeşim ē kalfamız vefat etti, komşı vefat etti, kalfasi
vefat etti. kaldım yalnız, nası isteym üle oynaym, bitti. ohō istediğin kadar. şimdi dur
anlattıraym. müşteri geliy, usta saç tıraşı saç tıraşı yap. tamam. tıraş ederken sonunda nası
tarayalım saçı? yari sağa yari sola. tamam. haydi aydi zamanlar geçey nası? gene yari sağa
yari sola. kalıy iki kıl. iki kıl kalınca başında nası? yari sağa yari sola bir aķ sağa bir sola
100 demey, yari sağa yari sola a dey nalet olmay dey gene bu verilmiy bulmuş nedir o? dur
baķalım ne oliy? düşey bir dā kıl, kalıy tek kıl. e şimdī tek kıl kalınce o zeman şimdi usta
ğirgıra istey girsin gibi ama müşteri verilmiy arkesine düşmiy, kedi gibi müşteri da. şimdi
dey nası tarayalım saçını. bırak dey üylecene boşver kabarıķ dursun üylecene o biçimde
demek bir kıl kalmış tek, oni da kabarıķ verilmey demek arkesine düşmiy. şimdi bu bir.
105 ikinci küçüğim çıraķ, ciddi esas işte müşteri tıraş edin da acelem var, oraya gidecem buraya
gidecem falan. bilmeym küçük çocuk dā çok acemi, kör acemi ne derlar? e ama ayde tıraş
et, ne kā biliysin te o kadar. acelesi var da gidecek bir angi zayıf yere. sonra adamı aldım,
aldım tıraşa yavaş yavaş, kes bi yerde koy biraz pamuķ, kes dā bi yerde koy gene pamuķ,
kes dā bi yerde koy pamuķ, yari saķal gitti nası nice bırak, doķunma usta. neden o? bırak,
110 bu tarafını bostan ekecem. bu tarafını pamuķ ektiķ, bu tarafını bostan ekeceksın te bunlar
büle şeyler. burda yaşadık bunlari büyle şeyler var. hepisini bilirim. nasıldır niceğır bilirim,
ama ne zaman yapılmış, e şimdi her bir şeyirde şeyirde bilir sultan cāmisi var. burda sultan
murat başka yok. bir tane sultan cāmisi bir tane yāya paşa, bilmem ne paşa bilmem ne paşa,

mustafa paşa. işte paşaların var. beylerin var efem tütünsüz cāmisi iki kardeş biri tütün içey
115 biri içmey. te tütünsüz cāmisi var. ne kâ yapılmış ne zaman yapılmış? ordā evimiz orda,
orda doğmuşım tütünsüzün altında, tütünsüz ile cāmi, acı kázım cāmisi arası. ikāyesi iki
kardeş biri tütün içey, biri tütün içmey. topladığı paralarla cāmi yapay o kadar. bitti, iki
iki dört yapar. içmediği için o pareyi toplay ayrı. o pareyi toplay çünkü onun yanında var
kırál kızi kırál kızi. kırál kızi tariya bi şey. yanında, elli metre ilerisinde yoktur fazla, elli
120 metre. onun yanında vardır dörd_ayağ dörd_ayağ. e mum giderlar, yaqarlar falan firtız bi
şey popuşalar yaparlar üyle şeyler. dörd_ayağ, dörd_ayağın yanına var kanli bunar, kanli
bunar. kanli bunardan sonra gelir acılar yolu, acılar yolundan sonra gelir ğazi baba. ğazi
baba ğazi baba dā yaşli olduğu için baba te falan ama ğazi_imiş kendisi. vefat etmiş orda
gümmüşler ğazi baba, ama bunlar sırayla gider. çünkü kırál kızi, oca efendi osmanli
125 devrinde te askerlik yapay. kırálın kızi bi gün bu şeyde abdes aliy kılmakta abdes aliy, falan
aliy firtız aliy bi gün için oca efendi bıkmış artık. oca kendisi asker, bıkmış. e ama işte
hakkın kudretli, kuvvetli ne zaman burda ğaziylar mezarlıkları çıkay, kız orda. kırál kızi,
kırál kızi ondan kalıy. hocaları dīl orda kırálın kızi orda, onunla askerlik yapmışlar onlar
o oca efendiylen. e burda gümmüşler ama o kendisi değil orda kırálın kızi orda onun için
130 kırál kızi. yanında dörd_ayağ. burda var altı ayak ta yukarda. tülbe, tülbe bir yatan orda
dörd_ayağ dört taş üzerine üstisi de üstü de ürtülü. e şimdi ondan sonra geliy gene kanli
bunar. kanli bunar işte zamanında insanlar orda vurulıylar, tepeleşıylar falan ataylar oraya
kanli bunar ondan gelecek, başka neyden? e ondan sonra hacılar güriylar, acılar gideylar,
o yoldan gideylar çünkü şimdi orda iki usul arada. çiftçilerle zanaatçılar. onların bayrağı,
135 bunların bayrağı onların bayrağı, bunların bayrağı. niye? ē çiftçi olamaz, şeyirsız kasabasız
o yapacak onun puluni, sabanını falanını, o zaman için şimdi traktörler falan o o zaman
için işte onlar ileri. yok biz besliys herkezi. biz ileri onların bayrağı her vakit anlatmakla
büylecene er ikisinin bayrağı te şimdi hacılar yolu var. acılar yolundan sonra gelir ğazi

baba. ben tütünsüzde büyüdüm, yanında onların. ne demek. evet evet türkiyē evlendilar.
140 şimdi büyüğü doktor idi ama vefat etti bu. orda vefat etti, burda idi doktor. ē kıs türkoloji
üzerine fakültet bitirmiştir, türkoloji üzerine. e ikinci kız o da burda nice şimdi öğretmen.
yüksek pedagoji okudu öğretmen için falan ama verdik türkiyeye, türkiye vefat etti kocasi
kaldi, geldi burdadır, bendedir. e şimdi ilk kızım da kocasi vefat etti, çocuklar torunlar
benimledirlar burda. ikisi de ikişer fakültet bitirmiştilar. bihomiya ikisi de birisi
145 biyohemiya makro ekonomide, bihomiya türkoloji. a kız var türkoloji üzerine doçent, dekan
ē doktorant, türkiyededir, ordadır işi odur adanada. kocasi da tuğgeneral ama profesör.
arabistanda yedi buçuk yıl hayrına ders vermiş. ē amerıkada üç buçuk yıl kıs adanadadır
evleri, istabuldadır evleri, ankaradadır evleri. e şimdi te alti yıl oldi burdan oni mārifetlen
attılar türk olduğu için müslüman olduğu için gavurlar. mārifetle nedir? emniyetimiz yok,
150 gidesiniz siz anali soydan eski üsküpliler. babanız esnaf gibi falan fırtız emniyetimiz yok
başkasını günderelim türkiyē ē büyük arşivde çalışsınız. atınada çalıştım orda iki yıl için
ama ben burası için burda, fakülteteydi en büyük profesör. işte yok emniyetimiz başkasını
siz gidesiniz. e aydi devlete bir yardım gibi düşüniys. ne zamanlar sonra dā iki yıl. bi kerem
onun yerine almak için orda çünkü katedra size fakulteyi bitirirken katedraya lāzım mi
155 vermek için imti an vermek için katedra. e burda vardır katedra. katedra katedranın şefiydi,
o müsaade ederse bi yere çıkabilir, mastırlığa ya doktorluğa o vermeden çıkamaz. e şimdi
çok büyüdü burda. orda da yine büyüdü çünkü orda çığıriylar sultan anım kendi isminden
sultanın baba çünkü kocasi şey tuğgeneral olduğu için ona düşiy sultan anım orda. çok
büyüktür, çok büyüktür orda da. em bir tanedir türkiyede de dünyada da türkoloji üzerine
160 bir tanedir o. karıştırmayalım bunlari bağ temin da söylemedim. çok çocuklar iki defa
dünyada aldı ikinci yeri büyüğü. bir moldovyada aldı, bir de romada aldı. küçüğü o da iki
defa aldı dünyada. inad ediler iki kardeş o aldı amsterdamda hollandiyada, amerıkada
vaşingtonda büyüğü hep vaşingtonda bitirdi doktoratını da mastırlığını da fakültesinde

üylecene episi. Şimdi küçügi ratviyada o veriy Şimdi isteklerini mastırlıgın. burdadır,

165 burdadır bu birkaç güne.

METİN LXI

Kaynak Kişi	Mustafa Şerifi
Yaşı	54
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Yugoslavya döneminde hayat, eskiden bayramlar, Taş Köprü hakkında

aleykümseġam buyrun. evet biz arnavut. ben çok çok türçeyi konuşmuyorum çok güzel ama ne çünkü işim var burda da. aynen. mustafa şerifi, elli dört. te burda ne bakaysınız telefonlar için yapıyoruz burda. evet, arkanın telefonlar var kaplama telefonlara, jelatin burda şarj var, kulaklar var, hepsi var. burdā, bit pazarda şindi bir yedi sene bu işi yapıyorum yedi 5 sene, sonra işlemişim ē taksi bir on iki sene. taksilik yapmışım. ē güzel idi ama şimdi biras nası deym. ġāzım idi çok vergi üdeyesınız, araba eskiydi biraz. bu tezgā idi benim burda kiralik verdim bir beş sene burda tezgayı. e sonra bıraktım onu geldim burda. evet. evet geldim burda, yok nereye gideym başka yerde. bu idi benim onun için geldim burda çalışmağ için. ya güzel dġl güzel ya. çarşıda burda em ē seksenci bin doşsan alti seksen 10 çarşıda seksen altıdan çarşıda, burda çalışmıyorum ama zaman hemen fazla yüzde fazla konuşurduk türkçe o zaman. e doşsan yaz geldiler bizim arnavut partileri, e sonra başladılar biraz türçe kaybetsın. başladı elli elli oldi o zaman. e sonra dā biras şindi fazla gidey arnavutça, dā çok gidey. eskilerde bu gençler gideylar meselā arnavutça dā çok em okula gider arnavutça te üyle. evet e çok as turçe konuşuyorum çünkü çok emen otus sene

15 fazlayım çarşıda çok as türkçe konuşuyorum anladın mi? yā siz deysin eyi ama biliym nasıl konuşuyorum şimdi. e üsküp üsküp türçe kalıyor bu üsküp türçe kalıyor biraz şimdi. çünkü gençlere dā çok internetten, televizyonu, telefonlardan dā güzel konuşuyolar emen yeni türçeyi nasıl deym. yok evda arnavutça konuşuyoruz arnavutça. var, iki erkek, iki kız var. pā büyük çocuği var, çünkü o çalışıyor bunlarla türkiyede, çok mal aldı türkiyeden. ema

20 üniverziteti bitirdi burda mağisar oldi burda. e onun çin biraz gençleri dā dā çabuk türçeyi anlatıyorlar. geliyor nasıl türkiyeden çok musafir var dā. em bizimkilerde köylerde var burda meselā dışardan, üsküpten var köylerden çok türçe ne biliyorlar evet geliyolar, geliyolar. vallā emen nasıl deym yüzde kırk var, var. evet evet evet evet biliyolar çünki çarşıda bir zaman dedim 'ki emen fazla türçe konuşuyorlar o zaman. ama şimdi biraz biraz yok ç

25 kaybediyor amā şu gençlere dā çok üniverzite diylar arnavutça yokse makedonca dā fazla diylar onun için. nasıl? gidar türçe burda emen türkiye alti sene, alti yüz sene burda imiş. onun için beş yüz sene türkiye burda imiş makedonyada onun için kalmış o türçe. evet. bu mi? çok var. nasıdır hemen ben elli dört yaş, emen yetmiş yetmiş sene var fazla eh, zelzeleden sonra alti üç zerzele oldi burda onlar galiba pazar o kadar var burda. abe yıkıldı

30 biraz ama yok çok. yok ben alti alti alti beşim alti üç idim. yok küçük genç, dā doğmadım o zaman ya. evet i'ki sene sonra ben doğdum, iki sene sonra. siz. askerlik evet evet evet ē uzak yaptım, bin kilometre emen zagrepte aydi o zaman idi yuğoslavya zamanında burda yuğoslavya bir devlet idik. şimdi o da bir devlet nasıl devlet oldu evet. dā güzel idi o zaman ya dā güzel idi. em iş vardı dā çok em insanlar idi dā güzel. şimdi biraz insanlari nasıl deym

35 bu telefonlardan internetlən en bi şey angisi güzeldir angisi kütü yapaylar işleri şimdi o birazcık. yok yok sıkıntı yok idi o zaman. yuğoslavyadan içbi şey sıkıntı yok idi burda. yok, askerde işlerde yok idi sıkıntı, güzel idi bir zaman. sonra biraz ama e şim nasıl devlet. ē oldi ama biz olmadı biz dışardan yaptılar evet. yok, amerika amerika yaptı dā çok. küçükken bir zaman türkiyede geldi var amcalar bayrampaşada var bir üç tane amcalar var

40 orda onlar seksen dörtte ne burdan gittilar, e ben türkiyeye gideydim çok gideym türkiyeda.
em şimdi türkiyeda bilersin tito bir zaman yugoslavyanın. siz açan gidecek titoya bakacak,
sizin alacak burdan tamam üyle oldi. tito gitti, yugoslavya gitti evet. soru dolu mu? biraz
kes biraz biraz kes biraZ. evet, taḫsicī ben devletin işi iç yapmamışım, ep kendim işim
yapmışım. evet evet burda ben yok. babam köydedir ama ben burda doğmuşım üsküpe.
45 setapetka yok var var ama on yedi kilometre burdan. evet. eḫ yok, bir zaman idi başka bir
zaman. babam ani nası olacak üyleydi bir zaman. evet evet. yök. gördüm resimde görmedim
salte. zaten idim asker o zaman ben dedim tatile geldim burda, o zaman yaptım nişani
yaptım ben. sonra yedi sekiz ay sonra evlendim. evet böyleymiş eskiden şimdi yok. böyle
yok o zaman. gitti o zaman. şimdi gençleri gürmeysin kendisini almaylar. bir zaman geliy
50 evet şimdi ep onu üzetitle buna gençler oldilar onun için. biliylar dā çok bizde. eyi çok vār
çok, az var çok as saygi. gelince eyi ama şimdi bunlar ep iki çocuklar hep üniverziteti
bitiriyolar burda iki sene şimdi onlar dā güzel benden biliylar bi şey onun için şimdi. ben dā
onlara dā çok ben dinleym yoksa onu evet. eyi, eyi bayramlar emen bayram bayram hemen
ayni ḳalmış o zaman, bütün zaman emen aynidir bayram ayni ḳalmış. e nāpiyōs ī sabāliḳ
55 yiyos, sonra gezmeye gidiyorus epsi akrabalara filanlara ḳomşilardan. yok, yemek yok
artık. annem, eski annem gitti şimdi yemek yok ep ḳāvalti yapıyoruz. yemek, ne olaydi
yemek. evet. şimdi gençlere gençlere yok yemek, şimdi dā dā çabuḳ çabuḳ yapsın bi şey em
ḳāvalti em tamam oldi. var var meselā yānidır, yāni ē bu nası idi o beyaz bizde graş groş
diyoğuz ama sizde bilmeym nası diyorsunuz oni. o sudan sade evet. a yok tatli dīl yemek
60 tatli yenmez zaten. yemek odur a yemek. aynı ḳompir o filan onlar domates bi şey onlar.
evet evet var. burda yakın yeni yap mustafa paşa yeni yapmışlar yoḳarda. türkiye o yapmış
ō tika mi yapti başka bilmiyorum. ē buni em sultan murat oni şimdi yapıyular. em isa ē
alaca cāmiyi da yaptilar bir tane türbe yaptılar sarayda. üç tane cāmi yeni yapıyolar şimdi.
evet düzeltiyolar düzeltiyolar. vardı vardı vardı vardı onlar. evet vallā bir eski küpri mi? e

- 65 çoktandı eski küpri. eski küpri çoktandır. evet biraz evet yenimişler o kaldır o eski taşları kalmışlar, şimdi yapmışlar düs. e önceki dā güzel idi ama şimdi ne yapalım. devlet üyle istey, üyle yapmış. yök dügün falan yok üyle. e toplandıları hepisi akrabalarından em sonra gittim trenlen burda em gittim zagrepte. evet trene evet evet geldılar hepisini dā yakın onlar yakın bizimledır hep geldilar üteden em gittim. var bu bekley dā çok dakika bekley kız.
- 70 evet müşteri müşteri. yok, beni bekliyor sizi yok. yok problem hadi selâmetle aydi. siz nerelisiniz? edirne mi? a yakınsınız. geçmişim ama a biliyom nası yok edirne gümrükte. ayde selâmetle. yolun açık olsun size.

LXII

Kaynak Kişi	Rıfat Mustafa
Yaşı	68
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Türkiye'deki akrabalar, Üsküp'teki Türklerin durumu, askerlik hatıraları

ne yapalım buna da elhamdüllā. rifat rifat mustafa. yaş mi? çok. emen emen yetmişe yakın, altmış sekiz. vaktim yok ihtiyārlamā. elli ikisindeyim. elli iki elli iki doğum, bin dokuz yüz elli iki evet. vallā saatlarlen başka yok ki. kırk beş. kırk beş yıl. evli dīl idim kırk bir yılım evli. ondan önce saatlarlen şimdi da devam ediyorum saatlarlen evet. ne yapalım ki? idare

5 mecbur. ep bu tezgāhta toptan da teker dā ep te üyle. ana dilimiz türk türk elhamdüllā tabi. yürükler evet. üsküpte. babam, annem, dedem epsi üsküpte doğuğ. ama gelme ğazi baba maallesinden evet, ğazi baba maallesinde. ama şimdi onlar angi yıl gelmişlar osmanli zamanında mi önce mi sonra mi bilmiyorum onu evet evet. biziS iki üç kardeş. dört kız kardeş. hepsi burda. türkiyē var anımın akrabaları var, hanımın ğalamın alamin oğulları var

10 bayrampaşada, esenlerde, bursada var akrabalar var. dolu elhamdüllā dolu. ama onlar gitmiş elli beşinde elli ikide gitmişlar yāni burdan, köylerden üsküpten gitmişlar çok evet çok. bizim baķasın hanımın bitevi sūlalesi ütede hanımın dayolarī, teyzeleri, amca oğulları hepsi bursadā, bayrampaşadā, esenlerdē epsi ütede. ğazi baba şimdi şimdi varjise alti ane var. alti ane türk var. diğerleri diğerleri ep gelmeler köylerden arnavutlar ğeldiler. ğristiyan

15 varjidi peşin ğristiyanlar türkler varjidi ama kristiyanlar kaçtılar bizden ordan, şimdi

köylerden, kumanova köylerden, şeylerdan arnavutlar geldilar. alti ane türk var eski ne kalma. efendim evet evet evet burda evlerde, onlar orda e da_jima orda da_jima. olur, yaz. var. dört tane var. e bir erkek, üç tane kız. epsi okudular, epsi üniversiteli kızlar. kızlar eyidirler elamdüllā çalışıyorlar. bitanesi bakanlıkta çalışıyor en büyük kız bakanlıkta

20 üniversiteti bitirdi, ikinci kıs asker astanesindedi on sekiz yıl çalışıyor. bitirdi unuversiteti bitir emşire. universitetem asker akademisi bitirdi. orda te on sekiz yıl küçügi nermîn aci badem sistanada bir iki yıl çalıştı ondan sonra bıraktı. uymadi yāni biraz problemi var_ıdı. şimdi burda bir balkan universitet gibi bi şey e orda çalışıyor nermin, bu studentler geliyo onların evraklarını yapay, azırlay, yazdırıy öyle bi şeyler çalışiy ben da onu bilmiyom çok.

25 çocuk şimdilik üniversiteti bitirdi ukuş universitetini bitirdi. magistaturayi bitirdi, iş bulamıyor. biraz biraz burda bize türklere çok sıkıntı var. illā arnavutlar ep bi yere geldilar. em_o kātlan şeyler üniversiteti onlar nası aliylar, yapaylar. a bizim bu kiril i metodi en kuvvetli universitet, çocuk bitirdi iki yıl önce ama bi gün bi güne iş bulamıyor. er bi yerde nerde aranıyor veri doğumentleri veriyoruZ ama içbir karşılık alamıyoruZ. biraz sıkıntı

30 ama şimdi ne yapacak çocuk? illā bulamassem iş dedi belçikaya almanyā dışari çıkacam. ne yapacak, bi tane oğlum var ama ne yapayım ki. günā ben ben bazen evde kendim para ara iki yüz dinar üç yüz dinar ama er gün veremezsin ki da_jima. kendi çocuk genç istey işliy yirmi dokuz yaşına. kendi parası olmadı mı ondan sonra ne e te odur biraz zorluk bize ama yok ne yapalım budur, kaldık. bizi bizi bizi bizi iç bakmıyorlar. bizi iç türkler bilem

35 içbi yerde. bizim partimiz çok zayıf, zayıf biz ben on sekiz yıl türk demokrat partisındaydım, kenan asibiydi bizim başkan hep kendi rüşvet kendi cepine. em şimdi berbat_ıldu. şimdi erkes işine girdi güçüne girdi. kenan asip bıraktı, başkasi geldi bi doktor şimdi yeni gelmiş ama yok. ben televizyonu er akşam seyrediyorum, arnavutlar kendi şeyleri var partileri var, şeyleri kuvvetli güçlü er biri nereye başvuru içi bakanlıkta er bi yerde iş

40 işlere gireyler be. ep bakanlar, başbakanlar şeyler bizim türkler seyrēk yok, yok. bir iki der

ne deylar siz burda biz burda yüzde kırkık siz ne yüzde iki. problem problem türklerle
problem problem vallā. inşallā ama şimdiye kâ düzlenmedi, yetmiş yıl neydi düzlenmedi
em düzlenmez de ğayri yok vallā iç. ben gittim, er bi tarafa yalvardım çocuğım böyle
üteye buraya. illā şimdi biz da partılarla basıcan parayi partiye girecen arnavut parasıylen
45 zor zor. āmin yā rabbi āmin ne yapalım. şunları türkiyeden, evet dışardan ismarlayalım
deym çinden türkiyē geliyor, türkiyeden sonra ben gidiyim ordan alıyom. bir vakıt var idi
iş ben ne deym elāmdüllā bu tezgadan bi kulübe aliydi bir ev yaptık, çocukları okuttuk.
ama şimdi biraz durğun işler çünkü çok mal var, şimdi çok mal var. millet alıcı yok, bak
seyrek. sonra erkeZ bu saatleri alamaz ki bunlar paalı saat orjinal burda var iki
50 yürolük üç yürolük benim en ucuzu otuz yürodan yüz elli iki yüz yüroya kâ saat var. orjinal
orjinal kasyo iki yıl ğarantisi var evet odur. evet burdā burda pazarda epsi bunlar arnavut
iki tane hristiyan vardı, onlar bıraktı. burda ben bir, kardeşim burda en küçüğü ama dīl o
nası lāzım tersine biraz, tersine birazdır o tersine. e bi tane burda salim var, salim aynı o
da türklerden işte bu kayışçının emen arkasında tezgası var salim salim e abisi var bunun
55 izmirde şey ablaları var istanbolda. o da eski türklerden em bi tane kamuranım var bilmem
burda mı yok mu. yok burda tezgası açık ama çıkmamış. o kâ burda iki üç kişi türklerden
obürleri sırp, torbeşi var, arnavudu var epsi. dā çok arnavudu var. şimdi ben sülesām yanlış
ne biliyim ki ben nerden gelmiş, nası onlar burda çeşit. bazı arnavutlar dey biz türküz. ne
bileym ben te. torbeşler türküz yazılıyorlar bazıları yazılıyor türk, bazıları yazılıyor
60 kristiyan yāni eh adlari adlari müslüman, evde makedonçe konuşuyorlar er bi şey. e şimdi
nası onlar bazen diylar osmanli zamanını anladaym ya ne dey kristiyandan türk yapmışlar.
vallā çok çok üle şeylerle ne biliyim ki karışırım problem olur. e niye sen soruyorsun
kimsin sen, nesin sen onun için bakaym kendi işime burda. ama ne yapaym ki. ohōō kaç
yılınde? yetmiş ikisinde. ben unuttum bilem. yetmiş ikisinde, slovenyada marivo evet. ē iki
65 yıl. tabī o vakıt iki yıl, yirmi dört ay. e askerlik o vakıt tito zamanında zor normal o askerlik

70 orda disiplin vardı iki yıl. bir yıl yaptım silâya on sekiz gün geldim bir yıldan sonra eve geldim. gene dündüm geri on sekiz gün sonra. dâ bir yıl yaptım, yirmi dört ay yaptım yetmiş ikide. ama asker idi o vâkıf. disiplin a nice türkiyede yok orda yaptım, ettim. yok şimdi nerde şimdi altıya nice aynı türkiyede şimdi bas parayı bitti iş. eḡ deḡiştı ep burda da aynı. üç ay geldi asker yapay, giymiş uniformayı gelmiş tezgâda eşyalar satay uniformayla asker mi o yök vallâ içbi şey olmaz. er şey zamanında. ne bileym eskidenki zamân çok dâ eyiydi. saygi babaya vardı esnafı var üyle. şimdi şindiki bu bizim çocuklar. tabi normal ben babam ölmeden önce ben ben evlendim nerî all bi maḡsım verdi, bi kız verdi dâ ben hayatımda tşigara onun ününde içmedim ya, utanıyordum. em rāmetli oldi içmedim dâ ebedi. hiç iç iç iç ayadımda hayadımda. annemin yanında içiyordum ya ben babami gördüğüm zaman ben tşigara elimde zordan cepe koyardım yana cepim ama içse yok ne yapaym ki. ya bazı kere baḡır şimdi baba sinirden eşşek sen bunu bilmiyorsun.

METİN LXIII

Kaynak Kişi	Salim Elmas
Yaşı	64
Derleme Yeri	Bit Pazarı
Derleme Konusu	Türkiye'deki akrabalar, askerlik hatıraları

benim ismim salim evet, soyisim elmas. altmıj dört. ticaret te burda pazarda evet tezgata evet. işten kovulduktan sonra otuz yıl emen bu işi evet. öncesinde fabrikada, demir fabrikasında çalışıydık elektrik üzerinde sonra soğakta pazara şe yaptık şimdi pazardan idare oluyS üyle. ayle var evet a bir erkek oğlan var evet. o belediyeci beledē evet. o 5 türkoloji fakultesını bitirdi orda çalışiy. orda türklüğü temsil edey. evet evet türk. sülalemiz bizim konyadan gelmiş altı yüz sene evvel. köyümüz de var, güreler köyü. evet, gittin mi? şimdi biz bütün sülalemiz göçetti türkiyeye. birileri istanbulda, birileri bursada, izmirde üyle. kōmoniz zamanında burdan kaçtılar. ra_ at de_ildilar. onları epsini kōllektive koyaylar. ayvan, toprak ne varsa ep devlet üzerine onlar işçi gibi orda kalıy. ondan ötüri bütün bu 10 topraklar, hayvanlar bırağtık bu devlete türkiyeye göç ediy. bana kısmet olmadı. vallā vesikalarım da āzır idi ama gidemedik işte. türkiyeden garanti olacak kimse de evet. şim te amcamız izmirdeyken o vefat_etti. dört kardeş_idik burda üçü türkiyede. şimdi yalnız ben burdayım. te_öyle onlar_epsi geçittilar orda. şimdi burda tek türkler var biri da burda yakın, gösterelim istersen. e bak şimdicek var burda dā arkadaşlarımız türkçe konuşanlar, türkler 15 evet. zaten burda bu burda zaten otus sene evvel ne kadar ep türçe konuşulurdu. şimdi bu

köylilar arnavutlar nasıl geldi buraya onlar demografyayı da değiştirdiler er şeyi. şindi onlar çoğunluğ oldu, biz azınlık. onların dilini da öğrendik, bütün er şeyler er şey māfoldu er şey gitti. şindi okullarda da çocuklar yok türçe okuyan çocuklar çok zayıf, az. var var tefeyyüz okuli ama öğrenciler az, çünkü türkler fazlasi göç edey. yok avrupa ülkelerine şey öyle.

20 ben tefeyyüzde okudum. vallāyi şimdi ben sekize kā okudum türkçe evet okudum ondan sonra makedon okuluna yazıldık. zanaat okuluna, elektrik üzerinde evet. fabrikada elektrikçi üzerinde çalıştık. demir jelezar. emen yirmi sene. kapanmadı emen kendi şeylerini işe bıraktılar, bizleri mislüman olanları epsini sepetlediler tek tek alanlar. ben ne zaman gördüm ki bütün o arkadaşlar orda ben da kendim istifa ettim çıktım. bu ortamı yaşayasın

25 da anlayasın. erkes çoğunluğ olanlar erkes dışlar. as olanları ezer geçer. bizde da her zaman tā komunis osmanli dağıldıktan sonra bütün bu şeyler müslümanların başına geldi ele türklerin. on beş ay. voyvadina sentardır beograd. vallā insanın en güzel günleri de en fena günleri askerlikte geçer vallā. sen bu işleri. yō o zamanlar eşitlikti evet askerlik o kā şeyler birtakım şeyler var idi ama fazlasi. vallā kötü bi şey yok. güzel geçtik askerlik arkadaşlar

30 var idi şey. başka şimdiki hırvat devleti hırvatistan, karadağ, bosnadan arkadaşlık bir angi şeye geliydi orda. arkadaşlık olmasa zaten kalamassın bir yerde. er şeyler askerlik eyidir ama bu fabrikada çalışanların epsi işleri berbat. evet doğru. bū yugoslavya zamanında bu alti ülke hepsi birbirine bağlıydılar. o zaman ne yaptılar milliyetçiler ortaya geldi, bütün bu devletleri birbirine yok benim hırvat sen sırp yok boşnaç yok müslüman yok arnavut öyle

35 fitne koyduktan sonra er tarafi yanay. bi türlü basaylağ o zaman er şey maffolliy. e öyle burda da oldu. makedonya da devlet oldu. sonunda gene da kendi adını değiştirdiler. bū bu kötü bi şey. bir insanın adi bu ise onun adını alsın yeniden yeni bir ad bul buni avrupa ülkeleri saę olasın.

METİN LXIV

Kaynak Kişi	Abdül Süleyman
Yaşı	64
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Üsküp'ün etnik yapısı hakkında, Türkiye'deki akrabalar

abdül evet süleyman. altmış dört. şimdi dā biraz, emekli evet. dā birkaç ay evet āmin. var, var aylem var asımlarım evet. var çocuk ama te amelyağ olmuş çocuk, dört tane kızım yalnız evet. üç tane evli, dā bir tane kalmış. ben te şimdi kılaym namazi dā biraz gidiyorum eve öyle evet. ne? budur arasta budur en eski cāmi burda üsküpte, en eski cāmi evet. arasta
5 arasta cāmisi evet. bilmem bu beş yüz yıl evveli evet. bazi defa gelırım buraya, bazi defa giderım başka cāmiye hep bir cāmida olmuyor. o şimdi ben bakaym beş vakıt ama bazi defa belki kaçırırım bazi vakıt, evde yaparım o vakıt. allā rāmet evde şimdi allā āmin cümlemizin. nasıl deym şimdi bilmem türkçe nasıl derlar. makedonca, makedoncada arnavutçada ko varım pomoşen direktor napril piyatiyem sizde nasıl deylar? e bazi firma nedir su için mī
10 gübre için mī üyle firmalarda şef nasıl deym demem bizde direktör ama öyle dā güzel şef, şef. öyle koverırım arabayle te_o. şimdi her yerde yok iş. her yerde üyle kriz var her yerde iş için. tito zamanda başka imiş. başka başka zaman imiş o vakıt. o vakıt dā az millet idi. millet dā az. açan çevrilecek kırk yıl geriye kaç insan yok orda. açan bakacan o statistıkayı esabi bakacan 'ki çok millet dā az var. ama şimdi üyle gene şimdi politika üyle, az millet,
15 çok millet az iş. herkes işleyemez. bazi işler bazi, şimdi zor zaman her yerde yok yalnız

burda. ama istedi mi çalışsın bulursun iş, bulunuyo istedin mi istemedin mi o başka. übeklersin işi başka işlere. içbi şey budur. ep burda zerzeleden evveli elli yıl evvelde var imiş çok türkler hep türkçe konuşulurdu ama şimdi zaman zaman değişir zaman değişir. şimdi yalnız arnavutçe, türkler çok az kaldı. onlar epsi gitmişler. ablası gitmiş türkiyē.

20 kaçmamışlar, burdan gitmişler. kaçmamış ama gitmişler burdan, istiymişler ütede yaşasınlar gitmişler yaşmağ için. kaçmamış kimse iç. ne zaman bakacan ütede türkiyede var em arnavut var em buğaristan em yunanistan her ne istersen var orda. er millette er bi ükümette var şey. ama burda fazlasi imiş makedon ya da episi türk. hep kasabalarda imiş fazlası imiş hep türk. istersen kalkandelen, gostivar, o resen, bitola bitola manastır derler

25 bitolaya, veles, prilep anmaym dā fazla kasabalar episiymiş ep türk. yüzde doksan episi türkler. şimdi zaman zamane değişmiş episi türk. ben nasıl ne ā bak türkçe burda ep gelirler turiz bak çok evet. āā episi müslümandırlar. yok çok çok seleksiya yapmak insanlarda. episi aynıdır evet. nerden? angi kasabadan? edirne yakınsın dīlsın uzak sen. dīlsın uzak sen. yari yolda yari yolda istanbula kā yari yol gelir. nası yok gitmişim ben edirnedan

30 istanbula kā var dā dört yüz kilometre öyle mi? burdan üteye kā dā dört yüz te o kā. sekiz yüz kilometre. ben asıl yapmışım esabi belki a te ordadır dört yüz kilometre. yo yo gitmem er sene. var türkiyede, var izmirde, var bursada istanbulda var akrabalar doli. şimdi ne yapacan bazısı burda kalmış, bazısı üteye gitmiş hayat. evet nasıl istersın te üyle. istersin oturursun burda, istersin gidersin alamanyada yoksa türkiyede. kimse doğruturamadı sana

35 doğru ne gelir. evet. edirne güzel kasabadır gezdim, gezdim. güzel, zengin kasaba. ha yo yo. benzemez edirne edirnedir edirne. bu kasaba benzer bursaya biraz bursa bursa. yo yo yo yō be. yō yo manisaya gitmişler, var izmirde var ohō ep kasabada. e şimdi nası ne gitmiş nasıl ne buluşmuş ütede o yere o yere gitmiş, beğenmiş üteye, üteye gitmiş. nası yok be. zagrepte hırvatistan ama o vakit titoymuş o vakit evet. yoğ ayri yugoslavya birlikteymiş.

40 eyi yō problem yoğ idi şeydeydi be. ē o şimdi o politikadır orda. şimdi giriştik mi politikaya.

tito can_ımiş güzel_ımiş ayat bırak güzel. aramamış o kimseye yok bir kazandıymiş hep o
şindi begenmesin yersin başka şey evet. şindi istemessin fasulye, domuz eti, yeycen başka
şey. dā burda konuşuliy türkçe evet konuşuliy türkçe dā. var_okul, var insanlar, doli var
türkler. nasıl yok. var bir okul tefeyyüz evet te ordadır yakın. odur eski yüz sene en_uz
45 en_uz yüz sene tefeyyüz. ben biliym dā maksımlıktan evet. te bu da türktür evet. eyi be te
bir türkle maabbet yapayz burda. evet evet soray bi şey ben da veriyim cevap ne biliym ne
bilmem. hadi görüşürüs. türktür bu. o var acelesi ne yapacan. işleymiş, nāsı yok paşalar
var_ımiş, ağalar var_ımiş, beyler var_ımiş. odür dā bugün bugün almadi onların da te. idris
beg, emin beg, ibrayim beg üsküp bitevi beglerin_ımiş. e ama şindi devlet tutmuş ha adlarını
50 kim nedir eski bilir. ben belki bilmem türkiyede orda edirne bazi başka kasabada bilir işi
yabancı burda biliym kim, burda ben doğmuşım. biliym, şindi güzel biliym. ē mu_abbet
şindi yok böyle ē evde da yaramaz ağlatır niçin evde da gitsen nasi bakaryan bazisi sever,
bazisi kucaklar, bazisi süğür evde orda. zor yoksa ükümet eh. herkes herkez bilir kendisini
herkezın aqlını düzeltiremezsin. üylecene ya turmuş agliy yan gidecek bu. içbi şey
55 yapamazsın.

METİN LXV

Kaynak Kişi	Adnan Bekir
Yaşı	65
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Hatıralar

beni pek konuşurtmayın çünkü büle masada çay sıra konuşurken başkadır, kendi zaman ben kimseyle konuşmamışım. büle sohbet ederiz ama konuşmak gelince ben, pek sevmem konuşmayı çünkü neden? çünkü başkadır duymaklen başkadır okumakla. şimdi evet, şimdi bizim cāmide bizim görevlimiz var. belki işitmişiniz kendisini türkiyede ilayi okuyan mesut 5 kurtiş, onun babası biraz onda malumat dā fazla var çünkü kendisi da hem hoca oğlu hem hoca torunu kendisi da. kendisi burdadır. ama şimdi ikindide bulamassınız onu akşam namazında ancak gelir. e obur günler öğle namazi, ikindi ve akşam namazları ordadır. ama bugün ikindide olmayacak, çünkü bir merasime gitti. sigara içiyor musun? e o ne kâ ise biraz dā kendisi çağmağı orda mi unuttum? adnan bekir e şey biz da işte kalmışık bir tane 10 duyduklarımızı, çünkü duymaklen başkadır, görmeklen başkadır, ilimlen başkadır. e şimdi biz meselâ biz tozu koz duyarız, yanlış anlatırız. onun için ya da konuşmak için e o ondan sonra hocamız süleyman hoca süleyman baki hocamız var burda. murat paşa cāmīnın imam hatibi, budur cāmīnın baş sorumlusudur mütevellisi hafız sabit abımız, e yāni onunla birazcık, çünkü kendisi türkiyede tahsil görmüştür. uludağ, bursa uludağ üniversitesinden 15 mezun oldu. e o onlarlen, e o ayrı mesele. inşallā inşallā. biraz şimdi dedim ya üle şikembeyi

kübradan çıkarmak İaflen doğru değildir. yāni bileceksin bi şey. bağ meseġā size bir geğmişten bir hatırayı anlatayım. siz bilmezsiņiz bizim merhum hoca efendilerimiz rāmetli epsi onlardan bi tanesi merhum fettā efendi hocamız, türkiyeye gittī yok. bağımız. bin doğuz yüz altmış üç yılında allahın rāmetine kavuştu. bin doğuz yüz on doğumlu. o yıllarda yāni

20 bin doğuz yüz altmış üç ölümünden öncesine şindi kaç yıl olabilir? üsküp dā topyekünmüş o zaman, çünkü üsküpten göç elli üç, elli dört, elli beşlerde üyle aķın başlıyor. dā önce de varmış. tam 10 yıllar. bursadan bir oca efendi gelmiş buraya, e tabi üsküp alķı misafirperverdir. cemaatler toplanmışlar meşhur bi ses. e halk hoca efendiyi herkes eve konuğ ediyormuş misafire bi şeyler okuyormuş. müthiş ses. e günün birinde o zaman

25 teknoloji nasılsa teyipler, tekerlek teyipleri yuvarlağ vardı ya çekmişler teyibe okumāzın şindi teyiplen geziyorlar evden eve. meseġā bi gün bende, yarın sizde, obür gün onda. nihayet bir gün işte hoca efendiye davet etmişler o meclise ve o konuğ olan misafiri tanıtmışlar hocamız diyor türkiyeden, bursadan diyo misafir gelmiş. hoş gelmişin e şindi tanıtıyor diyor hocam müthiş bir ses. isterseniz diyor bandi koverelim, dinleyelim diyor band ne gerekir,

30 kendisi canlı burdayken. işte vermiş haęķını ve hocamıs iki saat bursa haęķında gelmiş konuşma yapmış, bursalı hoca şaşırmış. yāni anlattıķlānda hiçbir eksiklik yok. dinlemiş, dinlemiş niġayet tamamlamış eyvallā hocam demiş, kaç sefer teşri ettiniz ya hayatta gittiğim yok. aņtabıldım mi? e şindi o neyle? okumaķlen olmuş. e şindi dedim insan okumaķlen okur gittin mi gitmedin. abi ben oralardaydım, oralarını gezdım. vallayı ben duydum ki duymaķ

35 farklı, okumaķ farklı, görmek farklı. işte bunlar epsi alife. diyorum ki burda siz bulacaķsınız kimsedeki kaynağ ne var. şim bizde kaynağ, bizim soķaķ kaynağı ha āfiz ferit hoca andiği gibi o osmanlica iyi bilendir. çok iyi bilir. tabi ama şindi biraz sağlık durumu müsait etmiyor, faķat adamda malzeme var. bağ ayakla gezemiyor evet. eġ o meraklıdır atatürke de. gelenler birçoğu onda evrağlar ne var var var var var ama kime abi? çünkü şindi kalksa

40 bana osmanlica anlatsa çok affedersiniz tabiri ca1iz gibi ġazreti oduna anlatırlar mı? ama

karşısında bir âlim gelince â o zaman değişir, çünkü burda onlar bilir. ferit hoca hatta oğlu da yasir evet evet o da ama işte o hocamız bilir çünkü uzun yıllar imamlık yaptı. emekliye ayrıldı mı? te şimdi orda köyde, arada sırada çıkıyor buralara, bazen bazı misafirler gelince kimseler kendileri tanışıyorlar, ama var bilgi var var. batinsada hâ dırjilova olmasın? syetova köyüne girdiniz mi syetovaya? kırmızı bayrak gördün mi girişte? hoş geldiniz. evet işte onlar, onlar dedim o gün küçük köydür bakınız. o svetova köyü, batinsa köyü, studeniçan köyü o svetova çok geri kalır. onlar yüz, yüz yirmi ânelik bi köydür, ama batinsa büyük köydür, studeniçan büyük köydür. işte anlatırıs İubotene gitmiş, orası da büyük köydür, obürleri dâ küçücağ. kisala voda. sen dedin kisala voda, dedilar maden suyu. bakaym ertuğrulun telefonuna ama yok, yok. çünkü o yâni âdetlerinde şeylerinde osmanlı geleneği vardır. orası pēlivanlarla meşûrdur. o köye a_ittir o tespişte derlar, tespişte şimdi o o tatli o köye a_ittir. dedim ya onlar misafirperverdir bakınız. işte o üsküpte meşûr, meşhur medrese var, türkiyede imam_atip diyorlar ya bizde medrese, işte o medresede meddah medresinde yetişen hocaların hocasi ata_ullā hoca ata_ullā hoca studeniçan kökenli bütün fati dersanelerini orda, yirmi yıl türkiyede kalmış. ordan buraya geliyor, medreseyi kuruyor. meddā medre ve bütün o yetişen talebeler topyekün sanırsam yirmi üç âlim yetişiyor. onlardan iki kanatlı var ki bizde hafis ayrıdır, hoca ayrıdır. türkiyede hocam diyor siz hocasınız bu afızdır hocam diyorsun, anlatabildim mi? bizde iki kanatlı olduğu için ben meselâ benim hafızlığım varsa ve hocalığım varsa beni hafiz efendi deydim kullanılır. benim afızlığım yoksa hocalığım var, adnan efendi derlar. anlatabildim mi? ama her ikisi üzerinde varsa hafızlıkla anılır. e bunlar arasında böyleleri vardır türçe olan ve bütün bu hocanın talebeleri hepsi o studeniçanda hepsi ekmek yemiştir. o studeniçan hepsine kapi açmıştır.

METİN LXVI

Kaynak Kişi	Agron Sadıki
Yaşı	57
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Askerlik hatıraları, meslek hakkında

benim adım agron agron evet sadıki evet. elli yedi yaşındayım. yok itiyârladık artık. var, evliyim. bir çocuk, bir kız. onlar, çocuğum işliyor ya. işley. iştedir ya çalışıyor, işliyor bizim dildeki sülesın. çalışıyor, evet. ben iç şu anda büle iş var ise çalışırım, iş yok ise otururum. tabi, evet. yerimiz burda, evet burdayız. biz dört beş kişiyiz büle burda. hep aynı arkadaşlar, değiştirmesik biz, var başkaları da amâ tek tuğ gelirlar buraya. vallayı oni, ben o kadarını bilmem ben, onlar dâ yaşlılar bilirlar, tariyi güne bilirlar onlar. evet, annem türk imiştir, babam arnavut. oni da sırbistandan gelmedir, prešovadan. evet üyle qarışmış, evet. babamle arnavutçe konuşurum, annemle türçe, çocukle arnavutçe, kızım dışardadır isveçte, o da onunle da biraz yarı türçe, yarı arnavutçe. evlidir, te üyle. tabi dil güzel, dili bilmek güzeldir. herkez bildi mi türçeyi. o odur altın derlar, altındır o sen normal tabi. yaptım ya. kırçovada yaptım. on dört ay orda yapmışım. güzel dîl ki ya sıkıntı var imiştir normalde. askerlik askerlik dîldi kolay o kâ. dâ iyi o eski sistem idi, tito sistemi idi oraları doksanlara kadar iyi imiştir, doksandandan sonra değışti. o vakit sormazdılar, doksandandan başladı qarışıklık biraz. ne dey, tencere kaynasın, arp zamani başlaydi hemen te o. e niye? haklarını insanlar aradılar, arnavutlar ondan sonra evet evet evet. ünçesindeki bizde şu

gençler şındaki bu sistemde bağ er bi yerde iş, nereye gitsan bizimkilar var işe giren. o zamanlarda yok idi. seyrek bir insani bulabilirdin. zaten giremezdin. administratşaya giremezdin böyle. nüfus kâğıdını çıkarasın, pasporti çıkarasın bizim insanlar yok idi orda. seyrēktiydılar. parmakta sayabilirdin ama şindi bizim insanlar var. te oni kazandılar. yok idi.

20 biz, te o biz türkçe okumışık birinciden sekizinciye kâ. sekizinciden sonra ortaokulu makedonça. türkçe okuli yok imiştir. e sonradan biraz genişlendi, arptan sonra bu genişlendi burası. lise bir lise var idi ama başka okullar yok imiş. yök be. evet evet evet. iki bin birinde. iki bin birinde savaş başladı. var, var arnavutlardan var kayıp, bayagi var var. e sayi bilmeym valla i. ordadılar meslegi kim bu insanın o bilir. benim mesleğim başka. evet.

25 benim mesleğim tenekeyle üyle. çatılarda benim mesleğim çatılar. şu anda bu oluği bağ te bu suyu toplayan açan yer etti onlari ben te oni işleym. onlari tut ki aliys hazır şindi makineleş var. evvelden bizim makineleri iki metre olur. ikişer metre yapardık, şindi var makine on metro. hâzır aliysık. evet çatılara biz te onunla te işimiz bizim. yok be devam edeym ben, devam edeym ben. babamın meslegi, babam seksen iki yaşındadır, onun meslegi

30 ben aldım o mesleği. benden sonra yoktur. başka mesleği onun var. onun var arabalarle işi. enver seksen iki yaşında. e tabi o var on sene nası çalışmaz. evet, penziyada. evet. benim semtim nerde severde var üyle. o semt ep fazla makedonlar var idi. yâni yirmi da irede üç müsliman idik on yedi makedon idi ama içbir vakıt yok imiştir bizim problemimiz. iç iç iç iç iç iç iç. savaşta da böyle yok idi problemimiz iç. bir problem ne ki ne çağırıydılar bizi

35 savaşa. bizim devlet çağırıydı biz gitmeydik. ne için gidelim deydik. bizi kabul etmez obürler, makedonlar. bi de kurşuni anlına vururlar. yâni büyük bi deym bir âfız âfız ya böyle âfız ocadan âfız olmuş ama meslegi benimle aynıdır. oni çağırmiş idiler tetovaya. sormişlar ona sen nesin ya? demiş türkim, adi git eve demiş. oni çağrdılar öyle deysin ki arnavut valla i biraz ordan zor ki kurtulursun. türklele problem yoktur. arnavutlarle

40 problem, istemezlar arnavutlari. türklere kabul ederlar, türk bayrağını severlar. arnavut

bayrağını gürdilar mi deyesın ki damla vuruyorlar. te üyledır bizde yāni. şindi kim ne deysın.

METİN LXVII

Kaynak Kişi	Ali Bekir
Yaşı	71
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Yugoslavya'nın bölünmesi, Türkiye'ye göç, Tito döneminde hayat

merhaba ben ali, soyadım bekir. üsküp doğumlu yetmiş bir yaşında he ben çeyizlik, nakış işi yapıyordum çarşıda doksan üçlerine kadar. ondan sonra kadın pazarı var burda, oraya çocuklar da dükkân açtılar. şimdi onlar orda devam edeylar. iki oğlum var. emekliyim, onlar devam ettir var orda dükkânları. ikisi da orda, ikisi da orda. birisiyle gittik istanbula

5 bir iki sene orda kaldık bir iş amā ayrılamaylağ iki kardeş. tekrar dündü burda, işini bıraktı. eyidir burda işimiz allāya şükür. torunlarım eyidir. dediği gibi biz türküz, bizim torunlar da türkçe okuyorlar ama düşüniys işte okumak isteylar. o okulda ne yapacaklar yarın burda? ne iş başaracaklar? önü kapalı, arkası buni atırında olsun. dediği gibi elāmdüllā müslümanıZ. müslüman kardeşini kim isterse olsun, arap olsun, acem olsun, arnavut olsun,

10 boşn o epimis kardeş. ama bu arnavut milleti burda türkleri sevmiyorlar, aķaret ediyorlar onlar. baķ bir abi burda da bizleri tanarlar, ama tanımayan genç var bi yerde şimdi çayıra doğru bi yerde otursan üç kişi beş kişi konuşasın türkçe hadi yā nerden siz türk dīlsınız, türkler burda yok artık. evet, aķaret edeylar. siz milliye büyük milliyetçi bu da bunun kökeni ķomonizmadan, arnavutluķtan altmışlerden sonra enver oca, ondan işte oni da o

15 milliyetçi onlara dolduran işte o ķasetler, bilmem ne. ē osmanlılar zulüm etmiş onlara,

osmanlilar bilmem ne yapmiş. işte o kastilotlar bilmem neler yanlış bi tarih anliyo musun? yanlış bi tarih. büyük iskender var burda. maalesef bilmez, bilirlar ama o kadar önemli akkaten bakın buraya bi türkler burda az olduğu için bi baskı var. e şimdi alırsen belediye melediye ep onların elinde. küçük bi şey için gitsen em belediyē bi desen kendini takmin etsen türk gibi yüzüne bakmaz. işte bundan başka bi şey da şikayetimiz işşallā düzelir işşallaā işşallā. bak bu kosovasi da büledır arnavutlī da. biz oğlum biz yaşıımız yetmiş, biz dā yirmi yaşından türkiyeye orda hısım akrabamız var idi. yetmişlerden altmış sekizde ilk gidişimde istanbul elli sene geçti, oraları çok eyi biliriz, siyaseti da. benim kıS çarşıda akrabalarım var idi, tanıdıklarım o zaman, işte o zaman arnavutluktan gelen arnavutlar türkiye arnavutluğa er zaman yardımcı olmuştır, komunizma zamanında da. ne için? din kardeşleri osmanlı ondan, ondan bugün bugüne yardım ediyolar er yere. maalesef işte bu, başka ne deym. eh bu üsküp çarşisi bizim çalıştığımız zaman doşanların seksenlerine kadar burda yüzde yetmiş dükkancılar türkçe konuşurdi tabi. e şimdi bulamassın, bulursun ya üç tane dükkān vardır benim abimin bir oğlu var. türklerin olması tabi canım, türklerin 30 olması. alti asır türkler burdaymiş. elli üçte elli üçten bak, en ileri adamlari elli üçten göç ediyolar niçin? bu makedon kısmi işte bağımsızlığımı aliy federatif makedonya gibi ondan savaştan, ikinci dünya savaşından sonra da müslüman kısmi fazla burda, makedonyada ama onlar kurnas, ayırım yapmışlar. sen türksün, sen arnavut, sen boşnak. onlari çoğunluk olmuşlar. onlara makedon federasyonu devlet gibi ondan sonra istedikleri 35 gibi kullanmışlar. o insanlara meselā ben buni süleym yetmişlerinde, istanbulda filani ben dey üç tane dükkānı orda bıraktım. aldım çocuklari ni pare ni pul, kaçtım istanbula gittim. onlar neden, baskıdan kaçmışlar. esnaf, ileri tāsilli adamlar onlari ep devlet dil imiş al yağa paça at içeri. e sen sorgusuz suvarsız bir insani tuttun mi bi sene içerde. baskiyle, baskiyle şeyle o korkar çıktı mi bir an evvel kırtarsın evlatları. kimseye da bi şey dert söyleyemez 40 anlay mısın? dert söylememişlar ne zaman göç etmişlar oraya sonra söylemişler o ne iş

işten geçmiş o böyle. bak burda çarşının bi kısmi var şey vakıf mali a te vakıfın. bak bu er bir cāminın dört beş tane dükkani var imiş hanlari var imiş. burda suli han var. kapan var isa beyi yapan cāmiyi. hanlari yapmışım cāmiler er zaman ayakta. medrese dursun, medrese yapmış. kalmasın insanlar bunlari asırla beslesınlar. oni ecdadımız büyle düşünmüş. buni
45 ne yaptı insanlar te fazlasiyla bizimkileri vakıftan korkmayan allādan aktan vakıf dükkanlarına sayıp çıkarlar sayıp yazık böyle. kişisel mala geldi ya devlet evet. e işte şükür te tazilat yapaylar cāmileri. te bu amami yaptılar onlar, tika yapıyor, ama onlar da bi şey ben beğenmiyorum kardaşım. çünkü ne orda da beğenmiyorum kusura bakma, çünkü beyaziti aldılar, ben ordaydım ben orasını dā çok düşünür miydi ki burasını? orası olmasse
50 burasını ordaydım, onun da aldılar tazilata üç sene dört sene o biter. te on sene oldi. ya temelden erifler yapmış yedi senede. bu ne bu? pare yıkamā aç öyle dīl mi eḡ pare yıkamā? ama bizim için bereket versin. on senede başkası yapan yok burda üyle olmasın. eḡ evet işşallā tabi allāya bereket versin, allāya şükür. evet evet o zeman dā türkler gittikten sonra mi? şimdī bak, türkler göç etti oraya birassa üsküp gene kalan çoḡ idi anlay mısın? işte o
55 arnavutlar da ne gelmişler deylim ikinci dünya savaşından sonra üskübe onlar epsi türkçe konuşuydılar çünkü çoḡu türkçe he çoḡunluk. asil buraya doxsandan sonra çok yığınla arnavut geldi. burda bir darbe bir darb bunlari osmanli bırakmamış sırp burda imiş kaç sene yirmi yirmi beş sene onlar bırakma onlari makedonlar pare için iki yüz dolara şey verdılar. doldi te üsküp bu hale geldik. işşallā alla bizı ne deylim işşallā işşallā. evet. ben altmış
60 sekiz komunizmada yaptık biz ohrida. güzel askerlik canım raat geçti eyi askerlik şindi. yok yok yok. bir şey var idī o askerlikta bizde kazan yoḡ imiştir ayri yerde. e şimdi epsi ayni domuz eti var istey yer, istemeyen yemezsen. var ise imkânın yemezsin yok ise ne yapacaḡsın bir gün dīl ki. başka bi şey yok. o zeman on sekiz ay. ondan önce iki yıl. e ondan sonra zaten bir yıla döndi bi dā çok. burda altmış yedide başladı be. korkaydık ondan çünkü
65 tito, tito bağımsız bir komuniz devleti. nerde bir çıkarse korkaydi güçlü sovyet sosyalışten

korıaydı, korıaydı bunlar arka çevirmesın meselâ o bađlıyđı avrupayle tabi canım. buranın o kâ güçlü bir parasi var idi yetmişlerde, inan ki mesele bir maaş türkiyede bugün üç bin lira beş bin lira, beş bin lirayı koy cebine, git türkiyede bir ay bir ay yaşa, otel üde, yemek, içmek gez o kadar güçlü, değerli bi pare. buğaristanda üç ay kal. anlıyor musun? çok güçlü ama

70 yarışlar biliydık istanbul. tito ölünce bak siz öyle geçmez bu iş tabi. akkattan seksen yedi astalandi zaten, benim oğlum dâ on yedi yaşında idi asker çağrdılar seksen dokuzde. ben kaçırđım, istanbulda kış kardeşima. nası birağasın alır, asker yok. der bursaya götürür. güneydoğuya. şükür kaçırđık. tabi bilmez tabi. nereye, bu taraflara mi? ya niye gelmişler? onlar akıllı adam be niye? ben da tamin ederdım ben anlay mısın? atle göç etmisselar

75 bulğaristandan bu taraflara gelmiş, onlar gelmiş. selanige olsun, selanık iskele işte geliboluda ordan geçmişler. selanık, niye bir paşa en çok ağlamış selanık için selanık gibi yer birağılır mı? ama ne yabacan? onun gibi akıllı adam ya doksan üçte geldi üskübe, üskübe geldi doksan üçte. isa bey cāmii orda kıldı, mustafa paşa kapaniydi sultan murat şimdi bizim işte bu ocalar nedir buranın bilmiyor tārisini sordu birine bilmey cāmii budur ne cāmidir?

80 sultan murat, işte ey ne zaman yapılmış o? kendisi tak tak tak süledi epsi da filan taride filan. o çok bilgiliydi ama adami yok ettiler. beni anlay mezarından çünkü o zaman biz televizyon takip ederdık, oraya da giderdi. onun gayesiydi rus, rusya bölgelerinde oralarni dıl ki fet etsin o insanlari bir büyük devlet yok dedi siz epinizin biz kardeş devlet olacıs. onlari bağlasın gaz maz oni bu kontrolleri bağlasaydı elli sene yüz sene, türkiye çok dâ ızlı

85 gidecekti çok bambaşka. erif zaten türkiyenin önünü açtı be bi geldi açtı. biz be ordaydık biz. millet o satarım dedi küpriyi da satardım oni da satarım. ya kapalı çarşıda yüz mark bozamazdın, korıaydın alıcı da korıay. birkaç tane dükkān var idi üyle güyā onlar bozaylar kara borsa. niye kara borsa? kalacan mi burda dâ biraz? ā e o zaman. benim da oğlum burda ilderde, pazarda vardı dükkāni memet memet dur be telefon açaym. allā allā dur bakalım

90 telefonun kaydına ulaşalım burda be. benim da oğlum orda okıdı ankarada ama şey bi sene

qaldı. ne fazla asıl o qazandı burdan ama burdaki seferde başqasını günderdılar onun yerinde istanbula. ē ıqtısat, ondan sonra verdılar nē öğretmen dedi neydi? petagoji ne? ne yapaym dedi oquli burdaki be türk mi var oqul mi var kime vereceğ vazgeçti te tutuldi işe orda.

METİN LXVIII

Kaynak Kişi	Arslan Feyzullahi
Yaşı	73
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Kuzey Makedonya'daki şehir adları hakkında, Türkiye'deki akrabalar, Üsküp'ün mahalleleri

ta zamanından konuşmuşık eski türkçeyi burda, biz yeni türçeyi bilmiys. biz sōra biz gelikiz
burda. benim doğum srbistanda. ē prešovada şey kenan evremın gelişinden onların şeyden
masturiṣa ne derlaḡ oraya, eski masturiṣali orda yürükler imiṣtirlar yürük onlar. babasidir
açan vefaṡ etti oni gömdilar şeyde bilaṣta var bir köy orda prešovaya karşı orda. o geldi bir
5 zeman açan dā iyiydi geldi, ziyaret yaptılar babasının mezarını, şimdi cāmi içindedir
gümüktür orda şey. bis o türkçeyi konuşurus biz. dīlim yürük, arnavut arnavutlik ne
babaannem, babaannemdir yürük eski masturiṣalidir o şey giderke niṣe doḡri ē vaḡsūna
var bir gól orda o köydendirilar o babaannemin. babaannem geliḡtır ordan. onlar yürük
imiṣlar. onlar türkçeyi konuşmuşlar. ama biz te bu türkçeyi konuşiys eski türkçeyi, yeni
10 türçeyi bilmiys niçin oḡula gitmemişik. biz burdan ep oḡula gitmişik arnavutçe oḡulunda
üyle. a yanlıs ma_allede maallede nerde büyümişim ben acüṣe meydanlıkta büyümişim.
burda ē yapmışlar yanında cāmi, yapmışlar yanında ordadır bi maalle acüṣe meydanlık
öyledir ismisi mālleenin. orda vardır rumiye tekkesidir orda, bizim maallede. orda hep biz
türkçe konuşmuşık maḡsum gibi e ügrenmişik türçeyi da. gene evde da konuşmuştır babam
15 konuşmuştır, babaannem konuşmuştır türkçe. alalarım benim türkçe, ama eski türkçeyi ne

deym bizim eski türkçe evet işte odur. evet evet evet. şimdi gene bak okulda okulda burda türçe okunuluyor yeni türkçe. tefeyyüzde şeyde vardır ē yosip broz var bir ortancı okul bizde ne derlar ortancı okulu vardır orda ē türçe okuyorlar ortancı okuli. yok işte üyledir. arslan arslan resi da var. feyzullaḥi yaş yetmiş iki yetmiş üçe şimdi ē dā iki ay yetmiş üç.

20 āmin, āmin size da sağlık versin. var, ben iş ē yaptım şey şofer idim. ē biz bir firmadır bizde hotelleri, hotellerin firmasındaydım, orda kullaniydım şofer gibi. iki oğlum var, bi kışçāz bir erkek. evlidir, beş tane torunum var. çocuktan üç tane, kızdan iki tane var. kızdır kalkanedelede evli kalkanedele, tetova niçin ben deym süleyim eski isimleri evet. niçin var burda burda makedonyada çok isimlerini değiştirmiştilar şehirlerin şey köylerin, şeylerin.

25 burda tetovaya evvelden eski türklerden bizim kalkanedele. bunlar değiştirmiştilar tetova. sonra var burda şeyde ē veles; küpürlü küpürlü küpürlü evet veles küpürlü eḡ şey burda katlanova var bir banyo orda vardır şey. a yok yok yok yok hamam dīl şey ē açıktadır üyle nicē deylim pamuk nice sizde nedir o büyük evet üyle. ē onun ismidir kaplan köyü evet. onlar derlar katlanovo banyoyu değiştirmişlar sonra petrovaṡsi var o bizim eski petrovaṡsi

30 onun ismidir ibrahimov, imrāyimin köyü ibrayim köyü. idris beg şimdi petrovaṡsi. idrisovnun gene kalmıştır idris beyin köy ismisi onun ep orda. pa sonra var başkalar karabek köyi, karabunişter değiştirmiştilar isimlerini çok çok değişt. var var var iştip tarafında iştip tarafında bizim var dā bugün bugüne vardır, türkler yürükler vardır ütede. onlar bilmeSler, onlar yanlıs şeyle türkiyeye çanak bakarlar şey haberler, şeyler programlar, türk

35 programlari onlar bilmeslar makedonça da konuşsunlar. i sonra burdan üğretmenler ne gittilar okuli okutturdilar maḡsımlari ütede buranın üğretmenleri gittilar köylere ütede vardır dā çok çok. vardır çok çok. var küpürliden te biz deyz küpürlü o veles ne deylar onlar küpürliden aşāya doğri vardır çok o var şey ē ḡamza bey baba amza beyin köyü de onlar değiştirmişlar lozova koymişlar evin ismisini. var durfuli köy, türktür ama onun

40 değiştirmemişler sonra var aci aci köyi var onlar ḡep sırayledir a şeyi ofçepoleya ne deylar

ona? koyun köyü. ama geliy ofçe, ofçe derlar koyunlara onlar derlar. ofçepole
değiştirmişlar ismisini a o imiştir bütün hayat orda o şey o memleket ne der onlar imiştirlar
türk ep. koyunlarla oraya en fazla koyun. o üteden hepsi koyunlarla uğraşmıştırlar. en fazla
koyun. hep boş boş çok boşanmıştır, çok boşanmıştırlar onlar çok çok. burdan süleym
45 doğrusini ben atırlaym çok güzel. elli elli beşinden bin dokuz yüz elli beşinden başladılar
üyle türkiyeye doğru. biz da niyetliydik türkiye için ama benim abim oldi rāmetli o vefa
etti büyügi. āmin. o girdi işe burda, girdi o şey sū firmasında ne şey em sōra benim dā küçük
kardeşim o da vefa etti. ben ortancısı kalmışım yalnız. e babam dā bi abim ayde niyet
etmişik te onlar o vakit veriydilar bir gānaşiyon gibi bir türkçe türk bizde derdilar vesika
50 vesikaları ki o gānaşiyon gibi ki çekelim burdan türkiye için yolumuz açak olsun. işte üyle
onlar ama olmadı kısmet, o kaldık burda işte. benim var, izmirde var babamın dayolarıdır
izmirde. bin dokuz yüz otuz beşinde burdan kalktılar, var bi köy ē şey preşovadan ofslare
onlar izmirdedirler. niçin onlar evet evet dā erken mi ne çıkmışlar burdan çıkmıştırlar
geniyelerle gitmiştırlar selanikte selanikte geniyler hem nerde durur geniye orda kalmışlar.
55 te işte onlar izmirde kalmıştırlar. ben iki defa idim izmirde ta idilar sağ onlar. şindi yok
onlar, o torunlar yok şeyleri o çocukları onların. tanışmıyoruz onlarla şindi onlar imiştirlar
bizde burda misafir gelmiştir, ama kırk sene sonrā anlaştık ki biz var akrabalarımız ütede
şey. sonra bizim köyden vardır iki yüz hane vardır ē bursada, yenigölde, izmirde var iki
yüz hane bizim köy, nerdeyim ben doğum, i'ki bin yedi yüz hane vardır küyün, bizim
60 küyün. tırnovaşali biz o üyle de yazar ē dokümentte da bir şey yazar veliki tırnovaş ama
sırpçe yazmıştırlar. büyük köy demek. arnavutçe yazıydi türkçe geliy şey büyük köy. iki
bin yedi yüz orda var, yoktur orda başka yo yo var orda var iki bin yedi yüz hanedir şimdi.
niçin benim torunlar hep benim ablam, üç ablam ütede ē, ablamın çocukları, torunlarım
benim, kıs kardeşim maşımları onlar orda yaşardılar. yō yo ya zayıf, zayıf, zayıf. üsküpte
65 biz burda en fazla burda türkçe konuşmuşık. elli elli ellisinden sene bin dokuz yüz ellisinden

türçe var idi. türkler çok var imiştir burda, bizde üsküpte. sōra bin dokuz yüz elli beşinde başladılar üyle çabuk çabuk çabuk kalktilar burdan ne türkiyeye için gittilar. da bin dokuz yüz altmış dördüne kadar da altmış beşine kadar üyle. nerden nerden nerden ne deym ne deym ne deym? yoğ idi hayat burda artık yoğ idi şey sırp zemani idi işte bunlar da şimdi

70 bu makedonlar da bizim üyle ama şimdi almışık, durğunmiştir o şeyler şimdi var şimdi var bizim da okul okunuk insanlar, şimdi büyüdi o şeyler şimdi o kadar şimdi dā fazla var bizim bizinkilerden arnavutlardan burda. ne türkle arnavut ep şey 'ki var bunlar ne deylar? biz burda derlar torbeş, onların ē dili değıstirmemişlar, dil makedonuni konuşirlar a isimlerini, ādetleri bitevi bizim ādetleri yaparlar. demek cāmiye giderlar, oruç tutaylar şey hep hep

75 hep bizim ādetleri. vardır burda üsküp tarafında vardır bir dort beş tane köy var onlar. gittiniz mi? pağaruşa, onlar şimdi onlar şimdi okula giderlar türçe ya yeni türkçeyi okuyor. pağaruşa, količanli var svetova var elovo, dirjilovo onlar hepsidirlar onlardan. bilmiyorlar onlar yeni yeni. onlar şimdi bu yeni generat generatşiyonlar şimdi ne okula gideylar, onlar türkçe okuyar. e ondan son şimdi ben da biraz onlardan. evet evet evet evet. biz ğazi baba

80 nerde o işte bitevi o maalle nedir maalle ğazi baba deylim şimdi onun ğazi babadır ē bizim mezarlıklari es'ki mezarlıklar şimdi var tülbe yaparlar. tülbe vardı yokarda ō ğazi ğazin baba o ni eski türklerden nasıl kalmıştır orası ē ondan sebep almıştır bitevi maalle şey ismisini ğazi baba. ā biz, benim niçin maalleler ayrılıylar orda bizim ğazi baba bitevi ama ayrılıylar maalleler. benim maallem acüşe meydanlık var dort taş maallesi, dort taş maallesi

85 var şey e işte üyle. var var var var ē vardır, arnavutlar fazladır arnavut. niçin var idi hristiyanlar da orda onlar dā türk zamanında çekıştilar türkler, aldilar evleri makedonlar. diyelim ofçepoleden şeyden er taraftan geldilar buraya işte odur, evet işte üyle. çayırdır odur türk ismisi çayır çayır. vardır butel, buteldır buteldır ē şey odur ē nası deym iki tane iki iki yere derlar butel; butel bir, butel iki. niçin onlar ayrılıylar, o şeyler çayır geliy sōra

90 butel iki sōra butel bir sonunda ütede. yok yok yok vardır salte butel vardır ismisi. niçi

onlar idi bir ismisi butel ama sōra ayırdılar ikiye. butel bir, butel iki. orda türkçe seyrek, vardır türkler ama çok seyrektiler deylim çok seyrek. işte ne ben biz burdan dā az var. evvelden dā şimdiden. yahya kemal şeydedir butel derdir ō okul. şayir. yok yok ō çok eskidir çok eskidir biz tutamazsık aklımızda niçin onu oradakī bir defa rim rim rim yapmıştır sōra
95 savaşlar içinde yıkılmış sōra türkler yapmışlardır. açan gelmişler bi angi şeyinde bin dört yüzünde mi gelmişler açan gelmişler türkler şimdi o anlattıramam lāzım bilmem da şimdi. yok yok yok yok yok depreme da yok yıkılmamıştır yok yok yok yok yok. çok kuvvetli yapıt, çok kuvvetli yapıt. niçin onlar sonra bu bu biraz mustaf paşa biraz patladı. cāmiler, yüksek minareler şeyler şim bu em yā paşadılar onlar üyle ne biz duymışık ki
100 kardaş imişler birbiri. yā paşa mustafa paşa yāya paşa em mustafa paşa kardaş imişler üyle duymışık üyle söyliy. bana müsade.

METİN LXIX

Kaynak Kişi	Hagim Stebleva
Yaşı	63
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Tito dönemi, Üsküp'teki cāmiler

a nerelisiz siz? istanbul. yok istanbulda elli beşında var, ep ütede da benim. o hağim hağim
hağim stebleva. dedesi üteden gelir. annem üsküpli ā dedem, dedemin dedesi arnavutlıktan.
altmış üç evet. bekleys tekeyüdü bekleys. kapandı bizim oō mağzamız em şimdi evde
çalışıys bi türkiyalıyle. bir türkiyeli, burali ama türkiyede çalışmıştır o atta dey diyo bre o
5 şeylere bu antalya mantalya onlen benim dönürümdür o. yō mağza te bunlen ep o ilaçlarlen,
ilaçlarlen o şeylerē ne isapotek o şeylere eczaneler meczaneler. bu bilmiy bu arnavut bu
kumunovali. em için için sor ne için. sen edirneli mısın? yok soracam bi şey. angi partisin?
tamam bitti. bilsam oburinden vermem. ya bak çok burda be cehepli o. bütün istanbulda
benim akrabālām ak partidırlar, var benim āfızlarım bütün istanbulda. bir da aqsarayda,
10 bayrampaşada em küçükçekmece. onlar işlemıştirlar o şeyde bū var imiştir şile zeytinle
zeytinleri. onlar dikiydiler gemlikte, onlar sattılar sonna onlar oturiydilar buuu unuttum
adıni be bayrampaşada bayampaşadan bakırköyden evvel o baçelievler sonna şimdi gittiler
küçükçekmeceye. onla işliylar o şeyle bezlerle bez, biliysin nedir bez. e onlarla çalışıylar.
güvegilerin mağzalari var bu şimdi aliy, satay emen de bak büyük o şeysi em gütüriy
15 biliysin bakğallar var kimi ne ararse. benim annem istedi, babam istemedi. benim

babam imiştir öğretmen. küçügi bilmiym dörde kâ. ilkökul idi o vakit eḡ. e gitmedi annem kaldık biz burda, kalıyz. bir abim var em dayi kızi var burda, başka episi de istanbuldadırlar. elli beşinde gittiılar onlar. ben evde türkçe ben evde konuşurum türkçe ki babam, annem türk üsküplidir annem. üsküpli eskidir annem üç yüz senelik türktür. annem

20 türk ā babam idi arnā amā geliydim eve türkçe konuşurdi. yō ben ep türkçesi konuşuyum dışarda da ep türkçe konuşıys. burda var bu abi burda hep türkçe türkçedir türkçedir, yüzde sekseni türkçe. eskidırlar burda bunlar çarşı. yok, ülmiştırlar. babam seksen beş, annem yetmiş yedi. teyzem benim istanbulda iki teyzem var imiştir. bi teyzem doksan yaşında üldi, a bi teyzem genç üldi, genç üldi o. zaten gideym er sene istanbula, er seneyim

25 istanbulda. te şindi burda çalışmiys, çocuğum çalışiy, migrosta; ramstorda, migrosta çalışiy müdür, müdür orda müdür orda. ā gelinim çalışiy şeydē vaykikide. şindi hep türkler şindi dā bir tane açtilar dün mağza vaykiki açti o şeyde. ne bilmezsin süleyim seveste açtilar o şutkada, orda açtilar bir tane şindi mağza. siz da çalışıysınız ama. a benim kayınpederin çocuğu çalışiy ambassada. o şey büyükelçilik kolay o şey kolay ambassada o büyükelçi.

30 içbi şey sabātan akşama otur gez. arkadaşlar bizim vallayı çalışmayz. ama ben ergün çalışmaym ki. çıkacam teḡayüde dā dokuz ay teḡayüde çıkaym. veriy devlet bir pare yüz elli yüro veriy devlet bize şindi. çıkaym teḡayüde. çıktım mi teḡayüde biraz fazla aliys. şindī gençlik için zor, bizim için bitmiş artık. tito zamanında biz o vakit çalışıydık, güzeldi tito zamanında. ama şindi başladı biraz dā zor gençliği. benim çocuğum tamam güzel maaş

35 aliy. müdür gibi güzel maaş aliy. dā iyiydi yoğ idi fuḡaralık şindi. te şindi var fuḡaralık zorlen çalışiy üdemey ni ceyarani ni suyiidi yok. aliydilar ama şimdi üdeyemeylar o ceyrani. ne kalıy yüz yüro iki maksımı onu çıkarmaz, çıkamazsın. zor biraz, olmasa türkiyanın türkiyadan. kaç gün gelmişiniz? iki ay burda. nerde uyuysınız? sonra yazacasınız kitaplar. sonra satacasınız kitapları. aaaaaa profesör. benim o deycen bēkī var

40 bir teyzemin kızının kızi öğretmendır, ama şindi teḡayüdde istanbulda. eyy içbi şey ama

çay getirmedi be buna ay istersen başka bi şey buyur vallā. ama sizin çayın bizim başka.
sizin o şey içeys rize çayı. bizim bñ rus çayı ne diylar. siz rize çay, biraz acidır birazcık. siz
da ep yeni çay bē kāve istemeysin iç. çay? abe sor. siz içtiniz mi? şin kim yollay seni? devlet
mī kendin mi? kendin. budur i bu ikisi çalışırlar. kendileşi çalışır, kendi işleri, kendilē için
45 kendilē için. bilmem nası deym koyay plākalar ploçka bunlar plākalar, ikisi ortaktır.
banyoya mi koyaylar ne fayans eñ fayans. osmanlı yaptı osmañ. kim yapmış? a vallayı
geldim on altisinde on altisinde bin on altisinde yapıktı osmanlı vaqtında yapıktırlar.
bilmeym. budur bñ küstek adı yo be küstek adı bñ arasta arasta arasta yapıldı mustafa paşa
yapmıştır tika yokarda, tika yaptı onu. o idi eski osmanlı vaqtında sonnā rest yaptı tika
50 düzelttirdi. var o alacada pazarda ne orda da yapay tika oni da oni da tika yapay. murat
paşa, mustaf paş yokarda sultan murati yapaylar burda. em arnavutçe bilir em türçe em
makedonçe epsinden. ep türkçe.te sor e onlar arnavut onlar arnavutçe konuşuyolar. bizim
maalleda. o biraZ anlar o. bñ inanmam, ama o anlay biraz. o türklerlendir işi. anlaymış
anlaymış anlaymış ama çeviremiy. ne vaqıt? a altmış üçündeydi o. yok ben küçük idim alti
55 buçuk yaşındaydım o vaqıt. yıkıldılar çok yıkıldılar çok. cāmilar da yıkıldı o altmış üçünde.
ben iç atırlamaym. alti buçuk yaşındaydım ben anlamaym. gidiy misiniz başka yannis
üsküpte mi qaliysınız? sredna konyare türkler vardır çok. benim güvegimdir o şeyde sredna
konyare ep türkçe onlar konuşuyolar, konuşuyolar güzel onlar güzel konuşuyolar çok güzel.
var arnavutlar em boşnaqlar var em türkler var orda. türkçe yō var. gidin biraz tetova taraf.
60 ā üsküpe başka başkadır. osmanlı devleti. gidisınız şindi biraz kosova, prizren tarafı. onlar
dadır eski onlar eskidir onlar. gittiniz mi? çok güzel prizren çok güzel prizren benim
akrabam geldiār süt satay bir tane bir teyzem çocuğı gidiys burdan prizrene götürdüm
prizrene. götürdüm, gezdirdim güzel prizren, sayı o çok güzel. e e gürdün mü o cāmī yansın
şetsin minaresi, o bozuk ep minaresi yansın. ne biliym nası yapmışlar. biz gideyş geçen
65 sene geçen ayda geçen aftaydık o şeyde prizreyde, kosovada. gidiyz bununlen, bu dört kişi

gidey gezmeye. ama ucuS orda, çok ucuS. yemeye çok ucus. gidersın, göresın sen yemek
biz dört kişi üdedik yirmi dört yüro. a ep et yirmi dört yüro. yok_o şiyde ferize. prizren
biraz dā uzaqtır. gezın. arabaylen misımız? e oturun yanında gezdırır, çarşıyı gezdırır seni.
te hepsi gidiysınız altıncılara sülerlar. var altıncılar. türk var em arnavutçe ama fazla
70 biliylar türkçesını biliy biliy. çarşikişeri ep türk türkler ama şindī gittilar istanbula buni oni
kaldilar biraz e gideylar işte üte kovidı bizi, kovidı tito o vakıt. kovidı. arnavutlar gitti üleydī
o vakıt tito üleydi. isteydi fazla müslüman niçin müslümanlar fazlası biz burda olsaydık ona
biz fazla müslüman olacağ idik bütün makedonya tutacağ fazla müslüman mi olacağ burda?
çok te arnavutlar gitti bağ. gider kosovadan bin dokuz yüz on ikisinde geldilar, o vakıt
75 geldilar em istedilar istanbula gitsın ama kimse gittilar. benim teyzem çocukları gitti elli
beşinde. babaları kpadilar burda oturiydilar, kpadilar babasını em çıktı fazla gideyz mi
istanbula gidiys em gittilar istanbula teyzem da biz kaldık. a benim babam idi. küvden küve
gezdıriydilar. niçin bizim evımız var idi pazarda. babami küvden küve. onun için kaldık
biz onunle. yetmiş yedide bıraktı işi ayde annem dedi, ama ben gittim askere o vakıt yetmiş
80 yedide gittim asker. idim bosnada, sarayevoda yetmiş yedisi. ē yo yok yok içbi şey, çok
eyi yaşamişık ep tito zamanında güzel yaşadık. bayā zamanında yaşadık güzel. ben idim o
vakıt genç idim o vakıt ben yetmiş yetmiş geldim yetmiş yedide yetmiş sekizde gittim
birden işe. doksan altıda kpadı kpadı mağzamız kpadı. yoğ idi iş üleydi o vakıt.
batırsınlar yugoslavya şimdi sayıymış bizim. sen bilıysın bize biz yetmiş açan geliydik
85 türkiye altmış yedisi yetmişinde biz idik pāre var imiştir bizde o vakıt. ama şimdi sizde pare
bizde yok. üyle imiştir o vakıt. dā zengindi tito çok aliydi, başka idi o vakıt, şimdi başka.
bosnada, yetmiş yedide yaptım. yo yo yok çok eyi yaşamişım. yok yok yok yok çok eyi
yaşamişım. yo yo yo. cāmilar da gidiydik cāmiler ramazan olmuştır bayram var imiştir, ep
var imiştir. hep var imiştir şim günā deylim yoğ imiştir. ama şimdi dā serbesse. o vakıt idik
90 serbes tabi dā serbes. ama şimdi fuğaralık, yok pare de şimdi. şimdi senin eğ bu işlemiştir,

buni işleysin kapadilar mağazaları şindi e şindi tekeyüd dā bir sene çıkays altmış dörtte tekeyüde çıkays. şindi çocuk girdi üteye eyidir şindi maaşı güzeldir, ramstorda güzel çoç diylar. ama şindi galiba oldi anadolilar galba yüzde elli bir anadol yüzde kırk dokuz çoç. açmıştır emen bir yirmi mağza açmıştır burda, makedonyada. ohrid, struga, tetovo yalnız
95 gostivar açmamıştır dā. yok mağazaları dā küçüktür küçüktür de gostivar. tetova dā büyüktür, tetovada üç tane mağza var ramstor. burda burda emēn on yedi tane on yedi. dur şindi üç orda dur şindi sen üç orda ikisi burda altı, on be on üç tane yüzde yüzi var on üç tane var. açmıştır ep be çocuk ütede çalışiy. açaylar yavaş yavaş yapay. o olmase açamaz mağza. alışın siz da biraz arnavutçe. siz şindi gidın altıncıya, geliniz geziniz altıncıları.
100 yaşli, genç var, vār ama ne biliym bulamazsın gençlerdir. yok o ihtiyārlar burda gençlerdir. ihtiyārlar şindi çocuklar çalışiy, yok gençler şindi çalışiy altıncıda. yok ihtiyār yo ben gitse ihtiyār deym sana gitsin türkçesi konuşsun sana. a keşke var türçe ne konuşiyar. var ama ep arnavutçe. bul bakalım ama bilecek mi kimse bilmem.

METİN LXX

Kaynak Kişi	Rauf Şaban
Yaşı	70
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Çarıklık mesleği hakkında, ekonomi

ra_uf ra_uf efendim şaban. kaç yaşında? dā çok var. emen hem yetmiş. eh. çarık, bunlar çarıklar, çarıklar. ben mi? elli sene elli sene. aynı dükkān te burda. türkiyede hep tanıyılar beni erkes. burda geliyler, aliylar çok türkiyeden. çok meraklı türkler buna niçin yok türkiyede yapmaylar bunlar. evet, şimdi yok birisi çalışiy kapalı çarşıda birisi bir tane. o da şimdi o da var kapalı çarşıda istanbulda. bir tane var idi ama başka modeller dīl böyle model, ama o da kalmadı. hep elle işte çok zor. deri, dana deri. hepsi. babamdan. güresin de orda. o tarafta. evet ondan. yō o tarafta. evet, ondan. şimdi yok kimse. ildi bu zanaat yok kimse. tutulmaZ içbirisi uçurdular bunların epsi ep el yapımı el yapımı. ē var, var. siz istanbulda otur? a edirne ā nasıl yok geçmişim çok kaç defa ordan bulğaristan taraftan. peşin yetmiş ikide, yetmiş beşte ep bulğaristan tarafta. yok, hazır aliyz o fabrikadan getiriy evet. burda kalıptā kalıpta em kalıpta yapaym. mecbur kalıpta numarelerle oldu mu tam oliy. böyle şablonski olmaz. vallā bir iki sene zayıftır niçin sizde türkiyede var inflasyon çok. dīl mi? sizī bunlar yirmi iki yūro altmış lira türklen türk parasi. iki eve iki sene evvel. şimdi yüz elli lira bir şey deym çok pālı. çok pālı. yüz elli lira. şimdi var inflasyon çok sizde. ama idare idare var. türkler çok aliylar. burda da aliylar ama türklerle çok işlemişim iki

sene evvel, iki sene evvel grup geldiler. ama şindilerde dā zayıf. siz ne zaman geldiniz? ā
gezmişiniz siz a küylerden hangi küyden? var mi akrabaların bi şey? yok. pa çok tamam.
çarşıya evet. eski çarşı burda. tābi epsi dīl ama bazisi konuşmaz. te pā epsi arnavutlar. türk
yok, türk kalmadı artık. çünkü ben işlemişim türklerle evvel kırk sene evvel. onlar da gitti
20 türkiyeden. hepsi gittiler. burda ep arnavutlar kaldı ama bilirler türkçe. evet bu diylar türk
çarşısı, iyle adi turska çarşıya evet. hep osmanlıdan kalmış beya. çarşı mi? oho. alti yüz
sene evvel. beş yüz sene dīl elliler beş yüz sene evvel. cāmi iki yüz seksen sene evvel.
murat paşa, murat paşa. var mustafa paşa yoqarda, yāya paşa, sultan murat. türkler, hep
türkler yapmışlar. bu eski nedir var hep türkler. şindi var yeni yapaylar çok. ama bunlar
25 türbe aqqından kalmışlar. var bir de on iki cāmi türklerden kalmışlar. var jimiş dā çok ama
bu gavurlar o zemanda evet. var jimiş otuz, otuz beş cāmi üsküp eski. kalacağınız mi dā? ā
maşallā eyi yapmışın. vār kurban bayrami dā bir yirmi gün yirmi. çok güzel yapmışın.
yanlız makedonyadaydın yoksa. kosova tamam. evet sancaq evet. evet arnavutluğa. çok
güzel ora ā prizrendeydiniz? prizrene gidın. en güzel şasaba çok güzel. evet evet orda var
30 türkler, orda var türkler.

METİN LXXI

Kaynak Kişi	Süleyman Necati
Yaşı	65
Derleme Yeri	Türk Çarşısı
Derleme Konusu	Hatıralar, Yugoslavya'da hayat, Üsküp'teki tarihi eserler, Türkiye'deki hatıralar

arnavutça okudum. ben burda on beş yıl yaşaym. yaşamamışım burda. biraS türkiye. adınız
adımız süleyman necati, üsküpte doğum. bin dokuz yüz elli beş. altmış beş yaşında. üç ay
önce emekli oldum. beyaz eşyāla uğraştım. otuz yıl beyaz eşya. şimdi bir dernekte çalışiyim.
yurt müdürüyüm. iki yurdun; erkek ve kız yurdun müdürüyüm. yüz elli öğrencimiz var.
5 yüzi bayan, kız öğrenci ellisi erkek. dokuz ay onlarlen uğraşıys. şimdi tatildeyis. misafirler
türkiyeden gelip gidiolar üyle onlarlen. efendım. e şimdi türkiyeden az geliylar az.
misafirler geliylar, bizim tanıdıklar. āmet mēmet iki kişi üç kişi geliyolar misafirleri. şimdi
yurt çalışmay üç ay. ēmm üyle. otuz yıl çalıştım belediyede, şimdi emekli oldum. dernek
işlerine bakays on beş yıldır ensar derneği açtık iki bin birde. yardımlaşma, konferanslar,
10 paneller. kırbanda et kampanyamız oliy. ramazanda kıumanya paketlerimiz oliy. üç yüz,
dört yüz, beş yüz ayleye. yüzde ellisini doğu makedonyada, altmış yetmiş tane türk yürük
küyleri var doğu makedonyada. elli, yüzde ellisini üskübe dağıdiys. ē öyle bizim
öğrencilerlen doğu makedonyada iştip var, strumişsa var, yüksek maalle var, pırnavi var,
ali kıocali var, buçın var. altmış yetmiş tane türk köyü fazla onlarlen ilgileniys. biz doğuya
15 bakıyoruz, başka başka dernekler batıya bakaylar öyle. bölge bölge bölgedir. öyle öyle

başka şindi. doğma büyüme üsüpte, altmış dokuzda türkiyeye taşındık, bir yıl kaldık türkiyede. ama altmış dokuzdaki türkiye bizimki hayat burda çok büyük fark var idi. ütede pek çok memnun olmadık gidişte bir yıl sonra geri döndük. yetmişde yine üsküpli üsküpli olduk üyle. bursada kayıt yaptık. bursada oturduk. bir sene on iki üç ay sonra üskübe 20 döndük. elli beş, altmışda on dört yaşında hatırdı. türkiyede hatırladımız bir güzel aklımızda hiçbi şey kalmadı. biz burda hayati burda da irede yaşadık kaloriferli, her şey televizyonlu şey hayatımız idi en mükemmel komonizdi ama e şindi din bakımından bakarsan o zaman biraz dā müsait dīl idi yaşamak, ama biz yaşadık isteyene yaşayabilirdi. em izin vardı ama türkiyede gittik bursaya, orda caddeler ne biliym bakçallar, şeyler çok bi 25 memleket geri kalmış. hele bursa sefaret. yeni nesil bimez, eski altmış dokuzi meselâ bize ekmekleri taşıdılar gaybelerlen şeylerlen ne biliym kütida, orda şeyden taşıdılar ekmekleri, bakçallardan. sonra biz bursada beğenmedik bursa, geldik istanbula. su yoktu istanbulda, bayrampaşada, sağmalcılarda. bütün bölgenin çeşmeleri burda idi. hepimiz evle çeşmeden su doldururduk. sekiz saat on saat çalışırdık, gidecen eve, su dolduracaksın ev için ne 30 biliym ne biz o hayati kaldıramadık pislik, çüplük, çüpler, şeyler ara kalabalık ışıklar, hele bayrampaşada, topkapıda be ramazan bir yaşadık bir ramazan belki de yüz yedisi tam vaktında geldim eve yüz yedisini gelemedim, trafik sıkışık. geri döndük. ē ē yugoslavya döneminde ben çalıştım makedonlarla. meselâ komunistler çalmışlar çalmak için hani ama yardım etmişler millete. nası? evini, şeyini herkeze bir eşitlik var jmiş. bilassa müdürler 35 neymiş ama işçiler, ne biliym ne var jmiş bir normal hayat. herkes işleymiş. bir aylede var idi zorlu çalışmak. meselâ sen evraklarını veriydin belediyede o muhtarlığa. eğer o aileden dört kişi, beş kişi varsa evde çalışmassi belediye seni çalıştırırdı, bir şirkete veriy. bize meselâ biz çok güçlü şirket idik tüccarlık. bizi altı kişi çalışan verdi belediye. etraf komunistler ükümet, başbakan neymiş o zaman siz dedi çok güçlü şirketsiniz, altı çalışan 40 alacaksınız bürodan. siz büro mu dersiniz? iş, yazılan kayıt yerleri. bi şirkete üç kişi veriyler

aylede. bir ayle beş kişi çalışmay, bir kişi oraya gerekirse obür aylede kaç kişi, dört kişi çalışmaylar bir kişi, o bir kişiyi başka yere gönderiyler. ep ayleleğ yaptılar eşit. ben gidiydi bana biz idik beş kardeş nası evlendiğ babam epimizi ayırdı. evlendi gitti, evlendi gi ben de gittim kiraya. bizim şirkette pare var idi bol, burda şirketler kuvvet güçlü şirketler

45 yılbaşında ne zaman yapaydı o masebeyi ne ka harcama gitmiş, ne ka pare kalmış şirket kârından belediye alırdı beş on bine marķ misal marķ diyelim. su tesislerine verirdi beş bin marķ, yol şirketine verirdi on bin marķ em şirket ne yapaydı binalar oraya da verirdi on bin evro beş bin marķ deydim. o pareylen fakir fuķara istifa edilirdi. mesele ben on ayle giriyim ben belediye bana dayre verdi. iki çocuğum var idi, ben idim, kimse çalışmaydı

50 sadece ben em ben yazi yazdım belediyeye ben dört kişi ayle imkanlarım yok, evim yok, arsam yok, malım yok. bana belediye dayre verdi. o zemanki hatırlarım ben yazardım fişlerde on sekiz, yirmi marķ kira üderdim. üç yıl devam etti. üç yıl sonra allatan yugoslavya dağıldı, o bizim dayre yaşadığımız o idi işçi da_iresi, fakir da_iresi üyle derdilar işçi da_ireleri, fakir da_ireler. belediyede kim istese bu işçi da_ireleri alabilir satın. biz da

55 ben de aldım alti bin doğuz yüz marķta. alti bin doğuz yüz marķ bir araba alabilirdin o zaman. ben da_ire aldım altmış üç metreķare, üdedim, da_ire tapuyu getirdim yanıma. şimdi iki yıl ünce sattım kırķ bin evro o da_ireyi. arsa aldım, ev yapacam. şomuniz neyse ne deym şomuniz var idi bir eşitlik. mesele birisi milyarder birisi olamaz. biraz fark olurdi, ama aS aS. sonra şomunistler yaptılar bir şampanya. o pek çalışılmadi çok ama mesele üdeydi

60 şomunistler çıkardı bir şanun kimin var evi da_ireye çevirsin mesele o da var yapmış evi var, almiş çocuğuna da_ire. evi varmış üç dört kat, almiş kızına da_ire. küçük kıızı alti ay beş ay almiş daire böyledir. a teyzesi, ablası, halası daire çalışiy dairede. vermiş, almamış ama almiş taksitle. o şampanya da var idi şomunizmde. evin var daireçe var. villan var, evin var, daireçe var. orda da şampanya var idi. o da düzügi bir eşitlik. e sen evin var, iki

65 da_iren ya evin var villan var, da_iren var olamaz. bir kimsede iç yok, onun içi var neyse

ise pareyi üdersın te böyle. var_jdi bir eşitlik kıomunizm zamanında. en büyük sebep dünya, avrupa yuğoslavya çok güçlü gürdi. kırk elli yıl ben ne kâ biliym, kırk elli yıl bütün bütçe ne olur meselâ diyelim üç milyon kafadan ataym üç milyon dolar. bunun yüzde otuzu giderdi askeriyeaya ayda ep yüzde otuz üçü de var_jdi. yüzde otuz üç yol bakımı, yüzde otuz
70 üç elektrik firmasına, yüzde otuz üç da irelere bu yüzde yüz ne aliydi bir milyar yüz bin mark ayrıldı eşit. en çok pay aliydi askeriya. askeriye güçlü oldu mi yuğoslavya güçlü. o zaman ben hatırlarım altmış ikide ben yaşadım bir arnavut küvünde burda, devlet televizyonu yakın ıdı bize çok ilginç. o zaman ilk defa ya_udiler vurdılar araplara filistine. em oldi bir güsteri nası dersınız siz? alkışliiy millet, ama tito idi o zaman araplarlen bütün
75 yuğoslavyaya deyamedi kalkın amerıkaya karşı. biz o zaman üsküpte köylerden geldilar bütün devletçe bağırdılar yaşasın tito, yaşasın arap ükümetleri kâr_olsun izra_il kâr_olsun amerika. ben atırlaym o zaman altmış üçte sekiz yaşım imiş amerıkaya karşı yağudiye karşı ama araplarlen imişik. şindi o zaman sen güçlü lāzım olasin, o güsteri yapar. e dünya ne gürdi? yuğoslavya üç tane tüneli var uçaklarlen. mostardā ne biliym srbistanda şeyde
80 yuğoslavya dā güçlü artık biz deriz āmin. e onlar dayanamadi, kıor kıtilar avrupa, amerika. yuğoslavya savaşırdi kırk birinde kırk iki partizanlar, ondan sebep yuğoslavyayi bozdilar parçe parçe, parçe parçe. boşnak, sen müslüman. zate o bak şindi o bozma klen benim düşüncem em biraz müslümanlari kıatliyam yapsınlar düşünse bugün savaş nedir irakta, suriyede bütün müslimanlari istemeydi lar müsliman islām bi de savaşıydilar. orda amerika
85 çağırıy rus, gelin dey sizi üldürelim. o da biraz mantıklı düşünürse o da var. açaş savaş, istēr müslüman gidey orda, savaş edey. bizden gideylar on kışı üsküpten tabi. müslümanlar savaşıca k, müslümanlar çağrıy seni amerika orda bir yerde buluşturiy seni üldüriy temiz. o zamanki siyaset zaten bizim var_jdi bir cemel beriç belkı de duydunuz. cemel bēriç, bosnanın başkanı duydun mi? ona su_ıkast yaptilar, biliysin. titodan sonra o gelebilirdi,
90 akıllı adam şeydi ama su_ıkast yaptilar, üldürdiler. o makedonyada üldürür makedon, ğavur

da üldürür, sırp ta üldürür sırbi, hırvatı. birisi gelsin başa üldürür diğeri. em üskübün başbakanı idi çok yardımsever adam. ama dedidi bunların kristiyan başka bir din ne geldi bunlar ep on on beş arkadaş türkiyeden çok yakın. son zamana kâ irtibat onların idi. boristraykos? o çok adam idi çok kendi dininde yok bu kristiyan dininde. ona da su_ıkast
95 yaptılar, ona da su_ıkast yaptılar. o zaman ben hem asker yok biz üç arkadaş gitmedik. yok, burasını hiç sevmedim. e yaptık. beş kardaştan ikisi gittiler. var. birisi oldu biraz ra_atsız, diğeri üdedi, ben kaçak. yok, yaşımı yaptım mi pasaport aldım. yaşımı yaptım otuz iki üç o zaman em yapmadı. yaşını, yaptın mi kriz geçey. kurşumli an, sulı hamam, çifte hamam. osmanlı bizim be şindi gideyz dernege, bizim dernek te osmanlıdan ā bezisten orası
100 kubbeliymiş. bütün cāmiler burda kubbeliymiş. yāya paşa, mustaf paşa, sultan murat. ikinci dünya savaşından ne zaman olmuş burda imiş avustur hungaryan burdan belki de biliysin bir savaş imiş pıkolın duydun mi? o çok zulümkar imiş müslüman düşmanı o ep yakmış, yarı üskübe kadar yakmış. ha evet cāmileri, hanları şindi çay içelim. gidelim bizim dernege görürsün. bizim bû bezesten kubbeliymiş, oni da yakmış. islām, osmanlıya is kalmasın o
105 imiş amaç. bi yiğit paşaya gittiniz mi? üskübi fetten komutan. girdiniz mi içeri? gireriz şindi. ē avusturya zamanında yāya paşa, sultan muradi, murat paşa bizim hepisi bu böyle bak yok yakmış, gitmiş, yakmış. savaşı kaybedince girmiş çapiye ep yakmış pıkolın. bilmiyom. evet, onların başında. üyle ama yine nası deym yugoslavya dağılınce hem güçlüymiş em müslümanları biraz boşnakları burasını düşündi ama olmadı burası e yāni
110 türkiyede etkilendi iki bin birde biraz ama türkiye müdāle etti oni buni. sōra burda üsküpte arnavut var bol, makedonlar belki eşittir. onlar esaplarını yaptılar. müslüman ölecek arnavutlar, türkler ama gāvurlar ölecek onun için savaşı devam ettirmediler, kısa kestiler. doksanda olmadı burda e_ yerde oldu, üsküp kurtuldu. bir kurşun. iki bin birde oldu aS. bizim vallā bizim küken ben biliym ben bizim dedeler anlattına güre ne kadar tamam iki opsiyon
115 var. arnavutluktan gelmişler, iki kardeş imişler. ordan geliy ya gelişi konyadan o çok var

bizim tarafta konyadan gelmiş. ē ben biras aradım bi arkadaşşı sen o yok burda gelecek sōra.
onlar gelmişlar sırbistandan, onlar eski üsküpli, dindar, şey bin sekiz üzden sonra bin dokuz
sırbiatana gelmiş. çoğu gelmişlar konyadan. e bizim dedemın iki kardeşı imişlar kaç
senesinde gelmişlar oni bilgim yok ama birisi kosovaya gitmiş, bizim dede gelmiş üskübe,
120 üsküpte kalmış birkaç ay. ĩuboten köyüne gitmiş, orda dayıları evlentürmişlar, çok arazi
yapmış, on iki bin metrekare arazi ep komunistler el koymışlar. dā bugün bugüne bir kuruluş
alamadım evrağımız çok, var alalım pare vermiyo ükümet. yok almışınız yok şuan müsa it
dĩldı yok ne biliym ne topi ep atacak biribirine. a çok büyük pare var. on iki bin ektar on
iki bin dekar mi dünyanın pasesi belki de üç dört milyon evro oni üdeselar, oni üdeselar. ā
125 yüz evro üdesalar büyük pare. ondan sebep vermiyolar. em bugün bugüne kaldı devledinde.
çayır iyce zarar var çayırda. butel tarafı, orda da güzel yerdedır şindi o. var var var var.
burda, makedon kısmında belki da duydunuz var bi burmalı cāmi. oni türk birinden sırp
yönetimiymiş dozerlerle bozmuşlar. taşlarını da tarh yapmışlar. atiyem cāmisi burmalı
olduğu için burmalı cāmi çağırmişlar. minaresi minaresi. yer sıfırdır. yeri şindi satmişlar
130 yunanlara yapmışlar bi şeyler yok. ortada iz yok. burmalı cāmi. şey burda sol tarafı yaptılar
adalet bakanlığı mākeme kuruldi. bu cāminın ismiydi oni atırlarım yelen kapan cāmii. yelen
kapan cāmii. oni yaptırdılar imiş yapıķ osmanli döneminde. oni bozdılar. yok oni
makedonlar bozdılar. yaptılar adalet mağkemelik. birisi kalktı ne adalet dedi
anlattıracaķsınız burda. siz bozdunuz cāmĩ cāminın yerine analatacak adalet doğruluğı çok
135 güzel demiş. sen burda çağracan āmedi, raykoyi, ğavuri şeyi anlatacan doğruluk a sen
doğruluğın yerine oturmuşın yanlış yerde oturmuşın. anlattırabilir misin? yelen kapan bir,
burmalı iki, yiğit paşa da yıkılmış medrese, em medrese em cāmi. orda ilk hāfızlar, ocalar
ordan çıķmışlar. ō orası sıfır te şindi gideriz, iste gideriz. yiğit paşa üskübü fetten komutan
e yeri de var, mezari da meddā baba daha ocasi ordadır cenazesı. fazla bilgim yok benim
140 ama orda. evet. kırık yıl mi elli mi altmış bildiğim kadar. istanbul. ama biz meselā eski nası

deym osmanlidan müslümanlar biliriz ğavurluğuni ğavurdur ğavur. ben konuŖiyim ama benim ortağımdır otuz yıl ğavur. beraber alıŖtık, doksanda yuğoslavya dağıldı, gene devam ettik beraber. iki ortağ idik beyaz eŖyada alıŖtık. ama var idi bir ğavurluği. ben biok Ŗeyden ona sileydim islamiyet nedir, ne biliyim ne anlatam. oldi bi kere kısmet aldık bi kurban

145 ikimiz asadan aldık pare bizim pare ama em onun em benim kestik bir kurban. mesele fa_iz paresi ok tartıŖtık onunlen. ona da gsterdim fa_iz. allā yazmasın doĝri ıkardı meydana. onlar makedonlar btn pareleri bankada. o zaman marķtı. beŖ bin marķ, alti bin marķ marķ dŖmezdi. hep marķ yatırıylar bankaya. ben avuta ben de evde yatırırdım on beŖ bin marķ, yirmi bin marķ. a byle hayvansın, budalasın pareler bankaya gelir. bankada

150 olur fa_izin var. biz dedim yasaktır. ne zaman bozuldi yuğoslavya hepisinin pareleri aldi bankada. kimin on bin, kimin beŖ bin, kimin alti bin. e ara girdi devlet, yuğoslavya gitti, bozuldi, pareler gitti. yeni devlet size verecek pareleri, ama er ay elliler marķ. anladın? dedim Ŗindi gidin bekleyin sıra. hepsi ayın birinde sıra bekledilar bankada, alsın kendi paresini, ama yzde ellisinin pareleri gittilar. kimi sloven bankasına gitti. dedim sonra ispat

155 ettin mi ki ben haķliyim. benim yataķta o nasıldır, yorĝan, yastık altıda pare aķŖam oliy cebımdedir. ē dey sen trk, aķıllisin. yok. sonra bu kurban meselesini beĝendilar. baķ fakir fuķaraya daĝıdiylar. te verdik bir kurban. ama ben Ŗindi vmeym kendimi ama keŖke bir bin kiŖi olsun gzel misal o makedonlara, onlar yumuŖarlar. yaŖamıŖlar eski osmanlilar burda ēy kırķ elli yıl olsaymıŖın ble yapasın hep ğavurlar biliylar trke. bymiŖlar

160 maallede de bi arķabenim var bi arķadaŖ iŖe girdi, alıŖtık beraber. dedi ben yaŖamıŖım trk maallesinde. nerde? burda. bu ursun arķasında var cāmi; isa bey cāmi, balaban cāmi ē ep arķadaŖlarım trk idi. diy anladıy kendisi, ben i sormadım. diy kk idik, alti yaŖ, beŖ yaŖ, drt yaŖ. ne zaman bi geliydi ramazan dey cāmilar, toplaniydi millet biz hep ocuklar ıkardık cāmide beklerdik pare verirdiler bize. dort, beŖ, alti yaŖ dey i pare

165 sıkıntısı ekmezdik dey. ğavur te yok teŖekkr. ğavur anlattıriy buni. namazdan ıktık ordan

dey kesildi bir dā da. gitmişler makedoncasına. başlamış altmış üçte dördte biraz ayrılım.
makedonlar çıkmışlar makedon kısmına, müslümanlar e biz yaşamışık arnavutlarlen,
türklerle abe dedilar bir adet cāmi makedon on on beş çocuk toplaniyş cāmida, adamlar
çıkardı terāviden, biz pare aydē pare güzel pare. yarım, iki afta bayram için
170 dolaşırdık evleri. makedon anladiy bana. eski ādetler. baklava. var var evet. çocuklar, ey
bak aradi, unuttum. te konuşiys. ama biz yine şükredelim eski dedelerimize. er şey güzel idi
bir görüntü sana. bak şimdi bu kasedi bakalım bu görüntüyü sonra konuşabiliriz. efendim?
evet. kimmiş bizim dedeler? buni gürdünüz mi? eabil kuşi, buni belki da duyamazsın çok.
bak biraz sonra gene bakarız sakın. ata_ulla kırtiz üsküpli. evet, dinle. dayımdaymış o birisi
175 bak anladiy dayım için ne demiş dayım. burda konuşiylar, duyulmay. sadece bakasın biraz.
bizim ofise gideriz, sakindir orda. bak bak nerede dayım benim. bak ne diyor. bakarsın
sonra yine. mustafa atarım size. istiysan sonra gene gösteririm problem dīl. şimdi biz ne
zaman taşındık altmış dokuzda burda tren istasyonunda. biz gitmeden türkiyeye iki yıl önce
yaşadık da_irede. evimizi bozdilar da_irede yaşadık kaloriferli şeyli hayat bindık trene.
180 nereye gideys? türkiyeye. mantık türkiye müslüman, dindar, ğavur yok kırtulam. bizim
dedemizi katletmişler burda. atmişler küpriden cenaze yolliy güya. ilk hatırladığım endık
sirkecede. sirkeci bilmem bilirsin sirkeci. benim kardeşlerim hasan hüseyin küçük üç dört
yaş ne kā gezmışlar başlamışlar gezsınlar. bir bidon var idi. indık trenden bidon, bitmiş idi
su bidon düştü elimızden çocuklar, küçüklerin büle bidon idi aynı tekerlek sürüklendi, tam
185 bir polisin ayağına gitti. o polis bi ayak vurdi o bidona obür köşeye gitti. ben gencim on
dört yaşında. babam sonra anladiy. o anda dey ne aradık gelelim. polis ğavur dīl, sırp dīl,
hırvat dīl alsın, ne yaparsın sen, alıysın kimin düştü o çocuğa, küçüğe verirsın. bi şut verdi.
oldi ne oldi bir yıl sonra dündük buraya, burdan geldik üskübe iki ay, on gün müsāde var idi
kalasın fazla kalamazdın turist. senin yerin ama turistsın. büyük pasaportlen geldik.
190 polislerden dedilar makedonyaya gidesınız. nereye gidesınız siz bilirsiniz. bulğaristan mi

sırbistan mi 0 yunanistan mi 0te biz aman o tarafi gitmeyelim g0ndermesın t0rkiye, italyaya
gittik. yıl bin dokuz y0z yetmiş. kardeşlerim bir yaş dā büyük oldılar. italyaya gittik, orda
bir akşam kaldık hotelde hem dolaştık dışar turist italya, çıkış yapalım pasaportlan. yine
hak kazanalım dā bir iki ay kalalım burda. biz o akşam ne zaman gittik hotele, iki poşetlen
195 eşya gittik. italyanlar, bayan olsun, yaşlı olsun has kardeşlardan mi 0 al baklava, al
dondurma al bak iki poşet babam bakar dey g0rd0n0z mi bugün ne oldi? neydi fark 0tede
neydir burda. katolik biz koş birisine açamasınlar biz oburisi alır k0ç0ğini ikisi aynı, birisi
bakkala oburisi bakkala biri bayan biri erkek bir bayan bi poşete doldi a. orda dey biz şut
vu diy o plastik suyuna burda ne merāmet e şimdi d0ş0nesin anlam veremezsin. āmetsın,
200 mēmetsın nesın bakar merāmede. de onun için d0nd0k geriye, babam āfiz. merāmet yok idi
t0rkiyede. ben çalışıym benim akrabalarımnda, benim babamın teyze kızlarında, damatlarda
çalıştım. o adam yaşlıydi damadımız, bizim s0lalenın damat. onlar taşınmışlar on yıl 0nce
çanda, tātākalede çalıştım. alo diyo sayıp, patron, çocuğı dā merāmetli bir çay verirdi
g0nde, bir hak bi çay. a babasi alırdı karpuz zengin be eyi durumları karpuz alır kavun
205 yerdı kaldırırdı yokarda, rafta ç0r0rdı, vermezdi çalışanlara. akrababa, hiç olmazsa akrababa ver
be işçiye bir kavun, bir karpuz epsine birer parça demeym her iki hafta her_afta birer karpuz
kavun atardık yokardan. em merāmet. kardeşim var isviçrede isviçrede. yirmi yıl burda,
tutunamadı gitti işe. açti d0kkān beş y0z metrekare d0kkān. yok yok yok. beş y0z metre
d0kkān açti beş y0z metrekare. yarisi yemek, yarisi t0rkiyeden, denizliden eşya, tencere,
210 çelik şey em tabi pazar g0ni onun var idi iki kızi, iki çocuğı kardeşim em aylesi pazar g0ni
de herkez giderdi cāmi temizlesın yaz kış. pazar g0ni sekizde dokuzde orda kışlar olur çok
soğuk erkes temizler, zaman kaybetmesın bakay, isviçrede diy saatini kaybetme de. bakaym
benim bi komşum dey iki üç d0kkān orda dā yakın çocuklarını kışın iki çocuğı gidıy sekiz
dokuzda, küçük çocuk o kā erken dey kalkınma biraz inatçıydı kardeşim. demiş ğavura insaf
215 be demiş çocukların yedi yaş alti yaş sağık. ā dā şimdi koyaym demiş sıraya yağıdi demiş

bu demiş küçüklüden çocuk alıştır, işi sever hem çalışacak hem iki üç sene demiş yüzer frank veririm. elli frank yüz frank, e ikisine veririm birisi harcarse oburisi harcamaz ya ikisi toplar e. demiş yılbaşında ne zaman yılbaşı der neymiş hadi hans mans kaç paren var ben sana ne verdim biriktirdin? a demiş baba hiç yok sana da hiç vermem. senin be oburisi
220 obur hans mans neymiş benim var bin frankım, dā bin alsana. anladın mi demiş temsilci. hem işi sevdriyim hem pare veriyim ama arcamasın. o ne arcamiş vermiyorum, o ne arcamiş dā biriktirsın. bu güzel di mi? buni yağudi yapabilir, bizimkileri biz afedersın tokmağiz biz. benim çocuk küçügi çalışmay dayısı dedi çalışır iki dinar üç dinar abe bak benim çocuk küçügi sabit için biliy mısın gitti türkiyeye geziyen derneklen verdi, benim çocuk büyügi
225 verdi, aylem verdi, ben verdim yapay bir yirmi evro, otuz evro. gitti geldi, açan geldi kardaşına verdi on frank on evro ne biliym hep pareleri çevirdi. a büyügi kurnaz şey ne sabri deym ne yedin ne içtin türkiyede? yok be der süyle dey ne yedin ne içtin. e pareler çevirdin. bi iki lira harcadım. on gün kalmış ey iki lira ne yaptın? abe dey her şey veriydilar, iki su içtim. izviçrede yağudi. biriktirmiş, bana benzemiş. büyügi on lira yirmi lira arcar.
230 iki lira harcamış on gün için. kızay dey, her şey veriydilar yurtlarda yol o şeyde e iki su aldım, iki lira. evet bu yağudi hem iş sevdriyim hem pare veriyim ama harcamasın. vallā ne biliym be

BEŞİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜK

aba: Abla (II,288)

abdal: Zekası gelişmemiş, akli geri, aptal (XXXIII, 73) (< abdāl *Ar.*)

acılığ: Hacılık (III, 9)

aci: Hacı (VI, 42) (<Hācc *Ar.*)

aco: Amcalar (XXI, 1) (< aco *Arn.*)

acüşe meydanlık: Mahalle ismi (LXVIII,11)

açan: Ne zaman ki, ...-dığı zaman (IV, 59)

administratsaya: Yönetim, Hükümet (LXVI,17) (<administrare *Lat.*)

āfiz: Hafız (II, 336; VI, 10) (<hāfiz *Ar.*)

afif: Hafif (VIII, 66) (< hafif *Ar.*)

afta: Hafta (1,17) (<hefte *Far.*)

ağa: Ağa (VI, 2)

ağla-: Ağlamak (LXIV, 54)

ağar: Ağır (VI, 27)

aķ lana: Ak lahana, beyaz lahana (XXVI, 26)

akākten: Hakikaten (LXVII, 18) (< haķikāten *Ar.*)

aķ: Hak(XII, 23) (< haķķ *Ar.*)

aķsent: Aksan (LVII,21) (< Accent *İng*)

aķşam setri: Kara arşaf (XII,105)

aķşamlıķ: Akşam yemeği (1,57)

ala: Hala (II, 528)

ālaş-: Ağlaşmak, dert yanmak (XII, 83)

albinsa: Arnavutluk (XXXVII, 64) (< Albania *Arn.*)

albuķī: Halbuki (XII, 66)

alife: Halife (LXV, 35) (<ħalife *Ar.*)

alk: Halk (LXV, 22) (<ħalk *Ar.*)

alla: Allah (II, 7; I, 3) (< Allah *Ar.*)

allat-: Anlatmak (V, 7)

alo: Hala (LI,58)

amaca: Amca (II,78)

amali: Hamayli, muska (LIII,27) (< hamajlija *Bşn.*)

ambassa: Elilik (LXIX, 29) (<embassy *İng*)

ambassador: Byekeli (XXIV, 197)(< ambassador *İng*)

ambuland: ambulans (XLIX,72) (< ambulare *Lat.*)

amilyat: Ameliyat (XIII, 5) (< ‘ameliyyāt *Ar.*)

amur: Hamur (XVII, 32) (< ħamir)

anadol: Anadolu (LXIX, 93)

anali soydan: Ana soyundan (LX,150)

āne: Hane, ev (XXIII, 49; X, 7) (< ḥāne)

anna-: Anlamak (I, 8)

annat-: Anlatmak (II, 272)

antalye: Antalya (V, 15)

antranör: Çalıştırıcı, antrenör (XLVI, 209)(< entraineur *Fr.*)

apetitka: Meze (XXXVIII, 28) (< appetit *Fr.*)

aps: Hapis (XX, 23) (< ḥabs *Ar.*)

ār-: Ağrımak (XIV,63)

arabiyestan: Arabistan (III, 34)

araçinova: Kuzey Makedonya'da başkent Üsküp'e 10 kilometre uzak olan Araçinova Kasabası (VI,67)

araçya: Araçinovo, Üsküp, K. Makedonya (XVII,4)

aram: Haram, günah (XVIII, 121) (< ḥarām *Ar.*)

arcat-: Harcatmak (II, 507)

arçlık: Harçlık (XLVII, 58)

arğat: Irgat, işçi (X, 37) (< ırgat *Rum.*)

argiva: Arşiv (XXXIII, 130) (< archiva *Lat.*)

arman: Harman (II,69) (< ḥirmen *Far.*)

arna ut: Arnavut (XIV, 40)

arnavutçe: Arnavutça (IV, 107)

arp : Harp (XLVI, 24) (< ħarp *Ar.*)

ās: Az (XVII, 39)

asat: Hasat (XII, 84) (< ħaşād *Ar.*)

asım: Hısım, akraba (LXIV,2) (< ħışm *Ar.*)

askeriya: Askeriye (II,104) (< askeriyye *Ar.*)

asta: Hasta (VII,31) (< ħaste *Far.*)

astalan-: Hastalanmak (II, 365)

aşā: Aşağı, aşağıya (XVIII, 41; II, 187; X,13)

aşla-: Haşlamak, kaynatmak (VIII, 60)

aşşā: bk. aşā (VI, 74)

atentat: Suikast. (LX,65)

atıgran: Atarak (XIX, 19)

atırla-: Hatırlamak (II, 194)

atırna-: Hatırlamak (II, 164)

atme: Hatim (XXXVIII, 145) (< ħatm *Ar.*)

âtobus: Otobüs (II,117) (< autobus *Fr.*)

autobuşka: Otobüs (LI,52)

autolimar: Araba kaportacısı (XLVIII, 6) (< autolimar *Srp*)

ava: Hava (IX, 10)

avāles çekmek: Testtörü çıkarmak (XI,22)

avli: Avlu, bahçe (II,53)

avli: Havlu (XVII, 89)

avs: bk. āfız (XX, 18)

avustur ħungaryan: Avusturya Macaristan (LXXI,101)

ay: Hay (II,133)

ayağdaş: Arkadaş (II,13)

ayat: Hayat (II,12) (<ħayat *Ar.*)

aydē: Haydi (X, 38; II, 22)

ayırılığ: Hayırlık (I,3) (<ħayr *Ar.*)

aykır-: Şarkı söylemek (IV, 92)

ayle: Aile (LXIV, 2) (<'a'ile *Ar.*)

aylığ: Aylık, maaş (XVIII, 14)

ayni: Aynı (V, 31)

ayri: Ayrı (V, 30)

ayrodrom: Havaalanı (XLIX, 46)(< aerodrom *İng*)

ayt: Haydi (II, 426)

ayvān: Hayvan (XI, 17) (<ħayvān *Ar.*)

azer azer: Azar azar (VII, 44)

azırla-: Hazırlamak (VI, 85)

azılan: Mülteci. (L,54)

baarat: Baharat (VIII, 78) (< bahārāt *Ar.*)

bābō: Baba (XV, 83)

babuş: Babacığım (IV, 51)

babüna: Yugoslavya coğrafyasında yeni doğmuş bebeği ziyaret edip hediye verme merasimi (XXI,106) (< babina *Srp.*)

bāçe: Bahçe (XXXVIII, 46) (< bāğçe *Far.*)

badiyava: Bedava (XLVI, 165) (<bād *Far.*+ hevā *Ar.*)

bağır-: Bağırarak (II,237)

bağçe: bk. bāçe (V, 8)

bağra bağra: Bağıra bağıra (II, 471)

bajbakan: Başbakan (IV, 44)

bağmağ: Bakmak (VI, 4)

bağraç: Bakır kova (XXXV, 241) (< bakır-gaç)

bağşiş: Bahşiş (XLI, 138) (<bağşiş *Far.*)

bāla-: Bağlamak (XIV, 71)

balans: Denge (XVIII, 15) (< bilanc *Fr.*)

banbaşka: Bambaşka (IV, 68)

bander: Direk (L,160) (*Fr.*)

banghof: Tren istasyonu (II,305) (< bahnhof *Alm.*)

banket: Davet, balo (XIX, 65) (< banquet *Fr.*)

Banyaluğa: Banyaluka, Bosna-Hersek'te bir şehir ve aynı zamanda Bosna-Hersek'te bulunan özerk yönetim Sırp Cumhuriyeti'nin fiilî başkenti. (II,499) (< banja luka *Srp.*)

bare: Bari, hiç olmazsa, hiç değilse, öyle ise (VII, 114)

barem: Bari (XXXVIII, 5)

baş üyle: Tam da öyle (II,86)

başğa: Başka (1,41; III, 4)

bavğan:?(VII,80)

bayā: Bayağı (VII, 86)

bayagi: Bayağı (VI, 77)

bebē: Bebeğe (IX, 2)

beg: Bey (XXIII, 55; X, 11)

begen-: Beğenmek (II, 60)

begir: Beygir, At (XII, 79; II, 76) (<bārgîr *Far.*)

bej : Beş (II, 42)

bekişsa: Bir tür çörek (XXXIX, 41)

beograd: Belgrad, Sırbistan (XLVIII,62) (*Srp.*)

bezisten: Bedesten, çarşı (LXXI,99) (<bezistān *Far.*)

binal git-: Zorla yürümek (LIII,21)

brağ-: Serbest bırakmak, izin vermek (II, 21)

brza: Hızlı, hemen (VIII,70) (< brz *Srp.*)

brzi pomoč: İlk yardım (XLV, 323) (< brzi pomoč *Srp.*)

bi: Bir (II,76; VI, 3)

bī: Bir (XVI, 7)

bibliya: İncil (LII,100) (<bible *İng.*)

bidesi: Bir de (XVIII, 6)

bihomiya: (Biohemija) Biyokimya (LX,145)

bikeli: Kuzey Makedonya'da bir köy adı (XIV,65)

bilassa: Bilhassa, özellikle (II, 257) (<bi'l-hāşşa *Ar.*)

bilaş: Biljača, Sırbistan'ın Bujanovac belediyesine bağlı bir köydür. (LXVIII,4)

bilyanzvor: Bilyan kaynağı (XXVI, 144)(< biljan izvor *Srp.*)

bir angi şey: Bir şey , herhangi bir şey (II, 28)

bir angi yer: Bir yer, herhangi bir yer (V, 22)

biras: Biraz (VII, 69)

biras: bk. biras (II,27)

biriya: Seçmek (XVII, 9) (< biraj *Srp.*)

bīrler: Birlikteler (II, 68)

birulice: Leblebi (XXXIX, 29) (< birulice *Srp.*)

bis: Biz (IV, 15; I, 36)

bitevi: Biteviye, aynı biçimde, hep öyle sürüp giderek, sürekli olarak, tekdüze (XL, 7)

biyen-: Beğenmek (1,27)

biyık: Büyük (XLIX, 40)

bōça: Bohça (XIX, 37)

boğday: Buğday (XLI, 37)

boğnisa: Hastane (LX, 61) (<bolnitsa *Srp.*)

bolşeyik: Bolşevikler döneminde, Konünist parti dönemi(XXXVI, 26)

bonbon: Cam şekeri (XV,37) (< bonbon *Fr.*)

bonğur: Bulgur (XXX, 26)

bonița: Hastane (LIX,15)(< bolnica *Srp.*)

borani: Ayşe kadın fasulye yemeği, kara fasulye (XLV,93) (< boranı *Far.*)

boristraykos: Boris Traykovski, Makedon siyasetçi. 1999'dan ölümü olan 2004'e kadar cumhurbaşkanlığı görevini yürüttü. (LXXI,94)

borovets: Borovets kenti , Bulgaristan (II,474)

bostan: Karpuz (II, 17) (<büstān *Far.*)

branyalı surdulicali: Branya, Surdulica Sırbistan (XXIV, 32)

bratsla: Bratislava, Slovakya'nın başkenti ve en büyük şehridir. (XLIX,23)

brazna: Brazda, Üsküp, Kuzey Makedonya (XLV,366)

brezali: Köy ismi (XLIX,101)

buçet: Bütçe (XXVI, 65) (< budget *İng.*)

buçin: Buçin Köyü, K. Makedonya (LXXI,14)

buçudol bolkova: Eski adıyla Kurtköy olarak bilinen Volkova köyü, K. Makedonya (XXXV, 11)

budva: Budva Şehri, Karadağ (XLVI,181)

buğar: Bulgar (II, 415)

bujiterya: bijüteri, süs,takı dükkanı (LII,5)(< bijouterie *Fr.*)

buluza: Bluz (LII,3) (<blouse *Fr.*)

bunar: Pınar, kaynak, kuyu (XL, 8)

burē: Buraya (XIX,5)

bustān: bk. bostan (IX, 8)

butel: Butel Mahallesi, Üsküp (XXXVIII, 181)

buteniṣa: Makedonya mutfağına has sarımsaklı biber patlıcan ezme, meze (XLIII, 45)
(*Mak.*)

buter: Margarin (XLIV, 44) (< butter *İng.*)

buyundur-: Büyütmek (1,42)

buzaç: Üst baş (XLIX,167)

büber: Biber (VIII, 9, 46) (*Rum.*)

bübreğ: Böbrek (1,45)

bügecek: Büyücek, büyük sayılabilecek olan, epeyce büyük (XVIII, 33)

büle: Böyle (VII, 20; I, 50)

bünoğram: Yiyecek markası (XXI,52)

büyle: bk. büle (XV, 26)

büyü: Büyüğü, büyük olan (XLIX, 5)

büyügi: Büyük olan (I,78; V, 14)

cade: Cadde (XXII, 9) (< cādde *Ar.*)

candarma: Jandarma (II, 157) (<gendarme *İt.*)

cem: Reçel (XXXV, 67) (< jam *İng.*)

cerman: Alman (XVI,7) (< *germain Lat.*)

ceyrān: Elektrik (X, 10)

cimnaziye: Lise (II,115) (< *gymnasium Rum.*)

ciyan savaşı: Dünya savaşı (II, 188)

coķe: Kola (XLVIII, 18) (< *coke İng.*)

cumāli: Cumalı Köyü, K. Makedonya (XIV,66)

cülezara: Bir mahalle ismi, Üsküp (XLVI, 253)

cümbüz: Cümbüş, eğlence (IV, 25) (<*cunbiş Far.*)

çaçak: Sırbistan'da bir şehir adı. (XXXI,23) (< *čačak Srp.*)

çağ: Zaman parçası, vakit (1,24)

çağ: Balkanlarda kullanılan ve taa (orada) anlamına gelen bir ifade (XXV, 34) (< *čak Srp*)

çalķ-: Çalkalamak (XLV,158)

çār-: Çağırarak (IV, 76)

çāra: Tuzlu biberli Arnavut çeşnisi (XXI, 43)

çarçaf: Sırbistan'da bulunan bir yer (XLIX,67)

çat-: Kabarmak (L,103)

çayaylen: Yayan, yürüyerek (LX,26)

çelek: Çelik sahan(VIII, 67)

çemberle-: Etrafını çevirmek, sarmak (X, 31)

çengene: Çingene (XI, 18)

çentar: Merkez, çarşı (XLVI, 44) (< *center İng.*)

center: bk. çentar (XXIX, 55)

çento: bk. çenter (XXIX, 55)

çerçi: Tuhafiye malzemesi, eşya (LIII, 36)

çerviş: Et suyu (XXXV,150)

çığır-: Çağırarak (XIX, 12)

çık : Çiğ (XIX, 25)

çin: İçin (XVIII, 22; XIII, 27)

çinçan: Arnavut Şalvarı, düğünlerde giyilen geleneksel kıyafet (I, 24)

çintan: bk. çinçan (XXIV,40)

çipan: Yonga (XXI, 82) (< çipan *Srp.*)

çips: Cips (II,131) (< çips *Srp.*)

çirnişiy: Siyahımtırak, koyu renkli (XLV,111) (< cirnšij *Srp.*)

çiyiz: Çeyiz (IX, 32) (< cihāz *Ar.*)

çō: Çok (XIV, 53)

çoğu: Çoğu (VI, 45)

çokçe: Çokça (VI, 77)

çocuk: Çocuk (VI, 79)

çünki: Çünkü (VI, 83; II,22) (<çūn *Far.* +ki)

çüp: Çöp (LXXI, 30) (< çūb *Far.*)

dā: Daha (I,2, 71; III,25)

da_ire: Def, yuvarlak deriden yapılmış vurmalı çalgı (XXIV, 51) (< dā'ire *Ar.*)

da_ul: Davul (I, 90) (<tabl Ar.)

dağ: Daha (VII, 37)

dalavera: Oyun, gizli iş (LI, 37)

daraşlık: Daracık, sıkışık (L,95)

dayo: Dayı (XXXVII, 12)

dayre: bk. da_ire (LIII, 11)

dēbil-: diyebilmek (VII, 91)

dečki: Çocuklara ait (LIX,45) (< detski Srp.)

dēlm: Diyelim (XXII, 12; VIII, 36)

demoğrafya: Demografi, nüfus yapısı (LXIII,16) (<démographe Fr.)

demonstratsya: Gösteri, yürüyüş, eylem (XLIX, 157) (< demonstration İng.)

detska zabavia: Kreş, çocuk evi (XLIX,42) (< detska zabava Srp.)

deyel: Değil (VII, 96)

deylm: bk. dēlm (XXXVII, 27; II, 68)

deyre: bk. da_ire (LIII,10)

dırjava: Devlet (LIII,4) (<drzava Srp.)

dırjovşkâ: Trgovska, Üsküp, K. Makedonya (XXXVII, 36)

di-: Demek, söylemek (XIX,1; XIV, 72)

digin: Düğün (IV, 27)

dikmeG: Dikmek (VII, 108)

dīl: Değil (III, 52; I, 54, 91)

din-: Dinlenmek (1,53)

direktor: Müdür (XXXVII, 25) (< director *İng.*)

diren: Almanya'da bir yer (VI,6)

dislavitsa: Dislavitsa Köyü (XXXVI,14)

do_a: Doğa (XVIII, 121)

dofuli: Dofullu köyü, K. Makedonya (XIV,66)

doğri: Doğru (II, 212)

doğrul-: Düzelmek, doğrulmak (X, 27)

doğument: Evrak, doküman (XLVI,19) (<document *Fr.*)

doğus: Dokuz (I,7)

doli: Dolu (LXIV, 32; III, 22)

dō-: Doğmak (XXXVII, 21; XVIII, 15)

domazed: İç güveysi, evlenince kız tarafına taşınan damat (XXXV,3) (< domazet *Srp.*)

dōri: Doğru (XXIII, 4; IV, 28)

dova: Dua (XXXIV, 113; L, 139) (< du'ā *Ar.*)

dovlet: Devlet (IV, 44)

droğa haşişe reykoqe: Uyuşturucu (XXXVI, 39)

drop sarması: İç yağ, gömlek yağı içine sarılı pirinç ve ciğer dolması (XLI, 65) (<drop *Srp.*)

duboço: Derin (VII, 49; XLV,150)(< duboko *Srp.*)

dubrovnik: Dubrovnik Şehri, Hırvatistan (XLVI, 182)

dün: Dügün (VII, 33)

durfuli: Dorfullu Köyü, K. Makedonya (LXVIII,39)

durğun-: Durmak, duraksamak (II,214)

duva: bk. dova (VIII, 86)

düg-: Dövmek (I,72)

dügecek: Dövecek (L,51)

dügün: Dügün (IV, 7)

dükte: Sırada, sırasında (VII,129)

dün-: Dönmek (IX,28; II, 231)

düs: Düz (LXI, 66)

düşek: Döşek, yatak (XV, 31)

düv-: Dövmek (II,69)

düvelim: Diyelim (VIII, 85)

düver-: Hazırlamak (VIII, 68)

düver-: İtip kakmak, 2. Söylemek, anlatmak, göstermek (I,60; XIII, 23)

düvün: Dügün (XLVI, 306)

düzlen-: Düzelmek (LXII, 43)

ediye: Hediye (XIV, 54) (<hediyeye Ar.)

eF: Ev (VII, 21)

eġlif: Eġlip (IV,69) (<eġlip <eġilerek)

eġerim: Eġer (XXXIII, 52)

eġal: Helal (II, 345) (<ħalāl *Ar.*)

ĕliyet: Ehliyet (II,20, 115) (<ehliyyet *Ar.*)

em: Hem (1,42, 82) (<hem *Far.*)

ema: Ama (IV,13; VIII, 62) (<ammā *Ar.*)

embarġo: Ambargo, yasaklama (XXXVII, 39)(< embargo *Fr.*)

emen: Hemen (VII, 60; XXII, 1)

emşire: Hemşire (VIII, 4) (<hemşire *Far.*)

en-: İnmek (II, 149, 216)

endır-: İndirmek (II, 132, 285)

ene saġ: işte (VIII,106) (*Mak.*)

ene: Hani (IV,85)

enteresat: Enteresan, ilginç (VI,57) (< intéressant *Fr.*)

ep: Hep (II, 19, 69) (<heb *Far.*)

episi: Hepsi (VIII, 17; XXXI, 21)

er bi: Her bir (X, 5)

er şey: Her şey (II, 93; V, 9)

eregis: Sayım (XLIX,50)

erif: Herif, adam (II, 417).(<ħarīf *Ar.*)

erkes: Herkes (II, 64; X, 9)

erkez: bk. erkes (VI, 85)

ersek novi: Hersek Novi Şehri, Karadağ (XLVI, 181)

esab,et: Hesap et (X, 7) (< hisāb *Ar.*)

esapla-: Hesaplamak (II, 172)

espresso: Espresso kahve türü (XLVIII, 19) (<espresso *İt.*)

eşkuğa: Eşkîya (XXXV,121) (< eşkiyā *Ar.*)

eVam: Evham, kuruntu,takıntı (XXXV, 187) (<evhām *Ar.*)

evel: Evvel, önce (VII, 7) (< evvel *Ar.*)

evelçe: Evvelce, eskiden (LIII, 23)

evel: Evvel, önce (II, 188)

evrupa: Avrupa (II, 425) (<europa *İt.*)

eyi: İyi (II, 29; V, 29)

eylğ: İyilik (X, 32)

fadat: Alan hesap birimi, metre kare (XLVI,316)

falan fırtısı: Falan filan (LI,36)

familya: Aile (XLIII, 55; VIII, 104) (< famiglia *İt.*)

farantşiya: Fransa (LII,108)

farma: Kot (XXVII, 89)

fasada: Evin cephesi, yüzü (XLVIII,8)(< façade *Fr.*)

federatif: Federatif yönetim, ortak bir anayasa altında bir araya gelen devletlerden oluşan yönetim şeklidir. Bu tür devletlerde her federasyonun kendine özel anayasası, yürütme organı ve yargı organı bulunmaktadır. (LXVII,31) (<fédératif *Fr.*)

fegeta: Balkanlarda satılan tuzlu baharat karışımı ürün (XVIII,28) (< vegeta *Srp.*)

ferize: Ferizay Kenti, Kosova (LXIX,67)

Fıstan: Fıstan, elbise (XXIV, 42) (<fıstan *Rum.*)

fiber: İnternet bağlantısı (XXXI,52) (< fiber *İng.*)

filcan: Fincan (XXVIII, 10)

filiyā: Flia, Arnavut böreği, saç altı hamur işi (XVII,30) (< filija *Arn*)

fişke: Kışkırtmak (XX,46)

fizura: Frizura, saç modeli, tasarlama (L,123)

flinya: Yakasız gömlek, fanila (XXVI,153) (< flenella *İt.*)

Fotos: Fotoğraf (IV,69) (<photos *İng.*)

fuğaralık: Fakirlik, yoksulluk (VI, 50) (<fuğarā *Ar.*)

fulidā: Ful, çok fazla, dolu (XIV, 79)

furda: Atık, kırıntı (XVIII, 92) (< hurda *Far.*)

furuansa: Fransa (XVI,8)

furun: Fırın (II,357) (<fırın *Rum.*)

furuncu: Fırıncı (VI, 95)

fügüra: figür, şekil (L,5) (<figure *Fr.*)

füskültür: Beden eğitimi, egzersiz (XXX, 49)

ğanatşiyon: Vesika, garanti belgesi, geçiş belgesi (LXVIII,50)

ğap-: Kapmak,kuşatmak, el koymak (XXXV, 6)

ğaradey: Grayder. Genellikle yol greyder, motor greyder veya sadece bir bıçak olarak da adlandırılan bir greyder, derecelendirme sırasında düz bir yüzey oluşturmak için kullanılan uzun bir bıçağı olan bir ağır ekipman şeklindedir. (XLIX,163)

ğarantı: Garanti (III, 57) (<garantie *Fr.*)

ğavanoz: Kavanoz (XVII, 39) (<kavanoz *Rum.*)

ğaybe: Heybe (LXXI,26) (<'aybe *Ar.*)

ğayle: Gayrı, hariç (L,88)

ğayle: Gaile, dert, sıkıntı, üzüntü, keder (LIX, 48) (<ğa'ile *Ar.*)

ğaylen: gayri, hariç (LIX, 48)

ğayri: Gayrı (LXII, 43) (<ğayr *Ar.*)

ğazan: Kazan (XII, 59)

geliz: Tuvalet lağım yolu, atık sistemi (XLI, 101)

gene: Yine, yeniden, tekrar (I, 18, 79)

generasya: Kuşak, nesil (XLV, 176) (< generation *Fr.*)

gergef: genellikle dikdörtgen biçiminde, üzerine nakış işlenecek kumaşın gerildiği, iç içe geçebilen iki çerçeveden oluşan araç. (I, 66)

gevgelya: Gevgeli, Makedonya'nın Yunanistan sınırında bulunan kasabalarından biridir. Selanik'e 70 km, Üsküp'e 165 km uzaklıktadır. (XLVIII, 58)

ğırbaç: Kırbaç (XII, 13)

gideyağım: Gidivermek (XXXV, 238)

gima: Mendil, örtü (XLV, 241)

gimnazya: Lise (XLIX,12, 148) (<gymnasion *Rum.*)

gine: Yine (XIX, 75)

giramit: Kiremit (XV, 80) (< kiremit *Rum.*)

Ġotedelcebne: Makedonlara göre kahraman olan Gotse Delçev'in adının verildiği köprü (II,168)

gra: Fasulye (XVII, 34; XXXVIII, 175) (< gra *Arn.*)

gramatiķal: gramatik olarak (XLIX,175) (<grammatical *Ġng.*)

granitŗa: Sınır kapısı, sınır (XXV, 34; XLVIII, 20) (< gratica *Srp.*)

graŗ groŗ: Kuru fasulye (LXI, 58)(< gra *Arn.*)

grupŗi: Grupŗin, Kuzey Makedonya (XXXV, 119)

ŗulaj: Gulaŗ ile, Tas kebabı ile (VII,39) (< gulyás *Mac.*)

ŗuruŗina: Guruŗina, Kuzey Makedonya'da Kumanova yolu üzerinde bir yer adı (XXII, 112)

ŗuŗmen: Gŗuŗmen (II, 273)

ŗuleler: Gŗureler kŗyũ (XIII, 11)

ŗũmleg: Gŗmlek (IV,51)

ŗũmũk: Gŗmũlũ (LXVIII, 6)

ŗũnā: Gŗunah (XIV, 52) (< gunāh *Far.*)

ŗũnāŗlaŗ-: Gŗunaha girmek, gŗunah iŗlemek (X, 4)

ŗũr-: Gŗormek (II, 38; XVII, 2)

ŗũre ŗũre: Gŗore gŗore (IX, 37)

ŗũrũci: Gŗorũcũ (XII, 63)

ŗũrũcũ: bk. ŗũrũci (XIX, 2)

gürümce: Görümce (I, 78; IV, 9)

güster-: Göstermek (II,96)

gütür-: Götür- (II, 59; XIII, 16)

güvegi: Damadı (LXIX, 14)

güvey: Güvey, damat (XII, 56)

güzüg-: Gözükmek (VII, 48)

güzük-: bk. güzüg- (VII, 46)

haçan: Ne zaman, ne vakit , ne zaman ki (I, 76)

hafız: Kuranı hatmeden, ezbere okuyan (XXXIII,11)(< ḥāfız, hfz Ar.)

halağ: Hala (IV, 14)

hanam: Hanım (I, 84)

haraslan-: Üstelemek, baskı kurmak (XXXIII, 116) (< harrasment İng)

hatım: Hatim (1, 55)

havli: Avlu (XIX,72)

haydē: Haydi (VII, 136)

ḥayde: bk. haydē (I, 78)

ḥayduğun, aydut: Haydut (LI,48) (<ḥaydūd Ar.)

hayla-: Haylamak, alttan almak, hürmet etmek (XLV,125) (< haylamak)

hepicī: Hepsi (XV, 73)

hepsi: Hepsi (1, 58)

herkez: Herkes (II,46) (<her+kes *Far.*)

hırla-: Horlamak (II,140)

hrvatska: Hırvatistan (LI,6)

hiç: Hiç (VII, 29) (<hīç *Far.*)

hoja: Hoca (II, 195)(<hāce *Far.*)

ıdarlezi: Hıdırellez (XVII, 66)

ıdırlez: bk. ıdarlezi (IX, 10) (<hiçr *Ar.* + ilyās)

ıķmet: Hikmet (IV, 14) (<hikmet *Ar.*)

ıristiyan : Hristiyan (X, 23) (<hristianos *Lat.*)

ırvaska: bk. hırvatıska (XLVI, 23) (<hrvatska)

ısla: Islah, gelişmiş (XXV, 26) (<işlāh *Ar.*)

iç: Hiç (VII, 8)

īç: bk. iç (XLVI, 209)

içbi şey: Hiçbir şey (II, 7)

ıgne: İğne, dikiş iğnesi (I,75)

ıķa-: Yıkamak (VIII, 69)

ıķāye: Hikaye (III, 50) (<hikāye *Ar.*)

ılayi: İlahi (IV, 95) (<ilāhī *Ar.*)

ime: İsim, ad (XVI,9) (< ime *Srp.*)

indeces: Ne edeceğiz (IV, 99)

ïne: İğne (VII, 77)

infıla: Felç (XLV, 297) (<infi'âl *Ar.*)

inflasyon: Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin sürekli ve hissedilir artış, nominal millî gelirin, bu gelirle satın alınan mal miktarına nazaran artması yani şişmesi (LXX,12) (< inflation *İng*)

informat: İletişim, haberleşme (XXXI, 40) (< information *Fr.*)

ingland: İngiltere (LII,9) (<england *İng.*)

instruكتورluk: Şeflik (X, 37) (< instructor *İng.*)

intereğant: İletişim ajansı (XLIX, 27)(< interagent *İng.*)

isapotek: Eczane (LXIX,6) (< iz apoteka *Srp.*)

ısır-: Isıt- (LIII, 30)

ısittır-: Isıtmak (VII, 84)

isi: Isı, sıcaklık (VII, 59; XIX, 20)

isicağ: Sıcak (III, 46)

iskib: Üsküp (III, 62) (<Skupi *Lat.*)

iskip: bk. iskib (XLIX, 24)

islā: bk. ısla (XVIII, 13)

islāh: bk. ısla (I,12)

ispanağ: Ispanak (XVIII, 22)

isset-: Hissetmek (XV, 56)

issi: Isı, sıcaklık (XVII, 108)

istirād: İstirahat, dinlenme (LIX, 47) (< *istirāhat Ar.*)

istorya: İşte oraya (XXXVIII,116)

isveçka: İsveç (LII,75)

işadet et-: Şehadet etmek, şehadet çekmek (II, 214) (<şehādet *Ar.*)

işallā: İnşallah (XLIII, 74) (< *i'nşallah Ar.*)

işle-: Çalışmak (I,22, 72)

işpeditter: Büyük kağnı, at-öküz arabası, nakliye aracı (XXVI,150) (< *spediter Arn.*)

işporet: Fırınlı soba, tepsilik yeri bulunan soba, kuzine (XV, 17; XXXV, 73) (< *šporet Srp.*)

itali: İtalyan (LIX,56)

İtiyār: İhtiyar (XIII, 23) (< *iḥtiyār Ar.*)

iv: bk. iV (II, 306)

iV: Ev (VIII, 27)

ivet: Evet (VIII, 4)

İya et-: İhya etmek, memnun etmek, canlandırmak, diriltmek (XXXV,127) (< *ihyā Ar.*)

iyle: Öyle (IV, 15, 57)

izel: Ezel, eskiden, önceden (II, 188)

izviçre: İsviçre (III, 3)

izviZte: İsveç'te (XLIX, 30)

jelezar: Metal işleme fabrikasının adı (LXIII,22)

jelezara otsemetalets : Jelezara demirdöküm fabrikası Makedonya (XXXIV, 36)

jenerasyon: Nesil, kuşak ,soy (XXVI, 118) (< generation *Fr.*)

jiva: Canlı, iğ (XXI, 41) (< jiva *Srp.*)

zor: Yumuşak bir kumaş türü (XXVII, 91) (*Fr.*)

jupa: Kuzey Makebonya'nın batısında Otiva ve Struga arasında bulunan Türk nüfuslu bölge (XX, 53)

a: Kadar (XII, 63) (<adar *Ar.*)

ā: bk. a (I,64)

a_un: Kavun (II, 428)

a_uş: Kanepe, ekyat (L,61) (< couch *İng.*)

açani: açanik, Kosova'da, Kosova-Makedonya sınır şeridinin hemen kuzeyindeki kasaba ve belediye merkezi (XXXV, 106)

afton: Kaftan (I, 24) (< kapton *Far.*)

alpak: Kalpak, kürk şapka (XXXV, 248) (< kalabak <kalpak)

ameni most: Taş köprü (XXXVII, 48; XLIX, 155) (< kamjeni most *Srp*)

ameni: Taştan yapıma (XXXVII, 43) (<kamen *Srb*)

amuter: Meslek adı (II,521)

analizatşya: Kanalizasyon (XLIX,133) (<canalisation *Fr.*)

antariyōn: Kantoron otu (VIII,55) (<kantaron *Rum.*)

aput: Palto, manto, kaban (XLIV, 87) (< capote *Fr.*)

arabunişter: Karabey köyü, Karabunişter, K. Makedonya (LXVIII,32)

karaiş: Üsküp K. Makedonya'da İlköğretim seviyesinde eğitim veren bir kurum adı (XXIV, 58)

ķaramanlistan: Karaman (VI, 18)

ķaranca: Karınca (XXXVIII, 72, 73)

ķarasi: Kara olanı, siyahlıyı (XXXVIII,129)

ķarnet: Karne (II,272) (< quaterni *Lat.*)

ķastilot: Kastel, çeşme, şadırvan (LXVII,16)

ķasyo: Casio marka saat (LXII,51) (<casio *İsp.*)

ķasyon: Karnabahar (XXI, 49) (< karfiol *Srp.*)

ķaşan: Kışın (XII, 99)

ķatarla-: Düzene,sıraya sokmak,dizmek (XII,16)(< ķiřār *Ar.*)

ķate: Kesin (II, 370) (<ķař'i *Ar.*)

ķatedra: Katedral , büyük kilise (LX,155)

ķatre: Damla (II, 519)

ķauçuk: kauçuk (VII, 87) (< caoutchouc *Fr.*)

ķauför: Kuaför, berber (XXXIV, 10) (< coiffeur *Fr.*)

ķāvaltı: Kahvaltı (VII, 77)

ķāve: Kahve (I, 23; XV, 14)

ķavır-: Kavurmak (VII, 43)

ķavuç: Çekyat, kanepa (LXXI,148) (< couch *İng.*)

ķaybettır- : Kaybetmek (II, 226)

ķayınçe: Kayınço, kayınbirader (II, 448)

ķaynattır-: Kaynatmak (VII, 56)

ķayniķe: Kayınbirader, kayın (VII, 15)

ke: Makedoncada fiillerde kullanılan ön ek (X, 43)

kemaneci: Kemancı (XXIV, 52) (<kemān *Far.*)

keper: kumaş türü (LI,21)(<keper *Srp.*)

kerek: Gerek (1,18)

keret: Kere, kez, defa (XVII, 5) (<kerre *Ar.*)

keretta: Kerede (XVIII, 37)

kestirme: Kestirme, kısa yol (II, 203)

kever-: Vermek, izin vermek (XIV, 41)

ķinaķ ol-: Sevdiklerinle birlikte olmak ve güzel vakit geçirmek, çok sevinmek. (VII,105)
(<kēnaq *Arn.*)

ķiravent: Yatak, döşek (LIX,11) (krevet *Srp.*)

ķırķeve: Kırçova Kenti , Kiķevo K. Makedonya (L,132)

ķırķova: bk. ķırķeve(LXVI,11)

ķiristiyan: Hristiyan (LV, 35)

ķıs ķarķi: Kız kardeşi (II,26)

ķıs: Kız (I, 26; IV,13)

ķismaat: Kısım (VII, 19) (<ķismet *Ar.*)

ķızan: Çocuk (XLVI, 150) (<kızan)

ķifle: Balkanlara özgü ay ķöređine benzer, uzun ince yapılı pođaķa türü (XXI, 122; XLIV, 40)

ķikirik: Yer fıstığı (XXI,22) (<kikiriki *Srp.*)

kindi: Kendi (II, 119)

kisala voda: Maden suyu, gazlı su (XX, 38; LXV, 49) (<kisela voda *Srp.*)

kiyf: Keyif (X, 40) (<keyf *Ar.*)

ko var: Var, vardır (LXIV,8)

koalisyon: Koalisyon, ortaklık yönetimi (XLIX, 139) (<coalition *Fr.*)

kobodanli: Çarşaf çeşidi (XLI,112)

kofer: Bavul, valiz. (LX,70) (<kufer *Srp.*)

kojolos: Üsküp'te bir yer adı. (LIX,30)

kołaç: Kek, hamur işi (XXI, 81) (<kolač *Srp.*)

koletif: Birlikte (XII,16) (<collectif *Fr.*)

koliçka: Küçük çaplı tahta araba (XLIX,125)(<količa *Srp.*)

kollektiv: Komünist yönetimde ortaklık hesabı, devlet malı (LXIII,8) (<collectif *Fr.*)

koloni: ? (I,11)

komandant: Kumandan, komutan (XLIX, 138) (<commandant *Fr.*)

kombi: Yedi sekiz kişilik toplu taşıma aracı (XLIII,17)

komoda: Yatak, döşek, rahat yer (XXIV, 67) (<komoda *Arn.*)

kompir: Patates (XVII, 14; XXIV, 21) (<kompir *Srp.*)

kompos: Komposto, hoşaf (XXXIII, 63) (<composto *It.*)

komşi: Komşu (IV, 48)

komuniz: Komünist (XLVI,21) (<communiste *Fr.*)

komunizlig: Komünizm (X, 39)

konçe: Konçe, Radoviş, K. Makedonya (LIV,4)

kondova: Kondovo, Kuzey Makedonya'nın Saray Belediyesine bağlı bir köyü (VII,14)

ķondũsyon: Durum, Şart (XXVI, 79) (< condition *Fr.*)

ķonstruksiyon: Yapı, inşaat (XLII, 89) (< construction *Fr.*)

ķontak: İletişim, bağlantı (VI,118) (<contact *İng.*)

ķontakti: bk. ķontak (XXIX, 75) (< contact *Fr.*)

ķonuŐlar gibi: Konuşulduğu gibi (XXVII, 88)

ķonzervan: Koruyucu (XXI, 52) (< conservant *Fr.*)

ķonzulat: Konsolosluk (II,187) (< consul *Rum.*)

ķopaç: Kupaç, Çapa (L, 160)

ķoprunitŐa: Hırvatistan'da bir Şehir adı (LI,6)

ķorektörlük: Dũzeltici (XXVI, 4)(< corrector *İng.*)

ķore: Kabuk (IV, 128) (< kora *Srp.*)

ķorita: Kũvet (IV,84) (< korito *Srp.*)

ķorķi: Korku (VII, 135)

ķorseyte: Sanki (VIII, 7) (<kor ise)

ķossofpolye: Kosovo polje. Kosova Ovası, Kosova'da, başkent Priştine yakınlarında bir kasaba ve belediye merkezi. (LX,55)

ķoŐi: Komşu (XV, 37, 96)

ķotor: Kotor Şehri, Karadağ (XLVI,181)

ķovaç: Bit pazarı yanında bulunan satış alanı (LIX,51)

ķovarlık: AŐcılık (XII,100) (< kuvar *Srp*)

ķover-: Salmak, Serbest bırakmak (II, 81; VIII, 20)

ķoyi: Koyu (XVII, 101)

kög: Kök, soy (VI, 17)

köreg: An, zaman, sefer (XXXV, 194) (< korak *Srp.*)

köv: Köy (XIV, 36)

kral petra turi: Kral II. Petar. Kral Petar'ın torunu. Kral Aleksandır'ın oğlu (LX, 65)

kray: Kenar (XXV, 36) (< kraj *Srp.*)

krevet: Yatak (XXXVIII, 143) (<krevet *Srp.*)

kuç alki: Gelin alıcı (XLV,55)

kufer: bk. kofer (II, 122)

kuğa:Veba (LX,44) (< kuga *Srp.*)

kuğu: Eyvah! Balkanlarda sıkça kullanılan bir nida.(XXXV, 233) (< kuku, kukliš *Srp.*)

kuman: Kuman, kuman boyundan (II, 273)

kunyar: Mutfak (XLVI, 292)(< kuhjar *Srp.*)

kunzulat: bk. konzulat (XXXVII, 73)

kuri: Kuru (XVIII, 45)

kursis: Kursiyer (LX, 89)

kurşa: Kuzey Makedonya'da bir köy adı (XIV,1)

kuşlg: Kuşluk, Kahvaltı (I, 47; VIII, 72)

kuti: Kutu (VII, 83)

kuto: Köpek (XLIV, 83)(< kuta *Srp.*)

kuy-: Koymak (I, 51)

küçek: Köçek, erkek dansöz, erkek dansçı (L,134; 136)

küçig: Küçük (VI, 63)

küçüg: bk. küçig (II, 215)

küçükçek: Küçükçekmece (II, 63; VII, 6)

küfte: Köfte (XVII, 35) (<küfte *Far.*)

kük: Kök (XII, 92; XLVI, 210)

kümbet: Kümbet (XV,17) (<gunbed *Far.*)

küpek: Köpek (II, 300)

küpri: Köprü (II, 92, 172)

küstek: Köstek (LXIX, 48)

küşe: (II, 100; VII, 101) (<güşe *Far.*)

küteğ: Dayak, kötek (XLVI, 113) (<kütek *Far.*)

küti: Kötü (XX, 76)

kütü: bk. küti (XLV, 302)

küv: Köy (I, 14; III, 41; XII, 20)

küvli: Köylü (XLIX, 48)

küy: bk. küv (II, 9; V, 11)

lah: Ulah (XLIX,55)

laka: Kolay (XV,80) (<lako *Srp.*)

lāna: Lahana (XIX, 25; XVIII, 24) (<lahana *Rum.*)

lazare: Makedonya’da paskalya kutlamalarında kapı kapı gezip şarkı ve ilahi söyleyerek yardım toplayan kimse (XXVI, 72) (< lazarus *Lat.*)

leb sa leбом: Simit poğaça, Makedonya Türk çarşısında özellikle sabahları tüketilen ve fırınlarda sıkça satılan poğaça ekmeği arası börek. Sırpça dilinde ekmek arası ekmek anlamında kullanılmakta. (XLVIII, 44)(< hlep sa hlebom *Srp.*)

lektür: Ders (XXXIX, 24) (< lecture *İng.*)

leñberlıg: Rençberlik, Çiftçilik (II, 31) (<rençber *Far.*)

leskovsa: Leskova köyü, Tutin Kenti, Sırbistan (XL,4)

levro: Bir tür mutfak aleti (XVIII,51)

lisan: Dil (II, 48) (<lisān *Ar.*)

literatura: Edebiyat (XLIX,3) (< littérature *Fr.*)

lo_usa: Lohusa (IX, 41) (<lohu’sa *Rum.*)

loçka: Kilit (XLV, 206)(< locka *Arn.*)

loğopet: Konuşma terapisti (XLI, 2)(< logopet *Arn.*)

lozova: Lozova, Hamzabey köyü, K. Makedonya (LXVIII,39)

lubiyana: Ljubijana kenti , Slovenya (XXII ,21)

lubnana: Lübliyana, Slovenya Başkenti (LX,61)

ma_abbet: Muhabbet, sohbet (I, 68) (<maḥabbet *Ar.*)

ma_acır: Muhacir, göçmen (III, 18) (<muhacir *Ar.*)

ma_alle: Mahalle (II, 178; IX, 40) (< maḥalle *Ar.*)

mābed: Mabed, ibadet yeri (LII,17) (< ma’bed *Ar.*)

mābet: bk. ma_abbet (XXV, 149)

maçına duşıtsā: Yabani kekik (VIII,57) (< majčina dušitsa *Srp.*)

mademiki: Madem ki (I, 95) (<mādām *Ar.*)

māfet-: Mahvetmek, ortadan kaldırmak, yıkıp yok etmek (XXXV, 6)

māfol-: Mahvolmak, ortadan kalkmak, yok olmak (LXIII, 17)

mağdanoz: Maydanoz (VII, 58) (< maydanoz *Rum.*)

mağisar: Usta, uzman (LXI,20)(< magister *Lat.*)

mağistar: bk. mağisar (XLVI, 198)

mağistattura: Yüksek lisans (LXII,25)(<magister *Lat.*)

maitsa: Tişört, üst giyim (LII,3) (< majica *Srp.*)

māḳeme: Mahkeme (II, 161) (<maḳeme *Ar.*)

maḳsım: Çocuk (I, 9; X, 34) (<maḳşüm *Ar.*)

maḳsımlıḡ: Çocukluk (II, 228)

malicano: Makedonya mutfağına has kırmızı tarhana biberi ve patlıcanların birlikte kavrulup kavanozlanmasıyla hazırlanan kışlık, meze (XLIV, 16) (*Arn.*)

malicānō: Kırmızı domates ve biber (VIII,46)

mālle: bk. maalle (XXIV, 18)

malta: Malta (LX, 88)

malumat: Haber, bilgi (LXV, 5) (< maḳlūmāt *Ar.*)

manapol: Tekel (XII,81) (< monopole *Fr.*)

manti: Manti (XXIV,127) (*Çince*)

marivo: Maribor Kenti, Slovenya (LXII,64)

março maronastil: Marko manastırı, K. Makedonya (XV, 75)

maroço: Fas (LX, 88)

marsel: Marsilya.(LX,65)

marttifa: Hidrellezin (baharın) gelmesini müjdeleyen mani ve dileklerin pote yani toprak testi içinden çekilmesi adeti. Kuzey Makedonya'da genç kız ve oğlanların kısmetini açmak için yapıldı (XXVIII,101)

māsebe: Muhasebe (LXXI, 45) (< muḥāsebe)

mastır: bk. mağisar (XLIII, 11)

masturiṣa: Sırbistan'da bir şehir ismi (LXVIII,3)

maşallā: Maşallah (IV, 33) (<māṣā'e+allāh Ar.)

maşin: Makine (XV,17) (< macchina İt.)

maşiski tekniçir sredna: Orta makine teknisyeni (LII,61) (< mašinski tekničar sredna Srp.)

mavrova: Mavrova, Kuzey Makedonya (VIII,55)

mavrumça: Üsküp'te bir yer adı. (XXIX, 29)

mayasil: Mayasıl hastalığı. Makat (anüs) bölgesinde bulunan kan damarlarının genişlemesi, şişmesi ve ele gelmesi durumu toplumda sıklıkla hemoroid (basur - mayasıl) hastalığı olarak bilinmektedir. (LX,7) (<māyesīl Ar.)

maynacık: Mancılık oyunu, dizili kiremitleri atılan bir taşla devirme oyunu (XXX, 54)

mayta: Sol, sol taraf. (LI,19) (Majtë Arn.)

māzeme: Malzeme (XII, 32) (< mālezime Ar.)

meditşinska salata: İlaçlı, aspirinli turşu (XXI, 40) (<medisinska Srp, medical Fr.)

medreze: Medrese (IV,13) (<medrese Ar.)

mejbur: Mecbur (IV, 84) (<mecbūr Ar.)

mekiṭṣa: Lokma, piṣi, kızarmış yumuşak hamur (XLI, 48) (< mekitsa *Srp.*)

melhem: Merhem (I, 83) (<merhem *Ar.*)

menderemen: Adam gibi (XLIX,163) (<mann der mann *Alm.*)

meraba: Merhaba (VI, 8) (<merḥabā *Ar.*)

merag: Merak (XVIII, 67) (<merāk *Ar.*)

meṣa: Müftü (XXXIII, 131)

metır: Metre (II, 193) (<metré *Fr.*)

metro: İğne çeşidi (XLIV, 51) (<métro *Fr.*)

miks yap-: Karıştırmak (VIII,58) (< métis *Fr.*)

milasof veles: Sultan Murad'ı Kosova'da şehid eden Milaṣ Obiliç. (XLVI,167)

miloṣeviç: Miloṣ Obiliç. Kosova meydan muharebesinde, Sultan Murat'ı zehirli hancerle olduren Sırp askeri. (LX,56)

minhen: Münih (II, 284) (<minhen *Srp.*)

minirstrasya: Hükümet , yönetim (XLIX, 93) (<ministry *İng.*)

ministiratsiya: bk. ministrasya (LVII,28)

mirāp: Mihrab, yazılı levha (XXXIII, 129) (< miḥrāb *Ar.*)

misliman: Müslüman (IV, 32) (<muslim *Ar.* + ān *Far.*)

momente: An, dakika (XXIV, 13) (< momentum *Lat.*)

momoros: Mısır (XXIV, 177) (< mumuruz *Srp.*)

momoroz: bk. momoros (XXXVIII, 175)

monariṭṣa: Monarşi, tek kişilik yönetim (III,31) (< monarchie *Fr.*)

morana: Kuzey Makedonya Morana Köyü (II, 58; XXI, 28)

mu_aḳḳaḳ: Muhakkak, kesin (II, 238) (<muḥaḳḳaḳ *Ar.*)

mulla: Molla (XLVI, 63) (< mevlā *Ar.*)

mulvar: Zengin, varlıklı (II,28)

musafir: Misafir (XIII, 20) (<musāfir *Ar.*)

mü_jim: Mühim, önemli (XXIII, 82) (< muhimm *Ar.*)

müderris: Cami ya da medresede din dersi veren kimse, ders veren (XXXV, 76) (< mudarris *Ar.*)

müezzin: Müezzin, ezan okuyan, kaamet getiren, imam yardımcısı (XXXIII,15) (< mu'azzin *Ar.*)

mütevelli: Bir vakfin ya da benzeri bir şeyin yönetimi kendisine verilmiş olan kimse. (LXV,13) (< mutavallī *Ar.*)

müziḳa: Müzik (L,134) (< musique *Fr.*)

naçen: Niçin (II, 495)

nağış: Nakış (XIX,16) (< naḳş *Ar.*)

nāḳıṭ: Ne vakit, ne zaman (XIII, 14)

nalet: Lanet (II, 455; XLVI, 41) (<la'net *Ar.*)

nalın yaz-: Takunya, tahta terlik giymek (XVIII, 76)

nalın: Odundan ayma ayakkabı, takunya (XVIII,77) (< naleyn *Ar.*)

namas: Namaz (XIV, 64) (< namāz *Far.*)

namazvez: Namaz elbisesi, çarşaf (L,107)

namus: Hıdırellezde toplanan taze dallar ve ya çiçekler (XXX,37)

nāpaḳ: Ne yapalım (XII, 38)

napor: Ne yapıyor (VII,136) (<ne yapmak)

napril piyatijem: Yardımcı şef (LXIV,9) (*Arn.*)

nared: Emir, buyruk. Nizam, düzen. (XXXVIII, 48) (*naredba Mak.*)

nası: Nasıl (II, 246)

nasī: bk. nası (VII, 8)

natrol- : Naklolmak (XXXII, 5) (<naḳl *Ar.*)

ne ḳā: Ne kadar (IV, 119)

ne ḳayse: Ne kadar ise (II, 64)

nece: Nice, Nasıl (L, 159)

nervostresni: Sinirli, sinirsel, stresli (VII,123) (< nervosstresni *Srp.*)

nevreste: Yeni gelin, gelin (XLV,356) (< nevesta *Srp.*)

nīḳola: Sveti Nikola Kilisesi, Aziz Nikola Kilisesi (LV, 29)

ni: Ne (II, 145)

nibistan: Kuzey Makedonya'da bir köy adı (XXXI,15)

nice: bk. nece (I,14, 25)

niçi: Niçin (<ne için) (I, 2)

nije: bk. nece (I, 36)

nīḳā: Nikah (I, 22; XLI, 24) (< nīḳāḥ *Ar.*)

nissan: Nisan (XV, 58) (< nīsān *Ar.*)

norveḳka: Norveç (XXIV, 197) (<Norvečka *Srp.*)

obir: Öbür, diğer (II,69)

obur: bk. obir (II, 29)

obür: bk. obir (XV, 8; XXIX, 35)

obürüsi: Öbürtü, diğeri (1, 59)

oca: bk. hoja (1, 60; VI, 43)

odbornik: meclis üyesi (XLVI, 178) (<odbornik *Srp.*)

ofçe: Koyun (LXVIII,41) (<ofca *Srp.*)

ofçepoleya: Koyunköy, K. Makedonya (LXVIII,40)

ofisiski dom: Askeri bina (II, 104) (< ofisiski dom *Srp.*)

ofslare: Preşeva, Sırbistan'da bir köy adı (LXVIII,52)

oğrağ: Cin çarpması, nazar (LIII,25)

oklağe: Oklava (XLIV, 42)

ōlan: Oğlan (XV, 6)

ōlen: Öğlen (XV, 89)

ollar: Onlar (IV, 16)

ōma: Ama (I, 76)

ondan sebep: O yüzden, o nedenle (IX, 2)

onnar: Onlar (II, 257; IV, 13)

opsina: Belediye (XLIX, 39) (<obština *Srp.*)

opsiyon: Seçenek (XLIX, 29)(< option *Fr.*)

opština: bk. opsina (XLVI, 138)

opsiyon: bk. opsiyon (LXXI,114)

orginal: Orijinal (LI,57) (<original *Fr.*)

ōri: Ohri, Ohrid Kuzey Makedonya (XII,61, 58)

oroz: Horoz (XII, 57) (<ḥorūs *Far.*)

ortancı: Orta (LXVIII, 17)

osandır-: Usandırmak (LIX, 89)

oteresni: Çalkantı, gürültü (XXXI,52) (< oteresni *Srp.*)

otpust: İzin, tatil (XXIX,19) (<otpust *Srp.*)

otus: Otuz (II, 176; XVII, 1)

oy tene tene dıkoaten: Eski bir şarkı (XV, 92)

oyla: Öyle (III, 19)

oyun-: Oyun etmek (XLV, 349)

palaz: Eskiden kadınların taktığı başörtü.(L,124)

pāli: Pahalı (XLV, 399)

panama: Panama örgüsü bezayağı örgüsünün bağlantı noktalarının atkı ve çözgü yönünde 2 ya da daha fazla sayıda artırılmasıyla elde edilen örgü. (XXI, 65; VII, 100)

panpes: Bebek bezi (L,122) (<pampers *İng.*)

pantul: Pantolon (IV, 51) (<pantalon *Fr.*)

papara: Ekmek lokmaları üzerine, ayran, süt ve ya çorba gezdirmek şeklinde yapılan hızlı yiyecek (L,33)(< papara *Rum.*)

paraunuq: Torununun erkek çocuğu (LI,27) (< paraunuk *Srp.*)

parçe: Parça (XVIII, 32)

pare: Para (1,60; II, 34; XII, 83) (<pāre *Far.*)

parlemente: Parlamento (LV, 20) (<parlamento *İt.*)

partal: Kıyafet (IX, 41)

partizan: Parti üyeliği, taraftar (VLVIII,62)(<partisan *Fr.*)

partizansa: Komünis partisi üyesi ise (XXXVI, 32)

partşela: Parsel (XLI, 100) (<parcel *Fr.*)

pasoş: Pasaport (XLVIII, 64) (<pasoš *Srp.*)

paşaport: Pasaport (XXXVIII, 5) (<passport *İng.*)

paşoş: bk. pasoş (XII,10)

patişka: Beyaz desensiz işleme pamuk kumaşı (XV,26) (< batista *İt.*)

patlattır-: Patlatmak (II,196)

pavlakan: Süt kaymağı (VII,77) (<pavlaka *Srp.*)

payduşka: Genellikle Boşnaklar tarafından oynanan ancak balkan ülkelerinin hepsinde görülebilen halaya benzer bir düşün oyunu (L,137)

payton: Fayton (II, 99; XLV, 133) (<pháeton *Fr.*)

peda: Adım, Topuk (II,89) (<peda *Srp.*)

pedağocık: Pedagoji, Çocuk Eğitim Bilimi (XLIX,13) (<paidagoge *Rum.*)

peglan: Ütülü, ütülenmiş (IV, 50) (< peglano *Srp.*)

peglano: bk. peglan (XVIII, 52)

pelena: Bebek bezi (IV,85) (< pelena *Srp.*)

pengîr: Peynir (VIII,66) (< panîr *Far.*)

penço: Petar Zdravkovski Penko İlköğretim Okulu, Üsküp (XLVI, 276)

penziya: Emeklilik maaşı, emeklilik (XXIII,2) (< penzija *Srp.*)

perlet: Mücevher, takı (XLVI, 138)(< perlet *Arn.*)

perspektiva: Bakış açısı (XLIX, 32) (< perspektive *İng.*)

perya: Tüylere (I, 90) (< perja *Srp.*)

peşin: Önce, eski (I, 6; II, 3)

petagoji: Pedagoji veya çocuk bilimi, çocuklarda davranış bozuklukları ve kökenini araştıran bilim dalı, öğretmenlik uzmanlığı (LXVII,92) (<pedagogue *Fr.*)

petla: Lokma, pişi, kızartma hamur (XLV, 78) (< petla *Arn.*)

petrovats: Petrovec, Üsküp, Kuzey Makedonya (X,11)

petrovatsi: bk. petrovats (LXVIII,29)

petsiva: Hamur işi (L,102) (<peciva *Srp.*)

pişolin: Enea Silvio Piccolomini, 1689'da Kosova, Bosna ve Makedonya'da Osmanlılara karşı bir kampanya yürütmesi ve Makedonya Cumhuriyeti'nin bugünkü başkenti Üsküp'ü ateşe vermesiyle tanınır. (LXXI,102)

pırlepe: Prilep Şehri, Kuzey Makedonya. Türklerin söylem şekliyle. (XLV,368)

pırnavi: Prnovo köyü, K. Makedonya (LXXI,13)

prviçe: Evlendikten sonra gelinin anne –baba evine ilk ziyareti (L,19) (< prviče *Srp.*)

pī: Bir (VII, 38)

piçer evi: Subayların kaldığı kurumsal bina (XLII, 33) (< piçeski dom *Mak.*)

pişolomini: Enea Silvio Piccolomini, 1689'da Kosova, Bosna ve Makedonya'da Osmanlılara karşı bir kampanya yürütmesi ve Makedonya Cumhuriyeti'nin bugünkü başkenti Üsküp'ü ateşe vermesiyle tanınır. (LX,43)

pilaf: Pilav (XVIII, 20) (< pelāv *Far.*)

pingir: bk. pengīr (XVII, 58)

pinya: Kosova mutfağına ait kat böreği, açma börek (XLV,166)

pirilep: Prilep Şehri, Kuzey Makedonya (XLV, 369)

pişkin: Arsızca, saygısızca davranarak işini yürüten, yüzsüz (kimse) (II,338)

pita: börek (XLVIII, 49)(< pita *Yun.*)

plağ pluç: Disk atma oyunu (XXVII,76) (< plak na pluç *Srp*)

plağa: Plak (XXXVIII,10)

plağket: Plaket ödülü (XL, 63) (<plakette *Fr*)

plas: Yer (LII,57)(< place *İng*)

pleskavitşa: Aya köftesi, yayvan kıştırma köfte. Boşnak mutfağına özgü bir köfte çeşidi. (XXVIII, 75; VII, 36) (<pleskavitsa *Srp.*)

ploçka: Fayans (LXIX,45) (<pločka *Srp.*)

ploştat: Plostad meydanı, Üsküp (XXIV,170; LI, 16)

polisiya: Polis (LII,17) (< police *Fr.*)

polişiya stanit: Polis merkezi (VII,3) (<politsiya stan *Srp.*)

pomoç: Yardım (LI, 41) (<pomoč *Srp.*)

pomoşen direktör: Yönetici yardımcısı (LXIV,9)(<pomošen direktör *Srp.*)

popuşa: Yapma bebek (LX,121)

postava: Kurulum (XXI, 64) (< postava *Srp.*)

poşi: (po şey)evet şey (XLIII, 57) (< po *Arn.*)

potoğa: Çatak, küçük dere (LIII, 31) (< potok *Srp.*)

praska: Patlamak (XLV, 328) (< praska *Srp.*)

pravda: Doğruluk, dürütlük (XLIX,35) (< Pravda *Srp.*)

prepe: Prepe mahallesi, Üsküp (XLVI, 260)

preşova: Preşeva, Sırbistan (LXVI,7)

pre tek biri: Tek bir kişi (XXXV, 281)

prev_et-: Çevirmek, döndürmek (XII,84) (< prevest *Srp.*)

prev iyi: Çok iyi , Sırpçadaki prev yani çok ekinin Türkçedeki iyi kelimesine eklenmesi şeklinde oluşturulmuş) (XXIII,16) (< prev *Srp*)

privat: Özel, özel sektör (XLIX,109) (< private *İng.*)

privatni: Özel (XXV,167)

prokaydili:?(XXIII,17)

prosto: Çokça, çok sayıda, basitçe, doğrusu (VIII,56) (< prosto *Srp.*)

puġ-: Bilmek (VIII, 100)

pula: Pula şehri, Hırvatistan (XXIII,15)

pula: Bura, burası (III,34) (< bura < burası)

pulis: Polis (II,159) (<police *Fr.*)

pusto: Boş (I,87) (< pusto *Srp.*)

pürüncük bez: Bürümcük kumaş, ince yapılı ham ipek kumaş (XXXV,140)

ra_at: Rahat (III, 12; V, 23) (<rāhat *Ar.*)

rabuġni biber: Çizgili, çatlakları olan kırmızı sivri biber, Arnavut biberi (XLIV, 32)

rabuġlu biber: Çizgili, çatlaklı biber türü, Arnavut biberi (XVII,20)

raġmetli: Rahmetli. “Tanrı’nın rahmetine kavuşmuş, bağışlanmış” anlamlarında ölmüş Müslümanları saygıyla anmak için ad veya unvanların başına getirilen bir söz. (V, 3) (<raġmet *Ar.*)

raġ: Kanser (LX, 72) (< rak *Srp.*)

rāle: Rahle, Kuran’ı Kerim okurken kullanılan masa (XXXVIII,145) (< raġle *Ar.*)

rasat: Ekmek, dikmek (XII, 90) (< rasadnja *Srp.*)

rasisten: Tarım aracı (XII,86)

rāt : bk. raat (XIX, 52; LIV, 7)

ratviya: (Latvija) , Letonya (LX,164)

reçberlık : Rençberlik, Çiftçilik (II,16) (< rençber *Far.*)

reçberlik: Rençberlik, Çiftçilik (II, 17)

regal: Raf (XXI,64) (< regal *Srp.*)

republik: Cumhuriyet (XLIX, 64) (< republic *Fr.*)

republika: bk. republik (LIX,43)

resivir: Uydu alıcısı (LII, 77) (< receiver *İng.*)

rest: Restorasyon, yenileme (LXIX,49)

rim: Kafiye (LXVIII,94) (*Arn.*)

rozmārin: Biberiye otu (VIII,58)(< rosemary *İng.*)

ruĉa: Giyecek, giysi, düğün bohçasına konulan hediye giysiler (XXVII,12; LIII, 8) (< roba *İt.*)

rumunya: Romanya (II, 513)

sā: Sağ, hayatta (XXXI, 37)

sā-: Sağmak (XIV, 19)

sa_an: Sahan (VI, 110; XLVI, 120) (< şahn *Ar.*)

sa_i: Sahi, gerçekten (XII, 71) (< şahīh *Ar.*)

sa_jyle: Sahi öyle (XIX,72)

sa_ol: Sağol (XIV, 84)

sa_ur: Sahur (VI, 73)

sabā: Sabah (VIII, 72; XX, 18) (< şabāh *Ar.*)

sabālık: Sabahlık, kahvaltılık (1,27)

sabālik: bk. sabālık (VIII, 61)

sağ: bk. sā (VIII, 28)

sağ: Sağ, sağ taraf (II, 240)

sağıltır-: Sağaltmak, eski sağlığına kavuşturmak, hastalığını iyileştirmek. (LX, 91)
(<sağıltmak)

sağısan: Sanırsın (IV, 34)

saqlambabocık: Saklambaç (XXI, 135)

saqlambabucık: Saklambaç oyunu (XLVIII,37)

salde: Sadece (XIV, 10)

sālık: Sağlık (I, 3, 43)

salte: Sadece (II,70)

samapostluğa: Süpermarket (XLV, 352) (< samapostluga *Srp.*)

samofer: Trafik ışığı (XXX, 57)(<sémaphore *Fr.*)

sanidar: Sağlıkçı ve temizlikçi, hıfzıssihha (XLIX, 66)(< sanitation *İng.*)

sankī: Sanki (VII, 75)

sannet-: Zannet- (XV, 74)

sāp: Sap (VII, 77)

sarayevo: Saraybosna Kenti, Bosna Hersek (LXIX,80)

sarınık: Sarılı (II,53)

sarmusak: Sarımsak (IX, 9)

sate: Sadece (II,32)

sayı: bk. sa_i (XVI, 4; XXI, 2)

secana: Seneka. İtalya'da bir şehir adı. (XXII,21)

sedna: Orta (XLVI, 36) (< sredna *Srp.*)

sefaret: Sefalet, yoksulluk (LXXI,252)

sefte: İlk kez (II, 429; VII, 135; XIX, 55)

sela: Sala, cemaati bayram ya da cuma namazına çağırarak, kimi zaman da cenaze için kılınacak namazı haber vermek için minareden okunan salat.(VI, 75)

seleksiya: Seçmek, ayırmak , seleksiyon (LXIV, 27) (< selection *İng.*)

sent: Semt, kasaba (II, 24) (<semt *Ar.*)

senter: Merkez (XLVIII, 40)(< center *İng.*)

serbes: Serbest (II, 238) (<serbest *Far.*)

serbez: bk. serbes (XLVI, 59)

setapetka: Balkanlarda Aziz Paraskeva, 10. yüzyılın münzevi bir kadın aziziydi. (LXI,45) (< sveta petka *Mak.*)

sevara: Suyu kaynatmak (XXI,105)

sever: Sever, Üsküp (Üsküp'ün kuzeyi) (XXXVII, 36)

seves: Şutka mahallesinde bir yer adı , Üsküp (LXIX,27)

sezın-: Hatırlamak, düşünmek (XXIV, 158; II, 213)

sıtlusla: (LV,8) Gazi Baba Mahallesi'nde yer adı

sifer: Sefer, kez (XIV, 1) (< sefer *Ar.*)

sifir: Sahur (IV, 118) (< saḥūr *Ar.*)

sigla: soba (XLIX,124)

sikiz: Sekiz (I,7)

simafol: Trafik Işıkları (XLVII, 44) (< semaphore *Fr.*)

simsar: Aracı, komisyoncu (LV, 38)(< simsar *Ar.*)

sincerci: Sincerci günü. Baharın gelişinin kutlandığı gün. Hıdırellez (L,166)

singelic: Kuzey Makedonya'da Hasanbeg mevki için kullanılan Makedonca ad (XXIV,5)

sisak: Hırvatistan'da bir şehir adı (LIX,39)

sistana: Sistan, İran'ın doğusuyla (Sistan ve Belucistan) Afganistan'ın güneybatısını (Nimruz) kapsayan coğrafi bölge (LXII, 22)

siya: Siyah (VI, 89) (< siyāh *Far.*)

siyrek: Seyrek, az (IX, 14)

skendifer: Şimendifer, demiryolu (XXXVIII, 179) (< chemin de fer *Fr.*)

skip: Bulgaristan'da bir köy adı. (II,415)

şkopska çarşıya stala: Örtülü Çarşı, Kapalı Çarşı, Üsküp (LIX,54)

skupi: K.Makedonya'da başkent Üsküp yakınlarında bulunduğu söylenen ve şehre Skopje adını veren eski yerleşim yeri (XXV,145; XLVI, 206)

sloğa: Kraljevo Sloga Futbol Takımı, Sırbistan (XLVI,206)

sō: Sonra (II, 458)

so_ān: Soğan (VIII, 48)

sō_uq: Soğuk (IX,10)

so_uk: bk. sò_uk (XVII, 16)

soba: Oda (XXV, 187) (< soba *Srp.*)

sōbet: Sohbet (VI, 84; XXXI, 62) (<şuhbet *Ar.*)

sōdur-: Soğutmak (XLI, 74)

sofya: Sofya, Bulgaristan (XLIX,24)

soğan: Soğan (VII, 48)

soğuttur-: bk. sōdur- (VIII, 52)

soğ: Meyve suyu (XXV, 50) (< sok *Srp.*)

sonbur: Sırbistan'da bir şehir adı (LIX,38)

sonna: Sonra (II, 1, 32; VIII, 6)

sora: Sonra (1, 44; V, 4)

sorna: bk. sora (II,21)

sorra: bk. sora (III, 56)

soudiski arabia: Suudi Arabistan (XII,30) (<saudijska arabia *Srp.*)

stan: Daire, apartman dairesi, lojman (XLIX,49) (< stan *Srp.*)

starşi: Yaşlı, kıdemli (XXIII, 37) (< starşi *Srp.*)

statistiqa: İstatistik (LXIV,14)(<statistique *Fr.*)

steht: Biftek (VII,36) (< steak *İng.*)

stoğ: Stok, istif (XLIX,118) (<stock *İng.*)

strace: Torba, kese, asker kıyafeti (XLIX,70) (*Arn.*)

stavna borine bonze : Sürekli askerî hastane (LX,61) (*Sl.*)

strekture: yapı (XLIX, 33) (< structure *Fr.*)

streya: Elektrik , akım (L,161) (<struja *Srp.*)

ştronıklı: Görücü ile, görücülü (L,2) (<strojnik *Mak.*)

stroynık: Görücüye giden kişi, görücü, dünür (XXI,8)

student: Öğrenci (XLIX,14; LIV, 14) (<student *İng.*)

subotişa: Subotisa, Sırbistan kuzeyi, Macaristan sınırı(XL, 45)

suğut-: Soğutmak (II,152)

sukul-: Sıkılmak (XVIII, 14)

suli: Sulu (XXI, 41)

sūrā: bk. sora (IX,18)

sutruya: Elektrik, akım (XVIII,91) (< struja *Srp.*)

suşka palatı: K.Makedonya, Üsküp'te Şutka mahallesine yakın yer ismi (XXIV, 57)

suvarsız: sualsiz (LXVII, 38) (< su'āl *Ar.*)

süfür: bk. sifir (II, 457)

süriye: Suriye (VI, 36)

sütliyaç: Sütlaç (VIII, 77)

süyle-: Söylemek (IV, 95)

süz: Söz (II, 367)

svedistan: İsveç (LII,75)

svidist: İsveç (LII,8)

şaaane: Şahane (III, 9) (<şāhāne *Far.*)

şablonski: Şablon olarak, şablon şeklinde (LXX,12) (< şablonski *Srp.*)

şaitşarya: İsviçre (XL, 80) (< Švajcarska *Srp.*)

şamağ: Sazlık yerlerdeki su birikintisi (LX, 75)

şamī: Baş örtüsü (XI, 25) (<şāme *Far.*)

şāne: bk. şaane (IV,8)

şara: Karışık, alaca (XVIII,30) (< šara *Srp.*)

şarqoli: Alacalı (XVIII, 78) (< šareno *Srp.*)

şekersıs: Şekersiz (VI, 112)

şeyir: Şehir (II,1) (<şehr *Ar.*)

şkola: Okul (XVII,9) (< škola *Srp.*)

şışe: Şişe (VII, 72) (<şīşe *Far.*)

şivarzaska: İsveç (I,32) (< švedska *Srp.*)

şikembeyi kübradan: İşkembe-i kübradan atmak deyimi: boş konuşmak, dayanaksız konuşmak (LXV,15)

şikir: Şükür (IV, 42) (<şukr *Ar.*)

şilivo: Erik (XLIX, 134) (< šlivo *Srp.*)

şilte yağı: Şilte yağı (XV,31)

şim: Şimdi (XVIII, 7)

şimci: bk. şim (1,18)

şimi: bk. şim (1,32)

şin: bk. şim (II, 29; XXIII, 12)

şincik: Şimdıcik, şu anda, hemen, şimdi (XXXIV, 17)

şindi: bk. şim (I, 7; II, 4; III, 50)

şindicek: bk. şincik (XLVI, 9)

şipanya: İspanya (XLVI, 208) (<şpanija *Srp.*)

şiy: Şey (I,60; II, 134)

şlepe: Çekmek (II,232)(< šlepe *Srp.*)

şofer: Şoför (II, 45) (<chauffeur *Fr.*)

ştipka: bigodi, çubuk (L,126) (< štipka *Srp.*)

şubeli: Şüpheli (II, 55) (<şubhe *Ar.*)

şuğalar: Uyuz hastalığı (LX,7)(< šuga *Srp.*)

şuşka biberi: Küçük ince acı biber, Arnavut biberi (XLIV, 31) (< čuška paprika *Srp.*)

şut vu: Fırlatmak, vurmak. (LXXI, 198)

şu teç: Te şu (LI,14)

şuvors: Kuzey Makedonya, Üsküp merkezde fakültenin bulunduğu meskene verilen ad (XXXIV, 79)

şübē: bk. şubeli (XIX, 79; XLV, 257)

şükir: bk. şikir (IV, 11)

ta_oğrafi: Takograf. Otobüs, kamyon gibi bir taşıta bağlanarak taşıtın hızını ve aldığı yolu ölçmeye yarayan aygıt. (II,246) (< tachograph *Alm.*)

ta_uk: Tavuk (XXI,83)

tābiad: Tabiat, mizaç, huy (XIX, 34) (<tabī'at *Ar.*)

taḫmin et-: Takdim etmek, sunmak, tanıtmak (LXVII, 19) (<taḫdīm *Ar.*)

taḳonya: Takunya, genelde ahşaptan yapılan önü açık terlik, hamam terliği (XXXV, 103)
(< taccone *Rum.*)

talas : Telaş (IV,70) (<telāşī *Ar.*)

talebe: Öğrenci, öğrenen kişi (XXXIII,12) (< ṭalabe *Ar.*)

tāmin: Tahmin (LXVII, 74) (<taḥmīn *Ar.*)

tana-: Tanımak (VIII, 2; XIII, 24)

tanışıklen: Tanışarak (I, 88)

tapi: Tapu (XLVI, 62)

tarh: Tarh etmek bozmak, eksiltmek (LXXI,128)(<ṭarḥ *Ar.*)

tariya: Tarihî (LX,119)

tāsilli: Tahsilli (LXVII, 37) (< taḥşīl *Ar.*)

tatlilik: Tatlı olarak, tatlı niyetine (VIII, 74)

tav: TAV Havalimanları (LIV,11)

tavuşan: Tavşan (XII, 97)

tay tay: Öyle öyle. Balkan dillerinde bir eylemin aynı şekilde devam ettiğini ifade eden bir yapı (XXII,127)

tazilat: Tadilat (LXVII, 47) (< ta'dīlāt *Ar.*)

te gene: İşte yine (1,46)

te o ḳā: İşte o kadar (1,18)

te: İşte (II,4)

te_ataro: Tiyatro (XXIII, 10, 11) (< teatro *İt.*)

teġla: Kavonoz (XV,18; VII, 55) (< teġla *Srp.*)

teġovski: Üsküp'te bir yer adı. (XXIX,30)

teġasater: Durdurucu, takoz (II, 262) (< tracksetter *İng.*)

teġaved: Emeklilik (II, 7) (<teġā'ud *Ar.*)

teġayül: bk. teġaved (XXV,2)

televizya: Televizyon (XXV,107; L, 134) (< televizija *Srb.*, television *İng.*)

tēlükeli: Tehlikeli (II, 172) (<tehluke *Ar.*)

temenna: Bir Arnavut adeti olan sağ eli aşağı indirip sonra dudağa, daha sonra da başa dokundurarak verilen selam. (XLV, 82) (<temennā *Ar.*)

temeşir: Tebeşir (XLIV, 52) (< tabaşir *Far.*)

temin: Demin, az önce (X, 24)

temincek: Demin, az önce (XLVI, 126)

temis: Temiz (VI, 37)

temşori: Korku (LIX, 87) (< temsori *Rum.*)

tendom: Çocukların oynadığı oyun (XXIV, 187)

tentene: Dantel örgü (XVII, 9; XXXVIII,8; VII, 101) (< dantella *Fr.*)

tepme: Tekme (II, 354)

teptigi: Sertifika (II, 269)

teraf: Taraf (XIV, 66) (< taraf *Ar.*)

terendiye: Kent, dış yer. (XLVIII,57) (<teren *Mak.*)

tertfiqa: Sertifika, evrak (II,269) (< certificate *İng.*)

tespī: Tesbih (XIV, 60) (<tesbīh *Ar.*)

tespište: Arnavut mutfağına ait bir tatlı (XXVI, 38; LXV, 51)

tetropağ: Tetra Pak ambalajda paket süt Tetra Pak, merkez ofisleri İsveç'in Lund ve İsviçre'nin Lozan şehrinde bulunan İsveç menşeli gıda paketleme ve işleme şirkettir. (VII, 83)

teyb: Teyp çalgı (XXXVIII, 9) (<tape *İng.*)

tezga: Tezgah (LXI, 7) (<destgāh *Far.*)

turnovaşali: Tırnova (Boşnakça: Trnovo), Bosna-Hersek'in Bosna-Hersek Federasyonu'na bağlı Saraybosna Kantonu'nda bulunan bir kasaba ve belediyedir. (LXVIII,60)

tırvovyeye:?.(XIII,4)

tiful: Küçük çocuk, (XLIX,110) (<tıfl *Ar.*)

tiğanitsa: Balkanlarda lokma,pişi, kızarmış hamur (XXI, 86; XXXVIII,123) (<tiganica *Srp.*)

tirebinya: Trebinje Şehri, Bosna Hersek (XLVI,179)

tito veles: Veles, Osmanlı dönemindeki adıyla Köprülü Şehri (XLV,367)

tito vrate jablate snabor: İş yeri adı (XLVIII,61)

tivat: Tivat Şehri, Karadağ (XLVI,181)

to: İşte o (1,20)

to_um: Tohum (XII, 84) (<tuḥm *Far.*)

toça: Kiremit, tabaka, fayans (XXI,133) (< ploča *Srp.*)

toledo: Toledo marka dikiş makinesi (IV, 64)

toledu: İspanyol tarzı el işi (XV,26) (< teledo *İsp.*)

tos: Toz (II, 217)

toska: Tosk (Arnavutça: Toskë, Toskërisht), Geg'le birlikte Arnavutçanın iki büyük diyalektinden biri. Arnavutluk'un güneyinde ve Çamlık (Epir)'da konuşulur. Toskaların yaşadığı bölge Toskalık (Arnavutça: Toskëria) olarak da bilinir. (XLVIII,8)

total: Toplam (XLIX, 56) (< total *Fr.*)

traditşa: Gelenek (XXVIII, 65) (< traditio Lat.)

traktor: Traktör (II, 76) (<tracteur *Fr.*)

tuaf: Tuhaf (XV, 63; VI, 72) (< tuhaf *Ar.*)

tumba: Tepe, tepecik (II,213; XLVI, 167) (< tumba *Rum.*)

tunce: Tunç (XVII, 89)

tunis: Tunus (LX, 88)

turçe: bk. turççe (IV, 48)

turska çarşıya: Türk Çarşısı (LXX,21)

turska: Türkiye (XVI,8) (< turska *Srp.*)

tus: bk. tūs (XXI, 42)

tūs: Tuz (XVII, 52)

tutin: Tutin Belediyesi, Sırbistan'ın güney batısı, Sancak Bölgesi. (XL, 99)

tütün: Tütün (III, 19)

tuzli: Tuzlu (VI, 111)

tülbe: Türbe (XIV, 65) (< turbe)

türce: Türkçe (XVII, 6)

türççe: bk. türce (II, 314; IV, 107)

türçe: bk. türce (XLIX, 104)

türlî: Türlü (XVIII, 23)

tüvbe: Tövbe (XVI, 11) (< tevbe *Ar.*)

ţşentar: Merkez, çarşı (XXIII,9) (< center *İng.*)

ţşevetali: Sevetan dumof okulu, K. Makedonya (XXIV, 60)

ţşevetan dumof: Svetan Dumov okulu, K. Makedonya (XXIV, 61)

ţşırnağor: Karadağlı (XLIX, 77) (< tsrnagorac *Srp.*)

ţşırvena zvezda: Kızıl Yıldız, Komünist Amblemi (XLVIII,63) (<tsırvena zvezda *Srp.*)

ţşığara: Sigara (XXIV, 130; XXXIV, 123; XLVI, 268) (< cigare *Fr.*)

ţşintsiri mintsiri: Gırgır şamata (XV,37) (< tsintsiri mintsiri *Mak.*)

ucus: Ucuz (II, 289)

ucuzluğ: Ucuzluk (X, 29)

udud: Hudud, sınır (XIX, 76) (< ħudūd *Ar.*)

uħlagi: Oklava (IX, 11)

ul-: Olmak (IX, 13)

uluħqa: Kız torun (L,74) (<unuħka *Srp.*)

undan: Ondan, o yüzden (II,101)

uniforma: üniforma (XLIX, 68)(< uniforme *Fr.*)

unuħa: Kız torun (XIII, 8; XI, 3; XXVIII,108) (< unuka *Srp.*)

ūraş-: Uğraşmak (IX, 23)

urda: ekşimik, parça peynir (XVII,64; L, 26)

ũretmen: Öğretmen (IV, 13)

ustaçın: Pöstaki, deri, kürk kilim (XXXVI, 32) (< pustačija *Srp.*)

ustrumišaya: Strumica kenti, Kuzey Makedonya'nın güneydoğusunda bulunur.(XXIX,18)

utobüz: Otobüs (II,116) (<autobus *Fr.*)

uyçi: Uyku (1,51)

übür: Öbür, diğer (II, 50)

üçisi: Üçü (IV, 158)

üfür-: Üflemek, okumak (VII, 124)

ügüd-: Öğütmek (XVIII, 71; XLI, 80)

üğlen: Öğlen (II, 165)

üğren-: Öğrenmek (IV,57; VI, 77)

üğrettır-: Öğretmek (II, 423)

üj: Üç (II, 394; V,27)

ükümet: Hükümet (V, 5) (<hukümet *Ar.*)

ül-: Ölmek (I,7)

ülçi: Ölçü (XXVIII,28)

öldür-: Öldürmek (V, 8)

üle: Öyle (IV,8)

ülenden son: Öğleden sonra (VI, 92)

üli: Ölü (XLII, 62)

ülüm: Ölüm (XVII, 87)

üür: Ömür (I, 12; XXVI, 19) (< 'umr Ar.)

ün: Ön (II, 189)

ünce: Önce (XXII, 8; IV, 81, 118)

ür-: Örmek (XV, 26)

ürnek: Örnek (II, 420)

ürt-: Örtmek (VIII, 33)

ürtüli: Örtülü, kapalı (LIX, 34)

üşten: Tülbent, başörtüsü (XLIV, 65)

üt-: Ötmek (XII, 57)

üte: Öteye, öte (V, 10)

üvelen-: Alışmak (XVII, 70)

üvüd-: Öğütmek (XIX, 19)

üyle: Öyle (1, 39)

üylecene: Öylece (LXIV, 54)

üzür: Özür (XLI, 2) (< 'uzr Ar.)

vā: Var (XIV, 39)

vaqsüna: Vaksina, Niş, Sırbistan (LXVIII,7)

vallā: Vallahi (II, 19) (< vallahi Ar.)

valla j: bk. valla (V, 14)

vapor: Vapur (III, 32) (<vapeur *Fr.*)

vari: Kaynatmak (VIII, 50) (< vari *Srp.*)

varlıg: Varlık (IV, 59)

vaveke: Hazır olmak?(VII, 91)

vellā: Vallahi (II, 176)

verespit: Bisiklet (XXV, 138) (< velocipede *Fr.*)

vrčas: Vrčas, Voyvodina, Sırbistan (XLVIII, 19)

vrtekitsa: Vrtekica köyü (L,162)

vir-: Vermek (IX, 40)

vizerdene: Vize, izin (LII,57) (<viza *Srp.*)

vodno: Üsküp Şehrinin eteklerinde kurulduğu, ucunda büyük bir haç bulunan dağ, Kuzey Makedonya (XLVI, 284)

vostan: Fistan, elbise. (I,25) (*Rum.*)

voyvadina: Voyvodina, Balkanlar'da, Sırbistan devleti sınırları içinde kalan ve denize çıkışı olmayan ve Macaristan, Hırvatistan ve Romanya'yla komşu olan, özerk bir bölgedir (LXIII,27)

voyvodina: bk. voyvadina (XLVIII, 19)

vranya: Vranya, Bulgaristan (XI,18)

vrutoko: Vrutok, Gostivar , Kuzey Makedonya (XLVI, 280)

vuksuz: Dertsiz, tasasız (XLIX,116)

yā paşa: Yahya Paşa (XVII, 10)

ya_u: Yahu (II, 133; XII, 56) (< yā *Ar.* + hū)

ya_ut: Yahut, veya, ya da (XXIII, 69) (< yā + ḥod *Far.*)

yağ: Yağ (IV, 129)

yağudi: Yahudi (II, 167) (< yehūdī *Ar.*)

yağ: Yağ (VII, 41)

yalandır-: Yalan söylemek, aldatmak (II, 522)

yalanttır-: bk. yalandırmak (XL, 109)

yalım: Alev, ateş, ışık (II, 242, 250)

yali: Yağlı (VI, 85)

yalnıs: Yalnız (IV, 17)

yanboli: Yatak örtüsü (XXXVIII, 8) (< jambolija *Srp.*)

yanbulu: bk. yanboli (L, 61)

yane Sandaski: Yane Ivanov Sandanski veya Jane Ivanov Sandanski Bulgaristan ve Kuzey Makedonya'nde ulusal kahraman olarak tanınan bir devrimcinin adının verildiği ilköğretim okulu (XXI, 56)

yanğan: Yangın (II, 237)

yānī: Yahni (XVIII, 2; VII, 36) (< yaḥnī *Far.*)

yanlıS: Yalnız (VII, 32)

yannız: bk. yanlıS (XVII, 48; III, 57)

yaramas: Yaramaz (III, 56)

yarıj: Yarış (VI, 89)

yarındasi: Ertesi gün, Yarın (VIII, 98; XXVIII, 120)

yasiller: Yasinler, Yasin suresi (IV, 154)

yāv: bk. ya_u (II,73)

yāya: Yahya (XV, 2; XLVII, 67)

yaz-: Yufka açmak (XVIII, 36)

yēcek: Yiyecek (IV, 118)

yedan: Bir (XVI,7) (< jedan *Srp.*)

yellik: Yenilik (XVIII, 36)

yemeg: Yemek (II, 128, 459)

yenilettir-: Yenilemek (II, 96)

yenlik: Hafif (II,147)

yetiş-: Yetişmek, doğmak (II,106)

yetiş-: Yetişmek, varmak, ulaşmak (II,137)

yetmij: Yetmiş (IX, 1)

yō: Yok, hayır (II, 56; XVIII, 41)

yoğ: Yok (II, 166; III, 59)

yokari: Yukarı (II, 22; X, 13)

yoksal: Yoksul (1,34)

yoksuzluk: Yoksulluk (II,25)

yōr-: Yoğurdum (XIV, 19)

yordo kasto do jinov: Okul adı (LII,60)

yört: Yoğurt (XVII, 60)

yosip broz: Josip Broz Tito Lisesi , Üsküp, Kuzey Makedonya (XLVII,41)

yuğoslaske narodna armiya: Yugoslav Halk Ordusu (XXV, 19; XXXIV, 30) (< Jugoslavenska Narodna Armija *Srp.*)

yurister: Ekonomist, yuro ile ilgilenen (XLIX, 86)

yükletir-: Yükletmek (II,118)

yürük: Yörük (LXXI, 11)

yüs: Yüz (IV, 67)

za'if: Zayıf, az miktarda, biraz (II, 5; VIII, 34) (<za'if *Ar.*)

zadurğa: Kooperatif (II,218)(< zadruga *Srp.*)

zağreb: Zagreb kenti, Hırvatistan (XXIX, 27)

zağrep: Zagrep, Hırvatistan Başkenti (LXI,32)

zam: Zaman (VII, 20) (< zamān *Ar.*)

zāmet: Zahmet (XV, 19) (<zaḥmet *Ar.*)

zānat: Zanaat (VII, 108) (< şinā'at *Ar.*)

zānem: Zannederim (XXIX, 74)

zate: Zaten (II, 370; XII, 19) (< zāten *Ar.*)

zati: Zaten (XII, 48; VI, 25)

zēbani: Muhafız, cehennemde günahkarları ateşe atan melek (XXXIII, 52) (< zebanī *Ar.*)

zelzele: Deprem (XXIX, 31) (<zalzala *Ar.*)

zeman: bk. zam (II, 99)

zera: Zira, Şu nedenle, Őundan dolayı, ünkü (II, 151; 469) (<zīrā *Far.*)

zerem: bk. zera (X, 20)

zeytin: Sıvı yağ (XLIV, 20)

zigetvari: Zigetvar Şehri ve kalesi, Macaristan (XLII, 21)

zora: Zora, Slavcada bir kadın ismi (XLVI, 261)

zreniya: Sırbistan'da bulunan bir yer (XLIX,67)

zulumkar: Zalim, acımasız (XII, 80; LXXI, 102) (<zulm *Ar.*)

zurne: Zurna (VI, 57)

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde tespit ettiğimiz hususlar şunlardır:

Ses Bilgisi

1.Boğumlanma noktası /a/ ile /e/ arasında olan [á] ünlüsü, Türkçe sözcüklerde işlek olarak kullanılmaktadır.

arkadaşlarım “arkadaşlarım” VII-114 yapardı “yapardı” XXII-127

dántel “dantel” XIV-72 zámanımda “zamanımda” XXIV-112

2. Damak uyumu Ölçünlü Türkçeden daha geridedir. Batı Rumeli ağızlarının genelinde olduğu gibi Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde de bazı eklerin çoğunlukla ön ünlülü biçimleri, (yükleme hâli eki [+i], [+ni], [+yi]; bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahıs eki [-di], [-ti]; öğrenilen geçmiş zaman eki [-miş] vb.) bazı eklerin de çoğunlukla art ünlülü biçimleri (teklik ve çokluk 1. şahıs iyelik ekleri [+ım], [+ımız]; teklik ve çokluk 2. şahıs iyelik ekleri [+ (ı)n], [+ (ı)nız]; ilgi eki genellikle [+ım], [+ın], [+nın]; zaman eklerinin üzerine eklenen çokluk 3. şahıs eki çoğunlukla [+lar]; [+dir] bildirme eki çoğunlukla [+dır] vb.) olduğundan ekleşme sırasında damak uyumu bozulmaktadır.

dünyayı (<dünyayı) II-445

oķunuydi (<okunuyordu) XX-4

yaşamişık (<yaşamışız) XXX-39

beşiğim (<beşiğim) XLV-232

işimiz (< işimiz) XXXIV-45

biriniz (< biriniz) XL-56

işine (< işine) II-257

senin (< senin) IV-26

kestilar (< kestiler) II-54

üyledır (< öyledir) LI-31

3. /ı/, /u/, /ü/ ünlüleriyle biten birden fazla heceli kelimelerde söz konusu ünlüler düz, dar ön ünlü /i/'ye dönmüş ve bunun neticesinde damak uyumu bozulmuştur.

ķapi (< kapı) XXV-4

doğri (< doğru) XXI-162

küti (< kötü) LIV-8

4. Bilinen geçmiş zaman teklik üçüncü şahıs eki [-di], [-ti]; öğrenilen geçmiş zaman eki [-miş]; yükleme hâli eki genellikle [+i], [+yi], [+ni]; teklik 3. şahıs iyelik eki [+i], [+si] vb. tek şekilli eklerin yuvarlak ünlülü kelimelere eklenmesi neticesinde dudak uyumu çoğunlukla bozulmuştur.

büyüdi (< büyüdü) XXV-61

ülmüş (< ölmüş) XXXIII-25

suyi (< suyu) XVII-44

obürüsi (< öbürü) I-59

5. /ı/ > [ı], /i/ incelme örnekleri birden fazla heceli kelimelerde ve bazı tek şekilli eklerde sıklıkla görölmektedir.

zamansi (< zamansı) XXXIII-65

bayagi (< bayağı) LVIII-5

ķızden (< kızdan) XVII-7

doğranmış (< doğranmış) XXXIII-61

6. /u/ > /i/ ve /ü/ > /i/ ünlü değişimleri karakteristiktir.

soyi sopi (<soyu sopu) LX-18,19

ķurşumli (<ķurşumlu) LXXI-98

doli (<dolu) LXIV-32

tapi (<tapu) XLVI-62

ķifli (<ķüflü) XLIX-43

ķüpri (<ķöprü) XXIII-65

biyik (<büyük) XLVIII-9

bitin (<bütün) XX-35

7. /i/ > [i], /ı/ kalınlaşma örnekleri bazı kelimelerde ve bazı tek şekilli eklerde sıklıkla görülmüştür.

pişik (<pişik) II-483

istediğın (<istediğın) LX-96

evlentürmişlar (<evlendirmişler) LXXI-120

askerliğı (<askerliğı) XXXVI-24

8. Bazı alıntı kelimelerin ortasında bulunan /i/ ünlüsü yarı ünlü olan /y/ ünsüzüne dönüşmektedir.

ayle (Ar. 'aile) LVII-24

deyre (Ar. dā'ire) LIII-10

9. Kapalı [é] birkaç örnekte tespit edilmiştir. Diğer Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi ÜMÇTA'da da kelime başında çoğunlukla /e/ > /i/ değişimi görülmektedir.

évet (<evet) XXXIX-15

bilki (<belki) XLV-1

sikiz (<sekiz) I-7

dimek (<demek) XIX-1

10. Kıpçakçanın etkisiyle kelime başında /o/ > /u/ ve /ö/ > /ü/ değişimleri meydana gelmiştir. Söz konusu değişim bölgemiz ağızlarında karaktersitiktir.

ķuķureç (<kokoreç) XLV-102

süğer (<söver) LXIV-53

ķüti (<ķötü) LIV-8

ķunuşma (<konuşma) XLI-2

11. Ön seste /ö/ > /ü/ değişimi mevcutken ön seste /ö/'nün korunduğu örnekler de tespit edilmiştir.

böyle XLIV-43

öyle XLV-8

12. ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde [ˈg] ünsüzü tarafımızca tespit edilmiştir. Söz konusu ünsüzün titreşimi /g/ ile /c/ arasında bulunmaktadır. Bu ünsüz kelime başında ve ortasında bulunmaktadır. [ˈg] ünsüzü bölgemiz ağızlarında karakteristik değildir. Kosova ağızlarında kelime başında /g/ > /c/ değişimi karakteristikdir. Üsküp ağızlarında bu değişimin gerçekleştiği örnekler azdır. Söz konusu ünsüzün Kosova ağızlarının etkisi sebebiyle bölgemiz ağızlarında görüldüğünü düşünmekteyiz.

ˈgetirecim (< getireceğim) XXII-87

ˈgürey (< görüyor) XXIII-53

süpürˈge (< süpürge) LIII-26

hanˈgi (< hangi?) II-88

13. Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde [ˈk] ünsüzü tarafımızca tespit edilmiştir. Söz konusu ünsüzün titreşimi /k/ ile /ç/ arasındadır ve telaffuzda patlayıcılığı artmıştır. [ˈk] ünsüzü ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde karakteristik değildir. Kosova Türk ağızlarında sözcük başında ve ortasında karakteristik olarak /k/ > /ç/ şeklinde bir ünsüz değişimi yaşanırken Batı Rumeli Ağızlarından olan ÜMÇTA'da söz konusu ünsüzlerin tam değişimleri nadir olarak görülmektedir.

ˈki (< ki) LXVIII-72

türˈkçe (< Türkçe) LXVI-21

ˈküçük (< küçük) XXXVIII-34

asˈker (< asker) LX-126

14. Ötümsüz /k/, /p/, /t/ ünsüzleri ile biten kelimelere cevher fiilin eklenmesi neticesinde ulamanın sıklıkla meydana geldiği ve böylece ötümlüleşmenin oluştuğu tespit edilmiştir.

yoğ_imiş (<yokmuş) VI-3

çocuğ_ için (<çocuk_ için) VII-130

esab_ et (<hesap_ et) X-7

bağmağ_ için (<bakmak_ için) VI-4

15. /z/ > /s/ değişimi iç ve özellikle son seste birçok yerde tespit edilmiştir.

yannıs (<yalnız) XXVI-105

bis (<biz) I-36

ayıramassın (<ayıramazsın) LIX-57

kııs (<kız) II-26

16. Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp Merkez ve Çevresi Türk Ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde de içerisinde /g/, [ğ] bulunduran birçok sözcük yapım eki ve çekim eki aldığıında iki ünlü arasında kalan /g/ ve [ğ] ünsüzleri korunur. Söz konusu seslerde sızıcılışma vb. ses olayları gerçekleşmez. Yukarıda bahsi geçen özellik Batı Rumeli ağızlarının karakteristik özelliği olduğu gibi bu ağızlardan biri olan Üsküp ağızlarının da karakteristik özelliğidir.

soğugi (<soğugu) XXXIII-63

direge (<direge) XLVI-105

çocuği (<çocuğu) LXXI-203

ayağa (<ayağa) I-6

doğarse (<doğarsa) II-147

acılığa (<hacılığa) III-9

17. İlerleyici ve gerileyici tam benzeşmenin örnekleri sıklıkla tespit edilmiştir. Bu benzeşmeler neticesinde vasıta hâli ekiyle çokluk ekinin yeni şekilleri oluşmuştur.

bunnar (<bunlar) XIV-69

onunna (<onunla) XXXIII-125

binniler (<binliler) XXXIV-40

insannar (<insanlar) XXXVIII-133

odullardan (<odunlardan) VI-108

bullari (<bunları) XXV-154

18. Batı Rumeli Ağızlarında olduğu gibi bu ağızlardan biri olan Üsküp ağızlarında da ön seste /h/ düşmesi karakteristiktir.

azırlaylar (<hazırlıyorlar) XVII-45

enis (<henüz) XXXIII-59

astanada (<hastanede) XLI-109, 110

er (<her) XLIV-39

Bunun yanında bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bazı kelimelerde ön seste /h/ türemesi tespit edilmiştir.

hapansız (<apansız) L-187

hakıllıymış (<akıllıymış) XXXIII-150

hayırım (<ayırım) XVIII-106

hadedini (<ādet) XIX-40

19. Bazı kelimelerin son sesinde /m/ ünsüzünün türediği görülmüştür.

zarem (Far. zīrā) XL-105

sankim (<sanki) XLVI-30

sōram (<sonra) XLI-10

barem (<bari) XXXVIII-5

20. /n/, /ğ/, /h/, /r/, /l/, /k/, /y/ ünsüzlerinin erimesi neticesinde ikincil ünlü uzunluklarının meydana geldiği örnekler tespit edilmiştir.

sōram (<sonra) XLI-38

bī (<bir) X-51

ōretmen (<öğretmen) XIV-13

bēki (<belki) LXIX-39

bāçemizi (<bahçemizi) XVII-21

nasī (<nasıl) VII-8

yō (<yok) LXIX-5

būle (<böyle) VII-50

21. Cümle vurgusu, soru ekinin kullanılması yerine sözcüğün son hecesinde nefesli bir söylem şeklinde gerçekleşmiştir. Söz konusu kullanım Slav dillerinin etkisiyle meydana gelmiştir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde cümle vurgusu karakteristik olarak görülmektedir.

bilir'sın? (< bilir misin?) XXIX-55

çay? (< çay mı?) LXIX-43

askerliği? (< askerliği mi?) XXXVI-24

benım? (< benim mi?) LI-35

Şekil Bilgisi

1. Türkçede sayı ile kurulan sıfat tamlamasında, tamlanan çokluk eki almazken ÜMÇTA'ya ait derlediğimiz metinlerde Slav dillerinin ve Arnavutçanın etkisiyle birkaç örnekte tamlanan çokluk eki almıştır.

üç çocuklarım (< üç çocuğum) LI-26

iki kızlar (< iki kız) IV-19

2. Düz, ön ünlülü kelimelere teklik 1. şahıs iyelik eki çoğunlukla [+ (1)m] biçiminde; teklik 2. şahıs iyelik eki çoğunlukla [+ (1)n] biçiminde; çokluk 1. şahıs iyelik eki çoğunlukla [+ (1)mız] biçiminde; çokluk 2. şahıs iyelik eki çoğunlukla [+ (1)nız] biçiminde eklenmektedir. Bu özellik, Batı Rumeli ağızlarının karakteristik özelliği olduğu gibi bu ağızlardan biri olan Üsküp ağızlarının da karakteristik özelliğidir.

gelinım (< gelinim) XXIV-69

evın (< evin) XXI-117

beşiğim (< beşiğim) XLV-232

sesın (< sesin) XXII-28

bāçemiz (< bahçemiz) VI-6

eşinız (< eşiniz) XLVII-2

dedelerımız (< dedelerimiz) VI-19

yemekleriniz (< yemekleriniz)

XXVII-49

Bunun yanında teklik 3. şahıs iyelik eki düz, art ünlülü kelimelere çoğunlukla [+si] ve [+i] ön ünlülü biçimiyle eklenmiştir. Bu özellik, Batı Rumeli ağızlarının karakteristik özelliği olduğu gibi bu ağızlardan biri olan Üsküp ağızlarının da karakteristik özelliğidir.

boğazi (<boğazı) XLV-278

ablasi LXXI-62

halasi LXXI-62

ocasi (<hocası) LXXI-139

babasi III-55

ķocasi VI-34

3. Teklik 3. şahıs iyelik ekinin üst üste geldiği örnekler tespit edilmiştir.

ķardaşisi (<kardeşi) XLVIII-45

ismisi (<ismi) LXVIII-28

soyisi (<soyu) IV-48

üçisi (<üçü) IV-158

4. İlgi eki ön, düz ünlülü kelimelere genellikle [+ım], [+ın], [+nın] art ünlülü biçimleriyle eklenmiştir. Bu özellik, Üsküp ağızlarının karakteristik özelliğidir.

başķalara dıķerım ama ben**ım** için yok. VII-120

bütün bölgen**ım** çeşmeleri burda idi. LXXI-28

her ev**ım** her ev**ım** kim olursa olsun. VI-96

5. Yükleme hâli eki art ünlülü kelimelere genellikle [+i], [+ (y)i], [+ni] ön ünlülü biçimleriyle eklenmiştir. Bu kullanım, Batı Rumeli ağızlarından olan Üsküp ağızlarının karakteristik özelliklerindedir.

gene koy içsın suyuni. “Suyunu içtikten sonra yine koy.” XXXV-151

bize te **buni** yardım etsinlar. “Bize te bu yardımı yapsınlar.” XXXV-127

te benim kız da yapıy **ō** baklavayı tatlı. “Benim kız baklavayı tatlı yapıyor.” XIV-

26

aha oni yiysin **suyi** döküysik. “Onu yiyorsun, suyu döküyoruz.” XVII-44

6. Bulunma hâli eki bazı ön ünlülü kelimelere art ünlülü [+ da], [+ ta] biçimleriyle eklenmiş bu da önlük- artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

yok **evda** arnavutça konuşuyoruz arnavutça. LXI-18

türkiy**eda** altı milyon. II-382

7. Bulunma hâli ekinin bazı örneklerde yönelme; bazı örneklerde de ayrılma fonksiyonunda kullanıldığı tespit edilmiştir.

şindi gideylar belediyede, **orda**. “Şimdi oraya, belediyeye gidiyorlar.” XXVII-13

e **burda** girdi çalıştı. “E buraya girdi, çalıştı.” XLVII-7

gidar türçe **burda**. “Türkçe buradan gider.” LXI-26

evler**de** bir evde girerdin, on **evde** çıkardın. “Evlerden bir eve giderdin, on evden çıkardın.” XXXVI-36

8. Ayrılma hâli eki bazı ön ünlülü kelimelere art ünlülü [+ dan] biçimiyle eklenmiş; bazı art ünlülü kelimelere ve art ünlülü eklere ise ön ünlülü [+ den] biçimiyle eklenmiş bu da önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

türkiyadan kimse gelmemiş, türkiyeden. XLIX-94

var dilimizden büle var idi çok. “Dilimizden var, böyle çok vardı.” XLIX-74

kızın kızden anne anne tarafı gidiyar sereylar çeyis. “Kızdan, kızın anne tarafı giderler, çeyizi sererler.” XVII-7

9. Bazı kelimelere eklenen ayrılma hâli eki, bulunma fonksiyonunda kullanılmıştır.

elli elli ellisinden sene bin dokuz yüz ellisinden türçe var idi. “Elli bin dokuz yüz elli senesinde Türkçe vardı.” LXVIII-65

altmışden biz gitmedik, biz kaldık burda. “Altmışta biz gitmedik, burada kaldık.” LII-79

10. Vasıta hâli “ile” art ünlülü bazı kelimelere ön ünlülü [+nen], [+len] biçimiyle eklenir. Bu kullanım önlük-artlık uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

tonlen biz çalışıysık tonlarlen. “Biz tonla tonlarla çalışıyoruz.” XVII-13

te ablalarımle üç ablam var. “Te ablalarımle üç ablam var.” XXI-56

11. Soru eki bölgemiz ağızlarına ait metinlerde ön ve art ünlülerden sonra çoğunlukla [+mi] biçimiyle görülmektedir. Söz konusu kullanım Üsküp ağızlarında karakteristiktir.

üçlen iki mi iki buçuk mu üçlen üç miydi eh üyle. “Üçle iki mi ik buçuk mu üçle üç müydü eh öyle.” XLI-106

iç ederleze kâ olur **mi**? “Hiç Hıdırellez’e kadar olur mu?” XXI-54

12. Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi ÜMÇTA’da da ettirgenlik ekinin üst üste geldiği örnekler tespit edilmiştir. Bölgemiz ağızlarına ait incelediğimiz metinlerde bazı kelimelerde [-(X)t-] ettirgenlik ekinin üzerine {-Xr-} ettirgenlik eki eklenirken; bazı kelimelerde de [-(X)t-] ettirgenlik ekinin üzerine {-DXr-} ettirgenlik eki eklenmiştir. Bu kullanım, Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi bölgemiz ağızlarında da karakteristiktir.

anlattıracam (< anlatacağım) II-272

getirtmişlar (< getirtmişler) XLII-66

doğrutturamadı (< doğrultamadı) LXIV-34

geçittilar (< geçirdiler) LXIII-13

13. Bazı durumlarda zamir kökenli çokluk 1. şahıs eki olarak {-sık} ekinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Çokluk 1. şahıs eki {-sık}, bölgemiz ağızlarında bazen isimlerin üzerine bazen de geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman eklerinin üzerine eklenmiştir. {-sık} eki Üsküp ağızlarında bazı bölgelerde yaygın olarak kullanılırken bazı bölgelerde hiç kullanılmamaktadır. Söz konusu ek, Üsküp’e bağlı Türklerin yaşadığı tek köy olan Güreler’de; Arnavutların yaşadığı Studeniçan, Yukarı Batinsi, Luboten’de; yetişkinleri Makedonca konuşan Türklerin yaşadığı Pagaruşa ve Aşağı Koliçan köylerinde de tespit edilememiştir. Yukarıda adı geçen köyler dışında derleme yaptığımız diğer mahalle ve köylerde {-sık} ekinin kullanıldığı tarafımızca tespit edilmiştir.

turşi kendımız biz alma**Zsık**. “Biz kendimiz turşu almayız.” XLV-148

bazen çıkays**sık**, bazen geliylar öyle. “Bazen çıkıyoruz, bazen geliyorlar, öyle.” XXVIII-50

biS isteme**Ssık** ne pare ne bi şey. “Biz ne para ne bir şey istemeyiz.” XXXV-126

emen çok turçe konuşu**ysık**miş. “Hemen çoğunlukla Türkçe konuşuyormuşuz.” XLIX-90

14. Zaman eklerinin üzerine eklenen çokluk 3. şahıs eki çoğunlukla [+lar] biçimiyle kullanılmaktadır. Söz konusu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristiktir.

episi da çalışmışlar türkiyeye “Hepsi de Türkiye’yle çalışmışlar.” II, 5

bu moranoda biraz birkaç duvar yıktılar. “II, 58”

15. Bildirme kiplerinden olan geniş zaman eki, /l/ ve /r/ ünsüzleriyle biten düz-dar-ön ünlülü fiilere [-ır] art ünlülü biçimi eklenmiştir. Bu kullanım Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi bölgemiz ağızlarında da karakteristiktir.

bazi defa gelırım buraya. “Bazı defa buraya gelirim.” LXIV-5

dıl isen hāzır dēbilırsın yok. “Hazır değilsen yok diyebilirsiniz.” VII-91

bunun tariyını bilır arkadaşım. “Bunun tarihini kardeşim bilir.” XXXIII-106

onlari pişirırız. “Onları pişiririz.” XXI-36

16. Standart Türkiye Türkçesi ölçünlü Türkçede şimdiki zaman eki [-yor] biçiminde kullanılırken Batı Rumeli ağızlarında şimdiki zaman eki [-y], [-ay], [-ey], [-ıy], [-iy], [-i] biçimlerinde görülmektedir. Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da şimdiki zaman eki ünlü ile biten fiillerden sonra [-y] biçiminde görülürken, ünsüzle biten kelimelerden sonra [-ay], [-ey], [-ıy], [-iy], [-i] biçimlerinde görülmektedir. Söz konusu ekler bölgemiz ağızlarında geniş zamanı ifade etmek için de kullanılmaktadır.

ali bilısın nası idi rāmetli babam. “Ali, rahmetli babam nasıldı bilirsın.” X-14

sıra sıra ataysın, karıştırısın. “Sıra sıra atarsın, karıştırırsın.” XVII-37

bağaym sen ne yapacan. “Sen ne yapacaksın, bakıyorum.” XXII-131

bazen çıkaysık, bazen geliyar öyle. “Bazen çıkıyoruz, bazen geliyorlar, öyle.”
XXVIII-50

bol zeytinle koyayz gavanoza. “Bol zeytinle kavanoza koyuyoruz.” XXXVIII-29

17. Teklik 1. ve 2. şahıslarla çokluk 1. ve 2. şahıslarda bilinen geçmiş zaman eki, ön veya art ünlülü kelime fark etmeksizin çoğunlukla [-dı], [-tı], [-du], [-tu], [-dü], [-tü] biçimlerinde görülürken; teklik 3. şahıs ve çokluk 3. şahısta çoğunlukla ön veya art ünlülü kelime fark etmeksizin [-di], [-ti] biçimlerinde görülmektedir.

gitti ama bitirdi vallā. “Gitti ama bitirdi vallahi.” XLVI-197

dördüncü ayda çıktı. “Dördüncü ayda çıktı.” XVII-90 XLVII-7

18. Bildirme kiplerinden öğrenilen geçmiş zaman eki, Batı Rumeli ağızlarında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da genellikle tek şekilli [-miş] biçiminde görülmektedir. Bu kullanım, bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliklerindedir.

ben ortancısı kalmışım yalnız. “Ben ortancası yalnız kalmışım.” LXVIII-48

çok güzel konuşuymuşsun türççe. “Çok güzel Türkçe konuşuyormuşsun.” II-523

babam da açan duymış onu... “Babam da ne zaman onu duymuş.” XLV-190

19. Öğrenilen geçmiş zaman fonksiyonunda kullanılan [-ık], [-uk] eki tespit edilmiştir. Bu ek, çekimli fiil görevinde kullanılmıştır. Söz konusu ek, Anadolu ve Rumeli

ağızlarının bir kısmında olduğu gibi Üsküp ağızlarında da öğrenilen geçmiş zaman fonksiyonunda kullanılmıştır.

kendisi da tutuk bu astalığa. “Kendisi de bu hastalığa tutulmuş.” LX-53

benim otuz altısında doğuk. XLIII-9 “Ben otuz altısında doğmuşum.” XLIII-9

biz sōra biz gelikiz burda. “Biz sonra buraya gelmişiz.” LXVIII-1

20. Gelecek zaman eki [-aca], [-ece], [-acak], [-ecek], [-aci] biçimlerinde görülmektedir. Eklerin bu biçimleri şahıs çekimlerine göre değişiklik göstermektedir.

davetiyeleri verecim hocalara. “Davetiyeleri hocalara vereceğim.” XXXIII-143

benim alti tane çocüm var vuracam seni. “Benim altı tane çocuğum var, seni vuracağım.” XII-55

alacan uylarını onların. “Onların huylarını alacaksın.” L-16

po ne yapaciz te yapaciZ yemekler. “Ne yapacağız, yemekler yapacağız.” VII-79

21. Ölçünlü Türkçede [-malı], [-meli] ekleriyle karşılanan gereklilik kipi, Üsküp ağızlarında “lâzım” kelimesi ile karşılanmaktadır. Bölgemiz ağızlarında gereklilik kipinin olumsuzu “lâzım” kelimesinin üstüne “değil” edatının getirilmesiyle yapılmaktadır.

lâzım eve dünem. “Eve dönmeliyim.” XLIV-117

lâzım yarın gidesın. “Yarın gitmelisin.” XV-75

ġāzım beslesım onu. “Onu beslemeli.” XXXI-93

ġāzım dġil elle dokunmasın. “Elle dokunmamalı.” LX-79

22. Ölçünlü Türkçede ek fiil bazı çekimlerde sıfır biçimbirim şeklinde görülürken Üsküp ağızlarında bazı çekimlerde de [i-] fiilin ekleşmemiş hâliyle görülmektedir. Üsküp ağızlarında ek fiilin bilinen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman çekimi [i-] fiilin ekleşmemiş hâliyle yapılmaktadır. Söz konusu çekimlerin olumsuzluğu da “değil” edatının üzerine [i-] fiili ve zaman eklerinin getirilmesiyle yapılmaktadır. Bu kullanım bölgemiz ağızlarının karakteristik özelliklerindedir.

ben da küçük **ıdım**. “Ben de küçüktüm.” XXXV-269

pa genç **ıdık** o zaman. “Pa o zaman gençtik.” LI-25

ā yök ben dġil **ımişım** üle. “Aa yok, ben öyle değilmişim.” VII-121

yirmi beş sene burda **ımişlar**. “Yirmi beş sene buradaymışlar.” XLVIII-16

hem de partide biz **dġil ımişik**. “Hem de biz partide değilmişiz.” VI-24

23. Ölçünlü Türkçede hikâye ve rivayet çekimlerinde [i-] fiili sıfır biçimbirim şeklinde görülürken, Üsküp ağızlarında bazı birleşik çekimlerde [i-] fiili ekleşmemiş hâliyle görülmektedir. Bölgemiz ağızlarında öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi ve gelecek zamanın hikâyesi [i-] fiilin ekleşmemiş hâliyle yapılmaktadır. Bunun yanında geniş

zamanın rivayet çekiminde [i-] fiili hem sıfır biçimbirim hem de ekleşmemiş hâliyle görülmektedir.

almış **ıdım** ölçü ikimiz için. “İkimiz için ölçü almıştım” XXVIII-28

ne yapacak **ıdin** onlarla? “Onlarla ne yapacaktın?” XLVI-292

çok yaparmışım. “Çok yaparmışım.” VIII-44

önceden gidermiş annesi. “Önceden annesi gidermiş.” XXVII-153

hep verir **ımiş** vergilerini. “Vergilerini hep verirmiş.” XXXV-110

24. {-di mi} yapısı {-XncA} zarf-fiilinin anlamını karşılamaktadır. Söz konusu kullanım, bölgemiz ağızlarında karakteristiktir.

hiç gördi **mi** biraz hem birden çıkacak maşım. “Beni görünce çocuk birden çıkacak.” I- 9

güneş vurdi **mi** ben birden uyanırım. “Güneş vurunca ben birden uyanırım.” II-147

iftar geldi **mi** kızlar geliydiler. “İftar gelince kızlar geliyorlardı.” XV-91

25. Saray, Hasanbeg, Çayır, Butel gibi Arnavutların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde Arnavutçanın etkisiyle “po” cevap edatı sıklıkla kullanılmıştır.

kıynana dıl **po** anām imiştir. “Kaynana değil, evet annemdir.” XLIII-34

po sizde beter be evlat. “Evet, sizde beter be evlat.” XLIII-69

okumuş **po** evet tefeyyüzde. “Evet, evet Tefeyyüz’de okumuş.” LVIII-9

26. Türkçede “yani” anlamına gelen cümle başı edatı “pa” Sırpçanın etkisiyle Üsküp ağızlarına ait derlediğimiz metinlerde sıklıkla kullanılmıştır.

tābi tabi ā **pa** ben da bilmeym şimdi nası anlattıram iç bilmeym. “Tabi tabi e yani ben de bilmiyorum şimdi nasıl anlatayım hiç bilmiyorum.” XXI-135

e **pa** öyleydi ne yapacan. “E yani öyleydi, ne yapacaksın.” XXIII-25

KAYNAKÇA

- Abbas, Z. B. (1998). "Makedonya'da Türklerin Eğitimi" Balkan Ülkelerinde Türkçe Eğitim ve Yayın Hayatı Bilgi Şöleni, TDK. Ankara. s.283-300.
- Ago, A. (1996) "Makedonya'da Türk Halkının Ana dili Üzerinde Öğretim-Eğitim ve Sorunları" SESLER, S.302, Ocak 1996, Üsküp. s.5-14.
- Ago, A. (1998). *Güneybatı Makedonya Türk Ağzları, Yayınlanmamış Bilimsel Proje, Makedonya Filoloji Fakültesi.* Üsküp.
- Ağanoğlu, Y. (2000). *Salnâme-i Vilâyet-i Kosova: 1896 (hicri 1314) Kosova vilâyet-i salnâmesi (Üsküp, Priştine, Prizren, İpek, Yenipazar, Taşlıca) Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma.* Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul.
- Ağanoğlu, Y. (2003). *II. Dünya Savaşı'nda Yugoslavya'da Bir Direniş Mücadelesi Yücel Teşkilatı.* Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Yayınları No: 4. İstanbul.
- Ahmed, O. (1996). Üsküp Türk Ağzlarındaki "maksım" Kelimesi Üzerine. *Birlik*, S. 14.
- Ahmed, O. (2001). *Resne ve Çevresi Türk Ağzlarının Fonetik ve Leksik Özellikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Makedonca).* Aziz Kiril Metodi Üniversitesi, "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi, Üsküp.
- Ahmed, O. (2005). *Ohri-Prespa Yöresi Türk Ağzlarının Morfosentaksı, Yayınlanmamış Doktora Tezi (Makedonca).* Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi. Üsküp.
- Ahmed, O. (2012). Makedonya Türk Ağzlarında İki Sesin Durumu Üzerine "ö" Ünlüsü ve "h" Ünsüzü. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 1,2, s. 15-26.
- Ahmed, O. (2014a). Makedonya Türk Ağzlarında Şimdiki ve Geniş Zamanın Bugünkü Morfolojik Durumu. *İdil 3 (14)*, 1-11.
- Ahmed, O. (2014b). Üsküp Türk Ağzlarında Kip Ekleri. *Türük*, S. 4, s. 1-36.s
- Akar, A. (2013). *Muğla ve Yöresi Ağzları.* TDK Yayınları. Ankara.
- Akca, H. (2017). *Ağız Araştırmalarında Derleme Konuları ve Kaynak Kişilere Yöneltilcek Sorular.* Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 2017 Güz (27), s. 61-84

- Alil, S. (2000). *Radoviş ve Çevresi Türk Ağzı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Makedonca)*. Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi , Üsküp.
- Alili, A. (2013). *Makedonya Türk Ağzlarında Fiil Yapım Ekleri*. Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, Üsküp Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi Lisans Programı, Üsküp.
- Asimov, M. (1983). "Kosova Vilayetindeki İptidaiyeler" ÇEVREN, S.57, s.55-67. Priştine.
- Aslan, S. (2002). Türkiye Türkçesinde Küçültme ve Pekiştirme Kavramları ve +Cik Eki Üzerine. *Türk Dili, Sayı 603- Mart*, 224-228.
- Atabay, N., Kutluk, İ. & Özel, S. (1983). *Sözcük Türleri I*. TDK Yayınları. Ankara.
- Atmaca, E. (2017). *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağzları*. TDK, Ankara.
- Ay, Ö. (2009). *Türkiye Türkçesi Ağzlarında Fiil Çekimi*. Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Aydemir, H. (1997). Türkçede İlk Seslemdeki Yuvarlak Ünlülerin Nitelikleri Üzerine- Historical and linguistic interaction between Inner-Asia and Europe. *Proceedings of the 39th Permanent International Altaistic Conference. June 16-21, 1996. Yayımlayan Arpad Berta.* (s. 19-30). Studia-Uralo-Altaica 39. Szeged.
- Aydemir, H. (2005). Gagauzcada Kıpçakça Etkisi Üzerine. *Studia Turcologica Cracoviensia 10, Krakow*, 27-47.
- Aydın, M. (2000). Anadolu Ağzlarında -iken ~ -ken Zarf-Fiilinin Kullanımı ve Görevleri. *Türk Dili, sayı 588*, s. 639-645.
- Ayverdi, E. H. (1956). Yugoslavya'da Türk Abideleri ve Vakıfları. *Vakıflar Dergisi (3)*, 151-223.
- Başdaş, C. (1999/ I-II). *Anadolu ve Kosova Türk Ağzlarında g>c, k>ç Değişmeleri*. TDAY Belleten.
- Sâlih Âsım Bey (2004). *Üsküp Tarihi ve Civarı*. İstanbul: Rumeli Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Boz, E. (2003). Makedonya ve Kosova Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Ünlü Olayları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C 5*, s. 1-12.

Bugariç, R. (1998) “Üsküp Ağzında Türkçenin İzleri, Türkçenin Zenginliği” Tarih Boyunca Türk Dili Bilgi Şöleni. 13-14 Mayıs 1997- TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları. No:81 s.181-185, Karaman.

Buran, A. (1996a). *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim Ekleri*. TDK Yayınları, Ankara.

Buran, A. (1996b). -İk Ekinin Anadolu Ağzlarında Kullanılışı. *TDAY Belleten*, s. 11-18. Ankara.

Buran, A. (2011). Türkçede İsim Çekim Ekleri. *Türk Gramerinin Sorunları Bildiriler* (s. s. 375-389). TDK Yayınları, Ankara.

Caferoğlu, A. (1964). Anadolu ve Rumeli Ağzları Ünlü Değişmeleri. *TDAY-Belleten*, s. 1-33.

Clauson, Sir G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre Thirteenth Century Turkish*. Oxford University Press., London.

Coşkun, M. V. (2010). *Türkçenin Ses Bilgisi*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Çavuşoğlu, H. (2014). Yugoslavya-Makedonya'dan Türkiye'ye 1952-67 "Kitlesele" Göçü ve Bursa'daki Göçmen Kesimi . *Mülkiye Dergisi* , 30 (251) , 151-184

Çayırılı, N. (2016). Makedonya Türk Birliği Bağlamında Makedonya'daki Türk Sivil Toplum Kuruluşları. *Avrasya Etüdüleri* içinde Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı. s. Sayı 48/2015, 143-188, Ankara.

Çayırılı, N. (2013). Makedonya Türkleri . '*Türk Dünyası Özel sayısı'* *Yeni Türkiye*, Sayı 53-54, 2468-2491, Ankara.

Demircan, Ö. (2015). *Türkçenin Seseizimi*. Der Yayınları, İstanbul.

Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi.

Dındıc, M. (2014). *Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Durgut, H. (1999). *Karahanlı ve Harezme Türkçesi Eserlerinde İsimin Halleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çanakkale.

Durgut, H. (2006). Türkçede Yalın Hâl Kavramı Üzerine. *TDAY Belleten*, S2 (2004/2), ss. 70-78.

- Eckmann, J. (1960). Dinler (Makedonya) Türk Ağzı. *TDAY Belleten*, s. 189- 204.
- Eckmann, J. (1962). Kumanova (Makedonya) Türk Ağzı.(Haz. János. Eckmann, Agâh.Sırrı. Levend, Mecdud Mansuroğlu) *Nemeth Armağanı* içinde. s. s. 111-144 TDK Yayınları. Ankara.
- Eckmann, J. (2004). Edirne Ağzı. (Çev. Oğuzhan Durmuş) *İlmi Araştırmalar* (s. 135-150). Gökkuşbe Yayınları, İstanbul.
- Ekici, M.(2007) *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Geleneksel Yayıncılık. Ankara.
- Emecen , F. M. (1992). I. Kosova Savaşı'nın Balkan Tarihi Bakımından Önemi. *I. Kosova Zaferinin 600. Yıldönümü Sempozyumu, 26 Nisan 1989*. Ankara.
- Eraslan, K. (2011). Zamirler. *Türk Gramerinin Sorunları Bildiriler* (s. s. 44-45). TDK Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A. B. (1983). *Kars İli Ağzları Ses Bilgisi*. Gazi Üniversitesi, Yayın No: 29. Ankara.
- Ercilasun, A. B. (1994). Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine. *Türk Dili, sayı 505*. s. 3-9. Ankara.
- Ercilasun, A. B. (1999). Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* içinde (s. 43-48). TDK Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A. B., & Akkoyunlu, Z. (2014). *Kaşgarlı Mahmud- Divanu Lugati't Türk, Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin*. TDK Yayınları, Ankara.
- Eren, H. (1953). Türk Dillerinde Metathese. *TDAY-Belleten*, 161-180.
- Eren, İ. (Ekim 1968). Üsküp-Kosova Vilayeti Sanayi Mektebi. *Sesler, Yıl IV, S. 29*, 41-47.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Basım, İstanbul.
- Erimer, K. (1970). Anadolu ve Rumeli Ağzları Üzerinde Bir Bibliyografya Denemesi. *TDAY Belleten*, s. 211-236.
- Evliya Çelebi, (2001) *Seyahatname V. Kitap, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 307 numaralı yazmanın Transkripsiyonu- Dizini* (Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, İbrahim Sezgin) Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- Friedman, V. (2002). Makedonya ve Civar Bölgelerde Balkan Türkçesi. *Türkler içinde, Cilt: 20* (s. 455-463). Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri, (Çev. Mehmet Akalın)* TDK Yayınları, Ankara.
- Gencan, T. N. (1970). Ne.....Ne Bağlacı Üzerine. *Türk Dili, sayı 220.* s. 264-274. Ankara.
- Gülensoy, T. (1984). Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme. *TDAY Belleten,* 87-147.
- Gülensoy, T. (2015). *Türkçe El Kitabı.* Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T. & Alkaya, E. (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası.* Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, G. (1990a). Eski Anadolu Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı. *Türk Dili, sayı 46, TDK,* s. 187- 190, Ankara.
- Gülsevin, G. (1990b). Türkçede Şart Gerundiumu Üzerine. *Türk Dili, Sayı 467,* s. 276-279.
- Gülsevin, G. (2003). Türkiye Türkçesi Ağızlarında #h Sesi Üzerine. *TDAY-Belleten 2001/I-II,* 129-146.
- Gülsevin, G. (2009). Rumeli Türkçesi Çerçevesinde Türk ve Balkan Dillerinin Etkileşimi. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 4/8,* 48-64.
- Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler.* TDK Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, G. (2015). Arkaik-Periferik Kavramı ve Bu Kavramın Tarihi Batı Rumeli Türkçesi Ağızlarının Tespitindeki Önemi. *The Journal of Academic Social Science Studies, N* 32, 1-12.
- Gülsevin, G. (2017). *XVII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi Ağızları.* TDK Yayınları. Ankara.
- Gülsevin, G. (2020). *Uşak İli Ağızları.* TDK Yayınları, Ankara.
- Günşen, A. (2021). *Makedonya ve Kosova Türk Ağızlarında Emir Kip(lik)inin Farklı Biçim ve İşlevleri.* I. Uluslararası Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ege Üniversitesi Yayınları. s. 51-66. İzmir.

- Günşen, A.(2017). Batı Rumeli Türk Ağzlarında Kullanılan Farklı Bir Şahıs Eki -sık, -sUk. *Prof. Dr. Necmettin Hacıeminoğlu Hatıra Kitabı* içinde (s. s. 331-342). İstanbul.
- Günşen, A. (2012). Balkan Türk Ağzlarının Tasnifleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies- International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 111-129.
- Günşen, A. (2009). Dil Etkileşimi Açısından Makedonya ve Kosova Türk Ağzları, *Turkish Studies*, S: 4/8, s. 225-254.
- Günşen, A. (2008). Doğu Trakya Ağzlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikler, *Turkish Studies*, S: 3/3, s. 402-470.
- Günşen, A. (2000). Kırşehir ve Yöresi Ağzları. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2010). Rumeli Ağzlarının Söz Dizimi Üzerine-I (Makedonya ve Kosova Türk Ağzları Örneği). *Turkish Studies* 5/V, s. 462-494.
- Hacıeminoğlu, N. (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Hacısalihoğlu, M. (2003). Makedonya. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (s. c 27, 437-444). Ankara.
- Hafız, N. (1985). Kosova Türk Ağzlarında k>ç ve g>c Ünsüz Değişmeleri. *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi-Tebliğler* (s. 127-129). TDK Yayınları, İstanbul.
- Hamzaoğlu, Y. (2000). *Balkan Türklüğü Araştırmalar, İncelemeler (Makedonya, Sırbistan, Hırvatistan)*.T.C Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Hasan, H. (1983). Kalkandelen Türk Ağzı. *Sesler, Sayı 173, Üsküp*, s. 103-131.
- Haydar, A. (1328). *Kosova Meydan Muharebesi*. İstanbul.
- Hoca, N. (1986). Üsküb. *İslam Ansiklopedisi* içinde (C. 13, s . 122-127). İstanbul.
- Hünerli, B. (2010). Doğu Trakya Ağzlarında Arkaik Olarak Kullanılan Sınırlama İşlevindeki {-(y)XncA} Zarf-Fiil Eki. *Turkish Studies, Volume 5/1*, 495-507.

- İbrahim, N. (1997). *Vrapçište ve Çevresi Türk Ağzı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı (Yeni Türk Dili), Ankara.
- İbrahim, N. (2007). *Valandova Türk Ağzı, Yayınlanmamış Doktora Tezi (Makedonca)*. Aziz Kiril ve Metodi Üniversitesi "Blaje Koneski" Filoloji Fakültesi, Üsküp.
- İğci, A. (2018). *Türk Dilinin [ŋ] Sesinin Batı Rumeli Ağızlarındaki Durumu*. *Dil Araştırmaları*, s. 223-257.
- İğci, A. (2010). *Viçitırın-Kosova Türk Ağzı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- İğci, A. (2011). Balkan Ağızlarında Farklı Bir Fiil Çatısı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1293-1301.
- İğci, A. (2013). Batı Rumeli Türkçesinde İki Ünlü Arasında /g/ ve /g/. *Turkish Studies- Volume 8/9*, s. 1715-1728.
- İlbeği, H. (2005). Dağılan Yugoslavya-Kosova Ekseninde Türk Olma Bilinci *Avrupa'dan Asya'ya Sorunlu Türk Bölgeleri* içinde, (s. 191). İstanbul.
- İlker, A. (1997). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- İlter, İ. (Ankara, 1993). Bir Gezi ve Makedonya'daki Türk Kültür Kalıntılarından Bir Örnek: Üsküp'te Sultan Murat'ın Vardar Köprüsü. *Karayolları Vakfı Dergisi, Yıl 5, S. 59*, 16-25.
- İnalcık, H. (1973). *The Ottoman Empire in The Classical Age 1300-1600*. London.
- İnbaşı, M. (2003). Tarihsel Perspektif: Türklerin Balkanlara Yerleşmesi, *Balkan Türkleri*. içinde. *Balkanlarda Türk Varlığı* (s. 1-17). ASAM Yayınları, Ankara.
- İnbaşı, M. (2012). Üsküp. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (s. C.42, 377-381) İstanbul.
- İnbaşı, M. (2015). XIX. Yüzyıda Üsküp Şehri ve Nüfus Yapısı. *Yeni Türkiye, Rumeli-Balkanlar Özel Sayısı-II*, 1513-1521.
- İnbaşı, M., & Kul, E. (2018). *Balkanlarda Bir Türk Şehri Üsküp*. Türk Tarih Kurumu. Ankara.

- Jable, E. (2010). *Kosova Türk Ağzları (İnceleme- Metin- Sözlük)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Kalaşnikova, N. (2000). –imek Fiilinin Yeri, Önemi, Kullanılışı ve Kullanılışındaki Kurallar. *Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu, Sempozyum Bildirileri*, (s. 64-66). TÖMER, İstanbul.
- Kalay, E. (1998). *Edirne İli Ağzları, İnceleme-Metin*. TDK Yayınları, Ankara.
- Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. TDK Yayınları, Ankara.
- Karaağaç, G. (2015). *Türkçenin Ses Bilgisi*. Kesit Yayınları, İstanbul.
- Karaağaç, G. (2017). *Türkçenin Söz Dizimi*. Kesit Yayınları, İstanbul.
- Karahan, L. (1994). –sa/-se Eki Hakkında. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi, Sayı 516*, s. 471-474.
- Karahan, L. (1996). Yükleme (accusative) ve İlgi (genitive) Hâli Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler. *Üçüncü Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, (s. 605-611). Ankara.
- Karahan, L. (2016a). Anadolu Ağzlarında Kullanılan Bazı Zarf-fiil Ekleri. *Türk Dili Üzerine İncelemeler* içinde (s. 345-373). Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (2016b). Birleşik Kipli Fiillerde Çokluk Eki -lAr'ın Yeri. L. Karahan içinde, *Türk Dili Üzerine İncelemeler* (s. 201-210). Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (2016c). Zarf-fiil Eklerinde Genişleme Eğilimi ve –sA(r) Ekinin Yapısı. *Türk Dili Üzerine İncelemeler* içinde, (s. 192-200). Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karakuş, E. (2014). Üsküp'te Yahya Kemal Beyatlı'nın Annesi Merhum Nakıye Hanım'a Ait Olması Kuvvetle Muhtemel Olan Mezar Taşı. *Türk Dergisi*, s. 161-170.
- Karakuş, E. (2017). *Sesler Dergisi Etrafında Teşekkül Eden Çağdaş Makedonya ve Kosova Türk Edebiyatı*. Bengü Yayınları, Ankara.
- Karakuş, E. (2018). *Yahya Kemal ve Üsküp*. İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- Kaya, F. (1999). “Şafak Sökerken, Tefeyyüz ve Edebiyatımız” Yeni Balkan Yayınları. Üsküp.
- Kodaman, B. (1991). “*Abdülhamid Dönemi Eğitim Sistemi*” Türk Tarih Kurumu, Ankara.

- Korça, M. (2003). Makedonca-Türkçe ve Türkçe-Makedonca Sözlük, Logos Yayınları, Üsküp.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1994). *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*. TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2005a). Köktürkçede İsimden Fiil Türeten Ekler ve Köken Yapıları Üzerine. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar* içinde, s.188-194). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2005b). Türkçede -l eki (-al/-el, -ıl/-il, -ul/-ül; -sal/-sel). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar C. I* içinde s. 133-138 , TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2018). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kumbaracı Bogoyeviç, L. (2008). *Üsküp'te Osmanlı Mimari Eserleri (Çev. Suat Engüllü)*. Mas Matbaacılık, İstanbul.
- Kumbaracı Bogoyeviç, L. (1969a). Üsküp'te Kapan Hanı (Çev. Şükrü RAMO). *Sesler*, S: 38, 41-44.
- Kumbaracı Bogoyeviç, L. (1969). Üsküp'te Mustafa Paşa Camisi. *Sesler*, Ocak 1969 S:32s. 30-33.
- Mansuroğlu, M. & Eckmann J. (1959). 1959 Yılı Trakya Dialektoloji Gezisi Raporu. *TDED IX*, 113-118.
- Mollova, M. (1996). Balkanlardaki Türk Ağzlarının Tasnifi. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 167-176.
- Nemeth, G. (1981). Bulgaristan Türk Ağzlarının Sınıflandırılması. *TDAY, Belleten*, s. 113-167.
- Nureddin, A. (2008). *Osmanlı Sonrası Makedonya*. Matüsiteb Yayınları, Üsküp.
- Okur, M. (2006). Balkan Savaşları (Der. Osman Karatay, Bilgehan A. Gökdağ) *Balkanlar El Kitabı* içinde, C 1 s. 615-616. Karam ve Vadi Yayınları, Çorum/Ankara.

- Osmançavuşoğlu Oktay, E. (2003). Çözölemeyen Düğüm Makedonya Sorunu ve Makedonya Türkleri. (Der. Erhan Türbedar), *Balkan Türkleri. Balkanlarda Türk Varlığı* içinde s. 124-150. ASAM Yayınları, Ankara.
- Öner, M. (2003). Edatların Karşılaştırma ve Sınırlandırma Bağlantıları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 47 (1999), 146-157.
- Özçelik, S. (2001). Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Tespitler. *Türk Dili*, sayı 598. s. 410-411. Ankara
- Özer, M. (2001). Üsküp'te Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Hanlar: Anadolu ile Mukayeseli Bir Değerlendirme. *Balkanlarda Kültürel Etkileşim ve Türk Mimarisi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri (Şumnu Bulgaristan, 17-19 Mayıs 2000)*, (s. 544). Ankara.
- Özer, M. (2006). *Üsküp'te Türk Mimarisi (XIV.-XIX. Yüzyıl)*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Sev, G. (2001). *Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*. TDK Yayınları, Ankara.
- Sev, G. (2007). *Tarihî Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Şahabi, B. (2010). Üsküp Çarşısı.(ed. Sezai Sevim), *Osmanlı Coğrafyasında Çarşı Kültürü ve Çarşılar* içinde (s. 193-194). İstanbul.
- Şimşek, A. İskeçe İli Ağızları . (2020). TDK Yayınları, Ankara.
- Tekin, T. (1995). *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*. TC Kültür Bakanlığı Simurg, Ankara.
- Tezcan, S. (1977). Eski Türkçe "Buyla" ve "Baya" Sanları Üzerine. *TDAYB*, 53-69.
- Timurtaş, F. K. (1976). *Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri*. Türkiyat Mecmuası.
- Tufan, M. (2008). Balkanlar ve Kosova. Osman.Baymak, *Tarih Boyunca Avrupa Kavşağı Kosova* içinde s. 41-47. Bay Yayınları, Prizren.
- Tulum, M. (2011). 17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tuna, O. N. (1986). *Türk Dil Bilgisi*. Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Ders Notları.
- Tuna, O. N. (2001). Altay Dilleri Teorisi. *Türk Dünyası El Kitabı Dil-Kültür-Sanat içinde* (s. 7-58). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü C II. Türk Dil Kurumu Yayınları: 2019. Ankara.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, C. IV. TDK Yayınları: 2019. Ankara.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü C V. Türk Dil Kurumu Yayınları: 2019. Ankara.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, C. VI. TDK Yayınları: 2019 . Ankara.

Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları: 2011. Ankara.

Uygur, V. (1997). Eşitlik Eki ve Eşitlik Grubu Üzerine. *Türk Dili*, sayı 546, s. 547-548. Ankara.

Üçok, N. (2007). *Genel Fonetik (Ana Çizgileri)*. Multilingual. İstanbul.

Üskübi, Z. (1985). Üsküp Rifai Dergahının Tarihçesi. *Sesler*, S. 193,s. 100-103.

Üstüner, A. (2000). *Anadolu Ağzlarında Sıfat-Fiil Ekleri*. TDK Yayınları. Ankara.

Voci, H. (2003). Fjalor Shqip-Turqisht. İnfbotues, Tiranë.

Yaşar, A. (1996). Bağımsız Devlet Olduktan Sonra Makedonya'da Genel Durum ile Türklerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Durumları. *Makedonya'da Rumeli Türklerinin Tarih ve Kültürleri Panelleri ve Konferansı*, (s. 68). İzmir (MAK-GÖÇ).

Yazım Kılavuzu. Türk Dil Kurumu Yayınları: 2009. Ankara.

Yıldız Yalçındağ, E. (2021). Üsküp'te Türkçe Eğitimi ve Türkçenin Genç Nesil Tarafından Öğrenilmesi Üzerine. *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 3 (1),s. 39-52.

Yücel, Y. (1985). Balkanlarda Türk Yerleşmesi ve Sonuçları. *Bulgaristan'da Türk Varlığı* içinde s. 67-83 Ankara.

Yücelden, Ş. (1968, İstanbul). Yugoslavya'dan Sessiz Türk Göçü. *Türk Dünyası Dergisi*, 12-16.

Zdraveya, M. (1983). Osmanlı İdaresi Zamanında Üsküp. *SESLER S.175*,s. 93-97.

Zülfikar, H. (2011). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. TDK Yayınları. Ankara.

İnternet Kaynakları

Anadolu Ajansı. (2018). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yunanistan-ile-makedonya-isim-sorununu-cozdu/1176913> adresinden alındı Erişim Tarihi: (17.06.2018).

Balkan News. (2021). <https://www.balkannews.com.tr/kuzey-makedonya/kuzey-makedonyada-sayim-tamamlandi-nufus-190-bin-kisi-azaldi-h1243.html> adresinden alındı. Erişim Tarihi: (10.01.2021)

Tefeyyüz (2021).“<http://tefeyyuz.edu.mk/index-tr.html>” Erişim Tarihi: (21.12.2021).

Time-Balkan. (2021). <https://timebalkan.com/k-makedonyadaki-nufus-sayimi-resmen-ertelendi/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: (02.04.2021)

Time-Balkan. (2021). <https://timebalkan.com/k-makedonya-nufus-sayimi-turk-dunyasi-icin-neden-cok-onemli/> adresinden alındı. Erişim Tarihi: (04.04.2021)

Yeni Balkan. (2019). <http://www.yenibalkan.com/tr/makedonya/nufus-sayiminin-olasi-tarihleri-belli-oldu> adresinden alındı. Erişim Tarihi: (29.10.2019)

Republlika Severna Makedoniya. (2021). 2002 Nüfus Sayımı Sonuçları: <https://www.stat.gov.mk/PrikaziPoslednaPublikacija.aspx?id=85> adresinden alındı. (21.12.2021)

EKLER

Şekil 1: Vardar Nehri üzerinde bulunan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü (Taşköprü)

Şekil 2: Dağıstanlı Ali Paşa Türbesi

Şekil 3: Üsküp Alaca Camii

Şekil 4: Hatuncuk Camii

Şekil 5: Beyhan Sultan (Bayan Baba Türbesi)

Şekil 6: Davut Paşa Hamamı- Üsküp Türk Çarşısı

Şekil 7: Bit Pazarı

Şekil 8: Çifte Hamam

Şekil 9: Balaban Camii

Şekil 10: Üsküp Türk Çarşısı

Şekil 11: Murat Paşa Camii (Türk Çarşısı)

Şekil 12: Deli Paşa Türbesi
(Alaca Camii'nin bahçesinde)

Şekil 13: Yiğit Paşa Türbesi
(Türk Çarşısı-Yiğit Paşa Kültür Merkezi)

Şekil 14: Kurşunlu Han/ Türk Çarşısı

Şekil 15: İsa Bey Camii

Şekil : 16 Yahya Kemal'in annesi Nakiye Hanım'ın kabri (İsa Bey Camii'nin Bahçesinde) Şekil 17: Ulu Çınar (İsa Bey Camii)

Şekil 18: Sulu Han-Türk Çarşısı

Şekil 19: Hatuncuklar Hamamı- Aziz Kiril Metodi Üniversitesinin bahçesinde bulunmaktadır.

Şekil 20: Rıfai Tekkesi- Gazi Baba Mahallesi

Şekil 21: Tefeyyüz İlköğretim Okulu- Gazi Baba Mahallesi

Şekil 22: Saat Kulesi- Saat Kule Mahallesi

Şekil 23: İshak Bey Türbesi

Şekil 24: Arasta Camii

Şekil 25: Yeni Balkan Gazetesi, Türk Çarşısı

Şekil 26: Üsküp Kalesi

Şekil 27: Kapan Han-Türk Çarşısı

Şekil 28: Mustafa Paşa Camii

Şekil 29: Luboten Köyü

Şekil 30: AŞağı Koliĉan Köyü

Şekil 31: Hasanbeg Köyü

Şekil 32: Studeniçan Köyü- Sağdan 2. Kaynak kişi Hasan Hüseyin

Şekil 33: Yukarı Batınsi Köyü, Kaynak Kişiler soldan 1. kişi Fevziye Çavuşoğlu; soldan 3. kişi Hasan Çavuşoğlu

Şekil 34: Güreler Köyü Bakkalı

Şekil 35: Güreler Köyü Camii

Şekil 36: Güreler Köyü Camii'nin iç kapısı

Şekil 37: Rabuşlu Biber

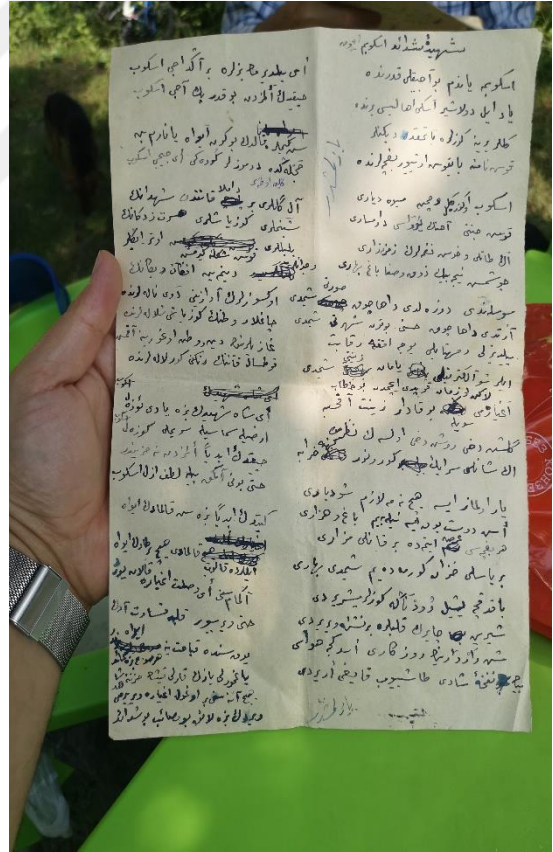
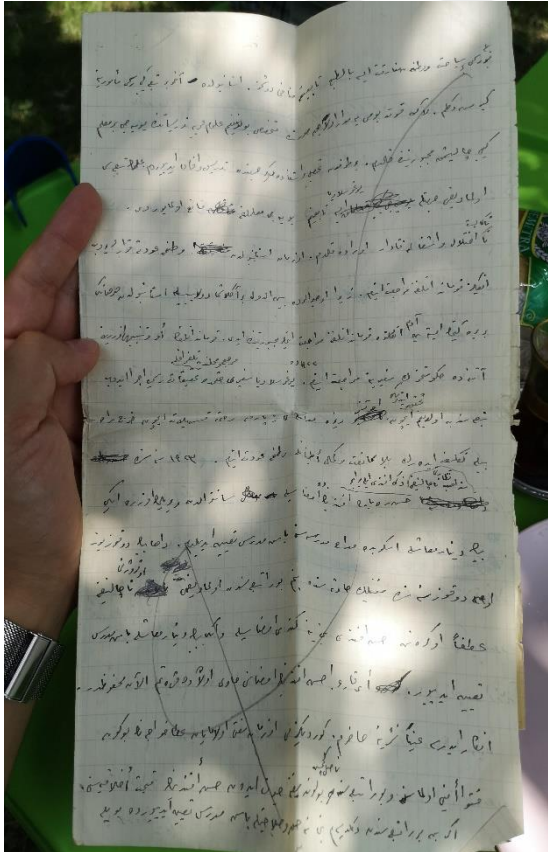
Şekil 38: Yukarı Batınsi Köyü- Ferit İsmail

Şekil 39: Svetova Köyü

Şekil 40: Pagaruşa Köyü

Şekil 41: Balkan şairi Üsküplü Abdülfettah Rauf'un şiirleri

